NGÖNËN PEPEWER

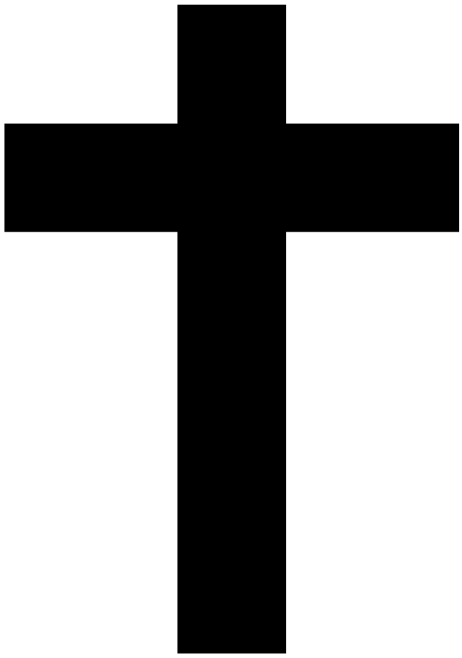

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNËN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2023 from source files dated 9 Oct 2020
ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Ngönën Pepewer 1
Matiu 2
Maak 47
Luk 72
Son 117
Ngön Yaaö Omnarö 150
Rom 195
1 Korin 216
2 Korin 236
Kalesia 250
Epesas 258
Pilipai 264
Kolosi 269
1 Tesalonaika 274
2 Tesalonaika 278
1 Timoti 281
2 Timoti 287
Taitas 291
Pailimon 294
Ipru 296
Sems 311
1 Pita 317
2 PITA 323
1 Son 326
2 Son 331
3 Son 332
Yut 333
Ënëma Ngönte 335
Bible reading 359

Ngönën Pepewer

The New Testament in the Weri language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

Ngönën Pepewer
The New Testament in the Weri language of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1984 by Bible League International

Web version
© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/4.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http:// creativecommons.org/ licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Ngönën Pepewer

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë ënëmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Matiu, yapin nent Liwai, pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi tektek ngön yaauröa ngaan retëng ëa pöt Yesuu naë kë oröön pi Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt ngës rëëre Yesuu ngön kësang ök ëa pöt retëng ëa. Ngön pöt, Yuta omnarö Yesuun Anutuu Yaö Mëëaup pöt ëwat sëpënëak retëng ëa.

Pöt epël wia.

Yesuu ëere körööröere pim wilauta ngönte *1:1-2:23*
Son i yamëaupë ya mënaut *3:1-12*
Yesu i momëën morök elmëaut *3:13-4:11*
Yesuu Kalili yangerak ya mënaut *4:12-18:35*
Kalili yangerakaan Yerusalemë saut *19:1-20:34*
Yerusalem kak Yesuu naë oröaut *21:1-27:66*
Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut *28:1-20*

Yesu Kristo pim ëere körööröa ngönte (Luk 3:23-38)

1 Yesu Kristo pim ëere körööröa kurment epël. Yesu pi Tewit pim kurmentëkaanëp.
Ën Tewit pi Apram pim kurmentëkaanëp.
2 Apram pi Aisakë pepap.
Ën Aisak pi Yakopë pepap.
Ën Yakop pi Yutaare pim nangre nanöröa pepap.
3 Ën Yuta pi Peresre Siraë pepap, ën pi-arpim ëlëp Tema.
Ën Peres pi Esronë pepap.
Ën Esron pi Ramë pepap.
4 Ën Ram pi Aminatapë pepap.
Ën Aminatap pi Nasonë pepap.
Ën Nason pi Salmonë pepap.
5 Ën Salmon pi Poasë pepap, ën pim ëlëp Reap.
Ën Poas pi Opetë pepap, ën pim ëlëp Rut.
Ën Opet pi Sesi pim pepap.
6 Ën Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.
Ën Tewit pi Solomonë pepap, pim ëlëp pöt Yuraiaë öng kapirëp.
7 Ën Solomon pi Riapoamë pepap.
Ën Riapoam pi Apaisaë pepap.
Ën Apaisa pi Esaë pepap.
8 Ën Esa pi Seosapatë pepap.
Ën Seosapat pi Soramë pepap.
Ën Soram pi Asaiaë pepap.
9 Ën Asaia pi Sotamë pepap.
Ën Sotam pi Easë pepap.
Ën Eas pi Esekaiaë pepap.
10 Ën Esekaia pi Manasaë pepap.
Ën Manasa pi Emosë pepap.
Ën Emos pi Sosaiaë pepap.
11 Ën Sosaia pi Sekonaiaare pim nangaröa pepap.
Akun pötak Papilon nga omnaröak Yuta omnaröa naëaan narö wii tëak wak së Papilon yangerak moulmëën pitëm inëën eim wakaima.
12 Yuta omën narö Papilon yangerak wakaima akun pötak Sekonaia Sialtielë pepap wakaima.
Ën Sialtiel pi Serapapelë pepap.
13 Ën Serapapel pi Apaiatë pepap.
Ën Apaiat pi Elaiakimë pepap.
Ën Elaiakim pi Esoë pepap.
14 Ën Eso pi Setokë pepap.
Ën Setok pi Ekimë pepap.
Ën Ekim pi Elaiatë pepap.
15 Ën Elaiat pi Eliesaë pepap.
Ën Eliesa pi Matanë pepap.
Ën Matan pi Yakopë pepap.
16 Ën Yakop pi Yosepë pepap.
Ën Yosep pi Mariaë ompöp.
Ënak Mariaak Yesu, pim yapinte Kristo pël yema pöp wila.
17 Apramökaan yewaisem wais Tewitëk elën, omën kur pöment 14 yaë. Ën Tewitëkaan yewaisem wais Papilon omnaröa pit wii tëak wak së Papilon yangerak moulmëa akun pötak ela pöröeta 14 tapël yaë. Ën pitëm Papilon yangerak wii kaatak saö pörekaan yewaisem wais Yesuu wilaurek oröa pöröeta 14 tapël yaë.

Yesu Kristoë wilauta ngönte (Luk 2:1-7)

18 Yesu Kristo pim wilauta ngönte epët. Öng Maria Yesu pim ël pöp omp Yosep pöp koirëpënëak yaö elmëën wëa. Pël

ëautak piarip yal naën om namp nerek wëën, Maria pi Ngëëngk Pulöök elmëën önga namp tekeri sa. 19 Pël ëën pim omp yaö elmëaup Yosep pi omën wotpilëp yak Maria omnaröa ëöetak ëö sëpanëak ëlëëp wes momëëpënëak kön wia. 20 Yosep pi pël kön wieim ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak öröak piin epël ök mëëa. "Yosep, Tewitë körööp, ni Maria pim öngaap wë piptaan kas ëëngan. Pim önga tekeri sak wë pipop, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëënak wë. 21 Pël ëën pi yokotup wilën pöt pim yapinte Yesu pël mam. Pi tapöpök pim omnaröa ketre saunat ent ë nuulëak ut-petetakaan kama niöpnaap."

22 Omën nant peene e orö yes epot, Aköp pimtë tektek ngön yaaö omën naröen ök maan pitëm tekeri wesak ök niiaö aprö ima pötök kë yaarö. 23 "Kat wieë. Koont öng tek nampök ru yak sak yokot namp wilëpnaan yaë. Pël ëen pitök yokot pöpë yapinte Emanuel pël mapnaap." Yapin pöta songönte epët. "Anutu tiarring wë." 24 Pël maan Yosep pi wal ëak Aköpë enselëpë ök mëëa pöl ëak Maria koira. 25 Pël ëautak Maria yokot pöp nawilën wëën Yosep piiring ka naurön ëa. Pël ëën yokotup wilën pim yapinte Yesu pël mëëa.

2

Këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yesuun itaampënëak waisa

1 Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mariaak pörek Petelem kak Yesu wila. Pël ëën ënëmak këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yerusalem kak së öröak epël pëël mëëa. 2 "Runga ngolöp öröaup, Yuta omnaröa omp ak sëpna pöp e tarëk wë? Ten pim tangewes këtëpë yengampiaulaan öröak wëën itenak yaya manëak yewais," pël mëëa. 3 Pël maan omp ak Erot pöpre ën Yerusalem kakë omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia. 4 Pël ëak omën omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöökörööere ën Mosesë ngön kosangotë ngarangk pouröen ngön maan së pim naë rongan ëën ngön pötaan yak pitën, "Kristo pi kak tarëk orööpnaap?" pël mëak pëlpël mëëa. 5 Pël maanak pit epël mëëa. "Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëaut.

6 'O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö,
arim kak Yutia yangerak ka wia pötë iri naëpan.
Pöt arim naëaan omën kësang nampök öröak
Israel nem omnaröa ngarangk sëpnaat.' "

7 Pël maanak omp ak Erot pi ëlëëp këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pöröen ngön maan pim naë sëën pitën, "Tangewes akun taltak öröak wëën itena?" pöten pëël kat wia. 8 Pël ëën pit ök maan pi pitën epël ök mëak Petelem kakë wes momëa. "Ar së kosang ngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël ëën neenta së itenak piin yaya memaan," pël mëëa. 9 Pël maan pit kat wiak sëp wesak kan yesem itaangkën tang peen ngaantak pitëm këtëpë yengampiaulaan öröak wëën itena pöwes pitëm wet rëak së ruupë ka wieëaö pöta ngaarëk leng ëak wëa. 10 Ënak pit tang pöwesën itenak ya kë panë sa. 11 Pël ëak ka pöta kakaati së itaangkën ruupre ën pim ëlëp Maria wëa. Pël ëën pit së rar rë mowesirak yaya mëak pitëm ul keus kööökaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lölöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaut yowe mena. 12 Pël ëak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotë ngësël sëpanëak nga mëak pepanöm maan pit sëp wesak pim naë nasën, kan munt naöök kaalak pitëm kakël kan sa.

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerakë kas sa

13 Pit kan sëën Yosep ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak öröak piin epël ök mëëa. "Ni wal ëak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakël së. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörek së wë kat wiaan ënëmak nemtok kaalak waisën pël niaanak waisënëën." 14 Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerakël röök taptakëër kan sa. 15 Pël ëak pit Isëp yangerak së wëën omën omp ak Erot pöp ënëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpë ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kë rëa. Ngön pöt epët. "Ne nem ruup Isëp yangerak wëën yas maan waisa."

Erotök maan runga narö kësang panë mën wel wia

16 Omp ak Erot këtëpë yengampiaulaan
ëwat omën pörö pi morök elmëa pöten kön
wiak ya sangën kaö pan ëa. Pël ëak pim
omën naröen maan pit së Petelem kakre ka
kot naë wieëa pötë yokot kot narö krismaki
nentepar il newasën pörö pourö mën won
wesa. Pöt ëwat omnaröa tangewesi oröön
itenak ök mëëa akun pöten kön weswes
ëak ök maan së mën won wesa. 17 Akun
pötak tektek ngön yaaö omën Seremaia
pöpë ngön ëa pöt kë oröa. 18 Pöt epët.

“Rama kakaan ingre këlël kaö panë yaan
kat wia.
Öng Resel pim ë kööröak pitëm run-
gaaröaan yaköm ëën ing aima.
Pël yaëën omnaröak yok pangk pit wiap
nemowasën ëa.
Pöt pitëm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yanger sëp wesak kaalak sa

19 Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë en-
sel namp kaalak Yosepë naë oröak wan-
gartak epël ök mëëa. 20 “Omën rungaap
mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök
piar ëlëp mësak Israel yangrakël së.” 21 Pël
maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak
Israel yangerakël sa. 22 Pël ëak pi kat wiin
Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yu-
tia yangera omp ak sak wëa. Pël ëën pi we
pöökël së öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk
piin wangartak pepanöm maan pi pörek
sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangerakël
mësak sa. 23 Pël ëak pit së ka naöökë yapinte
Nasaret pël ya pöök wakaima. Pöt Anutuu
tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëën
ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Omnaröak
piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuu ngönte ök aima (Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

1 Akun pötak Son omnarö i yamëa
pöp oröak Yutia yang omën wonrek
Anutuu ngönte ngës rëak epël ök maima.
2 “Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna
akunet yok temanöm yes. Pötaanök ar lup
kaip tiak utpetat sëp wesak kasëng meneë.”
3 Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën
Aisaia pöpök ngön epël ëa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.
‘Aköpëën kanö wotpil weseë.
Ngësak ompyaö panë weseë.’ ”

4 Son pöp pim ulpëën kosangëp pol
kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak
pol koröpöök yepat ket ëaö naö ureëa.
Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëën
neima. 5 Yerusalem kakaanre Yutia yang
poutëaanre Yotan i pouuk ka wieëa pötëaan
omnarö pim naë së rongan ëa. 6 Pël ëak
pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan
Sonök Yotan imeri i momëa.

7 Son pi itaangkën Parisiire Sat-
usi ngönën omën narö kësang puuk i
momëëpënëak yesën itenak pitën epël ök
mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar
yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën
i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak
ëa pöt naalniipan. 8 Ar lup kaip tiak
wëwë pötakël önë pötakëër omnaröak
arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat.
9 Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë
köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang
newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël
anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat
wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan
këlepotök Apramë körö koröp orööpnaat.
10 Anutu pim iner këra songöntak wia.
Pöwer këra nement ulöp ompyaö nautön
ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

11 “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim
weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne
utpet epopök pim ing korötepar yok pangk
wak nasëngan. Ne ar lup kaip tiak arim
utpetat sëp wasënëëtaan i yaaptaring yan-
imë. Ën puuk pöt ar Ngëëngk Pulöök i ket
ëak nimëën esuwesi ök arim utpetat kotak
won sëpnaat. 12 Pi pim kat yaurautaring
wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut
wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak
unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi
moolaan kot sëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa (Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Akun pötak Yesu pi Kalili yanger sëp
wesak Sonök i momëëpna yak Yotan i
pouukë sa. 14 Pël ëën Son pi ke mourak
piin epël ök mëëa. “Ni öröpmorëën nook

i nimëëmëak yenëaan? Ne omën pasip, ën nuukëër omën kaöap. Pötaan nuukëër yok pangk ne i nemëëmëëp. Pël ëautak ni nook i nimëëmëak waisan." 15 Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mëëa. "Ni peene kat newiak pël ëëm. Tepër wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarëk öpëa pöt pangk ëëpnaat." Pël maan Son kuure mak mëak i momëa.

16 Sonök Yesu i momëën pi akun tapëtakëër imeriaan oröak itaangkën kutömwer këm nga ëën Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak pim rangk irë ngentia. 17 Pël yaëën kutömweriaan ngön nent epël irëa. "Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë."

4

Setenök Yesu morök elmëa (Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Setenök Yesu morök elmëëpna yak Pulöök Yesu mësak së yang pultak omën won panëërek moulmëa. 2 Pël ëën Yesu pi kaömp nanën wë këtre röök akun 40 pël ëak sa. Pël ëën ënëmak pi këënëën elmëa. 3 Pël ëën Seten pi oröak morök elmëak epël mëëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëën në." 4 Pël maan Yesuuk kangiir kaip tiak epël mëëa. "Ngönëntak epël wia. 'Kaömp pöt pëënök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön ëaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëër wëwë om wakaim öpnaap.' " 5 Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mës wak së Yerusalem ka kësang ngëëngköökë ngönën tup kaöeta möröök moulmëak 6 epël ök mëëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. 'Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat. Pël ëak këlötok nim ingesi niwalpanëën pitök morötök akaak elniipnaat.' " 7 Pël maan Yesu pi kaalak kangiir epël mëëa. "Ngönën nenteta epël wia. 'Aköp Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.' " 8 Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak së rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak 9 piin epël mëëa. "Ni nemëën rar rë nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö epot pout nimpaat" mëëa. 10 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Seten, ni mop wiak kama së. Pöt ngönëntak epël wia. 'Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëën elmëëm.' " 11 Pël maan Seten pi yok Yesu pörek sëp wesak kan sëën ensel narö së pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës rëak mëna (Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Yesu pi kat wiin Son pi omën naröak wak wii kaatak moulmëën wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa. 13 Pi Nasaret kak sëp wesak Kapaneam kak së wakaima. Ka pö i kaöökë ëöök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekrak wieëau. 14 Pël ëën Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök ëa pöt kë oröa. Pöt epët.

15 "Sepulanre Naptalai yang pöraarë,
i kaöökë naë, i Yotanë nal komuntakël,
Kalili yang ngönën wonöröa wëaurek,
16 omën narö pörek koutak wëa pörö
pit yok ëwa kësangöön itena.
Ën omën pörek koutak wë wel wiak kö
sëpënëak yaaö pöröa naë
ëwaö yok oröa."

17 Akun pötak Yesu pi ngës rëak ngönën epël ök maö ima. "Anutuu wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanön yes. Pötaanök ar lup kaip tieë."

Yesuuk omp 4 ëak ngön maan pim ënëm sa (Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, namp Saimon pim yapin nent Pita, ën pim nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Pöt piarip i kaö animaurö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. 19 Pël yeem wëën Yesu pi piaripön ngön mëak epël mëëa. "Arip nem ënëm waiseë. Pël ëën nook aripön arpim i kaö animaurö yewan pi tapël omnaröeta önëën niulëëmaan." 20 Pël maan piarip teëntom panë piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. 21 Pël ëën pi kaalak yesem itaangkën omp nanangën munt naar, piarpim pepapring i kaö wang naöökë rangk wë iiröt ompyaö yewasën itena. Piarpim yapintepar, namp Sems, namp Son, ën piarpim pepap Sepeti. Pël ëën pi piaripön pim ënëm sëpënëak mëëa. 22 Pël maan piarip teëntom panë piarpim pepapre wangaö sëp wesak Yesuu ënëm sa.

Yesuuk ngönën ök mëak omën kësang pan këëkë mowesa
(Luk 6:17-19)

23 Yesu pi Kalili yangerak ka wieëa pötë së omnaröen ngönën tupötë kakaati Anutuu ngönte rë moulak pim wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök mëak omën yauman ke nentere nent yaaö pöröere omën koröp lup nantë utpet ëa pörö pourö këëkë moweseima. 24 Pël ëën Yesu pim pël yaaö pöta ngönte aö yesem Siria yangerak oröön yang pör pangk ëa. Pël ëën omën pörek wëaurö pöten kat wiak pitëm yauman omën pourö pim ngësë mësak sa. Yauman omën pörö, narö yauman ke nentere nent waurö, ën narö këlangön ke nentere nent kat yawiaurö. Ën këlangön kat yawia pörö, narö urmerarö pitëm lupötë wëaurö, narö om pas kawi ngentiak reireë ureim wëaurö, ën narö kosat këlwaurö. Omën yauman piporö pourö pit pim naë mësak sëën këëkë moweseima. 25 Pël yaëën Kalili yangerakaanre Tekapolis yangerak ka 10 pötëaanre Yerusalem kakaanre Yutia yangerakaanre i Yotanë nal komuntakëlaan omën kësang pan pim ënëm ëa.

5

Yesu pi rosiraöök isak ngönën ök mëëa

1 Yesu pi omën kësang panë pim ënëm sa pöröen itenak rosir naöök së wel aisëak wëa. Pël ëën ruurö pim naë sa. 2 Pël ëën pi ngës rëak ya rë moulak pitën epël ök mëëa.

Omnaröa ërëpërëp ëëpnaata songönte
(Luk 6:20-23)

3 "Omën pitëmtë lupötön kön wiin ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa ngaöök yemomë. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

4 "Omën ingre ya ilak aim wë piporö Anutuuk wiap mowasëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

5 "Omën ya wiapring wë piporö yang ngolöpra omnantëën yaö sëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

6 "Omën wëwë wotpilte öpnaaten kent ëën weë yengenti piporö Anutuuk wëwë wotpil pöt mangkën öpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

7 "Omën karuröaan yaköm yaalmëa piporö Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

8 "Omën lup kölam wë piporö Anutuun itaampnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

9 "Omën mayaap wiaapnaataan weë yengenti piporöen Anutuuk pim ruurö pël mapnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

10 "Omën pitëm wëwë wotpil yaaö pötaan omën munt naröak utpet mowasën këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa ngaöök momëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

11 "Ën naröak itaangkën ar nem ënëm yeëan ëën pöt ökre was niiaöre utpet elniire ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niiaö pël yaëën pöt ërëpërëp ëënëët. 12 Pöt naröak tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima pöröaan utpet ke pil elmëeimaurö. Pötaanök pitök peene ar pil yaalniin pöt, 'Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,' pël weseë ya kë sak ërëpërëp ëën."

Anutuu omnarö tomunatre ëwaöökë ökörö
(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

13 "Tomunat polötë olaan söp naën yaë pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak kaamök yaalmëaurö. Pël yaauröak tomun pötë misëngö som sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. Tomun som ke piltak omnant pangk misëng newaspan. Pötaanök wa moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat. Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun misëng won pöta ök sënëët.

14 "Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö kaamök elmëën kamtaöök yes pöl ar yangerakë omnarö Anutuu ënëm sëpënëak kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö ëlëëp wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö maimerekaan pangk itaampnaat. 15 Ën omnarö esuwes mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa ëaan omën kakaati wëaurö omnantön pangk itaampnaat. 16 Arim omnant yaaut esuwesi ök ëëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak apnaan omën ompyaut ëeë."

Anutuu ngön kosangta ngönte

17 “Arök ne Moses pim ngön kosangötre
tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa
moolamëak waisan pël wasnganok. Ne
pipot wa moolamëak newaisënëp. Ngön
pi tapöt kë orööpënëak waisaup. 18 Ne
yaap pan niamaan. Kutömre yang epwe-
riar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang
lup kot nent ap nasëpan, pout kë rap-
naat. 19 Omën Mosesë ngön kosang lup
kot panë nent wa moolëak naröen tapël
ëëpënëak mapna pörö pit omën Anutuu wa
ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën
omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen
tapël ëëpënëak mapna pörö omën Anu-
tuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö
sak öpnaarö. 20 Ne niamaan kat wieë.
Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë
wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë
ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël
yaaö pöt il newasën ëëpna pöt ar Anutuu
naë rë olëak wëën wa ngaöök nanimëëpan.”

Ya sangën yaauta ngönte (Luk 12:57-59)

21 “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yok
kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni nim karip
mëngkanok. Ën ni namp pël ëëmë pöp
ngön yaatak orööpnaap. Ën namp
pim karipön ya sangën ëëpna
pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp
pim karipön utpet wesak mapna pöp pi
ngarangk wotöököröa naë oröak ngön ya
mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökaö,’
kip mapna pöp pi es parëaöökë yaö sëpnaap.
23 Pötaanök ni omën nant Anutuun kiri wi-
imëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin
nim karipëën utpet elmëën pi niiring ngön
wieëaupök ëanëën pöt 24 sëp mowasum. Pël
ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël
ëak nim karipring arpim ngön wieëa pöt
wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe
wiim.

25 “Ën omën nampök ni ngön yaatak nu-
ulëëpënëak yaan pöt ngön yaaurek nasën
wieëaar ngön pöt teëntom ë pet irak ngöntre
kar ëeë. Pöt puuk ni omën ngön ë pet
yairaupë moresi nuulëën polisöröa moresi
wes nimëën wii kaatak nuulnëëpanëën.
26 Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörek
wë teënt naarööngan. Nim karipë kangut
pet pan ir olëakök oröömëëp.”

Öngre omp wëwëet utpet yawesauta ngönte

27 “Ngön kosang nent yaan ar yok kat
yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet
kom ëënganok.’ 28 Ën nook pöt, ök nia-
maan kat wieë. Omp namp öng nampön
itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng
ngësëp sëp yewas. Pël ëak öngre omp ë ngön
kosangët ilap riak saun yokoir. 29 Ën omën
nent nim it yaapkëöök itaampë pötak wak
weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it
pö ti moolam. Pöt koröp kaö nentak el-
niin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë
sëpanëën koröp kaö kopët pöt won wasumë
pötakëër ompyaö. 30 Ën nim mor yaap-
këëwesök kentöökë ënëm ëak utpet nent
ëëmë pöt nim mor pöwes kama il moolam.
Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim
koröp pou es parëaöökë sëpanëën koröp kaö
kopët pöt won wasumë pötakëër ompyaö.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte (Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Ngön kosang munt nenteta epël
yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp
pim öngöp wes mëëpënëak pöt öngre omp
yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’
32 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omën
namp pim öng omp nga naën yaaupök wes
mëëpna pöt pim pël elmëëpna pötaan öngöp
omp munt namp yokoirem öngre omp ë
ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.
Ën namp pi munt nampë öng wes mëa
pöp koirëpna pöt piita öngre omp ë ngön
kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëak ngaarëkël wesak angan

33 “Ën ngön kosang munt nent ëaröen
ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt
epët. ‘Ni omën nent ëëmëak Aköpë ëöetak
kaar kosang wesak anganok. Omën nent
pël ëëmëak pim ëöetak kosang wesak pöt
ngaarëk wëën këët orööp.’ 34 Ën nook
pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent
kosang wasënëak ngaarëkël wesak yaap
pël anganok, won pan. Ar kutömweriil

wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutu pim wëauwer pötaanök. 35 Ën e yangerakëlta mëak kosang wasnganok. Yang epëreta Anutu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëak kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöapë ka kësangö pötaanök. 36 Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang wasnganok. Nuuk yok pangk kepön ëp naön maan kööre kölam naëpan pötaanök. 37 Ar omën nent ëënëak pöt om, 'Mak, ne pël ëëmaap,' pöt pëën an. Ma omën nent naën ëënëak pöt om, 'Won, pël naëngan,' pöt pëën an. Arim omën nantëël mëak kosang wasënëak ngön munt nant anë pöt Setenë naëaan orööpnaat."

Omën nampök utpet yaalniin pöt kangiir elmëëngan (Luk 6:29-30)

38 "Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. 'Omën nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kangiir pim naö utpet mowasumëëp. Ën omën nampök nim kë naö nitiin pöt kangiir pim naö motiimëëp.' 39 Ën nook pöt, epël niamaan kat wieë. Omën nampök ni utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganok. Ën omën nampök nim kerëm yaapkëëtak nimöön pöt katnëëteta nimööpnaan mowasum. 40 Ën omën nampök nim ulpëën iriip öpënëak ngön yaatak nuulëak ngön nent nimëën wesak niaan pöt ulpëën rangkëëpta përë mamp. 41 Ën omën kaö nampök kan mëntöök omën nant wak sumëak kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöökël wak sum. 42 Ën omën nampök ni omën nant pi mampëak kimang yeniaan pöt mamp. Ën nampök nim naëaan omën nant yaam öpënëak yaan pöt keimön ëënganëp mamp."

Kööre tokörö lup sant elmëëpa (Luk 6:27-28, 32-36)

43 "Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. 'Nim karipön lup sant elmëëm. Pël ëak nim kööre toköpön kaaö elmëëm.' 44 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Arimëën kööre tok yaalniaurö lup sant elmëën. Ën utpet yaalniaurö Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang man. 45 Ar omën ke pilöt ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëët. Pöt puuk pim këtëpön maan omën utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Ën pi tapöpök pim kopiirenta maan omën wotpilre korar pouröa naë yepel. 46 Arën lup sant yaalniaurö kangiir elmëënë pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup sant tapël elmë yaë. 47 Ën arimtë karuröenökëër sant mowasënë pöten kön wiin arök omën muntarö il wesak ompyaö ëën sa ma? Won. Omën ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë. 48 Pötaanök arim Pep kutömweri wëa pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim kööre toköröen ompyaö moweseim ön."

6

Omën il ngentingenti yaaö pörö kaamök yaalmëauta ngönte

1 "Ar arimtën ngarangk këëkë ëën. Arim ngönën yaat omnaröa ëöetak pit itenak arën kön wiin ompyaö ëëpna pöl wesak mëngkanok. Pël ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup kön wiin ompyaö naën ëën ompyaö kangut naningkën ëëpnaat.

2 "Ni omën il ngentingenti yaaurö omnant kaamök elmëëmëak pöt kaar yaauröa ök elmëënganok ëlëëp mamp. Kaar omën pörö pit omën muntaröak itenak pitëmëën wak isak apëna yak omën il ngentingenti yaaurö kaamök ëak omnant ngönën tupötëëre kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëën wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. 3 Ni pöt omën il ngentingenti yaaurö kaamök elmëëmëak pöt omnant ëlëëp panë wesak mamp. Nim mor yaapkëëwesök omnant yemangkën katnëëwesi ëwat nasën ëëpna pöta ök karuröak nim mampëëtön ëwat nasën ëëp. 4 Ni omnant ëlëëp mampë pöt nim Pep omën ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat."

Anutuun ök yamëëauta ngönte (Luk 11:2-4)

5 “Ar Anutuun ök manëak pöt kaar
omnaröa yaaul ëënganok. Pit omnaröak itenak pitëmëën wak isak apëna yak ngönën
tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök,
taueë Anutuun ök mapnaaten kent yaaurö.
Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëën
wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok
yemangk. Pötaanök pit ënëmak Anutuuk
kaalak kang munt nant nemangkën
ëëpnaarö. 6 Ar Anutuun ök manëak pöt
arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim
Pep ëlëëp wë pöpön ök man. Pël ëënë pötak
arim Pep ëlëëp yamëëautön ityeengkaupök
kangut nimpnaat.
7 “Arim Anutuun ök yamëëautë ngönën
wonöröa ök ëak ngön paspas nentere nent
kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt,
pitëmtok kön wiin ngön wali yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaaurö.
8 Ar pitëm ök ëënganok. Pep piin kimang
nemaan wëën arim ap yewesautön ëwat
yaaup. 9 Pötaanök ar Anutuun epël ök man.
‘Tenim Pep kutömweri wëaup,
nim yapinte ngëëngk wiaap.
10 Ni wais wa ngaöök nimë.
Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk
yeö pöl e yangerak wëaurö teenta
tapël ëënëak kent yaë.
11 Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.
12 Tenim saunatë kangut kërë nuula.
Tenökta omnaröa saun tenimëën yaalni
pötë kangut tapël kërë yemoolak
pötaanök.
13 Moröktak nuulëënganëp,
pim naëaan ent ë nuulë.’
14 “Yaap, ar omnaröa arimëën utpet elniauta kangut kërë moolanë pöt arim Pep
kutömweri wë pöpökta arim utpet yaautë
kangut kërë nuulapnaat. 15 Ën ar omnaröa arimëën utpet elniauta kangut kërë
nemoolaan ëënë pöt arim Pepap puukta
arim utpet yaautë kangut kërë nanuulaan
ëëpnaat.”

Kaömp ngës olëak wëauta ngönte

16 “Ar Anutuun yak kaömp ngës olëak
pöt omën ngön kaar yaaurö̈a ök koöre
sap ëak önganok. Pit kaömp ngës olëak
wë pël yaëën omnaröak pitën itenak wak
isak apëna yak koöre sap ëak wëaurö. Ne
yaap yeniak. Omnaröa pitëmëën wak
isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. 17 Ar kaömp ngës
olanëak pöt arim wëaul uwari mëak arim
këëre wot kanöt iirën. 18 Arim kaömp
ngës olëak önë pöt, omnaröak itenak ëwat
nasëpan, arim Pep ëlëëptak wë pöpökëër
itaampnaan pël ëën. Pël ëënë pötak arim
Pep ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö
kangut nimpnaat.”

Omën ompyaut wieëauta ngönte (Luk 12:33-34)

19 “Ar yangerakë omnant iwal ka ëëre
kumkum ë, omnaröak ka pör menak
këkain wë pël yaaut kësang wiak önganok.
20 Anutuuk arimëën omën ompyaut
kutömweri ningkën önëën omën ompyaut
ëeë. Kutömweri pötökëër iwal ka ëëre
kumkum ë, ën omnaröak ka pör menak
këkain wë pël naën yaaut. 21 Arim omën
ompyautë wia pörekël arim könötta wiaapnaat.”

Tiarim itöörar koröpöökë rampewesi ök (Luk 11:34-36)

22 “It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön
ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. 23 En
arim itöök omnant itenak kön utpetat
yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat.
Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö
olapna pöt koö pöt sasa kësang panë
olëaapnaat.”

Tiar Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan (Luk 16:13)

24 “Omën nampök yok pangk omën
omp ak naarë inëën naën ëëpnaat. Pi
nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre
kar elmëëpnaat. Won ëën pöt, kangiir
nampë naë rë olëak wë namp kasëng
mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu
yaatere monere uröma yaat mëngkre
mëngk namëngkan.”

Kön selap yaauta ngönte (Luk 12:22-31)

25 “Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimtë wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen? Ma iit tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta kön selap ëak epël angan. ‘Orö pötök kör koëpen?’ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëër këët. Ën ulpëënre poë koröp pöt këët won, koröpöökëër këö. 26 Ar intörö en kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëëre wa peram wi pël naën yaauröak arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. 27 Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wes ulmëëpën sa ma? Won. 28 Ën ar tol ëënak ulpëënre poë koröpötëën kön selap yeë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëënre poë koröpötëën ya namëngkën yaë. 29 Pël yaëëtak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. 30 Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. 31 Pötaanök ar kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?’ ma ‘Iit tarëkaan öpen?’ ma ‘Orö pötök kör koëpen?’ pël angan. 32 Omën ngönën wonörö pit omën pipotëën kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirënëën iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëën kön selap ëëngan. 33 Ar pöt, wot rëak Anutuuk wa ngaöök nimëën wëwë wotpil pim önëak niia pöt önëën weë ngentieë. Pël ëënë pötak yangerakë omën pipotta koir nimpnaat. 34 Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene kët eptak kön selap ëënganok Wangam kan orööpna akun pötakökëër omën pötön kön wiin. Ën kët nantë könömöt yaaröön yok pangk pötëën kön wiinëët.”

7

Omnarö a wëwëat wël yaauta ngönte (Luk 6:37-38, 41-42)

1 “Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl ar elniipanëën omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl elmëëngan. 2 Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiir ke tapël wesak arimëën elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuukta tapël kaip ti nimpnaat. 3 Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? 4 Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ 5 Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök këëkë iteneë nim karipë itöök ulöl wia pipët wëën pangk ëëpnaat.

6 “Omën utpet kentöröa ök pörö Anutuu ngön ngëëngkët köntak mengkanok. Pël ëënë pöt arim ë rangiat ent ëak polöröa naë olanë pöta ök yaë. Ënak pol pöröak ing samsam yeem kaalak kaip tiak arimënt kant nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte (Luk 11:9-13)

7 “Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim sëak këët koirënëët. Kanwer körangkörang maimën të niwiipnaat. 8 Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaaurö Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. 9 Arim naëaan runga namp këënëën pepapön kaömp kimang maan këlö kor mampën ma? 10 Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampën ma? Won. 11 Ar omën utpetaröak arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wë pöpök il niwesak omën piin kimang manë pörö omën ompyaut kaö wesak nimpnaat.

12 “Arim omnaröak omën ompyaut elniipënëak kent kön yawi pipël arök kangiir pitën elmëën. Ngön piptak Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt kepön erën ëak wia.”

Wëwë kosangta kanër kotur (Luk 13:24)

13 “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sën. Kö yesaurekë kanër kaöer, ën

pörekë kanö kaöaö. Pötaanök omën selap ilëak yesau. 14 Ën wëwë kosangtakël yesa kan pör kotur. Kan pöök sëpenëak pöt pomp ëak omën selap won kopët nampnampök koirak yesau."

Tektek ngön yaaö kaar omnaröaan ngarangk këëkë ëëpa
(Luk 6:43-44; 13:25-27)

15 "Ar tektek ngön yaaö omën kaaröröaan ngarangk këëkë ëën. Pit arim naë wais wëën ar pitëm koröpötön pëën itenak pitën kön wiin pol sëpsëpöröa ök ëpre wiap yaaurö pël wasënëët. Pël ëënëëtak pitëm lupötë kent toköröa ök nga panë wia. Pötaanök ar utpet niwasëpnaarö. 16 Ar pitëm omnant yaautön itenak songönten ëwat sënëët. Pöt wëleri ëër nautpan. Ën rakësaöök kasu nautpan. 17 Këra ompyaut ulöp ompyaurö yaut. Ën këra utpetat ulöp utpetarö yaut. 18 Këra ompyautök ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetatök ulöp ompyaurö nautpan. 19 Ën këraat ulöp ompyaurö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat. 20 Pötaanök tektek ngön yaaö omën kaaröröa omnant yaautön itenak pitëm songönten ëwat sënëët.

21 "Ar epël kön wiingan. 'Omën neen, "Nem Aköp," pël yenëa pörö pourö Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapnaarö,' pël wasngan. Nem Pep kutömweri wëaupë kentöökë ënëm yaaö pöröakëër pël ëëpnaarö. 22 Ënëmak akun kaöaöök omën kësang wais neen epël neapnaat. 'Aköp, ten nim urtak wë Anutuu ngönte ök aöre omën naröa lupötëaan urmerarö waö ë momëëre omën weëre kosang it ngolöp kësang nant pet ë pël eimaut.' 23 Pël neaan ne pitën epël memaap. 'Utpet omnaarö aë, ne arën köpël. Ar mop newiak kama seë.' "

Ka ök yarëauta songön nenteparë ngönte
(Luk 6:47-49)

24 "Omën nem ngön epët kat wiak ngaarëk öpna pörö pit omën kön ompyaö wieëaup ka weit ök rëa pöpë ökörö. 25 Pël ëën kopi kësang panë pelak i nga urak kent kësang nempel möak ka pöt töol noolaan ëa. Pöt ka pöta wapöt yang weitak wesirak taë ë ulmëa pötaan. 26 Ën omën nem ngön epët kat wiak ngaarëk naön ëëpna pörö pit omën kaökaup pim kaat i kosemeri pisöök ök rëa pöpë ökörö. 27 Pël ëën kopi kësang panë pelak i nga urak kent kësang nempel möak ka pöt töölak sasa utpet wes olëa."

28 Yesu pi ngön epët ök më pet yairën omën pim naë wa rongan ëa pörö pourö pim ngön pötaan yaan panë sa. 29 Pöt pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa pötaanök.

8

Yesuuk omën kësë ëa namp ompyaö mowesa
(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Yesu pi rosiraöökaan kaip tiak yengmaan omën rongan kësang panë nempel pim ënëm sa. 2 Akun pötak omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. "Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët." 3 Pël maan Yesu mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. "Pël elniimëak yeëerek ompyaö së." Pël maan tapëtakëër pim kësëat won sa. 4 Pël ëën Yesuuk piin ngön epël mëëa. "Kat wi. E yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm."

Yesuuk nga omnaröa wotöök nampë inëën ruup ompyaö mowesa
(Luk 7:1-10)

5 Ënëmak Yesu pi Kapaneam kakë sa. Pël ëën Rom nga omnaröa wotöök namp së piin ngön kosang wesak epël mëëa. 6 "Aköp, nem inëën ruup pi yauman ëak pim kosat këlwak këlangön kësang yaëën komun ureim kaatak wia," pël mëëa. 7 Pël maan epël mëëa. "Ne së ompyaö wasumaap." 8 Maan nga omnaröa wotöököpök ngön kangit epël mëëa. "Aköp mosëp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wë këm pëëntak aan nem inëën ruup ompyaö sëp. 9 Pöt ne omën isauröa ikanöök inëën yaaupök nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, 'Së,' maan sëpnaat, nampön, 'Wais,' maan waisëpnaat, ën nem inëën ruupön, 'Pël

ë,’ maan pël ëëpnant. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëën ruup yok pangk ompyaö sëpnaap.” 10 Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak omën pim ënëm yesa pörö en epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë. 11 Kat wieë. Omën kësang panë yang we naöökaan naöök, këtëpë yengampiaulaanre së yeilëaulaan omën pörö wais Apramre Aisakre ën Yakop pitëm naë kutömweri wel aisëak kaömp nëmpnaarö. 12 Pël ëëpnaaröak Anutuuk Yuta omën narö kutömweri së öpnaarö pël yewesa pörö koö panëëtakël wa moolaan wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö.” 13 Pël mëak pi kaip tiak nga omnaröa wotöököpön epël mëëa. “Ni së. Nim omën orööpënëak kön wi kosang yewesan pöt nim naë orööpnaat.” Pël yemaan akun tapëtakëër pim inëën ruup ompyaö sa.

Yesuuk Pita pim lëlamöp ompyaö mowesa (Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)

14 Yesu pi së Pita pim kaata kakaati ilëak itaangkën pim öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem ka ureëa. 15 Pël ëën Yesu pi pim moresi mor moön yauman koröp es nga pöt won sëën pi wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën narö kësang ompyaö mowesa (Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)

16 Wiap kan koö olapënëak yaëën omën naröak yauman omën kësang pan pitëm lupötë urmerarö ilëak wëa pörö pim ngësë wak sa. Pël ëën pi urmeraröen nga mëak pitëm lupötëaan waö ë momëak yauman yaaurö ompyaö mowesa. 17 Pël ëa pötak tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ngön epël ëa pöt kë oröa. “Pi tiarim yauman won nuwesak këlangön pöt kama wak sa.”

Omën naar Yesuu ënëm sëpënëak mëëa (Luk 9:57-62)

18 Yesu pi itaangkën omën rongan kësang nempel pi wa taap elmëak wëën pim ruuröen i kaöökë ëngk komuntakël sëpnaan ko ëëpënëak mëëa. 19 Pël yaëën omën ngön kosangötë ngarangk nampök piin epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim yasumëëtë ne ënëm elniimaap.” 20 Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mëëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaatak Omën Këëp nem ka uröma kaat won.” 21 Pël maan omën munt pim ënëm yaaö nampök epël mëëa. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum.” 22 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Mosëpnerek ni nem ënëm wais. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat.”

Yesuuk kent kësangöön maan won sa (Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)

23 Pël mëak Yesu pi wangaöök ilaan pim ruurö pitta tapël ëak piiring sa. 24 Pël ëën kent kësang nempel möön i kaö maat kësang panë möak wangaöök ilaan utpet ëak iri i kaöök ilapënëak yeëa. Pël yaëën Yesu pi om ka kun sak wieëa. 25 Pël ëën Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Aköp, tiar kö sëpenëak yeëerek ni ten kaamök elni,” pël mëëa. 26 Pël maan Yesu pi pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak kas yeë? Arim kön wi kosang yewesaut om kot panë wieëan epët.” Pël mëak pi kentööre i kaöön nga maan kentö leng ëën kaö maatta won sa. 27 Pël ëën pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop ke tolëël namp apen? Puuk kentre kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

Yesuuk omën naarë lupmeriarëaan urmer narö waö ë momëa (Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Pit i kaöökë ëngk komuntak së Katara yangerak oröön omën urmeraröaring wëa naar Yesuu naë së koira. Omën pöaar piarip wel yangaöök wakaimën omnarö piaripön itaangkën nga panë sak wëën kas ëak piarpim naë nasën ëeima. 29 Pël ëën piaripök merëk ë olëak Yesuun epël mëëa. “Yesu, ni Anutuu Ruup. Ni ten tol elniimëëp? Akun kaöaö temanöm nasën wiaan këlangön kat niwiimëak yaën ma?” 30 Akun pötak pol narö kësang kamaarek wë kaömp neim wëa. 31 Pël ëën urmeraröak kosang wesak piin epël mëëa. “Ni ten waö ë nimëëmëak pöt pol ëngkoröa lupötë öngpök wes nimëëm.” 32 Pël maan,

“Yok seë,” pël maan pit së polörö a lupötë öngpök ilëa. Pël ëën pol pörö kas pöömpö së parëaöök oröak i kaöök ilëak ëm përëak wel wia. 33 Pël ëën omën pol ngarangk yaaö pörö kas së pitëm ka kaöaöök oröak omën urmeraröaring wakaima pöaarë naë oröa pöta ngönöt ök mëëa. 34 Pël ëën ka kaö pöökë omën pourö Yesuun itaampö sa. Pël ëak së koirak pitëm yanger sëp wesak kaalak kaip tiak sëpënëak ke urak mëëa.

9

Yesuuk omën kosat këlwa namp ompyaö mowesa
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Yesu wangaöök ilëak pim ruuröaring kaalak i kaöökë ëngk komuntakël së Kapaneam kak oröa. 2 Pël ëën omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak. Pötaanök ni ya kë sak öm.” 3 Pël maan omën ngön kosangötë ngarangk narö neneren epël mëëa. “Omën epop, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëët.” 4 Pël yemaan Yesuuk pitëm könre lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön utpet pipot yawi? 5 Pöt nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën ar nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. 6 Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.” 7 Pël maan pi wal ëak pim kaatakë sa. 8 Pël ëën omën kësang pöten itenak kas ëak Anutuuk weëre kosang ke pilte omën moresi mena pötaan pit Anutuun ping wesak mëëa.

Yesuuk Matiuun pim ënëm ëëpënëak mëëa
(Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Yesu pi pörek sëp wesak yesem takis yewa omën namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wëën itenak epël yenëa. “Ni nem ënëm elnë.” Pël neaan ne wal ëak omnant sëp wesak pim ënëm saut.

10 Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisëak kaömp yenën takis yewaare saun omën munt narö kësang wais Yesure ten pim ruuröaring wel aisëak kaömp naut. 11 Pël yaëën Parisi ngönën omnaröak pöten itenak ten pim ruuröen epël niiaut. “Arim rë yanuulaup pi tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring kaömp ngawi yen?” 12 Pël yeniaan Yesu kat wiak kangiir epël mëëaut. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëër rotaaröa ngësë sa yaë. 13 Ar pöt, së ngön nent ngönëntak epël wia pöta songönten këëkë kön wiin. ‘Ne ar nemëën animaurö kiri ar elnëënëëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëën ompyaö elmëënëëtenök kent yaë,’ pël wia pöten kön wieim ön. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Omën naröak Yesuun kaömp ngës olëak wëautaan pëël mëëa
(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Akun pötak Sonë ru narö Yesuu naë wais epël mëak pëël yema. “Ten Parisi ngönën omnarö Anutuun yak kaömp ngës olëak wëaurö. Ën nim ruurö pit tol ëënak kaömp ngës olëak naön yaë?” 15 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëaut. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëën karuröak yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won pan. Peene wë öng öpna pöp karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëën omën naröak pi wak kama ulmëën akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

16 “Omën namp poë köröp ngolöpöökaan kaö nent ilak ulpëën ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt

poë korөp ngölөp pötak ulpëën ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. 17 Ën omën namp i kep pol korөpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolөpöt kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol korөp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol korөpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolөpöt kep ngolөptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat." Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolөpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Yesuuk ngarangk nampë koontupre öng namp ompyaö mowesa
(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Yesu pi ngön pöt ök yemëem wëën ngarangk namp wais pim naë rar rë mowesirak epël yema. "Nem koontup peene ngolөp wel wia. Pël ëaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp sëp." 19 Pël maan Yesu pi wal ëak ten pim ruurөaring omp pöpring saut.

20 Pi kan yesën öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 ëak saö namp kasngaël wais pim mores ulpëënëpök mësël yaalmë. 21 Pöt, "Ne om pim ulpëënëpök mësël elmëëma pöt ompyaö sumaat," pimënt kön pël wesak pël yaë. 22 Pël ëën Yesu pi kaip ti itenak epël yema. "Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm." Pël maan öng pöp tapëtakëër ompyaö yes.

23 Yesu pi së ngarangkëpë kaatak orөak itaangkën omnarö koontupëën yak yaköm ëën pitëm yaaul nger pëëp mempööre ngön kaëp ilö pël eim wëa. 24 Pël ëën pi pitën epël yema. "Ar mop wiak ka tomökël orөeë, koont epop wel nawiin om ka ura." Pël maan pit sömre ëlak ya. 25 Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koontupë wieëa pörek ilë moresi wëën wal ëaut. 26 Pël ëën pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tëa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

27 Yesu pi ka pö sëp wesak ten pim ruurөaring yesën omën it il tëa naar pim ënëm yewaisem ngön ë olëak epël yema. "Yesu ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi." 28 Pël maan Yesu pi pim ka sëpënëak ëa pötak ilaan omën it il tëa pöaar pim naë waisën pëël mëëaut. "Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?" Pël maan piaripök kangiir epël yema. "Aköp, mak." 29 Pël maan piarpim itöörarë mësël elmëak epël yema. "Arpim kön wi kosang yenewas pötak ne ompyaö yanuwas." 30 Pël maan piarpim itöörar nga ngëna. Pël ëën Yesuuk kosang panë wesak epël yema. "Omnarөen ök manganok." 31 Pël maan piarip së Yesu pim pël elmëa pöta ngönte yang pörekë omnarөen ök maan yang pörek pangk ë pet ira.

32 Ten kaalak ka pöt sëp wesak kan yesën omën narö omën urmerapök elmëën ngön won sak wëa namp Yesuu naë wak waisa. 33 Pël ëën Yesuuk urmer pöp waö ë momëën omën ngön won sak wëa pöpök ngön yaan omnarö kat wiak yaan sak epël ya. "Elei, tiar omën ke epël nent Israel yangerak oröön itnaangkën ëaut." 34 Pël yaan Parisi ngönën omnaröak epël yema. "Urmeraröa kaöapök kaamök elmëën urmerarö waö ë yemomë," pël yema.

Yesuuk omnarөen yaköm elmëa

35 Yesu pi ten pim ruurөaring ka kotre kaö poutë imeë pitëm ngönën tupötë ngönën rë moulööre Anutuuk wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök maö, këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël elmë imaut. 36 Pël yeem pi omën selap pan itenak pitën kön wiin pol sëpsëp ngarangk wonöröa ök kön irikorring wë weëre kosang won wëën itenak pitën yaköm kön wia. 37 Pël ëak pim ruurö tenën epël yenia. "Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. 38 Pötaanök ar ya Pepapön kimang man. Pël ëën puuk ya omën munt narö koirak wes mëën këët wa rongan ëëpnaan."

10

Yesuu ngön yaaö omën 12 pörөa yapinöt
(Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Yesuuk ten pim ru 12 pörөen ngön niaan sëën urmerarö waö ë mëëre këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël ëënëak weëre kosang ninaut. 2 Ten pim ngön yaaö omën 12 pörөa yapinöt epot. Wotöököp Saimon yapin nent

Pita piire ën pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruaar, 3 ën Pilipre Patolomiu, Tomasre Matiu takis yewaup neere Sems Alpiasë ruupre Tatias, 4 Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ën Yutas Keriot kakaanëp ënëmak Yesuun kup mowiip-naap.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pöröen ya ngön mëëa (Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Ten omën 12 pöröen Yesuuk epël niak wes nimëën saut. "Ar omën ngönën wonöröa naë sëëre Sameria omnaröa ka kaöatë së orö pël ëënganok. 6 Om Israel omën pol sëpsëp ngarangk won ëën repak yes pöröa ök ëa pöröa naëëkëër sën. 7 Pël ëak ar yesem pöt ngönën epël ök man. 'Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes.' 8 Pël yeem yauman omnarö ompyaö mowasööre omën wel wiaurö wal ë moulmë, omën kësë ëaurö ompyaö mowasööre urmerarö omën naröa lupötëaan waö ë momë pël elmëën. Nem weëre kosangöt sum won yaningk. Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmëën. 9 Ën monat arim kërötë waulak sënganok. 10 Ar kan kourakë kaömp waulönëak këröt wak sënganok. Ar ulpëënre ing kör muntatre sungköratta wak sënganok. Pöt ar omnarö ya yamëngkën yok pangk kaamök elniak kaömp nimpnaat. 11 Ar ka kaö naöök ma kot nentak së öröak wet rëak pitëm songönöt nampön pëël mëak kat wiin ompyaö sant niwasëpnaap ëën pöt piiring wë olëak sënëëtak sëp wesak sën. 12 Ar ka nenta kakaati yeilëem pöt omën pörek wëauröen, 'Anutuuk ompyaö elniip,' pël ök man. 13 Pël ëën pit sant niwasëpna pöt Anutuuk arim ngön manë pöl pit ompyaö elmëëpnaat. Ën pit sant naniwasën ëëpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmëëpënëak mëëan pöt pitëm naë kë naarööpan. Arimënt wak sënëët. 14 Ën ka naöök ma nentak omën narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaëën pöt ar pörek sëp wesak yesem pit utpet ëën Anutuuk kangiir kasëng mampnaat pöt pet elmëak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë pörek moolan. 15 Ne yaap pan niamaan. Ngaanëër Sotomre Komora ka pötepare omnarö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën omën ar sant naniwasën ëëpna pörö utpet pan ëën Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat."

Könöm ke nentere nent oröö pnaata ngönte (Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 "Kat wieë. Pol sëpsëp ruurö kent tokörö a öngpök wes namëën yaautak nook ar kööre tokörö a öngpök wes nimëën së önëën yeë. Pit utpet niwasëpënëak ëëpnaat. Pötaanök ar pol reraupë yaë pöl it nganga yeem int ekëpë wë pöl wiap ëën. 17 Ar om-naröen ngarangk këëkë ën. Pit ar kaöaröa naë niulëën pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. 18 Ar nem ru sak wë pötaanök pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëën ar pitre omën ngönën wonöröa ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. 19 Yang ngarangköröa naë niulëën tol anet ëak kön selap ëënganok. Akun pötak ngön anëët Anutuuk arim lupötë niwiipnaat. 20 Pël ëën ngön anë pöt arimtok naëngan, arim Pepapë Pulöök tekeri wes nimpnaat.

21 "Omën naar nanëpök nangapëën kup mowiin mëmpnaat. Ën pepapökta ruupëën kup mowiin mëmpnaat. Ën korëngre ruuröak ëlre pepaarëën kup mowiin mëmpnaat. 22 Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëën kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. 23 Ar kak nerek wëën nga elniin pöt kas nerekël sën. Ne yaap niamaan. Ar kak nerekaan waö elniin pöt nerekël kas sënëët. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omën Këëp ne öröömaap.

24 "Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Ën inëën ru nampök tapël pim ngarangkëp il newaspan. 25 Runga pep kaatakëp pim pepapë mëngkre mëngk wëën pangk ëëpnaat. Ën inëën ruupta pim ngarangkëpë mëngkre mëngk wëën pangk ëëpnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, 'Pielsepul urmeraröa kaöap,' pël

neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat."

Tiar Anutuunökëër kas ëëpa (Luk 12:2-7)

26 "Pitën kas ëënganok. Pöt epël. Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. 27 Nem arën koutak ök yeniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yeniak pipot omnaröa tekrak wë kaö wesak an. 28 Ar omën könöp utpet newasën koröpö pëën nimëmpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëër kas ëën. 29 Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpenaat int ke pëlöröakaan namp köntak wel wiak yangerak nengentiipan. Anutuuk aanak pël ëëpnaat. 30 Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ëwat wë. 31 Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatök int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omën nant arim naë köntak naarööpan. Puuk aanak orööpnaat."

Yesuu yapinte aöre piin yak mowasö pël yaauta ngönte (Luk 12:8-9)

32 "Namp pi omnaröa ëöetak, 'Ne Yesuu ënëm yeë,' pël apna pöp nookta kangiir nem Pep kutömweri wë pöpön, 'Pi nemop,' pël memaat. 33 Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat."

Yesu pi tiar kom elniipënëak waisa (Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 "Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omën neen pël naalnëën wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup. 35 Nook elmëën ruupök pepapëën kööre tok ëëre korömpök ëlëpëën kööre tok ëëre koröng lëlamöpök ël lëlamöpëën kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup. 36 Omën ka kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat.

37 "Omën namp pim ëlre pepaarëën kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. 38 Ën namp pi, 'Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,' pël wesak pim këra yetapër wak nem ënëm naalnëën ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan. 39 Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëën yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat."

Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte (Maak 9:41)

40 "Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap. 41 Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaaupë ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi omën wotpilëpë ompyaö kangit piiring öpnaap. 42 Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i ëpët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap."

11

Sonök Yesuu ngësëël ngön wes mëa (Luk 7:18-35)

1 Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sëp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mëak rë moulö saut.

2 Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes mëën waisa. 3 Pël ëak piaripök piin epël mëak pëël yema. "Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?"

4 Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiir piaripön epël ök yema. "Arip së Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. 5 It ngaapörö

it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. 6 Omën namp nemëën yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap."

7 Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. "Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëën itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. 8 Ma ar omën ulpëën ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëën ke nalörö mëa pörö omën omp aköröa ka ompyautë wëëtak Son pi ulpëën ke nalörö namëën wëaup. 9 Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas. 10 Pöt omën pöpëënök ngönëntak epël retëng ëa.

'Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes
mëën wet rapnaat.
Puuk nim kanö ningësëpnaat.'

11 Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas. 12 Ngaan Son i yamëaup pim ngës rëak ngönën ök ëa pötakaan wais peene e wë eptak omën utpet ke nentere nent yaaö naröak Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak weë yengenti. 13 Mosesre tektek ngön yaauröak Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak ëa ngön pöt aö aö wais Sonë oröak wë eptak kë yaarö. 14 Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak ëa tapöp pël wasënëët. 15 Katringëpök ngön epët kat wiip.

16 "Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

17 'Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.
Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën
yeë.'

18 Ar tapël yaaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëën ar piin, 'Pi urmerapring wë,' pël aiman. 19 Ën peene Omën Këëp ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. 'Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,' pël aim. Pël ëaap Anutu pim ëwat pöt arim naë wieëanëën ar tenip sant elnian tapön."

Yesuuk Kalili omnaröen pepanöm ngön mëëa (Luk 10:13-15)

20 Akun pötak Yesu pim wet rëak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itenak lup kaip natiin ëa pröen epël mëak nga yema. 21 "Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiaare Saiton omnaröen elmëanëën pit ngaanëër pitëm lupöt kaip tiak ulpëënre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön. 22 Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëën pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. 23 Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanëën pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön. 24 Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëën pitëm kangut kaö wesak nimpnaat."

Yesuu naë së kë sëpenaat (Luk 10:21-22)

25 Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, "O Pep, ni kutömre yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönëntë ëlëëp yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. 26 Mak, Pep nim kentöök pël yaaup." 27 Pël mëak omnaröen epël yema. "Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö pit ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëër ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëër ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë

songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat.
28 Ar Anutuu ngönte ngaarëk önëëtaan ya
kaö mëneimeë këlangön kat wieim wëaurö
nem ngësë waisën. Pël ëën nook niaan kë
sënëën. 29 Ar nem inëën ru sak neering
ya mëneim wë nem naëaan ëwatöt ön. Pöt
epël. Ne ya wiap yaaupök nemtën wak
irëak wëën arim saunatë könöm pöt won
sëën lup kengkën sak önëët. 30 Omnant
arim ëënëak ök niaim pöt ompyaut, könöm
won pangk ëënëët."

12

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte (Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring
rais yaöökë lup yesem këënëën ulöp nant
töak söngsöng ëak naut. 2 Pël yaëën Parisi
omnaröak itenak Yesuun epël yema. "Kat
wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëëngkötë
naënëël yaë." 3 Pël maan kangiir epël yema.
"Ar Tewitre pim omnaröa këën wë ëa pöt
ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?
4 Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën
tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak
wieëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpnaan
piire omën pas pim naë wëaurö nëmpanëak
nga yaaut wa na. 5 Ma Mosesë ngön
kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak
kat nawiin yaaurö ma? Kiri ar yaaurö
Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa
akun ngëëngkötë ya yamëngkem kë yesa
akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë.
6 Ne niamaan kat wieë. Arim ëöetak e taua
epopök tup kaöet il yewas. 7 Ngönëntak
ngön nent epël wia. 'Ne ar nemëën an-
imaurö kiri ar elnëënëëten kaaö. Nem
kentöök ar omnarö yaköm ëak ompyaö
elmëënëëtenök kent yaë.' Ar ngön pöta
songönte ëwat wëanëën omën ketre saun
wonöröen nga nemaan ëan tapön. 8 Omën
Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap.
Pötaanök nem kentöök akun eptak nem ru-
uröen omnant ëëpnaan memaat."

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën mores këlwa namp ompyaö mowesa (Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tup-
tak së ilëaut. 10 Pël ëën omën namp pim
mor nas këlwaup pörek wëa. Pël ëën
pitök Yesuun morök elmëak ngön yaatak
ulmëëpënëak epël pëël yema. "Tiar yok
pangk kë yesa akun ngëëngktak ompyaö
wasëpen ma won?" 11 Pël maan epël
mëëaut. "Arim naëaan namp pim pol
sëpsëp namp kë yesa akun ngëëngk nen-
tak yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpën ma?
Pël naëpan, öpnaat. 12 Sëpsëp pöp omën
pasip. Ën omnarö tiar këërö. Pötaanök kë
yesa akun ngëëngktak yok pangk ompyaö
wasëpenaat." 13 Pël mëak pi omën pim
mores këlwa pöpön epël yema. "Nim
mores el më." Pël maan pim mores el
mëën kaalak muntasi ök ompyaö yes. 14 Pël
yaëën Parisi omnarö ka tomök së wa top
ëak pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte
kopëta wesa.

Yesu pi Anutuu inëënëp

15 Yesu pi pitëm ngönte ëwat wëak
pörekaan yesën omën selap pim ënëm
waisa. Pël ëën pi yauman omën
pourö ompyaö mowesak 16 pitën omën
muntaröen piin ök mepanëak nga yema.
17 Pël yaëën tektek ngön yaaö Aisaia pöpë
ngön epël ëa pöt kë oröaut.

18 "Epop nem inëën ruup, nem yaö mëëaup.
Ne piin kent pan ëak ya kë yes.
Nem Pulö pim naë wes mëën pim rangk wë
weëre kosang mangkën
nem ngön wotpilte omën ngönën wonöröen
ök mapnaat.
19 Pi omnaröaring ngön nga elööre ngön ëak
aö,
omnarö pim ngönte ka tomök kat wi pël
naëpan.
20 Omën kalaö pötöp möautë ök këlangön
kat yawiaurö pi utpet nemowaspan,
kaamök elmëën ompyaö sëpnaat.
Ën omën es wëlëngö riipënëak yaë pöl wiap
panë yaauröeta puuk elmëën wel
nawiipan, kaamök elmëën weë sak
öpnaat.
Pi kosang ngentiak ya mëngkën Anutuu
wotpil yaautak omën muntat il
wasëpnaat.
21 Pël ëën omën ngönën wonöröak piin kön
wi kosang wesak kor öpnaat."

Omën narö̈ak Yesuun Pielsepulök kaamök yaalmë pël mëë̈a
(Maak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Wë ënëmak omën narö omën urmer nampök elmëë̈n it il tëë̈re ngön won së pël ë̈a namp Yesuu naë wak waisa. Pël ë̈ën ompyaö mowasën omën pöp ngön aöre it nga së pël ë̈aut. 23 Pël ë̈ën omnarö pöten itenak yaan sak epël ya. “Elei, epop Tewitë ë̈ap, Anutuu Yaö Mëë̈aup, tiarim ngarangk elniipnaap ma?” 24 Pël yaan Parisi omnarö pöten kat wiak epël yema. “Kaar angan. Omën epop urmerarö̈a kaö̈ap Pielsepul puuk kaamök elmëë̈n waö ë yamë.” 25 Pël yemaan pi pitëm lupötë itenak yema. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga orö̈ön nener mënak kom ë̈ak wë weë̈re kosangring naön ë̈ë̈pnaat. Ën omën ka naö̈ök wë̈aurö ma ka kopët nentak wë̈aurö tapël nener mënak kom ë̈ë̈pna pöt repak së̈ën omën won wiaapnaat. 26 Tapël Seten pimtok ne kaamök elnë̈ë̈n pim urmerarö waö ë yemomë̈anë̈ën pimtok pimënt mëngkën pim weë̈re kosangöt won san tapön. 27 Ar neen, ‘Pielsepul puuk kaamök elmëë̈n urmerarö waö ë yamë,’ pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeë̈anë̈ën arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëë̈n urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ë̈an pöt tekeri yewas. 28 Ne pöt, Anutuu Pulö̈ök kaamök elnë̈ë̈n urmerarö waö yeë̈. Pötaanök Anutuu wa ngaö̈ök yanimë pöt arim naë yaarö.

29 “Omën nga namp wë̈ë̈n munt nampök pim kaatak ilë̈ak pim omnant naöpan. Wet rë̈ak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

30 “Namp ne sant naalnë̈ë̈n yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol së̈psë̈pörö wa top naë̈n yaë pipop pi së̈psë̈pörö rep yamë. 31 Pötaanök ne ök niamaan. Omën utpet ke nentere nent ë̈ak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngë̈ë̈ngk Pulö̈ön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoolapan. 32 Ën namp pi Omën Kë̈ë̈p neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngë̈ë̈ngk Pulö̈ön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere ënëm poutë ent ë nemoolapan.”

Këra ompyaö̈re utpet pötë ngönte
(Luk 6:43-45)

33 “Këra ompyaumentëk ulöp ompyaurö utöpnaat. Ën utpetementëk ulöp utpetarö utöpnaat. Këra ëlmenti songönte ulöpörö̈ak war yewas. 34 Kamalörö̈a morök yaë pöl ar yaaurö. Utpet yaaurö̈ak tol ë̈ak ngön ompyaut an? Pël naë̈ngan. Omën namp ke nantre nant pim lupmeri peö ë̈ak wë pöt këmtak war yewas. 35 Omën ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieë ngön ompyaut ya. Ën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieë ngön utpet tapëlöt ya.

36 “Ne ök niamaan. Ënëmak kangiir ë̈ë̈pna akunetak Anutuuk omnarö̈a ngön köntak mosut yaaö pötaan ngön ya mëmpnaat. 37 Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasën pöt Anutuuk niöpnaat. Ën arim ngön yaautak utpet yaaut tekeri wasën pöt sëp niwasëpnaat.”

Omën narö Yesu retëng weë̈re kosangring nent ë̈ën itaampënë̈ak mëë̈a.
(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Pël maan ngön kosangötë ngarangkörö̈ere Parisi ngönën omën narö̈ak Yesuun epël yema. “Rë yanuulaup, ten Anutu niiring wë ma won pöta songönte ëwat sënaan, ni retëng weë̈re kosang nent ë. Pël ë̈ën itaampunaan.” 39 Pël maan pi epël yema. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ë̈ak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenë̈ak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pim elmë̈a pöta ökö̈t pë̈ën pet elniin itaampunë̈ët. 40 Ngaan Sona pi i kaö imën kaö̈apë yaatak këtre rö̈ök nentepar nent wakaima pöl Omën Kë̈ë̈p ne këtre rö̈ök nentepar nent yangera öngpök ömaap. 41 Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ë̈ak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt Sona puuk ngönën ök maan lup kaip tia pötaanök. Pël ë̈aap omën peene wë epop nook Sona il yemowesetak ar

nem ngönöt kat nawiin yeë. 42 Ënëmak
Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng
ak namp yang we naöökël wakaimaup
pi wal ëak arim kön wi kosang newasën
yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp
yang kaö pantakaan Solomonë naë wais
pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup
pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop
nook Solomon il yemowesetak ar nem
ngönöt kat nawiin yeë."

Urmerap omën namp sëp wesak së rëak kaalak waisauta ngönte
(Luk 11:24-26)

43 Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön
nent epël ök yema. "Urmer namp omën
nampökaan oröak së kosangöök wë urre
korumön ap wesak 44 epël kön wia. 'Nem
ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak
sumaan.' Pël kön wiak së itaangkën ka
tapët koore katëp ëak ë rangi ulmëën kos
wieëa. 45 Pël ëën pi kaalak së urmer
muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök
won, utpet panëërö koirak wais ka kopët
taptak wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan
utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa
pan sa. Tapël Yuta omën utpet peene akun
eptak wë eporö ar utpet panë sak önëërö."

Yesu pim ëlre nangaröa ngönte
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëën
pim ëlre nang wais ka tomök wë piin
ngön ök mapënëak yema. 47 Pël ëën omën
nampök piin epël yema. "Nim ëlre nang
niin ngön ök niapënëak wais ka tomök
wë." 48 Pël maan piin kangiir epël yema.
"Nem elëp talëp? Nangarö talörö?" 49 Pël
mëak pim ruurö tenim ngësël mor song ëak
kaalak epël yema. "Nem ëlre nang pörö
eporö. 50 Omën nem Pep kutömweri wëaupë
ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö
pël yaë."

13

Omnant öp olëauta watepang ngönte
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak
ten pim ruuröaring i kaö ëöök së wel aisëaan
2 omën kësang pan wais pim naë wa rongan
yaë. Pël yaëën pi wangaöökë ngaarëk is
wel aisëak wëën omnarö i pisöök taueëa.
3 Pël ëaan pi watepang ngön nentere nent
mëak nent epël yema. "Omën namp pim
yaak së omnant öpöt olëa. 4 Pël ëën nant
kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. 5 Ën
nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëën yanget
könyangap wiaan yak teënt oröa. 6 Pël
ëën këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön
saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut
pötaanök. 7 Ën nant nönötë öngpök olëa.
Pël ëën nönöt oröak ngep ëën sësë ëa. 8 Ën
nantökëër yang kolaptak olëa. Pël ëën
pötökëër aprak kë kësang pan uta. Kengk
nemorëët 100, nemorëët 60, nemorëët 30
pël uta. 9 Katringëpök ngön epët kat wiip."

Yesu pi watepang ngöntaan mëëa
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Pël yemaan ten pim ruurö Yesuu naë
së piin epël mëëaut. "Ni tol ëënak pitën
watepang ngön yemaan?" 11 Pël maan
pi kangiir epël yenia. "Anutu pimtok
wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta
songönte arënökëër pet yaalni. Ën muntarö
puuk pël naalmëën yaë. 12 Omën namp
Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë
wak öpna pöp muntat mangkën pim naë
kësang wiaapnaap. Ën namp mangkën
taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa
tapët Anutuuk kama wa ëp ën elek
öpnaap. 13 Nem watepang ngön yemak
epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak
këëkë itna naskolön yaaurö. Katëëpök kat
wieëak këëkë kön nawiin yaaurö. 14 Tektek
ngön yaaö omën Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm
naë kë yaarö. Pöt epël.

'Ar ngön pëën kat wiinëëtak songönte ëwat
nasëngan.
Pël ëak ar itaampunëëtak yok pangk om-
nantön itnaangkan.
15 Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö,
katöt il wariaurö, itöt mësëaurö.
Pit pël naën ëanëën itaampööre kat wiire
kön wi pël ëan tapön.
Ën pit pël naën ëanëën nem naë rë olaan
ompyaö mowesan tapön,
Anutuuk pël ya.'

16 "Ar pöt arim itöök omën ngolöpötön
itaampööre katëëpök ngön ompyaut kat wi
pël yeë pötön ërëpërëp ëënëët. 17 Ne yaap ök
niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre omën

wotpilörö kësang omën epotön iteempënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi."

Omnant öp olëauta watepang ngön pöta songönte
(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 "Peene omnant öpöt olëauta watepang
ngön niak pöta songönte war wes nia-
maan kat wieë. 19 Omnant öpöt kamtöök
ngentia pötë ökörö omën narö Anutuuk
wa ngaöök nimëëpënëak yaë ngön pöt kat
wiauröak kön nawiin yaëën ngön Anutuu
pitëm lupötë wia pöt Setenök kama wa ëp
yaë. 20 Ën omnant öpöt këlöökë rangk ngen-
tia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte
kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. 21 Pitëm lupötë
misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön
wi kosang wesak wëën pitëm Anutuu ngön
ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön
kat mowiak utpet mowasën tapëtakëër wil
këlok ëëpnaat. 22 Ën omnant öpöt nönötë
öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö Anu-
tuu ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë
omnantön kön selap ëëre monere urömen
kentre kaur ëëre omën munt nantön war
ë pël yaëën pötök ngep elmëën Anutuu
ngönte mos ëëpnaat. 23 Ën omnant öpöt
yang kolaptak ngentia pötë ökörö, omën
narö Anutuu ngönte kat wiak këëkë kön
wiak wëën pitëm wëwëatë kë ompyaut
orööpnaat. Narö kë 100, narö kë 60, narö kë
30 pël orööpnaat."

Ya lupöök nön utpetat öröauta watepang ngönte

24 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt
nent pitën epël yema. "Anutu pim omnarö
wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya
lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël
ök ëëmaan. 25 Pël ëën röök nentak pim kööre
tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë
rangk olëak sa. 26 Pël ëën omën ompyaut
öröak këët utöpënëak yaëën nön utpet pötta
öröak kaö sa. 27 Pël ëën omp pöpë inëën
ruurö pim naë wais epël mëëa. 'Kaöap,
ni öp ompyaut ya lupöök ngëntauppe. Nön
utpetat tol ëak öröa?' 28 Pël maan epël mëëa.
'Kööre tok nampök ëa.' Pël maan pim inëën
ruuröak, 'Ten së nön utpetat ti moolan ma?'
pël mëëa. 29 Pël maan pi kangiir pitën
epël mëëa. 'Won. Ar nön utpetat yatiem
omën ompyautta tiinganok. 30 Pout irikor
ëak öp. Pël ëën omnant köp sëën öpenaatak
nem omën këët öpnaaröen epël memaat.
Wet rëak nön utpetat tiak ut urak esuwesi
moolan. Pël ëak omën ompyaut wa rongan
ëak nem kaatak wiin.' "

Këra lëlëp kotupre yis pötepanë watepang ngönte
(Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

31 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt
nent pitën epël yema. "Anutu pim omnarö
wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp
pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp
pöp pim ya lupöök ngënta. 32 Lëlëp pöp kot
panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas.
Pël yaëëtak öröakökëër pöpök këra muntat il
yewas. Pël ëak kësang sak wëën intörö wais
morötë ngentiak ka ëp yawi."

33 Pël mëak watepang ngön munt nent
epël yema. "Anutu pim omnarö wa ngaöök
yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas
möautring irikor ëën pötak ekek yes pötak ök
ëëmaan."

34 Yesu pi watepang ngön kësang om-
naröen ök yema. Nent war wesak nemaan,
watepang pëën yema. 35 Pël yaëën tektek
ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë
kë yaarö.

"Ne watepang ngön ök memaap.
Omnant ngaanëër Anutuuk kutömre yang
ket ëa akun pötakaan wais peene e
wë eptak ëlëëp wiakaima pöt nook
tekeri wasumaap."

Nön utpetat ya lupöök öröauta watepang ngön pöta songönte

36 Yesu omnarö sëp wesak së kaata
kakaati yeila. Pël ëën ten pim ruurö naë
së epël mëëaut. "Ya lupöök nön utpetat
öröautakël nim watepang ngön yaan pöta
songönte ök nia." 37 Pël maan kangiir
epël yenia. "Omën öp ompyaut ngënta pöp
Omën Këëp ne epop. 38 Ya pöwer pöt yang
epër. Ën omnant öp ompyaö pöt omën
Anutu pim wa ngaöök yamë pörö. Ën
nön utpetat omën Setenë ënëm yaëën pim
ngarangk yaalmë pörö. 39 Kööre tok öp
utpetat olëa pöp Seten, ën omën ompyaö

wa pöt akun kaöaö. Ën omën wa wia pörö enselörö. 40 Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaöaöök oröö pnaat. 41 Akun pötak Omën Këëp nook nem enselörö wes mëën nem wa ngaöök yamë pötak omën utpet yaauröere omën munt narö utpet sëpënëak yaalmëa pörö kama wak 42 es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö. 43 Pël ëën akun pötak omën ompyaö saurö pit Anutu pitëm Pepapök wa ngaöök yamëën këtëpë yema pöl ëwa elmëëpnaat. Katringëpök ngön epët kat wiip."

Omën nampök urömm ompyaut yangerak ëlëëp wieëaut koirauta watepang ngönte

44 "Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt urömere omën ompyaut ngaanëër yangerak ëlëëp wia pötakël ök ëëmaan. Ënëmak omën munt namp koirak muntarö koirpanëën kaalak ëlëëp wia. Pël ëak teëntom ërëpsawiaring së pim omën pout menak sumat wak yang lup pöt sum ëa."

Songre sar ompyauta watepang ngönte

45 "Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën songre sar ompyaut ap yewesa pöpëël ök ëëmaan. 46 Pi songre sar ompyaö panë nent koirak pim omnant pout menak sumat wak së songre sar ompyaö pöt sum ëa."

Iir yewaul pöta watepang ngönte

47 "Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt iirëëp i kaöök olaan imën ke nampre namp ilëa pötakël ök ëëmaan. 48 Iir pöëëp imënörö peö ëën omnarö weruak ëöökël sa. Pël ëak wël ëak ompyaurö kaputë wesirak utpetarö wa moolëa. 49 Pöta ök akun kaöaöök tapël ëëpnaat. Enselöröak wais omën utpetarö ompyauröa naëaan wël ëak kama wak 50 es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat."

Urömm ngaanre ngolöpöt wieëauta watepang ngönte

51 Pël niak tenën epël pëël yenia. "Ar pöta songönten kön wia ma?" Pël niaan ten, "Mak," pël mëëaut. 52 Pël maan tenën epël niiaut. "Pöt ompyaö. Ngön kosangötë ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamëautak ilëak wë ngönënte këëkë ëwat saup pi ka pepapë ökop. Ka pep pöp pi urömm ompyaö ngaanre ngolöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönën ompyaö ngaanre ngolöp poutepar ëwat wëaup."

Nasaret omnarö Yesuun kaöre këëpöt elmëa
(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Yesu pi watepang ngön pöt ök më pet irak ten pim ruuröaring saut. 54 Pël ëak Nasaret pim ka songöntak öröak ngönën tuptak ilëak ngönën ök yemaan omnarö pit yaan sak epël ya. "Elei, omën epop omën yaap tiarim karippe. Tarëkaan ëwat ompyaö epot wa? Ma talëpök weëre kosang mangkën ya weëre kosang epot yamëngk? 55 Tiar piin ëwat wëep. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. 56 Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?" 57 Pël mëak pit piin kaöre këëpöt yaalmëën Yesuuk epël yema. "Tektek ngön yaaö namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëën piiring wëauröak pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë." 58 Kak pörekörö pitëm kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëaut.

14

Son i yamëaup mëna
(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

1 Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia. 2 Pël ëak pim ya omnaröen epël mëëa. "Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk." 3-4 Erot pim pël mëëa pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëën Sonök piin epël mëak nga mëëa. "Ni öng pipop wa ëp ëën pangk naën yaë." Pël mëëa pötaanök Erotök pim ya omën naröen maan pitök Sonë ingre morötë wii tëak wii kaatak moulmëa. 5 Pël ëën Erot pi Son mëmpënëak kön wiautak omnaröak piin,

“Anutuu tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa. 6 Pël ëën ënëmak Erotë oröa akunet temanöm sëën këëre imën nëmpënëak omën kaöarö pourö pim naë wa top ëa. Akun pötak Erotiasë koontup omën pöröa ëöetak tan yaurön Erot pi itenak kent kön wia. 7 Pël ëak pi koont pöpön epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak kosang wesak niamaan. Ni omën nenten kimang neamë pöt nimpaat.” 8 Pël maan pim ëlëpök këk maan epël mëëa. “Son i yamëaup pim kepönö töak söwar neweri wiak wak wais namp. Pël ëën ne pi wel wia pöt ëwat sumaan.” 9 Pël maan omën omp ak Erot pi pöt kat wiak ya këlangön kön wia. Pël ëaap pi omnaröa ëöetak ngön kosang wesautaan pim kimang ngönten kat wiak 10 pim ya omën naröen maan wii kaatak së Sonë kepönö töak 11 söwar neweri wiak wak së koontup mangkën wak së ëlëp mena. 12 Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së pim sokur wak yang kel weera. Pël ëak wais Yesuun ök yema.

Yesu pi omën 5000 pörö kaömp mena (Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)

13 Yesu pi ngön pöt kat wiak ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak wangaöök ilëak i kaöök yang omën wonrekël saut. Pël yaëën omnarö kat wiak pitëm kaat sëp wesak tenim ënëm yangerak waisa. 14 Pël ëën wangaöökaan oröak së itaangkën omën kësang pan wëën itenak yaköm ëën pitëm yauman omnarö ompyaö yemowas.

15 Wë wiap kan ten pim ruurö pim naë së epël ök mëëaut. “Omën wonrek wëën wiap kanëën yes. Pötaanök omnarö wes mëën kaatë së kaömp sum ëëp.” 16 Pël maan Yesuuk epël niiaut. “Pit tol ëën sëpën? Arök kaömp meneë.” 17 Pël niaan epël mëëaut. “Ten tarëkaan mampun? Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia.” 18 Maan epël niiaut. “Nem naë wak waiseë.” 19 Pël niak omnaröen maan nönö mö mëak wel aisëaan kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak kaömpöt pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. 20 Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 12 pötë waulön peö yaë. 21 Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.

Yesu pi i kaöökë roro sa (Maak 6:45-56; Son 6:15-21)

22 Kaömp na pet irën Yesuuk ten pim ruuröen epël niak këk niiaut. “Ar wangaöök ilëak i kaöökë ëngk komuntakël seë. Pël yaëën ne omnarö wes mëëmaan.” Pël niaan saut. 23 Pël ëën pi omnarö wes mëën yesën Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa. Pël ëën koö olaan pimënt pörek wëën 24 wangaö i kaöökë luptak yesën kentö maap yamöön kaö maat weëre kosangring wangaöök yamö. 25 Pël ëën ëlpam wal ëëpënëak yaëën Yesu i kaöökë roro tenim ngësë yewais. 26 Pël yaëën itenak ten kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëaut. 27 Pël ëën pi tapëtakëër tenën epël niiaut. “Arim lupöt weë sëp. Nemtok yewaiserek kas ëëngan.”

28 Pël niaan Pitaak piin epël mëëaut. “Aköp, nimtok yaëën pöt aan ne i kaöökë roro nim naë waisum.” 29 Pël maan, “Wais,” maan Pita wangaöökaan oröak kaöökë roro Yesuu ngësël yes. 30 Pël yeem kentö kësang yamöön itenak kas ëak i kaöökë öngpök yengmëem ngön ëak Yesuun, “Aköp, kaamök elnë,” pël mëëaut. 31 Maan Yesuuk tapëtakëër el mëak moresi weë epël yema. “Nim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaën. Tol ëënak kön selap yaën?” 32 Pël mëak piarip wais wangaöök ilaan kentö leng yaë. 33 Pël ëën wangaöök wëaurö ten piin yaya mëak epël mëëaut. “Yaap pan, ni Anutuu Ruup.”

Yesu pi yauman omën kësang Kenesaret yangerak ompyaö mowesa (Maak 6:53-56)

34 Ten i kaö poö ëngköök së Kenesaret yangerak öroaut. 35 Pël ëën omën pörek wëaurö Yesuun itenak ëwat sak ngön maan yauman omën yang pörek wëaurö pim naë wak waisa. 36 Pël ëën pit pim ulpëën kautak pëën mësël ëak ompyaö sëpënëak këk yema. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö saut.

15

Anutuu ngön kosangötök ëaröaat il yewas (Maak 7:1-13)

1 Parisi ngönën omën naröere ngön
kosangötë ngarangk narö Yerusalem
kakaan Yesuu naë wais epël yema. 2 “Nim
ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt
ilap yari? Pit ngön kosangötë wieëaul
kaömp nëmpënëak mor i nairën yaë.” 3 Pël
maan Yesuuk epël yema. “Ar tol ëënak
arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak
Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak?
4 Anutuuk kosang wesak epël ëa. ‘Nim
ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’
Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön
ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën
wel wiip.’ 5 Anutuuk pël yaatak ar ngön
epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar
omën nenten ap yewasën omën pim piarip
kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan
pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,”
pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök
wë kaamök naalmëën pöt pangk yaë.’ 6 Ar
pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm
yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak.
7 Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën
Aisaia pim ngaanëër arimëën ngön ëa pöt
kë yaarö. Pöt epël.

8 ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya
yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.
9 Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak
nener rë yemoulaurö.
Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos
ë yaë.’ ”

Tiarim lupmer utpet yewas pöta ngönte (Maak 7:14-23)

10 Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan
waisën epël yema. “Nem ngön ök niama
epët kat wiak kön wi sokölëë. 11 Omnant
këmtak yen pötök lupmer utpet newasën
yaë. Këmtakaan yaarö pötök lupmer utpet
yewas.” 12 Pël maan ten pim ruurö së
piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan
Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni
ëwat wëën ma?” 13 Maan epël ya. “Këra
pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya
lupöök nangëntën ëa pipot ti moolapnaat.
14 Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan.
Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa
naar nampnamp mësak yesem kanö wiaan
saarëak parë orööpnaat.” 15 Pël niaan Pitaak
epël yema. “Watepang ngön pipta songönte
ök nia.” 16 Maan Yesuuk epël ya. “E,
arta om köpël wëan ma? 17 Arim om-
nant këmtak yen pötök utpet naniwaspan,
yaatak sëën ya yaar pöten ar köpël ma?
18 Ën këmtakaan yaarö pipotökëër lupmeri-
aan yaarö. Pipotök lupmer utpet yewas.
19 Omën lupmeriaan utpet epot yaarö. Kön
utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom
yaaö, öngre omp nga yaaö, këkain, kaar,
neneren utpet wesak yaaö, 20 pipot lupme-
riaan oröak lupmer utpet wasëpnaat. Mor i
nairën kaömp yen pötak omnampë lupmer
utpet newaspan.”

Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa (Maak 7:24-30)

21 Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret
yang pör sëp wesak Taiaare Saiton ka
pöörar wieëa yang pörekël saut. 22 Pël
ëën Kanan yangerakaan ngönën köpël
öng namp yang pörek wëaupök wais
merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O
Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Mëëaup,
urmer namp nem koontupë lupmeri
wëën këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan
ni neen yaköm elnë.” 23 Pël maan pi
kangiir nemaan ëën ten pim ruurö pim
naë së ke urak epël mëëaut. “Pi tiarim
ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes
momëën sëp.” 24 Pël maan Yesuuk kangiir
Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk
ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak
sauröaan pëën wes nemëaup.” 25 Pël maan
pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema.
“Aköp, kaamök elnë.” 26 Pël maan Yesuuk
kangiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt
wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl
ni maimap kaamök naalniingan.” 27 Pël
maan pi kangiir epël ök yema. “Aköp, yaap
yaan. Pël ëaap kentörö pit peparö kaömp
yenaurek yenën lupöt ti ngentiin na yaë
pöl ni kaamök elnë.” 28 Maan epël yema.
“Öng epop, ni kön wi kosang kaö panë
yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin
pöt orö nirëëpnaat.” Pël yemaan tapëtakëër
koontup ompyaö sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyaö mowesa

29 Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp
wesak kaalak Kalili i kaöökël së oröak ë
kankan rosiraöök së wel aisëaan 30 omën

selap pan pim naë oröa. Omën ingöt këlwë, it il të, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesuu naë rongan ë moulmëën ompyaö mowesaut. 31 Pël ëën omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing këlwaurö kan ing ë, it il tëaurö it nga së, pël yaëën omën kësang pörö itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena (Maak 8:1-10)

32 Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëën epël niiaut. "Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëën këtnentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këën wes mëën kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë." 33 Pël niaan ten epël mëëaut. "Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangkën pangk nëmpna pöt tarëkaan öpen?" 34 Pël maan Yesuuk, "Arim naë kaömp tolël ëak wia?" pël niaan tenök, "Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar," pël mëëaut. 35 Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mëak 36 kaömp 7 pötring i kaö imënaar wak Anutuun yowe mëak pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. 37 Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 7 pötë waulön peö yaë. 38 Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën. 39 Pörö Yesuuk wes mëën yesën tenring wangaöök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnaröak retëng it ngolöp nent nent itaampënëak Yesuun mëëa (Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesuu naë wais piin morök elmëak epël yema. "Ni maan retëng it ngolöp nent oröön Anutuu naëaan waisan pöt ëwat sënaan." 2 Pël maan pitën epël yema. "Ar wiap kanötë itaangkën yanget sapiire waö yamëën itenak, 'Wangam kanök këtëp mapënëak yaë,' pël ë yeë. 3 Ën wangam kanötë itaangkën yanget mëëtmëët yaëën pöt, 'Kopi pelëpënëak yaë,' pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ëwat yaauröak peene Anutuu yaalni epëta songönten köpël yeë. 4 Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënëpë öngpök wëën Anutu pim elmëa pöta ököt pëën pet elniin itaampunëët." Pël mëak pit sëp wesak saut.

Parisiire Satusi omnaröak irikor elmëëpanëak pepanöm mëëa (Maak 8:14-21)

5 Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë ëngk komuntakël së oröak kön wiaut. 6 Pël yaëën Yesuuk epël yenia. "Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën." 7 Pël niaan ten neneren epël mëëaut. "Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia." 8 Tenimënt neneren yemaan kat men ëak epël yenia. "Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaaurö, aë. Ar tol ëënak kaömp won pöten yak? 9 Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëën pangk ëaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? 10 Ën ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak ömën 4000 pörö mangkën nëën pangk ëaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? 11 Ar tol ëënak nem ngönten kön nawiin yeë? Ne kaömp peret pöten neniaan. Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën." 12 Pël niaan ten pim niia pöta songönten kön wiaut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parisiire Satusi omnaröa ngön kaaröt tenim yaapta öngpök ilapanëak niia.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëëa (Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë së oröak tenën epël pëël yenia. "Omnarö pit Omën Këëp neen talëp aim?" 14 Pël niaan epël mëëaut. "Naröak niin, 'Son i yamëaup,' pël yaan naröak, 'Elia,' naröak, 'Seremaia ma tektek ngön yaaö namp wes,' pël aim." 15 Pël maan epël yenia. "Ën arimtok pöt neen talëp aim?" 16 Pël niaan

Saimon Pitaak epël yema. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup. Ni Anutu wëwëetaringëpë Ruup.” 17 Pël maan Yesuuk epël yema. “Saimon, Sona pim ruup, ni ërëpërëp ëëmëëp. Yang omën nampök ngön pipët ök neniaan, nem Pep kutömweri wëaupök yenia. 18 Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangö. Ën nim nem songönte tekeri yewasën pipëteta kël kosangöökë ököt. Nook maan nem ingre mor saurö kël kosang pöökë rangk tauaan Setenë weëre kosangtak il naniwaspan. 19 Ne Anutuuk wa ngaöök yanimë pötak yeilëauta kiet nimpaat. Pël ëën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ëëngan,’ mamë pöt kutömweriita pël naën ëëpnaat. Ën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ë,’ mamë pöt kutömweriita pël ëëpnaat.” 20 Pël mëak tenën kosang wesak epël yenia. “Ar ne Kristo, Anutuu Yaö Neeaup, pöt omnaröen ök manganok,” pël niiaut.

Yesuuk pi weletakaan wal ëëpnaap pöt ök mëëa (Maak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

21 Akun pötak Yesuuk ngës rëak ten pim ruuröen omnant ënëm pim naë orööpnaatë ngönöt war wesak epël yenia. “Ne Yerusalem kak sëën ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak këlangön kësang kat newiak nemëngkën kët nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal ëëmaap,” ngön pöt ök yenia. 22 Pël niaan Pitaak pëëntakël koirak së epël mëak nga yema. “Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orö nanirëën ëëp.” 23 Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. “Seten, ni sëp newesak së kan newariingan. Nim ngön yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

24 Pël mëak Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. “Omën namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm ëëp. 25 Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëën yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.” 26 Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëën pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëën omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt oröpöt kangiir mampën? 27 Omën Këëp nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem enselörö koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenem wëwëatë kangut mempaap. 28 Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin wëën Omën Këëp ne omp ak sak yewaisën itaampun sa.”

17

Yesu pim möönre köröp maim wa (Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Kët 6 ëak won sëën Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. 2 Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre köröp maim wa. Ën pim këëre wot kante këtëpë ök ëwa ëën ulpëënëpta kölam panë tëa. 3 Pël ëaan pit itaangkën Mosesre Elia piarip oröak Yesuring ngönaak yeëa. 4 Pël ëën Pita pi Yesuun epël ök mëëa. “Aköp ten eprek wëën ompyaö yaë. Ni kent yaëën pöt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën pël ëak ök remaan.” 5 Pël yemaan tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëën Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë. Ar pim ngönte kat wiin.”

6 Ruurö pit ngön pöt kat wiak kas panë ëën yangerak së ngentiak wot nön ëak wieëa. 7 Pël ëën Yesu pi së pitën ngëën elmëak epël ök mëëa. “Wal ëeë. Kas ëëngan.” 8 Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

9 Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” 10 Pël maan pim ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Elia wet rëak oröönak Anutuu yaö mëëaup ënëm orööpnaat pël aim?” 11 Maan pi epël mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu yaö neeaup nemëën omnant kopëta

wasëpënëak ëaut. 12 Pël wiaap ne epël niamaan. Elia pi yok oröak wëën omnarö piin këëkë ëwat nasën wë pitëm könöök utpet mowesaut. Pötaanök Omën Këëp neenta tapël elnëëpnaat." 13 Pël maan pit epël kön wia. "Pipët Son i yamëaupön ya."

Yesuuk yokot nampë lupmeriaan urmer namp waö ë më
(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43)

14 Omën kësang pan wa top ëak wëën pit wais oröön omën namp Yesuu naë wais rar rë mowesirak epël yema. 15 "Kaöap, ni nem yokotupön yaköm kön wi. Pi it ngengën yeem imeri ilaöre es kotö pël yaë. 16 Pël yaëën nim ruuröa naë wak wais ompyaö wasëpënëak maan poprak ëaut." 17 Pël maan Yesuuk epël yema. "O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem ar kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm?" Pël mëak epël yema. "Yokotup wak wais." 18 Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapön nga maan kas oröak yes. Pël ëën akun tapëtakëër ompyaö saut. 19 Pël ëën ten pëëntak së Yesuun, "Ten tol ëënak urmerap waö ë momëënëak poprak ëan?" pöten pëël mëëaut. 20 Pël maan epël niiaut. "Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaë pötaan poprak ëan. Ne yaap niamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wieëan talte rosir epöön, 'Ni tiak eprekaan ëngkrek së orö,' pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaö newasënë pöt omnant pout pangk ëënëët. 21 [Urmer ke pilörö weëre kosangring wë. Pötaanök pit waö ë momëënë pöt kan munt naö won, om Anutuun kimang manëak kaömp ngës olëak önë kopët pötakëër waö ë momëënëët.]"

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar ëa
(Maak 9:30-32; Luk 9:44-45)

22 Ënëmak Yesuuk ten pim ruurö wa top ë niulëak epël niiaut. "Omnaröak Omën Këëp ne ngaaröa moresi neulëëpnaat. 23 Pël ëën pit nemëngkën kët nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal ë neulëëpnaap." Pël niaan ten yaköm panë kön wiaut.

Yesuuk ngönën tup kaöeta takis mena

24 Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak së oröön omën Anutuu ngönën tup kaöetaan takis yewa pörö Pitaë naë wais epël mëak pëël yema. "Arim rë yanuulaup ngönën tup kaöetaan takis nawiin yeëa ma?" 25 Pël maan Pitaak, "Won, yawiaup," pël mëak Yesuu kaatak së ilëak ök nemaan wëën pimtok epël mëak pëël yema. "Saimon, ni kön tolëël yawiin? Yang omp akörö pit talöröa naëaan takis yewa? Pitëmtë omnaröa naëaan ma maimaröa naëaan yewa?" 26 Pël maan Pitaak, "Maimaröa naëaan," pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. "Pël yaëën yang omp aköröa karurö pangk takis nemangkën ë yaë. 27 Pël ëaap tepër nemangkën ëën pit kön wiin utpet ëëpanok i kaöök së tatë olëak i kaö imën wet rëak ömë pöp këm nga ëak itaangkën sum nent wiaan pöt wak së tepërim könkön takis mamp."

18

Yesuu ruuröak piin talëpök wotöök sak wë pöten pëël mëëa
(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurö naë së epël mëak pëël mëëaut. "Anutuu wa ngaöök yanimë eporö tenëkaan talëpök wotöök wë?" 2 Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekrak tau ulmëak 3 epël yenia. "Ne yaap niamaan. Ar kön kur kaip tiak arimtën kön wiin iraan rungaaröa ök nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan. 4 Namp pi pimtën kön wiin iraan runga epopë ök sak öpna pöp omën Anutuu wa ngaöök yamëautak wëauröa wotöök sak öpnaap. 5 Omën nemëën yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap."

Utpetatëën këk nemaan ëëpenaat
(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 "Ën omën nampök kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëën pöt pël ëëpanëën naröak wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kangiir utpet kaö panëët pim naë oröopnaat. 7 Yaköm. Morök

ke nentere nent yaaröön omnarö saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëën omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? 8 Nim moresök ma ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring ma ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëën Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naën ëëpnaat. 9 Ën omën nim itöök itaampëëtak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëën Anutuuk es parëaöök wa nuulaan pangk naën ëëpnaat."

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte (Luk 15:3-7)

10 "Ar ngarangk këëkë ëën. Runga neen kön wi kosang yewesa kot eporöen kön wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitën ngarangk yaaurö kët ëlötë nem Pep kutömweri wëaupë ëöetak wë pitëmëën ya yamëngk. 11 [Omën Këëp ne omën utpet ëak kö sëpënëak yaaurö koirak ompyaö wasumëak waisaup.]

12 "Ar kön tolëël yawi? Omën namp pim pol sëpsëp 100 ëak wëauröak kopët namp kö sëën pöt pi tol ëëpën? Pi 99 ompyaö wëa pörö rosiraöök moulmëak kö sak sa pöpön ngaöl ëëpnaat. 13 Ne yaap niamaan. Pi ngaöl ë së koirak 99 kö nasën ëa pöröaan ya kë nasëpan, ngaöl ëak koira pöpönökëër ya kë panë sëpnaat. 14 Pötaanök nem Pep kutömweri wëaupë kentöök pim omën runga kot eporöa ök sak wëauröakaan kopët namp kö sëpnaaten kaaö yaë."

Kar nampök utpet elniin wotpil wasëpenaata ngönte

15 "Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naë së arpimënt wë utpet pöta ngönte an. Pël ëën pi nim ngönte kat wiak ënëm ëën pöt arip lup kopëtemer sak önëët. 16 Ën nim ngönte kat nawiin ëën pöt ni omën kopët namp ma naar koirak pim naë sën. Pël ëak ar naar ma naar namp pöröak pim ngönte ëak wotpil wasën. 17 Ën pi arim ngönte wa olaan pöt së ingre moröröen ök man. Pël ëën pitëm ngönteta wa olaan pöt piin, 'Ngönën wonöröere utpet yaauröa ököp,' pël mëak waö ë mëën.

18 "Ne yaap niamaan. Ar yangerak wë omnant yaautön, 'Pël ëëngan,' manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat. Ën yangerak wë omnant yaautön, 'Pël ë,' manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat.

19 "Ën nenteta epël niamaan. Arim naëaan omën naar omën nentaan Anutuun kimang manëak lup kopëtemer sak kimang manë pöt nem Pep kutömweri wëaup yok pangk kat wiipnaat. 20 Ar omën naar ma naar nampök nem yapintakël kimang manë pöt ne arim tekrak wë kaamök elniimaat."

Inëën ru utpetapë watepang ngönte

21 Yesuuk pël niaan Pitaak naë së epël yema. "Aköp, nem karip utpet yaalnëën ne akun tolël ëak pim utpet pöt ent ë moolam? Akun 7 ëak pël ëën pangk ëëpën ma?" 22 Pël maan Yesuuk epël yema. "Ne akun 7 ëak pël neniaan, sangk naalngan, om pël ëeim ömëëten yeniak.

23 "Pöta watepang ngön nent epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëën ruurö sumat mangkën kangut mampënëak yas mëëa pötakël ök ëëmaan. 24 Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën ëa. 25 Pi sum kësang pöta kangiir mon öröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëëa. 26 Pël maan inëën ru pöp omp aköpë naë së rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëëa. 'Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël ëën ne sapsap nimpö së pet irumaan.' 27 Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt sëp wesak sëpënëak mëëa. 28 Pël ëën inëën ru pöp kaatakaan öröak së kan kourak inëën ru pim kar namp koira. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkën kangut nemangkën ëaup. Pöp koirak ngerngeröök moröak, 'Nem kangut peene nan,' pël mëak këk mëëa. 29 Pël maan pim karip rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëëa. 'Ni yaköm kön newi. Pël ëën ne kangut sapsap nimpö së pet irumaan.' 30 Pël maan pi kat nemowiin wii

kaatak moulmëak epël mëëa. ‘Nem kangut pout pet irakök orööмëëp.’ 31 Pël ëën inëën ru pim karuröak pim ëa pöten itenak ya këlangön panë ëën së omp aköpön ök mëëa. 32 Pël ëën inëën ru mon kësang mena pöpön kaalak yas maan waisën epël mëëa. ‘Ni inëën ru utpetemor. Nem sum kësangötë kangut ni wiap sësë yenëaan yaköm ëën pout sëp wesaut. 33 Nem niin yaköm elnian pöl tol ëënak nim karipön naën ëaup?’ 34 Pël mëak omp aköpök ya sangën ëën wii kaatak moulmëak epël mëëa. ‘Nem kangut pout pet irakök orööмëëp.’ ”

35 Yesu pi watepang ngön pöt ök ë pet irak tenën epël niiaut. “Arim karuröa utpet elniaut yaap ent ë nemoolaan ëënë pöt nem Pep kutömweri wëaupök tapël elniipnaat.”

19

Öng wes yamëauta ngönte (Maak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Yesu pi ngön pöt ök ni pet irak ten pim ruuröaring Kalili yanger sëp wesak Yotan olëak ëngk komuntakël Yutia yangera kautakël saut. 2 Pël ëak wëën omën kësang ënëm wais pörek oröön yauman omnarö ompyaö mowesaut.

3 Pël yaëën Parisi ngönën omën narö wais piin morök elmëak epël yema. “Omën namp pim öngöp omën nant ëën yok pangk wes mëëpën ma?” 4 Maan epël yema. “Ar ngönëntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Anutu pi ngaan omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ëa. 5 Pël ëak Anutu pi epël ëa. ‘Ne ompöpë kosaöökaan öngöp ket ëaut. Pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpring erën ëën piarip pouwaarök möönre koröp kopëtaö sëpnaat.’ 6 Anutuuk pël ëa pötaanök piarip naarök erën ëën möönre koröp kopëtaö yes. Anutuuk erën elmëa. Pötaanök omnaröak yok pangk kom naën ëëpenaat.” 7 Pël maan pit piin epël yema. “Moses pi tol ëënak epël ëa? ‘Namp pim öngöp wes mëëpënëak pöt kaöaröa naëaan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mëëpnaat,’ pël ëa.” 8 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Moses pim ngön kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mëënëëtaan kuure mak niia. Pël ëaatak ngön pöt won wiaan ngaan panëër Anutu pim öngre omp ket ëa pötak pël ëënëak neniaan. 9 Ën nook pöt epël niamaan kat wieë. Namp pi pim öngöp öngre omp wëwëet utpet newasën wëën wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap.”

10 Pël yemaan ten epël mëëaut. “Pil wiaan pöt öng naön öpën seëa.” 11 Pël maan epël niiaut. “Omën pourö arim ngön pöta ënëm pangk naëpan. Om Anutuuk öng naön ëëpënëak mapna pörö pëën arim ngön pöta ënëm ëak öng naön ëëpnaat. 12 Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitëm ëlöröak mos wilën öng naön ëëpnaat. Narö omën naröak öp ilën öng naön ëëpnaat. Narö Anutuu yaat mëmpënëak kön wiak öng naön ëëpnaat. Omën nem ngön epët kat wiak Anutuu yaat mëmpënëak tek öpna pörö yok pangk pël ëëpnaarö.”

Yesuuk rungaarö welaköt elmëa (Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Akun nentak omën narö pitëm rungaarö Yesu pim moresiar pitëm rangk mowiak Anutuun kimang mapënëak wak waisa. Pël yaëën tenök nga yemaan 14 Yesuuk epël niiaut. “Nga mangan. Wes mëën nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök.” 15 Pël niak pim moresiar pitëm rangk mowiak wes mëak yang pör sëp wesak nal saut.

Omp ulwas omnant kësang wieëaupë ngönte (Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Akun nentak omp ulwas namp Yesuu naë wais epël yema. “Rë yanuulaup, ne ya ompyaö tol nent mënak wëwë kosangta yaö sum?” 17 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni tol ëënak ya ompyauten pëël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. Ni wëwë kosangtak ömëak pöt Anutuu ngön kosangöt ngaarëk öm.” 18 Maan “Ngön kosang tal nent ngaarëk öm?” pëël yema. Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni omën mëngkanok. Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. 19 Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm. Nimtëën lup sant yaën tapël muntaröen elmëëm.” 20 Pël

maan omën pöpök epël yema. “Pipot nem kotuukaan ë waiseimautöp wëwë kosangtak ömaan munt tal nent ëëm?” 21 Maan Yesuuk epël yema. “Ni ompyaö sumëak pöt së nim omnant pout menak sumat wak omën omnant wonörö mamp. Pël ëëmë pöt kutömweri omën ompyaut orö nirëëpnaat. Pötaanök pël ëak wais nem ënëm elnëëm.” 22 Pël maan omnamp pi pöt kat wiak ya këlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kësang wieëa pötaanök.

23 Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën omnant kësang wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamëa pöta öngpök ilapnaataan poprak ë yaë. 24 Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkënte. Ën omën monere urröm selap wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” 25 Pël niaan ten kat wiak weëre kosang won sëën epël mëëaut. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök yok pangk wëwë kosangtak öpën?” 26 Maan Yesuuk tenën it kos ëeë epël yenia. “Omnaröak Anutuu wa ngaöök yamëautak ilanë pöt pangk naën ëënëëtak Anutuuk yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weëre kosangringëpök omnant pout pangk yaaup.” 27 Pël niaan Pitaak kangiir epël yema. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut. Pöta kangiir ten ënëmak oröpöt orö nirëëpën?” 28 Maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ënëmak omnant pout ngolöp wasën ompyaö sëpna pötak Anutuuk Omën Këëp ne weëre kosang nangkën nem ur kësangtak wel aisëaan ar nem ënëm elnëeimauröeta kaö sak ur kësang 12 pötë wel aisëak neering Israel kur 12 pötë ngön ë pet irëpen sa. 29 Omën namp nemëën yak pim kaare yang, öngre ru, sasre nan, ëlre pep, ëmre ya sëp wasëpna pöp Anutuuk kangiir omën ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkën wëwë kosangët pep sëpnaap. 30 Wetëëröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

20

Wain yaaweri ya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

1 Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niiaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pöweri omnarö ya mëmpënëak wes mëën sa pötakël ök ëëmaan. 2 Omën pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk ëën yaakë wes momëën sa. 3 Pël ëën këtëp kosang yesën pi së itaangkën narö pit ka tomök tauwal ëeim wëën epël ök mëëa. 4 ‘Arta nem yaak së ya mëngkën ne sum ompyaö nimpaan.’ 5 Pël ëën këtëp luptak wëën së tapël ök mëak kaalak këtëp tingk yewasën tapël ëa. 6 Pël ëak wiap kan kaalak së itaangkën munt narö ka tomök tauwal yaëën pitta koirak epël mëak pëël mëëa. ‘Ar tol ëënak kët ël epöök ya namëngkën wisën eprek wakaim?’ 7 Pël maan pit epël mëëa. ‘Ten omën nampök ya ngön nent neniaan.’ Maan, ‘Arta nem yaak së ya mëmpunëën seë,’ pël mëëa.

8 “Koö yoolaan ya pepap pimënt së pim ya ngarangkëpön epël ök mëëa. ‘Ya omnaröen ngön maan waisën pitëm sumat man. Wet rëak ënëm waisa puorö pitëm sumat man. Pël ëak pitëm rakörö tapël tapël mampö së wetëërö ënëm man.’ 9 Pël maan omën wiap kan oröak ya mëna pörö waisën 2 kina 2 kina mena. 10 Pël ëak mampö yesën wet rëak ya mëna pörö pit sum isak öpnaat wesa pöt om 2 kina tapël mena. 11 Pël ëën pitëm sum mena pötaan ya pepapön kaaö ngön mëak epël mëëa. 12 ‘Ënëm ya ngës rëaö eporö pit akun kot nent ya mëna. Ën ten kët ël epöök kët nga köpël ya mëneimaurö. Pël ëauröak tenim yaningkën tapël pit yemangkën. Pöten kaaö.’ 13 Pël maan pi kangiir pitëm tekrakaan nampön epël mëëa. ‘Ngöntöp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpa pöten niaan ni kuure mak neeaup. 14 Pötaanök nim sumet wak së. Nim yaningk tapël ënëm waisa eporöeta mampëak kön yawi. 15 Sumat nemotöp nem kön wiaul naalmëëngan ma? Ni tol ëën nem kësangënten kön wiin utpet yaë?’ ” 16 Watepang ngön pöt niak epël yenia. “Pöta ök ënëm Anutuu naë waisauröakaan selap wotöök moulmëëpnaat. Ën wet rëak

waisauröakaan selap tapël ënëm moulmëëpnaat.”

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar nent ëa
(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Yesuuk ten pim ru 12 pöröaring Yerusalem kakë yesem tenën pëën wesak epël niiaut. 18 “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëën Omën Këëp ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëën pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak 19 ngönën köpëlöröa naë wes nemëën pitök ökre was neak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëën kaalak wal ëëmaap.”

Semsre Son piarip wotöök sëpënëak mëëa
(Maak 10:35-45)

20 Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pöaar Yesuu naë wak së rar rë wesirak omën nentaan kimang yema. 21 Pël ëën Yesuuk, “Ni oröptaan kent yaë?” pël maan epël yema. “Ënëmak nim omën poutë kaö sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkëël namp katnëël, wel aisëak wë niiring ngarangk ëëpnaan kosang wes mamëak yeniak.” 22 Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?” Pël maan piaripök, “Pangk ëënaawaar,” pël yema. 23 Maan epël yema. “I kakam pöt pangk nënëët. Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaö mëëa pöröakëër wel aisapnaat.” 24 Pël yemaan ten ru 10 pörö Sepeti pim ruaarëën mëëa pöt kat wiak ya sangën ëaut. 25 Pël ëën Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëën epël niiaut. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëën pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. 26 Ar pël ëëngan. Arim naëaan namp kaö sak öpënëak pöt pi ar pouröa inëën elniip. 27 Ën namp wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëën panë elniip. 28 Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne omnaröak inëën elnëëpënëak newaisën. Nook arim inëën elniak omnarö utpetatë öngpökaan kama niömaan arim kangiir wel wiimëak waisaup.”

Yesuuk omën it il tëa naar ompyaö mowesa
(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ënëm waisa. 30 Pël yaëën omën it il tëa naar kan ëöök wel aisëeë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön ëak epël yema. “Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.” 31 Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël yema. “Aköp, ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.” 32 Pël maan Yesu pi leng ëak kamtaöök taueë ngön maan waisën piaripön epël pëël yema. “Arip tol elniimëak yak?” 33 Maan piaripök epël yema. “Aköp, ni aan tenip it nga sën.” 34 Pël maan Yesuuk piaripön yaköm ëën pim moresiar piarpim itöörarë rangk mowiin tapëtakëër ompyaö sak Yesuu ënëm saut.

21

Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

1 Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök oröak Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë. 2 “Arip ka ëngköök së oröak itaangkën pol tongki ruupring namp këraamentëk wii ngan ë ulmëën öpnaat. Pipaar tapëtakëër wilak mësak waisën. 3 Pël yaëën omën nampök pëël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapëtakëër pëël niaan mësak waisënëët.” 4 Pël yaëën tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök ëa nent kë oröa. Ngön pöt epët.

5 “Omën Saion kak wëauröen epël man.
‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.
Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais.
Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’ ”

6 Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëëa pöl
ëa. 7 Piarip pol tongkiipre ruup mësak wais
piarpim ulpëën rangköt përëak pol tongki-
ipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa.
8 Pël ëak kan yesën omën kësang pan pitëm
ulpëën rangköt përëak kamtaöök mourö
yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak
këëmre kewis elmë yes. 9 Pël ëak omën wet
rëak yesauröere ënëm yesa pourö ërëpsawi
yeem ngön ëak epël yema.
"Tewitë ëap, yowe.
Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya
mepa.
Anutu ngaarëk wëaup, yowe."
10 Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek
wëaurö yaan sak epël yema. "E, pipop
talëp?" 11 Pël yemaan omën Yesuring
yesauröak epël yema. "Epop tektek ngön
yaaö omnamp, Yesu, Kalili yangerak
Nasaret kakaanëp."

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampööre sum ë pël ëeim wëën waö ë mëa (Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

12 Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta
kakaati së itaangkën omnarö omnant
ngawi yeem wëën itenak pit waö ë momëak
omën mon ngawingawi yaauröa urötere
omën int ekörö menak sum yewauröa uröt
kaip ti yemoola. 13 Pël ëak pitën epël yema.
"Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. 'Nem
tup pipten omnaröak kimang yenëa kaat
pël apnaat.' Ar pipël yaëën këkain yaauröa
kaata ök yes."
14 Omën it il tëaare ing il tëaurö pim
naë waisën ngönën tup kaöetak ompyaö
mowesaut. 15 Pël yaëën kiri ar yaaö
kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak
pim ya retëngöt mëmpööre rungaaröak
piin, "Tewitë ëap, yowe," pël maö yaauten
itenak pit ya sangën ëën 16 piin epël yema.
"Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?" Maan
Yesuuk epël yema. "Mak, ne yok kat wia.
Pël ëaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar
sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Pöt
epël. 'Ni runga kotre kapaatakörö kengkën
mowasën pitëm këmötëaan ompyaö wesak
yaya yenia.' " 17 Pël mëak pit sëp mowesak
Yerusalem kakaan öröak Petani kak së wë
koö olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kemment umön rëa (Maak 11:12-14, 20-24)

18 Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak
yesem këën ëa. 19 Pël ëën këra kem kan ëöök
wëa nementën itaangkën ulöpörö nautön,
om ëpöt pëën wëa. Pël ëën pömentën epël
yema. "Ni kaalak ulöp utnganok." Pël
maan kem pöment tapëtakëër saap wak
umön yarë. 20 Pël yaëën ten pim ruurö
pöten itenak yaan sak epël mëëaut. "Kem
epment tol ëak teëntom umön yera?" 21 Pël
maan Yesuuk epël yenia. "Ne yaap nia-
maan. Ar kön selap ëak yok pangk pël
ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi
kosang wasënë pöt arökta nem kemmentën
maan yaë epël ëënëët. Pöt pëën won.
Tomön epöönta, 'Ni tiak i kaöökël së orö,'
pël maan pangk pël ëëpnaat. 22 Ar kön wi
kosang yewesautaring wë Anutuun nem
yapintakël omën nenten kimang manë pöt
nimpnaat."

Kaöaröak Yesu ya yamëngkauten pëël mëëa (Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak
së ilëak omnaröen ngönën ök maim wëën
kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim
naë wais epël mëak pëël yema. "Nim
eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak
ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?" 24 Pël
maan Yesuuk kangiir epël kaip ti mëëaut.
"Nookta arën pëël niamaan. Ar këët ök
neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan
pöt ök niamaan. 25 Sonë i mëeima pöt
talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok
kön wiak eima?" Pël maan pit neneren
epël yema. "Tiar tol mapen? 'Anutuuk,'
pël mepenaatep pi epël niepan. 'Tol ëënak
Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?'
26 Ën tiar 'Sonök' pël mepenaatep omën
pouröak piin, 'Tektek ngön yaaö namp,' pël
yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas
yaë." 27 Pël mëak Yesuun kangiir epël yema.
"Ten köpël." Pël maan Yesuuk epël mëëaut.
"Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök
neniangan."

Yokot naarë watepang ngönte

28 Pël mëak Yesuuk ngön nent epël ök
yema. "Ar kön tolël yawi? Omën namp
pim yokot naar wëa. Pël ëën wetëëpë naë
së epël mëëa. 'Yokotup, ni peene së nem

wain yaöök ya mën.' 29 Pël maan pi, 'Won,
ne pël naëngan,' pël mëak wë ënëmak lup
kaip tiak sa. 30 Pël yaëën pepap pi pim
yokot muntapë naë së tapël ök mëëa. Pël
maan pi, 'Mak, ne sumaap,' pël mëak nasën
ëa. 31 Ar kön tolël yawi? Yokot talëpök
pepapë ngönte ngaarëk wa?" Pël maan
pit, 'Wetëëp,' maan Yesuuk epël yema. "Ne
yaap niamaan. Takis yewaö utpetere öng
omp nga yaaö utpet ke pilöröak ar il ni-
wesak Anutuu wa ngaöök yamëautak ilap-
naat. 32 Pöt Son pi wotpil yaauta kanö
pet elniipënëak yewaisën ar pim ngönten
kön wi kosang newasën yaëën takis yewaö
utpetaröere öng omp nga yaauröakëër pim
ngönten kön wi kosang wesa. Pit pël yaëën
ar itenakök lup kaip tiak tapël naën ëan."

Wain yaaweri ngarangk utpetaröa wa-
tepang ngönte
(Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 "Ne watepang ngön munt nent nia-
maan kat wieë. Omën kaö namp wain ya
newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö
wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk
ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya
omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang
wali nerek së wakaima. 34 Wë köp yesa
akunet temanöm sëën tööpënëak inëën
narö wes mëën sa. 35 Së oröön ngarangk
moulmëaurö pit inëën namp pës möa,
namp mën wel wia, namp kël mö wel wia.
36 Pël ëën ya pepapök inëën munt narö
kësang wes mëën së oröön tapël elmëa.
37 Pël ëën ënëmak pimtë ru panëëpön,
'Pit nem ruupë ngönte kat wiak ngaarëk
öpnaat,' pël weseë wes momëën sa. 38 Pël
ëën ngarangkörö piin itenak pitëmënt
neneren epël mëëa. 'Omën epop pim
pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök
tiar mëmpa. Pël ëën yaat tiarimëën
sëpnaan.' 39 Pël mëak wain yaaweriaan wa
wilëngkëël olëak mëna."

40 Yesuuk ngön pöt mëak epël pëël yema.
"Ënëmak wain ya pepap wais ngarangkörö
tol elmëëpën?" 41 Pël maan pitök epël yema.
"Pi yaap omën utpet pörö mënak utpet
wesak ngarangk munt köp yesa akunatë
ulöpörö pi mampna pörö wain yaaweri
moulmëëpnaat."

42 Pël mëak Yesuuk kaalak pitën epël
yema. "Ngönën pepeweri epël wia pöt ar
sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?
'Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut
Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes
yewesir.
Anutu pimtok pël yaalmëën ten itaangkën
ompyaö panë yaë.'
43 Pël wia pötaanök ne ök niamaan kat
wieë. Anutuuk pim omën ompyaut ngaan
ar nina pöt arim naëaan kama wak omën
maimarö mangkën pit Anutuu könöökë
ënëm ëën kë ompyaut pitëm wëwëetak
orööpnaat. 44 [Omën namp wap epëtak soë
urak kawi ngentiipnaap, pi köröp ilak ut-
pet ëëpnaap. Ën wapëtak pim rangk ngen-
tiipna pöt, omën pöp ilak unön ëak utpet
panë sëpnaap.]"

45 Kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö
pim watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmël
ko wesak ya pël wesak 46 wali öpënëak kön
wia. Pël ëautak omën pouröak piin, "Tektek
ngön yaaö omnamp," pël yamëëa pötaan
kas ëën sëp wesa.

22

Öngre omp mës mampënëak këëre imën
yenauta ngönte
(Luk 14:15-24)

1 Yesu pi kaalak omnaröen watepang
ngöntak epël ök yema. 2 "Anutu pim om-
narö wa ngaöök yamëaut omën omp ak
nampë pim ruup öng mës mampënëak
këëre imën kaö wa pötakël ök ëëmaan. 3 Pi
kaömpöt ar ëak kopëta wes pet irak pim
inëën ruurö omën pim wet rëak ngön ök
mëëauröa ngësë yas wes mëën sëën pit
kat wiak waisëpnaaten kaaö ëa. 4 Pël
ëën pi kaalak inëën ru munt naröen epël
mëak wes mëa. 'Omën nem wet rëak
ngön ök mëëauröen epël man. "Kaömpöt
ar ëak kopëta wes wiak wë. Purimakaö
kaöaröaring ru ompyauröeta möak omnant
pout yok kopëta wes pet iraut. Pötaanök
peene wais këëre imën yenem ërëpsawi
ëëpa." ' 5 Pël maan pit së ök maan kat
wiak pitëmotön sa. Namp pim yaakë sa.
Namp pim urröm kaatakë sa. 6 Ën narö
inëën ruurö wali wak utpet wesak mëna.
7 Pël ëën omën omp aköp pi ya sangën

ëën pim nga omnarö wes mëën omën pim inëën ruurö mënaurö mënak pitëm kaaö es kor mëën kot sa. 8 Pël ëën pim inëën ru naröen kaalak epël ök mëëa. ‘Këëre imën pöt kopëta wes pet irautak omën nem wet rëak yas mëëauröak utpet ëa. 9 Pötaanök ar kamtatë yesem omën koirënëërö pouröen wais këëre imën nëmpnaan ök man.’ 10 Pël maan pim inëën ru pörö kamtatë yesem omën koirauröen ök maan ompyaöre utpet pourö së kaatak ilaan peö ëa.

11 “Omën omp aköp pi omën waisauröen itaampënëak kaata kakaati ilëak itaangkën omën namp wa top ke pötë ulpëën yamëaup namëën wëën itena. 12 Pël ëak epël mëëa. ‘Ngöntöp, ni tol ëën wa top epta ulpëënëp won wais wel aisëaan? Ni pil yaëën pangk naën yaë.’ Pël maan ngön won sak wëa. 13 Pël ëën omën omp aköpök pim inëën ruuröen epël mëëa. ‘Omën epop ingre morötë wii tëak koö panëëtak wa moolan. Pi pörek wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.’ ” 14 Yesu pi watepang ngön pöt më pet irak epël yema. “Ne yaap niamaan. Anutuu omën selap yas mëëauröakaan kopët naar waisën wël ë yaulmë.”

Takis yaautaan Yesuun morök elmëa (Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Pël maan Parisi ngönën omnarö pit së wa top ëak ngön tol nentak Yesuun nga wiipën pël mëak kopëta wesa. 16 Pël ëak pitök pitëm ru naröere Erotë omën narö wes mëën wais epël yema. “Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, ngön ompyaö Anutuuk ök niiaut pëën omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Ni omën isaare irëaurö omnant möängkraar kangk naalmëën yaaup. 17 Pötaanök ni kön tolëël yawiin? Rom omën omp ak Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” 18 Pël maan Yesuuk pitëm utpet mowasëpënëak yaauten iteneë epël mëëaut. “Kaar, omnarö ar tol ëënak morök yaalnë? 19 Mon kël nent wak wais neneë.” Pël maan pit nent wak wais yemangk. 20 Pël ëën Yesuuk pitën epël mëak pëël yema. “Könre yapin epot talëpëët?” 21 Pël maan pit epël yema. “Sisaëët.” Pël maan puuk epël yema. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” 22 Pël maan pit yaan sak sëp wesak saut.

Weletakaan wal yaauta ngönte (Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Kët pötak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë waisa. Omën pörö weletakaan wal naëngan pël yaaurö. Pit wais Yesuun epël mëak pëël yema. 24 “Rë yanuulaup, Mosesök epël ëa. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ 25 Pël wiaap tenim naë omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëpök öng namp wak ru won wë wel wiin nangap öng kapirëp wa. 26 Pël ëën pi tapël wel wiin nang muntap öng kapir pöp wa. Pël pël ë seim omën nanang 7 pörö öng kopët tapöp wak ru won wë wel wi won sa. 27 Pël ëën ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. 28 Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpena akunaöök ni kön wiin talëpë öng sëpën?”

29 Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönënre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. 30 Wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëërö. 31 Ën weletakaan wal yaaö pöt ngönëntak Anutuuk epël ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? 32 ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omën pörö wel wiaurö öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu.” 33 Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëël mëëa (Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëën Parisi omnaröak pöten kat wiak pit pimëën ngön nent kopëta wasëpënëak wa top ëa. 35 Pël ëak pitëm naëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pëël yema. 36 “Rë yanuulaup, Anutuu ngön kosang tal nentak kaöet?” 37 Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëën pëël elmëëm. 38 Pipët Anutuu

ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas.
39 Pël ëak pöta kar nenteta wia. Pöt epël.
Nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön
elmëëm. 40 Ngön pipteparök Mosesre tek-
tek ngön yaauröa ngön kosangöt erën ëak
wia."

Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë songönten morök elmëa
(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Parisi omnarö wa top ëak wëën Yesuuk
pitën epël mëak pëël yema. 42 "Ar Kristo,
Anutuu Yaö Mëëaupön talëp aim? Pi talëpë
ëap?" Maan pitök, "Tewitë ëap," pël yema.
43 Pël maan Yesuuk epël yema. "Yak tol
ëënak Ngëëngk Pulöök Tewitën elmëën Kris-
toon, 'Nem Aköp' pël mëëa? Pöt epël.
44 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema.
"Ni wais nem yaapkëëtakël öm.
Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö
nook nim weëre kosangöökë karök
moulmëëmaat." '
45 Tewitök piin, 'Nem Aköp' pël mëëaupök
tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?" 46 Pël maan
pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën
ëën akun pötak ngës rëak pëël muntat map-
naaten kas ëën sëp yewas.

23

Yesuuk omnaröen Parisiire ngön kosangötë ngarangköröa utpet yaautë ënëm ëëpanëak pepanöm mëëa
(Maak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

1 Akun pötak Yesuuk ten pim ru-
uröere omnaröen epël ök niaut. 2 "Ngön
kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën
omnarö pit Mosesë urötak wë ngön
kosangöt rë yanuul. 3 Pötaanök pitëm ök
yenia pöt kat wiak ngaarëk ön. Ën pitëm
wëwë wë pötak öngan. Pit rë yanuulem
pitëmënt ngaarëk naön yaë pötaanök. 4 Pit
ngön kosang nantta ar ngaarëk önëak pitëm
könöökaan rangk ök niaan ar ngaarëk
önëak poprak yaëën pitëmënt kaamök kot
nent naën yaë. 5 Pitëm omnant yaaut
omnaröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan
yaaurö. Pit ngön kosang lup nant retëng
ëak kör koëak kepön upakötë wii ngan ë
utööre moresi tapël ë, ën pitëm ulpëënöröa
kautë poë koröp sëtöt ngan ë më pël ëak
yaaurö. 6 Pit këëre imën yena akunatë
itëkëël kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent
yeem ngönën tupötë kakaatiita omnaröa
itëkëël wel yaisëaurö. 7 Pël yeem omnaröak
wa topöök koirak ërëpsawi ngön maöre
'Rë yanuulaup,' maö pël ëëpnaaten kent
yaaurö. 8 Ar pöt omnaröak arën, 'Rë
yanuulaup,' pël niapnaaten kent ëënganok.
Ar ke kopëtalörö, Anutu kopëtap arim Rë
Yanuulaup. 9 Yang omën nampön, 'Pep,'
manganok. Arim Pep kopëtap kutömweri
wë. 10 Omnaröak arën, 'Wotöököp,' pël
niapnaaten kent ëënganok. Arim wotöök
kopëtap Kristo nemënt. 11 Arimëën kaö sak
wëaupök ar pouröa inëën elniip. 12 Omën
namp pimtok pimtën kön wiin isëpna pöp
Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën
kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak
mapnaap."

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangkköröen pitëm kaar yaautaan nga mëëa
(Maak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 "Elei, ngön kosangötë ngarangkre
Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë
könöm nant orööpnaat. Ar omnarö Anutuu
wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaëën kan
yemowariem arimëntta neilaan yaaurö.
14 ["Elei, ngön kosangötë ngarangkre
Parisi omën kaarörö. Ar öng kapiröröa om-
nant pout arimëën weimeë morök elmëak
omnaröak arën kön wiin isëpënëak Anu-
tuun kimang wali yamëëaurö. Ar kangiir
akunetak könöm kësangöt koirënëët.]
15 "Elei, ngön kosangötë ngarangkre
Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë
könöm nant orööpnaat. Ar omën namp pim
ngönënte sëp wesak arim ngönënta ënëm
ëëpënëak i kaöök olëak yang kaö poutë
yesaurö. Pël yeem arim utpet yaaut pet
elmëën pi ënëm panë ëak ar il niwesak
arim es parëaöökë sënë pöl piita teëntom
së orööpnaat.
16 "Elei, wotöök it il tëaurö, ar Anutuu
kanö omnaröen pet yaalmëem arimënt kan
pöök nasën yaaurö. Arim naë könöm nant
orööpnaat. Ar omnaröen ngön kaar epël
yamëëaurö. 'Omën namp ngön nent kosang
wasëpënëak Anutuu ngönën tup kaöetakël
utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën
namp aini kool ngönën tup kaöeta kakaati

ë rangia pötëël utak kosang wasën pöt kë ëëpnaat.’ 17 It il tëa kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ngönën tup kaöetak këët ma aini kool kakaati ë rangia pötök këët? Anutuu ngönën tuptakëër kaöet. 18 Ar tapël ngön kaar epël yamëëaurö’ ‘Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak ur Anutuun kiri yawiautakël utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën namp urta rangk kiri wiautëël utak kosang wasën pöt kë ëëpnaat.’ 19 It il tëa kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ur Anutuun kiri yawiautak këët ma urta rangk kiri wiautak këët? Urtakëër kaöet. 20 Pël yaë pötaanök omën namp urtakël utak kosang wesak yemaan pöt urötere kiri wiaut pouteparëël utak kosang wesak yema. 21 Ën namp Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wesak yemaan pöt ngönën tupëtere tuptak wëaupököl utak kosang wesak yema. 22 Ën tapël namp kutömweriil utak kosang wesak yemaan pöt Anutuu ur kësangëtere pötak wel aisëaupököl utak kosang wesak yema.

23 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këënre pöt wa top ëak moresiar wesak kom ëak kopët nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil wotpil mëmpööre yaköm ëak ompyaö elmëëre Anutuun kön wi kosang wasö ngön kosang kaö pipot ngaarëk naön yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. 24 Wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnarö pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaaurö. Omën namp iiste nëmpënëak yaëën iwal namp ilaan pöt nanëmpan, lë olapnaat. Pël ëëpnaatak pol kamal kësangëp ilaan iistaring köntak nëmpnaat. Tapël ar Anutuu ngön kosangötë ënëm ëënëak kot panë nantë ënëm yeem kaöat sëp yewas.

25 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar kelönre söwaröt kasngaëël pëën i yairem öngpök i nairën ëën kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre koröpöökë kentöökë ënëm yaaö pöt peö ëak wë. 26 Parisi omën it il tëaup ni! Wet rëak kelönre söwarötë öngpök iirën kewil won sëpna pöt kasngaëëlta won wiaapnaat.

27 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën yangaöökë ökörö. Tomök pöt omnaröak ë rangiin itaangkën ompyaö yaë. Ën öngpök pöt omën kosere söp kampöt wia. 28 Ar tapël arim koröpöök omnaröa ëöetak wotpil köröp oröak wëën arim lupötë pöt kaar yaaöre utpet yaaut wia.”

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö utpet kangut öpnaat pël mëëa (Luk 11:47-51)

29 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar tektek ngön yaaö omën ngaanëër wel wiauröa yangaö wa ngolöp weseim wë. Pël yeem wotpil wakaimauröa yangaö ë morangieim wë. 30 Pël yeem ar epël aim. ‘Tenim ëaröa wakaimauuk wakaimanëën pit kaamök ëak tektek ngön yaaö omnarö namëngkën ëan tapön.’ 31 Arim ngön yak piptak ar omën tektek ngön yaaö omnarö mëneimauröa ëarö pöt tekeri yewas. 32 Arim ëaröa mëneima kaut wia pöt arök mën pet irën. 33 Kamal ëlre ruuröa ök utpetarö, arim saunatë kangiir es parëaöök sënë akun temanöm yesën kas tarëk së ëlëëp ilan? Pangk pël naëngan. 34 Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaut ëwatöröere ngön ompyaö pöt rë nuulöpnaarö arim naë wes nimëëmaat. Pël ëën arök narö mëmpööre këra yetaprak mö pël ëënëët, narö arim ngönën tupötë pës momöak ka nantëaan nantë waö ë momëënëët. 35 Pël ëënë pötak Anutuu omën wotpilörö mënan pöta kangut arim naë orööpnaat. Ngaanëër arim ë nampök ngës rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia, Perekaiaë ruup, Anutuu ngönën tup kaöetak kiri yawiautere ngëëngk panë tupta ngeröök mënaut. 36 Ne yaap niamaan. Omën mënauröa kangut ar peene e wë epöröa naë orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mëëa (Luk 13:34-35)

37 Yesuuk kaalak epël ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö,

yaköm. Ar tektek ngön yaaö omnarö
mëmpööre ngönën omën arim naë wes
nimëaurö këlmö wel wi pël yaaurö. Ne
këtël epotë kokor ëlëpë ruurö wereweriarë
öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar
wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent
kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimaurö.
38 Pötaanök ne sëp niwasën ar ngarangk
won önëët. 39 Yaap, ne epël niamaan. Ar
neen itnaangkën wakaim akun kaöaöök
neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök
wes mëën yewais epopön yaya mepa.’ ”

24

Yesuuk Anutuu ngëëngk tupët utpet sëpnaat ök mëëa
(Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Yesu pi ngön pöt ök më pet irak Anutu
pim ngönën tup kaöetakaan öröak yesën
ten pim ruurö naë së ka yal menmen ë
seëautön sös mëak pet elmëaut. 2 Pël ëën
epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën
ompyaö e wiaan ityaangk epot epël wi
naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët
tööl olaan këlnaö naöökë rangk wi naöpan,
utpet panë sëpnaat.”

Yesuuk këlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mëëa
(Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Pël niak Yesu pi Olip tomök së wel
aisëaan pim ruurö tenimënt naë së epël
mëak pëël mëëaut. “Nim ngönën tupët tööl
komun ëëpnaat aan pöt taan pël ëëpën? Ën
nim kaalak waisën akun pet irëpna pöt
temanöm yesën öröpöt orööën ten itenak
ëwat sën?” 4 Pël maan Yesuuk tenën
epël niiaut. “Ar omnaröak lup wa irikor
elniipanëën këëkë ngarangk ëën. 5 Naröak
wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak
omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat.
6 Ar nga yapinte kat wiak ngarangk ëeë.
Kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëën
omën pipot wet rëak orööpnaat. 7 Omën kur
nementëkaanöröak kur nementekël nga
ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak
munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël
yaëën yang nantë kaömp ngöntök oröeim
wëën moup selap mööpnaat. 8 Omën pipot
om öng namp ru wilëpënëak lel yailën
këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

9 “Akun pötak omnaröak ar wali nuwak
naröa naë nuulëën këlangön kat niwiak
nimpënaat. Ën yang poutë omnaröak ar
nemorö pël weseë arën kööre tok elniip-
naat. 10 Omën pöt yaaröön omën selap
pitëm kön wi kosang yewesaut sëp we-
sak pitëm karuröen kup mowiin nener-
aan kööre tok ëëpnaat. 11 Pël yaëën tek-
tek ngön yaaö kaar omën narö selap öröak
omën kësang morök elmëën pitëm kaarötë
ënëm sëpnaat. 12 Pël ëën utpet yaautök
ulöl sëën omën selap pitëm lup sant yaaut
won sëpnaat. 13 Ën omën weë sak wakaim
wel wiipna pöp Anutuuk kama öpnaap.
14 Pël ëën Anutuuk wa ngaöök yanimë pöta
ngön ompyaö epët nem omnaröak yang
poutë omnaröen ök maan kat wi pet yairën
akunet pet irëpnaat.”

Omën utpet panëët orööpnaata ngönte
(Maak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 “Ënëmak omën utpet panëët omnant
utpet yewesaut Anutuu ngëëngk tuptak
wiaan itaampunëët. Omën pöt tektek
ngön yaaö namp Taniel puuk orööpënëak
ëaut.” (Ar ngön epët sangk kelënëërö
pöten këëkë kön wiaan.) 16 “Pël yaëën
Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël
sën. 17 Ka tomök öpnaapök kaata kakaati
së omnant öpan. 18 Ën yaak öpnaapta
kak së ulpëënre omnant öpan. 19 Elei,
akun pötak ru kepringre ru kapa yeme-
naurö tol ëëpën? 20 Ar omën kas yaaö
pipot kopi akunetakre Anutuu kë yesa
ngëëngk akunetak orööpanëën Anutuun ki-
mang man. Akun pötë ar yok pangk kas
nasëngan pötaanök. 21 Akun pötak këlangön
kaö panë kat wiipnaat. Ke pil nent kutömre
yang öröaurekaan yewaisem e wë eptak
naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat.
22 Anutu pi akun pöt mënt wasëpënëak kön
wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö
sën. Omën pim yaö wesauröaan akun pipët
mënt wasëpnaat.

23-24 “Akun pötak kaar omën selap öröak
naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan
naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël
niapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm
ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt
ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö

wesaurөeta morөk elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e orөak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek orөak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiinganok. 25 Ne omën pöt naarөön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaarөön ëngk ma e wasnganok. 26 Ënëmak narөak, ‘Kristo yang omën wonrek yaarөön itenaut,’ pël niaan pöt sëngan. Ën narөak, ‘Kristo ka eptak ëlëëp wë,’ pël niaan pöteta kat wiingan. 27 Omën Këëp ne kent tangarta yamëngk pöl ëëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëën këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak tekeri yesën omën pourö neen itaampun sa. 28 Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaaurö kangut mempaat.”

Omën Këëp orөöpnaata ngönte (Maak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël ëën ngoonöpta ngaap yesën ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sëpnaat. 30 Pël ëën Omën Këëp nem tekeri suma retëng kësang nent kutömweri yaarөön yang omën pourö itenak kas ëak merek apnaat. Pël yaëën ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë rangk yaarөön itaampnaat. 31 Pël ëën Anutuuk kuup kaö yamëngkën nem enselörö wes mëën së nem omën yaö wesaurö yang we naöökaan naöök, oorekaan öngkrek yang poutëaan koirëpnaat.”

Akun kaöaö temanöm yesën omnant orөöpnaata ngönte (Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp kërë sak wil yewatën itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas. 33 Pöta ök omën yeniak epot yaarөön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëën waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët. 34 Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orөöpnaat. 35 Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Akun kaöaö orөöpna akuneten köpël wë (Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

36 “Omnarö ar omën pötë orөöpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtokëër ëwat wë. 37 Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. 38 I ngaampel naarөön wiaan pit iire kaömp në, öngre omp ë pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök ilëa. 39 Pël yaëën pit köpël wëën i ngaampel orөön omën pourö i nak won sa. Pöta ök Omën Këëp nem waisumaatak omnarö köpël wë pitëm omnant yaaut ëeim wëën waisumaap. 40 Akun pötak omp naar ya lupöök wëën namp yeweem namp sëp wasumaap. 41 Ën öng naarta kaömp korөp yokoëëm wëën namp yeweem namp sëp wasumaap. 42 Ar Aköp nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaanök ngaire wa kom ëeim ön. 43 Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë rö kan waisëpna akuneten ëwat wëanëën itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. 44 Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte (Luk 12:41-48)

45 “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök muntarö ngarangk ëeë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. 46 Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. 47 Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. 48 Ën inëën ru utpet pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë 49 inëën ru pim karurö tang mööre omën i ngaat nak kön irikor yaaurөaring kaömpre i ngawi në pël eim wë 50 pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt 51 pi yokot pöp möak utpet wesak kaar omnaröa naë moulmëëpnaat. Pörek omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.”

25

Öng ulwas 10 pöröa ngönte

1 “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng ulwas 10 pitëm karip omp koirëpna
pöröakël ök ëëmaan. Ong pörö omp
namp pim öng yaup koirëpënëak yewaisën
pit neenem rampeet wak kan kourak
koirëpënëak sa. 2 Öng 5 ëak könringörö, 5
ëak wonörö. 3 Öng kön won pörö pit i kön
korat naön, rampeet pëën wak sa. 4 Ën
könringöröakëër i kön korat rampeetring
wak sa. 5 Pël ëak së kor wëën omp öng
koirëpnaap teënt newaisën ëën kor wë ka
kom ëën ka ura. 6 Pël ëën röök lupöök ngön
nent ngön ëak epël mëëa. ‘E, öng koirëpnaap
yewaisrek wal ëak së koireë.’ 7 Pël maan
pit yaan sak wal ëak rampeet mangia.
8 Pël yeem kön wonöröak könringöröen
epël mëëa. ‘Tenim rampeet yariirek i
nant lë nineë.’ 9 Maan könringöröak epël
mëëa. ‘Tol ëak pël ëëpen? I epot tiar pourö
pangk naalniipan. Arta urröm kaatak së
arimot sum ëeë.’ 10 Pël maan pit yesën
omën öng koirëpnaap wais kopëta wesak
kor wëaurö koirak sa. Pël ëak kak së oröak
kaata kakaati së ilëak kan wari ulmëak
öng koirëpnaapë këëre imën neim wëa.
11 Pël ëeim wëën öng kön wonörö së ap
wesak ngön ëak öng waupön epël mëëa.
‘Kan të niwi. Kan të niwi.’ 12 Maan epël
mëëa. ‘Yaap niamaan. Ne arën it köpël
yaningëngk.’ ”

13 Yesu pi watepang ngön pöt niak kaalak
tenën epël niiaut. “Nem kaalak waisuma
akunet köpël. Pötaanök ngai ëeim ön.”

Omën mon menaurö watepang ngönte (Luk 19:11-27)

14 Yesuuk kaalak watepang ngön munt
nent epël niiaut. “Anutu pim omnarö
wa ngaöök yamë pöt omën kaö nampë
ëa pötakël ök ëëmaan. Pi yang wali ner-
akël sëpënëak pim inëën ruuröen yas mëak
pim omnant ngarangk ëeim öpënëak kom
ë mena. 15 Pi pitëm ya yamëngkauten
kön weswes ëeë kom ëak namp 5000 kina,
namp 2000 kina, namp 1000 kina pël
meank sa. 16 Pël ëën inëën ru 5000 kina
mena pöpök ya kosang mënak 5000 kina
tapël koira. 17 Ën kar 2000 kina mena pöpök
ya kosang mënak 2000 kina tapël koira.
18 Ën kar 1000 kina mena pöp pim kaöapë
monat wak së yang kel weera.

19 “Akun wali sëën kaöap kaalak wais
pim inëën ruurö mon mena pöt öpënëak
wa rongan elmëa. 20 Pël ëën mon 5000
kina mena pöpök naë wais epël mëëa.
‘Nem kaöap, ni mon 5000 kina nenaup.
Pël ëën nook ya mënak 5000 kina tapël
koiraut.’ 21 Maan kaöapök epël ök mëëa.
‘Inëën ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan.
Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëeiman.
Pötaanök nook omën këëta ngarangk ni-
ulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.’ 22 Pël
yemaan inëën ru 2000 kina mena pöpökta
tapël naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni mon
2000 kina nenaup. Pël ëën nook ya mënak
2000 kina tapël koiraut.’ 23 Maan kaöapök
epël ök mëëa. ‘Inëën ru ompyaup, ni ya
ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk
ompyaö ëeiman. Pötaanök nook omën këëta
ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi
ëëpa.’ 24 Pël yemaan inëën ru 1000 kina
mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa.
‘Kaöap, ne nim songönte ëwat wë. Ni
nga yaaup yak omnant omën muntaröak
ngëntën yewetaup. Ni omnant nangëntën
yeem omën naröa ngëntaurekaan këët wak
yenaup. 25 Pël yaaup yak kas ëën nim 1000
kina nenan pöt wak së yang kel weerak
wakaimaut. Pötaanök nim monat kaalak
yaningk. E.’ 26 Pël maan kaöapök epël
mëëa. ‘Inëën ru utpet wisënëp. Ne omnant
omën muntaröak ngëntën watööre omnant
nangëntën wë omën naröa ngëntaurekaan
këët wa në pël yaaup pël kön wiaup ma?
27 Ni nem songönten pipël ëwat wëak tol
ëënak nem monat mon kaatak nawiin
ëaup? Pël ëanëën ne wais mon pöt kangi-
taring wan tapön.’ 28 Pël mëak omën pörek
wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon 1000 kina
epot piikaan wa ëp ëak mon 10,000 kina wa
epop meneë. 29 Namp pi omnant menaut
ngarangk ëak wëën pöt muntat erën ëak
mangkën ulöl wesak wak öpnaat. Ën namp
pi menaut ngarangk naën wëën pöt wa
ëp ëën om pas öpnaat. 30 Inëën ru utpet
epop wak koö panëëtak moolaë. Pël ëën
pörek ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp
aim öpnaan.’ ”

Yesuuk kom elniipnaat

31 “Wë ënëmak Omën Këëp nem ëwaö wak
nem enselöröaring waisumaatak kaö sak
nem ur kësangtak wel aisëaam sa. 32 Pël
ëën yang omën pourö nem iri wa top
ë nuulëën sëpsëp ngarangkëpök sëpsëpörö
memeeröa naëaan kom yaë pöl ëën ron-
gan nentepar ëëpnaat. 33 Pël ëën omën
ompyaö sëpsëpöröa ökörö nem yaapkëël,
utpet memeeröa ökörö katnëël pël ë nu-
ulëëmaat. 34 Pël ëak Omp Ak kësangëp
nook yaapkëël önëëröen epël ök niamaap.
‘Nem Pepapök ompyaö niwesaurö, ar wais
pim wangaöök nimëëpënëak kutömre yang
naaröön wiaan kopëta wes niwia pötak
ilaë. 35 Ne këën wëën ar kaömp nenaurö.
Iiten yaëën iit nenaurö. Maimerakaanëp
sant elnëaurö. 36 Ulpëën won wëën ne-
naurö. Yauman yaëën ngarangk elnëaurö.
Wii kaatak neulëën wëën wais ëö nenaurö.’
37 Pël niaan omën wotpilöröak neen epël
neanëët. ‘Aköp, ni taan këën wëën ite-
nak kaömp ninan? Ën taan iiten yaëën iit
ninan? 38 Ma taan maimerakaanëp sant
elnian? Ma taan ulpëën won wëën ninan?
39 Ën taan yauman yaëën ngarangk elnian?
Ma taan wii kaatak wëën wais ëö ninan?’
40 Pël neaan nook epël ök niamaat. ‘Ne
yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö
kaamök elmëan pöt neen elnëan pël yaë.’
41 Pël niak nem katnëël öpnaaröen epël ök
memaat. ‘Anutuuk kemp elniaurö ar mop
wiak es kosangwesi seë. Es pöwes Anu-
tuuk ngaanëër Setenre pim enselöröaan
merauwes. 42 Pöt epël. Ne këën wëën
ar kaömp nenangkën ëaurö. Iiten yaëën
iit nenangkën ëaurö. 43 Maimerakaanëp
sant naalnëën ëaurö. Ulpëën won wëën
nenangkën ëaurö. Yauman yaëën ngarangk
naalnëën ëaurö. Wii kaatak neulëën wëën
wais ëö nenangkën ëaurö.’ 44 Pël maan
pit neen epël ök neapnaat. ‘Aköp, ni taan
këën wëëre iiten ë, maimerakaan waisööre
ulpëën won wë, yauman ëëre wii kaatak
wë, pël yaëën itenak kaamök naalniin ëan?’
45 Pël neaan pitën epël memaat. ‘Ne yaap
niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök
naalmëën ëan pöt neen elnëan pël yaë.’
46 Omën utpet pörö pit kö yesa kak së
utpetat ëeim öpnaat. Ën wotpilörö wëwë
kosangtak së önëët.”

26

Omën kaöarö Yesu mëmpnaata ngönte ëmön ëa
(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

1 Yesuuk ngön pöt ni pet irak kaalak ten
pim ruuröen epël ök niiaut. 2 “Ar ëwat
wë. Kët nentepar won sëën Anutuu mait
elmëa akunet temanöm sëpnaat. Akun
pötak Omën Këëp ne omnaröak kööre
toköröa moresi neulëën këra yetaprak
nemööpnaat.”
3 Akun pötak kiri ar yaaö kaöaröere
ngarangkörö pit kiri ar yaaö wotöököp, Ka-
iapas, pim kaatak së wa top ëak 4 Yesu ëlëëp
wali wak mëmpnaata ngönte ëmön ëa. 5 Pël
yeem pit epël mëëa. “Omnarö tiarring nga
elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i nga kampët lë momëa
(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)

6 Yesu ten pim ruuröaring Petani kak së
öröak kësë omën namp Saimon pim kaatak
së wëa. 7 Pël ëën öng namp kël kep ompyaö
nentak i köp nga kamp sum kësangring nent
pim naë wak waisa. Pël ëak Yesu kaömp
yenën i pöt pim kepönöök lë yemomë. 8 Pël
yaëën ten pim ruurö itenak öngöpön nga
ngön epël ëaut. “Pi tol ëënak i sum kaöaring
epët pas köntak lë yemomë? 9 I piptak
mon kësang koirën omën omnant wonörö
mangkën pangk ëëpnaatep.” 10 Pël yaan
Yesu pi tenim ngönten kön waswas ëeë epël
niiaut. “Ar tol ëënak maan pi ya këlangön
kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë.
11 Omën omnant wonörö pit akun wali
arring wëën ompyaö elmëënëak pöt yok
pangk pël ëënëët. Ën ne pöt akun wali
arring naön ëëmaap. Pötaanök pim ompyaö
yaalnë epët yok pangk yaalnë. 12 Ne teënt
wel wiin yang kel neweerëpnaap. Pötaanök
Yuta omnaröa sokutë yaaul nem koröpöön
kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yen-
emë. 13 Ne yaap niamaan. Nem ngönte
yang ël epotë aö yesem pöt öng epopë
yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak
kön wiipnaat.”

Yutas pi Yesuun kup mowiipënëak sum wa
(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Pël niaan ten ru 12 pöröakaan namp,
yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar
yaaö kaöaröa naë së 15 epël ök mëëa. "Ne
Yesu arim moresi niulëën pöt ar mon tolël
ëak nampön?" Pël maan pit mon siluwa 30
pöt mena. 16 Pël ëën akun pötak ngës rëak
Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesu pi pim ruuröaring Anutuu mait kaömpöt na
(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

17 Kaömp peret yis namëënöt yena akun
ngëëngkët temanöm sëën Yesuu ruurö ten
pim naë së epël mëak pëël mëëaut. "Ka
taltak Anutuu mait elmëa akunetak kaömp
nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön
yawiin?" 18 Pël maan epël niiaut. "Ar
Yerusalem kak së öröak omën nem yeniak
pöp koirak epël man. 'Rë yanuulaupök
epël yenia. "Nem akun newiaut temanöm
yes. Pötaanök Anutuu mait elmëa akunetak
nem ruuröaring kaömp ngawi numaat." ' "
19 Pël niaan ten pim ök niia pöl ëak së Anu-
tuu mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar
ëak kopëta wesaut.

20 Koö olaan Yesu ten pim ruuröaring
kakaati së kaömp yenautak wel aisëak wëa.
21 Pël ëak Yesuuk tenën epël niiaut. "Ne
yaap niamaan. Arim naëaan nampök
nemëën kup mowiipnaat." 22 Pël niaan ten
ya këlangön pan ëën pöppöp piin epël mëak
pëël mëëaut. "Aköp, nook ma?" "Aköp,
nook ma?" pël maö saut. 23 Pël ëën
puuk epël niiaut. "Neering kaömpöt iistak
wariak yen epopök nemëën kup mowiip-
naat. 24 Omën Këëp ne ngönëntak nemëën
ëa kan pöök së wel wiimaap. Ën nemëën
kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan
öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëën ompyaö
ëan tapön." 25 Pël maan kup mowiipnaap,
Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël
mëak pëël yema. "Aköp, nook ma?" Maan,
"Ni tapöp," pël yema.

Yesuuk ruurö kë mena
(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26 Pël mëak ten kaömp yenem Yesuuk
kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel
ninak epël yenia. "Epët nem mësëpëtak
wa neë." 27-28 Pël niak wain kelön nent
wak Anutuun yowe mëak ten ninak epël
yenia. "Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk
omën selap pitëm saunat won yewasem
pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar
pourö wak neë. 29 Ne niamaan kat wieë.
Yangerak eprek wain iit peene nëën pet
yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun
kaöaöök nem Pepapë naë wain i maim nent
nëmpenen ëa."

30 Ten kaömp na pet irak ngönën tan nent
mëak kakaan öröak Olip tomökël saut.

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa
(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)

31 Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël
niiaut. "Röök eptak ar pourö ne sëp newe-
sak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak
ngön nent epël wia. 'Ne sëpsëp ngarangkëp
mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.' 32 Ne
yaap wel wiin weletekaan wal ë neulëën
wet rëak Kalili yangerak së wëën ar ënëm
waisënëët." 33 Pël niaan Pitaak epël yema.
"Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne
pöt, pël naëngan pan." 34 Pël maan Yesuuk
epël yema. "Ne yaap niamaan kat wi. Ni
röök eptak kokor ngön naën wiaan akun
nentepar nent yak newasumëët." 35 Pël
maan Pitaak kaalak epël yema. "Nimënt
yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta
yak naniwasën ëëmaap." Pël yemaan ten
pourö tapël mëëaut.

Yesu pi Kesemani ngësöök së Anutuun kimang mëëa
(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Pörekaan yesem yang lup nenta yap-
inte Kesemani pörek së öröak Yesuuk tenën
epël yenia. "Ar eprek wëën ne ëngkrek
së Anutuun kimang memaan." 37 Pël
niak Pitaare Sepeti pim ruaar koirak saut.
Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya
ngës pan ëa. 38 Pël yeem epël mëëa. "Ne
ya këlangön panë yeem wel wiima yangap
yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit
öpa." 39 Pël mëak kot nent ëngkël së ë kosaö
yangerak wesirak wë Anutuun kimang
ngöntak epël mëëa. "Pep, ni kön wiin pangk
ëën pöt këlangön nem naë öröpënëak yaë
epot mop wasum. Nem könöök won, nim
könöökë wiaul ëëm." 40 Pël më pet irak pim

ru naar namp pöröa naë së itaangkën ka uraan Pitaan epël ök mëëa. “Ar neering kot nent itiit naöngan ma? 41 Morötak wiap sënganëën lup itiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.” 42 Pël mëak kaalak së Anutuun kimang mëak epël mëëa. “Pep, këlangön epot ilap neriipënëak kön wiin pangk naën ëën pöt yok pangk kat wiimaat. Nim könöökë wiaul ëëm.” 43 Pël më pet irak kaalak pim ru naar namp pöröa naë së itaangkën pitëm itöt könöm yaëën ka ureim wëën itena. 44 Pël ëak kaalak së kimang maan akun nentepar nent ëa. Ngön wet rëak kimang ngöntak ök mëëa tapët kaalak mëëa. 45 Kimang më pet irak ru naar namp pöröa naë së epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëën kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këëp nemëën kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat. 46 Wal ëën sëpa. Omën nemëën kup mowiipnaap e yaarö.”

Yutasök Yesu köörе toköröa moresi ulmëa (Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)

47 Yesu pi pël yamëem wëën ten pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak maan inre tang wak wais oröaut. 48 Yutas Yesu kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëën tot numaatak pël yaëën tapöp wesak wali ön.” 49 Pël mëak pi teëntom Yesuu naë wais, “Aköp, ni e wëën ma?” pël mëak tot yen. 50 Pël ëën Yesuuk epël yema. “Ngöntöp nim ëëmëak waisan pöl ë.” Pël maan pit wais yeö. 51 Pël yaëën ten Yesuring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp möak pim katëëp per yoola. 52 Pël ëën Yesuuk piin epël yema. “Ni öpwer yepatuuk më. Omën öpwerring nga yaë pörö naröak kangiir öp möön wel wiipnaarö. 53 Ne nem Pepapön kimang maan pi teëntom ensel kësang pan rongan 12 pöt wes mëën wais kaamök elnëëpna pöt ni köpël ma? 54 Pël ëëmaatep ngönëntak utpet nem naë orööpënëak ëa epot tol ëak orööpën?”

55 Pël niak pi öpënëak waisauröen epël yema. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëën ar akun pötë neneön yaaurö. 56 Pël ëaap omën epot yaaröön tektek ngön yaaö omnaröa ngaanëër retëng ëa pöt kë yaarö.” Pël yemaan ten pim ruurö sëp mowesak kas saut.

Yesu ngön yaatak moulmëa (Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

57 Ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas pim kaatak wa top ëak wëën omën Yesu wali wa pörö pi pörek mësak së moulmëa. 58 Pël ëën Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak pi kiri ar yaaö wotöököpë kaatak oröak ëmöökë kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tekrak wel aisëa. 59 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa. 60 Pël yeem pimëën ngön kaar kësang pan koiraap pöt könöm naën ëën om ap weseim wëën ënëmak omën naar pitëm naë së 61 epël mëëa. “Omën epmor epël ëaumor. ‘Ne Anutuu ngëëngk tup epët töol olëak kaalak kët nentepar nent ök remaap,’ pël yaan kat wiaumor.” 62 Pël maan kiri ar yaaö wotöököpök wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëën ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?” 63 Pël maan Yesu ngön nemaan wëën kiri ar yaaö wotöököpök kaalak epël ök mëëa. “Ne Anutu wëwëetaringëp pim ëöetak pëël niamaan kosang wesak am. Ni Anutuu Yaö Niiaup, Kristo, Anutuu Ru tapöp ma?” 64 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëak kutöm kepilötë rangk yewaisën it nengempun sa.” 65 Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëën pimtë ulpëënëp keli olëak pim omnaröen epël ök mëëa. “Pi Anutu il yemowasem utpet wesak ya. Tol ëën omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen? Ar pim Anutuun utpet wesak ya pöt yok kat wia. 66 Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” 67 Pël mëak

pim këëre wot kantak wasöp ngës menak momöa. Ën naröak kerëmteparë mor kaë yemomöem 68 utpet wesak epël mëëa. “Kristo, omën ni yanimö pöpë yapinte ök a.”

Pitaak Yesuun yak mowesa
(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

69 Pita pi ka tomök ëmöökë kakaati wel aisëaan inëën koont nampök pim naë së piin epël mëëa. “Namp ni, Yesu Kalili yangerakaanëp piiring wëaup.” 70 Pël maan pi omnaröa ëöetak yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” 71 Pël mëak ëm kanrak orööpënëak yaëën inëën koont munt nampök itenak omën naë wëauröen epël mëëa. “Omën epop Yesu Nasaret kakaanëpring wëaakë yaaup.” 72 Pël yemaan Pita pi yak weseë kosang wesak epël mëëa. “Anutuu ëöetak ne piin köpël.” 73 Pël maan wë ngöpngöp yaëën omën pim naë wëauröak së piin epël mëëa. “Ten nim ngön köngkömöön kat yawi. Ni yaap pim toktakaanëp.” 74 Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlëp.” Pël maöataring kokor ngön ëa. 75 Pël ëën Pita pi Yesuu epël mëëa pöt kön wia. “Ni kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp,” pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan ëën së ing kaö ëa.

27

Omnarö Yesu Pailatë naë wak sa
(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

1 Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa. 2 Pël ëak maan wii tëak mësak së Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia
(Ngön 1:18-19)

3 Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëënak ëan pël kön wiak ya utpet ëën siluwa mon 30 ëak mena pöt wak së kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa. 4 “Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë.” Maan pit epël mëëa. “Tol ëën tenën yeniaan? Pipët nimtëëtep.” 5 Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak së kaö töa. 6 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö siluwa mon pöt wa rongan ëak epël mëëa. “Mon epot kup niwiak waut. Pötaanök ke epëlöt ngönënëën yawiautak wiipenaataan nga wia.” 7 Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa. 8 Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya. 9 Pël ëën tektek ngön yaaö namp Seremaia pim ngaanëër ngön ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Israel omën naröak siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa. 10 Pël ëën aköpë ök neea pöl pit sum pötring omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.”

Pailatök Yesuun pëël mëëa
(Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

11 Yesu pi Rom yang ngarangkëpë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan, “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. 12 Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëën ngön ya yamëngkën pi kangiir nemaan ëa. 13 Pël yaëën Pailatök epël mëëa. “Omnaröa ngön yaatak nimëën ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?” 14 Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën yang ngarangkëp pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa
(Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39–19:16)

15 Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. 16 Akun pötak omën namp yapinte Parapas pöp wii kaatak wë pöt omën pourö ëwat wëa. 17 Pötaanök omnarö wa top ëak wëën Pailatök epël mëëa. “Talëp wes nimëëmëak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pöp?” 18 Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa.

19 Yang ngarangkëp pi ngön pöt më pet irak pim ngön ë pet yaira urtak wel aisëaan pim öngöpök ngön nent epël wes mëa. “Ni

omën wotpil puopë ngönte pet irngan. Ne peene wangarëtak piin itenak ya këlangön pan kön yawi." 20 Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak omnaröen Parapas wes mëak Yesu mëmpnaan mapënëak këk mëëa. 21 Pël ëën yang ngarangkëp pi kaalak epël mëak pëël mëëa. "Epaarëkaan talëp wes nimëëmëak aim?" Maan pitök, "Parapas," pël mëëa. 22 Pël maan epël mëëa. "Ën Yesu, yapin nent Kristo pël yemak epop tol ëëm?" Maan epël mëëa. "Pi këra yetaprak möön wel wiip." 23 Pël maan pi kaalak epël mëëa. "Omën epop utpet oröp nent ëa?" Maan ngön ë olëak epël mëëa. "Këra yetaprak möön wel wiip."

24 Pël maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkën pim ngönte kat nemowiin yeem ngön kaëp kësang yaan pi maan iit kol mangkën Yesu mëmpna saunet pim naë won pöt pet elmëëpënëak pim moresiar i yairem epël mëëa. "Omën wotpil epopë mëmpnaata saunet nemëën nasën, arimëën yes." 25 Maan pit këm top ëak epël mëëa. "Pim mëmpnaata saunet tenre tenim ëaröaan wiaap." 26 Pël maan Parapas pëël elmëak Yesu pol köröp wapötringöök momöak këra yetaprak möopënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Nga omnarö Yesuun ökre was elmëa (Maak 15:16-20; Son 19:2-3)

27 Yang ngarangkëpë nga naröak Yesu mësak së ngarangkëpë kaatak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. 28 Pël ëak pim ulpëënëp përë moolëak ngaaröa ulpëën köp möa namp momëa. 29 Pël ëak wii këmampön ulte ket ë mowaëak kalaö naö mangkën mor yaapkëësi sungkör ëak taueëa. Pël ëën pim naë së ököök elmëak rar rë wesirak epël mëëa. "Yowe, Yuta omnaröa omp aköp." 30 Pël mëak waasöp ngës menak sungköraö wa ëp ëak kepönöök momöa. 31 Ngaaröak ököökre waswas pël elmëak ngaë ulpëënëp përëak kaalak pimtëëp më moulmëak këra yetaprak möopënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa (Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

32 Pit kan yesem kamtaöök omën namp Sairini kakaanëp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesuu këra yetapër wak sëpënëak këk maan wak sa. 33 Pël ëak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamëëa pötak së oröa. 34 Pël ëak pit wain iitaring kakam yaaut irikor ëak mangkën na pet ëak kaaö ëa. 35 Pël ëën pit pi këra yetaprak möak pim ulpëënre poë köröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. 36 Pël ëak pörek wel aisëak piin ngarangk ëa. 37 Pël ëak "Omën epop Yesu, Yuta omnaröa omën omp aköp," ngön yaatak pimëën ngön pël ëa pöt këra welingweri retëng ëak kepön löötak mö ulmëa. 38 Pël ëak pit ngaare këkain omën naar, namp yaapkëël, namp katnëël mö ulmëa. 39 Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëër kepön keke elmëak 40 epël mëëa. "Ni, 'Anutuu ngëëngk tupët töol olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,' pël ëauppe nimtë köröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira." 41 Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit tapël ökre was elmëak epël mëëa. 42 "Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë. Pi yaap Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt peene këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëën tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan. 43 Pi Anutuun kön wi kosang yewasem, 'Ne Anutuu Ruup' pël yaaup. Pötaanök Anutuuk kent yaalmëa pöt ent ë moulmëëpnep." 44 Pël yemaan ngaare këkain omën pöaarökta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia (Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

45 Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën yanget koö olëak wiaan së wiap kan 3 kilok oröa. 46 Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. "Eli, eli, lama sapaktani?" Pöt tiarim ngöntak epël. "Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak sëp yenewasën?" 47 Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. "Kat wieë. Omën epop Eliaan merëk yema." 48 Pël yemaan pitëkaan namp pöömpö së i kaö kelwer wak wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak mena. 49 Pël yaëën

naröak epël mëëa. “Kora, Elia pi wais kaamök elmëëpën ma won pöten iteempa.” 50 Pël yemaan Yesu pi kaalak merëk kaö ëak pim könöp wes mëak wel wia.

51 Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë köröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëën yanger moup yamöön këlkësangöt luptak weling wera. 52 Pël yaëën omën yangatta këm nga ëën Anutuu omën ngaan wel wia narö selap weletakaan wal ëa. 53 Pël ëën Yesu wet rëak weletakaan wal ëënak pit omën yangat sëp wasak ka ngëëngk Yerusalem pöök së oröak wëën omën narö selap pitën itena.

54 Nga omën wotöököpre omën piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan ëak epël mëëa. “Yaap, epop Anutuu Ruup.”

55 Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. 56 Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Semsre Yosep pöaarë ëlëpre, Sepeti pim ruaarë ëlëp piporö.

Yesu yang kel weera
(Maak 15:42-47; Luk 23:50-55; Son 19:38-42)

57 Wiap kanök Arimatia kakaan omën urröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesuu ru namp. 58 Puuk Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampënëak ök mëëa. 59 Pël ëën Yosep pi sokur wak poë köröp kölam ompyaö naöök kör koëak 60 wak së pimtëën wesak kël öngöp ngolöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa. 61 Pël ëën Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

62 Kë yesa akun ngëëngktakëën omnant kön yaëën ëlpam walën ngëëngk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö wa top ëak Pailatë naë së epël mëëa. 63 “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pöten ten kön yawi. ‘Ne wel wiak këtnentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’ 64 Pötaanök pim ruuröak së sokur këkain wak së ëlëëp wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök së ngarangk wëën këtnentepar nent won sëp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëën kaö sëpan. Pötaanök yeniak.” 65 Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ar nga omnarö mësak së moulmëën këëkë ngarangk ëëp.” 66 Pël maan pit ngaaröaring së këlöökë rangk kë il mowiak ngaarö ngarangk öpënëak moulmëa.

28

Yesu wal ëa
(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

1 Kë yesa akunet pet irën Sante wangam kan ëlpam walëpënëak yaëën Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampënëak yangaöökë sa. 2 Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlö wa pëlëër wiak rangk wel aisëeëa. 3 Pim möönre köröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëënëp kölam panë tëaup. 4 Pël ëën ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëak reireë urak it köpköp tiak së ngentiak wieëa. 5 Pël ëën öngaar së oröön enselëpök epël mëëa. “Arip kas ëëngan. Ne ëwat wë. Arip Yesu këra yetaprak möaupön itaampunëak waisan. 6 Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niia pöl ëak wal ëa. Wais, ur koseten iteneë. 7 Pël ëak së pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëak wet rëak Kalili yangerak së wëën ar ënëm së itaampunëët.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.” 8 Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapënëak sa. 9 Yesën Yesu kan kourak koirak, “Yowe” mëëa. Pël ëën piarip pim naë së tok oriak ingesiarë moröak yaya mëëa. 10 Pël ëën Yesuuk piaripön epël mëëa. “Kas ëëngan. Arip së nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man.”

Yangaöök ngarangk wakaimauröa ngönte

11 Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak së kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa. 12 Pël ëën

pit ngarangkörö wa top ë ulmëak ngön ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak 13 epël mëëa. “Ar omnaröen epël man. ‘Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.’ 14 Ngön pöt yang ngarangkëp kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sëp wasëpnaat.” 15 Pël maan ngaarö pit mon pöt wak së pitëm mëëa pöl ëa. Pël ëën ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa (Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20)

16 Ten ru 11 pörö Kalili yangerak së Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëak ök niia pöökël saut. 17 Së piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut. 18 Pël yaëën Yesu tenim naë wais epël yenia. “Kutömweriire yangerakë weëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut. 19 Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sëpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëëngk Pulö tenim yapintak i momëën. 20 Pël ëak nem ngön ök niiaöre rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne niamaan kat wieë. Ne kët ël epotë arring wëën akun kaöaö temanöm sëpën sa.”

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 35 pöta ök won sëën Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilën wë Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnarö̈aan retëng ëa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuu ya retëng weëre kosangring mëneimauta ngönte retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ompyaut ngës rëaut *1:1-13*
Yesuu Kalili yangerak ya mënaut *1:14-9:50*
Kalili yangerakaan Yerusalemë saut *10:1-52*
Yerusalem kak Yesuu naë orö̈aut *11:1-15:47*
Yesu wal ëaut *16:1-8*
Yesuu ëö pet elmëaut *16:9-20*

Son i yamëaupök ngönën ök maima (Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

1 Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngön ompyaut ngës rëak epël orö̈a. 2 Aisaia Anutuu tektek ngön yaaupök epël retëng ëa.

“Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes
    mëën wet rapnaat.
Puuk nim kanö ningësëpnaat.
3 Yang pultakaan omën nampök epël ya.
‘Aköpëën kanö wotpil weseë. Ngësak
    ompyaö panë weseë.’ ”

4 Aisaia pim retëng ëa pöl Son i yamëa pöp yang pultak orö̈ak ngön epël ëa. “Arim utpetat sëp wasën ne ar i nimëëmaan. Pël ëën Anutuuk arim utpetat ent ë nuulapnaan.” 5 Pël maan Yutia yangrakaanre Yerusalem kakaan omën narö selap pim naë së ngön kat wiak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

6 Son pöp pim ulpëën kosangëp pol kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpöök yepat ket ëaö naö urëëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëën neima. 7 Ngönte pöt epël ök maima. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing koröpepar wii nemowilnganëëp. 8 Ne i yaaptaring yanimë. Puuk pöt Ngëëngk Pulöök nimëëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa (Matiu 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 Akun pötak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan së orö̈ön Sonök Yotanëk i momëa. 10 Pël ëën imeriaan yaaprem itaangkën kutömwer këm nga ëën Pulö ekëpë ök sak pim rangk irëa. 11 Pël yaëën kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne nimëën ya kë sak niin kent panë yaalni.”

Setenök Yesu morök elmëa (Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Pël yemaan Pulöök tapëtakëër yang omën wonrekë wes mëën sa. 13 Pörek së akun 40 wëën Setenök morök elmëeima. Pi animauröa tekrak wëën enselöröak kaamök elmëeima.

Yesu pim yaat ngës rëa (Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15)

14 Son wii kaatak moulmëën wëën Yesu pi Kalili yangerak së orö̈ak Anutuu ngön ompyaut war wesak epël ök mëëa. 15 “Akun temanöm yesën Anutuuk peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë.”

Yesuuk ru kong nent pimëën koira (Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11)

16 Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. 17 Pël ëën epël mëëa. “Arip nem ënëm waiseë. Pël ëën nook arpim i kaö imënörö yewan pi tapël omnarö̈eta önëën niulëëmaan.” 18 Pël maan piarip tapëtakëër piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. 19 Pël ëën pi kot nent ëngkël yesem itaangkën omën nanang munt naar Semsre nangap Son, Sepeti pim ruaar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëën itena. 20 Pël ëak piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnarö̈aring wangaöök wëën sëp mowesak Yesuu ënëm sa.

Yesuuk urmerap waö ë momëa (Luk 4:31-37)

21 Pël ëak pit Kapaneam kak së orö̈ak kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnarö̈a ngönën tuptak së ilëak ngës rëak ngönën ök mëëa. 22 Pël yaëën omnarö pim ngöntaan yaan

panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa. 23 Pël yaëën akun tapëtak ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëak epël mëëa. 24 "Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan köröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp." 25 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. "Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak öröak së." 26 Pël maan urmerap örööpënëak omnamp mök ë moolaan së ngentiak wiaan ngönëër öröak sa. 27 Pël ëën omnarö yaan panë sak neneren epël mëëa. "Elei, epët öröpët? Ngön epët maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk yëo." 28 Pël ëën ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa (Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39)

29 Akun pötak ngönën tuptakaan öröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa. 30 Pël ëak Saimon pim öng lëlamöp yauman köröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa. 31 Ök maan pim naë së moresi möröak wal ë moulmëën tapëtakëër köröp es nga pöt won sëën kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa (Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa. 33 Pël ëën kak pörekörö ka kanrak së rongan ëa. 34 Pël ëën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

Yesu pi Kalili yangerak ngönën ök maö sa (Luk 4:42-44)

35 Röök nginömööring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa. 36 Pël ëën Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së 37 koirak epël mëëa. "Omnarö niin ap yewas." 38 Pël maan epël mëëa. "Tiar ka munt temanöm wia pötëëta ngönën ök maö sëpa. Ne ya pöt mëmpëak waisaup." 39 Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa (Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. "Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët." 41 Pël maan Yesu pi piin yaköm ëën mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. "Pël elniimëak yeëerek ompyaö së." 42 Pël maan tapëtakëër pim kësëat won sa. 43 Pël ëën teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa. 44 "Epël yaalni epta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim köröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm." 45 Pël ëën Yesu pi ka kaöatë yoolök naaröön ëlëëp omën wonötë wëën omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa (Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak së öröak ka nentak së wëën ka peparö kat wiak 2 pim ka wëa pötak së wa top ëak peö ëën ka kanëreta il wariak wëa. Pël ëën Yesuuk pitën ngönën ök yemaan 3 omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së öröa. 4 Pël ëak pim naë mowiipënëak omën selap peö ëak wëën pomp ëak kaata ngaarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mëën irëa. 5 Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. "Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak." 6 Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörek wëa narö kat wiak epël kön wia. 7 "Elei, omën epop pi öröp ëënak epël ya? Pi, 'Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,' pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëëtep." 8 Pël yaëën Yesu pitëm könötön

pim könöök itenak epël mëëa. “Arim lupötë tol ëënak kön ke pil yawi? 9 Nem omën kosat këlwaupön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. 10 Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat këlwa pöpön epël mëëa. 11 “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.” 12 Pël maan pi wal ëak tapëtakëër korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël ëën yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mëëa. “Tiar omën ke epël nenten itnaangkën ëaut.”

Yesuuk Liwai pimëën koira (Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Yesu pi pël ëak kaalak i kaö ëöökël yesën omën selap pim ënëm sëën ngönën ök mëëa. 14 Pël ëak pörekaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëën itenak epël ök mëëa. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal ëak pim ënëm sa.

15 Pël ëak Yesuun yas maan pim kaatak së wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök. 16 Pël ëën Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yaauröere takis yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pëël mëëa. “Arim rë yanuulaup, pi tol ëënak omën takis yewauröere utpet omnaröaring kaömp ngawi yen?” 17 Pël maan Yesu kat wiak kangiir epël mëëa. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëër rotaaröa ngësë sa yaë. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Kaömp ngës yoolëauta ngönte (Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Akun pötak Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wëa. Pël ëën omën narö Yesuu naë së epël mëak pëël mëëa, “Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wë. Ën nim ruurö tol ëënak pël naën yaë?” 19 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëën karuröak yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won. Pitring wëën kaömp ngës olëak naöpan. 20 Ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëën akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

21 “Omën namp poë köröp ngolöpöökaan kaö nent ilak ulpëën ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë köröp ngölöp pötak ulpëën ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. 22 Ën omën namp i kep pol köröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol köröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol köröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Akun kë yesauta ngönte (Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais yaöökë lup yesem ruurö ulöp narö töa. 24 Pël yaëën Parisi naröak piin epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak pitëm ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Pit tol ëënak yaë?” 25 Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Tewitre pim omnaröa kaömp won wë këënëën ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? 26 Apaiata pim kiri ar yaaö wotöök sak wëa akunetak Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpnaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” 27 Pël mëak

epël mëëa. “Anutu pi omnarö kaamök ëëpënëak akun kë yesaut ket ëa. Pi akun kë yesaut kaamök ëëpënëak omnarö ket naën. 28 Pötaanök Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat.”

3

Yesuuk omën kël wa namp ompyaö mowesa
(Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Akun nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati ilëak itaangkën omën mores kël wa namp wëa. 2 Pël ëën omnarö pit Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa. 3 Pël ëën puuk omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Wal ëak wais itëkëël tau.” 4 Pël mëak omnaröen epël pëël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Omnarö ompyaö mowasëpen ma utpet mowasëpen?” Pël maan pit nerek nemaan. 5 Pël yaëën pi pitëm lup kosang yaauten ya këlangön ëën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan mores el mëën kosang sa. 6 Pël ëën Parisi omnarö ka tomök së tapëtakëër Erotë omnaröaring pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Omnarö i kaöök wa rongan ëa

7 Yesu pi pim ruurö koirak i kaöök së wëën Kalili yangerakaan omën selap pan pitëm ënëm sa. Pörö pëën won, Yutia yangerakaanre 8 Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanë ëngk komuntakëlaanre Taiaare Saiton ka pöörarëaan omën selap pan pim yaautön kat wiak së oröa. 9 Pël ëën omën selap pörö pi ngepre un elmëëpanëak pim ruuröen wang naö temanöm wes ulmëëpënëak mëëa. 10 Omën selap pan ompyaö mowesa. Pötaanök omën ëmpölre yaumanörö pi mësël elmëëpënëak së ngepre un elmëëpanëak wangaöön mëëa. 11 Pël ëën omën urmeraröaringöröak Yesuun itenak pim ingrak rar rë wesirak ngön ëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” 12 Pël yemaan pit pim songönte tekeri wesak apanëak kosang wesak nga mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö wa ulmëa
(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Wë akun nentak pimënt rosir naöök së wë pim ru öpënëak kent kön wiauröen yas maan pim naë së rongan ëa. 14 Pël ëën omën 12 pörö ru wesak piiring wë ngönën ök maöre 15 urmerarö waö ë momë pël ëëpënëak mëëa. 16 Pim omën 12 ëak wa ulmëa pörö eporö. Saimonön yapin ngolöpët Pita mëëa. 17 Pël ëak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripön yapin ngolöpët Poanesis mëëa. Tiarim ngöntak tangre kaö pöta ökaar pël apenaat. 18 Ën Entruure Pilip, Patolomiuure Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruup, Tatiasre Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire 19 ën Yutas Keriot kakaanëp Yesuun kup mowiipnaap.

Yesure Pielsepulë ngönte
(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Yesu pi kaatak së wëën omën kësang pan kaalak wa top yaëën pit ruuröa kaömp nëmpna mopët won ëa. 21 Pël yaëën pim ëlre nang kat wiak, “Kön irikor yaalmë,” pël mëak koirëpënëak sa.

22 Pël ëën ngön kosangötë ngarangk Yerusalem kakaan sa pöröak epël mëëa. “Urmeraröa kaöap, Pielsepul, pim lupmeri wëën pöpë weëre kosangöök urmerarö waö ë yamë.” 23 Yemaan wa top elmëak ngön nokoliil nent epël mëëa, “Setenök tol ëak pimënt waö elmëëpën? 24 Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëak pöt naön ëëpnaat. 25 Ën ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëën ka kosaö wiaapnaat. 26 Tapël Setenök werak pimënt möak waö elmeëpna pöt pangk kosang sak naën ëëpnaat. Pi kö sëpnaat. 27 Omën nga namp wëën munt nampök pim kaatak ilëak omnant naöpan. Wet rëak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

28 Ne yaap niamaan kat wieë. Omën utpet ke nentere nent ëak Anutuun utpet

wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat.
29 Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoolapan, om kosang wiaapnaat."
30 Ngön pipët, "Pim lupmeri urmerap wë," mëëa pötaanök pil mëëa.

Yesuu ëlre nangaröa ngönte (Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ngön pipot ök yamëem wëën pim ëlre nang ka tomök së wë orööpënëak kakaatiil ngön wes mëa. 32 Pël ëën Yesu pi omnaröa öngpök wëën epël ök mëëa. "Nim ëlre nang tomök wë niin ya." 33 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Nem ëlre nang talörö?" 34 Pël mëak omën wirö wa taap elmëak wëa pöröen iteneë epël mëëa. "Nem ëlre nang pörö eporö. 35 Omën Anutuu këm ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë."

4

Omnant öpöt olëauta watepang ngönte (Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Yesu pi kaalak i kaö ëöök së këëkë wesak ngönën ök mëëa. Pël yaëën omën kësang pan pim naë wa rongan ëa. Pël ëën pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëën omnarö yangerak wëa. 2 Pël ëaan watepang ngön nentere nent yamëem nent ngës rëak epël mëëa. 3 "Niamaan kat wieë. Omën namp pim yaak së omnant öpöt olëa. 4 Pël ëën nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. 5 Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëën yanget könyangap wiaan yak teënt oröa. 6 Pël ëën këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. 7 Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt oröak ngep ëën sësë ëak mos ëa. 8 Ën nantökëër yang kolaptak olëa. Pël ëën pötökëër aprak ulöl sak kë kësang pan uta. Kengk nemorëët 30, nemorëët 60, nemorëët 100 pël uta." 9 Ngön pipët maö së epël mëak pet ira. "Katringëpök ngön epët kat wiip."

Yesu pi tol ëënak watepang ngönöt mapënëak mëëa (Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Omnarö sa pet yairën pimënt wëën pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëëautë songönötön pëël mëëa. 11 Pël ëën epël mëëa. "Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëër pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wipanëak watepang ngön ök yak. 12 Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan."

Omnant öpöt olëauta watepang ngönta songönte (Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Pël mëak epël mëëa. "Watepang niak pöta songönten ëwat nasën ma? Pël yaëen tol ëak watepang ngön pout niaan ëwat sën? 14 Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa. 15 Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëër wais wak sëpnaat. 16 Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëër kent kön wiak wak öpnaat. 17 Pël ëak lupötë misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëën pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëër wil këlok ëëpnaat. 18 Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak 19 wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëën pötök ngep elmëën ngönën mos ëëpnaat. 20 Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëën pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat."

Esuwesi ngönte (Luk 8:16-18)

21 "Talëpök esuwes mangiak wak së kapita öngpök mëëre urta ikanöök wi pël ëëpën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat. 22 Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. 23 Katringëpök ngön epët kat wiip." 24 Pël mëak epël mëëa. "Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Arök

omnant omnarö*aan* elmëënë pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat. 25 Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëën elek öpnaap."

*Omnant öpöt olaan yaarö*auta *watepang ngönte*

26 Yesu pi ngön nent epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat. 27 Pël ëak rö kan ka urööre këtëk wal ëak wë pël yeem rëngap yaaröön pöta songönte köpël öpnaat. 28 Yanger pimtok kaamök elmëën rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët utöpnaat. 29 Pël ëak köp sëën omnamp töö*pnaat*. Këët yatöa akunet temanöm yes."

Këra lëlëp kotupë watepang ngönte (Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

30 Yesuuk omnarö*en* ngön nent epël ök mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne orö*p* nantë ök ëak am? 31 Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. 32 Pël yaëëtak oröakökëër pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëën intörö wais ngentiak kët kosöptak wëëre ka ëp wi pël yaë."

33 Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ëwat sëpnaat ök maima. 34 Nent war wesak nemaan, watepang pëën maima. Pimtë ruurö*aring* pëën wëakëër war wesak ök maima.

Kentöök Yesuu ngönte ngaarëk wa (Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Kët taptak wiap kanök pim ruurö*en* epël mëëa. "Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa." 36 Pël maan omën kësang pörek wëën sëp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa. 37 Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö ëëpënëak ëa. 38 Pël yaëën Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rerekta rangk ka uraan it moilak epël ök mëëa. "Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeëep ya ngës naën ma?" 39 Pël maan wal ëak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëëa. "Ni leng ëak wia." Pël maan kentö leng ëën i kaö wiap sa. 40 Pël ëën pitën epël mëëa. "Ar orö*p*ëën kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?" 41 Pël maan pit yaan sak neneren epël mëëa. "Elei, omën epop tal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeö*p*."

5

*Yesuuk omën nampök*aan *urmerarö waö ë mëa (Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)*

1 Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak së orö*a*. 2 Pël ëak wangaöökaan yaaröön omen urmerap pim lupmeri wëaö namp omën yangaöökaan së pi koira. 3 Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëën ingre morötë wii yaapötökre seenötök të yemowiin pangk naën yaaup. 4 Omnaröak kët ël epotë ingre morötë wii yaapötök tëëre seenötök të pël ëën wii yaapöt il olëak seenötta tapël il olëak wëën omnarö mor öpënëak yaëën pangk naën yaaup. 5 Pi rö kanre këtëk poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön ë olëak aimeë pimtok pimtë koröpö kël möeimën utpet ëaup. 6 Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö së rar rë wesirak yaya yamëem 7 ngön ëak epël mëëa. "Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëëm? Ne Anutuu ëöetak niamaan. Ni këlangön nangkan." 8 Yesuuk, "Urmerap ni, omnampökaan oröak se," pël ök mëëa pötaanök. 9 Pël ëak Yesuuk pim yapinten pëël maan epël mëëa. "Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök." 10 Pël mëak ke urak kimang epël mëëa. "Ten yang epër sëp wasënaataan waö elnëëngan." 11 Pël ëën yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. 12 Pël ëaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëëa. "Ni ten wes nimëën polörö*a* öngpök ilenaan sën." 13 Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëa. Pël ëën polörö pöömpö së parëaöök oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

14 Pël ëën pol ngarangkörö kas së kaare yang pörekë omën wëauröen ök më pet ira. Pël ëën omnarö itaampënëak sa. 15 Pël ëak

omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë së oröak itaangkën omën urmerarö selap piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan itenak kas ëa. 16 Pël yaëën itenauröak omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mëëa. 17 Pël ëën pit Yesu pitëm yanger sëp wesak sëpënëak ke urak mëëa.

18 Yesu wangaöök yeilaan omën urmerarö aring wakaima pöp piiring sëpënëak ke urak mëëa. 19 Pël yaëën Yesuuk ke mourak epël mëëa. "Nim kak së nimorö aring wë Aköpë nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam." 20 Maan omën pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötë Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maö sa. Pël ëën pit kat wiak yaan sa.

Yesuuk Sairasë koontupre öng namp ompyaö mowesa
(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Pël ëak Yesu pi wangaöök ilëak ëngk komuntakël së oröak i pisöök ngentiak wëën omën kësang pim naë së oröak wa top ëa. 22 Pël yaëën ngönën tupta ngarangk namp yapinte Sairas pi Yesuu naë së pim ingrak tok oriak 23 kosang wesak epël mëëa. "Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëën ompyaö sak öp." 24 Pël maan kat wiak yesën omën kësang pan pim ënëm yesem pi il mowari yesa.

25 Pël yaëën pitëm tekrak öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 ëak won saup wëa. 26 Öng pöp rotaaröak ya mëngkën pangk naën om këlangön kat wieim wëa. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël ëën yaumante won nasën om ëeim wëa. 27 Öng pöpök Yesuu yaauta ngönte kat wiak omnaröa tekrak wë Yesuu kasngaël së pim ulpëënëpök mësël elmëa. 28 Pöt, "Ne om pim ulpëënëpök mësël elmëëma pöt ompyaö sumaat," pël wesakök ëa. 29 Pël elmëën tapëtakëër won sëën kat men ëën pim köröpö taë sa. 30 Pël ëën Yesu pim weëre kosangö won yesem yaan kat men ëak omnaröa tekrak kaip tiak, "Talëpök nem ulpëënëpök mësël yaalnë," mëak pëël mëëa. 31 Maan ruuröak epël mëëa. "Omnarö selap wë naröak mök ë yanimëërek, 'Talëpök neek mësël yaalnë?' pël angan." 32 Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ëwat sëpënëak omnaröen it nalaan nal elmëa. 33 Öngöp pi pöt pim köröpöök retëng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesuu naë së pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëëa. 34 Pël maan puuk epël mëëa. "Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak së ompyaö öm."

35 Öng pöpön pël yamëem wëën omën narö ngarangkëpë kaatakaan së ngarangkëpön epël mëëa. "Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan." 36 Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkëpön epël ök mëëa. "Kön selap ëënganëp om kön wi kosang newas." 37 Pël mëak omën muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa. 38 Së ngönën tupta ngarangkëpë kaatak oröak omën selap pan pit ingre këlël aö ngön kaëp kaö aim wëën itena. 39 Pël ëak kakaati së omnaröen epël mëëa. "Ar tol ëënak ingre ya ilak aö epël yeë? Koontup wel nawiin om ka ura." 40 Pël yemaan sömre ëlak yeëa. Pël ëën pit koö ë mëën yaaröön ëlre pepaarring pim ruurö pëën koontupë wieëa pörek ilëa. 41 Pël ëak koontupë moresi moröak epël mëëa. "Talita kumi." Pöt tiarim ngöntak, "Koontup, ni wal ëëmëak yeniak," pël apenaat. 42 Maan tapëtakëër koontup wal ëak sak waisö ëa. Koont pöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël ëën omnarö itenak yaan utpet sa. 43 Pël yaëën omnaröen ök mepanëak kosang wesak nga mëak koontup kaömp mangkën nëmpënëak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena
(Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Yesu pi kaare yang pör sëp wesak pimtë ka songöntakël yesën pim ruurö ënëm sa. 2 Së wëën ngëëngk akunet temanöm sëën ngönën tuptak së ngönën ök mëëa. Pël ëën omën selap kat wiak yaan sak epël mëëa. "Elei, omën epët tarëkaan orö morëa? Ëwat kësang eppel talëpök rë moula? Pël ëak pim retëng kaö yaaö pöt kaö panë maimal yaë. 3 Tiar piin ëwat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim ëlëp Maria. Yokot

pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Ën koont pim nangaröeta tiarring wë." Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa. 4 Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. "Tektek ngön yaaö namp ka nantëëröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëën piiring wëauröak kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë." 5 Kak pörekörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yauman omën kopët nampnamp pim moresiar rangk mowiak ompyaö mowesa. 6 Pël ëak pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa (Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seima. 7 Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëën urmerarö waö ë momëëpënëak weëre kosang menak ngës rëak kom ëak naar naar pël pël ëak wes momëa. 8 Pël ëak kan kourakë omnant wak sëpanëak nga mëak sungkörat pëën wak sëpënëak mëëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëëa. 9 Ing körötökëër mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëëa. 10 Pël mëak epël ök mëëa. "Kak nerek së öröak ka ilanë piptak pëën wë olëak öröak sën. 11 Kak nerek së öröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaëën pöt kasëng menak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök kërë moolëak sëën pitëmtë songönöt kön wiipnaan." 12 Pël maan pit së lup kaip tiipënëak ngönën ök mëëa. 13 Pël yeem urmerarö selap waö ë momëëre yauman yaaurö selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

Erotök maan Son mëna (Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

14 Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë öröön kat wia. Omën naröak epël mëëa. "Omën pipop Son i yamëaup pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk." 15 Narëak Yesuun, "Elia," pël mëëa. Ën naröak, "Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp." 16 Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëëa. "Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë." 17-18 Erot pi wet rëak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëëa. "Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën." Pël maan Erotök Sonë nga mëëa pötaan pi wali wak wii tëa. 19 Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa. 20 Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wotpilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëën yak Erotias pi namëngkën ëa. Pël yaëën Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

21 Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëën pim ngarangkörëere nga omën wotöökörëere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këëre kaömp mena. Pël yaëën Erotiasë Son mëmpna kanö öröa. 22 Pit wa top ëak wëën Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëën Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koontupön epël mëëa. "Ni omën nenten kent ëën aan pöt nimpaat. 23 Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. "Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat." 24 Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëël mëëa. "Ne omën örëpötön mam?" Maan ëlëpök mëëa. "Son i yamëaup pim kepönöön ma." 25 Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. "Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëër söwarweri wiak nampëak kent yaë." 26 Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaap kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa. 27 Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëën pi wii kaatak së Son ngernger ilak 28 kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena. 29 Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena (Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)

30 Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im
olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya
mëmpööre ngönën ök maö imautë ngönöt
ök mëëa. 31 Pël ë pet irën omën selap
yesën yewaisën yaëën kë sëëre kaömp në
ëëpna mopö won yaëën ruuröen epël mëëa.
“Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.” 32 Pël
mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën
wonrekël sa.
33 Pël yaëën omën selap pitëmtok ite-
nak ëwat sak ka poutëaan i kaö pouuk
kan pöömpö së wet rëak oröa. 34 Pël ëën
Yesu pi wangaöökaan oröak omën selap
pan wëën itenak sëpsëp pep wonöröa ök
wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës rëak
ngönën ngönöt selap ök mëëa. 35 Pël yaëën
könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu
naë së epël mëëa. “Tiar yang omën won-
rek wëën könöp wali yesrek 36 ni omnarö
wes mëën ka wia pötë së kaömp sum ëak
nëmp.” 37 Maan Yesuuk epël mëëa. “Arök
nant meneë.” Pël maan ruuröak mëëa.
“Ten së 200 kina pötak kaömp sum ëak
wais mampunëak yaan ma?” 38 Maan epël
mëëa. “Arim naë kaömp tolël ëak wiaarek
së iteneë.” Maan pit së itenak, “Kaömp mor
nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia,”
pël mëëa. 39 Pël ëën omnaröen nönö mö
mëak rek mëak wel aisapënëak mëëa. 40 Pël
maan pit rek nemor 100, nemor 50 pël pël
ëak wel aisëa. 41 Pël ëën Yesu pi kaömp mor
nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil
iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö
kom ë mampënëak ruurö mena. Pël ëak i
kaö imën pöaarta tapël kom ë mampënëak
mena. 42 Pël ëën pit pourö nak kep wesak
43 kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö
ëa. 44 Omën kaömp na pörö selap pan,
ompörö 5000.

Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)

45 Kaömp na pet irën tapëtakëër Yesuuk
pim ruurö wes mëën wangaöök ilëak ëngk
komuntak Pesaita kakël wet rëak yesën
pimënt omnarö wes mëa. 46 Pël ëën yesën
pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraöök
isa. 47 Pël ëën koö yoolaan wangaö i kaö
luptak yesën pimënt wëa. 48 Pël ëak pi
itaangkën kentö sëpnaalaan yamöön pit weë
ngentiak poprak yaëën ëlpam walëpënëak
yaëën kaöökë roro së pitëm naë oröak il
mowasëpënëak ëa. 49 Pël yaëën pit itenak
kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,”
pël mëak merëk ëa. 50 Pit pourö itenak kas
kësang ëën pël ëa. Pël yaëën teënt epël mëëa.
“Nemtok yewaiserek kas ëëngan.” 51 Pël
mëak pitëm naë wangaöök ilaan kentö leng
ëa. Pël ëën pit yaan sak ngön won sak wëa.
52 Pöt kaömp mena pöta songönte ëngk ma e
wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

Yesu pi Kenesaret yangerak omnarö ompyaö mowesa
(Matiu 14:34-36)

53 I kaö olëak Kenesaret yangerak së
oröak wangaö leng ë ulmëa. 54 Pël ëën
wangaöökaan yaaröön tapëtakëër omnarö
Yesuun itenak 55 kaatë pöömpö së yau-
manörö urötring wak Yesuu wëautëël kat
wiak pötëël seima. 56 Pël ëën ka kaöre
kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së
ka tomök mowiin pim ulpëën kautak pëën
mësël ëak ompyaö sëpënëak këk mëëa. Pël
maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

Yuta omnarö̈a ëarö̈a yaautë ngönte
(Matiu 15:1-9)

1 Parisi ngönën omën naröere ngön
kosangötë ngarangk narö Yerusalem
kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa.
2 Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp
nëmpënëak ngön kosangta wieëaul mor
i nairën kewilring kaömp yenën itena.
3 Parisiire Yuta omën pourö kaömp
nëmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta
wieëaul mor iirakök yenaurö. 4 Pötaanök
sum yaaurekaan pitëm kaatë së oröak
mor i nairën kaömp nanëmpan. Pöt pëën
won kapre kelönre omnant pout iirak
pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaaurö.
5 Pötaanök Parisiire ngön kosangötë
ngarangkörö pit Yesuun epël mëëa. “Nim
ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön
kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant
wak yen?” 6 Maan epël mëëa, “Kaar
omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia
pim ngaanëër arimëën ngön ëa pöt kë
yaarö. Pöt epël.
‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya
yanëem

pitëm lupötök këëpöt yaalnëaurö.
7 Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak
nener rë yemoulaurö.
Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos
ë yaë.'
8 Ar Anutuu ngön kosangöt moolëak arimtë
ngönöt kosang wesak wak wëaurö."
9 Pël mëak epël mëëa. "Arim ëaröa
ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuu
ngön kosangöt utpet wesak komun yau-
raurö. 10 Mosesök kosang wesak epël ëa.
'Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö
elmë.' Ën nenteta epël. 'Omën namp pim
ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna
pöp mën wel wiip.' 11 Mosesök pël yaatak ar
ngön epël yaaurö. 'Namp pim ëlre pepaar
omën nenten ap yewasën omën pim pi-
arip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan
pöten, "Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,"
yemaan' 12 arök pim ëlre pepaarë ikanöök
wë kaamök elmëëpna pöt il yemowari-
aurö. 13 Ar pël yeem arim ëaröa ngön
kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte
ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt
nantta yaaurö."

Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan (Matiu 15:10-20)

14 Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen
ngön maan sëën epël ök mëëa. "Ar pourö
nem ngön ök niama epët kat wiak kön
wi sokoleë. 15 Omën nëën yaatak yes
pipötök lupmer utpet newasën yaë. Lup-
meriaan yaarö pötök lupmer utpet yewas.
16 [Katringëpök ngön epët kat wiip.]"
17 Pël mëak omnarö wëën kaata kakaati
yesën ruuröak watepang ngön pötaan pëël
mëëa. 18 Pëël maan Yesuuk epël mëëa.
"E, arta om köpël wëan ma? Omën nëën
yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet
niwasëpën? 19 Pipot lupmeri nasën, yaatak
sëën ya yaar pöten ar köpël ma?" Yesu
pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan
pël mëëa. 20 Pël mëak yal menak epël
mëëa. "Lupmeriilaan omnant apër yaarö
pötök utpet yaniwas. 21 Omën lupmeri-
aan yaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp
nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre
omp wëwëet kom yaaö, 22 war, omën utpet
panëët, morök, omën kewilringöt, keimön,
omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging,
irikor. 23 Omën utpet pipotök omën lup-
meriilaan apër oröak lupmer utpet yani-
was."

Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa (Matiu 15:21-28)

24 Yesu kaare yang pör sëp wesak Taia
kak naë së oröak ka nenta kakaati ilëak
omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëëp
wëaap tol ëak ëlëëp öpën? 25 Tapëtakëër
öng namp pim wëaut kat wia. Öng pöp
pim koontup lupmeri urmerap wëaup
yak Yesuu naë së pim ingrak tok oria.
26 Öng pöp pi maim Siria yangerak Pinisia
yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan
urmerap waö ë mëëpënëak ke urak mëëa.
27 Pël ëën Yesuuk epël mëëa. "Rungaarö
kaömp nak kep ëëpënëak ëaut. Pötaanök
rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö
nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök
naalniingan." 28 Pël maan öngöpök kangiir
epël mëëa. "Aköp yaap yaan. Pël ëaap
kentörö rungaarö kaömp yenën ikanöök
wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök
elnë." 29 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ni pil
yaan nim koontupökaan waö ë yamëerek
së." 30 Pël maan öngöp kaatak së itaangkën
pim koontup urmerap piikaan oröak sëën
ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

31 Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton
kak il wesak Kalili i kaöökë naë Tekapolis
yangerak ka 10 ëak wieëa pörek së oröa.
32 Pël ëën omën ngön won katun namp
pim naë mësak së mores rangk mowi-
ipënëak ök mëëa. 33 Pël ëën omën pöp
omnaröa naëaan mop nentakël mësak së
ulmëak pim mor wotö kat kanöök mowiak
waasöp ngësak yangapöök wa momëak
34 kutömweriil iteneë ëm mëak omnampön
epël mëëa, "Epata." Tiarim ngöntak, "Kat
kan të." 35 Maan katëëp kan tëën yan-
gapööta kaip tiin ngön yaap ëa. 36 Pël yaëën
Yesu pi pöta ngönte kaö wesak apanëak nga
mëëa. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur
moolëak aö sëën kaö sa. 37 Pit yaan panë
sak epël mëëa. "Omnant pout ompyaö wes
pet yair. Katunörö kat nga mowasööre
ngön wonörö ngön nga mowasö pël yaë."

8

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena (Matiu 15:32-39)

1 Akun pötak omën kaö pan pim naë wa top ëak wë këën wëën ruuröen ngön mëak epël mëëa. 2 “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëën këtnentepar nent ëak yes. 3 Pit këën wes mëën pöt kan kourak yesem utpet ëëpnaat. Narö yang waliitëaan waisaurö.” 4 Pël maan ruuröak epël mëëa. “Pultak wëep kaömpöt tarëkaan koirak omën selap eporö mangkën pangk ëëpën?” 5 Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël maan, “Kaömp 7,” pël mëëa. 6 Pël maan omnarö wel aisapën mëak kaömp 7 pöt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurö mangkën omnarö mena. 7 Pël ëak i kaö imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarö mampënëak mëëa. 8 Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pötë waulön peö ëa. 9 Omën kaömp na pörö selap pan, 4000. Nëën wes mëën kaalak yesën 10 tapëtakëër ruuröaring wangaöök ilëak Talmanuta yangerak së oröa.

Parisi omnaröak retëngtaan mëëa (Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56)

11 Pörek wëën Parisi omnarö Yesuu naë së oröak kutömweri retëng nent oröön itaampënëak morök elmëak këkre tö mëak piiring ngön nga ela. 12 Pël ëën pi ya këlangönring ëm mëak epël mëëa. “Omën peene akun eptak wë eporö ar tol ëënak ya retëngët ëëmëak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëën ya retëng nent naalniingan.” 13 Pël mëak sëp wesak wangaöök ilëak ëngk komuntakël sa.

Parisiire Erotë omnaröa yisötë ngönte (Matiu 16:5-12)

14 Yesem ruurö kaömpöt kat kol wiak sa. Pël ëën om kopët nent wangaöök wieëa. 15 Pël eaan Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëëa. “Ar Parisiire Erotë omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” 16 Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” 17 Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëëa. “Kaömp peretöt kat kol wiak waisan pöten tol ëën neneren yemak? Ar songönten ëwat nasën ma? Ar kön tektek nasën wë ma? 18 Ar iteneëak omnant këëkë itnaangkën ëëre katöt wëak ngönöt këëkë kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pöten kat kolak wë ma? 19 Ne kaömp 5 pöt kom ëak omën 5000 pörö mangkën nëën kaut om wiaan wak kër tol ëak waulön peö ëa?” Pël maan, “12,” mëëa. 20 Ën kaömp 7 ëak kom ëak omën 4000 pörö mangkën nëën kaut om wiaan kër tol ëak waulön peö ëa?” Pël maan, “7,” mëëa. 21 Pël maan epël mëëa. “Pöten ar om kön tektek nasën wë ma?”

Yesuuk Pesaita kak omën it il tëa namp ompyaö mowesa

22 Yesure ruurö Pesaita kak së oröak wëën omën naröak omën it il tëa namp Yesuu naë wak së mësël elmëëpënëak ke urak mëëa. 23 Pël ëën omën it il tëaupë moresi wak kaöökë wilëngkëël së ulmëak itöörarë waasöp mongësak mores kepönöök mowiak pël mëëa. “Omnantön ityaangkën ma?” 24 Maan it il tëaupök it ngaulak epël mëëa, “Ne omnaröen itaangkën këraatë ökörö sak waisak yaë.” 25 Pël maan Yesuuk pim mores itöörarë mowiin ompyaö sa. Ompyaö sak itöörar nga ngëna. Pël ëak omnant kamaarekre naë wieëa poutön këëkë pan itena. 26 Pël ëën Yesuuk, “Ka epöök ilangan,” pël mëak pim kaatakë wes mëën sa.

Pitaak Yesuu songönte war wes mëëa (Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Yesu pi pim ruurö koirak Sisaria Pilipai kakë naë ka kot wieëa pötëël sa. Kamtaöök yesem Yesuuk epël mëak pël mëëa. “Omnarö neen talëp aim?” 28 Pël maan epël mëëa. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak ‘Tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.” 29 Pël maan epël mëëa. “Ën arimtok pöt neen talëp aim?” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup.” 30 Pël maan omnaröen pim songönte ök mapanëak nga mëëa.

Yesuuk pimtë wel wiipna ngönte war wes mëëa (Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Akun pötak Yesuuk ngës rëak war wesak epël mëëa. “Omën Këëp ne wë ënëmak këlangön kësang kat newiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön

kosangöte ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë wal ëëmaap.” 32 Ngön pöt war wesak ök mëëa. Pël ëën Pitaak pëëntak koirak së ngës rëak nga mëëa. 33 Pël ëën kaip ti ruuröa ngësël iteneë Pitaan nga mëak epël mëëa. “Seten, ni sëp newesak së kan newariingan. Nim yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

34 Yesu pi omën selap pörek wëauröere pim ruurö wa top ë ulmëak epël ök mëëa. “Omën namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm elnëëp. 35 Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëënre nem ngön ompyautaan yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet orö morëëpnaat. 36 Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëën pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëën omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. 37 Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt öröpöt kangiir mampën? 38 Namp pi omën utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaö eporöa tekrak wë nemëntre nem ngönëntaan kön wiin ëö ëëpna pöp pi Omën Këëp nook nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem ensel ngëëngkörö koirak wais oröak piin kaaö elmëëmaap.

9

1 Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawin wëën Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt weëre kosangring yaaröön itaampun sa.”

Yesu pi möönre köröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kët 6 ëak won sëën Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre köröp maim wa. 3 Ulpëënëp kölam panë tëën ëwa elmëa. Pöt yang omnaröa naënganëël ëa. 4 Pël ëën pit itaangkën Eliaare Moses piarip oröak Yesuring ngönaak yeem wëa. 5 Pël yaëën Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëën ompyaö yaë. Pötaan ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën ëak.” 6 Ruurö pit yaan sak reireë yaurem Pita pi köntak pël mëëa. 7 Pël yaëën tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëën Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.” 8 Pël maan pit it nalaan nal ëak itena pöt Yesu pimënt wëa.

9 Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” 10 Maan ruurö pit ngön pöt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pöt tol nent?” 11 Pël mëak Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Elia wet rëak waisëpnaap ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak pël aim?” 12 Pëël maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu Yaö Neeaup nemëën omnant kopëta wasëpënëak ëaut. Pötaanök ‘Omën Këëpön utpet wesak mëak këlangön kat mowiipnaat,’ ngönëntak pël retëng ëa pöta songönte tol nent? 13 Eliaan pöt epël ök yeniak. Pi yok oröak wëën omnaröak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak ëa pöl elmëaup.”

Yesuuk yokot nampökaan urmerap waö ë momëa
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Pit rosiraöökaan ru muntaröa naë së itaangkën omën selap pitëm naë oröak wëën ngön kosangötë ngarangk narö pitring ngön nga yaalem wëa. 15 Pël yaëën omën pörö Yesuun itenak yaan sak tapëtakëër së koirak yoöre ërëp mëëa. 16 Pël ëën pi epël mëak pëël mëëa. “Ar tol ëënak ngön nga yaal?” 17 Maan omën pöröakaan nampök oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, urmer ngön won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais. 18 Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këët nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëën nim ruuröa naë wak wais waö ëëpënëak ök maan pit ök ëën pangk naën yaë.” 19 Maan Yesuuk epël ök mëëa. “O omën kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar

neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waiseë.”
20 Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapëtakëër yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa. 21 Pël yaëën Yesuuk pepapön epël mëak pëël mëëa. “Epët akun taltak orö morëa?” Maan pepapök epël ök mëëa. “Kotuukëër. 22 Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak esuwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni pöta weëre kosang wiaan pöt tenipön yaköm kön niwiak kaamök elni.” 23 Maan Yesuuk epël mëëa. “Weëre kosangtaan yaan. Pötaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring öpna pöp omnant pout yok pangk ëëpnaap.”
24 Pël maan tapëtakëër rungaapë pepapök ngön ë olëak epël mëëa. “Ne kot nent kön wi kosang yaniwas. Nimtok nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.” 25 Pël yemaan Yesuuk omën selap pim naë së yaaröön urmerapön nga mëak epël mëëa. “Ngön won katun epop, ngön kosang yeniak. Ni oröak kama së kaalak waisngan.” 26 Pël maan urmerap ngön kaëpëër oröak sëpënëak yokotup wa moolaan ngentiak wel ök wiak wieëa. Pël ëaan omnarö itenak, “Wel wia,” pël mëëa.
27 Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa. 28 Pël ëak kaata kakaati yeilaan pim ruurö pëëntak së epël mëak pëël mëëa. “Ten tol ëak waö elmëënëak poprak ëan?” 29 Maan epël ök mëëa. “Urmer ke pipëlörö omën nentak won, kimang ngöntak waö ë momëët.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar ëa
(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Pit yang pör sëp wesak Kalili yangerak së oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëëp sa. 31 Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omën Këëp ne ngaaröa moresi neulëën pit nemëngkën ket nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal ëëmaap.” 32 Pël maan pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëën pëël mapënëak ëak kas ëën sëp wesa.

Wotöök wëauta ngönte
(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Pël ëën yesem Kapaneam kak së oröa. Pël ëak kakaati së ruuröen pëël mëëa. “Ar kamtaöök oröpmorëënök neneren mëëaurö?” 34 Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök. 35 Pël ëën wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ök mëëa. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëën elmëëp.” 36 Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekrak tau moulmëak moresök kaamök elmëeë epël mëëa. 37 “Omën nemëën yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap. Neen sant elnëëpa pöpök nemënt won, nem wes nemëaupönta sant elmëëpnaap.”

Utpetatëën këkre tö yaauta ngönte
(Luk 9:49-50; Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

38 Sonök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëën itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” 39 Maan Yesuuk epël mëëa. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol ëak kengkën sak neen utpet wesak apën? 40 Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap. 41 Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëënte nimpna pöt kangit won naëpan.
42 “Namp pi kot ke epëlörö akaan namp neen kön wi kosang yewesaupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëën pöt pël ëëpanëën naröak wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kangiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat. 43 Pël ëak nim moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëën Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën ëëpnaat. 44 [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes.] 45 Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt

ompyaö. Pouwesiarring wëën Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën ëëpnaat. 46 [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes.] 47 Ën omën nim itöök itaampëëtak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëën Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën ëëpnaat. 48 Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes. 49 Tomunat yenautë yoola pöl esuwesök omën pouröa rangk olapnaat. 50 Tomun pöt ompyaut. Pël ëautak pim misëngö won sak wiaan tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön."

10

Öng wes yamëauta ngönte (Matiu 19:1-12; Luk 16:18)

1 Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan ëngk komuntakël së oröa. Pël ëak pörek wëën omën selap pan kaalak pim naë së oröa. Pël ëën pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

2 Pël yaëën Parisi naröak së morök elmëak pëël mëëa. "Omën namp pim öngöp wes mëën pangk ëëpën ma?" 3 Maan Yesuuk epël mëëa. "Moses pi pöta ngönte tolëël niia?" 4 Pël maan pit epël mëëa. "Namp wes mëëpënëak pöt pep kosangwer menak wes mëëpnaat. Moses pi pötaan kuure mak niiaut." 5 Maan Yesuuk epël mëëa. "Moses pi arimtë lup kosang yaautaan yak ngön kosang pipët retëng ë nina. 6 Pël ëaap songöntak Anutuuk omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa. 7 Pël ëa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpë naë rë olaan 8 piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë. 9 Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan."

10 Pël mëak kakaati së wë ruuröak Yesuun tapten pëël maan 11 songönte epël ök mëëa. "Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap. 12 Ën öng namp pim ompöp sëp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap."

Yesu pi rungaarö welaköt elmëa (Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. 14 Pël yaëën pi itenak kön wiin utpet sëën ya këlangön kön wiak epël mëëa. "Nga mangan. Wes mëën naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök. 15 Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat." 16 Pël mëak pit moröeë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëa.

Omën omnant kësang wieëaupë ngönte (Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Yesu pi pörek sëp wesak sëpënëak yaëën omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëël mëëa. "Tenim rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?" 18 Maan Yesuuk epël mëëa? "Tol ëënak neen, "Ompyaup," pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. 19 Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm." 20 Pël maan omnamp pi mëëa. "Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut." 21 Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëën epël ök mëëa. "Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë." 22 Pël maan omnamp pi urömere kaar es kësang wieëaup yak këëpöt sak ya utpetaring sa.

23 Yesën Yesu kaip ti ruuröen iteneë epël ök mëëa. "Omën monere urröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë." 24 Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëën kaalak rangk epël mëëa. "Nem ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila

pöt omën könöm panëët. 25 Pol kamel namp yok pangk wap poë korö̈p korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere urö̈m kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët." 26 Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëëa. "Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök wëwë kosangtak öpën?" 27 Maan ruuröen it kos ëeë epël mëëa. "Omnaröak pangk naëngan. Pël ëënëëtak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan." 28 Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëëa. "Kat wi. Ten omnant pout së̈p wesak nim ënëm elniaut." 29 Maan Yesuuk epël mëëa. "Ne yaap niamaan. Namp pi kaare yang, sasre nan, ëlre pep, korö̈ngre ru, ëmre ya pöt nemëënre nem ngön ompyautaan yak së̈p wasëpna pöp 30 pi omën kangut kësang pan öpnaap. E yangerak wë kaare yang, sasre nan, ëlre pep, korö̈ngre ru, ëmre ya omën pipot köö̈re tokë rangk orö morëëpnaat. Pël ëak wë ënëmak akun kaöaöök wëwë kosangët öpnaap. 31 Pël ëak pöt wetëëröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat."

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar nent ëa
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Pël mëak kan yesem Yesuuk wet rëak Yerusalemë kanöökö̈l yesën sa. Pël yeem pöl ko wesak yesën pit yaan sa. Pël ëak ënëm imaurekaan kas kön wial sa. Pël yaëën pim ru 12 pörö̈en pëlëër wa top elmëak omnant pim naë orööpnaatön war wesak epël ök mëëa. 33 "Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëën Omën Këëp ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö̈a naë neulëën pit ngön yaatak ne wel wimëak neak ngönën köpëlörö̈a naë wes nemëën 34 pitök ökre was neak waasöp ngës nenak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëën kaalak wal ëëmaap."

Semsre Son piarpim kaö sak öpënëak kimang mëëauta ngönte
(Matiu 20:20-28)

35 Sepetii ruaar, Semsre Son, piarip Yesuu naë së epël mëëa. "Rë yanuulaup, tenip omën nenten kimang niaan nimpëak kent kön yawi." 36 Maan, "Tol elniimëak yak?" mëak pëël mëëa. 37 Pël maan piarip epël mëëa. "Ni kat wiin wë ënëmak nim weëre kosang ierre kasiröök tenip nim kopirarë, namp yaapkëël namp katnëël, wel aisëeë ngarangk öpenaat." 38 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Arpim yenëak pöta songönte arip köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma? Ën omnaröak i yanimë pöl këlangön kësang kat newiipnaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?" 39 Maan epël mëëa. "Yok pangk pël ëënaawaar." Maan Yesuuk epël mëëa. "Nem i kakam numa pöt arip yaap nënëëwaar. Ën i nemëëpna pöt yaap pël ëënëëwaar. 40 Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Pël ëëpënëak yaö mëëauröakëër wel aisapnaat." 41 Pël yaëën ru munt 10 pörö kat wiak Semsre Son piaripön kön wiin utpet ëa. 42 Pël yaëën Yesuuk wa top elmëak epël ök mëëa. "Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëën pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. 43 Arim naë pël orööpan. Arëkaan namp kaö sak öpënëak pöt ar pouröa inëën elniip. 44 Ën arëkaan namp arim wotöök së̈pënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëën panë elniip. 45 Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne arök inëën elnëënëak neiraan. Nemtok inëën yaat mënak omën pouröa kangiir nem wëwëet këëpöt wes nimpëak irëaup."

Yesuuk Yeriko kak omën namp it nga mowesa
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Yesure ruurö kak së öröak ka pö il wesak yesën pitëm ënëm omën kësang sa. Pël yaëën omën il tëa omnant won namp kan ëöök wel aisëak wëa, yapinte Patimias Timiasë ruup, 47 puuk, "Yesu Nasaret kakaanëp yes," yemaan kat wiak ngës rëak ngön ë olëak epël mëëa. "Yesu

Tewitë ëap, ni neen yakömkön newi.” 48 Pël
yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga
yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak
ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök neen
yakömkön newi.” 49 Ngön yemaan Yesu
kat wiak kamtaöök leng ëak taueë epël
mëëa. “Maan waisëp.” Pël maan omnaröak
it il tëaupön epël mëëa. “Ngön yeniaarek
kosang sak wal ëak wais.” 50 Pël maan pi
ngön pöt kat wiak tapëtakëër pim kelte er
olëak wal ëak Yesuu naë sa. 51 Së oröön
epël mëak pëël mëëa. “Tol elniimëak yaan?”
Maan it il tëaupök epël mëëa. “Aköp, ni
aan ne it nga sum.” 52 Maan Yesuuk epël
ök mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewe-
sautak ompyaö yesënrek së.” Pël yemaan
tapëtakëër itöörar nga sëën Yesuu ënëm sa.

11

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kak së oröa
(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

1 Pörekaan yesem Yerusalem kak te-
manöm wesak Olip rosiraöök Petepasiire
Petani ka pötepar ë së oröak Yesuuk ru naar
wes mëak 2 epël mëëa. “Arip ka ëngköök
së oröak tapëtakëër itaangkën pol tongki
ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan
ë ulmëën öpna pipop wilak mësak waisën.
3 Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp
ëënëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man.
‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mëën
waisëpnaat.’ ” 4 Pël maan ruaar piarip së
pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii të
ulmëën wëën koirak wila. 5 Yawilën omën
pörek wëauröak itenak epël mëëa “Aë, arip
tol ëënëak yawil?” 6 Pël yemaan Yesuu ngön
mëëa pöt ök maan kat wia. 7 Pël ëën Yesuu
naë mësak së pitëm ulpëënörö përöak rangk
wiin Yesu wel aisëa. 8 Pël ëën omën selap
pitëm ulpëënöt përöak kamtaöök mourö
yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak
këëmre kewis elmë sa. 9 Pël ëak omën selap,
narö wetëëre narö ënëm, pël yeem ngön ëak
epël maö sa.
“Yowe.
Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya
mepa.
10 Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mëa
pöta ököt orööpënëak yaë.
Pötaan ërëpsawi ëëpa.
Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”
11 Pël elmë Yerusalem kak së oröak Yesu
pi ngönën tup kaöeta kakaati së ilëak om-
nant itenak ëwat sak yanget wiap yoolaan
pim ru 12 pörö koirak Petani kakë sa.

Yesuuk kemmentën nga maan umön rëa
(Matiu 21:18-19)

12 Ëlpamök Petani kakaan wal ëak yesem
Yesu këën elmëa. 13 Pël ëën kamaarekaan
itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëën
uta wesak naë së ap wesa. Ulöp yauta
akunet temanöm nasën yak ëpöt pëën wëa.
14 Pël ëën itenak epël mëëa. “Niikaan
ulöpörö utön omnarö kaalak nanën panë
ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö
kat wia.

Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mëëa
(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

15 Pël ëak Yerusalem kak së oröak Yesu
pi ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën
omnarö omnant ngawi yeem wëën itenak
pit waö ë momëak omën mon ngawingawi
yaauröa urötere omën int ekörö menak
sum yewauröa urötkaip ti moolëa. 16 Pël
elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt
wak sëpanëak nga mëëa. 17 Pël elmëak
epël mëëa. “Ngönën pepeweri Anutuuk
epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë
omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’
Ar pipël yaëën këkain yaauröa kaata ök
yes.” 18 Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere
ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak,
“Tol ëak mëngkën won sëpën?” pël mëak
neneren mëëa. Pël ëak, “Omën pourö pim
ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël mëak kas
ëën sëp wesa. 19 Pël ëak wiap kan Yesure
ruurö pit ka kësangö sëp wesak sa.

Kemmenti umön rëauta songönte ök mëëa
(Matiu 21:20-22)

20 Ëlpamök kemmenti wëa pörek kaalak
së itaangkën këra pöment umön rëak wëa,
misënötëaan ëpötë pout. 21 Pël ëën Pita
itenak ngön mëëa pöt kön wiak epël mëëa.
“Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak
mëan pöment umön rëak wëëp.” 22 Pël maan
Yesuuk epël mëëa. “Ar Anutuun kön wi
kosang weseim ön. 23 Ne yaap niamaan.

Nampök tomön epöön, ‘Tiak i kaöökël së orö,’ pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëëa pöt kë orööpnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë orööpnaat. 24 Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, ‘Yok wa,’ pël weseë kön kosang yawiin orö nirëëpnaat. 25 Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëën arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat. 26 [Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolaan ëëpnaat.]”

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa (Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit pim naë së oröak 28 epël mëak pëël mëëa. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” 29 Maan Yesuuk kaalak epël mëëa. “Ne ngön kopët nent pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan. 30 Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok kön wiak eima? Aan kat wiim.” 31 Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mapenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ 32 Ën, ‘Son pimtok,’ pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këëp pël yamëëa pötaan kas ëa.” 33 Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. “Ten köpël,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan.”

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte (Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. 2 Pël ëak wë kë yaaröa akunet temanöm sëën inëën ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëën së oröön 3 tang möak waö elmëën elek kaalak sa. 4 Sëën ya pepapök kaalak inëën ru muntap wes mëën sëën kepönöök möak utpet mowesa. 5 Pël ëën pi kaalak muntap wes mëën së oröön mëna. Pël ëën kaalak muntarö wes mëën së oröön ngarangköröak nga elmëak narö tang möak narö mëna. 6 Pël ëën pimtë ru ulööpök kopëtap pimëntring wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa. 7 Pël ëën ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëën yaat tiarimëën sëpnaan.’ 8 Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökaan wilëngkëël moolëa.” 9 Pël mëak Yesuuk epël mëëa. “Yaaweri pepapök ngarangkörö tol elmëëpën? Pi öröak ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat. 10 Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut
Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes
yewesir.
11 Anutu pimtok pël yaalmëën itaangkën
ompyaö panë yaë.’ ”

12 Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëën ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omnaröen kas ëën sëp wesak sa.

Yesuun takis yemengkautaan morök elmëa (Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Yuta omën wotöököröak Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëëpënëak wes mëa. 14 Pël ëën pit Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten nim songönte ëwat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëët yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëën yaaup, omën ompyaut pëën Anutuuk ök niiaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won? 15 Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël

mëëa. “Ar tol ëënak morök yaalnë? Mon kël
nent neneë.” 16 Pël maan nent mangkën
pëël mëëa. “Könre yapin epot talëpëët?”
Maan pit epël mëëa. “Sisaëët.” 17 Pël maan
puuk epël mëëa. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa
mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu
mampun.” Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte (Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Pit yesën Satusi ngönën omën narö
Yesuu naë sa. Pit weletakaan wal yaaö
pöt won wia pël yaaurö. Pit së oröak epël
mëak pëël mëëa. 19 “Rë yanuulaup, Moses
pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng
ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë
wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp
wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö
sëpnaat.’ 20 Pël ëën omën nanang narö 7 ëak
wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak
ru won wë wel wia. 21 Pël ëën nang pim
rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia.
Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak
ru won tapël wë wel wia. 22 Pël ëaap omën
7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won
wë wel wiin ënëmak pitëm öng kapirëpta
tapël wel wia. 23 Pötaanök omën 7 piporö
öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna
akunaöök talëpë öng sëpën?” 24 Pël maan
Yesuuk pitën epël mëëa. “Ar ngönënre
Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë
irikor ngön yak. 25 Weletakaan wal ëënë
akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan.
Kutöm enselöröa ök tek önëërö. 26 Ën wele-
takaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra
kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëën
Anutuu ngön ök mëëa pöt ar sangk kelak
kat nawiin yaaurö ma? Ngön pöt epët.
‘Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’
27 Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa
Anutu. Ar irikor ngön yak.”

Yesuun ngön kosang kaöeten pëël mëëa (Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Pit Yesuring neneren ngön kaip tik-
tik maim wëën ngön kosangötë ngarangk
namp naë së kat wiin Yesu pi këëkë wesak
kaip ti yemaan kat wiak epël mëak pëël
mëëa. “Ngön kosang taltak kaöet?” 29 Maan
Yesuuk epël mëëa. “Ngön kosang kaöet epël
wia. ‘Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu
tiarim Aköp, pi kopëtap Omp Ak Këëp.
30 Pötaan nim lupmerre könöpre kön yaw-
iautere wëëre kosang pipot nem Omp Ak,
Anutuun muumöngk wasën wiaap.’ 31 Pöta
kar nent epël wia. ‘Nimtëën lup sant yaën
tapël nim karipön elmëëm.’ Ngön kosang
piptepar kaöetepar, muntat il yewas.” 32 Pël
maan ngön kosangötë ngarangkëpök epël
ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat
wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak
kë kopëtap. Pim ök namp naön. 33 Pël ëak
piin lupre kön yawiaare weëre kosangöt
muumöngk pëël elmëëre ën nimtëën yaën
tapël nim karipëën lup sant elmëëmëët pip-
tak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö
pöt il yewas.” 34 Pël maan Yesu kat wiin om-
namp kön tektekring yemaan kat wiak epël
mëëa. “Ni Anutuu wa ngaöök nimëëpna
pöta temanöm yesën.” Pël maan akun pötak
omnarö Yesuun pëël mapnaaten kas ëën
sëp wesa.

Yesu pimtok Kristoon pëël mëëa (Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën
ök yamëem epël mëak pëël mëëa. “Ngön
kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Kristo
pi Tewitë ëap pël aim? 36 Ngëëngk Pulöök
Tewitën maan epël ëa.

‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.
“Ni wais nem yaapkëëtak öm.
Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö
nook nim weëre kosangöökë karök
moulmëëmaat.” ’

37 Tewit pimtok piin, ‘Nem Aköp,’ pël
mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” Pël
yemaan omën ngönën tup kaöetak wëaurö
kat wiin misëng pan ëa.

Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pepanöm mëëa (Matiu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

38 Yesu pi ngön ök maö yesem yal
menak epël mëëa. “Ar ngön kosangötë
ngarangköröa utpetatön ngarangk këëkë
ëën. Pit ulpëën waliit mëak wa topöök
omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten
kent yaaurö. 39 Pël ëak ngönën tupötëëre
këëre imën akunatë itëkëël omën kaöaröa
urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. 40 Pit
pël yeem öng kapiröröa omnant pout
pitëmëën weimeë morök elmëak omnaröak

pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

Öng kapir omnant wonöpë ngönte (Luk 21:1-4)

41 Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngësngësöök wel aisëeë itenaan omnarö mon yawia. Pël yaëën omën mon kësang wieëa selap së mon kësangöt wia. 42 Pël yaëën öng kapir omnant won namp pi mon kot köp möa nentepar wia. 43 Pël yaëën Yesuuk pim ruuröen ngön mëak epël ök mëëa. "Öng kapir omnant won epopë mon yawi eptak omën muntaröaat il yewas. 44 Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë."

13

Yesu pi ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Yesu ngönën tuptakaan öröak yesën pim ru nampök epël ök mëëa. "Elei, ru yanuulaup itan. Ngönën tup epët kël kosangötök taë panë wesak ök rëaap. Ompyaö pan." 2 Maan Yesuuk epël mëëa. "Peene itaangkën kësangpel ök rëaan itenak yaan pippel epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët töol olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat."

Këlangön akunet orööpnaata ngönte (Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Ngönën tup pöt nal komuntakël wiaan Yesu Olip tomök së wëën Pitaare Sems, Sonre Entru pit së Yesuun pëëntak epël mëak pëël mëëa. 4 "Omën nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanön yesën öröpöt oröön ten itenak ëwat sën?" 5 Pël maan Yesuuk ngës rëak epël mëëa. "Ar omnaröak lupöt wa irikor elniipanëën këëkë ngarangk ëën. 6 Naröak wais nem yapintakël, 'Ne Kristo,' pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. 7 Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëën omën pipot wet rëak orööpnaat. 8 Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëën moupötta tapël we naöökël së möak naöökël pël ëëpnaat. Pël yaëën kaömp ngöntök kësangpel orööpnaat. Pipot öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

9 "Ar omnaröen ngarangk këëkë ëën. Pit ar kaöaröa naë niulëën pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. Ar nem ruurö pël weseë pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëën pitëm ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. 10 Akun pöt teënt pet nairpan. Wet rëak ngön ompyaut yang ël epotë pangk ë pet irëpënëak ëaut. 11 Pötaanök ngön yaatak yanuulëën ngön tol nant man pël ëak kön selap ëënganok. Akun pötak Anutuuk arim lupötë anëët ök niapna pipot an. Pël ëën anë pöt arim ngönöt pël naëpan, Ngëëngk Pulöökë ngönöt pël ëëpnaat. 12 Omën naar nanëpök nangapëën kup mowiin mëmpnaat. Pepapökta ruupëën kup mowiin mëmpnaat. Ën korëngre ruuröak ëlre pepaarëën kup mowiin mëmpnaat. 13 Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëën kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat."

Omën utpet panëët omnant utpet yewesauta ngönte

(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut wiaapanëak nga ëaurek wiaan itaampunëët." (Ar ngön epët sangk kelënëërö pöten këëkë kön wiaan.) "Pël yaëën Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën. 15 Pël yeem ka tomök öpnaapök kaata kakaati së omnant öpan. 16 Ën yaak öpnaapta kak së ulpëënre omnant öpan. 17 Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol ëëpën? 18 Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetak orööpanëën Anutuun kimang man. Akun pötak ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. 19 Akun pötak këlangön kaö panë kat wiinëët. Ke pil nent Anutuu kutömre yang ket ëaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön

ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. 20 Aköp pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat. 21-22 Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niaapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiingan. 23 Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganok.”

Omën Këëpë orööpnaata ngönte (Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël ëën ngoonöpta ngaap yesën 25 ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sëpnaat. 26 Pël yaëën Omën Këëp ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë yaaröön itaampnaat. 27 Pël ëën nem enselörö wes mëën së nem omën yaö wesaurö yang we naöökaan naöök, oorekaan öngkrek, kutömre yang kauteparëëlaan wa top elmëëpnen ëa.”

Këra wasmentë ngönte (Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. 29 Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëën waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët. 30 Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. 31 Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Omën Këëpë akunet köpël wë pöta ngönte (Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

32 “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtokëër ëwat wë. 33 Ar nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaan ngarangk ëak ngaire wa kom ëeim ön. 34 Omën namp ka wauret wiaan yang wali nerek sëpënëak pim inëënörö ngarangk moulmëak neenem ya ngönöt mëak kaata ngarangkëp ngai ëëpënëak mapnaat. 35 Pöta ök arimtë wëwëat ngarangk këëkë ëeim ön. Ka pepap pi wiap kanök ma röök lupöök ma röökre ëlpamën yaëën ma wangam kanök orööpën pöten köpël wë pötaan ngarangk ëeim ön. 36 Ar om ka ureim wëën teënt wais orööon yaan sënganëën. 37 Ngön epët ar omën pouröen ök yeniak. Ngarangk këëkë ëeim ön.”

14

Yesu mëmpënëak kup wia (Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

1 Kaömp yis namëënöt yenaare Anutuu mait elmëa akunetepar temanöm sëpënëak yaëën kët nentepar wiaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö Yesu ëlëëp wak mëmpënëak ngön ë kopëta wesa. 2 Pël yeem epël mëëa. “Omnarö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lë momëa (Matiu 26:6-13; Son 12:1-8)

3 Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak së ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëën öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring nent kep ompyautaring wak së rëak kepönöök pout lë momëa. 4 Pël yaalmëën omën pörek wëauröakaan naröak neneren këëpöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët öröp ëën utpet yewas? 5 I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa. 6 Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë. 7 Omnant wonörö pit akun wali arring wëën sant elmëënëak pöt yok pangk pël elmëënëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön ëëmaap. 8 Öngöp pi pim elnëëpnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpöön kan yaö yaalmë. 9 Ne yaap niamaan. Ngön

ompyaut yang ëlötë aö sëën pangk ëëpnaal öng epopë nem koröpöön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëën pangk ëëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëëa (Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Akun pötak Yesuu ru 12 pöröakaan
namp yapinte Yutas Keriot kakaanëp puuk
kiri ar yaaö kaöaröa naë së piin kup mowi-
ipënëak war wesak ök mëëa. 11 Pël ëën pit
kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëëa.
Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan
ap weseima.

Yesure ruurö mait kaömp na (Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

12 Kaömp peret yis namëënöt yena akun
ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri
sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën
Yesuu ruuröak piin epël mëak pëël mëëa.
“Ka taltak së Anutuu mait elmëa akunetak
kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak
kent kön yawiin?” 13 Pël maan ru naarën
epël mëak wes mëa. “Arip kak së oröak
omën namp i kepit wak wëën koirak pöt
pim ënëm sën. 14 Pël ëak kaatak yeilaan
pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë
yanuulaupök, “Nem ruuröaring ka taltak
Anutuu mait elmëauten kön wiinaan kaömp
nën,” pël ya,’ pël man. 15 Pël ök maan ka kaö
ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö
wesauten pet elniin pötak tiarimëën kaömp
ar ëak kopëta wasën.” 16 Pël maan ruaar
kak së oröak mëëaul ëak mait kaömpöt ar
ëak kopëta wesa.

17 Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka
pötak së ilëa. 18 Pël ëak kaömp yenem
Yesuuk epël ök mëëa. “Ne yaap niamaan.
Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat.
Neering kaömp yenem wë eporö arëkaan.”
19 Maan ruurö pit ngës rëak pöppöp epël
mëak pëël mëëa. “Aköp, nook ma?” “Aköp,
nook ma?” pël maö sa. 20 Pël maan
mëëa. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp
peret iistak wariak mangkën yen epopök.
21 Omën Këëp ne ngönëntak nemëën ëa kan
pöök së wel wiimaap. Ën nemëën kup
mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan
öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëën ompyaö
ëan tapön.”

Kë mena (Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)

22 Pit kaömp yenem Yesuuk kaömp nent
wak Anutuun yowe mëak pel menak epël
mëëa. “Epët nem mësëpëtak wa neë.” 23 Pël
mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe
mëak mangkën pourö na. 24 Yenën mëëa.
“Epët nem iit. Arimëën il yoolaan Anutuuk
sulöp ngolöpët taë yewas. 25 Ne yaap nia-
maan. Yangerak eprek wain iit peene nëën
pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak
akun kaöaöök Anutuu naë wain i maim
nent nëmpenen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëëa (Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38)

26 Pit kaömp na pet irak ngönën tan
nent mëak kakaan öröak Olip tomökël sa.
27 Kan kourak yesem Yesuuk epël mëëa.
“Peene eptak ar pourö ne sëp newesak
kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak
ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp
mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’ 28 Ne
yaap wel wiin weletakaan wal ë neulëën
wet rëak Kalili yangerak së wëën ar ënëm
waisënëët.” 29 Pël maan Pitaak epël mëëa.
“Eporö sëp niwesak kas sëpën korö p. Ne
pöt, pël naëngan pan.” 30 Pël maan Yesuuk
epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Peene röök
eptak kokor ngön nentepar naën wiaan
ni akun nentepar nent yak newasumëët.”
31 Maan Pitaak epël mëëa. “Nimënt yan-
imëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak
naniwasën ëëmaap.” Maan ru pim karurö
kaamök ëak tapël mëëa.

Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëëa (Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Pörekaan yesem yang lup nenta yap-
inte Kesemani pörek së öröak Yesuuk ru-
uröen epël mëëa. “Ar eprek wëën ne
ëngkrek së Anutuun kimang memaan.”
33 Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö
koirak sa. Yesem ngës rëak ya këlangön kön
wiak ya ngës pan ëa. 34 Pël yeem epël mëëa.
“Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yan-
gap yaë. Pötaanök kosang newesak neering
itiit öpa.” 35 Pël mëak kot nent ëngkël së ë
kosaö yangerak wesirak këlangön akunet

Pepapök kat wiin pël naën ëëpnaat ëën pöt mop mowiipënëak kimang mëëa. 36 Pël yeem epël mëëa. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk ëën pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.” 37 Pël më pet irak kaalak së itaangkën ka uraan Pitaan epël mëëa. “Saimon, ni tol ëënak ka uraan? Kot nent neering itiit naöngan ma? 38 Moröktak wiap sënganëën lup itiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.” 39 Pël mëak kaalak së kimang mëëa tapët kaalak mëëa. 40 Kimang më pet irak kaalak së itaangkën ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal ëën pangk naën ëën ngön nent nemaan ëa. 41 Pël ëën kaalak së kimang mëak waisën akun nentepar nent sëën epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëën kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këëp nemëën kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat. 42 Wal ëën sëpa. Omën nemëën kup mowiipnaap e yaarö.”

Yesu wali wa (Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12)

43 Yesu pi pël yamëem wëën pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö maan inre tang wak së oröa. 44 Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëën tot numaatak pël yaëën tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.” 45 Pël mëak pi teëntom Yesuu naë së, “O Aköp,” pël mëak tot na. 46 Pël yaalmëën itenak wak kosang wesa. 47 Pël yaëën ru piiring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp möak pim katëëp per olëa. 48 Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neönëak inre tang wak yewais ma? 49 Ne këtë ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëën ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap epël yaalnëën ngönën pepeweri nemëën retëng ëa pöt kosang yes.” 50 Pël yemaan pim ruurö sëp mowesak kas sa.

51 Pël yaëën yokot ulwas namp poë koröpö pëën ureëaup pim ënëm yesën 52 wali wëën poë koröpö wil menak kas pöömpö sa.

Yesu kiri yaaö wotöököpë kaatakël mësak sa (Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

53 Pit Yesu mësak kiri ar yaaö wotöököpë naë së wëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö wa top ëa. 54 Pël ëën Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököpë ka tomök oröak ëmöökë kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tekrak wel aisëak es mor yesa. 55 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröaere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa. 56 Pël yeem omën selap pan pimëën kaar maan pitëm ngön pöt mëngkre mëngk naën ëa. 57 Pël yaëën omën naarök kaar epël mëëa. 58 “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëëngk tup omën moresök ök rëa epët tööl olëak këtë nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’ ” 59 Pöteta aan mëngkre mëngk naën ëa. 60 Pël ëën kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tekrak wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëën ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?” 61 Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëën kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëël mëëa. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?” 62 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.” 63 Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëën pimtë ulpëënëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëëa. “Tol ëën omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen? 64 Pi Anutu il yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” 65 Pël mëak naröak ngës rëak waasöp ngës menak itöörarë ngep elmëeë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa
(Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

66 Pita pi ka tomök ëmöökë kakaati wëën kiri ar yaaö wotöököpë inëën koont
nampök së 67 itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëëa. “Namp, ni Yesu Nasaret
kakaanëpring wëaup.” 68 Pël maan pi yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten
ëngk ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak yaaröön kokor ngön ëa. 69 Pël ëën inëën
koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëëa. “Yaap, pitëkaan omën
namp epop.” 70 Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël ëak akun kot nent wë olëak
omën pim naë wëauröak epël mëëa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp, Kalili omnamp.”
71 Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak
omën arim yak pipopön köpëlëp.” 72 Pël yemaan kokor ngön aan nentepar ëa. Pël
ëën Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan
akun nentepar nent yak newasumëëp mëëa pöten kön wiak yaköm ëën ing kaö
ëa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa
(Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38)

1 Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kan-
sol pourö wa top ëak Yesuu mëmpnaata ngönte kosang wesa. Pël ëak wii tëak naröak
mësak së Pailatë naë moulmëa. 2 Pël ëën Pailatök epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta
omnaröa omën omp aköp ma?” Maan “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. 3 Pël yemaan kiri
ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa. 4 Pël yaëën Pailat pi Yesuun
epël mëak pëël mëëa. “Pit nimëën ngön könöm wesak yaan tol ëënak kat wieëak
nerek naën yaën?” 5 Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën Pailat pi yaan
sa.

Pailatök Yesu mëmpënëak mëëa
(Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39–19:16)

6 Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii
kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. 7 Akun pötak omën namp
wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga yaalem
namp mëna. Pël ëën pötaan wii kaatak ulmëa. 8 Pël ëën omën selap pit Pailatë
naë së wa rongan ëak krismaki poutë yaalmëaul elmëëpënëak ök mëëa. 9 Pël ëën
Pailatök epël ök mëëa. “Yuta omnarö arim omp aköp mait elmëak wes nimëëmaan.
Kat wiin pangk yaë ma?” 10 Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii
kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa.
11 Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak omnaröen Parapas Yesuu urtak wilak wes mëëpnaan
mapënëak këk mëëa. 12 Pël yaëën Pailatök kaalak epël mëak pëël mëëa. “Pël ë kosang
yewas pöt arim omp ak pël yemak pöp tol ëëm?” 13 Maan elek wiak mëëa. “Pi
këra yetaprak wel wiip.” 14 Maan epël mëëa. “Omën epop utpet oröp nent ëa?”
Maan rangkrangk ngön ë olëak epël mëëa. “Këra yetaprak wel wiip.” 15 Pël maan
Pailat pi pitëm kentöt pet irëpnaak yak Para-
pas wes mëa. Ën Yesuun pöt maan pol
koröp wapötringöök momöak këra yetaprak
mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Ngaaröak Yesuun ököökre waswas elmëa
(Matiu 27:27-31; Son 19:2-3)

16 Pël ëën ngaarö pit Yesu mësak oröak
së yang ngarangkëpë ka kaö nerak ulmëak
maan nga omën pourö pim naë wa rongan
ëa. 17 Pël ëak ngaaröa ulpëën köp möa
namp momëak wii öng oröauuk ul ket ëa
nent kepönöök mowaëa. 18 Pël elmëak
rar rë mowesirak epël mëëa. “Yowe,
Yuta omnaröa omp aköp.” 19 Pël mëak
kalaö naööring kepönöök momöak waasöp
ngës menak rar rë mowesirak ngëëngk
yemowesaul ököök elmëa. 20 Ököökre
waswas pël elmëak ulpëën köp möaup
përëak kaalak pimtëëp më moulmëak këra
yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa
(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

21 Kamtaöök yesem omën namp koira
yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesan-
taare Rupas piarpim pepap. Pi yaakaan
yewaisën koirak këk maan Yesuu këra

yetapër waalën sa. 22 Yesem yang lup nenta
yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos
pötak, së oröa. 23 Pël ëak wain iitaring i
kön kat yokola nent irikor ëak nëmpënëak
mangkën kaaö ëa. 24 Pël ëën pit këra
yetaprak möak pim ulpëënre poë koröpöt
narö nant öpënëak ngasamtak wia. 25 Pit
këtëp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok
pötak möa. 26 Pël ëak pim kepön löötak
epël retëng ëa. “Epop Yuta omnaröa omën
omp aköp.” 27 Pël ëak ngaare këkain omën
naar, namp yaapkëël namp katnëël, mö
ulmëa. 28 [Pël ëën ngönëntak epël ëa pöt
kë oröa. “Omën utpet yaauröa rongan-
tak ulmëaup.”] 29 Pël ëën omnarö sak
waisak yeem piin sömre ëlakëër kepön
keke elmëak epël mëëa. “Aë, ni, ‘Anutuu
ngëëngk tupët tööl olëak kaalak akun nen-
tepar nent ök remaap,’ pël ëauppe 30 nimtë
koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu
Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.”
31 Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön
kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was
elmëak neneren epël mëëa. “Pi omën
muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak
yaë. 32 Pi Kristo, Israel omnarö tiarim
omën omp aköp pöt këra yetaprakaan ent
ëak irap. Pël ëën tiar itenak piin kön wi
kosang wasëpenaan.” Pël yemaan omën
ngësngës mö ulmëa pöaarta tapël utpet we-
sak mëëa.

Yesu wel wia
(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

33 Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën
yanget koö olëak wieë së 3 kilok ëa. 34 Pël
ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan
Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eloi, eloi,
lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël.
“Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak ne
sëp yenewasën?” 35 Pël yemaan omën
pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël
mëëa. “E kat wieë. Eliaan merëk yemaap.”
36 Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö
kel newer wain i som yaautak wariak
këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak ye-
mangkem epël mëëa. “Kora. Elia pi wais
kaamök elmëëpën ma won pöten iteempa.”
37 Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel
wia.

38 Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë
koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan
luptak keliak nempelnempel ëa. 39 Pël
ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëël tau
wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa.
“Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

40 Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan
pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök
elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa.
Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria
Matala kakaanëpre Maria muntap Sems
kotupre Yose pöaarë ëlëpre Salomi pörö.
41 Pit Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëën
elmë imaurö. Pitëmënt pëën won, öng
munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak
wakaima.

Yesu yang kel weera
(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42)

42 Kë yesa akun ngëëngkët ëlpamökëën
wiaan omnant kön yaaö akuneta wiap
kanök Yosep Arimatia kakaanëp sa. 43 Pi
kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök
nimëëpnaaten kent kön wieimaup. Puuk
kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu
sokuren ök mëëa. 44 Pël ëën Pailat pi
teënt wel wia pöten yaan sak nga omnaröa
wotöököpön yas maan sëën pëël mëëa.
45 Pël ëën nga omnaröa wotöököpök “Teënt
wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur
öpnaaten kuure mak mëëa. 46 Pël maan
Yosep pi së poë koröp kölam naö sum ëak
së Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë
koröp pöök kör koëak wak së pimtëën
wesak kël öngöp tëa naöök wiak kël kaö naö
kur kaip tiak kanrak il wari ulmëa. 47 Pël
yaëën Maria Matala kakaanëpre Maria
Yoseë ëlëp piarip itena.

16

Yesu wal ëa
(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

1 Kë yesa akunet pet irën Maria Matala
kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomiir-
ingörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga
kamp ompyaut wa mëëpënëak sum ëak
kopëta wesa. 2 Pël ëak Sante ëlpam yewalën
öröak kan kourak yesën këtëp apra. 3 Pël
ëën yangaö temanöm yewasem neneren
epël mëëa. “Yangaöökë kanrakaan këlö

talëpök wa pëlëër niwiipën?” 4 Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëër wieëa. 5 Pël ëaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëën kölam waliip mëaup yaapkëël wel aisëaan itenak yaan sa. 6 Pël yaëën epël mëëa. “Yaan sëngan. Ar Yesu Nasaret kakaanëp yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë. 7 Ar së pim ruurö ere Pitaan ök man. ‘Pi Kalili yangerakël arimëën wet rëak sëpënëak ök niiaup. Pörek së itaampun.’ ” 8 Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökaan oröak kas pöömpö sa. Pël ëak kas panë ëën omnaröen ök nemaan ëa.

Yesuuk Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa
(Matiu 28:9-10; Son 20:11-18)

9 [Yesu pi Santeetak ëlpam yewalën wal ëak wet rëak Maria Matala kakaanëp ngaan urmer 7 ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa. 10 Pël ëën së piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëën ök mëëa. 11 Pël ëën Yesu pi wal ëak wëën öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa
(Luk 24:13-35)

12 Akun nentak ingre mor saurö akaan omën naar kak nerekë sëpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa. 13 Pël elmëën piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

Yesuuk ru 11 pörö en ëö pet elmëa
(Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23)

14 Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëën ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëën itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëën kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa. 15 Pël elmëak epël ök mëëa. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man. 16 Kön wi kosang yewesautaring i mëëpnaap pi kutömweri yaö sëpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëën yaö sëpnaap. 17 Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëëpnaat. Ngön köngköm ngolöpöök apnaat. 18 Kamalörö moröak mësël ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëën utpet nemowaspan. Yauman yaauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyaö sëpnaat.”

Yesu kutömweri isa
(Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11)

19 Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim yaapkëëtakël wel aisëak wë. 20 Pël ëën pit kaare yang ël epotë pim ngönte aö sa. Pël yaëën Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent yaalmëem pim ngön yaaö pöt yaap pël pet elmëa.]

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë ënëmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retëng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retëng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retëng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesuu wilauta ngönte *1:1-2:52*
Son i yamëaupë ya mënaut *3:1-20*
Yesu i momëën morök elmëaut *3:21-4:13*
Yesuu Kalili yangerak ya mënaut *4:14-9:50*
Kalili yangerakaan Yerusalemë saut *9:51-19:27*
Yerusalem kak Yesuu naë oröaut *19:28-23:56*
Yesuu wal ëak kutömweri isaut *24:1-53*

Luk puuk Tiopilas pöpëën pep epwer retëng ëa

1 O omën kaöap Tiopilas, tenim tekrakaan omën selap pöröak Anutuuk elmëën tenim naë omnant oröa pötön ökre was retëng ëaut. 2 Pit omën wet rëak omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retëng ëaut. 3 Pël yaëën nem itena pöröen pëël mëak songönöt këëkë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëën ë yaningk. 4 Ni kat wiak wet rëak omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retëng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraiaan ök mëëa

5 Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëkaanöröa naëaan Apaisa pim toktakaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëkaanëp. 6 Piarip Anutuu ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. 7 Pël ëak Elisapet pi ru köpëlëp yak piarip ru won wë ulöp sa.

8 Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem 9 Sekaraia puuk ka ngerö ngëëngktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëëpënak pitëm yaaul wël ëlmëën sa. 10 Pël yaëën akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuun kimang maim wëa. 11 Pël ëën Sekaraia pi itena pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta weë yaapkëöökël tauaan itenak 12 kas kaö ëak reëreë ura. 13 Pël yaëën enselëpök epël mëëa. “Sekaraia, ni kas ëëngan. Anutu pi nim kimang ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël ëën pim yapinte Son pël mam. 14 Pël ëak ni ya kë sak ërëpërëp yaëën omnaröeta pim oröópna pötaan ërëpërëp ëëpnaat. 15 Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëën Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëëpnaap. 16 Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat. 17 Pi Eliaë ëa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk peparöa könöt kaip motiin rungaaröaring lup yal mampnaat. Pël ëën omën ngön wa olëolë yaaurö eta tapël elmëën wotpil wëauröa könöt kat mowiipnaat. Pël elmëën omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko ëak öpnaat.” 18 Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël mëëa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta këët oröópnaalën kön nawiin yeë.” 19 Pël maan enselëpök kangiir epël mëëa. “Ne Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëën elmëeim wëaup. Pimtok ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëën waisaup. 20 Pël ëën ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëën nem ngön yeniak pipot kë oröönak kaalak ngön amëët.”

21 Sekaraia pi ka ngerö ngëëngktak akun wali wëën omnarö kor wë kön selap ëa. 22 Pël ëeim wëën ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapënëak poprak ëa. Pël ëën omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëëngkta kakaati omën it ngolöp nent itena koröp.” Pël ëën pi ngön apënëak pomp ëak moresiarëring ök elmëa.

23 Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup

kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa. 24 Pël ëën ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëëpëlëëp ëeim wëën ngoon mor nas won sa. Pël ëën epël mëëa. 25 "Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk."

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

26 Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëën Anutuuk ensel Kepriel pöp wes mëën Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörekë sa. 27 Pörek öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëën wëa. Yosep pi Tewit pim kööröp. 28 Pël ëën Kepriel pi Maria pim naë së epël mëëa. "Yowe, Aköp pi nimëën ya ërëp ëak niiring wë." 29 Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëën epël kön wia. "Tol ëënak yoöre ërëp epël yenëa?" pël kön wia. 30 Pël ëën enselëpök epël ök mëëa. "Maria, ni kas ëëngan. Anutu pi nimëën ya ërëp yaë. 31 Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam. 32 Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël ëën omnaröak piin yaya mëak Anutu kaö panëëpë Ruup pël mapnaap. Pël ëën Anutuuk pim kööröp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moulmëëpnaap. 33 Pi Yakopë ëere köröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël ëën pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan." 34 Pël maan Maria enselëpön epël mëëa. "Tol ëak pël ëëm? Ne omp wonöppe." 35 Maan enselëpök kangiir epël mëëa. "Ngëëngk Puloök nim naë wais Anutu ngaarëkëp pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëën nim ru wilumë ngëëngk pöpön omnaröak Anutuu Ruup pël apnaat. 36 Kat wi. Nim karip Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, 'Pi ru nawilpanëëp,' pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëën ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes. 37 Anutu pi omën nant ëëpënëak poprak naën yaaup." 38 Pël maan Mariaak kangiir epël mëëa. "Ne Anutuu inëën koontup. Pötaanök yaan pil elnëëp." Pël maan enselëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

39 Maria pi akun tapëtakëër wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa. 40 Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre ërëp mëëa. 41 Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre ërëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elel ëa. Pël ëën Ngëëngk Pulö Elisapet piik ilëak peö ëa. 42 Pël ëën ngön ëak Mariaan epël mëëa. "O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilumë pöpta ompyaö elmëëpnaat. 43 Ne ompyaö talëpëën nem Aköpë ëlëpök nem naë yewaisën? 44 Yoöre ërëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupta kat wiak ërëpsawi ëak elel yaë. 45 Ni Aköpë ngön ök niia pöt kë rapna pöten kön wi kosang yewasën. Pötaan ërëpsawiaring ömëëp."

Mariaak ërëpsawi ngön mëëa

46 Pël maan Maria pi epël mëëa.
"Nem lupmerök Aköpë yapinte wak yawis.
47 Ën nem könöpök Anutu ne utpetetakaan
yeneö pötaan ërëpsawi yaalmë.
48 Pi ne pim inëën koont pasip sant yaalnë.
Pötaanök omën peene wë eporöere ënëm
orööpnaarö pitök neen, 'Anutuuk
ompyaö yaalmë,' pël apnaat.
49 Anutu weëre kosangëp puuk retëng epët
yaalnë.
Pötaan pim yapinte ngëëngk wia.
50 Pi omën pim iri wëaurö sant yaalmëaup.
Omnaröa öpnaal sant pöt pangk ëak wiaapnaat.
51 Pim moresök ya kosang mënak
omën pitëmtëën wak isak yaaurö wa
moolaan yes.
52 Pi yang omp ak weëröeta wa moolëak
omën yapin wonörö pitëm yapinöt wak
isak yema.
53 Pi omën ngöntök yaaö omnant wonörö
ulöl wes yemangk.
Ën ulöpre moupring wëaurö ngöntök
yemowas.
54-55 Pi tiarim ëaröen Apramre pim ruure
ëarö kaamök elniipënëak kosang wesak ök mëëa.
Pötaanök pi pim ngön kosang wesa pöten
kön wiak Israel pim ya omnarö
kaamök elnieim wë."

56 Maria pi Elisapetring wëën ngoon
naar namp ëak won sëën kaalak pim kakë
sa.

Elisapetök Son wila

57 Elisapet pim akunet temanöm sëën
yokot namp wila. 58 Pël ëën omën
kaköröere nanangarö pit Aköpë sant elmëa
pöt kat wiak piiring top ëak ërëpsawi ëa.
59 Wë akun 7 ëak won sëën 8 pötak
pit yokotup Anutuun yaö wesak pim
korööp kaut ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak
pit Sekaraia pim pepapë yapin ngamp
mapënëak mëëa. 60 Pël maan ëlëpök ke urak
epël mëëa. "Won, tiar pim yapinte Son pël
mepa." 61 Pël maan pit epël mëëa. "Nim
nanang nampë yapinte pil won wia." 62 Pël
mëak pepapön mor ök elmëak yapin talte
mapën pöten pëël mëëa. 63 Pël ëën pi kël
wësap naöön kimang elmëën wa mangkën
puuk, "Yapinte Son," pël retëng ëën pit yaan
sa. 64 Pël ëën tapëtakëër pim këmët kengkën
sëën ngönte orö rëën Anutuun yaya mëëa.
65 Pël ëën kak pörek wëaurö pit yaan sak
pöta ngönte ka poutë ök maö yesem Yutia
yangerak rosiratë ka wieëa pötëëta ök aö
sëën pangk ë pet ira. 66 Pël ëën omën pöt
kat wia pörö om ngön pöt kön wieim wë
Aköpök weëre kosang mena pël wesak epël
mëëa. "Yokotup kaö sak tol ëëpën?"

Sekaraiaak tektek ngön mëak Aköpön yaya mëëa

67 Ngëëngk Pulö Sonë pepap Sekaraia
pim lupmeri peö elmëën tektek ngön epël
mëëa.
68 "Tiar Aköp, Israel omnaröa Anutu pim
yapinte wak isak mapa.
Puuk tiar kaamök elniak utpetetakaan ent
ë yanuulë.
69 Pim inëën ruup Tewit pim kurmentëkaan
namp tiar utpetetakaan niöpënëak
omën weëre kosangring pöp tau yaulmë.
70 Omën pöpön ngaanëër pim tektek ngön
yaaö ngëëngköröen ök maan pitëm
këmötëaan epël aimaut.
71 Aköpök tiarim kööre toköröere këëpöt
yaniwesaurö pitëm naëaan ent ë nu-
ulëëpnaat.
72 Pi ngaanëër ngön ngëëngk kosang wes
mena pöten kön wieë
tiarim ëarö lup sant elmëeima.
73 Pim ngön kosang wes mena pöt tiarim
kööröp Apramön epël mëëa.
74-75 'Ne ar neen akun poutë ompyaöre wot-
pil wë kas naën inëën elnëënëën
arim kööre toköröa naëaan kama niömaat.'
76 Ën yokot epop, ni wet rëak Aköpëën kan
ngësum.
Pël ëëmë pötak omnaröak niin, 'Anutu
Ngaarëkëp pim tektek ngön yaaup,'
pël niapnaat.
77 Ni Anutuuk pitëm utpetatë kangut kërë
moolëak utpetetakaan öpnaat pël ök
maan kat wiipnaat.
78 Anutu pi tiarimëën sant yaaup.
Pötaan pël elniipnaat.
Pi kutömweriaan namp tiarim naë wes
mëën puuk këtëpë yema pöl ëwa el-
niipnaat.
79 Pël ëën omën koutak wëauröere wel wi-
ipënëak yaaurö
ëwa elniak mayaap kanöök niulëën
öpenaat."

80 Ënëmak yokot Son pöp kaö sëëre könö
kaö së pël ëa. Pël ëak yang omën wonrek
së wakaim wiak pim ya mëmpna akunet te-
manöm sëën Israel omnaröa naë orö tekeri
sa.

2

Yesu wila (Matiu 1:18-25)

1 Akun pötak Rom yang omp ak Sisa
Okastas puuk omën pim iri wëauröa yap-
inöt öpënëak ngön kosang wia. 2 Ya pöt
ngaan namëngkënte, Sairinias pim Siria
yangerak yang ngarangk ëak wëaö akun
pötak ngës rëa. 3 Pël ëën omën pourö pit
yapin wiipënëak pitëm ka songönötë sa.
4 Yesën Yosep pi Tewit pim kööpök
Kalili yangerak Nasaret pörek wëa.
Pötaanök Yutia yangerak Tewit pim kak
Petelem pörekë sa. 5 Sëpënëak pim öng yaup
Maria pöpta yapin wiipënëak koirak piarip
pouwaar sa. Maria pöp ru kepringëp. 6 Pël
ëak wëën Maria pim ru wilëpna akunet
temanöm sa. 7 Pël ëën pim yokot wetkaalëp
wila. Pël ëak poë korop kautak kör koëak
pol purmakaöröa kaömp umweri öngpök
mowiin wieëa. Su kaat omën peö ëa.
Pötaanök ur ap wesak purmakaö kaatak së
wëa.

Enselörök pol sëpsëp ngarangkörön ök mëëa

8 Petelem kak pörekë naë omën narö
pitëm pol sëpsëpörö rö kan koinë ngarangk
eim wëa. 9 Pël ëën Aköpë ensel namp
pitëm naë së orööon Aköpë ëwaöök pitëk ëwa
elmëën kas kaö ëa. 10 Pël yaëën enselëpök
epël mëëa. “Ar kas ëëngan. Kat wieë. Ne
arimëën ping ngön ompyaut wak yewais.
Yang poutë omnarö kat wiak ërëpsawi
ëënëët. 11 Peene öng nampök Tewitë
kak eprek rungaap yawil pipop ar omën
pourö utpetetakaan niöpnaap. Pi Aköp
Kristo, Anutuuk Yaö Mëëaup. 12 Itenak
yaap ëa wasënëëtaan wetete niamaan.
Poë koröpöök kör koëak pol purmakaöröa
kaömp umweri wiaan itaampunëët.” 13 Pël
maötaring ensel muntarö kësang pan tapët
pöt pitëm karipë naë oröak Anutuun yaya
mëak epël mëëa.
14 “Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isëp.
Omen pim lup sant elmëaurö pitëm naë
mayaap wiaap.”

Pol sëpsëp ngarangkörö Yesuun itena

15 Enselörö pit kaalak kaip tiak
kutömweri sëën sëpsëp ngarangkörö pit
neneren epël mëëa. “Tiar Petelem kak
së oröak Aköpë ök yenia pipten iteempa.”
16 Pël mëak pit teëntom pan së Mariaare
Yosep koirak itaangkën öngaap poë koröpö
kör koëak pol purmakaöröa umweri wiaan
itena. 17 Pël ëak yokot pöpëën ngön ök
maan kat wia pöt ök mëëa. 18 Pël ëën
omën pörek wëa pörö pourö pit sëpsëp
ngarangköröa ngön ök mëëa pöt kat wiak
yaan sa. 19 Ën Maria pöt ngön pöt kat wiak
pim lupmeri wa wiak om kön wieima.
20 Pël ëën pol sëpsëp ngarangkörö pit kaalak
yesem enselëpök rungaapëën ök mëëa pöl
itaampööre kat wi ëa pötëën Anutuun yaya
maima.

Yesuun yapin mëëa

21 Yesu wilën wieë akun 7 ëak won sëën
8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte
Yesu mëëa. Yapin pöt pi yaatak won wiaan
enselëpök ök mëëaut.

Simionre Ana piarpim ngönte

22 Mariaare ruup piarip kak wë piarpim
iirëpna akunet temanöm yesën Moses
pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring
Yerusalem kak së yokotup Aköpëën yaö
mowasëpënëak wak sa. 23 Pöt Aköpë
ngön kosang epël wia pöt ngar wak
pël ëa. “Yokot wetkaalörö wilën pöt
Aköpëën yaö mowasën.” 24 Pël ëak piarip
Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëën
yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar
ëëpënëak wak sa.
25 Yerusalem kak omën namp wakaima
yapinte Simion. Pi omën wotpil
ngönënringëpök omën Israel omnarö
utpetetakaan moöpna pöpön kor wëën
Ngëëngk Pulö piiring wakaima. 26 Ngëëngk
Pulöök ngaan piin epël ök mëëa. “Ni wel
nawiin om wëën Aköpë Yaö Mëëaup, Kristo,
oröön itenakök wel wiimëët.” 27 Omën pöp
Ngëëngk Pulöök elmëën Anutuu ngönën
tup kaöetak së wëa. Pël ëën Yosepre Maria
piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul
elmëëpënëak ngönën tupta kakaati sa.
28 Pël ëën Simion pi Yesu wak kapariak epël
mëak Anutuun yaya mëëa.
29 “Aköp nim neaan pöt yok kë yaarö.
Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel
wiimaan.
30 Nem itöök nim omën ten utpetetakaan
niöpënëak yaan pöpön ityaangk.
31 Aköp ni omën pouröak piin itaampunëak
ko ë ninaup. 32 Puuk kopël omnaröa
lupöt ëwa yaalmë.
Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak
yawis.”
33 Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar pi-
arip kat wiin pölöppölöp ëa. 34 Pël ëën
Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlëp
Mariaan epël mëëa. “Yokot epopë naë Is-
rael omnarö pit komre kap ëëpnaap. Pël
ëak narö pim naëaan kawi ngentiipnaat. Ën
narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk
sowi mowiin omnarö pimëën ngön utpet
apnaat. 35 Pit pël yemaan pitëm kön ëlëëpöt
yoolök wasëpnaat. Pël yaëën nimëntta ya
këlangön ëak yaköm kön wiimëët.”
36 Tektek ngön yaaö öng namp wëa yap-
inte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa
pim kurmentëkaanëp. Pim öng ulwasöök
omp wak wëën krismaki 7 ëak sëën 37 wel
wiin öng tek wakaima. Pim krismakiat
84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën

tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kan poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima. 38 Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëën yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimauröen yokotupë ngönte ök mëëa.

Yosep Mariaare Yesu mësak Nasaret kakë sa

39 Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili yangerak Nasaret kakë sa. 40 Pël ëak yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempelring wëën Anutu pimëën ya kë sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

41 Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun poutë Yerusalem kak seim yeëa. 42 Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëak won saupök mësak pit pourö sa. 43 Pël ëak wë ngëëngk akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëën piarip pöten köpël yak sa. 44 Pël ëak yesem yokotup omën karuröaring yes wesak kët pöt seim wiap kan piarpim kar pöröa naë ap wesa. 45 Pël ëak pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa. 46 Pël ëak ap weseim wëën akun nentepar nent ëak won sa. Pël ëën ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tekrak wel aisëeë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pëël maim wëa. 47 Pël ëën omën pim ngön kat wia pörö pit pim ngön kaip ti mampööre ëwat yaautaan itenak yaan sa. 48 Pël ëën pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. "Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep." 49 Pël maan kangiir epël mëëa. "Öröpmorëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapë kaatak wëep." 50 Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa. 51 Pël ëën ëlre pepaarring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön wieima. 52 Pël ëën Yesu pi wë kaö sak pim ëwatte ompyaö ëa. Pël ëën Anuture omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28)

1-2 Son, Sekaraiaë ruup, pi yang omën wonrek wëën Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporöak yang ngarangk eim wëën Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëak wëën krismaki 15 ëak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëeëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëën pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëeëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yaauröa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa. 3 Pël ëën pi i Yotanë we naöökaan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. 4 Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retëng ëa pöt Son pim naë kë oröa.

"Yang pultakaan omën nampök epël ya.
'Aköpëën kanö wotpil weseë.
Ngësak ompyaö panë weseë.
5 I kön pipotta yang rë ngep ëeë.
Pël ëak rosir kotre kaö pipotta pout
mëngkën iri rëëp.
Kan pek wia pipotta wotpil weseë.
Pël ëak kamtaöök kël wia pipotta wa
moolëak won weseë.
6 Pël ëën omën pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampenaan.' "

7 Omën kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëën epël mëëa. "Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalniipan. 8 Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëër omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. Arimtë könöök epël angan. 'Ten Apramë köröörö,' pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, 'Ten Apramë köröörö,' pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö köröp orööpnaat. 9 Anutuuk iner këra songöntak wia. Këra nement ulöp ompyaö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat."

10 Pi pël maan pit piin pëël mëëa. “Elei,
ten tol ëën?” 11 Pël maan puuk kangiir
epël mëëa. “Omën namp pim ulpëën
naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp.
Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël
muntap nant mamp.”
12 Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak
sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël
mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol ëën?” 13 Maan
puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis
önëak pöt ngarangköröa niia pil pëën ön.
Arök arimëën kaut önganok.” 14 Pël maan
nga omën naröeta kaalak pëël mëëa. “Ën
ten tol ëën?” Pël maan puuk epël mëëa.
“Arta omnarö möörе kaar ëak sumat wë pël
ëënganok. Ar arimtë ya yamëngkauta sumat
pëën weë. Muntat önëak kent ëëngan.”
15 Son pi pël maan omnarö pit ërëpërëp
ëak pimëën kön selap ëak epël mëëa. “Epop
Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” 16 Pël yaan
pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem
ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak
nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim
ing korötepar wii nemowilnganëëp. Ne i
yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk
Pulö nimëën esuwesi ök arim utpetat kotak
won sëpnaat. 17 Pi pim kat yaurautaring
wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut
wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak
unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi
moolaan kot sëpnaat.”

Erotök Son wii kaatak moulmëa

18 Son pi ngön pöt ök mëak wa ko-
rkor ngön munt nantre ngön ompyaut om-
naröen ök mëëa. 19 Pël ëak yang ngarangk
kaöap Erot pi utpet nant yaaupök pim
nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön
kosang mëëa. 20 Pël ëa pöta rangk saun kaö
panëët Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa (Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

21 Son pi wii kaatak nemoulmëën wiaan
omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël ëën
pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm
nga ëën 22 Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak
Yesuu rangk irëa. Pël yaëën kutömweriaan
ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne
niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö (Matiu 1:1-17)

23 Yesu pi pim krismaki 30 ëak won sëën
pim yaat ngës rëa. Pël yaëën omnaröak piin
kön wiin Yosepë ruup pël ëa.
Yosep pöp Ilai pim ruup.
24 Ilai pöp Matat pim ruup.
Matat pöp Liwai pim ruup.
Liwai pöp Melkai pim ruup.
Melkai pöp Sanai pim ruup.
Sanai pöp Yosep pim ruup.
25 Yosep pöp Matataias pim ruup.
Matataias pöp Emos pim ruup.
Emos pöp Neam pim ruup.
Neam pöp Eslai pim ruup.
Eslai pöp Nakai pim ruup.
26 Nakai pöp Meat pim ruup.
Meat pöp Matataias pim ruup.
Matataias pöp Semen pim ruup.
Semen pöp Sosek pim ruup.
Sosek pöp Sota pim ruup.
27 Sota pöp Soanan pim ruup.
Soanan pöp Resa pim ruup.
Resa pöp Serapapel pim ruup.
Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.
Sialtiel pöp Nerai pim ruup.
28 Nerai pöp Melkai pim ruup.
Melkai pöp Etai pim ruup.
Etai pöp Kosam pim ruup.
Kosam pöp Elmatam pim ruup.
Elmatam pöp Er pim ruup.
29 Er pöp Yosua pim ruup.
Yosua pöp Eliesa pim ruup.
Eliesa pöp Sorim pim ruup.
Sorim pöp Matat pim ruup.
Matat pöp Liwai pim ruup.
30 Liwai pöp Simion pim ruup.
Simion pöp Yuta pim ruup.
Yuta pöp Yosep pim ruup.
Yosep pöp Sonam pim ruup.
Sonam pöp Elaiakim pim ruup.
31 Elaiakim pöp Melia pim ruup.
Melia pöp Mena pim ruup.
Mena pöp Matata pim ruup.
Matata pöp Netan pim ruup.
Netan pöp Tewit pim ruup.
32 Tewit pöp Sesi pim ruup.
Sesi pöp Opet pim ruup.
Opet pöp Poas pim ruup.
Poas pöp Salmon pim ruup.

Salmon pöp Nason pim ruup.
33 Nason pöp Aminatap pim ruup.
Aminatap pöp Atmin pim ruup.
Atmin pöp Anai pim ruup.
Anai pöp Esron pim ruup.
Esron pöp Peres pim ruup.
Peres pöp Yuta pim ruup.
34 Yuta pöp Yakop pim ruup.
Yakop pöp Aisak pim ruup.
Aisak pöp Apram pim ruup.
Apram pöp Tera pim ruup.
Tera pöp Neo pim ruup.
35 Neo pöp Serak pim ruup.
Serak pöp Reu pim ruup.
Reu pöp Pelek pim ruup.
Pelek pöp Epe pim ruup.
Epe pöp Sela pim ruup.
36 Sela pöp Kenan pim ruup.
Kenan pöp Apaksat pim ruup.
Apaksat pöp Sem pim ruup.
Sem pöp Noa pim ruup.
Noa pöp Lamek pim ruup.
37 Lamek pöp Metusala pim ruup.
Metusala pöp Inok pim ruup.
Inok pöp Saret pim ruup.
Saret pöp Malalel pim ruup.
Malalel pöp Kenan pim ruup.
38 Kenan pöp Inos pim ruup.
Inos pöp Set pim ruup.
Set pöp Atam pim ruup.
Atam pöp Anutu pim ruup.

4

Setenök Yesu morök elmëa (Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)

1 Yesu pi Ngëëngk Pulöök pim lupmeri peö ëak mësak Yotan imer sëp wesak yang omën wonrekë sa. 2 Pël ëak wë két 40 ëak won sëën Seten pim naë së oröak morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan ëa. Pël ëën akun pöt won sëën këën wel wia. 3 Pël yaëën Setenök epël mëëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëën në." 4 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ngönëntak epël wia. 'Kaömp pöt pëënök omnaröa wëwëet nanimpan.' " 5 Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëër yangerakë omën poutön pet elmëak 6 epël mëëa. "Yang epotë omën nantre nant pötë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëëpnaataan mempëak pöt mempaat. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë. 7 Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omën epot pout nimëën sëpnaat." 8 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ngönëntak epël wia. 'Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëën elmëëm.' " 9 Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak së ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. 10 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. 'Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat.' 11 Ën ngönën nenteta epël wia. 'Këlötök nim ingesi niwalpanëën pitök morötök akaak elniipnaat.' " 12 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ngönën nenteta epël wia. 'Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.' " 13 Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëën wesak sa.

Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa (Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)

14 Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëën Kalili yangerakël kaalak sa. Pël ëën pim ëa pöta ngönte yang pörek sa pet ira. 15 Pël ëën ngönën tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yapinte ngar wa.

Nasaret omnarö Yesu kaseng mena (Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)

16 Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekë sa. Pël ëak pim yaaul kë yesa akun ngëëngktak ngönën tuptak së ngönënte sangk kelëpënëak wal ëa. 17 Pël ëën nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkën wilak epël retëng ëaö pöt koira.
18 "Aköpë Pulö neering wë.
Pim ngön ompyaut omën omnant wonöröen ök mamëak yenëa.
Pi ngön epël ök mamëak wes nemëën waisaut. 'Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëën kan sënëët.
Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö ni-wasën nga sënëët.'
Pi këlangön kat wieim wëaurö pitëm këlangön yemengkauröa naëaan wil moulmëën sëpënëak wes nemëaut.

19 Pi Aköpë omnarö utpetetakaan moöpëna
akunet temanöm yes pötenta ök
mamëak wes nemëaut."
20 Yesu pi ngön lup pöt sangk kelak
pepewer kaalak koö möak ya omnamp
menak wel aisëa. Pël ëën omën ngönën tup
pötak wëa pörö pourö piin it kos elmëeëa.
21 Pël ëën ngës rëak epël ök mëëa. "Ngönën
lup sangk kelën kat yawi pipët peene kë
yaarö." 22 Pël maan pit piin kön wiin isën
kön selap ëak pim këmtakaan ngön ompyaut
oröa pöten yaan sak neneren epël mëëa.
"E, tiar piin ëwat wëep. Pi Yosepë ru-
uppe." 23 Pël maan Yesuuk kangiir epël
mëëa. "Tiar akun poutë, 'Rotap nimtë
yaumantë won wasum,' pël yaaurö. Pöta
ök arök neen, 'Pi yaap ma kaar ya,' pöt
itaampunëak waswas ngön pöt an koröp.
Pël neak arök kaalak, 'Nim Kapaneam
kak ya mëngkën kat wian pöt nimtë wëaö
eprekta pël namëngkan ma?' pël an koröp."
24 Pël mëak epël mëëa. "Ne yaap nia-
maan. Tektek ngön yaaö nampök ngönte
aan pimtë ka songöntakörö kat nawiin
yaaurö. 25 Ne yaap niamaan kat wieë.
Arim köröörö tektek ngön yaaup Elia pim
ngönten kat nawiin ëën Anutuuk maan
kopi nepelën wiaan krismaki 3 ngoon 6 ëak
won sëën kaömp ngöntök kësang pan yang
poutë wiakaima. Akun pötak öng kapir
kësang Israel yangerak wë kaömp ngöntök
wakaima. 26 Pël yaëën Anutuuk Elia
pitëm naë wes namëën, Saiton yangerak
Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa
pöpë ngësël wes momëën sa. 27 Pöta ök,
tektek ngön yaaup Ilaisaë wakaima akune-
tak Israel omnaröa naë omën selap kësë ëak
wakaima. Omën pörö pitëm naëaan namp
ompyaö nemowasën won. Neaman Siria
yangerakaanëp pi kopëtapökëër ompyaö
mowesa."
28 Pël maan omën ngönën tupta kakaati
wëaurö pit ngön pöt kat wiak ya sangën
pan ëa. 29 Pël ëën wal ëak Yesu moröak
kaöökë wilëngkëël sa. Pitëm ka pö tomönta
rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök
moolapënëak sa. 30 Pël ëën Yesu pi pitëm
teköök ilëak kö sak sa.

Yesuuk urmer namp waö ë momëa (Maak 1:21-28)

31 Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë
yapinte Kapaneam pörek së kët kë yesa
akun ngëëngktak omnaröen ngönën ök
mëëa. 32 Pël ëën pit kat wiin pi pepapök
öngpököt wa kotiak yemaan kat wiak yaan
sa. 33 Pël ëën ngönën tup pöta kakaati omën
urmerap pim lupmeri wëaö namp puuk
Yesuun ngön ëak epël mëëa. 34 "Elei, Yesu
Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet
niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat
wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp."
35 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön
kosang mëak epël mëëa. "Ni ngön angan.
Omën pipop sëp mowesak oröak së." Pël
maan urmer pöp utpet nemowasën, om
oröak sëpënëak pi kutpat ë omnaröa teköök
moolëak oröak sa. 36 Pël ëën pit yaan panë
sak neneren epël mëëa. "Elei, ngön epët
tol nent? Pi weëre kosangring urmeraröen
ngön maan kat wiak oröak kas yesëp." 37 Pël
mëak pit pöta ngönte aö sëën yang pörek ka
wieëa pötë sa pet ira.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa (Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)

38 Yesu pi ngönën tuptakaan oröak Sai-
monë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën
Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga
kaö nent yeem wieëa. Pël yaëën pit puuk
kaamök elmëëpënëak mëëa. 39 Pël ëën
Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së taueë
yaumanten nga mëëa. Pël ëën öngöp pi
tapëtakëër koröp es nga pöt won sëën wal
ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa (Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)

40 Kët yeilaan omnarö pitëm kar yauman
ke nentere nent yaaurö mësak pim naë
sëën pim moresiar pitëm rangk mowiak
yaumanöt ompyaö mowesa. 41 Pël yaëën
urmerarö pit omën naröakaan oröak yesem
ngön ëak epël mëëa. "Ni Anutuu Ruup." Pöt
pit pi Kristo, Yaö Mëëaup, pöten ëwat wëa.
Pötaanök pim songönten ök mapanëak nga
mëëa.

Yesu pi ka nantë ya mëmpö sa (Maak 1:35-39)

42 Ëlpam walën Yesu pi kaöökaan oröak
yang lup omën won nentak së wëën om-
narö pit ap wasö së koirak pi sëpanëak

mëëa. 43 Pël ëën Yesu pi epël mëëa. “Ne Anutuu omnarö wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök niamëak wes nemëaup. Pötaanök omën ka muntatëëröenta ök maö sum.” 44 Pël mëak Yuta omnaröa ngönën tup wieëa pötë ngönën ök maima.

5

Yesuuk maan Pita i kaö imënörö kësang pan wa
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

1 Akun nentak Yesu pi Kenesaret i kaöökë pisöök wëën omën kësang pan pit Anutuu ngönte kat wiipënëak së wa rongan ëak pi kör mokoëa. 2 Pël ëën i pisöök pörek wang kot naöörar wieëa. Pepaar pöt wi ulmëak së iiröt iireim wëa. 3 Pël ëën Yesu pi Saimon pimöökë ngaarëk isak Saimonön kot nent mök ë i kaöökël mëëpënëak mëak pöök wel aisëak wë omnaröen ngönën ök mëëa.

4 Pël ë pet irak Saimonön wangaö kaalak i kaöökël mök ë mëak iiröt olëak i kaö imën narö waulöpënëak mëëa. 5 Pël maan Saimonök kangiir epël mëëa. “Kaöap, ten röök epöök weë ngentiak pël ëeim imën namp naön ëautep nim ngöntak kaalak olamaan.” 6 Pël mëak pit iiröt olaan imën kësang pan ilëak peö ëën iiröt ilëpënëak ëa. 7 Pël ëën pit pitëm karurö wang muntaöök wëauröen kaamök elmëëpënëak moresring waiseë elmëën së kaamök ëak wangaöörarë wiin könöm menak i kaöök ilapënëak ëa. 8 Pël ëën Saimon Pita pi pöten itenak Yesuu ingrak tok oriak epël mëëa. “O Aköp, ne utpetapök sëp newesak së.” 9 Pöt piire omën pörek wëa pörö pit imën kësang pan wa pöten yaan sak pël mëëa. 10 Pël maan Sepeti pim ruaar Semsre Son, Saimon pim karaar, piaripta tapël yaan sa. Pël ëën Yesuuk Saimonön epël mëëa. “Ni kas ëëngan. Ënëmak nim i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta ömëët.” 11 Pël maan pit wangaöörar weruak së i pisöök më ulmëak pitëm omnant pout sasa sëp mowesak Yesuu ënëm elmëa.

Yesuuk omën këse ëa namp ompyaö mowesa
(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

12 Yesu pi kak nerek së wëën omën namp pim köröp pou kësë ëaup Yesuun itenak pim naë së tok oriak ë koset yangerak elak wë epël mëak kimang mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.” 13 Maan Yesuuk moresiar pim rangk mowiak, “Pël ëëmëak yeëerek, ompyaö së,” pël maan tapëtakëër pim kësëat won sa. 14 Pël ëën Yesuuk ngön kosang mëak epël mëëa. “Epël yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim köröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.” 15 Pël maan Yesu pim elmëa pöta ngönte ka poutë kat wi pet irak omën kësang pan pim ngön kat wiire yaumanöt won wasö pël ëëpënëak pim naë së oröa. 16 Pël yaëën pi yang omën wonrekël së Anutuun kimang mëëa.

Yesuuk omën kosat këlwa namp ompyaö mowesa
(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

17 Këtnentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëën ka poutë Kalili yangerakaanre Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaan omën ngön kosangötë ngarangk naröere Parisi ngönën omën narö pitta pörek wel aisëak wëën Aköpë weëre kosangöök Yesu kaamök elmëën yauman omnarö ompyaö mowesa. 18 Pël yaëën omën narö omën kosat këlwa namp urweri wiak wak naë së kakaati ilëak Yesuu naë mowiipënëak itaangkën omën kësang pan peö ëak wëa. 19 Pël ëën pit yaumanëp wak kakaati sëpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamöröökë ngaarëk is kamörö kan wesak omën pöp urtaring wes mëën yangerak omnaröa tekrak Yesuu naë ngemëa. 20 Pël ëën Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.” 21 Pël yemaan omën ngön kosangötë ngarangkörëere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omën epop pim öröptak Anutu wa iri yemowas? Omën nampök yok pangk omën muntapë saunatë kangut ent ë nemoolangan. Ya pöt Anutu pimtëëtep.” 22 Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi? 23 Nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri

nasën ëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, 'Wal ëak së,' ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. 24 Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëën epël ök yemaan iteneë." Pël mëak kosat këlwa pöpön epël mëëa. "Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ë korumönte wak nim kaatakë së." 25 Pël maan tapëtakëër pitëm itöök wal ë pim korumönte wak pim kaatakë yesem Anutuun yaya mëëa. 26 Pël ëën omën pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. "Peene ten omën it ngolöp nenten ityaangk."

Yesuuk Liwaiën yas mëëa (Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)

27 Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omën namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëën itenak epël mëëa. "Ni nem ënëm elnë." 28 Pël maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sëp wesak Yesuu ënëm sa.

29 Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omën munt naröen maan pim kaatak së piaripring kaömp na. 30 Pël ëën Parisi omnaröere pitëm ëwat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëëa. "Ar tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?" 31 Pël maan Yesu kangiir epël mëëa. "Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëër rotaaröa ngësë sa yaë. 32 Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup."

Ngës olëak wëauta ngönte (Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)

33 Yesuuk pël maan pit kangiir epël mëëa. "Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë këtpoutë Anutuun kimang më yaë. Ën Parisi tenim ruuröeta tapël ë yaë. Ën nim ruurö pöt kaömp nëëre i në pël ëeim." 34 Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëëa pöten kat wiak kangiir epël mëëa. "Ar yok pangk omën namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëën pöt karuröen, 'Kaömp ngës olëak weë,' pël maan pit kat wiipën ma? Won pan. 35 Peene wë omën öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëën ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëën akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat." Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nëm ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

36 Yesu pi watepang ngön pil mëak kaalak munt nent epël mëëa. "Omën namp pim ulpëën ngolöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt ulpëën ngolöpöp utpet wasën ngolöp pöp köpöpring ngöntre kar naën ëëpnaat. 37 Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. 38 Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat. 39 Omën namp wain i ngaante yenaupök ngolöpta songönte köpël ëak nanën ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ngaante ëwat wë pöt pëën kent ëak nëmpnaat." Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte (Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28)

1 Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël ëak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng ëak na. 2 Pël yaëën Parisi naröak pitën epël mëëa. "Kë yesa akun ngëëngktak arim ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Tol ëënak yeë?" 3 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ar Tewitre pim omnaröa këën wë ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? 4 Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpnaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?" 5 Pël mëak

epël mëëa. “Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pötа pepap.”

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën namp ompyaö mowesa
(Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6)

6 Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati së omnaröen ngönën ök yamëem pörek omën namp pim mor yaapkëës kël waup wëën itena. 7 Pël ëën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröak Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa. 8 Pël ëën pimtok pitëm lupötë itenak omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal ëak wais omnaröa itëkëël tau.” Pël maan omën pöp wal ëak së pörek taua. 9 Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Ne arën pëlpël niamaan. Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma mëmpen?” 10 Pël mëak pitën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan omnamp pi pël ëën mores kosang sa. 11 Pël ëën pit ya këlangön utpet ëën pitëmënt wa top ëak neneren epël mëëa. “Tiar Yesu epop tol elmëëpen?” pël mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö il ulmëa
(Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

12 Akun pötak Yesu pi Anutuun ök mapënëak rosir naöökël sa. Pël ëak röök pötak ök maim wëën ëwa tëa. 13 Pël ëën ëlpam walën pim ruuröen yas maan sëën pi pitëm naëaan omën 12 ëak il moulmëak pitëm yapinten pim ngönte yaaö omnarö pël mëëa. 14 Nampë yapinte Saimon pöpön Yesuuk yapinte Pita pël mëëa. Ën namp Entru pöp Saimon pim nangap. Ën naröa yapinöt Semsre Son, Patolomiuure 15 Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruupre Saimon Selot pël yamëëa pöp, 16 Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Omën selap pan wëën Yesuuk ya mëna
(Matiu 4:23-25)

17 Yesu pitring rosiraöökaan ëëtöök së oröak pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaanre i kaö ëöök Taiaare Saiton ka pötеparëaan narö pit pourö wa top ëa. 18 Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won wasö pël ëëpënëak sa. Pël ëën Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa. 19 Pël ëën omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëën ompyaö sëpën seëa pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent ëën piik morring ngëën elmëëpënëak ök ëa.

Ërëpsawiaring wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte
(Matiu 5:1-12)

20 Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëëa. “Omnant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërëp ëënëët.

21 “Omën peene këën ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërëp ëënëët.

“Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak söm anëët. Pötaan ërëpërëp ëënëët.

22 “Ënëmak omnarö pit arën Omën Këëp nemorö pël niak nga elniak kasëng nimampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan wesak niapnaat. Pël ëën ar pöten ërëpërëp ëënëët. 23 Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yaauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpërëpring tan urön.

24 “Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

25 “Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këën eim önëët.

“Söm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim önëët.

26 “Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yaauröen tapël elmëa.”

Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte
(Matiu 5:38-48)

27 “Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëën kööre tok yaalniaurö lup sant elmëën. Utpet yaalniaurö

ompyaö elmëën. 28 Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man. Ën arimëën ökre was yaalniauröaan Anutuun kimang man. 29 Omën nampök kerëm nentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëën rangkëp yeön pöt iriipön nga elmëënganok. 30 Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp ëën kaalak nimpënëak ke urak manganok. 31 Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëën elmëën.

32 "Arim kar lup sant yaalniaurö kangiir lup sant elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë. 33 Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiir ompyaö elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë. 34 Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. 35 Ar pöt, arimëën kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëën. Ar omnarö omën kangutëën kön wiak mengkanok. Pël ëënë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëkëpë ru sënëët. Pöt pi omën pimëën yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutuu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëën. 36 Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëën."

Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte (Matiu 7:1-5)

37 "Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëënganok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningkën ëëpnaat. Ar omnaröa saunatë kangut kërë moolan. Pël ëënë pöt Anutuuk arimotë kangut kërë nuulapnaat. 38 Ar omnarö kësangën yaalmëën Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëënë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëënë pöt Anutuukta ar elniipnaat."

39 Pël mëak Yesu pi yal menak watepang ngön nent epël mëëa. "Omën it il tëa naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. 40 Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ëwat sa pet irak pim pepapë ök sëpnaat. 41 Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? 42 Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? 'Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.' Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim karipë itöök ulöl wia pipët wëën pangk ëëpnaat."

Këraatë songönte (Matiu 7:16-20; 12:33-35)

43 "Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyaurö nautpan. 44 Këraamenti songönte ulöpöröak war yewas. Wëleri ëër nautpan. Ën rakësaöök kasu nautpan. 45 Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaë. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaë. Omën namp ke nentere nent pim lupmeri peö ëak wë pöt këmtak war yewas."

Ka ök yarëauta songön nentepar wia (Matiu 7:24-27)

46 "Öröp ëën, 'Tenim Aköp,' pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ëeim? 47 Omën nem naë wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök ëën ar ëwat sënëën. 48 Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëëpënëak wap waliit ilak pongön tëak wes mëën ngemaan yang menak taintaë wesa. Pël ëën kopi akunaöök i nga urak töol noolaan ëa. Pöt omën pöp pi taintaë pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ëa. 49 Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ëëpna pipopön omën kaat mangkimangki ök rëa pöpëël ök ëëmaan. Omën pöp pi ka wapöt taë newasën ëa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak töol olaan yangerak ngentiak utpet pan ëa."

7

Yesuuk Rom nga omnarö̈a wotöököpë inëënëp ompyaö mowesa
(Matiu 8:5-13)

1 Yesu pi ngön pöt omnarö̈en ök më pet
irak Kapaneam kak së orö̈a. 2 Pörek Rom
nga omnarö̈a wotöök nampë inëën namp
yauman kaö pan yeem wel wiipënëak ëa.
Wotöököp piin kent yaaup. 3 Pël ëën
wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak
Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëën
ruup ompyaö mowasëpënëak wes momëa.
4 Pël ëën pit Yesuu naë së orö̈ak kosang
wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö
yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. 5 Pi tiar
Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën
tupët ök rëaup.” 6 Pël maan Yesu pitring së
kaata temanöm yesën nga wotöököp pim
kar narö epël ök mapënëak wes mëën sa.
“Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem
kaatak waisum? 7 Ne nemtëën kön wiin
pangk naën ëën nim ngësël waisumataan
pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm
pëëntak aan nem inëën ruup ompyaö sëp.
8 Ne omën isaurö̈a ikanöök inëën yaaup.
Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök
nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön,
‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nampön, ‘Pël
ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë
weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni
maan nem inëën ruup yok pangk ompyaö
sëpnaat.” 9 Pël maan Yesu pi kat wiak yaan
sak kaip ti omën pim ënëm yesa pörö̈en
epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel om-
narö arim naë kön wi kosang yewesa epël
nent nokoirën ë yeë.” 10 Pël maan nga
wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së
itaangkën inëën ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

11 Wë akun nentak Yesu pi ka nenta
yapinte Nain pörekë yesën pim ruurö̈aring
omën kësang pan piiring sa. 12 Pël ëën kak
temanöm yesën öng kapir namp pim yokot
kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel
weerëpënëak omën pourö wak kakaan kan
kourak koira. 13 Pël ëak Yesu pi öng pöpön
itenak yaköm ëën epël mëëa. “Ing angan.”
14 Pël mëak naë së umkekët mor wëën wak
sa pörö leng ëak tauaan epël mëëa. “Yokot
epop, ni wal ëëmëak yeniak.” 15 Pël ök
maan welap wal ëak ngön ëa. Pël ëën
Yesuuk pim ëlëpring öpënëak mëëa. 16 Pël
ëën omnarö pöten itenak kas ëën Anutuun
yaya mëak epël mëëa. “Tektek ngön yaaö
kaö namp peene tiarim tekrak yaarö.” Pël
yemaan narö̈ak epël mëëa. “Anutu pim om-
narö kaamök elniipënëak yewais.” 17 Pël
ëën Yesu pim ëa pöta ngönte Yutia yang
pour pangk ëën yang naë wieëa pötë sa.

Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa
(Matiu 11:2-19)

18 Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta
ngönte ök mëëa. 19 Pël maan Son pi ru
naar ngön maan sëën Aköpön epël pëlpël
mapënënëak wes mëa. “Waisëpënëak aan
kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor
ön?” 20 Pël mëak wes mëën omën pöaar
Yesuu naë së orö̈ak epël mëëa. “Son i
yamëaup puuk niin epël pëël nianëak wes
yanimë. ‘Waisëpënëak aan kor wakaimaup
ni tapöp ma muntapön kor ön?’ ”

21 Akun pötak Yesu pi omën yauman ke
nentere nent yaaurö ompyaö mowasööre
omën urmerarö̈aring wëaurö urmerarö
waö ë momëëre omën it il tëaurö it nganga
mowasö pël ëeim wëa. 22 Pël ëën omën
pöaar së ök maan Yesuuk kangiir epël mëëa.
“Arip së Sonön omnant arpim itaampööre
kat wi yeë epotön ök man. It ngaapörö it
nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë,
kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat
nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök
yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël
yeë epotön ök man. 23 Omën namp nemëën
yak pim kön wi kosang yewesaut irikor
naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

24 Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar
yesën Yesuuk omnarö̈en Sonë songönte
epël mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek
kalaö naö kent möön sak waisak yaëën
itaampunëak saurö ma? Won, Son pi
pöta ök won. 25 Ma omën ulpëën ke
nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö
ma? Won, omën ulpëën ke nalörö mëa
pörö omnant kësangring omën omp aköröa
ka ompyautë wë. Son pi ulpëën ke nalörö
namëënëp. 26 Ma ar omën ke tolëëlëpön
itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö
nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok

pël ëan. Ne ök niamaan. Pi tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il yemowas. 27 Omën pöpëënök ngönëntak epël retëng ëa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes
mëën nimëën wet rapnaat.
Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

28 Ne ök niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas.” 29 Omën yaapöröere takis yewaurö pit makre ku mëak epël mëëa. “Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt Sonök wet rëak pit i momëa. Pötaanök pël mëëa. 30 Ën Parisi ngönën omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök i momëëpnaaten kaaö yeem Anutuu kan ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

31 Pit pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar talöröa ökörö? 32 Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem neneren epël yema.

‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.
Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën
yeë.’

33 Ar tapël yaaurö. Son i yamëaup pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëën ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. 34 Ën peene Omën Këëp ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. 35 Pël ëaap Anutu pim ëwat pöt arim naë wieëanëën ar tenip sant elnian tapön.”

Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp nga kamp nent lë momëa

36 Parisi ngönën omën nampök Yesu piiring kaömp nëmpënëak yas maan pim kaata kakaati së kaömp yenem wëa. 37 Pël ëën kak pörek öng utpet namp Yesu Parisi omnampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat wiak i köp nga kamp nent kep ompyautaring wak sa. 38 Pël ëak Yesuu kasngaël së pim ingrak taueë ing ëa. Pël ëën ing lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön ëptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp nga kamp pöt lë momëa. 39 Pël yaëën Parisi omën Yesuun yas mëëa pöp itenak kön epël wia. “Pi tektek ngön yaaö namp ëanëën öng epopë songönten ëwat ëan tapön. Öng epop saun öngöp.” 40 Pël kön yawiin Yesu pim kön pöt itenak epël mëëa. “Saimon, ne ngön nent ök niamaan kat wi.” Maan Saimonök epël mëëa. “Rë yanuulaup, ök a.” 41 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp 500 kina, namp 50 kina. 42 Piarip sum pöt kangiir mampënaat pangk naën ëa. Pël ëen mon pepap piarpim kangiir mampëna pöt sëp mowesa. Ni kön wiin omën pöaarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëëpën?” 43 Pëël maan Saimonök epël mëëa. “Ne omën sum kangit selap sëp mowesa pöpön kön yawi.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni pangk yaan.” 44 Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëëa. “Ni öng epopön itenaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iirömaan iit nenangkën. Pël ëën öng epop pim ing lelaptak nem ingesiar i neirak kepön ëptak kol yewas. 45 Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën ëaup. Pël ëën öng epopök nem ingesiar tot yen. 46 Ni nem kepön ëptak iit wa nenemëën yaëën öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yenemë. 47 Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolema pöt pim lup santeta kot tapël elnëëpnaat.” 48 Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëëa. “Nim saunatë kangut kërë niolëaut.” 49 Pël yemaan omën piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. “Saunatë kangut yakërë epop pi omën ke tolëëlëp?” 50 Pël ëën Yesuuk öngöpön epël mëëa. “Nimtë neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kë sak së öm.”

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

1 Akun kot nent won sëën rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëëpna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa. 2 Pël yaëën öng narö Yesuu ngaanëër

urmerarö pitëkaan waö ë mëëre yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp. 3 Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporöere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte (Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

4 Ka poutëaan omën selap pan së wa top ëën Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. 5 “Omën nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël ëën nant kamtaöök ngentiin omnaröak kan së waisö yeem ing mësak pötöp rep olaan intöröak wa na. 6 Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël ëaut öröak yang kolapët won ëën umön rëa. 7 Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt öröak ngep ëën sësë ëa. 8 Ën nantökëër yang kolaptak olëa. Pël ëën pötökëër aprak kë kësang pan, kengk nemorëët 100, nemorëët 100 pël uta.” Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pim watepang mëëauta songönte (Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

9 Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pëël mëëa. 10 Pëël maan Yesuuk epël mëëa. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëër pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut këre olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan.”

Omnant öpötëën watepang ngön ëa pöta songönte (Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

11 “Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë. 12 Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola. 13 Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëën morököt oröön wil këlok ëëpnaat. 14 Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëën pötök ngep elmëën ngönën këët mos ëëpnaat. 15 Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëën pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö.”

Esuwes mangiak ëlëëp yawiauta ngönte (Maak 4:21-25)

16 “Omnarö esuwes mangiak kapita öngpök mëëre urta ikanöök wi pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. 17 Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. 18 Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat.”

Yesure ëlre nang pitëm ngönte (Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

19 Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampënëak sa. Pël ëën omnarö kësang pan peö ëën pit om pëlëër wëa. 20 Pël ëën omën nampök epël mëëa. “Nim ëlre nang niin itaampënëak wais tomök wë.” 21 Maan kangiir epël mëëa. “Omën Anutuu ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa (Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

22 Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa. 23 Yesem Yesu pi itkaan ëën ka ura. Pël ëën kent nempel möön i kaö maat wangaöök ilaan utpet ëak i kaöök ilapënëak ëa. 24 Pël ëën pit Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeë.” Pël maan pi wal ëak kentööre kaö maatön nga maan kentö leng ëën kaö maat wiap sa.

25 Pël ën pitën epël mëëa. “Ar orö pmorëën
neen kön wi kosang nenewasën yeë?” Pël
maan pit yaan sak kas ëak neneren epël
mëëa. “Omën epop tal namp apen? Puuk
kentre kaö ma pöteparën nga maan pim
ngönte ngar yeöp.”

Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mëa
(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)

26 I kaö olëak së Kalili ëngk komuntakël
Kekesa yangerak së oröa. 27 Pël ëak pörek
wangaö leng ë ulmëak wëën ka pöökaan
omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim
lupmeri urmerarö wëën akun wali yool
wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën
pöpök taintaë wakaima. Pël ëaan omnaröak
kët poutë ngarangk këëkë elmëeimeë wii
weitring wii motëeima. Pël ëaap omën
pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak
urmer pöröak omnamp mësak omën won-
rekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën
yangaöök pëën wëaup. 28 Omën pöpök
Yesuun itenak merëk mëak pim ingesiarë
së ngentiak epël mëëa. “Yesu ni Anutu
Ngaarëk panëëpë Ruup. Ni ne tol el-
nëëm? Ne këlangön nangkanëak kimang
yeniak.” 29 Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök
maan orööpënëak yeem urmeraröak ngön
pil mëëa. 30 Pël ëën Yesuuk pim yapinten
pëël maan epël mëëa. “Nem yapinte Se-
lap.” Pöt urmer selap piik ilëak wakaima
pötaanök. 31 Pël ëën urmer pöröak Yesuun
ngön ëak epël kimang mëëa. “Ni ten es
parëaöökël waö ë nimëëngan.” 32 Yang
pörek tangitak pol narö kësang lupönöök
wëa. Pël ëën urmerarö pit es pariaöökël
sëpanëak kas ëën Yesuun ke urak epël ki-
mang mëëa. “Ni ten om wes nimëën
polöröa öngpök ilenaan sën.” Pël maan
Yesuuk kuure mak mëëa. 33 Pël ëën urmer-
arö pit omën pöpökaan oröak së polöröak
ilëa. Pël ëën polörö pöömpö së parëaöök
oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia.

34 Pël ëën pol ngarangkörö pit itenak kas
së ngön pöt ök maan kaare yang pörekë
omën wëaurö pangk ë pet ira. 35 Pël ëën
omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë
së itaangkën omën urmerarö piikaan oröak
sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu
naë wel aisëaan pit itenak kas ëa. 36 Pël
ëën omën pöten itena pöröak Yesuu omën
urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö
mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëëa.
37 Pël ëën Kekesa yang pörekë omën pörö
pim ëa pöten kas ëën Yesu pi pitëm yanger
sëp wesak sëpënëak maan kaalak wan-
gaööök ilëa. 38 Pël yaëën omën urmer-
arö piikaan waö ë momëa pöpök Yesur-
ing sëpënëak ke urak kimang mëëa. Pël
ëën Yesuuk kaalak wes mëak epël mëëa.
39 “Nim kak së omnaröen Anutuu nim
naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta
ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim
kak së omën pörek wëauröen Yesuuk pim
elmëa pöt pout ök maima.

Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë koontup weletekaan wal ë moulmëa
(Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

40 Omnarö pit Yesu kaalak sëpënëak
yaëën kor wëën së oröön omën pourö wa
top ëak ërëpsawi elmëa. 41 Pël ëën ngönën
tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu naë
së pim ingrak tok oriak kosang wesak
kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,”
pël mëëa. 42 Omën pöp pim koont kopëtap
krismaki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö
pan wel wiipënëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang
pan pi il mowaria. 43 Pël ëën pitëm
tekrak öng namp öng yauman ëeim wëën
krismaki 12 ëak saup wëa. Pël yaëën
rotaaröakta kaamök elmëën pangk naën
ëa. 44 Öng pöp Yesuu kasngaë së pim
mores ulpëënëpök mësël elmëën tapëtakëër
won sa. 45 Pël yaëën Yesu kat men ëak
pëël mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël
maan pit wonwon yemaan Pitaak epël
mëëa. “Kaöap, omnarö tetang menak wëep
naröak mësël yaalniip orö pmorëën yaan?”
46 Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën
nampök mësël elnëën nem weëre kosang
nant piik yesën kat men yeë.” 47 Pël
maan öngpöp pi itaangkën pim songönte
tekeri yewasën reireë urak Yesuu naë së
pim ingrak tok oriak omnaröa itöök pim
yaumanta songöntere mësël ëlmëak teëntom
ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa.
48 Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë,
nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö
yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

49 Pi pël yamëem taprek om wëën
omën namp ngarangkëpë kaatakaan së
ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup
wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak
waisngan.” 50 Pël maan Yesu pi ngön
pöt kat wiak kangiir ngarangkëpön epël
mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön
wi kosang newas. Pël ëën nim koontup
ompyaö sëpnaan.” 51 Pël mëak kaatak së
oröak omën muntaröen kakaati sëpanëak
nga mëak Pitaare Sonre Semsre koontupë
ëlre pepaar pitëmënt piiring koontupë
wieëaurekë sa. 52 Pël ëak öngre ompörö
koontupëën ingre ya ilak kësang yaan
Yesuuk epël mëëa. “Ar ing angan. Koontup
pi wel nawiin om ka ura.” 53 Pël maan pit
wel yaap wiaup pël kön wiak söm ëa. 54 Pël
yaëën Yesu pi koontupë moresi wak epël
mëëa. “Koontup aë, ni wal ë.” 55 Maan pim
könöp kaalak së ilaan tapëtakëër teëntom
wal ëa. Pël ëën kaömp mampënëak ök mëëa.
56 Pël ëën ëlre pepaar pöten itenak yaan
panë sa. Pël yaëën Yesuuk omën oröa pöta
ngönte omnaröen mepanëak nga mëëa.

9

*Yesuuk pim ru 12 pörö*en *ya ngön mëë*a *(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)*

1 Yesu pim ru 12 pörö*e*n yas maan
sëën urmerarö waö ë momëëre yauman
yaaurö ompyaö mowasö pël ëëpënëak
weëre kosang mena. 2 Pël ëak Anutuuk wa
ngaöök nimëak wë pël maöre yaumanörö
ompyaö mowasö pël ëëpënëak pit wes
momëa. 3 Wes momëëpënëak yeem epël
ngan rë mena. “Ar kan kourakë omnant
wak sënganok. Sungkörere kërre kaömpre
monere pötring ulpëën naar wak sënganok.
4 Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëën
wë olëak sën. 5 Nerek së oröön pit ka
naningkën ëën pöt ing porpor elmëak
arim ingötëaan yangre ulölöt kërë ka pöök
moolan.” 6 Pël maan sa. Pël ëak ka poutë
yesem ngönën ök maö yauman omnarö
ompyaö mowasö pël ë sa.

*Erot pi Yesuu ngön*te *kat wia (Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)*

7 Omën omp ak Erot pi Yesuu omnant
yaaö pötön kat wiak ëngk ma e wesa. Pöt
omën naröak Yesuun Sonök weletakaan
wal ëak wë yaë pël mëëa pötaanök. 8 Ën
naröak tapël, “Eliaak oröak yaë koröp,”
yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan
wakaimauröakaan nampök wal ëak yaë
koröp,” pël mëëa. 9 Pël yemaan Erot pi
epël mëëa. “Son pöp nook maan ngernger
ilauppe. Talëpök yaauten ne kat yawi?” Pël
mëak Yesuun itaampënëak kent elmëa.

Yesuuk omp 5000 ëak kaömp mena (Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)

10 Yesuu ngön yaaö pim wes mëa pörö
pit ya nga im olëak kaalak sa. Pël ëak
pitëm ya mëmpööre omnant ë ima pötön
ök mëëa. Pël ëën pit koirak kak pörek sëp
wesak ka nenta yapinte Pesaita pörek së
pitëmënt öpënëak sa. 11 Pël ëën omnarö
pöten kat wiak kaalak pim ënëm së oröön
Yesu pitën itenak ngöntre kar elmëak Anu-
tuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte
ök mëak yaumanringörö ompyaö mowesa.
12 Pël ëeim wëën wiap kanök këtëp yeilaan
ru 12 pörö pim naë së epël mëëa. “Tiar
omën wonrek wë. Pötaanök ni omnaröen
maan repak yang eprek ka wieëautë së
kaare kaömp koirëp.” 13 Pël maan Yesuuk
epël mëëa. “Arök kaömp meneë.” Maan
pit epël mëëa. “Tenim naë kaömp selap
won, kaömp mor nas ën i kaö imën kopët
naar pël ëak wia. Ma ten kak së omën
selap eporöa kaömp nant sum ëënëak yaan
ma?” 14 Ompörö selap pan 5000. Pötaanök
pël mëëa. Pël maan Yesuuk pitën epël ök
mëëa. “Ar omnaröen ök maan pit kom
ëak rongan 50 50 pël wel aisap.” 15 Pël
maan ruurö pit pël elmëën omën pourö
wel aisëa. 16 Pël ëën Yesu pi kaömp mor
nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil
iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö
kom ë mampënëak ruurö mena. 17 Pël ëën
omën pourö nak kep ëak kaut olaan ruurö
wak kër 12 pötë waulön peö ëa.

*Pitaak Yesuun Kristo mëë*a *(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)*

18 Akun nentak Yesu pi pimtë ruuröaring
pëën wë kimang ya mëna. Pël ëak pitën
epël mëak pëël mëëa. “Omnarö neen talëp
aim?” 19 Pël maan pit kangiir epël mëëa.
“Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël aim. Ën

naröak pöt, ‘Elia,’ pël yaan naröak, ‘Tektek ngön yaaö ngaan wakaimaurö akaan nampök wal ëa,’ pël aim.” 20 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ën arimtok pöt talëp aim?” Pël maan Pitaak kangiir epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup.”

Yesu pi pimtë wel wiak wal ëëpna ngönte ök mëëa
(Matiu 16:20-28; Maak 8:30–9:1)

21 Pël maan Yesuuk pitën Pitaë ngön mëëa pöt omnaröen ök mepanëak nga mëëa. 22 Pël mëak yal menak epël mëëa. “Omën Këëp ne wë ënëmak këëmre këlangön kësang kat wiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ëëmaap.”

23 Pël mëak omën pouröen nent epël mëëa. “Namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër këtpoutë waalak nem ënëm ëëp. 24 Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëën yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat. 25 Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëën pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëën omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. 26 Namp pi nemëntre nem ngönëntaan omnaröa ëöetak ëö ëëpna pöp ënëmak Omën Këëp ne nem Pepapre ngëëngk enselöröaring pitëm ëwaat nem rangk elaan nem kutöm ëwaöring oröak piin kaaö elmëëmaap. 27 Ne yaap niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëën Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yaaröön itaampun sa.”

Yesu pi möönre köröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13)

28 Yesu pi ngön pöt mëak wë kët 8 ëak won sëën Pitaare Sonre Semsre pël ëak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa. 29 Pël ëak ök yemaan ë kosaö maim köröp oröön ulpëënëpta kölam panë tëën ëwa elmëa. 30 Pël ëën omën naar oröak piiring ngönngön ëa yapintepar Mosesre Elia. 31 Piarip kutöm ëwaöring oröak wë Yesu pi Anutuu yaö mëëa pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim 32 wëën Pitaare karaar pit kakom pan yaëënak ke urak it nganga sak itaangkën Yesuu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena. 33 Pël ëën piarip Yesu wil moulmëak sëpënëak yaëën Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëën ompyaö yaë. Pötaanök ten ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën ëak.” 34 Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëën pit kas ëa. 35 Pël ëën uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëëaup. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.” 36 Pël ëën pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël ëak pit omnant pitëm itaampööre kat wi ëa pöt tapëtakëër omnaröen ök nemaan om yak wesak wakaima.

Yesuuk yokot namp urmerap piik wëën waö ë momëa
(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)

37 Ëlpam walën rosiraöökaan ngemaan omën kësang pan Yesu kan kourak koira. 38 Pël ëak omën pöröa tekrakaan nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, ni nem yokotupön iteempëëk yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopëtapök yaë pötaanök. 39 Urmerapök pi taintaë wak wëën këlël aim wë. Pël ëak pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wieë kepeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëën këlangön panë yemengkem wil nemoulmëën yaëën 40 nim ruuröak waö ë momëëpënëak kosang wesak kimang maan pitök waö ëën pangk naën ëaut.” 41 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.” 42 Maan yokotup wak yesën urmer pöpök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mëak yokotup ompyaö mowesak pim pepap kaalak mena. 43 Pël ëën omnarö Anutuu weëre kosang pöten itenak yaan sa.

Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mëëa (Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Pit Yesuu ëa pöten om kön wieim wëën Yesuuk pim ruuröen yas mëak epël mëëa. 44 "Ar ngön epël këëkë kat wieë. Omnaröak Omën Këëp ne ngaaröa moresi neulëëpna akunet temanöm yes." 45 Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipanëak ëlëëp mowesa. Pël ëën pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëën pëël mapënëak ëak kas ëën sëp wesa.

Kaö sak wëauta ngönte (Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

46 Ruurö pit, "Tiarim naëaan talëpök kaö sak wë," pël mëak pitëmënt ngön nga ela. 47 Pël yaëën Yesu pi pitëm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak 48 pitën epël mëëa. "Omën namp nemëën yak runga kot ke epëlëp ompyaö elmëëpna pipop ne elnëëpnaat. Ne elnëëpna pipop nem wes nemëaup elmëëpnaat. Arim tekrakaan namp, 'Ne irëak wë,' pël apna pipop pi isak öpnaap."

Omën namp arim yaaut utpet newasën ëëpna pipop arim karip (Maak 9:38-40)

49 Pël maan Sonök epël mëëa. "Kaöap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëën itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël ëën tenök pël ëëpanëak kan mowariaut." 50 Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. "Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun naurön ëëpna pipop arim karip."

Sameria omnaröak Yesu ka nemangkën ëa

51 Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sëpna pöt temanöm yesën kosang weseëak Yerusalem kakë sëpënëak mëëa. 52 Pël ëak omën narö wes mëën wet rëak së Sameria yangerak ka naöök së oröak Yesuun kaare omnant kopëta wasëpënëak mëëa. 53 Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sëpnaat ëwat wë yak pi sant nemowasën ëa. 54 Pël ëën Yesuu ruaar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mëëa. "Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwes irë pit kotöpën ma?" 55 Maan kaip ti nga mëëa. 56 Pël ëak pit kak nerekë sa.

Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte (Matiu 8:19-22)

57 Yesën kan kourak omën nampök epël mëëa. "Nim yasumëëtë ne ënëm elniimaap." 58 Maan Yesuuk epël mëëa. "Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaap Omën Këëp nem ka uröma kaat won." 59 Pël mëak Yesuuk omën nampön epël mëëa. "Ni nem ënëm ë." Pël maan kangiir epël mëëa. "Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum." 60 Maan Yesuuk epël mëëa. "Sëp was. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat. Ën ni pöt së Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök ma." 61 Pël maan omën munt nampök epël mëëa. "Aköp, ne nim ënëm elniimaaten kent yaë. Pël ëaap ni kat wiin wet rëak kak së nem karurö mor menak waisum." 62 Maan Yesuuk epël mëëa. "Omën namp pi Anutuu yaatak wë wëwë ngaanten yaköm ëëpna pöpök Anutu pim wa ngaöök mëak wëaö pöta yaat yok pangk namëmpan."

10

Yesuuk omën 70 ëak ngönën yaatak wes mëa

1 Ënëmak Aköp pi omën munt 70 ëak kom ë ulmëak pim ënëm sëpnaal ka kotre kaö poutë naar kak nerekëën naar kak nerekëën pëlpël ëak wet rëak wes mëën sa. 2 Wes mëëpënëak yeem epël mëëa. "Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël ëën puuk ya omën munt narö koirak wes mëën këët wa rongan ëëpnaan. 3 Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sëpsëp ruurö kent tokörö a öngpök wë pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëën së önëën yeë. 4 Pötaanök monere kërre ing körre pöt wak sënganok. It wompwomp ëënganëën kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok. 5 Ar ka nentak së ilanë piptak wet rëak epël man. 'Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.' 6 Pël ëën ka pötak omën mayaap namp wëa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won ëën

pöt arim mayaap pöt arimtë ngësël kaip tiak waisëpnaat. 7 Ya omnarö pit pitëm ya yamëngkauta kangiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka önë pötak pëën wëën kaömpre iire pöt pit ningkën pöt yok pangk nën. Pël ëak ar ka paspas ëënganok. 8 Kak nerek së oröön sant niwesak kaömp ningkën pöt nën. 9 Pël ëak kak pörekë yauman omnarö ompyaö mowesak, 'Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak yaë,' pël man. 10 Ën ar kak nerek së oröön pit sant naalniin ëën pöt ar ka tomök së taueë epël man. 11 'Ar kön wiak "Ten utpet yeë," pël wasënëëk yak arim ka epöökaan yangre ulöl tenim ingötë el menaut kaalak kërë arimtëën yanuulak. Pötaanök ar këëkë kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaaten kaaö yeë.' 12 Ne niamaan kat wieë. Ngaanëër Sotom kakörö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotom kakaanörö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ka ke pilötë pörö utpet pan ëën Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat."

Yesuuk ka nantë omën lup kaip natiin ëaurö̈aan yaköm ngön mëëa
(Matiu 11:20-24)

13 "Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiaare Saiton omnaröen elmëanëën pit ngaanëër pitëm lupöt kaip tiak ulpëënre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön. 14 Pötaanök wë ënëmak akun kaöaöök Anutuuk Taiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt utpet pan ëën pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. 15 Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët." 16 Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. "Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönte kat wiipnaat. Ar kasëng nimampna piporö ne kasëng nemampnaat. Ne kasëng nemampna piporö wes nemëaupta kasëng mampnaat."

Ya omën 70 pörö kaalak waisa

17 Omën 70 pörö ya nga im olëak kaalak ërëpsawiaring së oröak Yesuun epël mëëa. "Aköp, ten nim yapintak urmerarö waö elmëën tenim ngönöt kat yawi." 18 Maan epël mëëa. "Ne itaangkën Seten pim weëre kosang won sëën pi kent tangaarötë yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmë. 19 Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre körngap pörö ing mësaan kööre tokö̈p Seten pim weëre kosang pötak ar il naniwaspan ma këëre nga nentak utpet naniwaspan. 20 Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan ërëpsawi ëëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökëër ërëpsawi ëeë."

Yesu pi ërëpsawi ëak pim Pepapön yaya mëëa
(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

21 Akun pötak Ngëëngk Pulöök Yesu kaamök elmëën ërëpërëp kësang ëak Pepapön epël mëëa. "O Pep, ni kutömre yang poutë Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönënte ëlëëp yaalmëaup. Ën kön nawiin yaaurö̈aan pet yaalmëaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup." 22 Pël mëak omën pouröen epël mëëa. "Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëër ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëër ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat."

23 Pël mëak Yesu pi kaip tiak ruurö pitëmtën epël mëëa. "Omën it ngolöpöt arim ityaangk epötön ërëpërëp ëënëët. 24 Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit omën epotön itaampënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi."

Sameria omën nampök pim kööre tokö̈p ngarangk elmëa

25 Omën ngön kosangöt ëwat nampök Yesuun morök elmëëpënëak epël mëëa. "Rë yanuulaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?" 26 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ngön kosangöt pepeweri tolëël wiaan sangk kel yaaup?" 27 Pël maan omën pöpök epël mëëa. "Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre könre weëre kosangre kön yawiaare pipot pout pimëën

pëël elmëak nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm pël wiaap.” 28 Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët.”

29 Pël maan omën pöp pi pimtën wak isëpënëak Yesuun epël mëëa. “Ën nem karip talëp?” 30 Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. “Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpënëak yesën këkain yaaö naröak kamtaöök koirak mën olëak pim ulpëënre omnant wak sëën wel wiipënak eim wieëa. 31 Pël ëën këtpötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkën wiaan keker elmëak sa. 32 Pël ëën Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëën namp kan tapöök së oröak itenak keker elmëak sa. 33 Pël ëën Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre tokörö naëaanëp pi kan tapöök së oröak omën pöpön itenak yaköm pan ëa. 34 Pël ëën naë së mën ilautë kolapötre wain iit wa momëa. Pël ëak kör mokoëak wa pim pol tongkiipë rangk ulmëak mësak së su ka nentak moulmëak ngarangk yeem ka ura. 35 Pël ëak wangam kanök sëpënëak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mëëa. ‘Ni omën epop ompyaö wesak ngarangk ëëm. Nim sum nant pimëën won wesan ëën pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.’ ”

36 Yesuuk watepang ngön pöt më pet irak ngön kosangöt ëwat pöpön epël mëëa. “Omën naar namp pöröakaan talëpökëër omën këkainöröak mëna pöpë karip yaë?” 37 Pël maan omën pöpök mëëa. “Mënaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. Niinta së tapël ëëm.”

Mataare Maria piarpim ngönte

38 Yesure pim ruurö pit së kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak së ulmëak sant mowesa. 39 Pël ëën Mataë nang namp wëa yapinte Maria pöpök Yesuu naë së pim ingrak wel aisëak wë ngönën yaan kat wia. 40 Pël ëën Mata pimënt kaömp kësang ar yeem pangk naën ëën kön selap ëak Yesuu naë së epël mëëa. “Aköp, nem nangap pi ne wil neulëak sëën nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök elnëëp.” 41 Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Mata, Mata, ni kaömp kësang ar ëëmëëtaan kön selap ëak ya ngës yaën. 42 Pël ëaap ar omën kopët nent ëënë pöt pangk. Maria pi omën kopët ompyaö tapët yaë. Pötaanök sëp waspanok mangan.”

11

Kimang yamëëauta ngönte (Matiu 6:9-15; 7:7-11)

1 Akun nentak Yesu pi nal së Anutuun ök maima. Pël ëak pet irën ruuröakaan nampök epël mëëa. “Aköp, Son pi pim ruuröen Anutuun ök mapënëak rë mouleima pöl nuuk ten nent rë nuul.” 2 Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man:

‘Pep, nim yapinte ngëëngk wiaap.
Ni wais wa ngaöök nimë.
3 Kët poutë tenim kaömpöt nimp.
4 Tenim saunatë kangut kërë nuula.
Tenök omnaröa saun tenimëën yaalni
pötë kangut tapël kërë yemoolak
pötaanök.
Moröktak nuulëënganok,’ ”

5 Pël mëak Yesuuk kaalak yal menak pim ruuröen epël mëëa. “Arim naëaan nampök röök ulöpöök së pim karip ka uraan it moilak epël mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes ëak nan. 6 Nem kar namp kan im wais nem naë oröön kaömp mempaat won.’ 7 Pël maan ka pepap pi wal ëak epël mapnaat. ‘Ni tol ëën ka uraan it yeneilën? Kaat kan wariaan rungaaröeta ka uraap. Yok pangk kaömp naningkan sa.’ ” 8 Pël mëak Yesuuk yal menak epël mëëa. “Ka pepap tol ëëpën? Ne niamaan kat wieë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pël wesak nemampan. Om pim ke urak mapna pötaan omnant pim mapna pöt mampnaat. 9 Pöta nokoliit niamaan. Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim së këët koirënëët. Kanwer körangkörang maimën të niwiipnaat. 10 Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaaurö Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. 11 Arim naëaan namp pim ruupök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma? 12 Ma kokor ngeepön maan körngap namp wa mampën ma?

Won. 13 Ar omën utpetaröak arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëëngk Pulöön piin kimang maan nimpnaat."

Omën naröak, "Pielsepul pöpök Yesu kaamök ëën ya yamëngk," pël mëëa (Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)

14 Yesuuk omën urmerapök elmëën ngön naën wëaö namp waö ë momëën oröak sëën ngön yaap yaan omnarö itenak yaan sa. 15 Pël yaëën naröak epël mëëa. "Pi urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëën urmerarö waö ë yemomë," pël mëëa. 16 Pël yaëën naröak Anutu piiring wë ma won pöten itaampënëak kutöm retëng nent ëëpën mëak morök elmëa. 17 Pël yaëën pi pitëm lupötë itenak mëëa. "Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nga elak kom ëak wëën weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën ka naöök wëaurö pit tapël kom elmëën repak sëën ka kosaö wiaapnaat. 18 Pöta ök Setenë omnarö pit kom ëak pitëmënt nga elëpna pöt tol ëak pim yaat kosang sëpën? Ar neen, 'Pielsepulök kaamök elmëën urmerarö waö ë yamë,' pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanëën nemorö waö ë mëan tapön. 19 'Pielsepul puuk kaamök elmëën urmerarö waö ë yamë,' pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëën arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëën urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. 20 Ne Anutu weëre kosangöök urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö. 21 Omën nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pimtak ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumöngk wiaapnaat. 22 Pël ëaap omën nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omën muntarö mempaat. 23 Namp ne sant naalnëën yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sëpsëpörö wa top naën yaë pipop pi sëpsëpörö rep yamë."

Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte (Matiu 12:43-45)

24 Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëëa. "Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak epël kön wia. 'Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.' 25 Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp ëak ë rangi ulmëën kos wieëa. 26 Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëërö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat."

Ërëpsawiaring wëauta ngönte

27 Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekrakaan ngön ëak epël mëëa. "Niwilak kapa nina pöpön kön wiin ërëpsawi yaë." 28 Maan Yesuuk epël mëëa. "Pipët yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wë piporöen kön wiin ërëpsawiaring yaë."

Omën naröak Yesu ya retëng nant mëmpënëak mëëa (Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

29 Omën kësang pan pim naë së wa top yaëën pi pitën epël mëëa. "Omën peene akun eptak wë eporö ar utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököt pëën pet elniin itaampunëët. 30 Sona pim naë omën oröa pipët Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipët pet elmëa. Pipta ököt Omën Këëp nem elnëëpna pipët akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat. 31 Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. 32 Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëak peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit

Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë."

Tiarim lupötë ëwa wiaap (Matiu 5:15; 6:22-23)

33 "Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök më pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. 34 It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. 35 Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapanëën ngarangk këëkë ëën. 36 Pël ëën arim lupötë kout won, ëwaat pëën wiaan pötak esuwesi yaë pöl ëwa elniaan önëët."

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaut war wesa (Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Yesu pi ngön pöt më pet irak wëën Parisi ngönën omën nampök kaömp nëmpënëak yas maan pim kaatak së ilëak wel aisëa. 38 Pël ëën omën pöp itaangkën Yesu Yuta omnaröa yaaul kaömp akunetak i nairën ëa pöten kön wiin pangk naën ëa. 39 Pël yaëën Yesuuk itenak epël ök mëëa. "Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëën i yairem öngpök i nairën ëën kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaaut peö ëak wë. 40 Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket ëaup pi lupötta ket naën ëa ma? Ar pöt, arim koröp pëën kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sëpenëak kent yaë. 41 Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sëpnaat.

42 "O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këënre pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëëre Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. 43 O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati së omnaröa itëkëël wel aisanëëten kent yaaurö. Pël ëak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaaurö. 44 O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë ongpök weera pöta ök. Pël ëaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë."

45 Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. "Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö." 46 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöökaan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë. 47 Yakömpe. Arim ëaröak tektek ngön yaaurö mënaut. Pël ëën arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi. 48 Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Ën arök yangaö ë yemorangi. 49 Pötaanök Anutu ëwatëpök epël ëaut. 'Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëën narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.' 50 Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaaurö mëmpö waiseima pöröa saunatë könömët akun eptak wë eporö ar önëët. 51 Ngaanëër arim ë nampök ngës rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaut. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. 52 O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariaurö."

53 Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës rëak pim ököök ë yesem morök elmë sa. 54 Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

Kaarötön ngarangk ëëpenaata ngönte (Matiu 10:26-27)

1 Omën selap pan Yesuu naë wa top
ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat
mësëak wëa. Pël ëën Yesuuk pim ru-
uröen wet rëak epël mëëa. “Parisi om-
narö pit kaar yaaurö. Yis kaömp peret ket
yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëlëëp
repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak
yes. Pötaanök arim naë repak waispanëën
ngarangk këëkë ëën. 2 Omën ngep ëën wia
pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël
ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia
pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat.
3 Pötaanök arim koutak ngön yak pipot om-
narö pit ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim
kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënëmak
omnaröa tekrak wë kaö wesak orööpnaat.”

Omën kopët nampönökëër kas elmëëpa (Matiu 10:28-31)

4 “Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö
pëën nimëmpnaaröen kas ëëngan. Pit pël ëak
rangkël munt nant naalniipan. 5 Ën arim
kas ëënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu
nimënak ënëmak kaalak es parëaöök wa nu-
ulapna pöpönökëër kas ëën. 6 Omnarö tiar
int sëpër mor nas pörö 2 toea pötak sum
ëëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta
kat nokolön yaaup. 7 Ën omnarö ar pöt,
arim kepön ëpötönta ëwat wëaup. Pötaanök
ar kas ëëngan. Anutuuk kön wiin arök
int koturöa sum pöt il mowasën arën kat
nokolön yaaup.”

Yesuu yapinte apenaata ngönte (Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Ne niamaan kat wieë. Namp pi
omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’
pël apna pöp Omën Këëp nookta kangiir
Anutuu enselöröa ëöetak, ‘Pi nemop,’ pël
amaat. 9 Ën namp pi omnaröa ëöetak
neen yak newasëpna pöp nookta Anutuu
enselöröa ëöetak piin yak mowasömaap.
10 Namp pi Omën Këëp neen utpet wesak
apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk
kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëëngk
Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp
pim sauneta kangit ent ë nemoolapan.
11 Ën omnaröak ngönën ngarangköröere
yang ngarangköröa naë mës nuwak së
ngön yaatak niulëëpënëak yaëën pöt ngön
nokoliit tolël menet ëak kön selap ëënganok.
12 Akun pötak ngön anë pöt Ngëëngk Pulöök
tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

13 Omnarö pitëm tekrakaan nampök
Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem
nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt
wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëën nent kom
ëak ne nampnaan.” 14 Maan Yesuuk epël
mëëa. “Talëpök ne arim ngön ë pet irööre
omnant kom ë pël ëëmëak yaö neea? Pël
naëngan.” 15 Pël mëak yal menak pitën epël
mëëa. “Ar ngarangk ëën. Ar omnantëën
kentre kaur ëënganok. Omnarö pitëm omën
kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën
yaaut.” 16 Pël mëak watepang ngön nent
epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp
kësang pan oröa. 17 Pël ëën pi epël kön
wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak
kaömp epot wa wiim? 18 Ne epël ëëm.
Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem
kaömpre omnant pout wa wiimaan. 19 Pël
ëak epël kön wiimaat. Peene akun eptak
nem kaömpre omnant kësang pan wia.
Pötaanök akun wali wak wë në pël ëeimeë
ërëpsawaring kë seim ömaat.’ 20 Pël maan
Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni röök
eptakëër wel wiimëëp. Talëpök kopëta wes
wian pöt öpën?’ ” Pël mëak Yesuuk ngön
kaut epël mëëa. 21 “Omën narö Anutuu
naëaan ulöpre moup pöt pitëm lupötë won
wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring
öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

Koröpöökë omnantëën kön selap naën ëëpa (Matiu 6:25-34)

22 Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël
mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim
wëwëetaan kön selap ëak epël anganok.
‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta
kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök
kör koëpen?’ 23 Kaömp pöt këët won,
wëwëetakëër këët. Ën ulpëënre poë koröp
pöt këët won, koröpöökëër këö. 24 Ar
intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntööre

wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. 25 Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wasëpën sa ma? Won. 26 Arök kot ke pëlöt naënöröak tol ëënak omën muntatëën kön selap yeë? 27 Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëënre poë koröpötëën waur naën yaë. Pël yaëëtak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. 28 Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. 29 Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap ëëngan. 30 Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëën kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirënëën iire kaömp nënë pöten kön wia. Pötaanök omën pötëën kön selap ëëngan. 31 Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan weë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat."

Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpenaata ngönte (Matiu 6:19-21)

32 "Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kön wiin pangk yaë. 33 Arim omnant pout sum ëak mon kangiir önë pöt wonörö meneë. Pël ëak ar mon weë panëët wak wëën utpet nasëpanëët. Titi tëëre kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëën kutömweri wiaapnaat pötaanök. 34 Arim omën ompyaut wia pörekël könötta wiaapnaat."

Lup itit öpenaata ngönte

35 "Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë. 36 Ar pël ëak inëën omën narö pitëm kaöap wa topöökaan wais kanwer körang elmëën të mowiipënëak kor wakaima pöta ök ëeë. 37 Pël ëën inëën ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmpnaataan inëën elmëëpnaat. 38 Ën pi röök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëën pit ka naurön wëën wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. 39 Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ëwat wëanëën pi itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. 40 Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön."

Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte (Matiu 24:45-51)

41 Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. "Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëën ma ten omën pouröaan yaan?" 42 Pël maan Aköpök epël mëëa. "Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëeë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. 43 Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. 44 Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. 45 Ën inëën ru pöp pi, 'Nem kaöap pi teënt newaispan,' pël weseë inëën koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë 46 pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëëpnaat.

47 "Inëën ru namp pim kaöapë këm ngönten ëwat wëak kangk naën kat koko öpna pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat. 48 Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt ëëpna pöp kaöapök pës kaö namöön ëëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëak ön. Namp pi omnant kësang mampnaap këët kësang tapël koirën pangk ëëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp kësang tapël koirën pangk ëëpnaat."

Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok ëëpenëak irëaup (Matiu 10:34-36)

49 "Ne esuwes marën ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teëntom wëlëng

kotöpnaaten kent yaë. 50 Ne këlangön kat wiimëak ëautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë. 51 Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok ëënëak waisaup. 52 Pötaanök peene ngës rëak ka nentak omën mor nas önëërö ar kom elniin naar namp ëak nal naar nal pël ëak neneraan kööre tok ëënëët. 53 Epël ëënëët. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Ëlëpök korömpëën kööre tok yeëa. Korömpök ëlëpëën tapël yeëa. Pël yaëën öng lëlamringaarta nampnampön kööre tok ëëpnaat."

Omën orööpnaatön ëwat sëpenaata ngönte (Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13)

54 Yesuuk pël mëak omën pouröen epël mëëa. "Ar uröam yewariin itenak, 'Kopi waisëpënëak yaë,' pël yaan yok wais yaë. 55 Ën yanget ompyaö ëak yesën itenak, 'Kët mapnaan yaë,' pël yaan yok kët më yaë. 56 Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak ëwat yaauröak tol ëën akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?"

Omën nimëën ngön apnaapring ngönte wotpil wasum (Matiu 5:25-26)

57 "Tol ëënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë? 58 Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet rëak niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën së niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëën puuk ë pet irak polisöröa naë niulëën pitök wii kaatak niulëëpan. 59 Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naarööngan. Nim karipë kangut pout pet ir olëakök oröömëëp."

13

Omnarö lup kaip natiin ëëpena pöt kö sëpenaat

1 Akun pötak omën naröak Yesuu naë së epël mëëa. "Kalili yangerakaan omën narö ngaan animaö iit Anutuu kiri ëëpënëak yaëën Pailatök maan pim ngaaröak mëngkën wel wia." 2 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ar epël kön wiingan. 'Pitëm saunat Kalili omën muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,' pël wasnganok. 3 Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët. 4 Ën ngaan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töölak omën 18 ëak ngep ëën wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omën muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan. 5 Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët."

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

6 Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëëa. "Omën namp pim ya lupöök kem nement ngëntën wëa. Pël ëën ënëmak ulöpörö tööpënëak së itaangkën won wieëa. 7 Pël ëën inëën yaaupön epël ök mëëa. 'Krismaki nentepar nent pötë öngpök këra epment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,' pël mëëa. 8 Pël maan inëën ruupök epël mëëa. 'Pël ëënganëp om öp. Pël ëën krismaki kopët epëta öngpök nook songöntak yang inin ëak pol yaat köm lëëmaat. 9 Pël ëën krismaki ootak utöpna pöt yok pangk. Nautön ëëpna pöt ku tiimëët.' "

Yesuuk kë yesa akun ngëëngk nentak öng namp ompyaö wesa

10 Yesu pi kë yesa akun ngëëngk nentak ngönën tup nentak së omnaröen ngönën ök mëëa. 11 Pël yaëën omnaröa tekrak öng namp urmerap piik wëën yauman sësë eim wëën krismaki 18 ëak won saup wëa. Öng pöp kasngelö pak ëak wë wotpil tau naön yaaup. 12 Pël ëën Yesuuk öng pöpön ngön mëak epël mëëa. "Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak." 13 Pël mëak moresiar pim rangk mowiin tapëtakëër wotpil sak Anutuun yaya mëëa. 14 Pël yaëën ngönën tup pöta ngarangkëp Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö yemowasën itenak ya sangën ëën omnaröen epël mëëa. "Kët 6 pipot ya akunat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngëëngktak pipotëën waisngan." 15 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Kaar omnarö ar, akun ngëëngkötë ar pol purmakaöre tongkiiröa kaatak së

kan të mowiak mësak sëën i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmëem ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas. 16 Pël ëaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë ëapök Setenök krismaki 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök nook akun ngëëngktak wil yemoulmëep pangk naën yaë ma?" 17 Pël maan pimëën kööre tok yaaurö pit ëö sa. Ën omën ëlörö pöt pim ya ompyaö yamëngka pötëën ërëpërëp ëa.

Këra lëlëpre yis pötеparë ngönte (Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

18 Yesu pi yal menak epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne orөp nantë ök ëëm? 19 Pipët këra lëlëp nampë ököt. Omën nampök lëlëp pöp pim yaak së ngëntën oröak kaö sak wëën intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi."

20 Pël mëak munt nent epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök ëëm? 21 Pöt yis pöta ököt. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor ëën pötak ekek sëpnaat."

Kan koturakë ngönte (Matiu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. 23 Pël yaëën omën nampök pëël mëak epël mëëa. "Aköp, Anutu pi omën kopët nampnamp utpetetakaan öpën sa ma?" Maan Yesuuk pitën epël mëëa. 24 "Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan weë panë ngentiin. Ne niamaan. Omën selap pan kan pörak ilapënëak weë ngentiipnaatak pourö neilapan. 25 Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël ëën ar tomökël wë pomp ëak taueë körang elmëak epël manëët. 'Aköp, tenimëën kan të niwi.' Pël maan puuk epël niapnaat. 'Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?' 26 Pël niaan ar epël manëët. 'Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.' 27 Pël maan puuk epël niapnaat. 'Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,' pël niapnaat. 28 Pël ëën ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëën itaampunëët. Ën ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim önëët. 29 Pël ëën omën yang we naöökaan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutuu naë wel aisëeë kaömp neim öpnaat. 30 Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Ën kangiir kaö narö kot sëpnaat."

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëëa (Matiu 23:37-39)

31 Akun taptak Parisi omën narö së Yesuun epël mëëa. "Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sëp wesak nal së." 32 Maan Yesuuk epël mëëa. "Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. 'Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omën urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sëën pet irëpnaap pël ya,' pöt man. 33 Peeneere ëlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröömaap. Pöt tol ëënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat." 34 Pël mëak pimtëën epël mëëa. "O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaurö mëmpööre ngönën omën arim ngësë wes nimëaurö këlmö wel wi pël yaaurö. Këtël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimaurö. 35 Pötaanök ne sëp niwasën ngarangk won önëët. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. 'Aköpök wes nimëën yewais epopön yaya mepa.' "

14

Yesuuk omën namp kë yesa akun ngëëngk nentak ompyaö mowesa

1 Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi Parisi omën kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneëa. 2 Pël yaëën omën koröpö pön mena namp pim naë wëa. 3 Pël ëën Yesuuk itenak ngön kosangötë ngarangkörөere Parisi omnaröen epël mëak pëël mëëa. "Tiar yok pangk akun ngëëngktak yauman omnarö ompyaö

mowasëpen ma won?” 4 Pël maan pit om
ngön won sak wëën omën pöp moröak
ompyaö mowesak wes mëën sa. 5 Pël ëën
pitën epël mëëa. “Arim naëaan namp akun
ngëëngktak pim rungaap ma pol namp
yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpën ma yok
pangk akun ngëëngk taptak öpën?” 6 Pël
maan pit kangiir mapënaat ap wesak sëp
wesa.

Omnarö irëak öpenaat

7 Yesuuk omën kaömp nëmpënëak së wëa
narö itkëël wel aisapënëak yaëën itenak
watepang ngön nent epël mëëa. 8 “Ni
omën nampë këëre imëntak yas niaan së
pöt itkëël wel aisanganok. Pël ëëmë pöt
omën yapinring namp ni il niwasëpna pöp
waisën pöt 9 omën yas niia pöpök epël niap-
naat. ‘Ni itkëël ur epët omën epop man.’
Pël niaan ëö kaö sak kasngaëël së ömëët.
10 Ën nampök pim këëre imën nentak yas
niaan së pöt kasngaëël pan wel aisam. Pël
ëën këëre imën pepapök wais itenak epël
niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëël wais wel aisa.’
Pël niaan ni omën muntaröa ëöetak itkëël
wëën niin kön wiin isëpnaat. 11 Namp pi
pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak
irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna
pöp Anutuuk wak isëpnaat.”

Këëre imën nëmpënëak yas mëëauta ngönte

12 Pël mëak omën yas mëëa pöpön epël
mëëa. “Ni këëre imën numëak nim ngöntre
kar, sasre nanre nim kak omën mon wieëa
piporöen yas manganok. Ni pitën mamë
pöt pitök kangiir niin yas niak kangut
nimpnaat. 13 Pötaanök pël ëënganëp. Ni
këëre imën ar ëak pöt omën omnant won,
ingre mor il tëaare it il tëa piporöen yas
mam. 14 Omën ke pilöröakëër kangut nan-
impan. Pötaanök ni ërëpsawi ëëmëët. Om
wiaan wë ënëmak omën ompyauröa wele-
takaan wal ëëpna akunetak Anutuuk nim
kangut nimpnaat.”

Këëre imën kaö ëauta watepang ngönte (Matiu 22:1-10)

15 Yesu pi pël maan kaömp yenaurö pit
kat wiak pitëm naëaan nampök epël mëëa.
“Omën Anutuuk wa ngaöök mëaan piir-
ing kaömp nëmpna pörö ërëpsawi ëëpnaarö.”
16 Pël maan Yesuuk ngönaak nent piin epël
ök mëëa. “Omën nampök këëre imën kaö
nent nëmpënëak omën kësang pan yas mëëa.
17 Pël ëak nëmpëna akunet temanöm sëën
pim inëën ruup wes mëën së yas mëëauröen
epël mëëa. ‘Yok waiseë. Omnant pout yok
wa kön ë pet iraut.’ 18 Pël maan pit pourö
omën pasutëël utak om öpënëak nampök
epël mëëa. ‘Ne yang nent sum ëaut yak
pötak wer yeneön sumaan yeë. Pötaanök
nemop newaisngan sa.’ 19 Pël yemaan
nampökta tapël mëëa. ‘Ne pol purmakaö
moresiar ya kaamök elnëëpënëak waut yak
së ya ökre was ë pet ëëmaan yeë. Pötaanök
nemop ne newaisngan sa.’ 20 Yemaan
nampök epël mëëa. ‘Ne peene tapët öng
waup. Pötaan newaisngan sa.’ 21 Pël maan
inëën ruup së pim kaöapön ök mëëa. Pël
ëën kaöap pi kat wiak ya këlangön ëën
inëënëpön epël mëak kaalak wes mëa. ‘Ni
teënt së kaatë omën omnant won ingre mor
il tëaare it il tëa piporö pourö koirak nem
kaatakë waisum.’ 22 Pël maan inëën ruup
pim mëëa pöl ëak së kaöapön epël mëëa.
‘Kaöap, nim aan pöl ëautep omnarö pangk
naën ur nant om wiaap.’ 23 Maan kaöapök
kaalak epël mëëa. ‘Ni kan kaö poutë së
pël ëak wilëngkë kaatë së öngpök ilëak omën
pouröen këkre tö mëak koirak wais ulmëën
nem kaat peö ëëp. 24 Ne niamaan kat
wi. Omën wet rëak nem yas mëëa piporö
nem kaömp pöt nanëmpan pan.’ ” Yesu pi
watepang ngön pipët yamëem yas maan
pim naë sëpnaaten kaaö yaaurö kutömweri
piiring kaömp nanën ëëpën pël mëëa.

Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte (Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)

25 Omën kësang pan Yesuring sa. Pël ëën
pi kaip ti pitën itneë epël mëëa. 26 “Omën
namp nem ënëm ëëpënëak pim ëlre pep,
öngre ru, sasre nan pimöröen kent ëak neen
kaaö elnëëpna pipop ma pimtë koröpöökë
wëwëeteta kasëng nemangkën ëëpna pipop
nem ruup pël nasëpan. 27 Pötaanök omën
namp pi, ‘Ne Yesu pimëën wel wiima
pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra
yetapër wak ënëm naalnëën ëëpna pipop
nem ruup pël nasëpan. 28 Arim naëaan
namp pim ka kaö nent ök rapën pël kön
wiak pöt wet rëak monet ka pöt pangk
ëëpën ma won pöten sangk kelëpnaat. 29 Ën

pël naënrek köntak wap wesirak mormor ë yesem luptak së pangk naën ëën sëp mowasën om wiaan pöt omnaröak itenak ökre was epël mapnaat. 30 ‘Omën epop pi kaat ök rapënëak ngës rëaupök pet nairën ëa.’ 31 Ën yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elëpënëak wet rëak pimëntë nga omnaröa saarëët sangk kelën pimtëët 10,000, ën muntapëët 20,000. Pël ëën pimënt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elëpën ma won pöten kön wiipnaat. 32 Pël ëak pi kön wiin pangk naën ëën pöt pim kööre tokö̈p kamaarek wëën omën narö wes mëën së ngön ëak nga pöt wiap wasëpnaat. 33 Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkënëpök nem ru nasëpan.

34 “Tomun pöt omën ompyaut. Pël ëautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. 35 Tomun ke pëltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ënëm naën ëëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte (Matiu 18:12-14)

1 Akun nentak omën takis yewaare utpet yaaö munt narö Yesuuk ngönën ök yemaan kat wiipënëak pim naë sa. 2 Pël yaëën Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun yak këëpöt ngön mëak epël mëëa. “Omën epop omën utpet yaaurö ngöntre kar elmëak kaömp ngawi yen.”

3 Pël yemaan Yesu pimënt kat wiak watepang ngön nent epël mëëa. 4 “Ar nampë pol sëpsëpörö 100 ëak wëauröak kopët namp kö sëpnaat. Pël ëën sëpsëpöröa pepap pi 99 pörö we naöökël kaömp neim wëën pi we naöökël kö sa pöpön ngaöl ë së koirëpnaat. 5 Pël ëak ya kë sak wa kuröpweri waalak 6 kak së oröak karuröen ngön ëak epël ök mapnaat. ‘Nem sëpsëp epop kö sëën ngaöl ë së koirak yewais. Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ 7 Ne ök niamaan kat wieë. Pöta ök omën wotpil 99 pörö lup kaip tiipënëak kön nawiin yaaurö omën kutömweri wëaurö pitëmëën ërëpsawi kotkot yaë. Ën utpet kopët epop lup kaip yati pötaan kutömweri wëaurö ërëpsawi kaö yaë.”

Mon kö sauta watepang ngönte

8 “Öng namp pi mon 1 kina wak wëën 10 toea nent kangk ngentiin pöt pi kalaö rangiak kakaati katëp ilak këëkë panë ap wesak koirëpnaat. 9 Pël ëak pim karuröen epël mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor ëën ap weseim pöt peene yokoir. Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ 10 Ne ök niamaan kat iweë. Pöta ök omën utpet kopëtap lup kaip tiin Anutuu enselörö ërëpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sëp wesak maimerekë saupë watepang ngönte

11 Yesu pi pël mëak munt nent epël mëëa. “Omën namp pim yokot naar wëa. 12 Wë yokot ënëmapök pepapön epël mëëa. ‘Nim monere urröm tenpimëën yaö ëan pöt kom ëak nemëën ëaut nan.’ Pël maan pepapök pim omnant pout kom ëak yokotaar mena. 13 Pël ëën akun kot nent wë yokot ënëmap pi pimot wak yang wali nerekël sa. Pörek së wë omnantëën kentre kaur ëak pim monat pout won wes olëa. 14 Pël ëak omnant pout won wesak wëën ënëmak yang pörek këën kësang nempel oröa. Pël ëën pi ngöntök panë ëën 15 yang pörek omën nampë naë së wëën omën pöpök pim polöröa ngarangk moulmëën wakaima. 16 Pël ëak polöröa kaömp karut mangkën nak kep ëëpën wesak itaangkën pötta nemangkën ëa. 17 Pël ëën pi kön tektek sak epël kön wia. ‘Nem pepapë inëën ruurö kaömp kësang pan neim wëën ne eprek wë këënëën wel wimëak yeë. 18 Pötaanök nem pepapë ngësë kaalak sumaat. Së oröak epël memaat. “Pep, ne Anuture niire ëak utpet elniaut. 19 Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan. Om nim inëën ru newasën ömaat.” ’ 20 Pël wesak wal ëak pim pepapë ngësël sa. Seim së kak temanöm yesën pepap itenak ya utpet ëën naë së kapariak tot na. 21 Pël ëën ruupök epël mëëa. ‘Pep, ne Anuture niire ëak utpet elniaut. Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan.’ 22 Pël maan pepapök pim inëën ruuröen epël mëëa. ‘Ar teëntom nem

ulpëën wali ompyaup momëak mor ëngö wak wais moresi momëak ing körtepar wak wais ingesiarë momëak pël ëeë. 23 Pël ëak purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möeë. Pël ëën ar ëak yenem ërëpsawi ëëpenaan. 24 Nem ruup wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë.' Pël mëak pit ërëpsawi ëa.

25 "Wëën yokot kaöap pi yaak wakaim olëak kaalak wais kaat temanöm yewasem kat wiin intö ngönre tanre pöt yeëa. 26 Pël ëën inëën ru nampön maan sëën, 'Tol ëënak ya?' pël mëak pëël mëëa. 27 Pël maan puuk epël mëëa. 'Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor ëak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar ëak yen.' 28 Pël maan pi kölöp ëak kakaati sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëën pepapök wais wiap wesak ngön ök mëëa. 29 Pël ëën pi kangiir epël mëëa. 'Kat wi. Ne krismaki selap pan nim naë pas ya mëneimeë nim ngön nent wa noolaan ëaut. Pël ëën ni pol meme ru namp nem karuröaring ërëpsawi ëëmaan nenangkën ëaupök 30 nim ru pipmor pi öng paspas yaauröaan nim omnant pout won wes olëak kaalak waisën ni pimëënökëër purmakaö ru ompyaö mësëpringëp yamöön.' 31 Pël maan pepapök epël mëëa. 'Yokot epop, ni kët ël epotë tepër wëaup. Pötaanök nem omnant epot pout nimot. 32 Ën nim nang epop wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë. Pötaanök tiar pimëën ërëpsawi ëën pangk yaë.' "

16

Ngarangk utpetapë watepang ngönte

1 Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök mëëa. "Omën omp ak namp pim inëën ru omnant ngarangk yaaö namp wëa. Pël ëën wë akun nentak omnaröak omp aköpön epël mëëa. 'Nim omnant ngarangk yaaup pi nimot köntak pentak yaë,' pël mëëa. 2 Pël maan kat wiak omnant ngarangk yaaupön yas mëak epël mëëa. 'Ni tol yaëën omnarö nimëën yaan kat yawi? Pöta songönte iteempaan nem omnant nim ngarangk yaën pötë pepewer wak wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk naëngan.' 3 Pël maan inëën ru omnant ngarangk yaaup pim könöök epël wesa. 'Nem kaöapök nem omnant ngarangk yaauten nga neak wes nemëën tol ëëm? Ne yang kelumaata weëre kosang won. Ën sumatön kimang memaatenta ëö yaë. 4 Peenök nem ëëmaaten kön yokoir. Pël ëëma pötak nem kaöapök wes nemëën pöt kaamök elmëëmaaröa naë sëën sant elnëëpnaat.' 5 Pël kön wiak omën pim kaöapë naë kangut wieëauröen ngön maan pöppöp waisa. Pël ëën wet rëak waisaupön pëël mëëa. 'Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?' 6 Maan pi epël mëëa. 'Kolap tram 100,' pël mëëa. Pël maan ngarangkëpök pep nent menak epël mëëa. 'Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng ë.' 7 Pël mëak nampön pëël mëëa. 'Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?' Pël maan puuk epël mëëa. 'Rais kër 100,' pël mëëa. Pël maan pep nent menak epël mëëa. 'Ni eptak 100 pöt kërëak 80 retëng ë,' pël mëëa. 8 Pël ëën kaöap pi ngarangk utpet pöpë ëwat ëa pöten itenak piin ping wesak mëëa. Pöt tol ëënak? Omën yangerakë omnantön kentre kaur yaaurö pit pitëm omnant ngarangk ëëpënëak pitëm ëwat pöt omën Anutuu ëwaatak wë pöröa ëwatöt il yewas.

9 "Pötaanök ne niamaan. Ar tapël monere urröm omën pasut omnarö menak ngöntre kar rëak önë pötak omën pas pöt pet irën Anutuuk yas niaan wëwë kosangta kaatak së önëët. 10 Ën namp pi omën pasut ompyaö wesak ngarangk ëëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk ëëpnaat. Ën namp omën pasut ompyaö wesak ngarangk naën ëëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk naën ëëpnaat. 11 Ar yangerakë monere urröm pasut ompyaö wesak ngarangk naën yaëën talëpök omën këët arök ngarangk ëënëën nimpën? 12 Ar omnaröaat yaam ninaut ompyaö wesak ngarangk naën yaëën Anutuu yaö niia pöt naningkën ëëpnaat. 13 Inëën ru kopëtapök kaö naarë inëën naëpan. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won ëën pöt, nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere urröma yaat mëngkre

mëngk namëngkan."

*Yesuuk Parisi omnarö*en *pepanöm mëë*a
(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)

14 Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaaurö yak kat wiak ökre was mëëa. 15 Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. "Arimtok arimtën omnaröa itöök ping wesak yaaurö. Pël ëaap Anutuuk arim lupötë ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkën kömkëënring yaë.

16 "Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naë oröak pet ira. Ën Sonë naëaan wais peene wë epëtak pöt Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pöta ngön ompyaut yaan omën pourö kat wiak pötak ilapënëak weë yengenti. 17 Wë ënëmak kutömre yang epraar won sëpënëak pöt yok pangk won sëpnaat. Ën ngön kosang pöt nent won nasëpan, pout om wiaapnaat.

18 "Omp namp pi pim öngöp wes mëak munt namp öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëaup öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat."

Mon omnampre Lasaras piarpim ngönte

19 "Mon omën namp wakaima. Pël ëaup pi akun poutë ulpëën retëngretëng ëa ompyaut mëak wë kaömp ompyaut neim wakaima. 20 Pël ëën omën elek yaaö namp wëa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouuk ëmpöl pep saup pi mon omnampë kaata kanra naë wëën 21 mon omën pöp kaömp yenën lupöt ngentiin wa nëmpënëak kön wieim wëaakë yeëa. Pël yaëën kentöröak wais pim ëmpölöt öngör neim yeëa. 22 Pël ëën wë elek yaaö omën pöp wel wiin enselöröak koirak së Apramë naë moulmëa. Pël ëën wë mon omën pöpta wel wiin yang kel weera. 23 Pël ëën pi es parëaöök së wë këlangön kaö kat yawiem ool itaangkën Apram maimerek wëën Lasaras pim naë wëa. 24 Pël ëën mon omën pöpök Apramön ngön ëak epël mëëa. 'Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mëën wais pim mor wotö iitak wariak nem yangapöök wa nemëën kot nent ëp sëp. Ne esuwesi öngpök wë këlangön kaö kat yawi.' 25 Pël maan Apramök epël mëëa. 'Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wë omën ompyaut ëeim wëën Lasaras pi pöt utpetat pëën eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kë sak wëën ni kangiir këlangön kat yawiin. 26 Pël ëaap Anutuuk tiarim tekrak parë naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaaprën pël naëngan.' 27 Pël maan mon omnampök epël mëëa. 'Pep, ne kosang wesak ök yeniak. Ni Lasaras wes mëën nemoröa naë sëp. 28 Nem nangarö mor nas wë. Pötaanök Lasaras pi së pitta eprek wais këlangön kat wiipanëën nga map.' 29 Pël maan Apramök epël mëëa. 'Won. Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngön pitëm naë wia pipot kat wiip.' 30 Maan mon omnampök epël mëëa. 'Apram nem pepap, pöt pangk naëpan. Omën wel wiaö nampök weletakaan wal ëak së ngön ök mapna pöt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.' 31 Pël maan Apramök kaalak epël ök mëëa. 'Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngönöt wa olapna pöt weletakaanëpök wal ëak së mapna pöteta wa olapnaat.' "

17

Utpetatök kön wi kosang yewesaut utpet yewas
(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42)

1 Yesuuk pim ruuröen ngön nent epël ök mëëa. "Morök ke nentere nent orööön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëën omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? Yaköm. 2 Omën ke pilëpök runga kotup morök elmëën saun koirpanëën ar kël kaöaö wii ngan ëak omën pöpë mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt ompyaö. 3 Ar ngarangk këëkë ëën. Arim kar namp saun yokoirën pöt nga man. Pël ëën pi lup kaip tiin pöt saun pöta kangit ent ë moolan. 4 Pël ëën arim kar namp pi kët kopët nenta öngpök akun 7 ëak utpet elniak akun 7 tapël arim naë wais, 'Ne lup kaip yati,' pël niaan pöt ar pim saun pötë kangut ent ë moolan."

Kön wi kosang yewesauta ngönte

5 Yesuu ngön yaaö omnarö pit Yesuun epël mëak kimang mëëa. "Ni tenim kön wi kosang yewesaut kaö wes nin." 6 Pël

maan Yesuuk epël mëëa. “Ar kön wi kosang yewesa kot panë nent wieëan talte këra kaö epmentën, ‘Ni kaam tiak i kaöökë öngpök së orö,’ pël maan yok pangk kat wiak pël ëëpën.”

Inëën yaauta ngönte

7 “Arim tekrakaan nampë inëën ruupök ya lupöök së yang mëmpën ma polörö ngarangk ëëpën pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? ‘Ni kakaati wais kaömp numëën,’ pël mam ma? 8 Pël naëpan. Pi epël mapnaat. ‘Ni nem kaömpöt ar elnëëm. Pël ëak poë koröpö mënt wes urak kaömpre iit wak waisën numaan. Pël ëën ënëmak nimtëët ar ëak numëën.’ 9 Pi inëën ruup pim ngan rë menaul ëa pötaan yowe mapën ma? Yok pangk pël naëpan. 10 Pötaanök arim naë tapël ëëpnaat. Anutuu ya ngön niiaut ë pet irak pöt epël an. ‘Ten inëën ru katkoko yaaurö. Ya ngön niiaut pëën yaaurö,’ pël an.”

Yesuuk omën kësë ëa moresiar pörö ompyaö mowesa

11 Yesu Yerusalem kakë sëpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël ëaan teköök sa. 12 Pël ëak së kak nerek oröön omën kësë ëa narö moresiar pörö pit kamtaöök së koirak pëlëër taueë 13 ngön ëak epël mëëa. “Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kön wi.” 14 Pël maan pi pitën epël mëëa. “Ar së kiri ar yaauröen arim koröpöt pet elmëën pit ar ompyaö san pël apnaat.” Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa. 15 Pël ëën pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëën kaalak së ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. 16 Pël ëak Yesuu ingesiarë së tok oriak ë koset yangaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp. 17 Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Omën moresiar ompyaö sauröep 9 pörö tarëk wë? 18 Pit kaip tiak së Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko ëak sëën Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa.” 19 Pël mëak omën pöpön epël mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal ëak së.”

Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaata ngönte (Matiu 24:23-28, 37-41)

20 Parisi ngönën omnaröak Yesuun, “Anutu taan wa ngaöök nimëëpën?” pël mëak pëël mëëa. Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan. 21 Kat wieë. Anutu pi peene arim tekrak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëën naröak, ‘Anutuu wa ngaöök yanimë pöt e yaarö,’ pël yaan naröak, ‘O ëngk yaarö,’ pël naëpan.”

22 Pël mëak ruuröen epël mëëa. “Wë ënëm akun nent temanöm sëën ar këlëlre ngön epël anëët. ‘Omën Këëp yaaröön ten itaampun,’ pël anëëtak yok pangk itnaangkan. 23 Pël yaëën akun pötak naröak, ‘Eprek yaaröörek iteneë,’ pël yeniaan naröak, ‘Ëngkrek yaaröörek iteneë,’ pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëënganok. 24 Kent tangarët kopëter tar elmëën yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak pël ëëm sa. 25 Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këëmre këlangön kësang kat wiimaat. 26 Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. 27 Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. 28 Lot pim naëëta tapël ëaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. 29 Pël ëën Lot pi Sotom kak sëp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pöl ëën omën pourö won sa. 30 Pöta ök omnarö tapël eim wëën Omën Këëp nem tekeri suma akunetak tapël ëëpën sa.

31 “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati së pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. 32 Ar Lot pim öngöp Anutuu ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. 33 Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. 34 Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat. 35 Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëën namp yeweem namp sëp wasumaat. 36 Ën omp naar ya lupöök wëën namp yeweem namp sëp wasumaat.” 37 Pël

maan ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Tarëk
pël ëëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi
kosang newasën yaauröa këlangön kat wi-
ipnaataan kön wiak watepang ngön nent
epël mëëa. “Omnantë söp kampaöök wer
moön tuparö wa top yaë.”

18

Öngöp ngön ë pet yairaupön kimang mëëauta ngönte

1 Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang
maim öpënëak watepang ngön nent epël
mëëa. 2 “Kak nerek ngön ë pet yaira namp
wëa. Omën pöp pi Anuture omën pouröen
kas naën yaaup. 3 Kak taprek öng kapir
namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë
së, ‘Nemëën kööre toköpëën ngön yaatak
kaamök elnëëm,’ pël më yeëa. 4 Pël ëeimën
omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne
Anuture omën pouröen kas naën yaauppe.
5 Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök
kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëën
kaamök elmëëmaat.’ ”
6 Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëëa.
“Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök
yeniak epëten kön wieë. 7 Ën Anutuun tol
yewes? Omën pimëën yaö wesaurö kët
kanaan rö kanë piin kimang maim wëën
kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak
kat nawiin köröp oröak öpën ma? Pël
naëpan. 8 Ne niamaan. Pi teënt kaamök
elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma
akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi
kosang yewesaut koirum ma won?”

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

9 Omën narö pitëmtok pitëmtën kön
wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen
wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang
ngön nent epël mëëa. 10 “Omën naar
piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök
mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën
namp, namp takis yewa namp. 11 Pël
ëak Parisi omnampök taueë pimtën weseë
epël mëëa. ‘O Anutu, ne omën naröa ök
wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit
këkain ëëre omën utpet nant ë, öngre omp
wëwëet utpet wasö pël yaaurö. Ne pitëm ök
wonöp. Pël ëak omën takis yewa epopë ök
wonöp. 12 Pël ëak sant poutë akun nentepar
pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup.
Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëak
moresiar wesak nokoliil nent nimëën yaö
yaalniaup.’ 13 Pël yemaan takis yewa pöp
pëlëër taueë kutömweriil itaampnaaten ëö
ëën tok oriak epël mëëa. ‘O Anutu, ne
saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.’
14 Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk
pim saunatë kangut won wes moolëak
piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël maan kaalak
pim kaatakë sa. Ën Parisi pöp pim saunatë
kangut om wiaan sa. Omën namp pimtok
pimtën wak isak apna pöp Anutuuk wak
irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna
pöp Anutuuk wak isak mapnaap.”

Yesuuk runga koturö welaköt elmëa (Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

15 Omnarö pit pitëm runga koturö
Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak
welaköt elmëëpënëak wak yesën pim
ruuröak pitën nga mëëa. 16 Pël ëën Yesuuk
rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël
mëëa. “Nga mangan. Wes mëën nem naë
waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök
mëëpënëak yaö yema pötaanök. 17 Ne
yaap niamaan. Namp runga kot eporöa
Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën
ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak
yok pangk neilaan ëëpnaat.”

Ngarangk monere urömaringëpë ngönte (Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

18 Ngarangk nampök Yesuun pëlpël
mëak epël mëëa. “Rë yanuula ompyaup,
ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?”
19 Maan Yesuuk epël mëëa. “Tol ëënak
neen, ‘Ompyaup,’ pël yenëaan? Anutu
kopëtapökëër ompyaup. 20 Ni ngön
kosangöt epël kat yawiaup. ‘Ni öngre omp
wëwëet kom ëënganok. Ni omën mëngkanok.
Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen
kaar manganok. Ni nim ëlre pepaarë
ngön ngar öm.’ ” 21 Maan ngarangkëpök
epël mëëa. “Nem kotuukaan pipot ë
waiseimaut.” 22 Pël maan Yesu pi ngön
pöt kat wiak epël mëëa. “Kopët nent wia
pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat
wak omën omnant wonörö këëpöt wes
man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt
orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm

elnë.” 23 Pël maan omën pöp pi monere urröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa. 24 Pël yaëën Yesu itenak epël mëëa. “Omën monere urröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë. 25 Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere urröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” 26 Pël maan omën ngön pöt kat wia pöröak epël mëëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök wëwë kosangët öpën?” 27 Maan Yesuuk epël mëëa. “Omnaröak omnant pangk naën ëënë pipot Anutuuk yok pangk ëëpnaat.” 28 Pël maan Pitaak epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.” 29 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëlre pep pörö sëp wasëpna pöt 30 pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap.”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa
(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

31 Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëëa. “Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël ëën Omën Këëp nemëën tektek ngön yaauröak ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat. 32 Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëën pitök ökre was neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat. 33 Pël ëak pës nemöak mën wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap.” 34 Pël maan ngön pöta songönte ilëëp ilaan pit ëngk ma e wesak ëwat nasën ëa.

Yesuuk omën it il tëa namp ompyaö mowesa
(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

35 Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm së itaangkën omën it il tëa namp kan ëöök wel aisëeë monatön kimang maim wëa. 36 Pël ëak pi kat wiin omnarö yesem yaan omën muntaröen epël mëëa. “Pit tol yaë?” 37 Maan pitök epël mëëa. “Yesu Nasaretëpök yewais.” 38 Pël maan pi ngön ëak epël mëëa. “Yesu, Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.” 39 Pël yemaan omën wet rëak yesauröak leng ëëpën mëak nga yemaan pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök, neen yaköm kön newi.” 40 Pël maan Yesu pi leng ëak kamtaöök taprek taueë epël mëëa. “Nem ngësël wak waiseë.” Maan mësak sëën piin epël mëak pëël mëëa. 41 “Nook ni tol elniimëak yaan?” Maan puuk epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” 42 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “It nga së. Nimtë neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën.” 43 Pël yemaan tapëtakëër itöörar nga sëën Yesuu ënëm yesem Anutuun yaya mëëa. Pël yaëën omën pörek wëaurö pöten itenak pitta Anutuun yaya mëëa.

19

Sakias pim ngönte

1 Yesu pi Yeriko kak së oröak el wesak sëpënëak yaëën 2 kak pörekaan omën takis yewauröa ngarangk namp wëa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieëaup. 3 Pi Yesuu möönre koröp itaampënëak kent elmëa. Pël ëaap pi omën mëntëp yak omën muntaröak il mowariin pomp ëak itnaangkën ëa. 4 Pël ëak wet rëak pöömpö së, “Eprek yewaisën itaampaatak,” pël wesak këra nementë ngaarëk isa. 5 Pël ëën Yesuuk pörek së oröak ngaarëk itenak epël mëëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.” 6 Pël maan pi ya kë sak këraamentëkaan irë ngentiak Yesu koirak pim kaatakë sa. 7 Pël yaëën omën pörek wëaurö pit pöten itenak kaaö mëak epël mëëa. “Pi tol ëënak saun omnampë naë së ilëak wë,” pël mëëa. 8 Pël ëën Sakias pi Yesuu naë taueë epël mëëa. “Kaöap, ni kat wi. Nem omnant kom ëak tok nentepar wesak nent omën omnant wonörö mempaat. Pël ëak omnaröen morök elmëak monat waut pötë kangiir peene nook il wesak maim oorek mempaan.” 9 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën epop niinta Apram pim körööp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasën. Pötaanök niire nim kaatakörö Anutuuk utpetetakaan yaniö. 10 Ne Omën Këëpök omën epopë

ök Anutuu naëaan kö saurö wa rongan ëak ompyaö mowasumëak waisaup."

Inëën ru moresiar mon wa pöta watepang ngönte (Matiu 25:14-30)

11 Yesu pi ngön pöt ök maan omnaröak kön epël wia. "Pi Yerusalem kak temanöm yewasën Anutu peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë," kön pël yewasën Yesuuk itenak yal menak watepang ngön nent epël mëëa. 12 "Omp kaö namp yang wali nerak sëën omp ak wes moulmëën wë kaalak waisëpënëak sa. 13 Pi sëpënëak yeem pim inëën ru moresiar pöröen yas maan waisën mon 20 kina, 20 kina pël pangkpangk menak epël mëëa. 'Ar mon epot wak ya mënak kaö wes wiak wëën waisumaat.' 14 Pël mëak yesën pim kaatak narö kaaö ëak piin epël mapënëak omën narö pim ënëm wes mëëa. 'Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimëëten kaaö.' 15 Pël maan pi së wëën pit pi omp ak wes moulmëën wakaim olëak kaalak waisa. Pël ëak inëën ru mon menak sa pöröen ngön ëak epël mëëa. 'Ar nem mon ninak san pötök ya mëngkën muntat tolëël koirak wë pöten itaampaan.' 16 Pël maan nampök wet rëak wais epël mëëa. 'Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 200 kina pël oröa.' 17 Pël maan epël mëëa. 'Inëën ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ompyaö wesak ngarangk ëan. Pötaanök nook ka moresiar pötë ngarangk niulëëmaan.' 18 Pël ëën inëën ru munt nampök wais epël mëëa. 'Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 100 kina pël oröa.' 19 Maan omp aköpök epël mëëa. 'Nook, ni ka mor nas pötë ngarangk niulëëmaan.' 20 Pël maan inëën ru munt nampök wais epël mëëa. 'Kaöap, nim mon 20 kina nangkën pöt e wia. Ne poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut e wia. 21 Ne niin itaangkën ni nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant yewaup. Ni omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Pötaanök niin kas ëak kö sëpanëak poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut.' 22 Maan omp aköpök epël ök mëëa. 'Ni inëën ru utpetap. Nimtë ngön yaan taptak nimënt utpet ëaup pël yeniak. Ni neen, "Nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant wëëre omnant omën muntaröak ngëntën watö pël yaaup," pël yenëaan pöt yaap. 23 Ni nem songönte pipël ëwat wëak tol ëënak nem monet mon kaatak nawiin ëaup? Pël ëanëën ne wais kangitaring wan tapön.' 24 Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. 'Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp ëak 200 kina wa epop meneë.' 25 Pël maan pit epël mëëa. 'Kaöap, pi yok 200 kina waap.' 26 Maan puuk epël mëëa. 'Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk ëak wëën pöt munt nant erën wes mempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëën pöt wa ëp ëën om pas öpnaat. 27 Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaten kaaö ëa pörö mësak wais nem itöök mëngkën wel wiip.' "

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19)

28 Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakël ko wesak wet rëak isa. 29 Pël ëak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pötepare temanöm yesem ru naarën epël mëak wet rëak wes momëa. 30 "Arip ka ëngköök së oröak öngpök së itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëën öpna pipop wilak mësak waisën. 31 Arip së pël yaëën omën nampök aripön, 'Oröp ëënëak yawil?' pëël yeniaan pöt epël man. 'Aköpök epopön ya.' " 32 Pël maan piarip së itaangkën Yesuu mëëa pöl ëeëa. 33 Pël ëën itenak yawilën tongkiipë peparöak itenak epël mëëa. "Arip oröp ëënëak yawil?" 34 Maan piaripök mëëa. "Aköpök epopön yaanak yeë." 35 Pël mëak Yesuu naë mësak së tongkiipë rangk pitëm ulpëënöt përë mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa. 36 Pël ëën wel aisëak yesën ulpëënöt përëak kamtaöök mourö sa. 37 Pël ëën Olip tomökaan ngemë Yerusalem kak temanöm yewasën omën pimëën saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngolöpöt yaaö pötëën ngön ëak epël maö Anutuun yoöre ërëp mëëa.

38 "Yowe.
Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.
Kutömweri mayaap wiaap.

Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak
mepa."
39 Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö
pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëëa.
"Rë yanuulaup, nim ruuröen pël epan ma."
40 Pël maan Yesuuk mëëa. "Ne niamaan kat
wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyaö ya. Leng
ëëpna pöt kël epotök yaya neapnaat."

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing ëa

41 Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem
kaöökë tomök së oröak kakën itenak yaköm
ëën ing yeem epël mëëa. 42 "Yerusalem
wëaurö, ar peene eptakëër mayaap önë
kanöön ëwat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap
kan pö ëlëëp wia. Pötaanök itnaangkën yeë.
43 Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre
toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö
poutë il niwariipnaat. 44 Pël ëak arimëntre
arim ruurö pourö won niwesak arim kaat
töölak wapötta ti olaan ur kosat wiaap-
naat. Pöt tol ëënak? Anutuuk kaamök elni-
ipënëak wes nemëën arim ngësë yewaisën
köpël ëak kaaö ëan. Pötaanök pël elniip-
naat."

Yesu ngönën tup kaöetakaan omën narö waö ë momëa

(Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22)

45 Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën
tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö
omnant ngawi yeem wëën itenak pit waö ë
yemomëem epël mëëa. 46 "Ngönën pepew-
eri Anutuuk epël ëa. 'Nem ka pipët kimang
yenëa kaat pël ëëpnaat.' Ar pipël yaëën
këkain yaauröa kaata ök yes." 47 Pël ëak
pi akun poutë ngönën tup kaöetak së om-
naröen ngönën ök maim wëën kiri ar yaaö
kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere
omën kaöarö pit mëmpënëak kanten ngaöl
ëa. 48 Omën pourö pim ngönëntaan pim naë
rë olëak wëën sëp wesa.

20

Yesure ngarangkörö neneren pëël elmëa

(Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33)

1 Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak
së omnaröen ngönën ök maim wëën
kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë
ngarangköröere kaöarö pit së epël mëëa.
2 "Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm
ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?"
3 Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël mëëa.
"Nookta arën kangiir nent pëël niamaatak
ök nean. 4 Sonë i mëeima pöt talëpök
maan eima. Anutuuk ma pimtok kön wiak
eima?" 5 Pël maan pitëmënt neneren epël
mëëa. "Tiar tol mapen? 'Anutuuk,' pël
mepenaatep pi epël niepan. 'Tol ëënak
Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?'
6 Ën, 'Son pimtok,' pël mepenaatep omnarö
pit Sonön. 'Pi tektek ngön yaaö namp,' pël
weseë kël nimööpan." 7 Pël mëak Yesuun
kangiir epël mëëa. "Sonë i mëeima pöta
songönten ten köpël." 8 Pël maan Yesuuk
epël mëëa. "Nookta ne talëpë këmtak yeëan
pöt neniangan."

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)

9 Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang
ngön nent omnaröen epël mëëa. "Omën
namp wain ya newer ngënta. Pël ëak ya
omnarö ngarangk ëëpënëak moulmëak
pimënt yang wali nerek së wakaima.
10 Pël ëak wë kë yaaröa akunet temanöm
sëën ngarangk moulmëauröak ulöp narö
tö mampënëak inëën ru namp wes mëën
sa. Së oröön pit möak waö elmëën elek
kaalak sa. 11 Pël ëën pepapök kaalak munt
namp wes mëën sëën pöpta möak utpet
mowesak waö elmëën elek tapël sa. 12 Pël
ëën pepapök kaalak wa ngolöp wesak wes
mëën sëën pöpta këlangön kat mowiak ke
ur mëën elek sa. 13 Pël ëën ya pepap pi epël
wesa. 'Ne tol ëëmete? Nem ru ulöpöököp
wes mëëmaan. Pit yok pangk pim ngönte
kat wiak ngar öpën koröpok.' 14 Pël ëak
wes mëën sëën yaakë ngarangkörö piin
itenak pitëmënt neneren epël mëëa. 'Omën
epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap.
Pötaanök mëmpa. Pël ëën yaat tiarimëën
sëpnaan.' 15 Pël mëak pit wain yaaweriaan
wa wilëngkël moolëak mëna." Yesu ngön pöt
mëak epël pëël mëëa. "Yaaweri pepapök
ngarangköröen tol elmëëpën? 16 Pi wais
ya ngarangk pörö mënak pim ya lupöök
ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat."
Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mëëa.
"Won. Pël ëëpan." 17 Pël yaan Yesu pi pitën

iteneë epël mëëa. “Ngönën pepeweri ngön
nemëën epël wia pöt tol nentaanök?
‘Wap omën ka ök yarëauröak wël ë moolëaut
Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes
yewesir.’
18 Omën namp wap epëtak söë urak
kawi ngentiipnaap pi köröp ilak utpet
ëëpnaap. Ën wapëtak pim rangk ngentiipna
pöt omën pöp ilak unön ëak utpet panë
sëpnaap.”

Yesuun Sisa takis yemengkauten pëël mëëa
(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

19 Pël maan ngön kosangötë ngarangkörörere
kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain
ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön
mëëa pöt pitëmël ko wesak yemaan kat
wiak mor öpënëak ëakök omnaröen kas
ëën sëp wesa. 20 Pël ëak Yesu moröak Rom
yang ngarangkëpë moresi moulmëëpënëak
it wawaö ëeim wëa. Pël ëeë omën narö
wes mëën Yesuu naë së ngönën kat yawia
köröp oröak wë ngön nent maan pöt
öpnaat weseë Yesuun morök elmëak epël
mëëa. 21 “Rë yanuulaup, ten niin ëwat
wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta
wotpil wesak ök yeniiaup. Ni omën
isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk
naalmëën yaaup, omën ompyaut pëën
Anutuuk ök niiaut omën pourö yaap wesak
rë yanuulaup. 22 Pötaanök ni kön wiin
Rom omp aköp Sisa takis mampen ma
Anutu pimënt mampen?” 23 Pël maan
pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël
mëëa. 24 “Mon këlnent koirak neneë. Könre
yapin epot talëpëët?” Pël maan pit epël
mëëa. “Sisaëët.” 25 Pël maan puuk epël
mëëa. “Omnant Sisaën yaö ëa pipot Sisa
mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu
mampun.” 26 Pël maan omnaröa itöök pi
aan wali öpna nent nokoirën ëa. Pël ëak pit
kaip ti mangkën kat wiak yaan sak këm ur
wariak wëa.

Weletakaan wal yaauten Yesuun pëël mëëa
(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

27 Akun nentak Satusi ngönën omën narö
Yesuu naë sa. Omën pörö weletakaan wal
yaaö pöt won wia pël yaaurö. 28 Pit së
Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, Moses
pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng
ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë
wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng
pöp wak wë ru orööön pöt pim nanëpë yaö
sëpnaat.’ 29 Pël wiaap omën nanang narö 7
ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp
wak ru won wë wel wia. 30 Pël ëën nang
pim rakëp öng tapöp wak wë wel wia. 31 Pël
ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak
ru won tapël wë wel wia. Pël ëaap omën
7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won
wë wel wia. 32 Pël ëën ënëmak pitëm öng
kapirëpta tapël wel wia. 33 Pötaanök omën
7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal
ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?”

34 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa.
“Peene yangerak wë epöök öngre omp yeë.
35 Ën wë ënëm akun kaöaöök Anutuuk
kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan
wal ë rëëpnaarö pit yok pangk öngre omp
naëpan. 36 Anutuuk pit weletakaan wal ë
moulmëëpnaat. Pötaanök pit pim ru sak
enselöröa ök wë kaalak wel nawiipan.
37 Weletakaan wal ëëpena pöta ngönte
Mosesök ngönën pepeweri retëng ëaut.
Këra kotumentëk es wëlëng koteima pöta
ngöntak Anutuuk piin epël mëëa. ‘Ne
Apramre Aisakre Yakopre pörö pitëm
Anutu.’ 38 Omën wel wia pourö Anutuuk
wëwëetaring wë pël wesa. Pötaanök Anutu
pi wel wiauröaap won. Pi omën öp wëauröa
Anutu.” 39 Pël maan ngön kosangötë
ngarangk naröak, “Rë yanuulaup, ni aan
ompyaö yes,” pël mëëa. 40 Pit kaalak pëël
mapnaaten kas ëën sëp wesak pipët pëën
mëëa.

Yesuuk Kristo pötaan Parisi omnaröen pëël mëëa
(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)

41 Pël ëën Yesu pi epël mëak pëël mëëa.
“Tol ëënak, ‘Kristo, Yaö Mëëaupön pi Tewitë
körööp’ pël aim? 42 Tewit pimtok Sam pep
pöweri tan nent epël ëa.
‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.
“Ni wais nem yaapkëëtakël öm.
43 Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö
nook maan nim weëre kosangöökë
karök moulmëëmaat.” ’
44 Tewit pimtok piin, ‘Nem Aköp,’ pël
mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?”

Ngön kosangötë ngarangköröa ngönte
(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Pël mëak Yesu pi omnaröa ëöetak
pim ruuröen ngön epël ök mëëa. 46 "Ar
ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön
ngarangk ëën. Pit ulpëën waliit mëak
wa topöök koirak ërëpsawi mapnaaten
kent yaaurö. Pël ëak ngönën tupötëëre
këëre imën akunatë omën kaöaröa urötë
wel aisapnaaten kent yaaurö. 47 Pit pël
yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëën
weimeë morök elmëak omnaröak pitën
kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali
yamëëaurö. Omën ke pilörö pit wë kangiir
akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

21

Öng kapir nampë Anutuun kiri wiauta ngönte
(Maak 12:41-44)

1 Yesu pi ngönën tup kaöetak wë we riak
itaangkën omën monaringörö pit Anutuun
monat kiri yawia. 2 Pël yaëën Yesu pi
itaangkën öng kapir omnant won nampta
pim mon kot köp möa nentepar wia. 3 Pël
yaëën Yesuuk itenak epël mëëa. "Ne
yaap niamaan. Öng kapir omnant won
epopë mon yawi epëtak omën muntaröaat
il yemowas. 4 Omën monaringörö pit ëlöt
wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop
pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won
pan wesak wë."

Yesuuk ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa
(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

5 Yesu pim ru narö pit ngönën tup kaöetak
këlöt retëng ke nalre nal ëak ök rëeëa pötön
itenak aöre mon Anutuun kiri mowia pötë
ngönöt aö pël ëeim wëën Yesuuk epël mëëa.
6 "Wë akun nent temanöm sëën omën
ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak
ngaaröak wais tööl olaan kël naö naöökë
rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat."

Yesuuk könöm nentere nent oröpnaat pël mëëa
(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)

7 Pël maan pit epël mëak pëël mëëa.
"Rë yanuulaup, nim yaan pöt akun tal-
tak oröpën? Akun pöt temanöm yesën
öröpöt oröön ten itenak ëwat sën?" 8 Pël
maan Yesuuk epël mëëa. "Ar omnaröak
lup wa irikor elniipanëën këëkë ngarangk
ëën. Pit morök elniak naröak nem yapintak
wais, 'Ne Kristo,' pël aöre naröak, 'Kristo
pim oröpna akunet yok temanöm yes,' pël
yeniaan pitëm ënëm elmëënganok. 9 Ar
nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun
kaöaö ngolöp yaëën omën pipot wet rëak
oröpnaat."

10 Pël mëak yal menak epël mëëa. "Omën
kur nementëkaanöröak kur nementëkël
nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë
omnaröak nampëëröaan nga ëëpnaat.
11 Pël yaëën moup kësang pan yangerak
möpnaat. Pël ëak yang we nantë këënre
yauman kaöat oröpnaat. Pël yaëën
mopöök oorek omën retëng ke nentere
nent yaaröön ar kas ëënëët. 12 Omën pöt
naaröön wiaan pit wet rëak wa niulëak
këlangön kat niwiipnaat. Pël ëak ngön
kaatë së niulëak wii kaatë niulëëpnaat. Pël
ëak omën omp akre yang ngarangköröa
naë niulëëpnaat. Ar nem yapinte wak wë
pötaanök pël elniipnaat. 13 Akun pötak ar
nem songönten ök manëët. 14 Ar epël kön
kosang wiaan. Ar wa nanuulëën wiaan tol
man pël ëak kön selap ëënganok. 15 Nemtok
arim këmötë ngön anëëtë wetetöt nimpaat.
Pël ëak ompyaö elniin kööre tokörö arim
ngönöt wak irëak ke ur noolepan. 16 Arim
ëlre pep, sasre nan, ngöntre kar, pöröak
arim kööre toköröen kup mowiin arim
tekrakaan narö nimpënaat. 17 Pël ëak nem
yapinte wak wë pötaan omën pourö ya
sangën ëak kööre tok elniipnaat. 18 Nook
ngarangk elniak wëën ar kö nasëngan
pan, arim ngan ëp naööta mop nerapan.
19 Weëre kosangring wakaim olëak wëwë
kosangët önëët."

Yesuuk Yerusalem kaö utpet ëëpnaata ngönte ök mëëa
(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

20 "Ar itaangkën ngaarö Yerusalem kaö
taap yawiin pöt ka töölak utpet wasëpna
akunet temanöm yes pël wasënëët. 21 Pël
ëak Yutia yangerak wëaurö ar kas rosir-
aöökël sën. Yerusalem kak wëaurö ar
kaö sëp wasën. Ën yang nantë wëaurö
ka kaöaöökël sëngan. 22 Ngönëntak retëng

ëa pöt kë rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mëën orööpnaat. 23 Elei, öng ru kepringöröere ru kapa yemenaurö, tol ëënëërö? Akun pötak Anutuuk omnaröen ya sangën elmëën yangerakë omnarö këlangön kaö panë kat wiipnaat. 24 Ngaaröak narö öp wesir olapnaat, narö moröak wii tëak wak pitëm kaatë së inëën wesak ulmëak öpnaat. Pël ëak ngönën köpëlörö pit Yerusalem kaö utpet weseim wëën Anutu pimtë akun mampna pötak sëak pet irëpnaat."

Omën Këëp orööpnaata ngönte (Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

25 "Këtre ngoonre ari pötë omën it köpëlöt yaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat. 26 Pël yaëën kutömwer ëtëp ëën ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë ëak it köpköp tiak së wiaapnaat. 27 Pël yaëën Omën Këëp ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepiltak yaaröön itaampnaat. 28 Omën ke pöt yaaröön, 'Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,' pël wesak wal ë taueë we riak itaampun."

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watepang ngönte (Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31)

29 Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. "Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë. 30 Ar itaangkën kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. 31 Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, 'Anutu wa ngaöök nimëëpënëak yaë,' pël wasën. 32 Ne yaap niamaan. Omën e wë eporö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. 33 Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan."

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëëa

34 "Ar iire kaömp na olëolë imeë yangerakë omnantëën kön selap pötëën lupre kön arimot wes mëak wëën akun kaöaö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëën ngarangk këëkë ëeimeëak ön. 35 Akun kaö pöt yang ël epotë wë eporö ar pouröa naë orö nirëëpnaat. 36 Pötaanök ar kët el epotë ngaire wa kom eimeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël ëën omën könöm orööpënëak yeniak pöt yaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngep ëak Omën Këëp nem ëöetak tauanëët."

37 Akun poutë Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak së ka ur pël ëeima. 38 Pël ëën omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëërötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak kosang wes mena (Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)

1 Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. 2 Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas ëën Yesu ëlëëp mëmpëna kanten ap weseima. 3 Pël yaëën Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. 4 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë së Yesuun kup mowiak pitëm moresi ulmëëpnaata ngönte pitring ëa. 5 Pël ëën pit ërëpërëp ëak mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa. 6 Pël ëën Yutas pi makre ku mëak ngës rëak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëën pimënt wëën kup mowiipna kan ap weseima.

Ru naar mait elmëa akun ngëëngktakëën kaömp kopëta wesa (Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30)

7 Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. 8 Pël ëën Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëëa. "Arip së mait elmëauten kön wiipenaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël ëën ten waisën nëmpenaan." 9 Pël maan piarip epël mëëa. "Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kön yawiin?" 10 Maan puuk kangiir epël mëëa. "Kat wieë. Arip kak së öröak itaangkën omën namp i kepit wak wëën koirak pöt pim ënëm së ka ilapnaatak ilan.

11 Pël ëak ka pepapön epël man. ‘Rë yanuulaupök, “Ne nem ruurö̈aring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën?” pël ya,’ pël man. 12 Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak kaömp ar ëak kopëta wasën.” 13 Pël maan piarip së mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena (Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

14 Nëmpna akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati së kaömp yenautak wel aisëak wëa. 15 Pël ëak Yesuuk epël ök mëëa. “Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet rëak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. 16 Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaatak kaömp pöta këët tekeri sëën numaat.” 17 Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëëa. “Ar epët wak ngawi neë. 18 Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëën piiring nëmpenen ëa.” 19 Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. “Epët nem mësëpët. Ar kaamök elniipnaan këërö̈t wes nimpaat. Pötaanök nënëël neen kön wieim ön.” 20 Kaömp pöt nëën wain kelönte wak tapël ëak epël mëak mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. 21 Iteneë. Omën kup newiak kööre tokörö̈a moresi neulëëpnaap neering kaömp ngawi yen. 22 Omën Këëp ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaöök së wel wiimaap. Ën nemëën kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap.” 23 Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök ëëpnaaten ya,” mëak neneren pëël mëëa.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

24 Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela. 25 Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëeimeë pitök kangiir pitëmëën ping wesak, ‘Kaamök yaaurö,’ pël mapënëak kent yaaurö. 26 Ar pël ëënganok. Ar pöt, kaöaröak koturö̈a ök sak ön. Ën wotöökörö̈ak inëën yaaurö̈a ök sak ön. 27 Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëeë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëër isa? Wel aisëeë kaömp yen pöpökëër. Pël ëaap ne pöt, arim tekrak wë inëën yaaurö̈a ök koröp oröak wëaup.

28 “Akun poutë këëmre këlangön pöt nem naë yaaröön ar sëp nenewasën yaaurö. 29 Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak. 30 Ne wa ngaöök nimëak wëën ar neering këëre kaömp ngawi neimeë omp akörö̈a urötë wel aisëeë Israel kur 12 pötëaanörö̈a ngönte ë pet irënëët.”

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa (Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38)

31 “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak ya. 32 Pël ëën nook nim kön wi kosang yewesaut won sëpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëëaut. Pötaanök ni ënëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.” 33 Pël maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sëpëaap.” 34 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene röök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëëp.”

Kërre monere öpre pötön mëëa

35 Pël mëak pim ruuröen epël mëëa. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing körre pöt wak sëngan,’ pël niiaut. Pël ëa akun pötak omën nantön elek ëaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mëëa. 36 Pël maan kaalak epël mëëa. “Peene pöt nga akunaö yaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëëp wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won ëën pöt ulpëën rangkëp përë omnamp mangkën öpwer kangiir mamp. 37 Ne niamaan kat wieë. Ngönën pepeweri ngön

epël ëa pöt nem naë kë orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’ Ngön nemëën retëng ëa pipot kë orööpnaat.” 38 Maan ruuröak epël mëëa. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ngönte sëp weseë.”

Yesuuk Kesemani ngësöök së kimang maima
(Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

39 Pël mëak wë olëak kakaan oröak pim ë yaaul Olip tomöntakël yesën ruurö ënëm sa. 40 Pël ëak së oröön Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar moröktak wiap sënganëën kimang maë.”

41 Pël mëak këlötë mööna yaë pöl ëak së rar rë wesirak Anutuun kimang epël mëëa. 42 “Pep ni kat wiin pangk ëën pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot keker elnëëp. Nem könöök won, nim kentöökë wiaul ëëm.” 43 Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë oröak kosang mowesa. 44 Pël ëën Yesu pi lupmer këlangönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën iitë ök sak oröak yangaak il ngentia.

45 Kimang më pet irak wal ëak së pim ruuröen itaangkën pit piin yaköm pan ëën ka uraan 46 epël mëëa. “Ar tol ëënak ka ureim? Moröktak wiap sënganëën wal ëak Anutuun kimang maë.”

Yesu kööre toköröa moresi moulmëa
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12)

47 Pël yamëem wëën omën kësang pan pim naë oröa. Pël ëak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nëmpënëak pim naë sa. 48 Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Yutas, ni Omën Këëp neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenën ma?” 49 Pël ëën pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëëa. “Aköp, ten öp möön ma?” 50 Pël mëak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp möak pim kat yaapkëëp per olëa. 51 Pël ëën Yesuuk itenak epël mëëa. “Ar sëp weseë.” Pël mëak omën pöpë katëëp moröak ompyaö mowesa. 52 Pël ëak Yesu kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröere kaöarö pi öpënëak sa pöröen itenak epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? 53 Ne këtël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëën ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap peene akun epët arim akunet. Akun eptak kouta weëre kosangët tekeri yaarö.”

Pitaak Yesuun wonwon mëëa.
(Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)

54 Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaö wotöököpë kaatakë sa. Pël ëën Pita pi ënëmënëm sa. 55 Pël ëak itaangkën ngaarö ëmöökë kakaati së ilëak ka tomök es merak mor yesem wëën Pita pi pitëm tekrak së wel aisëa. 56 Pël ëak es ëwaöök wel aisëaan inëën koont nampök piin itneë epël mëëa. “Omën epopta Yesuring wëaup.” 57 Pël maan Pitaak wonwon mëak epël mëëa. “Koont epop, ne piin köpëlëp.” 58 Pël mëak kot nent wëwë yaëën kaalak omën nampök piin itenak epël mëëa. “Niinta pitëkaan nampok.” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Omp epop, ne wonöp.” 59 Pël mëak wë ngöpngöp yaëën kaalak omën munt nampök kosang wesak mëëa. “Yaap, omën epopta Yesuring wëaup. Pi Kalili omnamp.” 60 Maan Pitaak mëëa. “Omp epop, ne nim ngön yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël maötaring kokor ngön ëa. 61 Pël ëën Aköp kaip ti Pitaan itena. Pël ëën Pita pi Aköpë ngön epël mëëa pöten kön wia. “Ni peene röök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëëp.” 62 Ngön pël mëëa pöten kön wiak ya ilak sëën tomökël së ing kaö pan ëa.

Ngaaröak Yesuun ökre was mëak tang momöa
(Matiu 26:67-68; Maak 14:65)

63 Yesuu ngarangk wëaurö pit piin ökre was mëak tang momöa. 64 Pël ëak itöörarë poë koröpöök kör mokoëak epël mëëa. “Ni tektek ngön yaauppe. Talëpök yanimö?” 65 Pël mëak ngön utpetat kësang mëëa.

Yesu kansolöröa naë moulmëak ngön ya mëna
(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24)

66 Ëlpam walën omën kaöarö, kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö, wa top ëak wë maan Yesu mësak pitëm naë sëën epël mëëa. 67 “Ni tenën ök nia. Ni Yaö

Niiaup Kristo tapöp ma?" Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ne niamaatep ar kat wiak wa yaap newasngan. 68 Ën nookta pëël niaan yok pangk ök nenëangan. 69 Peene pöt Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëaama akunet temanöm yes." 70 Maan pit pouröak epël mëëa. "Ni Anutuu Ruup ma?" Pël maan kangiir epël mëëa. "Yok yak pil." 71 Pël maan pit epël mëëa. "Oröpmorëën ngön ya mëmpen? Pimtë këmtakaan yok aan kat yawi."

23

Pit Yesu Pailatë naë së ulmëak ngön ya mëna
(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38)

1 Omën pourö wal ëak Yesu mësak Rom yang ngarangkëp Pailatë naë sa. 2 Pël ëak Pailatën ngës rëak epël mëëa. "Tenim itöök omën epmor ten omën pourö morök elnieimeë pi omp ak Sisa takis mangkanëak nga niaimeë pimtok pimtën, 'Ne Kristo Yaö Neeaup,' pël aöre 'Ne omën omp aköp,' pël yaaumor." 3 Pël maan Pailat pi Yesuun pëël mëak epël mëëa. "Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?" Maan kangiir epël mëëa. "Yok yaan pi tapët." 4 Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö kaöaröere omnaröen epël mëëa. "Ne omën epopë saun nent nokoirën." 5 Maan pit kosang wesak ke urak epël mëëa. "Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili yangerak ngës rëak pël ë waisaumorök eprekta tapël yaë."

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

6 Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mëëa. "Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?" 7 Maan pit kangiir mëëa. Pël ëën Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangk ëeëaurekaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëën yak Yesu wes mëën pim ngësël sa. 8 Pël ëën Erot pi Yesuun itenak ërëpërëp ëa. Pöt pi Yesuu yaautön kat yawiem itaampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëën itaampën pël wesak ërëpërëp ëa. 9 Pël ëak Yesuun pëël ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa. 10 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mëëa. 11 Pël ëën Erotre pim ngaarö pit piin ököök elmëak ökre was mëëa. Pël ëak ulpëën wali retëngretëng ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëën Pailatë ngësë sa. 12 Erotre Pailat piarip ngaan pöt nampnampön kööre tok yaauwaarök akun pötak ngöntre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaprak mööpënëak kat mowia
(Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39-19:16)

13 Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top ëa. 14 Pël ëën epël mëëa. "Ar omën epopön, 'Pi omnarö wa irikor yaalmëaup,' pël aö nem naë wak waisan. Pël ëën nook pim songönte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pëël mëëaut. Pël ëautak ne piin kat wiin pim utpet yaëën arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë. 15 Erotta tapël ëak kaalak wes mëën waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën. 16 Pötaanök ne maan ngaaröak om tang pëën möak wes mëëpnaat."

17 [Krismaki poutë Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak Pailatök omën namp wes më yeëa.] 18 Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mëëa. "Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëër wes nimë." 19 Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yaalem namp mëngkën wii kaatak ulmëaup.

20 Pël maan Pailatök kaalak epël mëëa. "Ne Yesu wil momëëmaat." 21 Maan pit ngön ëak epël mëëa. "Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip." 22 Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mëëa. "Omën epop pi utpet oröp nent ëa? Ne itaangkën pi mëmpena nent naën. Pötaanök ne maan ngaaröak tang pëën möak wii kaatakaan wes mëëpnaat." 23 Pël maan pit ke ur olëak ngön ëak, "Pi këra yetaprak möön wel wiip," pël mëak ngön kaëpre ngön ëak Pailatë ngönte wa irikor ë olëa. 24 Pël ëën Pailat pi pitëm ngön mëëa pöt kat wiak möön wel wiipënëak

mëëa. 25 Pël ëak pitëm këk mëëa pötaan
omnamp mëngkën wii kaatak ulmëaö pöp
wil moulmëak Yesu pitëm kentöök möön
wel wiipënëak pëël elmëa.

Yesu këra yetaprak möa
(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27)

26 Pit Yesu mësak yesem kamtaöök omën
namp yapinte Saimon, Sairini kakaanëp,
pi yaakaan yewaisën koirak wali wak këra
yetapër mangkën waalak Yesuu ënëm sa.
27 Pël ëën omën selap ënëm yesem öng narö
Yesuun ingre tanëër sa. 28 Pël ë yesën
Yesu kaip ti epël mëëa. "Yerusalem öngörö,
ar neen ing angan. Arimëntre arim ru-
uröaanökëër ing aë. 29 Kat wieë. Ënëmak
akun nent temanöm sëën epël anëët. 'O,
öng ru köpëlörö. Pit ru wilööre kapa
mampö pël naën yaaurö. Pötaanök pitökëër
ërëpërëp yaë,' pël anëët. 30 Akun pötak
rosir kaöatön, 'Pelak ngep elnieë,' pël mëak
kotutön, 'Kör elnieë,' pël manëët. 31 Këra
iiringöt es yemarën pangk naën yaë pöta ök
ne omën ompyaö yaaup wel newiinë pöt
pangk naën yaëëtak ar wel newiinëak kent
yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk
yaë pöta ök ar utpet yaauröak wel wiinëët."

32 Pit omën utpet yaaö naarta Yesuring
mööpënëak mësak sa. 33 Pël ëak yang lup
nent yapinte "Kepön Kos" pël yamëëa pörek
së oröak pi këra yetaprak momöa. Pël ëak
utpet omën naarta, namp yaapkëël namp
katnëël, mö ulmëa. 34 Pël ëën Yesu pi epël
mëak kimang mëëa. "Pep, pitëm yaalnë
epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun
epotë kangut won mowas." Pël yemaan
ngaarö pit pim ulpëënre poë koröpöt wak
ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena.
35 Pël yaëën omnarö itenaan omën kaöarö
pit epël mëak ökre was mëëa. "Pi omën
muntarö kaamök yaaupök peene pimtok
pimënt kaamök ëëp. Pi Kristo, Anutuu
Yaö Mëëaup pöt pël ëëp." 36 Pël yemaan
ngaaröakta ökre was mëak naë së wain
i somit menak epël mëëa. 37 "Ni yaap
Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimtok
nimënt kaamök ë." 38 Pël mëak pim kepön
löötak epël retëng ë ulmëa. "Omën epop
Yuta omnaröa omën omp aköp."

39 Pël yaëën utpet omën naar piiring
möa pöaar nampök utpet wesak epël mëëa.
"Nim ök pilëpta Kristo ma? Ni yaap
pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël
elni." 40 Pël yemaan ngöntöpök nga mëak
epël mëëa. "Nim këlangön kat yawiin
tapël yaëëp ni Anutuun kas naën yaan
ma? 41 Tepër pöt, tepërim saunatë kangiir
ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun
wonöp." 42 Pël mëak Yesuun epël mëëa.
"Yesu nim omp ak sak waisumëëtak neen
kön wiim." 43 Pël maan Yesuuk epël mëëa.
"Ne yaap niamaan. Peene tapëtakëër ni
neering ngës ompyauuk ömëët."

Yesu wel wia
(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30)

44 Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën kët
itte utpet ëën yanget koö olëak wieë së
wiap kan 3 kilok oröa. 45 Pël yaëën ngönën
tup kaöetak poë köröp kësang ngeröök
uteëaumpel luptak keliak nempelnempel
ëak sa. 46 Pël ëën Yesu pi ngön ëak epël
mëëa. "Pep, nem könöp nim moresi
yanuulë." Pël mëak yok wel wia. 47 Pël
ëën ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön
itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa.
"Omën epop pi yaap saun wonöp." 48 Pël
yaëën omën itaampënëak së wa top ëa pörö
pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi
kakë sa. 49 Pël yaëën Yesu pim karuröere
Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëër
wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42)

50 Omën namp yapinte Yosep pöp Yu-
tia yangerak 51 Arimatia kakaanëp, pi
omën ompyaup yak wotpil wë Anutuuk
wa ngaöök momëëpënëak kor wakaima. Pi
kansol wotököröaring wëaup. Pël ëaupök
pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan
pi nerek wak nemaan ëa. 52 Omën pöpök
Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa.
53 Pël ëën kat mowiin së yetaprakaan ent
ëak poë köröp kölam ompyaö naöök kör
koëak kël öngöp naö omnarö wa wiipënëak
tëau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö
omën namp wa nawiinö. 54 Pöt kë yesa
akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant

kön ëa. 55 Pël ëën öng Kalili yangerakaan
Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omën
yangaöön itena. Pël ëak Yosep pi sokur
tolëël yawi pöten itena. 56 Pël ëak kaalak
kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuu
sokurak wa mëëpnaan wak sëpënëak kopëta
wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta
wieëaul koröp kë sa.

24

Yesu kaalak wal ëa
(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10)

1 Sante wangam kan röökëër pan öngörö
kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt
wak yangaöökë sa. 2 Së öröak itaangkën kël
kësang kan wari ulmëaumpel wa olaan kan
të wieëa. 3 Pël ëën pit kël öngöpöökë kakaati
së itaangkën Yesuu sokur won wieëa. 4 Pël
ëën ap wesak ëngk ma e wasö yaëën omën
naar ulpëën kölam panëëpëaar mëauwaar
piarpim naë öröak taua. 5 Pël ëën öngörö
itenak kas ëën tok oriak yangaakël itenaan
omën pöaarök epël mëëa. "Ar öröp ëënak
öp wëaupön welaaröa naë ap yewas? 6 Pi
eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan
Kalili yangerak wë ngön epël ök niiaö pöten
kön wieë. 7 Pi epël niiaup. 'Omën Këëp
ne saun omnaröa naë neulëën pitök këra
yetaprak nemöön wel wiak kët nentepar
nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap,' pël
niiaup." 8 Pël maan öngörö Yesuu ngaan
ngön ök mëëa pöten kön wiak 9 yangaöökaan
kaalak kak së Yesuu ru 11 pöröere omën
muntaröen pitëm omën itaampööre kat wi
ëa pötön ök mëëa. 10 Öng pörö Maria
Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë
ëlëpre öng munt naröere pël ëak öng pöröak
së Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa.
11 Pël ëën pit ngön pöt kat wiak, "Öngre
yokot ngön ya," pël mëak wa yaap newasën
ëa. 12 Pël ëak Pita pi wal ëak pöömpö
së yangaöök öröak tok oriak kël öngöpöök
itaangkën poë köröp kör koëau pëën wiaan
itena. Pël ëak omën öröa pöten kön selap ë
kakë sa.

Omën naar Emeasë kanöök Yesuun itena
(Maak 16:12-13)

13 Kët tapëtak Yesuu ingre mor
saurökaan naar Emeas kakë sëpënëak sa.
Ka pö Yerusalem kak naë 11 kilomita
pöta ök wieëa. 14 Omën pöaar kamtaöök
yesem omnant öröa pötë ngönöt aö yesa.
15 Pël yaëën Yesu pimënt piarpim naë öröak
piaripring sa. 16 Pël ëën omën pöaar itenak
Yesuun pi newasën ëa. 17 Pël ëën pëël mëak
epël mëëa. "Öröp nantëën nampnampön
maö im?" Pël maan piarip leng ëak tok
orieë yaköm ë sak ëa. 18 Pël ëak namp
Kliopas puuk epël mëëa. "Elei, ka ël
epotëaan omën pourö Yerusalem kak wëëp
ni kopëtapökëër omën pörek öröauten köpël
wëën ma?" 19 Pël maan Yesuuk piaripön
pëël mëak epël mëëa. "Pöt tol ëa?" Pël maan
piarip kangiir epël mëëa. "Yesu Nasaret
kakaanëpë elmëa pöten yak. Pi tektek ngön
yaaö namp, Anuture omnaröa ëöetak ngön
kosang aöre ya weëre kosangringöt mëmpö
pël yaaupök 20 kiri ar yaaö kaöaröere tiarim
ngarangköröak Rom yang ngarangkëpë
naë wes mëën puuk mëmpënëak maan
këra yetaprak möaup. 21 Ten pöt, puuk
Israel omnarö tiar utpetetakaan niöpnaat
pël weseëan pöt pitök möön wel wia pöta
ngöntere kët nentepar nent ëën munt nant
öröa pötë ngönöt yak. 22 Tenim naëaan
öng naröak Santeetak röökëër yangaöök së
itenak wais ök niaan yaan saut. 23 Pit së
sokuren ap wesak wais epël niiaut. 'Ten
së itaangkën ensel naarök, "Yesu pöp öp
sak wë," pël yenia.' 24 Pël niaan tenim
naëaan omën naar piaripta së yangaöök
itaangkën öngöröa aan kat wia tapël itena.
Pël ëaap pimtën itnaangkën ëa." 25 Pël maan
Yesuuk kangiir epël mëëa. "Arip kön won
pan. Arip öröp ëënak tektek ngön yaaö
omnaröa ngön retëng ëautön kön wi kosang
newasën yeë? 26 Kristo Yaö Mëëaup pi
këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre
kosang pimot öpna pöten arip köpël ma?"
27 Pël mëak Moses pim ngön ëa pötak ngës
rëak tektek ngön yaauröak ngönën pepatë
pimëën ngön ëa pöt pout ök mëëa.

28 Piaripring kak së öröak el wesak
sëpënëak yaëën piarip epël mëëa. 29 "Këtëp
ilaan koö olapënëak yaëërek tenipring öpa."
Pël maan piaripring kakaati sa. 30 Pël
ëak wë kaömp nëmpënëak wel aisëeë puuk
kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak
piarip mena. 31 Pël yaëën piarip pörekök

kön tektek sak iten sokola. Pël ëën pi ëlëëp ilëa. 32 Pël ëën piarpimënt nampnampön epël mëëa. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngönën pepatëaan ngön songönöt ök niaan kat wiak ya kë saut.” 33 Pël mëak akun tapëtakëër wal ëak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël ëak pörek së itaangkën ru 11 pröaring piarpim karurö wëën itena. 34 Pël ëën pitök epël mëëa. “Yaap pan, Aköp wal ëak wë Saimonön ë pet elmëën itena.” 35 Pël maan piaripök piarpim kamtaöök yesën ëa pöta ngönte ök mëak kak së kaömpöt yepelën piarpim piin këëkë itena pöta ngönteta ök mëëa.

Yesuu ruurö pit piin itena (Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Son 20:19-23)

36 Pit ngön pöt aim wëën Yesu pimënt pitëm tekrak orö rëak epël mëëa. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pël mëëa. 37 Pël ëën pit yaan sak, “Yesuu könöpök yaë,” wesak kas ëa. 38 Pël ëën pi epël mëëa. “Ar oröp ëën yaan utpet sak kön selap yeë? 39 Nemënt tapöpök wë. Ar nem ingre morötön iteneë. Pël ëak morö pat ëak këëkë it nengëneë. Ne koröpre mësëpring wë. Kön pörö epël wonörö.” 40 Pël mëak pim ingre moröt pet elmëa. 41 Pël ëën pit ya kë sak pim ngönte kat wiak kön wi kosang newasën om yaan sak yeem wëën epël mëak pëël mëëa. “Arim kaömp nant eprek wia ma?” 42 Pël maan pit i kaö imën kota kaö nent mangkën 43 wak pitëm itöök na.

44 Na pet irak epël mëëa. “Ne arring wë epël niaimaut. ‘Ngaanëër Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaauröa pepatë ngön wia pipotre tan pep Sam pöweri nemëën ngön ëa pipot pout kë rapënaat,’ pël niiaut.” 45 Pël mëak pimtok ngönën pepeweri ngön wia pöt ök maan kat wiak pitëm lupöt kan tëa. 46 Pël ëën Yesuuk epël ök mëëa. “Ngönën pepeweri epël wia. ‘Yaö Mëëaup, Kristo, pi këlangön kat wiak wel wiak akun nentepar nent pël wieë kaalak yangaöökaan wal ëëpnaap. 47 Pël ëën omnarö lup kaip tiin pitëm utpetat kërë moolapëna pöt pim yapintak ök maan Yerusalem kak ngës rëak aö yesem yang poutë së pet irëpnaat,’ ëaut. 48 Pötaanök arim itenan puot tekeri wesak ök man. 49 Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëën yaö niia pöt nook wes nimëëmaat. Pötaanök ar om kak eprek wëën kutömweriaan weëre kosang pöt arim naë irapnaat.”

Yesu kutömweri isa (Maak 16:19-20; Ngön 1:9-12)

50 Pël mëak pit mësak Petani kak naë së oröak pim moresiar ngaarëk weë pit welaköt elmëa. 51 Pël yeem wil moulmëak kutömweri isa. 52 Pël ëën pit piin yaya mëak ërëpsawi kaö ë kaalak Yerusalem kak së 53 wë kët ël epotë ngönën tup kaöetak wakaimeë Anutuun yaya maim wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 60 pöta ök won sëën Sonök Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Son pi Yesuu ru 12 pöröakaanëpök omën pouröaan ëa. Pim ngön pöt, omnarö Yesuun kön wi kosang wesak wëwë kosangët öpenëak retëng ëa. Pötaanök Yesuu ya mëna pöta ngönte naën, pim ök mëëa pöta ngönte ëa.

Pöt epël wia.

Yesu pi Anutuu Këmët *1:1-18*
Son i yamëaupre Yesuu ru wetëërö *1:19-51*
Yesuu ya mënaut *2:1-12:5*
Yerusalem kak Yesuu naë öröaut *13:1-19:20*
Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut *20:1-21:25*

Këm Ngönte wëwëetaringtak omën sak öröa

1 Ngaan panëër kutömre yang won wiaan
Këm Ngön pi wakaima. Këm Ngön pi Anuturing wakaima. Këm Ngön pi Anutu tapöp.
2 Ngaan panëër pi Anuturing wë. 3 Piaripök
ël epot pout ket ëauwaar. Omën nant kan
naöökëlaan naaröön. Won, Anutu puuk
Këm Ngön piin maan omën ël epot pout
ket ëa. 4 Pël ëak pimënt wëwë pepap pël
saarëën pim wëwë pötak omnarö piin kön
wiipenëak ëwa elnia. 5 Ëwa pepap pi ëwa
elnieim wë. Pötaanök koutak ëwaat ngep
naalmëëpan.

6 Omën namp Anutuuk wes mëën öröa
yapinte Son. 7 Pi ëwa pöta ngönte omnaröen
ök maan ëwa pepapön kön wi kosang
wasëpënëak öröa. 8 Son pi pöp ëwa wonöp
pi om ëwa pepapë ngönte ök apënëak öröa.
9 Ëwa pep kë pöp pi öröak yangerakë omën
pourö ëwa elnia, wë epop.

10 Anutu puuk Këm Ngön piin maan
puuk yangerakë omënere omnant ket
ëaup pitring wëënak pit piin ëwat nasën
wakaima. 11 Pi pimtë yang songöntak
öröak wëënak omnarö pit piin ngöntre
kar naalmëën ëa. 12 Ën omën ngöntre kar
elmëak piin kön wi kosang wesaurö tiar
Yesuuk pimëën yaö niwasën wë Anutuu
kröngre ru seim wë. 13 Tiar omnaröa yaaul
Anutuu kröngre ru sak naön. Ëlre peparö
pitëm kentöök ma könöök pël naën. Anutu
puuk elniin pim kröngre ru seim wë.
14 Këm Ngön pi omën orö rëak tenim
tekrak wëën ten pim ë rangiatön
iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeë
ngön këët pëën ök niaimaup. Ten pim ë
rangiat iteneimaö pöt Anutuuk pim ru
kopëtap mena.

15 Son i yamëaup pi ru pöpë songönten
war wesak ök mëak epël mëëa. “Omën
epopön ne ngaan arën epël ök niiaut.
‘Omën nem ënëm yewais pöp puukëër
kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.’ ”
16 Pi komre kolap pepap yak tiar pourö
pim naëlaan komre kolap kësangën yaalniin
nganngan weim wë. 17 Pöt tol ëënak? Anutuuk tiarimëën tektek ngönöt pëën Moses
pim moresi mowiin nina. Pël ëautak Yesu
Kristo puuk komre kolap niwesak ngön
këët tekeri wes nina. 18 Omën nampök
Anutuun itnaangkëntak pim Ruup pimtokëër Pepapring wëaup. Pötaanök Pepapë
songönte war wesak tiarën ök yenia.

Son i yamëaupök war wesak mëëa (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Yuta ngarangk Yerusalem kak wëaurö
pit Anutuun kiri ar yaaö naröere Liwai
ngönën omën narö Sonë naë wes mëën së
epël pëlpël mëëa. “Ni talëp?” 20 Pël maan
Son pi ngep naën war wesak epël ök mëëa.
“Ne Yaö Mëëaup, Kristo won.” 21 Pël maan
pit piin kaalak epël pëlpël mëëa. “Ën ni
Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Elia
ma?” Pël maan pi wonwon mëëa. Pël
maan pit kaalak epël pëlpël mëëa. “Ma ni
Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim
kor wakaima pöp ma?” Pël maan pi kaalak
wonwon mëëa. 22 Pël maan pit epël mëëa.
“Ën ni talëp? Tenim wes nimëauröen së ök
menaan. Nim songönten ök nia. Nimtok
nimtëën talëp yamëëaup?” 23 Pël maan Son
puuk epël mëëa.
“Ne yang pultak wë ngön ëak epël yaaup.
‘Aköpëën kanö ngëseë.’
Ngaanëër Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Aisaia pim tektek ngön ëa pöt nem
naë kë yaarö.” 24 Pël maan omën wes
mëauröa naëaan Parisi ngönën omën narö
pit piin epël pëlpël mëëa. 25 “Ni Kristo
won, ma ni Elia won ma ni Anutuu tektek

ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp won ëën pöt ni tol ëënak omnarö i yamëaup?" 26 Pël maan Son pi epël mëëa. "Ne omnarö i yaaptaring yamëaup. Ën omën namp arim tekrak wëën itnaangkën wë. 27 Ne utpet epopök yok pangk pim ing korötepar wii nemowilngan."

28 Yotan i pouuk Petani kak Son pim omnarö i mëa lup pötak ngön pöt oröa.

Yesu Anutuu Sëpsëp Ruup

29 Ëlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisën itenak epël mëëa. "Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup. Kiri ar yaaurö sëpsëp ruurö Anutuuk omnaröa ketöt won wasëpënëak pit kiri ar ë yaë ök tapël Anutuuk tiar omnaröa ketöt puuk won niwasëpënëak wes mëën oröaup. 30 Omën pipopönök ne ngaan epël niiaut. 'Omën nem ënëm yewais pöp puukëër kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.' 31 Nemëntta piin köpëlëp. Pël ëautak ar Israel omnarö piin ëwat sënëak i yanimë." 32-33 Pël niak Son pi epël yenia. "Neenta köpël wëënak Anutuu omnarö i momëëmëak neeaupök epël neeaut. 'Ni omën namp i yemomëën Ngëëngk Pulö irë rangk ngentiak öpna puopök omnarö Ngëëngk Pulö momëëmpnaap.' Pël neaan ne itaangkën Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak kutömweriaan irë pim rangk ngentiak wëa. 34 Ne pöten itenak war wes niamaan. Yaap, epop Anutuu Ruup."

Yesuuk ru kong nent koira

35 Ëlpamök Son pim ru naarring wë 36 itaangkën Yesu kan yesën epël ök yenia. "Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup." 37 Pël niaan tenip kat wiak Yesuu ënëm saut. 38 Pël ëën Yesu kaip ti itaangkën tenip pim ënëm yesën itenak epël pëlpël yenia. "Arip öröp wë yewais?" Pël niaan tenip epël pëël mëëaut. "Rë yanuulaup, ni ka taltak wëaup?" 39 Pël maan Yesuuk tenipön epël yenia. "Arip wais iteneë." Pël niaan tenip piiring së ka wëauten itenak kët taptak piiring wë ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pötaanök.

40 Yokot Son pim ngönte kat wiak neering Yesuu ënëm sa pöpë yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap. 41 Pi teëntom së pim nanëp Saimon koirak epël ök mëëa. "Tenip Anutuu Yaö Mëëaup Kristo koirak itenaut." 42 Pël mëak Entruuk Saimon koirak Yesuu naë waisa. Pël ëën Yesuuk Saimon piin itenak epël mëëa. "Ni Saimon, Sonë ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak." Yapin Sipas pötere Pita pötepar tiarim ngöntak kël.

Yesuuk Pilipre Nataniel koira

43 Ëlpamök Yesu pi Kalili yangerakë sëpënëak kön wia. Pël ëak itaangkën Pilip wëën epël ök mëëa. "Ni nem ruuröaring wë." 44 Pilip pi Entruure Pita piarpim ka songönte Pesaita pörekaanëp. 45 Pilip pi së Nataniel koirak epël ök mëëa. "Ngaanëër Anutuuk ngön kosangöt Moses mangkën retëng ëëre tektek ngön yaauröa retëng ë pël ëaut kat wieim pöp ten koiraut. Pöp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanëp." 46 Pël maan Nataniel pi epël mëëa. "Omën ompyaup ke pëlëp Nasaret kakaan naarööpanpe." Pël maan Pilipök epël mëëa. "Wais itaampëën." 47 Pël mëak Pilip Nataniel koirak Yesu pim naë waisën itenak pim songönten epël yenia. "Omën yewais ëngköp pi yaap Israel omën yaapöp. Pi morökötwonöp." 48 Pël yeniaan Nataniel pi Yesuun epël yema. "Ni tol ëak nem songönten ëwat wëën?" Pël maan Yesuuk epël yema. "Pilipök ngön neniaan wiaan ni kem songöntak wëën itenaut." 49 Pël maan Nataniel kangiir epël mëëaut. "O rë yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaröa omën omp aköp." 50 Maan Yesuuk kangiir epël ök yema. "Kem songöntak wëën nem itnak niiaö kot taptaan kön wi kosang yenewasën. Pötaanök ënëmak omën kaöat oröön itaampëët." 51 Pël mëak Yesuuk kaalak rangk epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Ënëmak ar itaangkën kutömwer kan tëën Anutuu enselörö Omën Këëp nem naë isak yeiraan itaampunëët."

2

Yesuuk maan i yaaptak wain i sa

1 Kët nentepar won sëën Kena kak Kalili yangerak omën namp öng mor mampënëak yaëën Yesu pim ëlëp omën pöpë kaatak wëa. 2 Pël ëën Yesure pim ruurö ten këëre imën nënëak tenën yas niia. 3 Pël ëën së wë wain iit won sëën Yesu pim ëlëpök piin epël ök

yema. “Pitëm wain iit kos sa.” 4 Pël maan Yesuuk epël yema. “Öng epop, ni nem ëëma pöten kön selap ëëngan. Nem songönte tekeri wasuma akunet naën.” 5 Pël maan ëlëpök inëënöröen epël ök yema. “Omën nant ëënëak niaan pöt ënëm elmëën.”

6 Yuta omnarö tenim ngönënta wieëaul kaömp nënëak pöt mor i yairaut. Pötaanök ka pötak yang kap 6 ëak wieëa. Kap nent peö ëaan pöt 20 ma 30 kalen i ke pël wiaapnaat. 7 Pël ëën Yesu pi inëënöröen epël ök mëëa. “Ar i kolak lë mëën peö ëëp.” Pël maan pit kolak wais mëak peö panë ë ulmëa. 8 Pël ëën Yesu pi epël ök mëëa. “Ar nant kap pötëaan lë mëak wak së këëre imën ngarangkëp meneë.” Pël maan pit kolak lë mëak wak së mangkën 9 i yaaptak wain i sa pöten kön nawiin ëa. Inëënörö i kolak së mena pörö pitökëër ëwat wëa. Pël ëën ngarangkëp pi omp öng koira pöpön ngön mëak epël mëëa. 10 “Omnaröa yaaul wain i ompyaut mangkën omën pourö nëmpënaatep tol ëënak ompyaut om wiaan wain i pasit wet rëak ningkën nak kep ëak wëënak ënëmak wain i misëng wesaut ëlëëp ngep ëak wakaimaut wak yaën? Talëp pël yeëa?” 11 Yesu pim retëng nentere nent ëëpna ngës rëak Kena Kalili yangerak pim weëre kosang pet elniipënëak retëng pipët ëën itenak ten pim ruurö weëre kosangö pim naë wia pël kön wi kosang wesaut.

12 Ënëmak Yesuu ëlre nangre ruurö pël ëak ten Kapaneam kak së oröaut. Pörek së akun wali naön.

Yesuuk ngönën tup kaöetak omnarö sum ëeim wëën waö ë mëa
(Matiu 21:12-13; Maak 11:15-19; Luk 19:45-46)

13 Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ten Yesuring Yerusalem kakë saut. 14 Pël ëak pörek së Anutuu ngönën tup kaöetak ilëak Yesu pi itaangkën omnarö ka lup nentak wë pol purimakaöre sëpsëpre intre pörö sum ë ën monat ngawingawi ë pël ëeim wëa. 15 Pël ëën Yesu pi itenak wii koö nenges wak omënere pol purimakaöre sëpsëp pörek wëaurö waö ë mëak mon ngawingawi yaauröa monat wak kömen moolëak urötta kaip ti yemoola. 16 Pël ëak intörö wak ngawingawi ëeim wëauröen epël yema. “Piporö wak kama seë. Nem Pepapë tup ngëëngk epët urröm kaatë ök wasngan.” 17 Pël yemaan pim ruurö ten ngönën pepeweri ngön epël retëng ëa pöten kön wiaut. “Ne nim kaat ompyaö wiaapnaataan weë yengenti.” 18 Yesu pit waö ë momëën ngönënë kaöaröak epël yema. “Nim ten waö yaalniin pöta songönte pet elniimëën retëng weë nent pet elniin itaampun.” 19 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ar tup epët töol olaan pöt nook kaalak akun nentepar nent ök rëëmaat.” 20 Pël maan pit epël yema. “Akun selap pan krismaki 46 ke pël ök rëautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ök ram ma?” 21 Yesu pim ngön mëëa pöt ngönën tupten nemaan, pimtë koröpöön yema. 22 Pël ëautak wë ënëmak weletakaan wal ë moulmëa akun pötak pim ruurö ten pim ngaanëër ngön ök niia pöten kön wiaut. Pël ëak ten ngönën pepeweri wieëa pötere Yesuu ök niia pöteparën kön wi kosang wesaut.

Yesu pi omën pouröa songönöt ëwatëp

23 Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak Yesu Yerusalem kak wëën omën selap pim retëng weëre kosangring yaaö pötön itenak piin kön wi kosang yemowas. 24 Pël ëën Yesu pi pitëm songönten ëwat wëa. Pötaanök pitëm piin kön wi kosang yemowas pöten yaap newasën yaë. 25 Pël ëën nantön köpël naënëp yak omnaröak ök nemaan wiaan pimtok pitëm lupötë iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngönngön ëa

1 Omën namp wëa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngönën omën, Yuta omnaröa kaö namp. 2 Pi röök nentak Yesuu naë së epël mëëa. “Rë yanuulaup, niin ten ëwat wë. Anutuuk ni ten rë niulömëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngolöp nent naëpan.” 3 Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mëëa. “Ne yaap pan niamaan. Namp pi ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaöök mëëpnaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan.” 4 Pël maan Nikotimas pi epël mëëa. “Tol ëak omën namp pi kaö saupök

ngolöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngolöp wesak wilëpën ma?” 5 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Yaap pan niamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëën ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaöök namëëpan. 6 Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëën wak öpnaat. Ën Pulöök elmëën ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap. 7 Ni nem ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak ön pël ök yeniak pötaan yaan sak ëëngan. 8 Kentö pi pimtë yamöaul yamö. Pël ëak omnant pout ëtëp ë yesën nga ngönpel pëën kat yawiin. Ën songönte tarëkaan öroak yewais ma tarëk së pet yair pöt ni köpël wëën. Omën Pulöök elmëën ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpnaarö pit tapël ëëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëën pötaanök.” 9 Pël maan Nikotimas kangiir epël mëëa. “Pöt tol ëak pël ëëpën?” 10 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni Israel omnaröa rë yanuula kaö nampök tol ëënak köpël yaën? 11 Ne yaap pan niamaan. Omnant tenim itenak kat wiak pël yaautön yeniak. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö. 12 Ne yangerakë omnantëël niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweriil ko wesak niamaatep ar pötön köök kön wi kosang newasën ëën sa. 13 Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këëp nemtokëër kutömweriaan yangerakël irëaup. 14 Ngaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket ëak këraarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këëp ne tapël elnëëpnaat. 15 Pël ëën neen kön wi kosang newasëpnaarö wëwë kosangtak öpnaarö. 16 Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëën irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëërö kö nasëngan, wëwë kosangtak önëërö. 17 Ruup ne ngön ë pet yairauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëën irëaut. 18 Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön ya nampan. Ën namp pi kön wi kosang nenewasën ëëpna pöp pi kö sëpënëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol ëënak? Anutuu Ru kopëtap neen kön wi kosang nenewasën ëa pötaanök. 19 Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak öroak wëënak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaaö ëën kouten kent ëa. Pöt pitëm wëwëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa. 20 Omën utpetat yaaurö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sëpan pötaan kas ëak ëwaatak naaröön yaë. 21 Ën namp pi këët ngar öpna pöp ëwa pöt temanöm wasëpnaap. Pël ëën pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ökök ima pöta songönte tekeri sëpnaat.”

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëëa

22 Pël mëak Yesu pi pim ruurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek së wë omnarö i momëaut. 23 Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëën Son piita i momëeim wëa. 24 Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëën wiaan pël ëa.

25 Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela. 26 Pël ëak pit Sonë naë së piin epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk niiring wë pim songönte war wesak ök mëëan pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomëën omën pourö pim ngësël sa pet yair.” 27 Pël maan Sonök kangiir epël mëëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant ëëpënëak weëre kosang nemangkën wiaan pimtok yok pangk naëpan. 28 Arimtokëër ëwat wë. Ne ngaan epël niiaut. ‘Ne Yaö Mëëaup, Kristo won. Pi tapöpëën wet rëak wes nemëaup.’ 29 Omën namp pim öng yaup koirën pöt öngöp pimtë naë së öpnaat. Pël ëën ompöpë karip pi naë wë pim ngöntöpë ngönte kat wiak ërëpërëp ëëpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesën itenak nem lupmer ërëpsawi kaö yeë. 30 Puukëër isëp. Ne irem.”

31 Omën ngaarëkaan irëaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan öroaup pi yangerakaanëp. Pi yangerakë omën epotëël ngön apnaat. Omën kutömweriaan irëaup pi omën epot pout il niwesaup. 32 Pi pim omnant itaampööre kat wi ëautön ök yeniaanak omën naröak kat wiak kön wi kosang newasën yeë. 33 Omën

namp pi kat wiak kosang wasëpnaap Anutuu ngönte këët pöt pet yaalmë. 34 Anutu pim wes mëën waisa pipop pim Pulö mangkën peö ëaup. Pötaanök pi Anutuu ngön këët ya. 35 Anutu pi pim Ruup lup sant elmëak ngarangk elniipënëak omnant pout pim moresi mowia. 36 Pötaanök namp pi Ruupön kön wi kosang wasëpna pöp wëwë kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupë këm ngönta ënëm naën ëëpna pöp pi wëwëet naön ëëpnaap. Anutu pim ya këlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ëa

1 Akun pötak Parisi ngönën omnarö pit ngön nent epël kat wia. "Yesu pi omnarö kësang pan i momëën pim ënëm yesën Sonë ruurö il yemowas," pël kat wia. 2 Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimënt omnarö i momëeimaut. 3 Pël ëën Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakël saut. 4 Tenim kan sa pö Sameria yangerak öraak seëau. 5 Pöök yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamëëa pöök së öraut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wieëa. 6 Ka pöökë naë Yakop pim i öngöp ngaanëër tëau wieëa. Ten kan im Yesu koröpön ëën itaangkën këtëp luptak wëën i öngöp pöökë pourak wel aisëak kë yes.

7-8 Kë yesem wëën pim ruurö ten ka pöökë omnaröa ngësë kaömp sum ëënëak saut. Pël ëën pimënt wëën Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpënëak sa. Së pim naë öröa. Pël ëën pi öng pöpön iit nëmpënëak kimang mëëa. 9 Pël maan öngöpök epël mëëa. "Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol ëënak neen i kimang yenëaan?" Pim mëëa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mëëa. 10 Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. "Ni Anutuu omën ompyaut nimpna pöten ëwat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ëwat wëën talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp." 11 Pël maan öngöpök epël mëëa. "Omën kaöap, ni i kepit wonöpök ëaanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëkaan öm? 12 Tenim ëap Yakop puuk i öngöp epö tëak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?" 13 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Omën i öngöp epöökaan yena piporö pourö kaalak iiten ëëpnaarö. 14 Ën omën nook iit ningkën nënëërö kaalak iiten naëngan. I köloköta olaim wë pöl arim lupötë wieë pötë menmen eim wëën ar wëwë kosangtak önëërö." 15 Pël maan öngöpök epël mëëa. "Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël ëën ne i pipët nak kaalak iiten naën ëëmaan. Pël ëak eprek wais yokola pöt sëp wasumaan."

16 Maan Yesuuk epël mëëa. "Ni së nim ompöp koirak epël waiseë." 17 Pël maan öngöpök epël mëëa. "Ne omp wonöp," maan Yesuuk epël mëëa. "Nim omp wonöp yaan pipët yaap. 18 Ngaan ni omp mor nas waup. Pël ëaupök peene omp namp niiring wë pipop nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap." 19 Pël maan öngöpök epël mëëa. "Ne peene niin ëwat yes. Ni Anutuu tektek ngön yaaö namp. 20 Tenim ëarö pit rosir epöök wais Anutuun yaya maimaurö. Ën ar Yuta omnaröak pöt epël yak. 'Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.' " 21 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpën sa. Pël ëak tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Ën Yerusalem kak sëeta yaya nemangan. 22 Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö. Ën ten Yuta omnarö pöt tenim ëwatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol ëënak? Anutu pim omnarö utpetetakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë öröa pötaanök. 23 Akun nent temanöm sëpnaat ëa pöt yok öröa. Pël ëën omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaaup. 24 Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map." 25 Pël maan öngöpök epël mëëa. "Ne ëwat wë. Yaö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën epot poutëët war wesak ök niapnaap." 26 Maan

Yesuuk epël mëëa. “Ne tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

27 Yesuuk pël yamëem wëën pim ruurö ten kaalak së oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itenak yaan saut. Pël ëak nampök öngöpön, “Ni oröpmor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Ën Yesuunta, “Oröp ëënak öng pipopring ngönaak yaan?” pöt nemaan ëaut. 28 Pël ëën öng pöp i kepit pörek wiak kak së omnaröen epël ök mëëa. 29 “Waiseë. Itaampunëën. Omën namp e wais wë nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo koröp.” 30 Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

31 Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël mëëaut. “Rë yanuulaup, ni kaömp në.” 32 Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.” 33 Pël niaan ten ruurö neneren epël mëëaut. “Omën nampök kaömp nant wak wais mena koröp.” 34 Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarëk wak pim ya ngön ëaut mëmpa pötak nem kaömpöt yaë. 35 Ar këëre kaömp önëak epël aim. ‘Ngoon kong nent won sëën këëre kaömp köp sëënak öpen,’ pël aim. Pël ëautak ne arën ök niamaan. Omnaröen iteneë. Arim këëre kaömp yewaul arök pit nemëën neweë. Nem omën nemëën öma akunet temanöm sa. 36 Ya omën namp këët yeön ya pepap pi sumat yemangk. Ök tapël ya omën namp nemëën wë pöp pi kangit mempaat. Pël ëën pim öpna pörö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar ërëpsawi ë yaë. 37 Pötaanök ngaanëër omën namp pim ngön epël ëa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök këët yeö.’ 38 Ne arim ngaan ya mënak nangëntënrekëlök om këët önëëtaan wes yanimë. Ya pöt naröak mënak ngëntën kë oröaut. Ar om pep sak këët önëët.”

39 Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öng pöpë ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öng pöp epël mëëa. “Pi nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa.” 40 Pël ëën Sameria omnarö pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël ëën pi akun nentepar pitring wakaimaut. 41 Pël ëën omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak 42 öngöpön epël mëëa. “Ten nim ngön pëënte kat wiak omën epopön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epopök yangerakë omnarö utpetetakaan kama niöpnaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkëpë ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesa

43 Akun nentepar won sëën ten Kalili yangerakël saut. 44 Pöt Yesu pimtok pimtëën wet rëak tekeri wesak epël ök ëa. “Tektek ngön yaaö namp pimtë kaare yangerak wëën omnaröak pi kaö nasën wë wesak piin yaya nemaan ë yaë.” 45 Pël ëak Kalili yangerak së oröaut. Pël ëën Kalili omnarö pit Yesu piin itenak ërëpsawi yaë. Pöt wet rëak pit pourö Yerusalem kak Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak wëën pi ya yamëngkën itena. Pötaanök pi sëën ngöntre kar yaalmë.

46 Ten Kena kak Kalili yangerak së oröaut. Pörek pimtë ngaan maan i yaaptak wain i sa pörek. Pël ëën kak pörekë naë Kapaneam kak pörek yang ngarangkëp pim ya omën nampë yokotup yauman wieëa. 47 Pël ëën pöp pi Yesu pim Yutia yanger sëp wesak Kalili yangerak së yaarö pöt kat wiak pim naë wais oröak epël kimang yema. “Nem yokotup yauman kaö panë yeem wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni tepër së nem yokotup ompyaö wasumëak yewais.” 48 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar retëng it köpëlöt arim itöök pet naalniin ëën pöt kön wi kosang newasën ëënëërö.” 49 Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, teënt pan sëpa, nem yokotup wel wiipanok.” 50 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni së, nim yokotup öp wëërek.” Pël maan omnamp Yesuu ngönte wa yaap wesak kaalak kakë yes. 51 Pël ëak pi kan kourak yesën pim inëën ruurö së koirak epël ök mëëa. “Nim yokotup yok öp sak wë.” 52 Pël maan pi pitën akun taltak ompyaö sa pöten pëlpël maan pit epël mëëa. “Kusi, kët luptak wëën pim koröp es nga pöt won sa.” 53 Pël maan pepap pi pimënt epël kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp

öpnaap,' pël neeautep." Pël ëak piire pimorö Yesuun kön wi kosang wesa.

54 Yesu pi Yutia yangerakaan Kalili yangerak së oröak retëng weëre kosang pipët kaalak ëën nentepar pël saut.

5

Yesuuk Petesta i kaöök omën namp ompyaö mowesa

1 Wë akun nentak Yuta omnarö pitëm akun ngëëngk nent temanöm sëën ten Yesu piiring Yerusalem kakë saut. 2 Yerusalem kak naë sëpsëpöröa ka kanra ëöök i kaö nent Yuta ngöntak Petesta pël yamëëaut wieëa, pöta ëöök kët kosöp ka mor nas wieëa. 3 Ka pötë omën yauman ke nentere nent yaaurö, it ngaap saare ing il tëaöre omën kël wëëre pël ëaurö wë i kaö ëtëp elmëëpënëak kor wakaima. 4 Akun nantë Aköp pim ensel namp wes mëën wais i kaö ëtëp elmëën ëtëp yaëën omën wet rëak ilapna pöp pim yaumante won sëpnaat. 5 Pël ë yaaurek omën namp kët kosöp ka nentak wieëa. Pi yauman eim wëën akun wali pan krismaki 38 pël won saup wieëa. 6 Yesu pi omën pöp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pöten ëwat wë omnampön epël yema. "Nim yaumante won sëpënëak kent saan ma?" 7 Pël maan yauman omnampök epël yema. "Kaöap, i kaö ëtëp yaëënaar omën namp wa neulëpnaap won. Nemtok sumaat pangk naën ëak ilamëak yaëën wet rëak saupök il yenewas." 8 Pël maan Yesuuk epël yema. "Ni wal ë tauak nim korumönte wak kan së." 9 Pël maan tapëtakëër ompyaö sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaö mowesa akun pöt kë yesa akunetak ëa. 10 Pötaan Yuta omën kaöaröak omën ompyaö mowesa pöpön epël mëëa. "Peene akun epët kë yesa akunet. Nim korumönte ömë pötaan nga wia." 11 Pël maan omën ompyaö sa pöpök pitën epël mëëa. "Omën nem ompyaö newesaupök nem korumönte wak sum pël neeautep." 12 Pël maan pit epël pëël mëëa. "Omën talëpök nim korumönte wak sum pël yenia?" 13 Pël maan omën ompyaö sa pöp omën tok kësang ëaan Yesu omën pöröak irikor ëak yesën köpël ëak ëngk ma e wesa.

14 Ënëmak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöetak së omën pöp koirak epël yema. "Ni ompyaö saupök kaalak utpetat ëënganok. Pël ëëmë pöt omën könöm nant nim yaumante il niwasëpna pöt nim naë orööpnaat." 15 Pël maan omën ompyaö mowesa pöp Yuta kaöaröa naë së epël mëëa. "Omën ne ompyaö newesa pöp Yesuuk ëa." 16 Pël maan Yuta kaöarö pit pöten kat wiak kë yesa akunetak Yesuuk omnamp këëkë mowesa pötaanök pörek ngës rëak kööre tok elmëak mëmpënëak kent wia. 17 Pël ëën Yesuuk kangiir epël mëëa. "Nem Pepap pi akun poutë ya yamëngkaup. Pötaanök ne ök tapël yeë." 18 Pël maan Yuta kaöarö pit akun pötak Yesu mëmpënëak nga kup ria. Pöt pi pitëm ngön kosang wiaut ilap riak kë yesautak ëa pötaanök. Pi Anutu pim Pep panëëp yamëem Anutuu ök sak pimtëën omnaröen pet elmëa. Pötaanök pit pouteparëën pi mëmpënëak ngön ë kosang wesa.

Yesuuk pi ya weëre kosangöt wak wë pël ök mëëa

19 Yesu pi kangiir yema. "Ne yaap pan niamaan. Ruup ne nemtë könöök omën nant naëngan. Nem Pepap yamëngkën iteempa pöt mëmpaat. Pötaanök omnant nem yeë epot nem Pepap yaëënak ök yeë. 20 Nem Pepap ne pim Ruupön kent ëak pimtë omnant yamëngka pout neen pet elnëeim wë. Pël ëak kaalak munt kësang nant pet elnëën pöt epot il wesak mëmpa pötön ar yaan sënëët. 21 Nem Pepap pi omën wel wiaurö wal ë moulmëak wëwë yemengkaupök tapël Ruup neenta nem kentöök omën narö wëwë yemengkaup. 22 Nem Pepap pi omnarö ngön yaatak kom naalmëën yaaup. Ngön ya yamëngka pöt pout ne nenaut. 23 Pötaanök omën narö Pepen yaya mapnaarö, ök tapël Ruup neenta yaya neapnaat. Ën omën Ruup neen yaya nenëaan ëëpnaarö pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nemaan ëëpnaat.

24 "Ne yaap pan arën niamaan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëëngan. Pi yok wel yawiaurek sëp

wesak peene wëwë kosangtak wë. 25 Ne yaap pan arën niamaan. Akun orööpënëak ëa pöt yaarö. Pötaanök omën wëwë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutuu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël ëak këëkë kat wiipna pörö wëwëeta öngpök ilapnaan. 26 Nem Pepap pi wëwëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnëën neenta wëwëeta songön saup. 27 Ne Omën Këëp. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elniimëak weëre kosang nenaup. 28 Ar epëten yaan sak ëëngan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wieëaö pourö nem ngönte kat wiak 29 wal ëëpnaat. Omën ompyaö ëaurö pit wal ëak wëwëetak öpnaan. Ën omën utpetatringörö pit wal ëak nem naë ngön ya mëmpnaat."

Naröak Yesuu songönte war wesak ök mëëa

30 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. "Ne omën nant nemtë könöök naëngan. Nem Pepapök ëëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomëngk. Nem ngön ya yamëngk pöt wotpil panë yeë. Pöt ne nemtë könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë. 31 Nem ngön ök yeniak epot nemtë könöökaan nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasënëët. 32 Nem Pepapök nem songönte aan yaap ëëpnaat. 33 Ar ngaan omën narö Sonë naë wes mëën pëël maan puuk nem ya yamëngkautaan ngön këët ök mëëa. 34 Nem Pepapök nem songönte ök yaaup yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasën Anutuuk ar utpetatë öngpökaan niöpënëak Sonë nemëën ök niia pöt kön wiinëak ök yeniak. 35 Son pi kalaötë rangiak ëwa yeë pöl omnarö ar ëwa elniin akun kot nent ëwa pöön ërëpsawi ëan. 36 Ar nem songönte ëwat sënëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonë neekël utak niia pöt il yewas. Omën epot pout mëmpö së mën pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamëngk epot pimtok omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël ëën ar itenak neen, 'Pi Pepapök wes mëën irëa,' pöt kön wiinëët. 37 Pep, nem wes nemëaup, pimtok nem songönte tekeri wes nina. Ar pim këmtakaan ngön kot nent kat wiire ë kos iteempö pël naënörö. 38 Pël ëak pim ngönte arim naë wi naön. Pöt ar Pepak wes mëaup nemëën kön wi kosang newasën yeë. 39 Ar wëwë kosangtak önëak ngönën pepeweri ngön wia pipot pout sangk kelak kat yawiaurö. Ngön pipotök nem songönte war wes yaningk. 40 Pël yaëënak arökëër nem naë wais wëwëet önë pötaan kaaö yeë. 41 Ne omnaröak yaya neapnakök naën. 42 Ën arën ne ëwat wë. Arim lupöt Anutuun rë noolaan wë. 43 Nemtok nem könöök newaisën. Nem Pepapök wes nemëën waisën ar ne sant newesak nem ngönte ngar naön yeë. Ën omën namp pim könöök waisëpna pöpökëër ar pi sant mowesak pim ngönte kat wiinëët. 44 Ar arimtok arimtëën neneraan yaya aimeë Anutu kopëtapök yaya niapnaaten kaaö yaauröak tol ëak Anutuun kön wi kosang wasën? 45 Arök nook Pepa naë arimëën ngön ya mëmpaat wasngan. Moses pim ngön kosang retëng ëaut wia pipotök ar ngön yaatak niulëëpnaat. Moses pim ngön kosang retëng ëa pötök, 'Tiar kaamök elniipnaat,' pël yewas. Pël naëpan. 46 Moses pim ngön retëng ëa pipot nemëën retëng ëaut. Pötaanök ar pim ngön pout kat wiak kosang wesan talte nemotta tapël kat wiak kosang wasën. 47 Ar pim ngön retëng ëa pöt kat wiak kosang newasën ëauröep tol ëak nemotta kosang wasën?"

6

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena (Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1-4 Yesu pi ngön pit më pet irak wë Anutuu mait elmëa akun ngëëngk pöt temanöm yesën, Kalili i kaö yapin nent Taipirias pöökë we naöökël saut. Pël ëën omën selap pan pi yauman omnarö ompyaö yemowasën itenaurö yak pim ënëm waisa. Pël ëën ten Yesu pim ruuröaring rosir naöök is wel aisëak 5 itaangkën omën kësang pan yewaisën Yesuuk Pilipön epël yema. "Omën selap eporö kaömp tarëkaan wak mangkën pangk ëëpën?" 6 Pöt pimënt pöp pim ëëpnaat kön wieëak Pilipön ököök mëëa. 7 Pël maan Pilipök epël yema. "Tiar

yok pangk mon kësang 200 kina pöta kön kaömp sum ëak mempenaatep pöteta omnarö pangk naëpan sa." 8 Pël maan Yesuu ru namp Entru, Saimon Pita pim nangapök Yesuun epël yema. 9 "Yokot omp ulwas namp e wë epop pim naë kaömp kotut mor nas ën i kaö imën kot naar pël ëaap epteparök tiar omën selap eporö pangk naëpan sa." 10 Pël maan Yesu itna pöt nön kësang naö wieëa. Pël ëën ten pim ruuröen epël yenia. "Ar omnaröen wel aisapën maë." Pël niaan omnaröen maan wel aisëa. Omp pörö kësang pan 5000. 11 Pël ëën Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar wak tapël ëak mangkën pangk ëa. 12 Pël ëën pit na pet irën Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. "Ar kaömp yenem kaö olëa epot wieë utpet ëëpanok wa top ëeë." 13 Pël niaan ten kaömp mor nas pötepar ë kaut wa top ëak kër 12 pötë waulön peö ëaut.

14 Omnarö pit pim retëng ëa pöten itenak epël yema. "Omën epop Anutuu tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp." 15 Pël mëak pit Yesu moröak pitëm kaö was ulmëëpënëak yaëën pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

Yesu i kaöökë roro sa (Matiu 14:22-23; Maak 6:45-52)

16 Wiap kan kët yeilaan Yesuu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut. 17 Pël ëak pörek oröak wëën Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaöök ilëak Kapaneam kakël saut. 18 Pël ëak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa. 19 Pël ëën ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangkën Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas ëaut. 20 Pël ëën Yesuuk epël yenia. "Nemtok yeëerek kas ëëngan," pël yenia. 21 Pël ëën ten pi wangaöök wa moulmëënëak yaëën tapëtakëër tenimtë san pörek yaarö.

Omnarö Yesu koirëpënëak ap wesa

22 Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëën sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. "Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteengk pöök Yesu om wëën pim ruurö pitëmënt saut." 23 Pël yamëem wëën Taipirias kakëlaan wang nant kusiitak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkën na pörek së oröa. 24 Pël ëën omën Yesu pim kaömp mangkën na pörö pit itaangkën Yesure pim ruurö ten pitëm naë won. Pël ëën wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

Yesu pi wëwë koirëpena pöta kaömpët

25 Pörek wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. "Rë yanuulaup, ni taan epël waisaup?" 26 Pël maan Yesu pi kangiir epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Ar nem retëng weëre kosangring pet elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkën nëën kep elnia pötaan pëën neen ap wasö waisan. 27 Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëën ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këëp nook ar nimpaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa. Pötaanök nook ningkën nak wëwë kosangtak önëët." 28 Pël maan pit epël yema. "Ten tol ëak Anutu pim yaat mëmpun?" 29 Pël yemaan Yesuuk kangiir pitën epël yema. "Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëën waisaup neen kön wi kosang wasënëët." 30 Pël maan pit kangiir ngön epël yema. "Ni retëng talte yaëën ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya oröpët mëmpëëp? 31 Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëënë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. 'Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.' " 32 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkën eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yaningk. 33 Kaömp Anutu pim yaningk epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut." 34 Pël maan pit epël yema. "Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm."

35 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Nemënt tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këën naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi iitenta naëpanëëp. 36 Ne arën epël

niiaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenewasën yeë. 37 Omën pourö Pepak nem ngësël waisënëak niiaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëën nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan. 38 Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëën irëaut. 39 Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëën nenaö pörö namp il nanimëëngan, won. Akun kaöaöök nenaul wal ë niulëëmaat. 40 Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këëkë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëërö ar wëwë kosangtak önëërö. Pël ëën akun kaöaöök nook ar wal ë niulëëmaat."

41 Yesu pi pimtok pimtëën, "Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup," wet rëak pël mëëa. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëën kaaö ngön mëëa. 42 Pit neneren epël mëëa. "Omën epop Yesu, Yosepë ruuppe. Tiar pim ëlre pepaarën ëwat wëep. Pi tol ëënak, 'Ne kutömweriaan irëaup,' pël ya?" 43 Pël yemaan Yesuuk epël yema. "Arimënt neneren kaaö ngön mangan. 44 Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëënak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëën nook akun kaöaöök wal ë moulmëën wëwëetak öpnaat. 45 Anutuu tektek ngön yaaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng ëaut. 'Anutu pi omën pourö rë niulöpnaat.' Pël ëën omën narö Pepa ngönte kat wiak ëwat sënë pörö nem naë waisënëët. 46 Arim naëaan nampök nem Pepapön itnaangkënörö. Anutuuk wes nemëaup nookëër nem Pepapön itenaup. 47 Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. 48 Nemënt kopët tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. 49 Ngaanëër arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëënöt neimeë ulöp sak wel wi saurö. 50 Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëët nem naë epët. 51 Wëwë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë pörö wëwë koirënëët. Nem kaömp ar nimpa pöt nemtë mësëpët yangerakë omnarö wëwë koirënëëtaan nimpaat."

52 Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. "Omën epop pi tol ëak pim mësëpët tiar ningkën nëmpenëak ya?" 53 Pël yemaan Yesuuk kangiir epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këëp nem mësëpët nëëre nem iit në pël naën ëënë pöt wëwëetak naön ëënëët. 54 Omën nem iire mësëp nënë pörö ar wëwë kosangtak wëën ënëm akun kaöaöök wal ë niulëëmaarö. 55 Pöt tol ëënak wasnganok. Yangerakë kaömp pöt kaömp pasut. Ën nem mësëp epët kaömp panëët, i epët i kë panëët. 56 Pötaanök omën narö ar nem iire mësëp pöt në seim önë pörö ar neering wëën ne arring wakaim ömaat. 57 Nem Pep wëwë pepapök wes nemëën irëaut. Pötaanök ne pim wëwëetakël wëaup. Ök tapël omën ne neneim önëërö ar nem wëwëetakël wakaim önëët. 58 Kaömp kutömweriaan irëa epët arim ëaröa ngaan yang pultak neimeë ulöp sak wel wieima pötaat won. Omën narö kaömp epët nënë pörö akun wali pan wëwëetaring wakaim önëët."

59 Yesu pi Kapaneam kak wë Yuta omnaröa ngönën tupta kakaati ngön pipot ök mëak rë mouleima.

Wëwë kosangtak öpena ngönte Yesuu naë wia

60 Pël maan Yesuu ënëm yaaö narö pit ngön pipot kat wiak neneren epël yema. "Ngön epot könöm yesëp. Talëp kat wipën?" 61 Pitëmënt neneren kaaö ngön yemaan Yesu pimtë könöök itenak epël yema. "Ar ngön pipot kat wiin utpet yaë ma? 62 Ma ar itenaan Omën Këëp ne nem ka songöntakë kaalak isën pöt tol ëënëërö? 63 Pulöök tiar wëwëat yaningk. Omnaröa weëre kosangöök yok pangk pël naëpan. Nem ngön ök yeniak epot kat wiak kosang wasën Pulöök arring wëën wëwëetaring önëët. 64 Pël ëënëëtak arim tekrakaan omën narö pit kön wi kosang newasën eim." Pël mëëa pöt Yesu pi omën pimëën kön wi kosang newasën ëëpnaaröere ën pimëën kup mowiipna pöpön wet rëak ëwat wëa. 65 Pël mëak yal menak epël yema. "Songön pi taptaanök epël niiaut. 'Omën narö nem

Pepapök kan mowasëpnaarö pitëmënt nem ngësël waisëpnaat,' pël niiaut."

66 Yesu ngön pötaan pim ënëm yaaö narö selap pit pi sëp mowesak sa, piiring kaal wak naën. 67 Pël ëën Yesuuk ten pim ru 12 pöröen epël pëël yenia. "Arta sëp newesak sën ma?" 68 Pël niaan Saimon Pita puuk epël yema. "Aköp ten talëpë ngësë sën? Ten nimtë ngöntakaan wëwë kosangët yeö. 69 Pël niaimeë ten niin kön wi kosang wesak ni Anutu pim omën ngëëngkëp pël yaniwas." 70 Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. "Ne ar yokot 12 ëak wa niulëaut. Tol ëënak arim naëaan namp Setenë ënëm yeë?" 71 Pël niia pöt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim yokotup piinök niia. Pi Yesu pim ru 12 pörö tenëkaan namp pi pöpök wë ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

7

Yesuu nangarö pit piin kön wi kosang newasën ëa

1 Wë ënëmak Yesu pi kaalak Yutia yangerakël sëpnaaten kaaö ëën Kalili yangerakël sa. Pöt Yuta ngarangköröak pi mëmpënëak nga wëën kat wiak nasën ëa. 2 Yuta omnarö akun ngëëngk nent wiire këra ëp ka yaaö akun nent temanöm yesën 3 pim nangaröak epël ök yema. "Ni kak eprek sëp wesak Yutia yangerakël së. Pël ëak retëng nant yaëën nim ruurö itaampnaan. 4 Omën namp pi pim yaautön omnarö itenak kent ëëpënëak pöt ëlëëp naën yaaup. Ni retëng weëre kosangringöt yaaup. Pötaanök pitëm tekrak së wë yoolök pël yaëën omën pourö it ningampnaan." 5 Pim nangarö pitta piin kön wi kosang nemowasën. Pötaan pël yema. 6 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Arimtokëër akun pasutë ëënëët. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akun pöt ngolöp yaë. 7 Omën ngönën wonörö pit arimëën yok pangk kööre tok naalniipan. Pit nemëënökëër kööre tok yaalnëaurö. Pöt nook pitëm utpet yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëën kööre tok elnë yaë. 8 Pötaanök arökëër tiarim akun ngëëngk pipten itaampunëën seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akunet ngolöp yaëërek peene nasëngan." 9 Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëëngktak Yerusalem kakë sa

10 Wëën nangarö wet rëak wa topöök së wëën ënëmak sa. Omnarö itaampanëak ëlëëp sa. 11 Pël ëën Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëën epël mëëa. "Omën pöp tarëk wë?" 12 Pël yemaan omnarö pit pimëën ngön laaök neneren naröak, "Ompyaö yaaup," pël yemaan naröak, "Won, pi omnarö lup wa irikor yaalmëaup," pël mëëa. 13 Pöt pit Yuta kaöaröen kas ëën ngaarëk wesak naën ëlëëp pitëmënt pël ëa.

14 Akun ngëëngk pöta luptak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök yema. 15 Pël ëën Yuta ngarangkörö pit yaan sak epël mëëa. "Omën epop tiarim pep kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak pepeweriaan ngönën songön ëwat sak ök ya?" 16 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Nem ngön arën ök yeniak epot nemtëët won. Anutuu ngönötök ök yeniak puuk ne wes nemëën waisaut. 17 Pötaanök narö ar Anutuu këm ngönta ënëm ëënë pörö nem ngön ök yak epotë songönöt ëwat sënëët. Pël ëak ar nemtok rëak yeëan ma Anutuuk ök neaan yeëan pöt ëwat sënëët. 18 Omën namp pimtë könöökaan apna pöp pimtok pimtëën koröp ngar wak apnaat. Ën omën namp pi pim wes mëaupë yayaat orööpënëak ya mëmpëna pöpön korar won, wotpil yaë pël mapnaat. 19 Ngaanëër Moses puuk ngön kosang retëng ëaut wiaan ngar naön yaaurö. Tol ëënak ne nempunëak yeë?" 20 Pël maan omnaröak kangiir epël yema. "Urmerap nim lupmeri ilëak wëën kaökaö saup. Talëpök ni nimpënëak yaë?" 21 Pël maan Yesu pi epël yema. "Ne kë yesa akun ngëëngktak retëng weëre kosang kopëtet ëën ar yaan sak yeë. 22 Moses puuk arim yokoturöa koröp kaut ilënëak niia pipët yaap Mosesök nga ilak neniaan. Ngaanëër arim ëaröak ngës rëaut. Pël ëautak Moses puuk rangk niaan kë yesaö akunatë arim yokoturöa koröp kaut ileim yeë. 23 Ar Moses pim ngön kosangöt ilap ringanëak kön wieimeë arim yokoturö kë

yesa akunatë pitëm korop kaut il yeë. Pël yaauröak orop ëën kë yesa akunetak nook omën yauman wiakaima namp ompyaö yemowas pötaan nemëën ya sangën yeë? 24 Ar itöök itneë ngön köntak angan. Omnant ompyaö wesak kön wi sokolak wotpil kanöökël ë pël ëeë."

Omnaröak Yesuun, "Pi Kristo ma?" pël mëëa

25 Yerusalem kakaan omën naröak epël yema. "Omën mëmpënëak aim pöp e tapöp. 26 Iteneë. Pi yoolök wë ngön ök yeniaan omën kaöaröak pit ke urak nemaan yaëëp. Ma pit kön wiin pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp yaë ma? 27 Pël ëaap tiar pim ka songönten ëwat wë. Pi Anutuu Yaö Mëëaup Kristo ëanëën tiar pim ka songönten köpël ëan tapön." 28 Pël maan Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem ngön ëak epël yema. "Ar yaap neen ëwat wë, nem ka songöntenta ëwat wë ma? Ar pël naën yeëetak ne nem könöök newaisënëp. Nem Pepapök wes nemëën waisaup. Pi këëp. Ar piin köpël wë. 29 Ën ne piin ëwat wë. Pöt ne ngaan piiring wakaimaupök puuk wes nemëën waisaup." 30 Pël maan pit wii motëëpënëak kön wiin mor könöm ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën ngolöp yaëën yak mor könöm ëën sëp wesa. 31 Pël ëën omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. "Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm oröak pim retëng yaë epot il nemowaspan sa."

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

32 Omnarö ngön laaök pël yemaan Parisi ngönën omnarö kat wiak kiri ar yaaö kaöaröen ök maan polis narö Yesu wak wii tëëpënëak wes mëën sa. 33 Pël ëën Yesuuk epël yema. "Akun kot nent ne arring wë oläak kaalak nem wes nemëën waisaupë ngësë sumaap. 34 Pël ëën arök yok pangk ngaöl ë wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pörekta ar pangk newaisngan." 35 Pël maan Yuta kaöarö pitëmënt neneren epël mëëa. "Pi talël sëën tiar ngaöl ëëpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnaröaring wëaurö pitëm naë së Krik omnarö rë moulöpënëak ya ma? 36 Pi, 'Ngaöl elnëënëëtak yok pangk koirak itnaangkan,' pël niak kaalak, 'Nem së öma pörek ar yok pangk newaisngan,' pël yenia epëtep, tol ëënak yenia?"

Yesu pi wëwë kosangta i kölokötyaningk

37 Yuta omnarö pitëm akun ngëëngkët wieë pet irëpënëak temanöm yesën akun nent ngëëngk wesak wa top kaö yeëa. Akun pötak Yesu pitëm tekrak wal ë ngön ëak epël yema. "Omën namp iiten ëën pöt wais nem naëaan iit nëmpnaat. 38 Anutuu ngönëntak wia pöl, 'Omën narö neen kön wi kosang newasëpnaarö i yaapötë kölok olaim wë pöl pitëkaan wëwë kosangët oröeim öpnaat.' " 39 Yesu pim ngön mëëa pipët Pulöön kön wieëak mëëa. Pi Pul pö omën piin kön wi kosang wasëpna pöröaan wes mëën pitëk ilapnaat weseëak mëëa. Akun pötak Yesu pi pim ë rangi urtak nawisën wiaan Pulö neiraan. Pötaanök mëëa.

Omnarö kom ëak tok nentepar sa

40 Pël maan omën narö pöten kat wiak epël mëëa. "Omën epop pi yaap Anutu pim tektek ngön yaaup tiarim kor wakaim pöp." 41 Pël yemaan naröak epël mëëa. "Epop Yaö Mëëaup, Kristo tapöp." Pël maan naröak epël mëëa. "Kristo puuk pöt Kalili yangerakaan newaispan. 42 Ngönëntak epël wia. 'Kristo pöp Tewit pim kurmentëkaan orööpnaap. Pötaanök Tewit pim wakaimaurek Petelem pörek orööpnaat,' pël ëaut." 43 Pël maan omnarö pit komkap ëën tok nentepar sa. 44 Pël ëak naröak Yesu wii motëëpënëak kön wiin mor könöm ëën sëp wesa.

Omën kaöaröak Yesuun kön wi kosang newasën ëa

45 Polisörö pit kaalak së Parisi ngönën omnaröere kiri ar yaaö kaöaröa naë oröön, "Ar tol ëënak pi koirak newaisën yeë?" pël mëëa. 46 Pël maan polisörö pit kangiir epël mëëa. "Ngaan omën epopë ngön ya epël naënte." 47 Pël maan Parisi ngönën omnarö pit epël mëëa. "Pi arënta morök elnia ma? 48 Ten Parisiire ngönënë kaöarö nampökta piin kön wi kosang yemowas ma? Won. 49 Omën ngön kosang wiaut köpël piporö Yesuuk morök elmëën piin kön wi kosang wesa pörö pit Anutuuk kangut elmëën kö

sëpnaarö." 50 Pël maan pitëm kar namp Nikotimas ngaan Yesuu naë sa pöpök pitën epël mëëa. 51 "Ma tiarim ngön kosang nentak omnarö pas ngön yaatak ulmëëpen pël wia ma? Won. Pötaanök tiar pim songönten kat wiakök omën pipot elmëëpenaat." 52 Pël maan pitök kangiir epël mëëa. "Niinta Kalili omën namp ma? Ngönëntak ngön wia pipot këëkë sangk kelak ëwat së. Anutuu tektek ngön yaaö namp Kalili yangerak naaröö panpe."

8

Öng utpet yaaö nampë ngönte

1 [Omën pourö pitëm kaatë repak sëën Yesu pimënt Olip tomökël saut. 2 Pël ëak pörekaan ëlpamök röökëër kaalak ngönën tup kaöetakë saut. Pël ëën omën pourö pim ngësë waisën pi wel aisëak pitën ngönën ök yema. 3 Pël yaëën ngönënë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit öng namp ompringëpök omp këkainëpring yaëën itenak mësak Yesuu naë wais pitëm tekrak tau moulmëak epël yema. 4 "Rë yanuulaup, öng epop ompringëpök omp maimapring yaëën itena. 5 Pël ëautep Moses pim ngön kosangtak pöt öng ke pëlörö kël mö wel wiipënëak ëautep ni tol amte?" 6 Pitëm mëëa pöt pit pi morök elmëën ngön nent maan ngön yaatak moulmëëpënëak kön wiak yema. Pël ëën Yesu pi wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. 7 Pël yaëën pit piin pëël mëak rangkëër yaëën wal ë tauak epël yema. "Arim tekrakaan namp saun wonöp wë pöt puuk wet rëak kël mööp." 8 Pël mëak pi kaalak wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. 9 Pël yaëën pit ngön pöt kat wiak ngarangkörö wot raan omën pourö pöp pöp oröak yesem won sa. Pël ëën Yesu pimënt wëën öngöp pim naë taueëa. 10 Pël ëën Yesu pi we riak öngöpön itenak epël pëël yema. "Öng epop, omën ni mës niwak waisaurö pit tarëk wë? Ma pit nampök ni këlangön yaatak niulëëpënëak ngön ë pet nairën ëëpën ma?" 11 Pël maan öngöpök epël yema. "Kaöap, omën nampök yok pangk pël naalnëëpan." Pël maan Yesu kangiir epël yema. "Nookta yok pangk ni këlangön yaatak nanuulëëngan. Pötaanök ni së wë kaalak utpetat ëënganok."]

Yesuuk yang omnarö ëwa yaalni

12 Yesu pi omën ngönën tup kaöetak wëauröen kaalak epël ök yema. "Ne ar yangerakë omnaröaan es ëwa yaalniaup. Pötaanök namp pi nem ënëm elnëëpna pöp koutak kan sak waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa elmëaan wëwëetak öpnaat." 13 Pël maan Parisi ngönën omnarö pit kangiir epël yema. "Nimtok nimtë songönte war wesak aan kat wiak yaap newasën yeë." 14 Maan Yesuuk epël yema. "Omën namp pimtok pimtë songönte yaan pöt ar pi yaap ya pël newasngan pöt yaap. Pël ëaatak nemtok nemtë songönte ök yak epët yaap. Ne nemtë kak waisaurekën ëwat wë. Ën kaalak suma pörekënta ëwat wë. Pël ëaap ar nem kakën köpël wë. Ën ne talël sumaap pötenta ar köpël wë. 15 Ar pöt yangerakë wëwëetakël kön wieë omnarö ngön yaatak yaalmëaurö. Ne pöt arim yeë pöl ngön yaatak naniulëënganëëp. 16 Nook omnarö komkap ëëmëak pël ëëma pöt yaapët. Pöt nemënt won, nem Pep wes nemëaup tenip pouwaarök pël ëënaat. 17 Tiarim ngön kosangtak epël retëng ëaut wia. 'Omën naar piarip ngön kopët nent, pouwaarök apna pöt yaap pël wasëpenaat.' 18 Nemtok nemtë songönte ök yeniaan Pep wes nemëaup puukta kaamök ëak ök yenia." 19 Pël maan pit epël yema. "Nim pepap tarëk wë?" Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Ar neen köpël wë. Pötaan nem Pepapönta köpël wë. Neen ëwat sanëën nem Pepapönta ëwat san tapön."

20 Yesu pi ngönën tup kaöeta ka kaö mon kiri yawiaurek wë omnaröen ngön pipot pout ök maimaut. Pël ëa akun pötak omnarö pit pi wii nemotëën yaë. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën pötaanök.

Yesuuk, "Ar nem së öma pörek newaisngan," pël mëëa

21 Yesu pi ngön wet rëak ök mëëa tapët ngolöp wesak epël ök yema. "Ne ar sëp niwesak sëën neen ap wasö wais itnaangkan. Arim saunatring wë wel wiinëët. Pël ëënë pötak nem së öma pörek newaisngan." 22 Pël maan Yuta kaöarö pit neneren epël mëëa. "Pi tol ëëpënëak, 'Nem ömaarek ar newaisngan,' pël ya? Ma

pimtok pimënt ënën ëak wel wiipënëak ya ma?" 23 Pël yemaan Yesuuk kangiir epël ök yema. "Ar yangerakaanörö. Ën ne ngaarëkaanëp. Ar yang eprekaanörö. Ën ne eprekaan wonöp. 24 Pötaanök ne epël niiaut. 'Ar arim saunatring wë wel wiinëët.' Ën arën nemtë songönte ök niak pöten kön wi kosang nenewasën ëënë pötak arim saunatring wë wel wiinëët." 25 Pël maan pit epël yema. "Ni talëp?" maan Yesuuk epël yema. "Ne tapöp ngaan nem songönte ök niaim tapöp. 26 Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël ëak ök niak arim yaaut ngön ya nimpaat. Pël ëëmaatak omën nem wes neméaupë yaaut yaap yaaup. Pim neeautök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niaim." 27 Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëëa pöten kön tektek nasën ëa. 28 Pël ëën Yesuuk epël ök yema. "Ar ënëmak ne Omën Këëp wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëët. Pël ëak pörekök ne nemtë könöök omnant naën nem Pepapök ök neeautök iman pöten ëwat sënëët. 29 Pep wes neméën waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëënëp kët epotë nem omnant yeë epot pim kentöök yeë." 30 Pël yemaan omën selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këëtak söë niwasëpnaat

31 Yesu pi Yuta omën piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. "Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem ënëm panë yaalnë. 32 Pötaanök ar ngön këët kat wiak ëwat sënë pötak ngön epëtak söë niwasën utpetatë inëën naëngan." 33 Pël maan pit ngön kangit epël yema. "Ten Apram pim ëarö. Ten omën naröak pitëm inëën naniwasënöröep. Tol ëënak, 'Ar söë sënëët,' pël yeniaan?" 34 Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël yema. "Ne yaap pan ök niamaan. Omën narö utpetat yaë piporö pit utpetatë inëën yaë. 35 Inëën ruup pi inëën yaalmëaupë kaatak sasa naön yaaup. Ën ru panëëpökëër pim pepapë kaatak sasa wëaup. 36 Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söë yaniwas eporö ar söë pëën önëët. 37 Ar Apramë ëarö pöt ne ëwat wë. Pël ëaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim. 38 Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ëwat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niiaut pël yeë."

Yesuuk, "Arim pepap Seten," pël mëëa

39 Pël maan pitök kangiir, "Ten Apramë ruure ëarö," maan Yesuuk epël yema. "Ar yaap Apram pim ruure ëarö talte pim omnant eima pöl ëën. 40 Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wiaut ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omën ke pil nent naën eimaup. 41 Ar arim pepapë ëaut yeë," maan pitök kangiir epël yema. "Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu." 42 Pël maan Yesuuk epël yema. "Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyaö elnëën. Pöt tol ëënak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemtë könöök newaisën. Won. Anutuuk wes neméën waisaut. 43 Ar tol ëënak nem ök yeniak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta songönte epël wia. 44 Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentöökë ënëm yeë. Pi ngaanëër omën mëneimaupök om pël ëeim wë. Ngön këët pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap yak kaar yaaup. Pötaanök pim könöökaan kaar aim wë. 45 Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanak ar kön wi kosang newasën ëeim. 46 Ar nampök nem saun nent nokoirngan. Ne omën ke pëlëpök ngön yaap këët ök yeniaan tol ëënak kön wi kosang newasën yeë? 47 Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yeë."

Yesuuk, "Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup," pël mëëa

48 Pël maan Yuta omnarö kangiir epël yema. "Ten niin, 'Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,' pël aim yaaut yaap aiman." 49 Pël yemaan Yesuuk kangiir epël yema. "Urmerap nem lupmeri won. Ne nem Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim. 50 Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap. 51 Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarëk öpna pöp pi wel sasa nawiipan." 52 Pël maan

Yuta omnarö̈ak epël yema. “Ten niin ëwat yes. Urmerap niik isak wë. Apram wel wiaup. Ën tektek ngön yaaö omnarö̈eta wel wiaut. Pël ëautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël ëëpna pöp pi wel sasa nawiipan.’ 53 Pël ëautep nuuk Apram tiarim ëap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yaaurö̈eta wel wiautep. Nuukëër talëpë ök sak ömëak yaan?” 54 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nemtok nemtëën wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaaup. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak pöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yeë. 55 Pël ëaap ar piin köpël wëën nookëër ëwat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niamaatep arim yeë pöl kaar niangan. Ne piin ëwatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaaup. 56 Tiarim ëap Apram pi nem yangerak orööömaaten ëwat sak ërëpre sawi ëa. Anutuuk elmëën pim könöök itenak ya kë sa.” 57 Pël maan pitök kangiir epël yema. “Nim krismakiat 50 naën wiaap. Ni yaap Apramön itenaup ma?” 58 Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ne ngaanëër Apram naarööön wiaan wakaimaup.” 59 Pël maan këlkorak mööpënëak yaëën Yesu ngönën tupta kakaati ëlëëp ilëak orö̈ak saut.

9

Yesu omën it il tëaö namp ompyaö mowesa

1 Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tëaup wëën itenaut. Omën pöp pim pëlëp ëlëpök wilaup wëa. 2 Pël ëën ten Yesuu ruurö̈ak Yesuun epël pëël mëëaut. “Rë yanuulaup, talëpë saunetak omën epop it il tëaup ëlëpökaan orö̈a? Pimtë saunetak ma pim ëlre pepaarë saunetak epël ëa?” 3 Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. “Pimtë saunetakre ëlre pepaarë saunetak won. Omën epët Anutuu ya yamëngkauta këët war wasëpënëak omën epop epël orö̈a. 4 Pötaanök këtëp wë epëtakëër Anutu nem wes nemëën waisaup pim yaat mëmpa. Koö olapnaan yaëërek koutak omën nampök ya nent namëngkan. 5 Nem yangerak öma pötak ar omnarö ëwat sënëën nem es ëwaöök ëwa elniaapnaat.”

6 Yesu pi pël niak waasöpët ngësak yangetaring ngawi sak omën pöpë itöörarë wa yemomë. 7 Pël ëak epël yema. “Ni Siloam i kaöök së nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mëën sa,” pël yak pöt. Pël maan së iirën it nga ngënak kaalak waisa. 8 Pël ëën omën pim kaköröere ka nantëaan piin ëwatörö, ngaan omnarö̈en sum kimang yemaan itenaurö̈ak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop ngaan wel aisëeë omnarö̈en sum kimang yeniauppe.” 9 Pël yemaan narö̈ak mëëa. “Mak, omën epop tapöp.” Pël maan narö̈ak epël mëëa. “Won, omën munt tapöpë ök nampök wë.” Pël yemaan omën pöp pimënt kat wiak mëëa. “Ne tapöp.” 10 Pël maan pit epël mëëa. “Ni tol ëak itöörar ompyaö saup?” 11 Pël maan puuk kangiir epël mëëa. “Omën pitëm Yesu pël aim pöpök pim waasöptaring yanget ngawi sak itöörarë wa nemëak epël neea. ‘Ni Siloam i kaöök së iiröm,’ pël neaan së iiran pötak nem itöörar ompyaö sak omnantön ityaangk.” 12 Pël maan pit epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” Pël maan pi, “Ne köpël,” pël mëëa.

13 Pël maan Yuta omnarö pit omën it il tëak wakaima pöp mësak Parisi ngönën omnarö̈a naë sa. 14 Akun Yesuu yanget kaplak ngawi sak omnampë itöörar ompyaö mowesa pöt Yuta omnarö̈a kë yesa akun ngëëngk nentakök ëa. 15 Pötaan Parisi omnarö pit pëël mëak epël mëëa. “Tol ëak nim itöörar ompyaö saup?” Pël maan itöörar ompyaö sa pöpök epël mëëa. “Puuk yanget waasöptaring kaplak ngawi sak itöörarë wa nemëën iirën it nga yangëngk.” 16 Pël maan Parisi omën narö̈ak epël mëëa. “Omën epop akun ngëëngkët kë sëpënëak ngön kosang wiaut yailën yak ten Anutuuk wes mëën newaisënëp pöt ëwat yes.” Pël maan narö̈ak epël mëëa. “Tol ëak omën saunaringëpök retëng ke epël ëëpën?” Pitëmënt neneren pël mëak pitëm wëwëet kom ëa. 17 Pël ëak pit kaalak omën it il tëa pöpön epël mëëa. “Omën nim itöörar ompyaö niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëëa. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

18 Yuta kaöaröak omën pöp it il tëak
wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi
kosang wasëpnaaten kaaö ëën ëlre pepaarën
yas mëëa. 19 Pël ëak epël mëëa. “Epop arpim
ruup ma? Ëlëpë yaatakaan it ngaap oröaup
ma? Yak tol ëakök peene it nga yangëngk?”
20 Pël maan ëlre pepaar kangiir epël mëëa.
“Epop tenpim ruup pöt ëwat wë, ëlëpök
it ngaapöp wilaup. 21 Pël ëaupök peene
tol ëak it nga yangëngk pöten tenip köpël.
Talëpök itöörar ngaul moulmëa wes pötenta
tenip köpël. Ar pimtën pëël maë. Pi kaö
saupok pimtok pimtë songönten ök niap-
naan.” 22 Ëlre pepaar piarip Yuta kaöaröen
kas ëënak pël mëëa. Pöt Yuta kaöarö ngön
epël kosang wia. Omën nampök Yesuun
pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pël war
wesak apna pöp ngönën tuptakaan yaya
mepanëën waö ë mëëpnaat. 23 Pël wieëa
pötaanök ëlre pepaar piarip epël mëëa. “Pi
kaö saupök arimtok pëël maë.”

24 Pël maan pit kaalak omën ngaan it
il tëak wakaima pöpön ngön maan akun
nentepar sa. Pël ëak epël mëëa. “Ni Anutuu
ëöetak yaap am. Ten omën pipopön ëwat
wë. Pi saun omnamp.” 25 Pël maan pi
kangiir epël mëëa. “Pi saunaringëp ma
won pöt ne köpël. Ën ne omën kopët nen-
tenökëër kön wia. Ne ngaan itöörar ngaap
wakaimaup. Pël ëautak peenökëër it nga
yangëngk.” 26 Pël maan pit epël mëëa. “Pi
tol elnia? Tol ëak itöörar ompyaö niwesa?”
27 Pël maan pi kangiir pitën epël mëëa. “Ar
tol ëënak ök yeniaan kat wiinëëten kaaö
yeë? Kaalak tol ëak niaanak kat wiin? Ma
arta pim ënëm ëën ma?” 28 Pël maan pit piin
utpet wesak epël mëëa. “Nimtokëër omën
pömorë ënëm yaaumoröp. Ten pörö Moses
pim ngön wia pöta ënëm yaaurö. 29 Ten
pörö Anutuuk Mosesën ngön ök mëëa pöt
ëwatörö. Ën omën pipmorön ten köpëlëp.
Talëlaan oröa?” 30 Pël maan omën pöpök
kangiir epël mëëa. “Elei, omën epët piita
ke nalte. Ar köpël, pi talëlaan waisa wes.
Pël ëaupök nem itöörar ompyaö newesaut.
31 Tiar ëwat wë. Anutu pi saun omnaröa
ngönöt kat nemowiin yaaup. Ën omën
namp Anutuun yaya maimeë pim könöökë
ënëm yaaupök më yaë pötak pim ngönte
kat mowi yaë. 32 Ngaanëër öng nampök ru
it il tëa namp wilën omën nampök itöörar
ompyaö mowesa pël aan kat nawiin ëaut.
33 Anutuuk omën epop wes nemomëën
ëanëën retëng ke epëlte naën ëan tapön.”
34 Pël maan pitök kangiir epël mëëa. “Nim
ëlëpë yaatak saunaring wëën pötaring wil
niulëën wakaimaumor. Nuuk yok pangk
ten ngönen rë niulömëak yaan ma?” Pël
mëak waö ë mëa.

Yesuun kön wi kosang newasën yaaurö pit lupmeri it ngaap sak wë

35 Yesu pitëm pimëën pël elmëa ngön
pöt kat wiak omën pöp koirak epël yema.
“Ni Omën Këëpön kön wi kosang yewasën
ma?” 36 Pël maan omën pöpök epël yema.
“Kaöap, Omën Kë pöp talëp? Ni ök nea. Pël
ëën ne kön wi kosang wasumaan.” 37 Pël
maan Yesuuk epël yema. “Ni yok piin
itenaup pöp peene niiring ngönngön yaë
epop.” 38 Pël maan omën pöpök epël yema.
“Aköp, ne kön wi kosang yaniwas.” Pël
mëak pi rar rë wesirak Yesuun yaya yema.
39 Pël yaëën Yesuuk epël yema. “Ne yanger-
akë omnarö ar kom elniimëak waisaup.
Pötaanök omën it ngaap pël yewesaurö
pit it nga ngëmpnaat. Ën omën pitëmtok
pitëmtën it nga yangënaurö pël yewesaurö
pit kangiir ngaap sëpnaat.” 40 Pël yemaan
Parisi ngönën omën narö pim naë wëaurö
pit ngön pöt kat wiak Yesuun epël yema.
“Nuuk tenën, ‘Arta it ngaapörö’ pël yeniaan
ma?” 41 Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim
itöt ngaap talte saunatë kangut won ön.
Ar it ngaarö pël yaaurö. Pötaanök arim
saunatë kangut wiaan ön.”

10

Sëpsëp ëmöökë watepang ngönte

1 Yesu pi watepang ngön nent epël yema.
“Ne yaap pan niamaan kat wieë. Omën
namp sëpsëp ëmöök ëm kanërak neilaan
maimerek ngaar kaö möak wel rëak öngpök
yes pipop pi köröp kosangëp omnant këkain
yewaup. 2 Ën ëm kanërak yeila pöpökëër
sëpsëpöröa ngarangkëp. 3 Pi sëën kanweri
ngarangkëpök kan të mowiin ilapnaat. Pël
ëak yapin maan kat wiin mësak orööpnaat.
4 Pimorö mësak orö ulmëak pimënt wet

rapnaat. Pël ëën sëpsëpörö pit ngön kat yawiaurö. Pötaanök pimtë ngönte kat wiak ënëm sëpnaat. 5 Pit omën maimapë ënëm nasëpan. Won, pit piin kas ëëpnaat. Pöt tol ëënak? Pit omën maimaröa ngönötön köpël ëak pötaan kas ëëpnaat."

6 Yesu pi watepang ngön pöt maan pit pim ngön pitën mëëa pöta songönte ëngk ma e wesa.

Yesu pi sëpsëp ngarangk ompyaup

7 Pël yaëën Yesuuk kaalak epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Nemënt tapöp sëpsëpöröa kanwer. 8 Tektek omën kaarkaarörö, nem wet rëak waisa piporö, omnant këkain yaaurö. Pötaanök sëpsëpörö pitëm ngönöt köpël ëak kat nemowiin eima. 9 Nemënt tapöpök kanwer. Pötaanök omën namp nem naë wais oröak kakaati ilapna pöp Anutuuk utpetetakaan kama moöpnaap. Pël ëën pi ilëak oröak ëeimeë kaömp neim öpnaap. 10 Kain omën pöp pas newaispan. Pi sëpsëpörö kain wak mënak utpet wasëpnaap. Ën ne pöp ar omnarö nem naëaan wëwëet önëak waisaut. Pötaanök ërëpsawiaring wëwëetak önëët. 11 Ne sëpsëpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök sëpsëp ngarangk ompyaup pim wëwëet sëpsëpöröaan këëpöt wes mampnaat. 12 Omën sëpsëp pep panëëp won, sumetaan pëën ngarangk yaaup pi kent tokörö yewaisën itenak sëpsëpörö moolëak kas sëën mënak rep mëëpnaat. 13 Pöt pi sëpsëpöröaan kön selap naën, sumetaan pëën yeëa pötaanök. 14-15 Ne sëpsëpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen ëwat wëën ne piin ëwat wë. Ök tapël ne nem sëpsëpörö arën ëwat wëën ar neen ëwat wë. Pötaanök nem wëwëet arimëën këëpöt wes nimpaat. 16 Ën nem sëpsëp munt naröeta wë. Pörö ëm epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël ëën pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent ëën ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk ëëmaan. 17 Nem wëwëet pitëmëën sëp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë. 18 Omën nampök elnëën pangk wel nawiingan. Won. Pöt nemtë könöök wëwëet sëp wasumaat. Ne nem wëwëet sëp wasuma pöta weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël ëëmëak Pepak ngan rë nenaut."

19 Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom ëak tok nentepar sa. 20 Pël ëak naröak epël mëëa. "Urmerap pim lupmeri ilëak wëën kaökaö yaë. Tol ëënak ar pim ngönöt kat mowieim?" 21 Pël maan naröak epël mëëa. "Ngön epët omën urmerapring wëaupë ngönte won. Urmerapring wëaupök yok pangk omën it il tëaurö ompyaö mowasëpën ma?"

Yuta omnarö Yesuun köore tok elmëa

22 Yuta omnaröa Yerusalem ngönën tup kaöeta kan tëa akunet temanöm sëën pöt ngëëngk wesak kë sa yeëa pöt kopiirir akunetak temanöm sa. 23 Pël ëën Yesu pi ngönën tup kaö pöta kaö nera yapinte Solomon pöta kakaati yesën, 24 Yuta omnarö pit wais pi tekrak ulmëak taueë epël yema. "Ni tol ëënak nim songönte wa ngep yaëën ten kön selap yeë? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaö Niiaup pöt tenën war wesak ök nia." 25 Pël maan Yesuuk pitën kangiir epël yema. "Ne yok ök niiautak ar kön wi kosang nenewasën yeë. Nem ya yamëngk epot pout nem Pepapë këm ngöntak yeë epotök ne Anutuu Yaö Neeaup pöt tekeri yenewas. 26 Pël yeëetak ar nem sëpsëp toktakaanörö won. Pötaanök ar kön wi kosang nenewasën yeë. 27 Ën nem sëpsëpörö nem ngön kat yawiaurö. Pël ëën ne pitën ëwat wëën nem ënëm yaaurö. 28 Pël ëën nook wëwë kosangët koir mangkën wakaim öpnaarö. Pit kö nasëpan. Won pan. Omën nampökta nem moresiaan wa ëp naëpan. 29 Nem Pepapök pit nemëën nenaurö. Pi weëre kosang panëëp omën ël pout il wesaup. Pötaanök omën nampök Pepa moresiaan wa ëp naëpan. 30 Neere nem Pepap tenip kopëtap."

31 Pël maan Yuta omnarö pit kaalak këlöt wak pi möopënëak yaë. 32 Pël yaëën Yesuuk epël yema. "Ne ya ompyaö epot pout Pepa naëaanötök pet elniautep, tol nentaanök ar këlnemöönëak yeë?" 33 Pël maan Yuta omnarö pit nerak wak epël yema. "Ten ya ompyaö pöt nentaan kön wiakök ni këlnimöönëak naën. Ni omën yaapöpök Anutuun ökre was aimeë nimtën Anutu pël aimën. Pötaanök këlnimöönëak yeë."

34 Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim
ngönën pepeweri Anutuuk maan retëng
ëaut omën pim ya yamëngkauröaan epël
wia. ‘Ar Anutu nem ökörö.’ 35 Omën
pörö pit ngaan Anutuu ngönte pitëm naë
sëën pitën Anutuu urtak wë mëëa ngönën
ngön epët kaëngk naën yaë. 36 Pël ëautak
ne pöt, Pep pimtok neen yaö neak wes
nemëënak yangerak irëaut. Pötaanök epël
yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yakap tol
ëënak arök, ‘Ni Anutuun ökre was yaan,’ pël
neaim? 37 Nem Pepapë yaat namëngkën
yeë pöt ar neen kön wi kosang nenewasën
ëënëët. 38 Ar nem ngönten kön wi kosang
nenewasën yeë. Pël yeëetak ne nem Pepapë
yaat yamëngk epot pöt Pep neering wëën
ne Peparing wë pöt këëkë ëwat sënëën nem
ya yamëngk epotön itenak neen kön wi
kosang wasën.” 39 Pël maan pit kaalak wali
öpënëak ëak mor könöm ëën yes.

40 Ten Yesuring kaalak së Yotan olëak
ëngk komuntakël Sonë ngaan omnarö i
momëeima pörek së wakaimaut. 41 Pörek
wëën omën selap pim naë wais öröak wë
neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retëng
nent naën ëaut. Ën Son pim omën epopön
ngön aim pöt nent kaar won.” 42 Pël mëak
omën pörek wëa pörö narö piin kön wi
kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

1 Petani kak omën namp wëa yap-
inte Lasaras pi pörek yauman wieëa.
Pim sasaar Mataare Maria piaripta kak
taprekaar. 2 Ngaan Maria pöpök i köp
nga kampët Aköpë ingesiarë lë momëak
pim kepön ëptaring kol mowesaup. Pim
nangap Lasaras pi yauman yeëa. 3 Pël
ëën sasaarök Yesuu ngësël ngön epël wes
mëa. “O Aköp, nim kent yaën pöp yauman
yaë.” 4 Pël maan Yesu pi ngön pöt kat
wiak tenën epël yenia. “Yauman pipët
pi wel wiipënëak naën. Piptak omnarö
Anutuun yaya maimeë pim Ruup neenta
yaya neanëët.”

5 Yesu pi Mataare Mariaare Lasaras-
ringöröen kent yeëa. 6 Pël yaaup yak
Lasarasë yauman yaaut kat wiak pim kak
wëaurek wëën akun nentepar sa. 7 Pël
ëën ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar
kaalak Yutia yangerakë sëpa.” 8 Pël ni-
aan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup,
peene tapët Yuta kaöaröak kël nimööpënëak
ëautep ni kaalak tapël sëpenëak yaan ma?”
9 Pël maan Yesuuk epël yenia. “Kët nenta
öngpök aöa 12 ëak wia. Pötaanök yanget
ëwa wiaan omën namp këtëk kan yesem
kawi nengentiipan. 10 Ën omën namp rö
kan yesem ëwaat won pötaan kawi ngenti-
ipnaat.” 11 Pi ngön pöt niak kaalak ënëm
tenën epël yenia. “Tiarim ngöntöp Lasaras
pi ka uraarek së it moilmaan.” 12 Pël ni-
aan ten epël mëëaut. “Aköp, pi ka urak
pöt ompyaö sëpnaat.” 13 Yesu pi Lasaras
wel wiauten yeniaanak tenök pöt ka yaap
uraan yenia wesan. 14 Pël yeëan pöt Yesu
pi war wesak epël yenia. “Lasaras wel
wia. 15 Ne wet rëak pim naë nasën ëaut.
Ën wel wiak wiaanak neen kön wi kosang
newasënëëtaan së ya momëmpaat. Pötaanök
arim kön wi kosang wasëneëtaan ërëpërëp
yeë. Yok peenök pim naë sëpa.” 16 Pël ni-
aan Tomas, yapin nent Ruprup Ëak Wilaup,
puuk ten pim karuröen epël yenia. “Sëpa,
tiarta piiring erën ëak wel wiipenaan.”

Yesu pi weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap

17 Pël niak ten Yesuring së öröak Lasaras
yangaöök kët kong nent wieëa pöt ëwat
saut. 18 Petani kak pörek Yerusalem kak
naë 3 kilomita pöta ök wieëa. 19 Pötaanök
Yuta omën narö selap pan Mataare Mari-
aan yaare sër mapënëak së wëa. 20 Pël ëën
Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak
kamtaöök tenim naë waisa. Pël ëën Maria
pi om kak wëa. 21 Pël ëën Mata pi wais
ten nikoirak Yesuun epël yema. “Aköp, ni
eprek wëanëën nem nangap wel nawiin
ëan tapön. 22 Pël ëaap ne niin ëwat wë.
Peenta ni Anutuun omën nantön kimang
maan pöt yok pangk nimpnaat.” 23 Pël
maan Yesuuk epël yema. “Nim nangap
kaalak wal ëëpnaap.” 24 Pël maan Mataak
epël yema. “Pim akun kaöaöök ten omën
pourö wal ëëna pötak wal ëëpna pöten ne
yok ëwat wë.” 25 Pël maan Yesuuk epël
yema. “Weletakaan wal yaautere wëwëeta
pepap nemënt tapöp. Omën namp neen

kön wi kosang newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim öpnaat. 26 Pötaanök omën narö nem naëaan wëwëet wak neen kön wi kosang newasëpna pörö wel nawiipanëërö. Pit om wakaim öpnaarö. Ni pöten kön wi kosang yewasën ma won?" 27 Pël maan Mataak Yesuun epël yema. "Mak Aköp, ne niin kön wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaö Niiaup Kristo, ngaan Anutuuk yangaak orööëëp pël ëaup."

Yesu pi ing ëa

28 Mata pi Yesuun pël mëak së pim nangap Mariaan ngön laaök epël mëëa. "Rë yanuulaup pi wais wë niin ya." 29 Pël maan Maria pi kat wiak teënt wal ëak Yesuu ngësë waisa. 30 Yesu pi kakë nasën, Mataë koira pörek om wëa. 31 Pël ëën Maria pi teënt oröak yewaisën Yuta omën piaripön yaare sër mapnak së piarpim kaatak wëaurö pit itaangkën Maria pi teënt wal ëak yaaröön yangaöök së ing apënëak yes wesak pit pim ënëm waisa. 32 Pël ëën Maria pi tenim naë wais oröak Yesuun itenak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. "Aköp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapön." 33 Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënëm waisaö pöröeta top ëak ing ya. Pël ëën Yesu pi pöten itenak ya ilak sa. 34 Pël ëak epël yema. "Ar pim sokur tarëk weeraurö?" Pël maan pit piin epël yema. "Aköp, së itaampa." 35 Pël maan Yesu pi ing ya. 36 Pël yaëën Yuta omnarö pit neneren epël yema. "Iteneë. Omën epop pimëën kent pan kön wieëaap." 37 Yemaan naröak epël yema. "Omën epop pi it il tëaup ompyaö mowesauppe. Pi kaamök elmëanëën Lasaras wel nawiin ëan tapön."

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

38 Yesu pi kaalak ya ilak sëën yangaöök së oröa. Omën pöp kël öngöpöök wi ulmëak kël saulöp naöök ur wari ulmëeëa. 39 Pël ëaan Yesuuk epël yema. "Ar kël epö wa pëlëër wieë." Pël maan omën wel wiaupë sasëp Mata puuk epël yema. "Aköp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet yaë." 40 Pël maan Yesuuk piin epël yema. "Tol ëënak yaan? Ne wet rëak epël niakat. 'Ni kön wi kosang wasumë pötak Anutuu weëre kosangët oröön itaampëët,' pël niakat." 41 Pël maan pit këlö wa pëlëër wiin Yesu pi ngaarëkël iteneë epël yema. "Pep, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup. 42 Ne niin ëwat. Ni këtpoutë nem kimang ngönöt kat yawiaup. Ën om omën e taua eporöaan kön wiak pit nuuk ne wes nemëën waisan pöt kön wi kosang wasëpna pötaanök epël yeniak." 43 Pël mëak pi ngön ëak epël yema. "Lasaras, ni wal ëak orö." 44 Pël maan omën welap wal ëak oröa. Ingre moresiarë wii tëautre ën kepönöök poë koröp kör koëaöre pöt om ëaul ëaan. Pël ëën Yesuuk omnaröen epël yema. "Wil moulmëeë. Pël ëën sëpnaan."

Kaöaröak Yesu mëmpënëak kup ria (Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Yuta omën selap Mariaaring wais wëaurö pit Yesuu ëa pöten itenak narö piin kön wi kosang wesa. 46 Pël ëën naröak së Parisi ngönën omnaröen Yesuu ëa pöten ök mëëa. 47 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pit kansolörö wa top ë ulmëak epël mëëa. "Omën Yesu pömor retëng it ngolöpöt yaëëp tol elmëëpen? 48 Pi om pël ëeim wëën tiar kat koko öpena pöt omën pourö pim naë së rë olëak piin kön wi kosang wasëpnaat. Pël ëën Rom ngaarö wais tiarim omnaröere ngönën tup kaöere pöt utpet niwasëpnaat."

49 Pël yaan pitëm kar namp yapinte Kaiapas pöp krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. "Ar kön won pan. 50 Epël kön wieë. Yuta omën pourö kö sënganëën kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut." 51 Pim ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wesak mëëa. 52 Pël ëaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtëën won, Anutuuk pim omnarö yang ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë niulëëpënëak pël ëaup. Pöt Kaiapas pi kön nawiin wë ëa.

53 Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës rëa. 54 Pël yaëën Yesu pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörek sëp mowesak yang omën wonra kautakël kak nerekë yapinte Iprem pörek së ten pim ruuröaring wakaimaut.

55 Yuta omnarö̈a Anutuu mait elmë̈a
akun ngë̈ë̈ngkë̈t temanö̈m yesë̈n ka ko-
tutë̈aan omnarö lup kölam të̈ë̈pë̈në̈ak wet
rë̈ak Yerusalem kakë sa, pitë̈m ngön
kosangta wie̊ë̈aul. 56 Pël ë̈ën pit ngönën
tup kaö̈eta kakaati së Yesuun ap wesak
pitë̈më̈nt neneren epël më̈ë̈a. “Ar tol
yewas? Pi akun ngë̈ë̈ngk eptak newaisën
ë̈ë̈pën korö̈p.” 57 Pël yemaan kiri ar yaaö
kaö̈arö̈ere Parisi ngönën omnarö pit ngön
kosang epël wia. “Omën namp pim
wë̈aurekën ë̈wat wë pöt ök aan wali ö̈penaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momë̈a
(Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

1 Anutuu mait elmë̈a akunet temanö̈m
së̈pë̈në̈ak ngolö̈p yaë̈ën kët 6 ëak wiaan
ten Yesuring Petani kak së orö̈aut. Kak
pörek Lasaras Yesuuk weletakaan wal
ë moulmë̈aup pim kak. 2 Pël ë̈ën omën
pörek wë̈aurö pit Yesuring kaömp ngawi
nëmpë̈në̈ak kaömp ar ë̈a. Pël ëak Mata pi
kaömp yokorön Lasaras pi omën Yesuring
wel aisë̈eë kaömp yena pörö̈aring wë̈a.
3 Pël ë̈ën Maria pi i köp nga kamp sum
kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu
ingesiarë lë momë̈ak pim kepön ë̈ptaring
kol yemowas. Pël ë̈ën i pö̈ta kamppel
ka pöt ur wariak wie̊ë̈a. 4 Pël ë̈ën Yesuu
ruurö tenim naë̈aan namp, Yutas Keriot
kakaanë̈p, Yesuun kup mowiipnaap puuk
epël ya. 5 “Tiar tol ë̈ënak i köp nga kamp
epët omnarö menak 300 kina wak omnant
wonörö mempen naën?” 6 Pi omën omnant
wonörö̈aan kön nawiin wë më̈ë̈a. Pi mon
kërë̈ë̈p ngarangk ë̈e̊ë kain yaaup yakök
pël ë̈ë̈pë̈në̈ak më̈ë̈a. 7 Pël yemaan Yesu
pi epël yema. “Pël mangan. Pi epët
nem yangerak neweerë̈pna akunetaan
peram wiak wakaimautak yaalnë. 8 Omën
ngöntök yaaö piporö arring akun wali
ö̈pnaarö̈ak ar ënëmak yok pangk ompyaö
elmë̈ë̈në̈ët. Ën ne pöt, arring akun wali
naön ë̈ëmaap yak pim ompyaö yaalnë epët
yok pangk yaalnë.”

Kiri ar yaaö kaö̈arö Lasaras mëmpënë̈ak kup ria

9 Yuta omën selap pan Yesu Petani
kak wë pöt kak wiak waisa. Pit Yesu
pimtën itaampë̈në̈ak won, Lasaras Yesuuk
weletakaan wal ë moulmë̈a pö̈pönta
itaampë̈në̈ak waisa. 10 Pël ë̈ën kiri ar
yaaö kaö̈arö pit Lasaras piita Yesuring
mëmpë̈në̈ak kup ria. 11 Pöt Yuta omën selap
pan Lasarasë ë̈a pötaan kiri ar yaaö kaö̈arö
kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa
pötaanök.

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kakë sa
(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Ëlpamök omën rongan kësang Anutuu
mait elmë̈a akun ngë̈ë̈ngktak wa top ë̈ak wë̈a
pörö Yesu Yerusalem kak waisë̈pnaan yaë
pöt kat wia. 13 Pël ë̈ak pit ërë̈përë̈p yeem
kë̈ë̈mre kewis wak kamtaöök koirë̈pë̈në̈ak
yewaisem ngön ë̈ak epël ya.
“Yowe.
Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya
mepa.
Pi Israel omnarö̈a omp aköp.”
14 Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp
koirak rangk wel aisë̈a. Pöt ngönën pepew-
eri wie̊ë̈a pöl ë̈a.
15 “Saion kak wë̈aurö ar kas ë̈ë̈ngan.
Arim omën omp aköp arim naë yewais.
Pi pol tongki ruupë rangk wel aisë̈ak
yewais.”
16 Pël elmë̈auta songön pöt pim ruurö ten
akun pötak kön nawiin ë̈aut. Ënë̈mak pi
kutömweri is ë rangiat wak wë̈ë̈nak ten
epël kön wiaut. “Ngaan pimë̈ë̈n ngönën
pepeweri wia pöt kë rapë̈në̈ak omnarö̈ak
pimë̈ë̈n pël elmë̈a,” pöt kön wiaut. 17 Ngaan
omën Yesuuk Lasarasën ngön më̈ak wele-
takaan wal ë yemoulmë̈ë̈n itena pörö̈ak
Yesu pim ë̈a pöten ök maima. 18 Pël ë̈ën
omën kësang pan pim retëng ë̈a pöt kat wiak
pi koirë̈pë̈në̈ak kamtaöök waisa. 19 Pël ë̈ën
Parisi ngönën omnarö pitë̈më̈nt neneren
epël më̈ë̈a. “Ar iteneë. Omën pourö
pim naë së rë olë̈ak wë. Tiar yok pangk
naë̈nganpe.”

Krik omën narö̈ak Yesuun itaampë̈në̈ak më̈ë̈a

20 Yuta omnarö akun ngë̈ë̈ngktak
Yerusalem kak së Anutuun yaya mapë̈në̈ak
yesën Krik omën narö pitring sa. 21 Pël

ëak omën pörö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanëp, pim naë wais epël mëëa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunëak yewais.” 22 Pël maan Pilip pi së Entruun mëak piarip së Yesuun ök mëëa. 23 Pël ëën Yesuuk kangiir epël ök mëëa. “Omën Këëp nem kutömweri is ë rangiat öma akunet temanöm yes. 24 Ne yaap pan niamaan. Korupaë öpö yangerak nangëntën ngaarëk wiaapna pöt kopët tapö om wiaapnaat. Ën yangerak ngëntëpna pötak rëngap yaaröön ëlëp moö sëën kaalak kë selap utöpnaat. 25 Ök tapël namp pi pimtë möönre koröpöön kent ëëpna pöp kö sëpnaat. Ën namp e yangerak wë pi nemëën yak pim möönre koröpö këëpöt wasëpna pöp wëwë kosang koir mangkën wakaim öpnaat. 26 Pötaanök omën namp nem inëën elnëëpënëak pöt nem ngönte kat wiak ënëm ëëp. Pël ëak nem kak öma pörek nem inëën ru sak öpnaap. Pël ëën nem inëën elnëëpna pöp nem Pepapök ping mowasëpnaat.”

Yesu pimtë wel wiipnaataan ök mëëa

27 Yesuuk pël niak kaalak epël yenia. “Nem lupmer könöm yaëëp tol am? Ma epël mem ma? ‘Pep, nem naë orööpënëak yaë epët wa ap was,’ pël mam ma? Pël mema pöt pangk naëpan. Könöm orö nerëëpënëak waisaut. 28 Pötaanök Pep, ni nim yapinte kaö was.” Yesu pi pël yemaan kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Ne nem yapinte kaö wesaut. Pötaanök kaalak kaö wasumaan.” 29 Pël ëën omën piiring taueëaurö pit ngön pöt kat wiak naröak epël yema. “Tangre kaö yera.” Pël yemaan naröak epël yema. “Ensel nampök piin ngön yema.” 30 Pël yaan Yesuuk nerek wak epël yema. “Ngön pipët nemëën naën. Ar kaamök elniipënëak yaarö. 31 Peene Anutuuk omën ngönën wonörö këlangön yaatak niulëak yangerakë kaöap, Seten, pi il mowasëpnaat. 32 Pöt omnarö pit ne yangerakaan wak ngaarëk këraarak nemöönak yang ël epotë omnarö pourö wa nem naë niulëëmaat.” 33 Pim ngön mëëa pöt pimtë wel wiipnaaten mëëa. 34 Pël ëën omën piiring wëaurö pit epël yema. “Ten ngön kosangtak epël kat wi yeë. ‘Yaö Mëëaup, Kristo pi akun wali wakaim öpnaap.’ Pël wiaap tol ëënak ni epël yaan? ‘Omnarö pit Omën Këëp wa ngaarëk möö pnaat,’ pël yaan. Omën Kë pöp talëp?” 35 Pël maan Yesu pi pitën epël yema. “Nem es ëwa epö arim naë akun kot nent wiaapnaat. Pötaanök ar ëwa elniipnaatak koutak ngep elniipanok sak waiseë. Pöt omën namp koutak yesem pöt, pim sëpna kön wiaul nasën ëëpnaat. 36 Pötaanök ëwa elnia epöökëër pöten kön wi kosang weseë. Pël ëënë pötak ar ëwa pepap nem ingre mor sënëët.”

Yuta omnarö Yesuun kön wi kosang newasën ëa

Yesu pi pël më pet irak së ëlëëp ilaan pit itnaangkën ëa. 37 Pit ngaanëër pitëm itöök Yesu pim retëng selap pan yaëënak piin kön wi kosang nemowasën eima. 38 Pöt Aisaia pim tektek ngönte epël retëng ëa pöt kë orö a.

“Aköp, omnarö a naëaan nampök tenim
ngönte kön wi kosang newasën yaë.
Ën Aköp, ni ya yamëngkem nim weëre
kosangö pet elmëën nampökta pöten
itenak kön nawiin yaë.”

39 Pël ëak pitëm Yesuun kön wi kosang newasën ëa pöta songönte Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

40 “Pitëm itöök itaampööre lupmeri kön wi
pël ëak
Anutuu naë rë olaan ompyaö mowas-
panëak
Anutuuk pit it ngaap mowesak lupöt këlötë
ök wes moulmëaurö.”

41 Aisaia pi Yesuu kutöm ë rangiatön it-neëak ngön pipot wet rëak ëaut. 42 Pël ëaut omën kaö narö selap pit Yesuun kön wi kosang weseëak war wasëpnaatep Parisi omnaröak ngönën keimön elmëëpanëak kas ëën yak wesak wakaima. 43 Pit Anutuuk pitëm yapinte wak isëpnaaten kent panë naën. Omnarö pitëmtok pitëmtë yapinte wak isak mapna pötenök kent pan ëa.

Yesuu ngöntak omnarö kom elniipnaat

44 Yesu pi ngön ëak epël yema. “Omën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp nemtën pëën naëpan. Pep wes nemëën waisaup piinta kön wi kosang wasëpnaat. 45 Ën namp neen itnengempëna pöp Pep wes nemëën waisaup piinta itaampnaat. 46 Ne ëwa pepap yak omën neen kön wi

kosang yenewesaurö koutak önganëak ëwa elniimëak yangerak irëaut. 47 Pötaanök omën namp nem ngönte kat wiak ngaar naön ëëpna pöp ne këlangön yaatak moulmëëmëak ngön ë pet nairën ëëmaap. Ne omnarö këlangön yaatak moulmëëmëak neiraan, utpetetakaan kama moömëak irëaup. 48 Omën namp ne kasëng nemenak nem ngönten kaaö ëëpna pöp ngön ë pet yairauröa ök pi kom elmëëpnaap. Pöt nem ngön wet rëak ök yeniak epotök akun kaöaöök ngön ë pet yairauröa yaë pöl ëëpnaat. 49 Nem ngön aim epot nemtë könöökaan naën. Won, Pep wes nemëaup puuk ök neeautök pim neeaul war wesak ök niaim. 50 Pël ëak ne ëwat wë. Ar nem Pepapë ngön ngaar önë pöt wëwë kosangët koir nimpnaat. Pötaanök nem ngön ök niaim epot pim ngan rë nenautök ök niaim."

13

Yesuuk pim ruuröa ingöt i moira

1 Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën Yesu pimtë ëëpnaaten epël kön wia. "Ne yanger sëp wesak nem Pepapë ngësë suma akunet temanöm yes," pël kön wiak omën pimorö yangerak wëaurö lup sant elnieima. Pim lup sant elnieima pöt om wiaan wel wiipnaat.

2 Wiap kanök ten kaömp neim wëën Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu kööre toköröa moresi moulmëëpënëak kön wia. 3 Ën Yesu pi pöt epël kön wia. "Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangk ëëmëak rë nemëa." 4 Pël kön wiak kaömpöt sëp wesak wal ë ulpëën rangkëp përë wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura. 5 Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiak ngës rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut. 6 Pël ë Saimon Pitaë naë sëën epël yema. "Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangk i neneirngan." 7 Pël maan Yesuuk epël yema. "Nem yeë epëten ni köpël wëën. Ënëmak ëwat sumëët." 8 Pël maan Pitaak epël yema. "Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan." Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Nook i naniir ëëma pöt ni neering naöngan." 9 Pël maan Saimon Pitaak epël yema. "Aköp, ingesiar pëën i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir." 10 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Omën namp koröp pou iirëpna pöp pi ënëm kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkën ëëpnaat. Om ingesiar pëën kaalak iirëpnaat. Pël ëaap ar kölam tëauröak pourö kölam pëën naön." 11 Pim pël niia pöt piin kup mowiipnaap tenring wëën itneëak epël yenia. "Ar pourö kölam pëën naön."

12 Yesu pi ten pim ruuröa ingöt iir pet irak pim ulpëën waliip wa mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yenia. "Ar nem yaalni epëta songönten ëwat wë ma? 13 Ar neen, 'Aköp, tenim rë yanuulaup,' pël neaim pöt yaap, ne arim pöp. 14 Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuulaupök arim ingöt iir yanuulë epël arök arim karuröa ingöt i moirën. 15 Arim ëënëël nook peene pet yaalni. Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël ëën. 16 Ne yaap pan niamaan. Inëën yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowaspan. Ma omën ya nga wes mëën sa nampökta pim wes mëaup il nemowaspan. 17 Ar pipët ëwat wë. Pöta ök ëënë pötak ërëpsawiaring eim önëët. 18 Ne ngön epët ar pouröaan neniaan. Omën nemëën wesa pöröen ne ëwat wë. Pël ëaap omën epot ngönën pepeweri ngön wia pöt kë rap. Pöt ngönën pepeweri epël wia. 'Omën neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëëpënëak yaë.' 19 Omën pöt naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan ënëmak oröön pöt epël kön wiinëët. 'Pi yaap Kristo pim ök niia tapöt,' pël kön wiinëët. 20 Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ya ngan rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pöt ne tapël sant newasënëët. Ën ar ne sant elnëënë pöt nem wes nemëaup tapël sant elmëënëët."

Yesu pi Yutasë pimëën kup mowiipnaaten war wesak mëëa
(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. "Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaaröa naë së nemëën kup mowiipnaat." 22 Pël niaan ruurö ten it

neneren ëak talëpön ya pël kön wiak ëngk ma e wesaut. 23 Pël ëak ruuröa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëën, 24 Saimon Pita puuk kepönööring, “Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëël maan ök niap,” pël yaalnë. 25 Pël elnëën ne Yesuu ngësël ko wiak epël mëëaut. “Aköp, talëpön yaan?” 26 Pël maan Yesuuk epël yenëa. “Kaömp kaut iistak mëak mempa pipopön yeniak.” Pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruup, yemangk. 27 Pël ëën Yutas kaömp pöt nëën Seten pim lupmeri ilëa. Pël ëën Yesuuk epël yema. “Omën nim ëëmëak yaën pipët teënt ëëm.” 28 Pël ök yemaan ten piiring wëa pörö kat wiak këëkë kön nawiin ëaut. 29 Pël ëak ten naröak epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëëp wieëaupok akun ngëëngktakëën omën nant wë wes yamë ma ngöntök yaaurö omën nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

30 Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëër kakaatiaan öröak rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

31 Yutas pi öröak yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omën Këëp nem yapin pingët tekeri yaaröön nook Anutuu yapin pingëteta tekeri wes yamë. 32 Omën Këëp ne Anutuu weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuuk Omën Këëp nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël ëëpnaat. 33 Nem ruurö, ne akun kot nent arring wë olëak sëën ar neen ap wasënëët. Pötaanök Yuta omnaröen mëëa tapët arënta yeniak. Nem së öma pörek ar peene yok pangk newaisngan. 34 Ne kan ngolöpö epël koir yaningk. Ar neneren lup sant ëeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant ëeim ön. 35 Pël ëënë pöt omnaröak arën itaangkën nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

Yesuuk Pitaë yak mowasëpnaat war wes mëëa

(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem së öma pörek yok pangk peene newaisngan. Ënëmak waisumëët.” 37 Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol ëënak nim ënëm newaisën ëëm? Ne nimëën wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.” 38 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni nim wëwëet nemëën këëpöt wasumëëp ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngësë sëpena kanö

1 Yesuuk kaalak yal menak epël yenia. “Ar ya ngës ëëngan. Anutuun kön wi kosang wesak neenta kön wi kosang newasën. 2 Pöt tol ëënak? Nem Pepapë kak kaat kësang wia. Pötaanök ne wet rëak pörek së arimëën ur nant kopëta wes ulmëëmaan. Pël naën wieëanëën ne wet rëak ngön pipët arën ök neniaan ëan tapön. 3 Pël ëa pötaanök ne pörek së arim urët kopëta wes ulmëak ar neering önëën kaalak wais nikoirumaat. 4 Ën nem kan suma pöön ar ëwat wë.” 5 Pël niaan Tomasök epël yema. “Aköp, nim kan sumë pöön ten köpël. Tol ëak ëwat sën?” 6 Pël maan Yesuuk epël yema. “Kan pö nemënt tapöp. Ne ngön këëtere wëwëeta pepap. Kan maim naöök së Pepa naë naaröongan. Nemënt kan kopët tapö. 7 Ar wet rëak neen yaap ëwat sanëën nem Pepapönta ëwat san tapön. Peenök ar piin itenak ëwat yes pël kön wiinëët.”

8 Pël maan Pilipök epël yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimë pötak ten yok pangk ëënaat.” 9 Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen ëwat nasën ma? Omën neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Öröp ëënak ni epël yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan. 10 Ni, ‘Ne Pepaaring wëën Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang nenewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könöökaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtok pim yaat yamëngk. 11 Ar ne Peparing wëën Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang weseë. Pël naën ëak pöt nem ya yamëngk epotön itenak kön wi kosang neweseë. 12 Ne yaap pan niamaan. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp puuk yok pangk

nem ya yamëngk epot mëmpnaat. Pël ëak kaö panë wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemët il newasëpnaat. Ne Pepa ngësë sumen ëa pötaan pël ëëpën sa. 13 Pël ëën ar nem yapintakël kimang neanë pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapë weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat. 14 Ar nem yapintak neen omën nant ëëmëak kimang neaan pöt pangk ëëmaat."

Yesuuk Ngëëngk Pulö wes mëëpënëak ök mëëa

15 "Ar ne lup sant elnëënë pötak nem ök yeniak pöl ëënëët. 16 Pël ëak ne Pepen kimang maan puuk Ël Kaamök munt namp arimëën wes mëëpnaat. Pël ëën akun wali arring wakaim öpnaat. 17 Ngëëngk Pul pö ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö omën ngönën wonöröak itaampööre ëwat së pël naën yaau. Pötaanök pit sant mowesak naön ëëpnaat. Pi peene arring wë arim lupötë wakaim öpnaap. Pötaanök ar piin ëwat wë. 18 Ne ar sëp niwasën ru wamir sak naöngan. Arim ngësë kaalak waisumaap. 19 Akun kot nent wia pöt pet irën omën ngönën wonöröak neen itnaangkën ëëpën sa. Ën ar pöt neen itaampunëët. Ne öp wëaup. Pötaanök arta öp önëët. 20 Akun pötakök ne Peparing wakaiman, ar neering wëën ne arring wakaiman pöten ëwat sënëët. 21 Omën namp nem këm ngönte ngaar wak öpna pöp pi lup sant elnëëpnaap. Ën namp lup sant elnëëpna pöp nem Pepapök pi lup sant elmëëpnaat. Nookta tapël lup sant elmëak nem songönte tekeri wesak pet elmëën itaampnaap."

22 Yesu pi pël maan Yutas, Keriot kakaanëp won, pim ngampupök epël yema. "Aköp, ni tol ëënak nim songönte tenimtën tekeri wes niak omën ngönën wonöröaanta pël naalmëën ëëmëak yaan?" 23 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Omën namp ne lup sant elnëëpna pöp pi nem ngönta ënëm ëëpnaap. Pël ëën nem Pepapök pi lup sant elmëën tenip pim naë së piiring önaat. 24 Ën namp pi ne lup sant naalnëën ëëpna pöp nem ngönötë ënëm naën ëëpnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtëët won. Pep nem wes nemëaupök nangkën wak waisaut.

25 "Nemënt arring wë ngön epot pout ök yeniak. 26 Ënëmak arim Ël Kaamököp, Ngëëngk Pulö, Pepak nem yapintakël wes mëëpna pöök ar rë niulak arim könöt wa ngolöpngolöp niwasëpnaat. Pël ëën ar nem ök niaimaö pöt poutön kön wiinëët. 27 Ne ar sëp niwasumëak nem mayaapët ningkën arring wiaapnaat. Nem pöt omnaröa mayaap pöta ök wontak yaningk. Ar ya ngës ëak kas ëëngan. 28 Ar ngön epël ök niaan kat wiaurö. 'Ne kamaarek së rëak kaalak waisumaat,' pël niiaut. Pep pi kaöap ne il newesaup. Pötaanök ar yaap neen lup sant elnëan talte nem Pepa ngësë suma pöten ërëpërëp ëën. 29 Këët naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan ënëmak oröön itenak ar kön wi kosang newasënëët. 30 Yangerakë kaöap Seten pi waisëpënëak kan ko yaë. Pötaanök ne arën ngön wali neniaan ëëm sa. Pi wais ne il nenewaspan. 31 Yangerakë omën ngönën wonörö nem Pepapön lup sant yaalmëa pöten itenak kön wiipënëak pim ngön ök neeautë ënëm yaaup. Yok, wal ëak sëpa."

15

Yesu pi wain ëlweë

1 Yesu pi ten pim ruuröen ök niak kaalak watepang ngön nent epël ök yenia. "Ne wain këwei ököp. Ën nem Pepap pi wain ya ngësëp. 2 Nem lööre morötë nautön ëëpna pöt ngësëpök oröak il moolapnaat. Ën mor nant utöpna pöt pi mënt il moolëak ompyaö mowasën selap utöpnaat. 3 Ar pöt, nem ngön ök niaan kat wian pötak ompyaö niwesa. 4 Pötaanök nem arring eim öma pöl ar neering eim ön. Wain mor nemor ëlwei yal naën pëlëër wë yok pangk nautpan. Ök tapël, arta neering naön ëënë pöt kë won ëënëët. 5 Ne wain songönte. Ar nem moröt. Pötaanök namp neering wëën ne piiring ömaap pim këët selap uteim öpnaat. Ën ar ne sëp newesak wë arimënt omnant pangk naëngan. 6 Pötaanök neering naön ëëpna pöp ngësëpök wain morötë yaë pöl il moolaan wa top ëak esuwesi yemar pöl elmëëpnaat. 7 Ar neering wë nem ngönte kat wieim önë pöt ar omën nenten kimang

neaan yok pangk nineim ömaat. 8 Pötaanök ar kë selap yautön nem ruurö pöt tekeri yesën önë pöt nem Pepapë weëre kosangöt oröön omnarö itaampnaat. 9 Nem Pepapök ne lup sant elnëeim wë pöl nook ar lup sant yaalni. Pötaanök ar nem lup sant pöta öngpök ön. 10 Ar nem këm ngönta ënëm eim önë pötak nem lup sant pöta öngpök wakaim önëët. Neenta tapël nem Pepapë ngön ngaar weimeë pim lup sant pöta öngpök wëaup.

11 "Ne ngön pipot nem ya ërëpërëp pöt arim naë öröak peö ëak wiaapënëak ök yeniak. 12 Ne ngön epël niiaut. 'Nem lup sant elnieima pöl ar nener lup sant elmëeim ön,' pël niiaut. 13 Omën namp pim karuröaan wel wiipna pöpön, 'Lup sant panë yaë,' pël mepenaat. 14 Ar nem yeniak pöl ëënë pötak nook itaangkën nem ngöntörö pël köröp orööpnaat. 15 Inëën yaaup pi pim ngarangkëpë omnant yaauten köpël wë. Pötaanök nook arën, 'Inëënörö,' pël naniwasën yeë. Nem Pepapë naëaan ngön kat wiaut ök niaimaut. Pötaanök ne arën, 'Nem ngöntörö,' pël yaniwas. 16 Arök ne arimëën kom ë neneulëën ëaurö. Nookëër ar këët selap uteim önëak yaatak kom ë niulëaut. Pël ëën arim kë pöt öröak wiaan ar nem yapintak Pepen omën nantön kimang manë pöt yok pangk nimpnaat. 17 Ne arën kosang wesak epël yeniak. Ar neneraan lup sant ëeim ön."

Ngönën wonöröak Yesuu ruurö kööre tok elniipnaat

18 "Ngönën wonöröak kööre tok yaalniin pöt, 'Pit wet rëak Aköpön kööre tok elmëaurö yak tenënta tapël yaalni,' pël wasën. 19 Ar yaap ngönën wonöröa rongantak wëan talte pitëm karurö pël wesak kent elniipën. Ar pitëm toktak wonörö. Nook pitëm naëaan kama niön pitëm wëwëet sëp wesaurö. Pötaan kööre tok yaalni. 20 Arën nem ngön epël niak pöten kön wiaan. 'Inëën yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowaspan.' Pit neen kööre tok elnëaut. Pötaan arënta tapël elniipnaat. Pit nem ngönta ënëm yeëa talte arimteta kat wiak ënëm ëëpën. 21 Pël ëëpnaatak pit Pep ne wes nemëaup piin köpël ëak kasëng mena. Pötaanök ar nemorö pël wesak kööre tok elniipnaat. 22 Ne yaap pitëm naë öröak ngön ök nemaan ëan talte pitëm saun pötë kangut tekeri nasën ëëpën. Pël ëëpnaatak ök maan kat wiak kaaö ëaurö. Pötaan saunat wiaapnaat. 23 Omën neen kööre tok yaalnë piporö nem Pepapönta kööre tok yaalmë. 24 Ne ya ke nentere nent omën ngaanöröa naënöt pitëm tekrak mëneimaut. Pël naën ëan talte saunatë kangut pitëm naë naaröön ëëpën. Pël ëëpnaatak pit nem ya mëna pötön itenak ten Pep pouwaarën kööre tok yaalni. 25 Pël yaë pötak ngönën pepeweri ngaan ngön kosang nent epël ëa pöt kë yaarö. 'Pit pas neen kööre tok elnëaut.' 26 Ël Kaamököp nook nem Pepapë naëaan wes mëën arim ngësë waisëpnaat. Pöp ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö Pepapring wëaupök wais nem ngönöt war wesak ök niapnaat. 27 Pël ëën pöt arta ngaanëër nem ya ngës rëaurekaan akun wali neering wakaimaurö. Pötaan nem songönte arökta tekeri wesak ök anëët."

16

1 Yesu pi ten pim ruuröen kaalak epël ök yenia. "Ar kön wi kosang yewesaut sëp wasnganok pël niiaut. 2 Pit ar pitëm ngönën tupötëaan waö ë nimëëpnaat. Pël ëak kaalak akun nent oröön pit ar mën wel yaniwiem Anutuun kaamök yaalmë pël kaar wasëpnaat. 3 Pit neen köpëlre Pepenta köpël. Pötaanök pël elniipnaat. 4 Naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak oröön pöt epël wasënëët. 'Pim ngaan ök niia pötak yaarö,' pël wasënëët."

Ngëëngk Pulöökë ya yamëngkaut

"Ne ngaan arëring wë yak ngön pipot ök neniaan ëaut. 5 Pël ëautak peene pöt nem wes nemëaupë ngësë sumëak yaëën arim naëaan nampök neen, 'Ni talël sum?' pël nenëaan yeë. 6 Ne sëën omën orööpnaaten ök niak pötaan ya ngës yeë. 7 Pötaanök ne yaap niamaan. Ne ar sëp niwesak sëën arim naë omën ompyaut orööpnaat. Ne nasën ëëma pöt Ël Kaamököp arim naë newaispan. Ën nem suma pötak nook wes mëën irapnaat. 8 Pi irapna pötak ngönën wonörö saunaring wëanre wotpil sak wëan pöta songönte tekeri wes menak ngön ya yamëngkauta songönteta tekeri wes

mampnaat. 9 Saunaring wëa pötа songönte
eptakël tekeri wasëpnaat. Neen kön wi
kosang nenewasën yaaurö pötakël tekeri
wasëpnaat. 10 Ën wotpil sak wëa pötа
songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Ne nem
yaat pet irak Pepa ngësë sëën ar kaalak it-
naangkën ëënëët pötakël tekeri wasëpnaat.
11 Ën ngön ya yamëngkauta songönte ep-
takël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yanger-
akë kaöap Seten pi këlangön yaatak ul-
mëëpënëak ngön ë pet irak wë pöl pit tapël
elmëëpnaat pötakël tekeri wasëpnaat.
12 "Ngön kësang wiaap ök niamaatep
peene tapëtakëër ar yok pangk ënëm naën
ëënëën sa. 13 Ngön këët tekeri yewesa pötа
Pulö irëak ngön këëta songönte pet elniin
ëwat sënëët. Pël yeem pim könöökaan rëak
nant neniapan. Pepa naëaan kat wiaul
war wesak omën ënëm orööpnaatönta ök
niapnaat. 14 Pi nem ngönre omnant wak
ök yeniaan nem yayaat orööpnaat. 15 Pepa
omën pout nemot. Pötaanök, 'Pi nem ngönre
omnant wak tekeri wes nimpnaat,' pël ni-
iaut."

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

16 "Akun kot nent won sëën ar neen it-
naangkan. Kaalak akun kot nent tapël
won sëën waisën itaampunëët." 17 Pël ni-
aan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël
mëëaut. "Pi tol ëënak epël ya? 'Akun kot
nent won sëën ar neen itnaangkan. Kaalak
akun kot nent tapël won sëën waisën
itaampunëët,' pël yaap. Pël niak kaalak,
'Pepa ngësë sumaat,' pël yaap. 18 'Akun
kot nent,' pël ya pöt tol nenten ya? Tiar
pötа songönten köpël yeë." 19 Pël mëak ten
Yesuun pëël menëak yaëën pimtok itenak
epël yenia. " 'Akun kot nent won sëën ar
neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent
tapël won sëën waisën itaampunëët,' ar
nem pël niak pötaan pëël neanëak yeë ma?
20 Ne yaap pan niamaan. Ar ingre ya ilak
kaö panë anëët. Pël yaëën omën ngönën
wonörö pit ërëpsawi ëëpnaat. Arim lupöt
ya ngës ëënëët. Pël ëënëëtak pötak kaip
tiin ërëpsawi koirënëët. 21 Öng namp pi ru
wilëpënëak lel yailën këlangön kat wiipna
akunet temanöm yesën ya ngës ëëpnaat.
Pël ëën ruup orööon pöt ya ngës pöt won
sëën rungaap oröa pötaan ya ërëpërëp kön
wi yaë. 22 Pötа ök ar peene ya ngësring
wë. Pël yeëetak ne kaalak arën itaangkën
ënëmak ar ërëpsawiaring önëët. Pël ëën omën
nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp naalni-
ipan. 23 Akun pötak arök neen omën nen-
taan pëël nenëangan. Ne yaap pan nia-
maan. Ar nem yapintak Pepen omën nen-
taan manë pöt yok pangk nimpnaat. 24 Ar
ngaan omën nent önëëtaan nem yapin-
tak kimang nemaanörö. Pötaanök kimang
maan ningkën arim naë ërëpsawi kësang
pan oröak wiaapnaat."

Yesu pi yangerakë omën utpetat il wesa

25 "Ne wet rëak arën watepang ngön
niiaut. Ën ënëm pöt kaalak watepang
neniangan. Nem Pepapë songönte tek-
eri wesak ök niamaat. 26 Akun pötak
arimtok nem yapintak Pepen kimang
manëët. Nook arimëën kimang mema
pöt neniaan yeë. 27 Ar ne lup sant elnëak
Pepa naëaan waisaup pöt kön wi kosang
yenewes. Pötaan Pepak ar lup sant yaalni.
28 Ne ngaan Peparing wakaim olëak pi
moulmëak e yangerakë waisaup. Pël ëak
peene wakaim olëak yanger sëp wesak
kaalak Pepa ngësë sumaat."

29 Pël niaan ruurö ten epël yemak.
"Peene pöt watepang neniaan, tekeri
wesak ök yeniaan. 30 Ten peene niin ëwat
yes. Omnaröak pëlpël neniaan wiaan nim
könöök war wesak yaaup. Ni omën poutön
ëwatëp. Pötaanök ten peene ni Anutuu
naëaan irëaup pöt kön wi kosang yewas."

31 Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia.
"Yaap, peenök kön wi kosang yewas ma?
32 Kat wieë. Akun orööpnaat pël niak pöt
yok oröa. Pël ëën ar repak arim kaatë
sënëak noolëak sëën nemënt ömaat. Pël
ëëmaatak nemënt won. Nem Pepap pi
neering wë. 33 Ar neering wëën arim
naë mayaap oröak wiaapënëak niiaut. Ar
yangerak wë këlangön kat wiinëët. Pël
ëënëëtak yangerakë omën utpetat nook il
yemowas. Pël yaëën arim lupöt kosang sak
ön."

17

Yesu pim ruurö tiarimëën kaamök elni-ipënëak kimang mëëa

1 Yesu tenën pël niak we riak kutömweriil
iteneë epël yema. “Pep, akunet yok oröa.
Pötaanök nook nim yapin pingët tekeri
wes mempaat, nuuk nim Ruup nem yapin
pingët tekeri wes man. 2 Nuuk omën
nem naë wa neulëaurö wëwë kosangët koir
mampëak ne yangerak omnaröa ngarangk
wes neulëaup. 3 Wëwë kosangta songönte
epël. Pit ni Anutu këëp niin ëwat wë nim
wes nemëaup, Yesu Kristo, neenta ëwat
öpna pötak wëwë kosangët pitëm naë orö
rëëpnaat. 4 Ne nim ya ngön neaan pöt
mënak pet irumëak yeë. Pël yeem yangerak
nim yapin pingët tekeri wes yemangk.
5 O Pep, ngaan kutömre yang naaröön
wiaan ne nim naë wë kutöm ë rangiatring
wakaimaut. Pötaanök kaalak peene ë rangi
tapët nan.

6 “Ne yangerakë omën nim ne nenan
pöröen nim songönte ök maimaut. Omën
nimëën yaö wesak nem naë wa neulëa
pörö nim ngönta ënëm yaë. 7 Pël ëak
omën ne nenan pöt pout nim naëaanöt pöt
pit ëwat yes. 8 Ngön pout ne nenan pöt
nook pit mangkën yeö. Pël ëak ne nim
naëaan waisan pöt pit ëwat sak nuuk ne
wes nemëan pötenta kön wi kosang yewas.
9 Ne pitëmëën kimang yeniak. Omën
ngönën wonöröaan won, omën nim ne ne-
nan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëën
yaö wesaurö pötaanök. 10 Omën nim pi-
porö tepërimorö. Nem eporö tepërimorö.
Pit nem weëre kosangö pet yaalmëën nem
yapin pingët orö yarë. 11 Pit pöt yangerakë
wëwëet om yal menak öpnaarö. Ën nem
yangerakë wëwëet pet yair. Pël ëak ne nim
naë waisumaan yeë. Pep, ni ngëëngkëp,
nim weëre kosang nenan pötring nuuk
ngarangk elmëëm. Pël ëën muumöngk
öpnaan. Pël ëak tepërim lup kopëtemer
sak wë pöl pitta tapël ëak öpnaat. 12 Ne
pitring wë nim weëre kosang nenan pötring
ngarangk elmëën muumöngk wakaimaut.
Ne ngarangk yaalmëën namp kö nasën.
Nim ngönëntak ëan pöt kë rapënëak kopët
namp kö sëpënëak yaö ëan pöpökëër kö
sa. 13 Ne peene nim ngësë aprumëak
yeë. Pötaanök nem ërëpsawiet pitëm lupötë
öröak ulöl sak wiaapnaataan yangerak wë
ök yeniak. 14 Ne nim ngönöt ök më pet
irën omën ngönën wonörö pit kööre tok
yaalmë. Pöt ne omën ngönën wonörö pitëm
yaaul naën ök tapël pitta omën ngönën
wonörö pitëm yaaul naën. Pötaanök kööre
tok yaalmë. 15 Ne pit yangerakaan ömëak
kimang neniaan. Omën utpetapë moresi-
aan ent ë moulmëëmëak kimang yeniak.
16 Ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul
naën, ök tapël pitta omën ngönën wonörö
pitëm yaaul naën. 17 Nim ngön këëtak
kom elmëën nimëën yaö sak öpnaan. Nim
ngön pöt këët. 18 Nuuk neen ya ngön neak
yangerak omnaröa ngësë wes nemëën pöl
nook pit ya ngön mëak omnaröa ngësë wes
yemomë. 19 Nuuk pit ngön këëtak kom
elmëën nimëën yaö sak öpënëak nook nem
wëwëet pitëmëën yaö yemowas.

20 “Ne pitëmëën pëën kimang neniaan.
Omën pitëm ngön kat wiak neen kön
wi kosang wasëpna pöröaanta yeniak.
21 Ne omën eporö pourö lup kopëtemer
sak öpna pötaan kimang yeniak. Pep,
ni neering wëën nem niiring wë pöl pit
tepërring öpënëak kimang yeniak. Pël ëën
ngönën wonörö pit pöten itenak nuuk ne
wes nemëën waisan pöt kön wi kosang
wasëpënëak pötenta kimang yeniak. 22 Pit
tepërim lup koptemer sak wë epël pitta
tapël sak öpënëak ë rangiat nim ne nangkën
pöt nook pit yemangk. 23 Pit lup kopëtemer
panë sak öpnaataan ni neering wëën ne
pitring wë. Pël ëën omën ngönën wonörö
pit pöten itenak nuuk ne wes nemëën
waisan pöten kön wiak nuuk ne lup
sant yaalnëën pöl pit lup sant yaalmë
pötenta kön wiipnaat. 24 Pep, omën nim
ne nangkën pörö nem kutöm ë rangiat
itaampnaan nem ömaarek ten pourö önëak
kimang yeniak. Nem kutöm ë rangi pöt
ni ngaanëër kutömre yang won wiaan ne
lup sant elnëak nenaup. 25 O Pep wotpilëp,
omën ngönën wonörö pit niin köpël wëën
nookëër niin ëwat wë. Ën omën nem naë
wë eporö pit nuuk ne wes nemëën waisan
pöten ëwat wë. 26 Ne nim songönte tekeri
wes menaut. Pël ëak tekeri wes meneim
ömaat. Pël ëën ne lup sant yaalnëën pöl
pitta tapël elmëën. Pël ëën ne pitring
ömaan.”

18

Yesu Kesemani wëën ngaaröak wali wa (Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Yesu pi kimang ngön pet irak pim ruurö ten koirak i Kitron pömer olëak ëngk komuntakël Olip ya newer wieëa pörekë saut. 2 Pörek së wëën Yutas ngaaröen kup mowiipnaap pi Olip ngës pöön ëwatëp yak Yesure ruurö ten ngës pöök kët poutë pörek wa top ë yaaut yak. 3 Pörek së wëën Yutas pi Rom nga naröere kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnaröa naëaan polis narö koirak nga ë omnant wak es mangiak waisa. 4 Pël ëën Yesu pi omnant elmëëpna pötön ëwat wëak kepöngk wiak naë së epël pëël yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” 5 Pël maan epël yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanëp koirënëak yewais.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp.” Pël mëak itaangkën Yutas ngaaröen kup yemowiem pit pourö wëa. 6 Pël ëën pit pim, “Ne tapöp,” pël mëëa pötaan kasngaë kan së yangaak yengenti. 7 Pël ëën kaalak rangk pëël yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” Pël maan epël yema. “Yesu Nasaret kakaanëpön.” 8 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp niakat. Ar nemtën ap yewas pöt omën eporö om wes momëën sëp.” 9 Pi pim wet rëak Anutuun, “Omën nim ne nenan pörö namp ap naön,” pël mëëa pöt kë rapënëak ngön pipët mëëa. 10 Pël yemaan Saimon Pita pi öpwer wëaup yak yepatuukaan përëak kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp yapinte Malkas pöp möak pim kat yaapkëëp per olëa. 11 Pël ëën Yesuuk Pitaan epël yema. “Öpwer kaalak yepatuuk më. Këlangön Pepak yenangk epot sëp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasë naë sa

12 Pël maan ngaaröere pitëm wotöököpre polisörö pit Yesu wali wak wii tëa. 13 Pël ëak pit pi wak wet rëak Anasë naë sa. Pöt Kaiapas pi akun pötak kiri ar yaauröa wotöök wëaup Anasë koontup wak wëa. 14 Kaiapas pöp wetkaal Yuta omnaröen, “Omën pourö kö sënganëën kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut,” pël mëëa pöp.

Pitaak Yesuun yak mowesa (Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesën ënëm saut. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököp pi neen ëwatëp yak nemënt Yesuu ënëm kiri ar yaaö wotöököpë ëmöökë öngpök ilëaut. 16 Ën Pita pi om ëm ngësöök taueëa. Pël ëën kiri ar yaaö wotöököpë ëwatëp nook kaalak ka tomök orö öng ëm kanëra ngarangk wëa pöpön mëak Pita koirak öngpök saut. 17 Pël ëën öng ëm kanëra ngarangk pöpök Pitaan epël yema. “Yesuu ruuröakaan namp ni koröp.” Pël maan Pitaak, “Ne won,” pël yema. 18 Pël mëak polisre inëën yaaurö tomök ëp ëën es merak taueë mor yesa pöröa naë së es mor yes.

Kiri ar yaaö wotöököpök Yesuun pëël mëëa (Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Kiri ar yaauröa wotöököpök Yesuun pim ruuröen pëël mëak omnaröen ngönën ök yamëëa pötenta pëël mëëa. 20 Pëël maan kangiir epël mëëa. “Ne omnaröa ëöetak ngön ök yamëëaup. Yuta omnaröa ngönën tupötëëre ngönën tup kaöetak wa top ëak wëën ök yamëëaup. Ëlëëp naën. 21 Tol ëën neen pëël yenëaan? Nem ngön ök yamëëauröen pëël ma. Pit nem yamëëa pöt ëwat wëërek kat mowi.” 22 Pël yemaan polis namp pim naë taueëaupök Yesu mor kaë momöak epël mëëa. “Ni wotöököpön pil mangan.” 23 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne ngön utpet yak pöt utpet pöt war wesak aan ten kat wiinaatep. Yaap yakap oröp ëënak pas yenemöön?” 24 Pël maan pim moresiarë wii motëa pöt om ëaul ëaan Anasök wes momëën kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim ngësë sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa (Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wëa pöröak epël yema. “Niinta pim ru namp koröpok.” Pël maan pi yak wesak, “Ne won,” pël yema. 26 Pël maan kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp Pitaë öp möak katëëp per olëa pöpë karipök epël

yema. “Yaap, ne itaangkën Olip yaöök piiring wëën itenaut koröp.” 27 Pël maan Pitaak epël yema. “Ne won.” Pël yemaan kokor namp ngön ya.

Pit Yesu wak Pailatë naë sa
(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Pit wangam kan röökëër Yesu Kaiapasë naëaan mësak Rom yang ngarangkëpë ka kaöetakë mësak yes. Pël ëak pitëmënt pörö yang ngarangkëpë kaatak lup kewil ëëpanëak kakaati neilan ëa. Pöt tol ëënak? Pit lup kewil ëak pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak kaömp nanën ëëpën sa pötaanök. 29 Pël wesak om tomök tauaan Pailat pi pitëm naë së epël pëël yema. “Ar orömor ëën omën epop ngön yaatak ulmëënëak mësak yewais?” 30 Pël maan pit epël yema. “Pi utpet naën ëanëën ten pas mësak newaisën ëan tapön.”

31 Pël maan Pailatök epël yema. “Arimtok mësak së ngön yaatak ulmëak arim ngön kosangta wieëaul elmëeë.” Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ar Rom omnarö arim ngön kosangtak tenim naë omën yamëngkautaan nga wia.” 32 Yuta omnarö pit pël yemaan ngaan Yesu pimtok pim këra yetaprak möön wel wiipnaat ngön pël mëëa pöt kë oröa. 33 Pël maan Pailat pi kaalak kakaati ilë wë Yesuun ngön maan sëën epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” 34 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön pit nimtok kön wiak yaan ma omën naröak ök niaan yaan?” 35 Pël maan Pailatök kangiir epël mëëa. “E, ne Yuta omnamp ma? Nimtë omnaröere kiri ar yaaö kaöaröak nem naë mësak wais yanuulëëp. Ni tolël ëaup?”

36 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte. Pël ëeëanëën nem ruuröak nga elmëën Yuta omnaröak ne neneön ëan tapön. Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte.” 37 Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ën ni omën omp ak namp ma?” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim neen omp ak namp pël yenëaan pipët yaap. Ne ngön këët tekeri wasumëak yangerak wes nemëën nem ëlëpök newilaup. Pötaanök namp pi ngön këëta ënëm ëëpna pöp nem këm ngönte kat wiipnaap.” 38 Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ngön kë pöt tol nent?”

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa
(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pël mëak kaalak tomökël orö epël yema. “Nem piin nga elmëëma utpet nent pim naëlaan nokoirën. 39 Arim yeë pöl ne Anutuu mait elmëa ngëëngk akunetak omën namp wii kaatakaan öpënëak wes nimë yeë. Pötaanök ne ar Yuta omnaröa omën omp aköp wes nimëën sëpën ma?” 40 Pël maan pit ngön ë olëak epël yema. “Pipmor won. Ni Parapasökëër wes nimë,” pël yema. Parapas pöp pi omnarö mënak pitëmot kain yewaup.

19

1 Pailatök pim ngaaröen maan Yesu pol koröp wapötringöök momöa. 2 Pël ëak ngaaröak ökre was mëak wii këmampön ulte ket ëak kepönöök mowaëak ngaaröa ulpëën köp möa namp wa momëa. 3 Pël elmëak naë së epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omën omp aköp,” pël mëak mor kaë momöa. 4 Pël yaëën Pailat pi kakaatiaan orö Yuta omnaröen epël yema. “Iteneë. Ne piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaan arimëntta ëwat sënëak wes yanimë.” 5 Pël mëak Yesu pi këmampön ulre ulpëën pötring mësak tomök orö ulmëak epël yema. “Omën epopön iteneë.” 6 Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneë ëlak wiak epël yema. “Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip.” Pël yemaan Pailat pi epël yema. “Piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaanök arimtok wak këra yetaprak momöeë.” 7 Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Pimtok pimtën, ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yamëem Anutuu yapinte wa ngep yaë. Pötaanök tenim ngön kosangtak, ‘Pi wel wiip,’ pël ya.” 8 Pël yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ëa. 9 Pël ëak kaalak Yesu mësak pim ka kaöeta kakaati ilë epël mëëa. “Ni tarëkaan öröaup?” Pël maan Yesuuk kangiir nemaan ëa. 10 Pël ëën Pailatök epël mëëa. “Töl ëënak neen ngön nenëaan yaën? Ne wil niulëëmaare këra yetaprak nimööma

poutë weëre kosangët pangk ëaap. Ni pöten köpël ma?" 11 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Anutuuk weëre kosang naningkën ëanëën neen ngep ëak nenëaan ëan tapön. Pötaanök omën ne newak nim ngësë wes nemëa pöpë saunetak nimët il yewas."

12 Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momëëpënëak yemaan Yuta omnaröak ngön ëak epël yema. "Ni omën pipmor wes mëëmë pöt Rom omën omp ak kaöap Sisa ngöntre kar naalmëën ëëmëët. Omën namp pi pimtok pimtën omën omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmëëpnaat." 13 Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mësak tomököl orö ngön ë pet yaira urtak wel aisëa. Ur pöta yapinte Kël Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pël yamëëa. 14 Akun pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën omnant wa kön yaaö këttak yak këtëp luptak wëën Pailatök Yuta omnaröen epël yema. "Arim omën omp aköpön iteneë." 15 Pël maan pit ngön ëak epël yema. "Pi wel wiip, wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip." Pël maan Pailatök epël yema. "E, arim omën omp aköp këra yetaprak möömëak yak ma?" Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak epël yema. "Ten omën omp ak munt nampta won, Sisa kopëtap." 16 Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaprak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu këra yetaprak möa (Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Ngaarö pit Yesu pimtë këra yetapër menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörekë yes. 18 Pörek së Yesu këra yetaprak mö yemoulmë. Yesu tekrak, ën omën naar, namp we naöök ë yaulmë. 19 Pël ëën Pailatök ngön nent epël retëng ëak këra yetaprak wi yaulmë. "Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp." 20 Yesu yetaprak möa yang lup pöt Yerusalem kak naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak poutë wi ulmëaut. 21 Pël ëën Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöaröak Pailatën epël yema. "Ni, 'Yuta omnaröa omën omp aköp,' pël retëng ëënganëp. Epël ë. 'Puuk, "Ne Yuta omnaröa omën omp aköp," pël yaaupok,' pël retëng ë." 22 Pël maan Pailatök epël yema. "Yok retëng ëanrek epël wiaap," pël yema.

23 Ngaarö pit Yesu yetaprak mö ulmëak pim ulpëënre poë koröpöt kom ëak kong nent wesak neenemot ëa. Pël ëak pit pim ulpëën waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëënëp wa. 24 Pël ëak pit neneren epël ök mëëa. "Tiar epop kelinganëp. Om ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itaampa." Pit pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa.

"Pit nem ulpëënre poë koröpöt kom ëak wak
ngasamtak wiak
talëpök nem ulpëën waliip öpën pöten
itena."

Pël wia pötak ngaarö pit pël ëa.

25 Yesuu këra yetapra ingtak öng epël ëak taueëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël ëak taueëa. 26 Pël ëën Yesu pi itaangkën pim ëlëpre ne pim ru kent yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. "Ma, epop nim ruup." 27 Pël mëak neen epël yenëa. "Epop nim ëlëp." Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmëak ngarangk elmëeimaut.

Yesu wel wia (Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Pël mëak Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë rapënëak epël ya. "Ne iiten yaë." 29 Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö ëak wieëa pötak wariak këkalëp naö yapinte isop pöök wa tëak këmtak yemowas. 30 Pël ëën Yesu i pöt nak epël ya. "Yok pet yair." Pël ëak kepönö töak ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

31 Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëëngktak këra yetaprak möaurö ngaarëk utaapnaaten kaaö ëën së Pailatën epël mëëa. "Ten yok pangk së ing kilöt rë moutak sokur ent ë wiin ma?" 32 Pël maan Pailatök

ngaarö wes mëën së omën Yesuu naë möa
pöaarë ing kiltepar rë yemout. 33 Pël ëak
Yesuun itaangkën pi yok wel wia ëën ing
kiltepar nemoraan yaë. 34 Pël ëautak nga
omën kopët nampök ingëper kalapmorök
wesirën iire ëröt yaarö. 35 Omën pöt
yaëën itenaup nook arta kön wi kosang
wasënëak ngön yaap ök yeniak. Ne ëwat
wë ngön yaap yeniak. Pötaanök ar kön
wi kosang wasën. 36 Ngönëntak epël wia
pöt kë rapënëak oröa. "Pit pim kos naö
mö narëëpan." 37 Ën ngönëntak ngön munt
nent epël ëa. "Omnaröak pitëm ingëp moëa
pöpön itaampnaan."

Yesu weera
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Yesu wel wiin Arimatia kakaan
omën namp Yosep ngaan Yesuu ru sak
wakaimaupök Yuta omën kaöaröen kas ëën
ëlëëp wëaupök Pailatë naë së Yesuu sokur
ent ëëpënëak ök mëëa. Pël ëën Pailat pi
kuure mak maan së sokur ent ëa. 39 Pël ëën
Nikotimas ngaan röök nentak Yesuu naë sa
pöp pi kolap köp nga kamp yaaö kep nent
pim könömët 45 kilokram pöta ököt wak
sa. 40 Pël ëën piarip Yuta omnaröa welarö
weerëpënëak yaaul kolap köp nga kamp
yaaö pöt wa momëak poë koröpöök kör
koëa. 41 Yesuu yetaprak möa yang lup pöta
nokoliil ngës naö wieëa. Ngës pöök omën
sokut wak së wiipënëak yaö ëa kël öngöp
naö wieëa. Pö omën namp nawiinö. 42 Pöt
Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën
Yuta omnarö pit omnant kön yaëën kël
öngöp pö naë wiaan yak piarip Yesuu sokur
wak së weera.

20

Yesu weletakaan wal ëa
(Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 Santeetak röökëër Maria Matala
kakaanëp koutaring omën yangaöökë sa.
Pël ëak së itaangkën kël ur wari ulmëaumpel
wa olaan kan të wieëa. 2 Pël ëën pi itenak
pöömpö wais ten Saimon Pitaë naë oröak
epël yenia. "Pit tiarim omp aköp wak së
tarëk wia wes? Ten köpël." 3 Pël niaan
ten Pita kaatakaan oröak omën yangaöökë
saut. 4 Pël ëak kan kourak yesem nook
Pita ënëm rë moolëak ne wet rëak omën
yangaöök së oröaut. 5 Pël ëak ne öngpök
neilaan. Om tok ori öngpök itaangkën
Yesuu poë köröp pëënö wieëa. 6 Pël ëak
wëën Saimon Pita pi nem ënëm wais omën
yangaöökë öngpök së itaangkën poë köröpö
wieëa. 7 Pël ëën itaangkën poë köröp
Yesuu kepönöök kör koëauta wieëa. Pö
muntaöring erën ëak wi naön. Ponspons ëau
pëlëër wieëa. 8 Pël ëën wet rëak së oröaup
nookta öngpök së itenak kön wi kosang
wesaut. 9 Pël ëa akun pötak Anutuuk
ngönëntak, "Pi weletakaan wal ëëpnaap,"
pël ëa pöt kön nawiin ëaut. 10 Pël ëak tenip
kaalak kakël saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa
(Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11)

11 Maria pi omën yangaöök om wë ing
aim wiak kël öngöpöök tok oriak itena.
12 Pël ëak itaangkën ensel naar ulpëën
kölamaar mëëauwaar kël öngöpöökë kakaati
Yesuu urtak, namp ingesiarë urtak namp
kepönöökë urtak ëak wel aisaëeëa. 13 Pël
ëeëaurekaan epël mëëa. "Öng epop, ni tol
ëënak ing yaan?" Pël maan epël mëëa. "Om-
naröak nem Aköpë sokur wa pi nerek wia.
Ën ngaöl yeëep pit korak tarëk wia wes? Ne
pöten köpël." 14 Pël mëak kaip ti itaangkën
Yesu taueëa. Pël ëën Maria pi itenak, "Epop
Yesu," pël newasën ëa. 15 Pël ëën Yesuuk
epël mëëa. "Öng epop, ni tol ëënak ing
yaan? Talëpön ap yewasën?" Pël maan
Maria pi ngës pöökë pepapök ya wesak epël
mëëa. "Kaöap, nuuk pim sokur wak së
nerek wiaup pöt wiaurekën ök nea. Pël ëën
ne së ömaan." 16 Maan Yesuuk epël mëëa.
"Maria." Pël maan Maria pi kaip tiak Yuta
ngöntak, "Raponai," pël mëëa, pöt tiarim
ngöntak, Rë yanuulaup. 17 Pël maan Yesuuk
epël mëëa. "Ni ne wali neöngan. Ne nem
Pepapë ngësë nawisën wë. Pël ëaarek ni
së nem karuröen epël ök mam. 'Ne Anutu
nem Pepapë ngësë isumaap. Nem Pep
pöp arim Pepap. Ën nem Anutu pöp tapël
arim Anutu.' " 18 Pël maan Maria Matala
kakaanëp pi wais ten Yesuu ruuröen epël
yenia. "Ne omp aköpön itenaut." Pël niak
Yesu ngön piin mëëa pöt tenën ök niiaut.

Yesu pim ruurö ëö pet elmëa
(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Yesuu ruurö ten Sante rö kan Yuta om-
naröen kas ëën ka kan wari ulmëak kakaati
wëën Yesu pi wais tenim tekrak taueë epël
yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” 20 Pël
niak pim kalapre morre pöt pet elniin piin
itenak ya kë saut. 21 Pël yaëën Yesuuk
kaalak epël yenia. “Arim naë mayaap
wiaap. Pepak ne wes nemëën waisaut,
nook tapël ar wes yanimë.” 22 Pi pël niak
pul mën nimëak epël yenia. “Ar Ngëëngk
Pulö weë. 23 Pël ëak omnaröa saunat kërë
moolaan won sëpnaat. Ën nemokërëën ëën
pöt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ëö pet elmëa

24 Yesu ten pim ru pöröen ëö pet el-
nia akun pötak tenim kar namp yapinte
Tomas yapin nent Ruprup Ëak Wilaup, pi
won. 25 Pël ëën tenök piin epël ök mëëaut.
“Ten Aköpön itenaut.” Pël maan Tomas
pi epël yenia. “Nemtok nem itöörarök
pim moresiarë wap sëëteparën itaampööre
mor wotööring morö itaampööre ën kalap-
morök ingëp ëa seltak mores wesir itaampö
pël naën ëëma pöt yaap newasngan.”

26 Wë sant nent won sëën Santeetak
Yesuu ruurö ten Tomasring kaalak kakaati
wa top ëak ka kan wari ulmëak wëën Yesu
pi kaalak wais tenim tekrak taueë epël
yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” 27 Pël
niak Tomasën epël yema. “Nim mor wotö
nem moresi wiak itan. Pël ëak mores nem
kalapmorök ingëp ëa seltak wesir. Pël ëak
kön selap ëënganëp kön wi kosang newa-
sum.” 28 Pël maan Tomasök epël yema. “Ni
nem Aköp. Ni nem Anutu.” 29 Pël maan
Yesuuk epël yema. “Ni neen itenakök kön
wi kosang yenewasën ma? Omën neen
itnaangkënöröak kön wi kosang newasëpna
pörö ërëpërëp ëëpnaarö.”

Son pim pep epwer retëng ëauta songönte

30 Yesu pi tenim itöök retëng selap pan
imaut. Pël ëa pöt ne pout pep epweri
retëng naën. 31 Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup,
Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang
weseimeë pim naëaan wëwë kosangët
koirënëëk yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 pörö i kaöök wëën Yesu ëö pet elmëa

1 Wë akun nentak Yesuu ruurö Taipirias
i kaöök së wëën Yesu tenim naë oröa. Ten
ru eporö, 2 Saimon Pitaare Tomas yapin
nent Ruprup Ëak Wilaup, Nataniel Kena
kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ru-
aarre ten Yesuu ru munt naar pël ëak wëën
oröa. 3 Wë Saimon Pita pi epël yenia. “Ne i
kaöök imën nga ë sumaan.” Pël niaan ten
epël mëëaut. “Tiar pourö sëpenaan.” Pël
mëak tenta wangaöök ilëak ten pourö së
röök pötak animaö namp naön ëaut.

4 Ten i kaöök së wëën ëwa tëak kët
mapënëak yaëën itaangkën Yesu pi i pisöök
taueëa. Pël ëën ten itenak piin Yesu pël
newasën ëaut. 5 Pël yaëën Yesuuk epël
yenia. “Nem ruurö ar imën namp ko-
ran wesetak?” Pël niaan ten epël mëëaut.
“Won pan.” 6 Pël maan pi epël yenia.
“Ar wangaöökë ë yaapkëëlöök olaë. Pël
ëak narö korönëën.” Pel niaan ten iirëëp
kaöökë öngpök olaan imënörö kësang pan
ilëak peö ëak wëën werunëak poprak ëaut.
7 Pël ëën nook Pitaan epël mëëaut. “Ëngkop
Omp Aköppe.” Pël maan Saimon Pita
pim ulpëënëp përë wiak ya yamëngkem
wëaurekaan Omp Aköpë yapinte kat wiak
ulpëënëp wa mëak i kaöök sörok yoola.
8 Pël yaëën ten wangaöökë ngaarëk së imën
iirëëp weru wiaut. Pöt i pisö wali won, kot
nent temanön, 100 mita pöta ök.

9 I pisöök së el ulmëak itaangkën es newes
meraan imënre kaömp nant ar ëeëa. 10 Pël
ëën Yesuuk epël yenia. “Ar arim imën
peene wan pöröakaan narö wak waiseë.”
11 Pël niaan Saimon Pita pi wangaöökë
ngaarëk is iirëëp weru i pisöökël yawi. Pël
ëak itaangkën imënörö peö pan ëeëa. Pitëm
saareet 153 pöt selap pan iirëëp ilëpna
saltak nailën ëaut. 12 Pël ëaan Yesuuk ten së
kaömp nën yenia. Pël ëën ten pourö, “Epop
Omp Aköp,” pël wesak tenëkaan nampök
Yesuun, “Ni talëp?” pël nemaan ëaut. 13 Pël
ëën Yesuuk wais kaömpöt kom ë ninak
imënöröeta tapël yaë.

14 Yesu pi weletakaan wal ë wë tenim naë
orö nirëën nentepar nent ëa pöt pipët.

Yesuuk Pitaan sëpsëpörö ngarangk ëëpna
pötaan akun nentepar nent ök mëëa

15 Ten kaömp na pet irak Yesuuk Saimon
Pitaan epël yema. “Saimon, Sonë ruup,
nim neen lup sant yaalnëën pöt eporöaat
il yemowasën ma won?” Pël maan Pitaak
epël yema. “Omp Aköp, yaap ni ëwat wëën.
Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk
kangiir epël yema. “Ni nem sëpsëp ruurö
ngarangk ëeim öm.” 16 Pël mëak Yesuuk
kaalak akun nentak epël yema. “Saimon,
Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëën ma?”
Maan Pitaak epël yema. “Aköp, yaap ni
ëwat wëën. Ne lup sant yaalni.” Pël maan
Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö
ngarangk ëeim öm.” 17 Pël mëak kaalak
akun munt nentak epël yema. “Saimon,
Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëën
ma?” Pël maan Pita pi Yesu pim akun
nentepar nent, “Ni neen lup sant yaal-
nëën ma?” pëël mëëa pötaan ya ngës ëak
epël yema. “Aköp, ni omën poutön ëwat
yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta
ëwat wëën.” Pël maan Yesuuk epël yema.
“Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm. 18 Ne
yaap pan niamaan. Ni ngaan ulwas wë
kan nim kent kön wiautëël sumëak nimtok
nim yepatu urak seimaup. Wë ulöp sumë
pötak nim moresiar elmëak wëën maim
nampök wii nitëak nim kaaö ëëmë pöl mës
nuwak sëpnaat.” 19 Yesu pi ngön pipët Pitaë
wel wiipna akunetak Anutuu yapinte wak
isëpnaat pötakëlök mëëa. Pël mëak kaalak
epël yema. “Nem ënëm ëëm.”

Yesuu ru kent yaaup, Son, pim ngönte

20 Yesure Pita piarip yesem Pita pi kaip
ti itaangkën ne piarpim ënëm yesan. Ne
ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel
aisëeë piin epël mëëaut. “Aköp, talëpök niin
kup mowiipën?” 21 Pël ëën Pitaak neen
itenak Yesuun nemëën epël yema. “Omp
epop tolël ëëpën?” 22 Pël maan Yesuuk
kangiir epël yema. “Nem kentöök pi om
wëën ne kaalak waisuma pöt nemtëët. Ën
ni nem ënëm ëëm.” 23 Pël maan pit repak së
pitëm karuröen epël mëëa. “Omën pöp wel
nawiin ëëpën ya,” pël mëëa. Pël ëaap Yesu
pi pöt, wel nawiin ëëma pöten nemaan. Pi
om epël mëëa. “Nem kentöök pi om wëën
ne kaalak waisuma pöt nemtëët.”

24 Yesu pi neenök ngön pipot ëa. Ne
tapöpök ngön epot retëng ë yaningk. Epot
pout yaapöt. Nem karuröeta nem epotön
yaap ya pël yewas.

25 Yesu ya ke nentere nent mëneimaut
kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë
wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 33 pöta ök won sëën Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngön epët retëng ëa. Pi wet rëak Yesuu ngön ompyaut retëng ëak kaalak epët ëa. Ngön epët, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëën Yesuu ruuröak ngön ompyaut Yerusalem kak ngës rëak ök mëak Yutiaare Sameria yang pötë ök maö sa. Pël ëak yang nantë ök maö së pet ira. Pitaë ya mënauta ngönte Sowi 1-12 wia, ën Poolëët Sowi 13-28 wia.

Pöt epël wia.

Ngönën ya mëmpënëak kopëta wesaut *1:1-26*
Yerusalem kak ngönën ya mënaut *2:1-8:3*
Yutiaare Sameria pötë ngönën ya mënaut *8:4-12:25*
Poolë ngönën ya mënaut *13:1-28:31*
1. Pim ngës rëak ya mënaut *13:1-14:28*
2. Yerusalem kak ngönënë wa top kësangpel *15:1-35*
3. Pim ënëm ya mënaut *15:36-18:22*
4. Pim ënëm panë ya mënaut *18:23-21:16*
5. Pim wii kaatak ulmëaut *21:17-28:31*

Yesu pi Ngëëngk Pulö wes mëëpënëak kup mowia

1 O Tiopilas,
Ne peene kaalak pep epwer retëng ë yaningk. Nem ngaantak ngön retëng ë nina pötön ni ëwat wëën pöt Yesu pim ya mëmpööre ngönën aö pël ima pötë ngönöt akun pim yaat ngës rëa 2 pörekaan mëmpö yesem Pepapë akun mowia pöt temanöm sëën pepapök koirak kutömweri isa. Pël ëën akun pötak Yesu pi weletakaan wal ëak kutömweri nawisën wëën Ngëëngk Pulöök kaamök elmëën puuk pim ngön yaaö omën wet rëak yaö elmëaö pöröen pitëm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. 3 Pël ëak kët akun selap 40 ruuröa naë ëö pet elmëeim wakaima. Pöt pit piin itenak pi yok yaap wal ëak wëa wesak kön wi kosang mowasëpna yak pël ëak pi wet rëak ruuröen Anutuu songönöt ök maima. Puuk omën pourö wa ngaaök nimëak wë. 4 Pël ëën akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top ëak wëën Yesu pi pitën ngön kosang wesak epël ök mëëa. "Ar teëntom Yerusalem kak sëp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pël ëën nem Pepapök Ngëëngk Pulö nimpënëak neen ök neaan nem arën ök niia pö nimpnaat. 5 Ngaan ök niak pöt omën eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ën kot nent wë pöt nem Pepapök Ngëëngk Pulöök i ket ëak nimëëpnaat."

Yesu kutömweri isa (Maak 16:19-20; Luk 24:50-53)

6 Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök së wë ruurö pit epël pëlpël mëëa. "Aköp aë, tiarim ëaröa ngaanëër eima pöl ni yok pangk aan Israel omnarö tiarimtok tiarimënt nener ngarangk ëëpen ma won?" 7 Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. "Iteneë. Nem Pepap pimtok akun nenten yaö wasën wia pötakök omën puot orööpnaat. Yaö ëa pötakök omën pöt orööpna akun pöten ar ëwat nasëngan. 8 Pël ëënëëtak ar epël kön wiaan. Pi weëre kosang kësang ar nimpënaat, akun Ngëëngk Pulö arim ngësë waisëpna pötak. Pël ëën ar nem ngönta omnarö pël sak wë nem songönte tekeri wesak Yerusalem omnaröen ök mëak aö aö ë yesem Yutia omën muntaröen ök mëak om aö yesem Sameria omnaröen ök mëak aö yesem kaare yang nantë së pet irëp. Pël ëën omën pourö neen ëwat sëpnaan." 9 Akun pötak Yesu pi ngön epot ök më pet yairën Anutuuk koirak kutömweri isa. Pël ëën ruurö pit mopöök iteneim wëën kepëltak is ilëak kö sak sa. 10 Pi sëën pit ngaarëkël om iteneim wëën tapëtakëër omën naar pitëm naë oröak taueëa, ulpëën kölam panëëwaar mëauwaar pöaarök pitën epël ök mëëa. 11 "Kalili omnarö, ar örömorëën mopöökël we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itenaan yawis pi tapël kaalak irapnaap."

Yutasë urtakëp koir ulmëa

12 Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kakë sa. Tomökaan kakë saö pöt wali won, om wan kilomita pöta ök. 13 Pël ëak Yerusalem kaöökë öngpök së öröak el wesak ka wet

rëak pitëm së wakaim wiak sa pötak së ilëa. Pël ëak ka kaö ngaarëkël wieëa pörek së wel aisëak wakaima. Pit omën eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp, piire Yutas muntap Sems muntapë ruup. 14 Pit omën piporö öng naröaring pit pourö wa top ëak wëa. Maria Yesu pim ëlëp, piire pim yokoturö pit pourö wë Anutuun ök maima.

15 Akun nentak Yesuu ru 120 pörö kaalak wa top ëak wë Pita pi pitëm tekrak wal ë tauak epël ök mëëa. 16 "Nemorö, Ngëëngk Pulöök ngaanëër elmëën omën omp ak Tewit puuk ngönën pepeweri ngön nent retëng ëaö pöt peene kë oröa. Pi Yutas pöp omën Yesu moröpnaarö mësak kan pet elmëën Yesu moröaup piinök ëa. Pöt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sëpna pötenök ëa. 17 Tiar ëwat wë. Yesu pi Yutas tenring öpënëak mëëaup. Pël ëën Yutas pi tenring ya waup." 18 Pi pël ëak Yesuun kup mowia utpet pöta sumet waup. Pël ëak pi sum pötaring yang lup nent sum ëa pöt, kawi ngentiak yaat pör menak oröa. 19 Pël ëën Yerusalem kakë omën pourö pit ngön pöt wak wë yok wel wia wesa. Pël ëak pit yang pöta yapinte Akeltama pël mëëa. Yapin pöta songönte pöt epël, Omën Iita yanget. 20 "Tewit pi tan pep Sam pöweri Yutas pimëën epël retëng ëa.

'Pim kaat om pas wiaap.

Omën namp pötak öpan.'

Ën Sam pöweri tan munt nentak epël ëa.

'Omën muntapök pim urtak sak pim ya
mëna pöt kaalak mëmp.'

21-22 Pötaanök tiar omën munt namp pim urtak koir ulmëëpenaan, Yesu pim ngön yaaö omnarö 11 tenim naë. Pël ëën puuk Aköp Yesu weletakaan kaalak wal ëa pöt apnaap. Pötaanök tiar omën namp tiarimtë naëlaan koirëpenaan. Pi ngaan pan tiarring wëën Sonök Yotanëk Yesu i yemomëën itenaupök om wë yewaisem wëën Anutuuk Yesu koirak mopöök kutömweri yawisën itenaö pöpök."

23 Pita pi ngön pël ök maan pit omën naar tekeri wesa. Nampë yapinte Yosep, omnaröak Pasap pël yamëëa pöp, pim yapin munt nent Sastas pël yamëëaup. Ën nampë yapinte Mataias. 24 Pöaar wël ë ulmëak Aköpön epël ök mëëa. "O Aköp, ni omën pouröa lupötön ëwatëp. Pötaanök niin pëlpël yeniak. Omën epaarë naëaan namp ma nampök ya epët wak Yesu pim ngön yaaö omnamp pël sëpnaap? 25 Pël ëak puuk Yutas pim ya sëp wesa epët mëmpnaan. Pi pöt yok sa, Aköpë pimëën kaare yang yaö elmëaö pörekë." 26 Pël mëak talëpök isëpënëak itena pöt Mataiasök isa. Pël ëën pit pi il moulmëën Yesu pim ngön yaaö 11 pitring wakaima.

2

Ngëëngk Pulö irëa

1 Yuta omnaröa akun ngëëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yesuu ingre mor saurö pit ka nentak wa top ëak wëa. 2 Akun pötak pit kakaati wëën omën nempel mopöökaan uure kapkapëër kent ket ëak teëntom irë pitëm wëa ka pötak ilëak pangk ëak wieëa. 3 Pël yaëën pit itaangkën omën pitëm tekrak oröa pöt es wilëngre yangap pötë ök sak kom kap ëak omnaröa rangk ngentia. 4 Pël ëak Ngëëngk Pulö Yesuu ingre mor saurö pitëm lupötë ilëak peö ëak pit weëre kosang kësang kaamök elmëën ngës rëak ka nantëëröa kakë ngönötring ngön ök aima.

5 Akun pötak Yuta omën ka waliitëaanörö Yerusalem kak së peö ëak wëa. Pit ngönëntaan kent ëak pitëm kaat sëp wesak së wëa. 6 Pël ëak wë pit u pömpelën kat wiak naë së ityeengka pöt Yesu pim ruurö pit omën sa pöröa ngönötë ngönën ök maan kat wiak yaan sa. 7 Pël ëak epël mëëa. "Elei, omën ngön ya eporö pit pourö Kalili omnaröep. 8 Pit tol ëakök aan tiar neenem ngönötë kat yawi? 9-11 Tiarim kakë ngön ke nentere nent kësang wia. Pël ëaatak tiar ka poutë ngönötëël ya kësangöt Anutu pim weëre kosangööring yamëngkauten kat yawi. Itneë. Tiar narö Patia yangrakaanörö, narö Mitia yangrakaanörö, narö Ilam yangrakaanörö, narö Mesopotemia yangrakaanörö, narö Yutia yangrakaanörö, narö Kapatosia yangrakaanörö, narö

Pontas yangrakaanörö, narö Esia yangrakaanörö, narö Prisia yangrakaanörö, narö Pampilia yangrakaanörö, narö Isëp yangrakaanörö, narö Lipia yangerak Sairini kak naëaanörö. Tiarim naëaan, narö Rom kakaanörö, Yuta yaapöröere köpël Yuta panëëröa öngpök ilëaurö. Ën tiarim naëaan naröeta Krit kustaakaanörö, narö Arepia yangrakaanörö. Yaap pan, tiarim kakë ngönöt selap wiaatak yok pangk tiarimtë ngönötë Anutu pim weëre kosangring ya yamëngka pöta ngönte ök niaan kat yawi." 12 Pël mëak pit yaan sak kön selap ëak neneren epël maima. "Elei, pit tol ëak epël ya?" 13 Pël yemaan naröak ökre wasiin wesak epël mëëa. "Pit wain i ngaat nak kön irikor ëak ya."

Pitaak omnaröen ngönën ök mëëa

14 Pitëmënt pël aö yesën Pita pi Yesuu ngön yaaö omnarö 11 pitëm naëaan wal ë tauak maap ngön ëak epël mëëa. "Yuta omnarö, ar tenim karuröere Yerusalem kak wëaurö, ar këëkë wesak kat wieë. Pël ëën omën e yaarö epëta ngönte ök niamaan. 15 Arim naëaan naröak ten i nak kön irikor ëak wë yak pël aim. Pöt won. Peene wangam kan ngolöp 9 kilok yaë. Talëp epëtak i nak kön irikor yeëa? 16 Epët Anutu pim ngaanëër tektek omnamp Soel piin epël ök maan retëng ëa.

17 'Anutuuk epël ya. Ënëm pan yangaakë
wëwëet won wasuma akunetak
nem Pulö wes mëën irëak yang poutë omnarö pangk elniipnaat.
Pël ëën arim koont yokoturö pit nem ngön
pöt war wesak apnaat.
Ën omp ulwas narö pit pöt, nook wangar ke
pëlöt rë moolamaat.
Ën omp ulöpörö pitta nook wangar rë
moolamaat.
18 Yaap, akun pötak nem Pulö wes mëën
iraan
inëën öngre ompörö pitök nem ngön
ompyaut war wesak ök apnaat.
19-20 Pël ëën akun pötak elmëën mopöök
retëng kësang orööpnaat.
Këtëp röök wiipnaat.
Ën ngoonöp pöt, i möak omën iitë yaarö ke
pöl koröp orööpnaat.
Pël ëën yangrakta tapël yaarööon ar yaan
sak ëënëët.
Es koulöpre es yaapre omën i ököt
orööpnaat.
Omën pipot wet rëak orööpnaat.
Pël ëën Aköp nem akun kaöet orööpnaat.
21 Pël ëën omën namp pi neen merëk neaan
pöt ne pi kama ömaat.'

22 Soel Anutu pim tektek ngön yaaup puuk ngön lup pöt retëng ëa. Pël ëën ënëmak Pita puuk muntat kaalak yal menak epël ök mëëa. "Israel omnarö, ar këëkë wesak kat wiaan. Ne peene Yesu Nasaret kakaanëp piin ök niamaan. Anutu puuk omën pipop weëre kosang retëng ke nampre nampöt tiarim it köpëlöt pet elniipënëak wes nimëaup. Anutu puuk weëre kosang pöt mangkën wak irëa pöt arim naë oröa. Pël ëaut ar yok ëwat wë. 23 Ën ngaanëër Anutu puuk Yesu pimëën kön wia pölök arök omën utpet ngaarö pitëm naë wes mëën pitök këra yetaprak möa. 24 Pël ëën Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. Weleta këlangön ke nentere nent kat wia pötë öngpökaan ent ë moulmëa. Pi weletak kosang sak wii naön ëa. 25 Iteneë. Omën omp aköp Tewit pi ngaanëër pan wetete ngön nent Yesu pim naë omën orööpna pötaan retëng ëa.

'Ne itaangkën Aköp pi neering wëaup.
Pi nem naë pan wë.
Pël ëën ne omën nantön kas naëngan.
26 Pötaanök nem lupmer ërëpsawi panë yeë.
Pël ëak ërëpsawi tan yamëem nem
koröpwerta omën ompyaut orööpnaataan
kor wë.
27 Oröpmorëënök? Ni ne sëp newasën welaaröa wii kaatak öma saltak wal ë
neulëan.
Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök
wieë söp ëëmëak nenëaan ëan.
28 Ni yok wet rëak wëwë ngolöp ompyaut
öma pöta kanö pet elnëaup.
Pël ëak akun poutë neering wëën ne
ërëpsawi om eim ömaap.' "

29 Pita puuk Tewitë retëng ëa pöt ök më pet irak yal menak epël mëëa. "O karurö, ne ngön epët tekeri wesak ök niamaan, omën omp aköp Tewit pim ngönte. Ngaan panëër pi wel wiin yang kel weerauppe. Pël ëaup pim yanget Yerusalem kak eprek e

wiaan iteneim wë epët. 30 Tewit pi Anutuu
tektek ngön yaaö omnamp Anutuuk piin
kosang wesak epël ök mëëa. ‘Nim ëaröa
naëaan nampök nimtë ök omën omp ak
sëpnaat.’ 31 Tewit pi Anutu pim omnant
ëëpna pötön pi wet rëak ëwat sa. Pël ëak Anu-
tuuk Kristo Yaö Mëëaup welaaröa naëaan
wal ëëpnaap pöteta ök mëëa. Pël ëak pi epël
ök mëëa.
‘Anutu pi omën pöp sëp mowasën
welaaröa wii kaatak wieë söp naëpanëëp.’
32 Omën pöp Yesu Anutuuk welaaröa
naëaan wal ë moulmëën ten itenakök
pöta ngönte arën ök niaim. 33 Pël ëaup pi
Anutu pim pepapök yok pim yaapkëëtakël
moulmëën weëre kosang kësang wak wë.
Pël ëën Pepapök ngaanëër kup mowia pöl
Ngëëngk Pulö mena. Pël ëautak omnant
arim itaampööre kat wi pël yeë epot Yesu
pim Ngëëngk Pul ten ninaö pö. 34 Pël ëaap
tiar ëwat wëep. Tewit pi pimtëënök ngön
epot naën. Pi kutömweri nasënëpök om
ngön epot epël ëa.
‘Anutu puuk nem Aköpön epël ya.
Ni wais nem yaapkëëtakël öm.
35 Pël ëeë neen kor wëën pöt omën nimëën
kööre tok yaaö piporö nook maan
nim weëre kosangöökë karök ilap-
naat.’
36 Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë.
Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp
Anutu puuk kaö wes moulmëën pi tiarim
Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë.”

Omën selap pan lup kaip tiin i momëa

37 Pita pi pël maan omnarö pit pöt kat
wiak pitëm lupöt könöm ëa. Pël ëën narö
pit Pitaan pëël mëëa. Ën narö pit ngön yaaö
omën muntaröen pëlpël mëak epël mëëa.
“Karurö, ten tol ëën?” 38 Pël maan Pita
pi pitën epël ök mëëa. “Ar neenem utpet
yaaut kasëng mampun. Pël ëën Anutuuk
arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim
ru ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i
nimëënaan. Ar pël ëak wëën Ngëëngk Pulö
nimpnaat. 39 Pöt öröpmorëënök? Anutu
pim ngön kosang wesa pöt epël wia. ‘Ne
omën epot ningkën pöt arimëntre arim
köröngre ruuröere ën omën yang ël epotë
wëaurö pourö pangk elniipnaat.’ Omën
epot Aköp tiarim Anutu puuk omën pourö
yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimp-
naat.”
40 Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak
ngön nant kosang wesak epël ök mëëa.
“Omën utpet yaauröaring ar pourö kö
sënganëën.” 41 Pël maan omën kësang pan
pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa.
Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i
momëa. Akun pötak omën i momëa kësang
pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet rëak kön wi
kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa.
42 Omën pël ëa pörö pit Yesu pim ngön yaaö
omnarö pitök omnant rë moulöpna pötaan
kent pan ëeima. Pit pël ëak wa top ëak
kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre
kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyaö wakaima

43 Anutu puuk kaamök elmëën pim ngön
yaaö omnarö weëre kosang ke nentere
nent yaëën omnarö pöten itenak yaan
seima. 44 Pël ëën omën wet rëak Yesuun kön
wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak
wë pitëm omnant neenemot wieëa pöt sëp
wesak ngawingawi ëeim wakaima. 45 Pël
ëak akun nantë pit pitëm yangre omën
nantë sumat wak pöt kaömp sum ëak omën
ngöntök yaaurö meneima. 46 Pël eimeë
akun poutë pit Anutu pim ngönën tuptak
wa top ëak pitëm kaatë kaömp ngawi në pël
eimeë ërëpsawi yaautaring wakaima. Pël
ëak pit lup kopëtemer sak wë kaömp ngawi
neimeë, Anutuun yaya maima. 47 Pël
ëën Yerusalem kak omën wëaurö pit pitëm
wëwë pöten itaangkën ompyaö pan ëa.
Pël ëën kët poutë Aköpök omën muntarö
koirak kön wi kosang yewesa pöröaring yal
men moulmëa.

3

Omën ing il tëaup ompyaö mowesa

1 Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta om-
naröa Anutuun kimang yamëëa akun pötak
Pitaare Son piarip Anutu pim ngönën tup
kaöetakë sa. 2 Pël ëak itaangkën ngönën
tup kaöetak ka kanër pitök ka kan ompyaur
pël yamëëa pöra naë omën namp ing il
tëaup wëa ngaanëër ëlëpë yaatakaan pël
ëaup wilaup pi pimtok kan sak waisak pël
naën yaaup. Pi akun poutë omnaröak
wak së moulmë pël yeëa. Pël ëën omnarö

Anutu pim ngönën tuptak ilëak yaarööñ sumatön kimang maim yeëa. 3 Pël ëaö pöpök Pitaare Son piarip Anutu pin ngönën tup kaöetak ilapënëak yaëën sum kot nent mampënëak mëëa. 4 Pël ëën piarip pörek tauak omën pöpön it kökö ngëneë Pitaak epël mëëa. “Ni tenipön itan.” 5 Pël maan pi omnant mampënëak ya wesak piaripön itena. 6 Pël ëën Pita puuk epël mëëa. “Yaköm, ne kot nim nimpaat won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök ök niamaan. Wal ëak kan së.” 7 Pël mëak Pita puuk mor yaapkëësi moröak kaamök elmëak wal elmëën tapëtakëër pim ingesiar el mö rëën kosat kosang sa. 8 Pël ëak ingesiar ompyaö sëën pi sörok olëak tauak kan ing ëa. Pël ëak piaripring Anutu pim ngönën tup kaöetak ilëak kaalak kan ing ëak sörok olëak Anutuun yowe mëëa. 9 Pël ëën omën Anutu pim ngönën tup kaöeta kakaati wëaurö pit itena pöt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëëa. 10 Pël ëën pit itenak epël mëëa. “E, omën epop pi Anutu pim ngönën tup kaöeta ka kan yapinte ompyaur pörek wë sum kimang yaaup,” pël mëëa. Pël mëak pit omën pöpön itenak pim naë oröa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuu ngönën tup kaöetak ngönën ök mëëa

11 Omën pöp pi Pitaare Son ent ë moulmëak sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëak pi piaripring mor yal ëak Anutu pim ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wëën omnarö pit yaan sak së pitëm naë wa top ëa. 12 Pël ëën Pita pi pitën itenak epël mëëa. “O Israel nem karurö, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arök tenpim ngönën wak wëaö pötaan omën epop ompyaö sa wesak tenipön itaangkan. Won. 13 Omën epët Anutu pimtok yaë. Anutu, pöp pi tiarim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp, Yesu, pim weëre kosangöt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arök kaöaröa naë wes momëënak pimëën ngön ya mënaup. Pël ëak Rom yang ngarangkëp Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak ëa pöt 14 arök kosang ngentiak omën wotpil ompyaö pöp kasëng menaurö. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urötak omën yamëngkaup wii kaatakaan kan wes mëën sa. 15 Pël ëën arim ngöntaan pitök tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël ëaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëën wëwëetaring wëën tenip itenaut. Pötaanök pöta ngönte ök aim wë. 16 Tenip Yesuun kön wi kosang yewasën pim weëre kosangööring omën epop ompyaö yemowas. Yaap, Yesu pi tenip piin kön wi kosang wasënëak kaamök elnia pötak omën epop arim itöök ompyaö sak wë.

17 “Ngöntre karurö, ne arën ëwat wë. Arre arim kaöaröak Yesuun utpet elmëaurö. Pël ëautak ar pim songönte ëwat nasën wë yak pël elmëaurö. 18 Pël ëaap Anutu pim ngaanëër tektek ngön yaaö pöröen ök maan tekeri wesa pöt kë oröa. Pi ngaan epël mëëa. ‘Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pi këlangön kaö pan kat wiipnaap.’ 19 Pël mëëa pötaanök ar arim lupöt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëën. Pël ëën arim saunat won niwasëpnaan. 20 Pël ëak wë ënëmak Anutu puuk ulöpre moup elniak arim lupöt weëre kosang niwasëpnaan. Pël ëak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaö Mëëaö pöp arim naë wes mëëpnaan. 21 Pël ëëpnaatak pi kutömweri om wë Anutu pim ngolöp ngolöp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak ngaanëër Anutuuk tektek ngön yaaö omën ngëëngköröen ök maan tekeri wesa. 22 Pöt Moses puuk nant epël ëa. ‘Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngön yaaö namp wes mëën waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp. Ar pim ngön apna pipöt pout ngar ön. 23 Ën omën Anutu pim tektek ngön yaaö omnampë ngön kat nawiin ëëpna pörö Anutu pim omnaröaring naöpan. Pit kö sëpnaat.’ 24 Moses puuk ngön pël retëng ëa. Pël ëën Anutu pim tektek ngön yaaö omën muntarö Samuelre pim kasngaël pöröen ngön ök maan tekeri wesa pöt peene tiarim tekrak yaarö. 25 Ngön epot Anutu puuk tektek ngön yaaö omnaröen maan pitök pitëm këmötëaan ngaanëër retëng ëën wiakaimautök peene

tiarim naë këët yaarö. Tol ëënak wasngan. Ar pitëm kurmentëkaanörö. Pötaanök ngön kosang wia epët Anutu puuk arim ëaröaan ëaö epët ar pouröaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramön epël ök mëëa. ‘Ne nim ëere körööörö ulöpre moup elmëën yangerak omën pourö pangk ë pet irëpnaat.’ 26 Pël ëak Anutu pi pim Inëënëpön yaö mëak wes mëën wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sëp wasënëak waisa.”

4

Pit Pitaare Son ngön yaatak moulmëa

1 Pitaare Son piarip omnaröen ngön ök maim wëën kiri ar yaauröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarö piarpim naë sa. 2 Pit së kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal ëa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëën pit së kat wiak piarpimëën ya sangën kön wia. 3 Pël ëak këtëp irë ilapënëak yaëën yak om moröak ëlpamök ngön ya mëmpënëak wii kaatak moulmëa. 4 Ën piarpim ngön ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet 5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

5 Ëlpamök ngönënë ngarangkörö ere kaöaröere ngön kosangötë ngarangk yaaurö pit pourö Yerusalem kak wa top ëa. 6 Anas kiri ar yaauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörö pit pourö wa top ëak wëa. 7 Pël ëak wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tekrak tau moulmëak pëlpël mëëa. “Arip talëpön maan pimtok pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaö wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaö wesauwaar?”

8 Pit pëël maan Pita pi Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëën epël ök mëëa. “Omën kaöere ngarangkörö, 9 ar tenpim omnamp ngaanëër ing il tëaup ompyaö mowesan pöten pëlpël yeniak. 10 Pötaanök arën ök niaan Israel omnarö ar pourö ëwat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tekrak taua epop ompyaö sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. 11 Ngönëntak ngön nent epël wia.

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut
Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

Wap pöta yapinte Yesu. 12 Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaö neniaan. Yesu pimënt kopët tapöp.”

13 Pël maan ngönën ngarangkörö pit yaan panë sa. Pöt Pitaare Son piarip kaö wonaar. Pël ëak piarip ëwat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngön apnaaten kas köpël weëre kosangring ök mëëa. Pël ëën pit piaripön epël wesa. “Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa,” pël wesa. 14 Pël ëak pit itaangkën omën ingesiar ompyaö mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngön kangiir mapnaat pangk naën ëën sëp wesa. 15 Pël ëak omën kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. 16 Pël ëakök pitëmënt ngön epël ë kopëta wesa. “Tiar omën epaar tol elmëëpen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. ‘Omën weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retëng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.’ Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. 17 Kopëtet om ulöl sak sëpan pötaanök tiar ngön ë kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën ëëpnaan.”

18 Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak së tau moulmëak Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëëa. 19 Pël maan Pitaare Son piarip taueë Pitaak ngön kangit epël mëëa. “Arimtok omën eptepar kom ëak iteneë. Kan taltakëër ompyaut? Ten arim ënëm ëën ma Anutu pim ënëm ëën? Pël ëautak ten Anutuu ënëm ëëna pöt arim ënëm naëngan. 20 Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaaö naëngan. Omnant Yesu pim yaëën tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan.” 21-22 Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëën il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël ëën omnarö pit Anutuuk omën

pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowiipënëak itaangkën kan won ëën ap wesak piarip kaalak omnaröen ngön ök mepanëak nga mëak wes mëën sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpënëak Anutuun kimang mëëa

23 Pitaare Son piarip wes mëën kaalak piarpimoröa naë së kiri ar yaaö kaöaröere
ngönënë ngarangköröa ngön mëëaö pöt ök mëëa. 24 Pël ëën kat wiak pit pourö
kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëëa.
"Nuukëër kaöap, ni kutömwer ket ëak pöweri
omnant mowian. Pël ëak yanger ket
ëak pörak omnant moulmëan. I kaö ket
ëak i kaöökë omnant moulmëan. 25 Ni
ngaan panëër Ngëëngk Pulö elmëën tenim
ëap omën omp aköp Tewit nim inëën
ngaanëpön maan ngön nent epël retëng ëa.
'Tol ëënak köpëlörö neen ya sangën ëa?
Ën tol ëënak omnarö nemëën kup riipënëak
ëa?
26 Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköpre
nem Yaö Mëëaup nga elniipënëak wa
rongan ëa.'
27 Ngön pöta këët peene e yaarö. Pöt
öröpmorëën? Yerusalem ka kaö eprek
omën omp aköp Erot piire Pontias Pailatre
köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring
wa top ëak Yesuun nga elmëëpënëak
ëa. Pi nim Inëën ompyaup ni ngaan ya
yaö mëëaup. 28 Pit wa top ëak omnant
örööpënëak ngaan nim kopëta wes menan
pöpön nga kupre wap wieima. Pël ëeim
wëën omnant örööpënëak ëan pöt nimtë
weëre kosangöök elmëën öroa. 29 Pötaanök
ten peene ni tenim Aköpön kimang yeniak.
Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten
nim inëënörö kaamök elniaan kas köpël
nim ngön ompyaut war wesak ök menaan.
30 Ni kaamök elniaan yauman omnarö
ompyaö mowesak weëre kosang it ngolöp
ke nampöt nim inëën ru ngëëngkëp Yesu
pim weëre kosangöök mëmpunaan."

31 Pit Anutuun ngön pil ök maö së pet
yairën ka pitëm wëa pöt moup ket ëak möa.
Pël ëën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëak peö
ëën pit Anutuu ngönte kas köpël omnaröen
ngës rëak ök maö sa.

Ingre mor saurö pit lup kopëtemer sak wakaima

32 Akun pötak omën Yesuun kön wi
kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak
pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt
naën. Won. Pitëm omnant pout ngawi
wiak wakaima. 33 Pël ëak Yesuu ngön yaaö
omnarö weëre kosang kësang wak pitëm
Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten om-
naröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi
kosang wesa pörö komre kolap kaö elmëën
pit ompyaö wakaima. 34-35 Pël wakaimeë
pitëm tekrakaan nampök omën nentaan
ngöntök naën. Pit tol ëakök pël eima
wasngan. Pitëm naëaan nampök kaare
yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön
yaaö omnarö pitëm naë wak së mangkën
kom ëak ngöntök yaaurö meneima.

36 Akun pötak omën namp pim yapinte
Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön
Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök pim
yapin nent Panapas pël maima. Yapin
pöta songönte Omnarö Lup Ketumön
Yemowesaup. Pi Yuta omnamp Liwai pim
kurmentëkaanëp Saipras kustak wilaup.
37 Omën pöp pim yang lup nent omnarö
menak sumat wak ngön yaaö omnaröa naë
së kom ë mampënëak mena.

5

Ananaiasre Sapaira

1 Panapas pi pël ëa. Ën omën pöröa
naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yap-
inte Ananaias. Ën öngöpë yapinte Sapaira.
Ananaias puuk pim yang lup nent om-
narö menak sumat wa. 2 Pël ëak kaö nent
yoolök wasëpënëak kaö nent ëlëëp wia. Pël
ëën pim öngöp piita ëlëëp wia pöten kön
wiin ompyaö ëa. Pël ëën pi sum kaö nent
wak së ngön yaaö omnarö menak, e tapët
pël mëëa. 3 Pël ëën Pitaak piin epël ök
mëëa. "Ananaias, Seten puuk nim lupmer
utpet panë niwasën Ngëëngk Pulöön morök
elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö
nent ëlëëp wian. 4 Ni wet rëak yanget sum
naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët
pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö
menak sumat ningkën wan pöt nimtëët.

Orö pmorëënök ni sum kaö nent ëlëëp wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëën nenian, Anutuun kaar yemaan." 5-6 Pël maan Ananaias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së ngentia. Pël ëën yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëën omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë ëa.

7 Kot nent wë ngöpngöp ëak 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati së ilëa. 8 Pël ëën Pita pi epël pëlpël mëëa. "Arip yangeta sumet epët pëën wauwaar ma?" Pël maan öngöpök epël mëëa. "Yok nim wan pi tapëtep." 9 Pël maan Pita puuk epël mëëa. "Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat." 10 Pël maan tapëtakëër öngöpta wel wia. Pël ëën yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera. 11 Pël ëën Yesuu ingre mor saurö ere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë ëa.

Retëng it köpëlöt mëna

12 Akun pötak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit weëre kosang it ngolöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëën omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuu ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top ëak Anutuun ök maim wakaima. 13 Pitëmënt pëën pël ëeim wëën omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. 14 Pël ëaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre morörö aring yal mena. 15 Pël ëën Yesuu ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak së kamtaöökë kan ëöök urötring wi moulmëa pöt pit epël mëakök ëa. "Pita pi kamtaöök yesem pim moresök morö pnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëën ompyaö sëpnaat." Pit pël mëak wak së mowieima. 16 Pël ëën Yerusalem kak we naöökaan naöökë ka pötëaan yauman omnaröere omën pitëm lupötë urmerarö wëaurö pourö wak së Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë oröön waö ë momëak ompyaö mowesa.

Ensel nampök ngön yaaö omnarö wii kaatakaan ent ë moulmëa

17 Ënëmak kiri ar yaaurö pitëm wotöököpre omën piiring wëaurö pitëm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngön yaaö omnaröa yaaö pötön itenak war kön wiak ya sangën ëën utpet mowasëpënëak kön wia. 18 Pël ëak së ngön yaaö omnarö wak wii kaatak moulmëën utpet yaaurö aring wëa. 19 Pël ëën rö kan Anutuu ensel nampök wii kaata kanwer të mowiak ngön yaaö omnarö wël ëak mësak orö epël ök mëëa. 20 "Ar Anutu pim ngönën tup kaöetak së wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man." 21 Pël maan pit ngön pöt ngar wak wëën këtëp ngampi yoolaan ngönën tup kaöetak ilëak ngës rëak omnarö rë moula.

Pit pël ëeim wëën kiri ar yaaurö a wotöököpre pim omnarö pit Yuta omën kaöaröen yas maan ngönënë kansolörö wa top ëa. Pël ëak wii kaata kaöapë ngësël ngön wes mëa, Yesu pim ngön yaaö omnarö wii kaatakaan koirak waisëpënëak. 22 Pël ëaatak ngönënë polisörö pit wii kaata kakaati së itaangkën Yesu pim ngön yaaö omnarö pit won wieëa. Pël ëën pit kaalak ngönënë ngarangköröa naë së pitën ök mëëa. 23 "Ten wii kaatak së itaangkën kan ngarangkörö wëën ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirënëak kakaati së itaangkën won wieëa." 24 Pël maan ngönën tup kaöeta polisöröa kaöapre kiri ar yaaurö a wotöököp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. "Pitëm yaë pipëtakaan oröpöt oröö pënëak yaë?" 25 Pël aö yeem wëën omën namp pitëm wa topöök së epël ök mëëa. "Kat wieë. Arim omën wii kaatak ulmëan pörö pit ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök maim wë." 26 Pël maan polis ngarangkëpre pim koturö pit së Yesuu ngön yaaö omnarö koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit këlmomöö panëak kas ëa.

Ngön yaaö omnarö pit ngönënë kansolörö en kas naën, ngön ök mëëa

27 Pit Yesu pim ngön yaaö omnarö
koirak kakaati së ngönënë kansolöröa naë
tau moulmëën tauaan kiri ar yaauröa
wotöököpök pitën epël pëël mëëa. 28 "Ten
arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian
ëan ma? Ma arök kön wiin pöt omën
pasit yaë ma? Yerusalem omnaröen ngön
pöt ök maan pitök tenën Yesu möan pël
apna pöten ar kent yeë." 29 Pël maan
Pitaare karurö pit kangiir epël mëëa. "Ten
yok pangk ar yang omnaröa ngönte ngar
naöngan. Ngön Anutu pim ök niia pöta ënëm
ëënaat. 30 Arök Yesu këra yetaprak möön
wel wia. Pël ëaupök tiarim ëere körööröa
Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa.
31 Pël ëak Anutuuk koirak së pimtë naë
ulmëën pim yaapkëëtakël wë. Pël ëën
Anutu puuk kaö wes moulmëën tiarim
kepönöök wë kaamök elniak Israelörö
tiarim kanöökël pourö wa nuulëën utpetat
kasëng mampunëën. Pël ëën Anutuuk arim
utpetat wa moolapnaat. 32 Ngön pöt tenök
ök yeniaan Ngëëngk Pulöökta omën pötön
war wesak yenia. Anutuuk omën pim
ngönte kat yawiaurö ten Pulö yaningk."

Kameliel pi ngönënë kansolöröen ngön yaaö omnarö kön wialök elmëëpënëak mëëa

33 Ngönënë ngarangkörö ngön pöt kat
wiak ya sangën ëën Yesuu ngön yaaö om-
narö mëmpënëak ëa. 34 Pël yaëën Parisi
omën kaö namp Moses pim ngön ë kosang
wesaut rë yemoulaup pi pitëm tekrak wëa,
pim yapinte Kameliel. Pit omën pöpön
kön wiin ompyaö yaaup. Puuk ngönënë
ngarangköröa tekrakaan wal ëak Yesuu
ngön yaaö omnarö ka kaö nerakël wes
momëën sa. 35 Pël ëën pitën epël ök
mëëa. "Israel omën nem karurö, tiar
omën eporö omën nant elmëëpenëak pöt
kön wialök elmëëpenaan. 36 Kat wieë.
Ngaan panëër won, peen peen omën namp
wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën
kön wiin, 'Ne omën kaöap,' pël wesak
omnaröen maan omën kësang 400 ke pël
ëak yang ngarangkëpön nga elmëëpënëak
sa. Pël ëën narö pitök pi mëngkën pim
iri wëaurö pit pim ngön pöt sëp wesak
repak sa. 37 Pël ëën kaalak Yutas Kalili
omnamp puuk omën muntarö wak Rom
yang ngarangkëpëën nga elmëa. Pël ëa
akun pötak yang ngarangkëp pi ka poutë
omnaröa yapinöt wë yesën ngaarö pitök
pöpta mëna. Pël ëën pim iri wëauröeta
pim ngönte sëp wesak repak sa. 38 Pël
ëaut pötaanök Yesuu ngön yaaö eporöen tiar
mop mowiak itöök elmëaapa. Pitëm ngön
epot omën pëënök yeëa pöt won sëpnaat.
39 Ën omën puot Anutuuk kaamök elmëën
pim weëre kosangöök yeëa pöt tiarök yok
pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëën
it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën
nga elmëënganok."

Ngön yaaö omnarö Yesuu yapintaan ëö sëpna pöten ërëpërëp ëa

40 Pël maan ngönënë kansolörö pit
Kameliel pim wes mëën sëpënëak ëa pöt
ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngön yaaö
omnarö koirëpënëak maan koirak sëën
ngönën ngarangköröak polisöröen maan
pës möön epël mëëa. "Ar kaalak Yesu pim
ngönte omnaröen ök manganok." Pël mëak
wes mëën sa. 41 Pël ëak Yesuu ngön yaaö
omnarö pit wa toptakaan öröak yesem
ërëpsawi ëa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna
pöten itaangkën yok pangk ëën pit Yesuu
ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa.
42 Pël ëak kët ël epotë pit ka yaapötëëre
Anutuu ngönën tup kaöetak së omnaröen
Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö
pöt ök maima.

6

Pit omën 7 ëak ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëak moulmëa

1 Akun pötak Yuta omën narö Yesuu in-
gre mor saurö selap sak wë tok nentepar
pitëm tekrak kom kap öröa. Pöt Krik ngön
yaauröak Yuta ngön yaauröen kaaö ngön
mëak epël mëëa. "Kët poutë omën omnant
ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik
ngön yaauröa öng kapirörö ompyaö wesak
nemangkën ë yeë." 2 Pël ëën Yesu pim ngön
yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor
sauröen yas maan së wa top ëën epël ök
mëëa. "Kat wieë. Kaömpre monat kom
yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt
il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim
ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök
nianëak ëaut. 3 Karurö, ar peene arim
naëaan omën 7 ëak kom ë moulmëën pitök

omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëën. 4 Pël ëën tenim-tokëër kët ël epotë Anutuun ök maimeë pim ngönte tekeri wesak ök niaim önaan." 5 Pël maan omën pourö ngön pöten kent ëak omën eporö ulmëa. Wet rëak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëaö pöp moulmëa. Pël ëak namp Pilip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës rëak Israel omnaröa ngönën wak wëaö pöt yaaup. Pël ëak Yesuun kön wi kosang we-saup. Pit omën piporö moulmëa. 6 Pël ëak pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moul-mëën pitëmëën Anutuun ök mëak pitëm moröt kepönötë mowiak welaköt elmëa.

7 Anutu pim ngönte ulöl sëën Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëën kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

8 Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëak ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëën retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëët omnaröa tekrak mëneima. 9 Pël yaëën omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö ëeima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönën tup nent, yapinte wii natëënöröa ka pötak wa top ëeima. Omën pörö pit Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Esia yangrakaanörö. Pit së wa top ëak Stiwenring ngön nga ela. 10 Pël ëaap Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën ëa. 11 Pël ëën pit omën naröak Stiwen pimëën ngön mööngk rëak mapëna yak sum elmëën pitök ngön mööngk rëak epël mëëa. "Pi Moses tiarim ëapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiaut." 12 Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowe-sak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekrak tau moulmëa. 13 Pël ëak omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëën kaar epël mëëa. "Omën epop pi akun poutë Anutuu ngönën tup ngëëngk epëtere Mosesë ngön kosangötön utpet wesak yaaup. 14 Ten kat wiin pi epël ya. 'Yesu Nasaret kakaan pipopök ngönën tup epët tööl komun ëak Mosesë ngaantak tiarim ëarö ngön mena pötë urtaköt wiipnaat.' " 15 Pël maan ngönën ngarangk kaöarö pourö pit Stiwen pim ë kosaöön it kökö mongnaan ëwa panë tëak enselöröa ë kos koröp oröa.

7

Stiwen pi ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

1 Pël ëën kiri ar yaauröa wotöököpök Sti-wenën epël pëlpël mëëa. "Ngön e ya epët kaar ma yaap?" 2 Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. "Nem pepere karurö, ar nem ngön epët kat wieë. Anutu, ëwa pepap, pi ngaanëër tiarim ëap Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë oröak epël ök mëëa. 3 'Ni nim omënere kaare yanger sëp wesak nem yang pet elniima pörek së öm.' 4 Pël maan pi Kaltia yang pör sëp mowesak ka kaö naö Aran pörek së wëën pim pepap wel wia. Pël ëën ënëmak Anutu puuk wes mëën kaalak yang Israel omnarö tiarim wë eprekël waisa. 5 Pël ëaap Anutu pi yang lup nent pimtëën panë wesak, 'Epët nemët,' pël apna nent wël ë nemangkën ëa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes ök mëëa. 'Ënëmak yang epër nimpaat. Pël ëën nim ruure ëarö oröak pep sak öpnaat.' Pël mëëaö akun pötak Apram pim öngöp ru nawilën ëa. 6 Pël ëën Anutuuk kaalak ngön munt nent epël ök mëëa. 'Nim ruure ëarö yang maim nerek së wëën omën pörek wëauröak ngarangk elmëën ya pas mëneim sum won öpnaat. Pël ëën pörekörö pitök këlangön ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat. 7 Pël ëën ënëmak nook omën pit këlangön kat mowiipna pipörö ngön ya mëmpaat. Pël ëën ënëmak nim ruure ëarö pit yang pör sëp wesak yang eprek wais wë neen yaya neaimpënaat.' 8 Pël mëak Anu-tuuk Apramre ëaröaan pim ngön kosang wes mëëa pöt pet elmëëpënëak Apramön pim ruure ëaröa koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pël ëën omnaröak koröp kaut ila

pöten itenak Anutu pim Apramön ngön kosang wes mëëa pöten kön wiipnaan. Pël ëën wëak pim öngöp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun 7 ëak won sëën 8 pötak koröp kaut ila. Pël ëën Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël ëën Yakop puukta wë pim ruurö 12 pörö tapël elmëa. Pël ëën pöröak wë 12 tapël ëak pitëm naëaan Israel omnarö tiarim kur 12 ëak oröa.

9 "Yakopë ruurö pit omp kaö sak wë Yosepëën këëpöt kön mowia. Pël ëak pi omën narö mës menak sumat öpënëak kön wiak mangkën pit koirak Isëp yangrakë sa. Pi pörek së inëën ru sak wë waur eima, sum won. Pël ëën Anutuuk pi sëp nemowasën, 10 könöm nant pim naë yaaröön Anutu puuk ngarangk elmëeima. Pël ëak Anutuuk pi ël kaamök elmëak kön tektek kaö mangkën Pero Isëp yang omën omp aköp pim naë wëën piin itaangkën ompyaö ëën kaö wes moulmëën puuk Isëp yang ngarangkëpë yaat ngarangk ëa. Pël ëak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangk ëak wakaima. 11 Pël ëën wë ngöntök kësang nempel Isëpre Kanan yangrak öröak wiaan omnarö kaömpëën utpet ë yesën Israel tiarim ëaröeta tapël ëa. 12 Pël yeem Yakop pi kat wia pöt Isëp yangrak omnaröak wet rëak akun pötaan kaömpöt wa kön wiaut wia. Pël maan pi ngön pöt kat wiak tiarim ëarö pim ruurö ngës rëak wes mëën Isëp yangrak së kaömp wak waisa. 13 Pël ëak wais wë akun nentak kaalak sa. Së öröön Yosepök nanöröen epël ök mëëa. 'Ne arim nangap Yosep.' Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanöröen ëwat sa. 14 Pël ëën Yosepök nanöröen epël ök mëëa. 'Ar së tiarim pepap Yakopön maan wais eprek Isëp tiarim karuröaring öpenaan.' Yakopë omën kurmentëkaan pörö 75. 15 Yakopre pim kuröökaan pörö Isëp yangrak së wë ulöp sak we pöök wel wia. 16 Pël ëën ënëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëër Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

17 "Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël ëën Anutu pim Apramön yang yaö mëëa pörekë sëpënëak Isëp yanger sëp wasëpna akun mena pöt temanöm sa. 18 Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlëp. 19 Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. 'Ar ru wilak pöt wak së pëlëër mowiin. Pël ëën wel wiipnaan.' 20 Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlëpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö ëën itenak ëlëpök ngarangk ëak kapa yemangkën ngoon naar namp won sa. 21 Pël ëën ëlëp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëër mowia. Pël ëën yang ngarangkëpë koontupök së koirak pim ru ket ëak ngarangk elmëeima. 22 Pël eim wëën Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël ëak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök maima.

23 "Wë ënëmak krismaki 40 ëak won sëën Israel omën pim karurö kaamök elmëëpënëak kön wia. 24 Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëën pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangiir Isëp omnamp mëna. 25 Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. 'Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaat. "Anutuuk pi kaamök elmëën tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup," pël kön wiipnaat.' Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

26 "Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëëa. 'Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.' 27 Pël maan omën ngöntöp ngep ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëëa. 'Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia? 28 Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?' 29 Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

30 "Moses pi yang pörek wëën krismaki 40 ëak won sëën akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëlëng yokota. Pël ëën Anutu pi enselëpë ök sak es wëlëngöökë öngpök wëën 31 Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëëa. 32 'Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.' Pël maan Moses pi yaan sak reireë urak kaalak

itaampnaaten kas ëa. 33 Pël yaëën Aköpök
epël ök mëëa. ‘Ne ngëëngkëp yang eprek
wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët
yak kan wariaarek nim ing korötepar përë
ola. 34 Ne itaangkën Isëp omnaröak nem
omnarö utpet moweseim wë. Pël ëën ne
kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk
neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent
ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëën
Isëp yangerakë sumëën.’ ”

35 Stiwen puuk kaalak epël ök mëëa.
“Moses pi ngaanëër Israel omnarö pitök
pim ngönte wa moolëak epël mëëa. ‘Talëpök
ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak
niia?’ pël mëëa. Pöt pit omën pöp Anutuuk
Israel omnarö pit ngarangk ëak këëmre
këlangönë öngpökaan ent ë moulmëëpënëak
yaö maan wëën enselëpök këra kotumentëk
es wëlëngöökaan ök mëëa pöten pit köpël
pötaanök. 36 Pël ëak Moses puuk omën pörö
mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp
Möauukaan yang pultakë pötë yesem retëng
ke nampöt mëneim wëën krismaki 40 ëak
won sa. 37 Pël ëak Moses puuk Israel omën
pimoröen epël ök mëëa. ‘Anutu tiarim Aköp
puuk tektek ngön yaaö namp wes mëën
waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël
ëën Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp,’
pël mëëa. 38 Moses pi tapöp ngaan yang
pultak omnaröaring wa top ëak wakaima.
Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëën en-
sel Sinai tomök ngön ök mëëa pöp piarip
pouwaar wëa. Pël ëeëak Moses pi Anutu
pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt
wak tiarimëën mena. 39 Pël ëënak tiarim
ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëak
kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa. 40 Pël
ëak pit Moses pim nanëp Eron pim naë
së oröak epël mëëa. ‘Moses pi tiar Isëp
yangerakaan mësak wais eprek niulëak pi
talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk
omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp
ak sak wotöök rëak mës niwak sëpnaan.’
41 Pël mëak akun pötak purimakaö ru kön
namp ket ëak animaö narö möak kön kaar
pöpëën kiri ar ë mowiak pitëmtë omën ket
ëaö pötaan ërëpsawi elmëeima. 42 Pël eim
wëën Anutuuk mopöök omnant wia epot
këtre ngoonre ari puotön yaya mapënëak
pit kasëng momena. Omën pipot Anutu
pim tektek ngön yaaö omën nampök epël
retëng ëa.
‘Israel omnarö ar yang pultak imeë kris-
maki 40 ëak sa.
Akun pötak animaö kiri ar ëeiman.
Pël ëan pöt nemëën won.
43 Ar wet rëak omnant arimtë ket ëautön
yaya maimaurö.
Pël ëak ar omp ak kaarëp Molok pim poë
köröp ngönën tup kaarkaarte tiak
wak
pötaring omp ak kaarëp Repan pim ari
könte wak sa pël eimaurö.
Pötaanök peene nook ar kama niwak
wes nimëën maimerek Papilon
yangrakë sënëën.’
44 “Tiarim ëarö pit yang pultak wakaima
akun pötak poë köröp ka nent Anutu pi
pitring wë pöta ökre waste tiak wak ima.
Ka pöt Anutu pimtok Mosesën ök rap-
naal pet elmëën ök rëak wak ima. 45 Pël
ëën ënëmak tiarim ëaröak poë köröp ka
pöt pitëm peparöa naëaan wak Yosuaaring
imeë yang munt ner Anutuu omën yang
pörek wëaurö waö ë momëa pörek së oröa.
Pël ëaut poë köröp ka pöt om wiakaim
wiaan yang omën omp aköp Tewit pi oröa.
46 Pël ëën Tewit pim wëwëeten Anutu kent
elmëa. Pël ëën Tewit pi Anutuun epël
kimang mëëa. ‘Ne yok pangk ni, nem
ëap Yakop pim Anutu, nimëën ngönën tup
ompyaö nent ök ram ma?’ 47 Pël mëëautak
omën omp aköp Solomon, Tewit pim ruup,
puuk ka pöt ök rëa. 48 Pël ëaap Anutu O
Ngaarëkëp pi ka omën moresök ök yera
epotë pëën naöpanëpön tektek ngön yaaö
omnampök pël ëa.
49 ‘Aköp pi epël ëa. Ne kaöap kutömweri wë
omën pout ngarangk ëak wëaup.
Ën yang pipër nem weëre kosangöökë iri
wia.
Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel
aisëeë kë sumaan ök nenerangan sa.
50 Iteneë. Nemtok nem omën ket ëaö epot
pout il wesak wë.’ ”

51 Stiwen puuk kaalak kansolöröen epël
ök mëëa. “Arim lupötë wa olëere kön utpet
pötök peö ëak wë köpël omën ket ëak Anu-
tuu ngönte kat nawiin yaaurö. Ar kët ël
epotë Ngëëngk Pulöökë ngönötta wa olaim
wëaurö. Tiarim ëarö pit pim ngönöt wa

olaimaurö. Arta tapël yeë. 52 Yaap, tiarim ëarö pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitëm naëaan namp öp sa wasngan. Pourö utpet mowesa. Pit omën wotpil waisëpnaapön tektek ngöntak war wesak ëaö pörö pourö mënak won wesaurö. Pël ëauröak peene arökta omën wotpil tapöp ngaaröa naë wes mëën mëna. 53 Tiar tapöröak Anutuu naëaan ngön ë kosang wesa pöt öpenëak enselöröak tiarim ëaröen ök mëëautak arta ngön pötë ënëm naën yeë."

Pit Stiwen këlmöön wel wia

54 Stiwen pi pël maan ngönënë kansolörö pit ngön pöt kat wiak ya sangën ëën kë ruru kön wia. 55 Pël ëën Ngëëngk Pulö pim lupmeri ilëak peö ëa. Pël ëën pi we riak itena pöt Anutuu naë ëwa kësangpel ëaan Yesu Anutu pim yaapkëëtak tauaan itena. 56 Pël ëak Stiwen pi pitën epël ök mëëa. "Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tëën Omën Këëp pi Anutu pim yaapkëël tauaan ityaangk." 57 Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiipanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön ëak wal ëak së moröak 58 weruak Yerusalem ka pöökë wilëngkëël koliil së olëak këlmomöa. Pël ëak omën pimëën ngön aima pöröak pitëm ulpëënöt përëak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa. 59 Pit pi këlyemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëëa. "O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö." 60 Pël mëak rar rë wesirak ngön ëak epël mëëa. "Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan." Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

1-2 Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëën omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak së yang kel weera. Pël ëak pit ingre ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö ëak rep momëën Yutia yangrakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëmënt Yerusalem kak wakaima. 3 Pël ëaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa pörö utpet mowesak pitëm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii tëak wak së wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngön ompyaut ök mëëa

4 Yesu pim ingre mor rep momëën saö pörö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö sa. 5 Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak së omnaröen Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëëa. 6 Pël yemaan omën kaö pan pim naë wa top ëak retëng omnaröa it köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këëkë pan kat wieima. 7 Pël yaëën omën selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëën merëkre ngönëër oröak sa. Pël yaëën omën kosat këlwaare kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa. 8 Pël ëën omën Sameria kak wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

9 Akun pötak kak taprek omën namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ëwat panëëp. Pël ëën Sameria kak pörekë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omën pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa. 10 Pël ëën kak pörekë omën kotre kaö pourö pit pim ngön mëëaö pöten këëkë pan kat wiak epël maima. "Omën epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa." 11 Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngön yaaut këëkë kat wieima. 12 Pël eim wëënak Pilip pi waisak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngön ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngön ompyaö pöteta ök maan omën narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omën pörö i momëa. 13 Pël ëën Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën Pilipök i momëën Pilipring wakaima. Pël ëak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

14 Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëën itaampö sa. 15-17 Pël ëak pitëm naë së oröak itaangkën pit Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëën wëa. Pël ëaap itaangkën Ngëëngk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëën Pitaare Son piaripök Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin

Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa. 18 Pël ëën
Saimon pi Yesu pim ngön yaaö omnaarë
moresiar omnaröa kepönötë yemowiin
Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak
pi weëre kosang pöt piarpim naëaan sum
ëëpënëak kimang mëëa. 19 "Arpim weëre
kosang wa pipët nampun. Pël ëën nookta
omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin
Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapnaan."
20 Pël maan Pita pi epël mëëa. "Ni korar
pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk
Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak
yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak
sumëët. 21 Anutu pi nim lupmeri itaangkën
yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya
epëtak naön ëëm sa. 22-23 Yaap, ne niin
ëwat wë. Nim lupmer warre kaur pömpelök
peö ëak wiaan utpetatök par elniak wë.
Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön
kimang maan puuk nim utpetatë saunat
lupmeri wia pipot won niwasëpnaan." 24 Pël
maan Saimon pi piaripön epël mëëa. "Arip
nemëën Aköpön kimang maë. Pël ëën
omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak
naaröön ëëpnaan."

25 Pitaare Son piarip ngön weëre kosan-
gringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngön
kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa.
Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa
pötë ngön ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngön ompyaut ök mëëa

26 Ënëmak Aköpë ensel nampök së
Pilipön epël ök mëëa. "Wal ëak ëngkël së
Yerusalemëlaan kan Kasa kakël sa pipöök
sum." Kan pö yang pultak yesau. 27-28 Pël
maan Pilip pi wal ëak sa. Yesem itaangkën
omën kaö namp Itiopia yangerakaanëp
piita kan tapöök yesa. Omën pöp Itiopia
yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim
kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi
Yerusalem kak së Anutuun yaya mëak kakë
sëpënëak kar pol osöröak weruak yaaö
naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu
tektek ngön yaaup pim pep retëng ëauwer
sangk kelö yesa. 29 Pël yaëën Anutuu
Pulöök Pilipön epël ök mëëa. "Ni kar osöröa
weruak yes ëngköökë naë së." 30 Pël maan
Pilip teëntom së itaangkën omën pöp Aisaia
pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö
yesa. Pël ëën pi omën pöpön pëël mëëa.
"Ni ngön sangk yaalën pita songönten ëwat
wëën ma won?" 31 Pël maan pi kangiir
epël ök mëëa. "Omën nampök pet naalnëën
ëëpna pöt ne tol ëak ëwat sum? Pötaanök
ni nem naë wais wel aisëak ök nea." 32 Pël
maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak
omën pöpë ngönën pepeweriaan sangk
kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël.

"Omnaröa sëpsëpörö mööpënëak wak yes
pöl elmëa.
Sëpsëp ruuröa ëpöt ilëpënëak yaëën këlël
naën yaë pöl ngön won sak wëa.
33 Omnarö pit pi ngep ëak utpet elmëak
ngön yaat wotpil wesak namëngkën
ëa.
Pit pim wëwëet won pan wes moolaan pim
yangerakë wëwëet won sa.
Omnarö pitök pim ru wilëpnaaröen itnaam-
pan."

34 Omën kaö pöpök Pilipön epël pëlpël
mëëa. "Omën epop ngön epot pimtëën
ya ma omën nampëën ya?" 35 Pël maan
Pilipök ngön kangit ök mëëa. Pi ngës
rëak Anutu pim ngönën pepeweriaan omën
kaöap pim sangk kela pöt war wesak Yesu
pim songönte pim ngön ompyaö pöt ök
mëëa. 36 Pël ëak kamtaöök om yesem omën
kaö pöpök i kaö naöön itenak Pilipön epël
ök mëëa. "Itan. I kaö nent ëngk wiaap. Ni
yok pangk ne i nemëëm ma won?" 37 [Pël
maan Pilip pi epël mëëa. "Nim lupmerök
Yesuun kön wi kosang wasën pöt ne yok
pangk i nimëëmaat." Pël maan pi epël mëëa.
"Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pöt kön
wi kosang yewas."] 38 Pël mëak pi karaö
leng ëëpën maan leng ë ulmëën piarip i
kaöötak ngemë Pilipök i momëa. 39 Pël ëak
piarip i kaöötakaan yaaprën Aköpë Pulöök
Pilip kama wak yang maimerekël sa. Pël
ëën omën kaöap pi Pilipön itnaangkën ëak
pim sëpënëak sa pöl yesem ërëpërëp kaö ë
sa. 40 Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëa.
Pël ëak Astot il mowesak kan yesem kam-
taöök ka wieëa pötë Anutuu ngön ompyaut
ök maö yesem Sisaria kak së oröa.

9

Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa (Ngön 22:6-16; 26:12-18)

1 Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurö
mëmpënëak ngön kosang wia. Pël ëak pi kiri
ar yaauröa wotöököpë naë së 2 pep nant
Yuta omnaröa ngönën tupötë ngarangk
Tamaskas kak wëauröaan retëng ëëpënëak
maan pël ëak Sool mena. Pep pötë ngön
epël retëng ëa. Sool pi omën öngre omp
Yesuu ingre mor saurö koirak wii tëak
Yerusalem kakë wak sëpënëak wiak mena.
3 Pël ëën Sool pi sa. Seim Tamaskas kak
temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naö
teënt pan irë piik ela. 4 Pël ëën pi yangerak
së ngentiak kat wiin ngön nent epël mëëa.
“Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet newe-
seimën?” 5 Pël maan pi kangiir epël mëëa.
“Aköp ni talëp?” Pël maan pi epël ök mëëa.
“Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet newe-
seimën. 6 Wal ëak Tamaskas kak së orö.
Pël ëën omën nampök nim omën ëëmë pöt
ök niapnaat.” 7 Pël yemaan omën Sool-
ring kan pöök yesaö pörö pit yaan sak
ngön wonök taueë pit ngön yamëëa pöt
yok kat wieëak omën ngön pöt yaaö pöpön
itnaangkën. 8 Pël ëën Sool pi yangerakaan
wal ëak it ngaulak omnantön itaampënëak
ëa pöt pangk naën. Pël ëën omnaröak mor
yal ëak Tamaskas kak së moulmëa. 9 Pël
ëën akun nentepar nent om it ngaap sak
wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant
nanën.

10 Tamaskas kak pörek Yesuu ingre mor
saö namp wëa yapinte Ananaias. Pi wan-
garötë yemangk ke pël ëak itaangkën Aköp
pim naë së ëö pet elmëak epël ök mëëa.
“Ananaias.” Pël maan pi kangiir epël mëëa.
“Aköp, ne e wëep.” 11 Pël maan Aköpök piin
epël mëëa. “Ni wal ëak kan naö yapinte
Wotpil kan pöök së Yutas pim kaatak
oröak pitën epël pëlpël mam. ‘Omën namp
Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?’
12 Omën pöp pi wangarötë yemangk ke
pël ëak itaangkën omën namp pim yapinte
Ananaias pöpök së pim moresiar kepönöök
mowiin pim itöörar kaalak ompyaö sa pël
itena.” 13 Pël maan Ananaias pi kangiir
epël mëëa. “Aköp, omnaröak omën pipopön
aan kat wiaut. Pi nim omnarö Yerusalem
kak wëaurö utpet yemowesaup. 14 Pël
yaaupök kiri ar yaauröa kaöarö pitök
maan pi omën niin yaya yeniiaurö wii
tëëpënëak Tamaskas kakë waisa.” 15 Pël
maan Aköpök epël mëëa. “Ni pim ngësë
së. Omën puop pi nem ngönte wak köpël
omënere yang omp aköröere Israel omnarö
arën ök niapënëak yaö mëëaut. 16 Pötaanök
nemtok pim ënëmak nem ngönte aö yesën
këëmre këlangön orö morëëpna pötönta
ök memaat.” 17 Pël maan Ananaias pi
së ka pötak ilëak pim moresiar Sool pim
kepönöök mowiak epël mëëa. “Sool, nem
karip, Aköp Yesu kamtaöök koirak ngön
ök niia pöpök nook nim itöörar nganga
sëën Ngëëngk Pulö nim lupmeri ilëak peö
ëëpënëak wes nemëën yewais.” 18 Pël
maötaring omën pim itöörarë pe ëeëa
pömpel ilak ungkön it nganga sa. Pël ëak
wal ë tauaan Ananaias puuk i momëa.
19 Pël ëënak Sool pi kaömp nak weëre
kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëëa

20 Sool pi Yesuu ingre mor saurö
Tamaskas kak wëaö pöröaring akun nen-
tepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta
omnaröa ngönën ka wieëautë ilëak Yesuu
songönte war wesak omnaröen epël ök
mëëa. “Yesu pi Anutu Ruup.” 21 Pël maan
omnarö pit kat wiak yaan sak epël mëëa.
“Elei, omën epop pi Yerusalem kak omën
Yesuun yaya yamëëauröaan nga yaaupök
kaalak eprek wais tapël ëak wii tëak
wak kiri ar yaaö kaöaröa ngësë sëpënëak
waisaupök tolël ëak epël ëa?” pël mëëa.
22 Pël ëaap Sool pi weëre kosang pan wesak
Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta
ngönte ök maan Yuta omën Tamaskas kak
wëaurö pit ngön kangit mapnaat won ëa.

23 Wë akun wali yesën Yuta omën
ngönënë ngarangkörö pit wa top ëak Sool
mëmpënëak ngön ëa. 24 Pöt pi kat wiak
wëën omnarö pit Tamaskas ka pöök kël
ëmöökë ëm kanrak kët kanaan rö kanë
Sool mëmpënëak nga wieima. 25 Pit pël
ëaan röök lupöök omën pim karuröak Sool
mësak së kolöm ëp kër naëëpök waulak ëm
kë kanöök wii ngan ëak wilëngkëël wes
momëën ngemë ngentiak oröak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

26 Yerusalem kak së Yesuu ruuröaring
yal mampënëak ëën pit pim Yesuu ru sak
wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas
elmëa. 27 Pël ëën Panapas pi Sool koirak

Yesuu ngön yaaö omnaröa naë sa. Pël ëak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkën ngön ök maan Tamaskas kak së kas köpël omnaröen Yesuu ngönte ök mëëa pöten Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. 28 Pël ëën Sool pi pitring wë Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naën Yesuu ngönte ök maima. 29 Pël eimeë Sool pi Yuta omën Krik ngön yaauröaring ya mëmpööre ngön nga elö pël eim wëën pit kangiir pi mëmpënëak nga kup rieima. 30 Pël yaëën pim ingre moröröak kat wiak Sool koirak Sisaria kak së wes mëën Tasas pim kakë sa.

31 Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omën Yesuu ingre mor saurö pitëm naë mayaap oröak wiakaima. Pël ëaan pit Aköpë ikanöök wëën Ngëëngk Pulöök kaamök elmëën weëre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaö mowesa

32 Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor sauröa wëwëatön wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wëaurö pitëm naë së oröa. 33 Pël ëak itaangkën omën namp ingre mor këlwaup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëën ka urakaimën krismaki 8 ëak won saup. 34 Pël ëën Pita puuk piin epël ök mëëa. “Inias, Yesu Kristo ompyaö yaniwas. Pötaan wal ëak nim urre korumön ompyaö was.” Pël maan tapëtakëër wal ëa. 35 Pël yaëën Litaare Seron ka pötaparë omën pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël ëa.

Pitaak Tapita öp wes moulmëa

36 Kak nerekë yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa öng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamëëa. Öng pöp pi këtpoutë omnaröaan ompyaö elmëeimeë pit omnant ngöntök yaëën pöt kaamök elmëeim wëaup. 37 Pël ëak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëën öngörö pit sokur i moirak wak së ka ngerö ngaarëk nentak së mowia. 38 Yopa kak pörek Lita kak naë wieëa. Pötaan Yesuu ingre mor saurö pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omën naar wes mëën së epël mëëa. “Ni tiarip koirak teënt sëpa.” 39 Pël maan Pita pi wal ëak piaripring sa. Pël ëak ka tomök oröön mësak ka kaö ngaarëktakël isa. Pël ëën öng kapiröröak Pita tekrak ulmëak elre waar ë poë koröpre ulpëën Tokas pim öp wë korir mëak pit menautön pet elmëa. 40 Pël ëën Pita pi öngörö waö ë tomökël momëën yaröön rar rë wesirak Anutuun kimang mëëa. Pël ëak sokura ngësël kaip tiak epël ök mëëa. “Tapita, wal ë.” Pël maan öngöp it ngaulak Pitaan itenak wal ë wel aisëa. 41 Pël ëën Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmëak öng kapiröröere Anutu pim omën muntaröen ök maan ilaan Tapita mës mena. 42 Pël ëën Pita pim ëa pöta ngönte ulöl sak sëën omën munt narö kësang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi kosang wesa. 43 Pël ëa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omën pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesa nampë yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngön ök mëëa

1 Sisaria kak omën namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omën 100 pöröa wotöököp. Nga omën pörö pit Itali yangerakaan waisa. 2 Omën pöp pi ngönënringëp yak pit öngre ruurö Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëeimeë omën pöp Yuta omnarö omnantëën ngöntök yaëën kaamök ëak Anutuun ök yamëëaup. 3 Këtnentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën Anutuu ensel nampök së piin epël mëëa. “Konilias.” 4 Pël maan pi enselëpön itenak kas ëak pëlpël mëëa. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselëpök epël mëëa. “Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk kangut nimpnaat. 5 Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. 6 Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.” 7 Pël mëak sëën Konilias pi pim inëën ru naarre nga omën ngönënring namp piiring wëaup pöröen ngön maan sëën, 8 Konilias pi pitën

enselëpë ngön ök mëëa pöt pout ök mëak wes mëën Yopaë sa.

Pita pi wangarötë yemangk pöl ëa

9 Omën pörö së ka urak ëlpamök kan kourak yesem së Yopa kak temanöm oröak itna pöt këtëp luptak wëën Pita pi Anutuun ngön mapënëak ka kaö kë yesaur ngaarëkël wieëa pörekël isa. 10 Pël ëak pi këën pan ëën kaömp nëmpënëak yeëa. Pël ëën pit kaömp kopëta yewasën Pita pi kor wë wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën, 11 kutömwer kan tëën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëën yangerak irëa. 12 Pömpelë öngpök animaö ke nampre namp intre imën, kamal pörö wëa. 13 Pël ëën Pita pi ngön nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narö möak ar ëak në.” 14 Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanën yaaup.” 15 Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.” 16 Omën pöt akun nentepar nent oröak teënt kaalak kutömweri isa.

17 Isën Pita pi wel aisëak pim wangarëta ök itena pöta songönten kön wieim wëën Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëël maan omnaröak pet elmëën ka pöta ëmöökë ëm kanrak së taueë, 18 epël pëlpël mëëa. “Omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?” 19 Pël maan Pita pi omën pim naë oröa pöten kön ya mëneim wëën Ngëëngk Pulöök epël mëëa. “Kat wi. Omën naar namp ëak ni nikoirëpënëak waisaurö e wë. 20 Pötaanök wal ëak orö pit koirak pitring së. Nemtok wes mëën yewaisrek kön selap ëëngan.” 21 Pël maan Pita pi oröak ngemë pitën epël mëëa. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?” 22 Pël maan pit kangiir epël mëëa. “Rom nga omnaröa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëën yewais. Omën pöp pi ompyaö panëëp Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarö pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaaup yak Anutuu ensel nampök ni koirak pim naë sëën nim këmtakaan ngön kat wiipënëak mëëa.” 23 Pël maan Pita pi omën pörö koirak së piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omën Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopëta wesak pitring sa. 24 Pël ëak pit yesem kan kourak së ka nent ura. Wangam kan yesem Sisaria kak së oröa. Pël ëën Konilias pi pim nanang karuröen ök mëak wa top ëak Pitaan kangk eim wëa. 25 Pël ëën Pita pi së oröak kakaati ilapënëak yaëën Konilias pi koirak ngëëngk mowesak rar rë mowesira. 26 Pël ëën Pitaak Koniliasën epël ök mëëa. “Wal ë. Ne ngëëngkëp won, omën nim karip.” 27 Pël mëak piarip ngönngön aö kakaati ilë itaangkën omën kësang pan wa top ëak wëën Pita puuk pitën epël mëëa. 28 “Ar ten Yuta omnaröa songönten ëwat wë. Ten omën muntaröaring omnant ngawi ëënganëak kan waria. Pël ëautak Anutuuk ne arim naë waisumaaten ngel könöm ëënganëak wangarëtak ök neak pet yaalnë. 29 Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Pötaanök ne pëlpël niamaan. Oröp ëënak neen ngön neeaurö?”

30 Pël maan Konilias pi kangiir epël ök mëëa. “Ne omën it ngolöp nenten itenak wëën kët akun nentepar nent yes. Pël ëënak niin yas niiaut. Pöt epël. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wëën akun tapëtakëër omën poë koröp kölam panëö wetaö namp nem naë oröak epël ök neeaut. 31 ‘Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk ni kangut nimpnaat. 32 Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.’ 33 Pël neaan ne nim ngësë teëntom ngön wes nimëaut. Pël ëën ni ompyaö ëak tenim naë wais oröön ya kë yes. Pötaanök ten Anutuu ëöetak wais wa top ëak wë. Aköp pi ngön tol nent ök niamëak niia?”

*Pita pi Konilias pim kaatakörö*en ngönën ök mëëa

34 Pël maan Pita pi ngës rëak epël ök mëëa. “Yaap pan. Anutu pi omnarö möongkraar kangk naalmëën yaaup. 35 Pi yok pangk

omën ke nampre namp, ngön nerre ner pimëën yaya maö ompyaö elmëeim wëaö piporöaan kent yaaup. 36 Anutu pim Israel omnarö tenën ngön ök niiaö pöten ar ëwat wë. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök niia. Pi omën pouröa Aköp pël sak wëën tiar Anutuuk yal mangkën lup kopëtemer sak öpenaat. 37 Ar Son pim omnarö i momëën omën ompyaut oröa pöten ëwat wë. Pöt Kalili yangerak oröak Yuta yang poutë ulöl sak sa. 38 Ar yok ëwat wë. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanëp yaö mëak pim Ngëëngk Pulö elmëën weëre kosang kaamök elmëën pi yang poutë ya ompyaö mëmpö yesem Setenë omën utpet mowesaö pörö ompyaö moweseima. 39 Pël ëën ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutë ëa pöt pout iteneim wëën pit pi këra yetaprak momöön wel wia. 40 Pël ëën yangaöök wieë kët nentepar nent won sëën Anutuuk wal ë moulmëën omën naröen ëö pet elmëa. 41 Pël ëaup pi Yuta omën pouröa ëöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anëak yaö niiaurö tenimtokëër piin itenaut. Pi weletakaan wal ëën ten piiring iire kaömp ngawi naut. 42 Pël yeem tenën pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omën öpre wel pourö pim naë ngön ë pet irëpnaat pöta ngönte omnaröen ök menëak niiaut. 43 Anutu pim tektek ngön yaaö omnaröak epël ëa. ‘Omën namp pi Yesuun kön wi kosang wasëpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesuu weëre kosangöök ent ë moolapnaat.’ ”

Ngëëngk Pulö köpël omnaröa naë irëa

44 Pita pi ngön pöt ök maim wëën Ngëëngk Pulö omën pim ngön kat wieim wëaö pöröa naë irëa. 45-46 Pël ëën omën pörek wëa pörö pit omën muntaröa kakë ngönötë aö Anutuun yaya maima. Pël ëën Yuta omën Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pörö pit Anutuuk Ngëëngk Pulö köpël omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pël ëën Pitaak epël ök mëëa. 47 “Ngëëngk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol ëën tiar i nemomëën ëëpen?” 48 Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëëpënëak maan pël ëa. Pël ëak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëëa.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor saurö̈en ngön ök mëëa

1 Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuu ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëën, Pita pi Yerusalem kakë sa. 2 Pël ëën akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö ëak koröp kaut ila pöröak piin epël mëëa. 3 “Ni tol ëënak Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënöröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” 4 Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëëa.

5 “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëën kutömweriaan irë nem naë ngentia. 6 Pël ëën ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökaan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. 7 Pël ëën ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak në.’ 8 Pël neaan ne epël yemak. ‘Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanënëp.’ 9 Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.’ 10 Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. 11 Pël ëën akun tapëtak omën naar namp ëak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëën waisa. 12 Pël ëën Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap ëënganok.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 ëak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut. 13 Pël ëën ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëëa pöt tenën ök yenia. Enselëpök Koniliasën epël ök mëëa. ‘Ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. 14 Pël ëën omën pöpök wais Anutuuk kama niön niire

nim kaatakörö ompyaö sënë pötа ngönte ök niapnaat.’ 15 Konilias pi enselëpë ngön ök mëëa pöt ök yenia. Pël ëënak ne ngës rëak ök yemaan Ngëëngk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira. 16 Pël ëën ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. ‘Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Ën ënëmak nem Pepapök Ngëëngk Pulöök i ket ëak ar nimëëpnaat.’ 17 Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kön wi kosang wesa pötak tiarim naë kësangën porpor elniaut ök tapël peene pit kësangën yaalmëën nook tol ëën Anutuun kan mowariim?” 18 Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sëp wesak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Anutuuk pit wetete mowasën köpël omnaröeta pitëm utpetat kasëng menak wëwë ngolöpta kanöök yes.”

Antiok kak ngönën oröa

19 Stiwen wel wiin ngönënë ngaaröak Yesu pim ruurö këëmre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëën narö Pinisia yangerakël yesën, narö Saipras kustakël yesën, narö Antiok kakël yesën, pël ëa. Pël ëak pit pötë së wë Yuta omnaröen pëën ngönën ök maima. 20 Ën omën narö Saipras kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa pöröak kopëlöröenta Aköp Yesu pim ngön ompyaut ök maima. 21 Pël ëën Aköpök omën pim ngön ompyaut ök maima pöröak weëre kosang mangkën omën kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa. 22 Pël ëën Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakë wes mëën sa. 23 Së öröak Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak ërëpsawi ëak Aköpë naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima. 24 Panapas pi omën ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëeëaup. Pötaanök omën kësang pan Aköpë ingre mor sa. 25 Pël ëën Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakë sa. 26 Pël ëak koirak kaalak Antiok kakë sa. Pël ëak piarip pörek Yesuu ingre mor sauröaring wë krismaki kopët nenta öngpök omën kësang pan rë mouleima. Pël ëën Antiok kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saö pröen yapinte Kristoëërö pël maima.

27 Akun pötak Anutuu tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakë sa. 28 Pël ëaö pöröa tekrakaan omën namp Akapas pi Pulöök elmëën ënëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tekrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël ëën ënëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa. 29 Pël ëën Yesuu ingre mor saurö pit neenem sumatëaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëëpënëak ngön kopëta wesa. 30 Pël ëak sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Erot puuk Sems mënak Pita wii kaatak ulmëa

1 Akun pötak yang omp aköp Erot pi Yesuu ingre mor sa narö utpet mowasëpënëak ngës rëa. 2 Pël ëak maan Sems Son pim nanëp öp wesirën wel wia. 3 Pël ëën pi Yuta omnaröen itaangkën pit pöten kent ëa. Pël ëën kaalak maan Pita wali wak wii tëa. Pël ëa akun pötak kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët wia. 4 Pël ëa akun tapëtak pit Pita moröak wii kaatak moulmëën wëën nga omën 16 pöröak akun nentak kong nent pöröak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pöröak së ngarangk yeem pël eima. Anutuu mait elmëa akunet pet irënak Erot pi omnaröa itöök ngön yaatak moulmëëpënëak ëa. 5 Pël ëën pit Pita wii kaatak moulmëak ngarangk pan ëaap Yesuu ingre mor saurö pitök Anutuun kaamök elmëëpënëak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ë moulmëa

6 Erot pi ëlpamök Pita ngön yaatak moulmëëpnaat yak nga omën naar, namp mor nasring wii motëa, namp nasring motëa. Pël ëën rö kan Pita piarpim tekrak ka uraan nga muntarö ka kanrak ngarangk wëa. 7 Pël ëaan tapëtakëër Aköpë ensel namp oröön wii kaata kakaati ëwa kësang ëa. Pël ëën enselëpök kuröpweri moröak yaan mowesak epël ök mëëa. “Ni teënt wal ë.” Pël yemaan pim moresiarë wii tëa

pöngesiar wilak yangaak ngentia. 8 Pël ëën
enselëpök epël ök mëëa. “Nim poë koröpö
taë wes urak ing körötepar wa më.” Pël
maan Pita pi pël yaëën enselëpök kaalak
ök mëëa. “Nim ulpëënëp wa mëak nem
ënëm wais.” 9 Pël maan Pita pim ënëm
oröak wë enselëpë elmëa pöten yaap yeë
pël newasën, wangar yemangk pël wesa.
10 Pël ëak ngarangk rongan nent il wesak
së kaalak rongan munt nent il wesak së
ka kan aini kosangpelök warieëa pömpel
pimënt om tëak yesën itnal oröak sa. Ka kan
pömpel Yerusalem kakël ko wesak wieëa.
Pël ëak piarip kamtaöök yesem enselëp pi
tapëtakëër irikor ëak kö sa. 11 Pël ëën Pita
kön tektek sak epël ëa. “Ne peenök kön tek-
tek sak kön yawi. Aköp pi pim ensel namp
wes mëën wais ne Erot pim moresiaanre
Yuta omnarö pitëm omnant elnëëpënëak
ëaö pötëëlaan ent ë yeneulë.”

12 Pi kön tektek sa pet irak Maria, Son
yapin nent Maak, pim ëlëpë kaatakë sa. Ka
pötak omën kësang pan wa top ëak Anu-
tuun kimang maim wëa. 13 Pël ëën Pita pi
ka pöta kanrak së körang körang yaalmëën
inëën koont namp yapinte Rota pi kanwer
motëëpënëak wal ëak orö, 14 kat wia pöt
Pitaë ngön köngkömö ëa. Pël ëën pi ërëpërëp
pan ëak teëntom kakaati ilë wëauröen, “Pita
e ka kanrak taua,” pël mëëa. 15 Pël maan
pit epël mëëa. “Ni kaökaö yaan ma?” Pël
maan pi ke urak, “Yaap, e wë,” pël maan
pit epël mëëa. “Pipop pim enselëpön yaan.”
16 Pit pël aim wëën Pita pöp om ka kanwer
körang körang maim tauaan orö kanwer të
mowiak itena pöt Pita ëën yaan kaö sa.
17 Pël ëën Pita pi pit ngön ngaarëk wesak
apanëak moresring angan elmëak Aköpë
wii kaatakaan mësak së wes momëa pöten
ök mëëa. Pël mëak epël mëëa. “Ar Semsre
pim karuröen ök man.” Pël mëak Pita pi
oröak we naöökël sa.

18 Ëlpam walën ngaarö pit yaan kaö sak
Pita talël sa pël mëak ap wesa. 19 Pël ëën
Erot pi omën narö wes mëën Pitaan ap wes
pet ira. Pël ëën pi nga omën wii kaatak
ngarangk wëaurö koirak omën pöten pëël
maan ök nemaan ëa. Pël ëën Erot pi pit
mëmpënëak mëëa. Pël ëak Yutia yanger-
akaan Sisaria kakël së wakaima.

Erot wel wia

20 Erot pi Taiaare Saiton omnaröaan
nga elmëeim wëën pit pöta ngönte piiring
apënëak wa top ë së wet rëak Erot pim kaata
ngarangkëp Plastas pim naë oröa. Pël ëak
piin ngöntre kar elmëak Erot pim kööre tok
wieëa pöt won wasëpënëak ök mëëa. Pöt
tol ëënak? Pit omën omp aköp Erot pim
yangerakaan kaömp sum yeëa pötaanök.
21 Pël ëak Erot pi omnarö akun mena. Pël
ëak wë akun pöt temanöm sëën pi ë rangiak
pim omp ak urtak wel aisëeë ngön kësang
pan ök mëëa. 22 Pël yemaan omnarö pit ëlak
wiak epël mëëa. “Omën epop omën ngön
won, Anutuu apna pöl ya.” 23 Pël yemaan
Erot pi ngön pöt kat wiak pimtëën kön wiin
isën Anutuu yapinte wa ngep ëa. Pötaanök
tapëtakëër Anutuu ensel nampök elmëën
pim yaatak iwalörö ka ëak mën ilën wel
wia.

24 Anutuu ngönte kaö sak ka poutë sa.

25 Pël ëa pötak Panapasre Sool piarpim
yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pöp
koirak pit pourö Yerusalemaan Antiok
kakë sa.

13

Soolre Panapas ngönën yaatak wes mëa

1 Antiok kak Yesuu ingre mor sauröa
tekrak tektek ngön yaaöre rë yemoula narö
wakaima. Pitëm yapinöt epot. Pana-
pasre Simion yapin nent Köröp Koup, pi-
ire Lusias Sairini yangrakaanëp, Maneyen
Erot yang omp aköp piiring piarip piarip
yaaupre Soolre piporö wakaima. 2 Pël
ëak ingre mor saurö pit akun nentak Anu-
tuun yaya mapënëak kaömp ngës olëak
wëën Ngëëngk Pulöök epël ök mëëa. “Ar
Panapasre Sool piarip nem ya mëmpënëak
mëëaö pöt menak wes momëeë.” 3 Pël
maan pit kaömp ngës olëak om wë Anutuun
kimang mëak pitëm moröt piarpim rangk
mowiak welaköt elmëak wes mëën sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngön ompyaut ök maima

4 Ngëëngk Pulöök wes momëën piarip
Son, yapin nent Maak, pöp ya kaamök
elmëëpënëak koirak piaripring yesem Selu-
sia kak së oröak i kaö wangaöök ilëak së
Saipras kustak oröa. 5 Pël ëak wangaöökaan

ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaröa ngönën tupötë Anutuu ngön ompyaut ök maima. 6 Pël ëak pit kus pötak ya mëmpö wirö wa pak ëak yesem Pepos kak së oröak itaangkën Yuta omën namp kak pörek pölangre këap ke nentere nent yaaup wëa yapinte Payesu. Omën pöpök omnaröen, "Ne Anutuu tektek ngön yaaup," pël kaar maima. 7 Omën pöp pi kus pötakë Rom yang ngarangkëp Sesias yapin nent Polas piiring ngönt rëak wëa. Yang ngarangk pöp pi ëwat panëëp. Pötaanök Panapasre Sool piarpim këmtakaan Anutuu ngönte kat wiipënëak yas mëëautak 8 pölangre këap omën pöp Krik ngöntak Elimas pël yamëëaup pöpök yang ngarangkëp pi Yesuu ngön ompyaut kat wiipanëak piaripön nga mëëa. 9 Pël ëën Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngëëngk Pulö peö ëak wëën Elimas pöpön nga iteneë epël mëëa. 10 "Setenë ruup, ni omnant ompyautëën kööre tok yaaup. Ni kaarötëën wot kaö sak wë saun koireim wëaup. Ni Anutu pim ngön yaapöt wak kaip tiktik ëak nimtë könöökaan kaaröt yaaup. 11 Pötaanök peene Anutu pim weëre kosangta songönte nim naë oröön ni itöörar ngaap sak akun nantë ëwaaten itnaangkën ëëmëët." Pël yemaan tapëtakëër kepil koutë ök nempel itöörarë kaka elmëën pi talëpök mor yal ëak kan pet elmëëpënëak eim wakaima. 12 Pël ëën omën pöten itenak yang ngarangkëp pi Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëën piarip Aköpë ngönte ök yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngönën ök mëëa

13 Poolre karurö pit Pepos kakaan wangaöök ilëak Peka kak Pampilia yangerakël së wangaöökaan ngentiak Son Maak sëp wesak kaalak Yerusalem kakë sa. 14 Pël ëën pitëmënt Peka kak sëp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak së oröa. Pël ëak pit kë yesa akunetak Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak wel aisëa. 15 Pël ëën omnarö Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaauröa ngönöt ngönën pepeweri wia pöt nent sangk kelën kat wia. Pël ëak ngönën tup ngarangkörök Poolre Panapas piarpim ngësël ngön epël wes mëa. "Karaar, arip ngön ompyaö ten lup taë niwesak ök nianë nent wiaan pöt peene ök niaan kat wiinaan." 16 Pël maan Pool pi wal ëak moresring angan elmëak ngës rëak epël ök mëëa.

"Ar Israel omnaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. 17 Ngaan panëër ten Israelöröa Anutu puuk tenim ëere kööröröen yaö elmëën pit akun wali Isëp yangerak yaam wëën Anutuuk kaamök elmëën ulöl panë sa. Pël ëaan Anutu pim weëre kosangöök elmëën pit yang pör sëp wesa. 18 Pël ëën Anutu pi pitëm yang pultak eima pötaan könömët wak wëën krismaki 40 ëak won sa. 19 Pël ëën ënëmak yang 7 pötë omën Kanan yangerak wëaurö Anutuuk won wes moolëak pitëm yanger Israel omnarö mangkën pit krismaki 450 pël wakaima. 20 Wë ënëmak Israel ngarangk narö moulmëën wë wë ë yesem Samuel tektek omën pöp oröa. 21 Akun pötak pitëm naë omën omp ak namp oröpënëak maan Anutuuk Pensaminë kurtakaan Kis pim ruup, Sool pöp tekeri wes mangkën pöpök Israel omnarö ngarangk ëak wëën krismaki 40 ëak won sa. 22 Pël ëën Anutu puuk Sool wa moolëak Tewit urtak moulmëa. Pël ëak Anutu pi Tewit pimëën epël mëëa. 'Ne Sesi pim ruup Tewit pim wëwëeten itaangkën ompyaö ëën kent yaalmë. Pötaanök nem ya ngön mema pöt mëmpnaat,' pël mëëa. 23 Pël ëautak Anutuuk Tewit pim ëere kööröröa naëlaan Israel omnarö tenim ompyaö niwasëpna namp oröpënëak yaö ëa pötak Anutuuk maan Yesu oröa. 24 Yesu naaröön wiaan Sonök Israel omnarö pitëm utpetat kasëng mangkën i momëëpënëak mëëa. 25 Pël ëak Son pi pim ya pet irëpna akunet temanöm yesën omnaröen epël ök mëëa. 'Ar neen tol weseim? Ne Anutuu kama niöpënëak Yaö Mëëaö pöp wasngan. Ar kat wieë. Omën namp nem ënëm yewais pöp pi omën kësangëp. Ne utpet epopök yok pangk pim ing körötepar wii nemowilngan. Omën pöp arim kor wakaima pöp.'

26 "Karurö, Apramë ëaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. Anutuuk tiar utpetatë naëaan niöpëna pöl pet elnia ngön pöt tiarim naë yaarö. 27 Omën Yerusalem kak wëauröere pitëm wotöökörö

pit omën pöpë songönten këëkë kön nawiin ëa. Pël ëak pit tektek omnaröa ngönöt pitëm kë yesaö akunatë ngönën pepeweri sangk kelak pötë songönötta kön nawiin wel wiipëna ngön yaatak moulmëa. Pöt tektek omnaröak ngön pël ëëpnaat ëa pöt kë oröa. 28 Pit Yesu pim saun nent nokoirënrek om pas Rom yang ngarangkëp Pailatök këk maan möön wel wiipënëak ke urak mëëa. 29 Pit tektek ngön yaaö omnaröa pimëën ngön ëa pöt pout elmë pet irak këra yetaprakaan ent ëak së yangaöök weera. 30 Pël ëën Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. 31 Omën wet rëak piiring Kalili yangerakaan Yerusalemë sa pörö pit kët selap piin iteneima. Pël ëa omën pöröak pöta ngönte Yuta omnaröen ök maim wë. 32-33 Pël ëënak tenök Aköpë ngön ompyaut arën epël ök niaim. Omën pipëten Anutuuk tiarim ëaröën ök mëëaut peene pitëm ruure ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu wal ë moulmëa pötak tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët epël ya.

‘Ni nem Ruup.
Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmë.’

34 Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmëaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëëa.

‘Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaat.’

35 Pël ëën tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëëa.

‘Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëpënëak nenëaan ëan.’

36 Pël retëng ëak omën omp aköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëëa pöt omën pimoröa öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëën pit pim ëere körööröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaöök wieë söp ëa. 37 Ën Tewit pim mëëa pöp yangaöök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup. 38 Pötaanök ar këëkë ëwat seë. Ten arën epël ök niaim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut. 39 Moses pim ngön kosang pötak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, ‘Nem omën wotpilörö,’ pël niaim wë. 40 Pötaanök ar këëkë ngarangk yeemak ön, tektek ngön ëa pöt arim naë orööpanëën. Pit epël ëa.

41 ‘Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaaurö.
Ar itenak yaan sak wel wiinëën.
Ne omnant arim tekrak ëëmaatep ar yok pangk kön wi kosang newasngan.
Ën omën nampök pöten ök niaan yok pangk yaap ya pël newasngan.’ ”

42 Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan oröopënëak yaëën omnarö pit epël mëëa. “Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök nian.” 43 Pël mëak ngönën tuptakaan tomökël oröa. Pël ëën Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëën piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuu ulöpre moup pötak öpënëak mëëa.

44 Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuu ngönte kat wiipënëak wa top ëa. 45 Omën kësang pan së wa top ëën Yuta omën narö pit itenak piarpimëën ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak irëak koröp kolak mëëa. 46 Pël ëën Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëëa. “Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet rëak ök niiaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën pël pet yaë. Pötaanök tenip ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sënaat. 47 Aköpök ngönën pepeweri epël retëng ëak ten nina pöt yaapët pötaanök.

‘Nook ar köpël omnaröa es ëwaö pël wes yanuulë.
Pötaanök ar ëwa ngön pöt yang poutë ök më pet irën pöt Anutuuk pit kama moöpnaat.’ ”

48 Pël maan köpël omnarö pit ngön pöt kat wiak ya kë sak Anutuu ngönten ompyaö pan pël mëëa. Pël ëën Anutuu wëwë kosangtaan yaö elmëa pörö piin kön wi kosang wesa. 49 Pël ëën Anutuu ngönte yang pörek ulöl sak sa. 50 Pël ëën Yuta omën narö pit öng kaöarö ngönën wak wëauröere kak pörekë kaöarö es nga mowasën Poolre Panapas utpet panë mowesak waö elmëën pitëm yang pör sëp mowesak sa. 51 Pël ëën piarip pitëm utpetat wieëa pötë ökre was ëak piarpim ingesiarëaan yangre ulölöt kërë ngep elmëak Aikoniam kakë

sa. 52 Pël ëën Yesuu ru Antiok kak wëaurö pit ërëpsawiaring wëën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë peö ëak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kak ya mëna

1 Poolre Panapas piarpim Antiok kak ëa pöl kaalak Aikoniam kak pörek ëa. Piarip Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak ngönën ök maan pit piarpim ngön pöten kat wiin ompyaö panë ëën omën këwhile pan Yuta omën naröere köpël omën narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. 2 Pël ëën Yuta omën piarpim ngön wa yoolëaurö pit köpëlöröen këk maan Yesuu ingre mor saurö̈en kaaöre këëpöt elmëa. 3 Pël ëën piarip Aikoniam kak akun wali wë Aköpë ngönte ök mapnaaten kas naën Yesuuk weëre kosang kaamök elmëaan retëng ke nentere nent weëre kosang panëët mëna. Piarpim ya ke pël mëna pötak Aköpë lup sant pömpel këwhile pan pitëm naë wia pöta ngönte yaapët pet elmëa. 4 Pël ëa akun pötak ka pöökë omnarö pit kom ëa. Narö Yuta omnarö pitëm ënëm ëa. Ën narö pit Yesuu ngön yaauwaar piarpim ënëm ëa. 5 Pël ëën Yuta omnaröere köpëlörö pit pitëm kaöaröaring wa top ëak Poolre Panapas utpet mowasëpënëak ngön ëak këlmööpënëak mëëa. 6 Pël ëën piarip kat wiak kas së Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaö pöörarë sa. Pël ëak pöörarë naë ka kot wieëa pötë wa pakpak ëeim wakaima. 7 Pël ëeimeë Yesuu ngön ompyaut ka pötë ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarë ya mëna

8 Listra kak pörek omp namp ingesiar utpet ëaup wëa. Omën pöp pi ëlëpë yaatakaan pël ëak oröaup yak kan naënëp. 9 Pi wel aisëeë Pool ngön ök yaan kat wieëa. Pël ëën Pool pi omën pöpön itaangkën pi Yesuuk ompyaö mowasëpnaat pöt kön kosang wieëa. Pël ëën Pool pi it kökö ngëneë kosang wesak epël mëëa. 10 “Ni wal ëak nim ingesiar mëngkre mëngk mësëak tau.” Pël maan omën pöp pi teëntom wal ëak yok kan ing yaap ëa. 11 Pël ëën Likionia yang pörek wëaurö pit Pool pim ëaö pöten itenak pitëm ngönrak ngön ëak epël aö sa. “Ëlarörö pit omën mööre koröp wak tiarim tekrak oröak wë.” 12 Pël mëak pit Panapas pöpön pitëm ëlar nampë yapinte Sus pöpë ngamp mëëa. Pël ëak Pool pöp pi ngön kaö yaaup pël mëak pitëm ëlar nampë yapinte Emis pöpë ngamp mëëa. 13 Pël ëën pitëm ëlar Sus pöpë tupët ka pöökë wilëngkëël wieëa. Tup pöta ngarangkëpök pol purimakaö omp narö wak këra puut wii mëak öngö moutak ka kaö pöökë ëm kanrak wak së omnaröaring wa top ëak pol pörö möak piarpimëën kiri ar ëëpënëak ëa. 14 Pël ëën Poolre Panapas piarip pöt kat wiak pitëm elmëëpënëak ëa pöten kaaö yaë pël pet elmëak ulpëënaar wa keliak pitëm toköök së ngön ëak epël mëëa. 15 “Ar pël ëëngan. Tenip omën arim karaar. Tenip arën ngön ompyaut omën utpet pipot sëp wasënëak ök niaim. Pël ëën ar lup kaip tiak Anutu wëwë pepap pim naë önëak niaim. Pi kutömre yangre i kaö epot ket ëak pötë omën wia epot ket ëaup. 16 Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëën pi it mongnaan ë seima. 17 Pël ëaatak pi akun poutë ompyaö elmëeim wiak pi yaap wë pöt pet elmëeima. Pi mopöök kopiimor elmëën kaömp këët orööpna akunet yemangk. Pël ëën pöt nak kep ëak wë ërëpsawi eim wë.” 18 Pël mëak piarpimëën kiri ar ëëpënëak ëa pötaan ke panë urak maan sëp wesa.

19 Yuta omën narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëaan së omnaröen këk maan pit Pool këlmöak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëël koliil së moolëak kaalak kakë sa. 20 Pël ëën Yesuu ingre mor saurö pit së pi tekrak ulmëak wëën wal ëak kaalak kakë sa. Pël ëak ëlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa. 21 Pël ëak piarip ngön ompyaut ök maim wëën ka pöökë öngpök omën këwhile pan pit kat wiak Yesuu ënëm ëa. Pël ëën piarip kaalak Listraare Aikoniam kak së wë kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa. 22 Yesem Yesuu ingre mor saurö̈en ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak kent yeë pöt wet rëak e wë eprek këëmre këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” 23 Piarip ök maö yesem ka poutë ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak pitëm kön wi kosang yewesaup pim

naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

24 Ënëmak piarip kaalak Pisitia yangerak
së orö̈ak yesem Pampilia yangerak së orö̈a.
25 Pël ëak Peka kak ngönën ök mëak Atelia
kak së orö̈ak, 26 wangaö wak kaalak yesem
Antiok kak së orö̈a. Kak pörekök ingre mor
saurö̈ak Anutuu lup sant pötа öngpök wa
moulmë̈ak wes mëën sa. Piarip ya ngön
mëë̈a pöl mëmpö së pet irak kaalak së pi-
arpim ya ngön wak saö pörek së orö̈a. 27 Pël
ëak ingre mor saurö wa top elmë̈ak Anu-
tuuk kaamök elmë̈aan piarpim ya mëmpö
ima pötë ngönötre ën köpël omnarö Anu-
tuuk kan të mowiin piin kön wi kosang
wesa pötа ngönöt ök mëë̈a. 28 Pël ëak pi-
arip akun wali pan Yesuu ruurö̈aring pörek
wakaima.

15

Ngönënë wa top kësangpel Yerusalem kak orö̈a

1 Yesuu omën narö Yutia yangerakaan
së Antiok kak orö̈ak ingre mor saurö̈en
epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë
kosang wesa pöt ngar wak arim koröp kaut
nailën ëënë pöt Anutuuk yok pangk kaalak
naniöpan.” 2 Pël maan Poolre Panapas
ngön pöten kaaö ëak piarip pitëmëën ngön
kosang kaö pan ëak piaripring ngönngön
apanëak nga mëë̈a. Pël ëën ingre mor
saurö pit Poolre Panapas piarip omën
narö̈aring Yerusalem kak së Yesuu ngön
yaaurö̈ere wotöökörö pitring ngön pöt wot-
pil wasëpnaan sëpënëak mëë̈a. 3 Pël ëak
ingre mor saurö pit wes momëën yesem
Pinisiaare Sameria yang pötë ingre mor
sa pörö̈en köpël omnarö Yesu pim ënëm
sa pöten ök maan pit ërëpërëp pan ëa.
4 Pël ëën pit Yerusalem kak së orööön Yesuu
ngön yaaö omnarö̈ere wotöökörö̈ere Yesuu
ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre
ërëp kaö mëë̈a. Pël ëën piarip Anutuuk
kaamök elmë̈aan piarpim ya mëmpö ima
pötë ngönöt ök mëë̈a. 5 Pël ëën Yesuun
kön wi kosang wesa narö Parisi pörö̈ak wal
ëak epël mëë̈a. “Ar pitëm koröp kaut ilak
Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë
kosang wesauta wia pöl ëëpnaan ök maë.”

6 Pël maan Yesuu ngön yaaurö̈ere
wotöökörö pit ngön pöt ëak söë wasëpënëak
wa top ëa. 7 Pël ëak pit ngön selap aim olëak
Pita pi pitëm tekrak wal ë tauak epël ök
mëë̈a. “Nem karurö, ar ëwat wë. Ngaanëër
Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël
omnarö̈en ök maan pit kat wiak kön wi
kosang wasëpënëak neeaut. 8 Anutu tiarim
lupötön ityeengkaupök tiarimëën elnia
pöl Ngëëngk Pulö köpël omnarö mena.
Pim elmë̈a pötak pitëmëën ya kë sa pöt
pet yaalni. 9 Pi tiarën nal elniak pitën
nal naalmëëpan. Won. Pit piin kön wi
kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt
kölam mowesa. 10 Pël yaalniin oröp ëënak
ar Anutuun ököök elmëënëak yeë? Tiarim
ëarö̈a eima pöl tiarta Moses pim ngön
ë kosang wesa pötа ënëm naën yaaurö.
Ngön ë kosang wesa pöt tiarim kasngelötë
omën könöm nant weta pöl wetak imaut.
Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre
mor saurö er mowatngan. 11 Tiar epël kön
wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant
pötak Anutu tiar niwaupök omën pörö̈eta
yemoö.”

12 Pita pi pël maan wa topöök wëaö
pörö ngön naën wëën Panapasre Pool pi-
arip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk
kaamök elmëën köpëlörö̈a itöök ya retëng
nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat
wia. 13 Pël ëak Sems pi epël mëë̈a. “Karurö,
ar nem ngönte kat wieë. 14 Anutu puuk wet
rëak köpël omnarö pimtëën wesak mokoira
pötа ngönte Saimon yapin nent Pita puuk
ök niaan kat yawi. 15 Anutuu këmtakaan
tektek ngön yaaurö pitëm ëa pötëët ök
yenia. Pöt epël ëa.

16 ‘Aköp pi epël ya.
“Ne ënëmak kaalak waisak
omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët
köpre mor ëak
ka pötа omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp
wesak wa wesir ulmëëmaat.
17 Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm
Aköp neen ngaöl elnëëpnaat.
Köpël omën tapörö nemëën wesak yaö we-
saurö.”
18 Aköp ngaanëër pan ngön pöt tekeri wes
wiaupök peeneeta tapël ya.’
19 Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën
narö lup kaip tiak Anutuu ngësël ko yawi

piporö tiarök kaalak könömër nemangkan.
20 Köpëlörö pit omp ak kaarkaaröröaan animaö kiri ar ëak wak në imeë, öngre omp nga ë, animaurö iit orööpanëak nailën om ar ëaut në, ën animauröa iit në, pël eim wë pöt sëp wasëpnaan pep retëng ë mempen. 21 Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng ëa pötön ngaantakëër iteneë kë yesa akun poutë ngönën tupötë së ilëak sangk kelak kat wieim wë. Pötaanök tiar kan kosang mowariipenaan."

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mëa

22 Pël mëak Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sëpënëak yaö mëëa. Pël ëën Yutas yapin nent Pasapasre Sailas piarip sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar. 23 Piarip sëpënëak yaëën pep newer epël retëng ëak piarip mena. "Ten Yesuu ngön yaaöre wotöök arim karurö, tenök arimëën pep epwer retëng ë yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yangrakë wëaurö arën yowe yeniak. 24 Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke nampnampöt ök niak arim könöt wa irikor elnia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëën. 25 Pötaanök ten wa top ëak lup kopëtemer sak omën epaar wes mëën arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëën yewais. 26 Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sëpnaaten kön selap naën yaauwaar. 27 Yutasre Sailas pöaar arim ngësë wes mëën yewais. Pël ëak tenim ngön pepeweri retëng ëan pöt piarpim këmtakaanta ök niapnaat. 28 Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm muntat naningkan. Ar omën epotökëër eim ön. 29 Omp ak kaarkaaröröaan kiri ar ëaut nënganok. Ar Animauröa iit nënganok. Animaurö iit orööpanëak nailën om ar ëaut nënganok. Öngre omp nga ëënganok. Ar ngarangk këëkë ëak omën pipot keker elmëeim önë pöt ompyaö önëët. Yowe pan. Ompyaö ön."

30 Pit pepewer pël ëak mangkën wak Antiok kak së oröön Yesuu ingre mor saurö wa top ëën pep pöwer mena. 31 Pël ëën pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak ërëpërëp kaö ëa. 32 Pël ëën Yutasre Sailas piarip Anutu pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. 33 Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak sëpënëak yaëën ingre mor sauröak kan yaö mëak wes momëën saö pöröa ngësël sa. 34 [Pël ëautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] 35 Pël ëën Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Aköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

36 Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëëa. "Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sëpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaut ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan." 37 Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sëpënëak maan, 38 Poolök epël mëëa. "Omën pipop ngaan Pampilia yangerak së ök ë nimëaup. Pötaan tepërring nasëpan." 39 Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom ëak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa. 40 Pël ëën Pool pi Sailas koirak piarip sëpënëak yaëën ingre mor saurö pitök Aköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes mëën sa. 41 Siriaare Silisia yang pötë yesem ingre morörö taë mowasö sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

1 Poolre Sailas piarip Tepi kak së wë olëak Listra kak së oröa. Pël ëak itaangkën omën Yesuun kön wi kosang yewesaö namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta öngöp tapël Yesuun kön wi kosang yewesaup. Ën pim pepap pöt Krik ompöp. 2 Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka pöörarë wëa pöröak Timoti piin, "Omën ompyaup," pël maima. 3 Pötaanök Pool pi Timoti piiring

pim yaatak sëpënëak kön wia. Pël ëën Yuta omën ka pötë wë seëaurö pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kön selap ëa. Pöt tol ëënak? Pit Anutuun yaö ëak korö̈p kaut nailënörö. Pötaanök Pool puuk Timoti korö̈p kaut ila. 4 Pël ëak pit ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöökörö̈a ngön ëmön ë mena pöt ingre mor saurö̈en ök mëak ngar weim öpënëak mëëa. 5 Pël ëën ingre mor saurö̈a kön wi kosang yewesa pöt kaö sëën këtpoutë omën muntarö yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangarötë yemangk pöl ëa

6 Ngëëngk Pulöök Esia yangerak së ngön ök mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang pörraarël sa. 7 Pël ëak pit Misia yangera kautak së oröak Pitinia yangerakël sëpënëak yaëën Yesuu Pulöök kan mowaria. 8 Pël ëën pit Misia pörekaan el wesak Troas kak së oröa. 9 Pël ëak rö kan Pool wangarötë yemangk pöl ëak itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais taueë kosang wesak epël ök mëëa. “Ni i kaö olëak Masetonia yangerak wais ten kaamök elniim.” 10 Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën ök niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngön ompyaut ök manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko ëaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

11 Ko ëak wangaöök ilëak Troas kakaan Samotres kustak së oröak ëlpamök Niapolis kak së oröak, 12 wangaöökaan ngentiak pörekaan yangerak së Pilipai kak së oröaut. Ka pö Rom omnaröa wëau, Masetonia yang pörekë ka kaöaö. Pöök ten akun selap selap wë, 13 kë yesa akunetak ka ëmöökë ëm kanërak wele rëak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarö pit pörek Anutuun ök yamëëa. Pël ëaut yak së itaangkën öng narö wais wëa ëën pitring wel aisëak ngönaak ëaut. 14 Pël ëën öng pöröa naë Tiatira kakaan öng namp poë korö̈p köp möömaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Aköpök lupmer kaip motiin Poolë ngön ök yamëëa pöt këëkë kat wiak kön wi kosang yewas. 15 Pël ëën piire pim kaatakörö i momëën öng pöpök tenën epël yenia. “Ar neen kön wiin, Aköpë ënëm yes pöt, nem kaatakë waiseë.” Pël niak ke yaurön ten pim ngönte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

16 Akun nentak ten yang lup Yuta omnaröa Anutuun ök yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaö namp koiraut. Urmer pöp piiring wë omën orööpnaatön ök më pël yaaup. Pël ëën omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm orööpnaatön puuk itenak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaaurö pit mon kësang pan weim yeëa. 17 Koont pöp tenim ënëm yewaisem ngön ëak epël aö yewais. “Omën eporö Anutu O Ngaarëkëpë ya omnarö. Pitök Anutuuk kama niöpna pöta ngönte ök niiaö yaaurö.” 18 Këtël epotë pël aimën Pool pi kaaö ëën kaip tiak urmerapön epël yema. “Ne Yesuu weëre kosangöö̈ring yeniakerek koont pipop sëp mowesak oröak së.” Pël maan tapëtakëër koontup sëp wesak oröak yes.

19 Oröak sëën koontupë ngarangkörö pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa pöl kaalak naöpanëën yeëa. Pël ëën Poolre Sailas moröak ka tomök së kaöaröa naë ngön yaatak yemoulmë. 20 Pël ëak ngön ë pet yairaurö̈en epël yema. “Iteneë. Yuta omën epaar ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekrak wais yawi. 21 Pël ëak piarip tiar Rom omnaröa ëënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm ëëpenëak yenia.” 22 Pël maan omën ngön pöt kat wia pörö pit pourö el sak maan ngarangkörö̈ak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga omnarö̈en maan pës yemomö. 23 Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka pöta ngarangkëpön këëkë pan ngarangk ëëpënëak ök yema. 24 Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati panëëtak së moulmëak ingesiar këra uamngesiarë tep mö mowia.

25 Röök lupöök Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarö kat wiaan, 26 tapët pöt moup kësang nempel möön wii kaata wapöt tiak së yengentiin ka kanöt tëak yesën wii omnaröa morötë wii tëa pötta wilak sa. 27 Pël ëën wii kaata ngarangkëp pi ka ureimaurekaan wal ëak

itena pöt wii kaata kanöt të wiaan itenak wii omnarö oröak kas sa pël wesak yepatöökaan öpwer tëak pimtok pimënt wesirëpënëak ëa. 28 Pël yaëën Poolök ngön ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourö e om wë.” 29 Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampön maan esuwes mangkën wak pöömpö kakaati ilëa pöt kas ëak reireë urö Poolre Sailasë naë së ngentia. 30 Pël ëak piarip koirak tomök orö epël ök mëëa. “O nem kaöaar, ne tol yaal ëënak Anutu pi ne kama neöpën?” 31 Pël maan piarip epël ök mëëa. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak niire nimorö Anutuuk kama niöpnaat.” 32 Pël mëak piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëëa. 33 Pël maan röök tapëtakëër pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa. 34 Pël elmëën pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaömp menak piire pimoröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan ërëpsawi kaö ëa.

35 Pël ëak wëën ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëën së epël ök mëëa. “Ni omën epaar wes momëën sëpën pël ya.” 36 Pël maan wii kaata ngarangkëp pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëëa. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak lup wiaptaring sën.” 37 Pël maan Pool pi polisöröen epël mëëa. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimöak wii kaatak niulëaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëëp wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtok waisak wes nimëën orööaat.” 38 Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak së ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëën pitëm utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa. 39 Pël ëak pit së yaköm köm mëak wii kaatakaan wes mëën oröa. Pël ëën piaripön epël ök mëëa. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?” 40 Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

1 Poolre Sailas piarip së Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak së oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngönën tupët wieëa. 2 Pël ëak Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aima. Pi kë yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima. 3 Pi Anutuu ngönta songönte werak epël ök mëëa. “Anutuuk Kristo pim Yaö Mëëaö pöp këlangön kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup.” 4 Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësël rë olëa. Pël yaëën Krik omën Anutuun yaya maim wëaö naröere öng isa narö pitta tapël ëa. 5 Pël ëën Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëën omën utpet kan paspas eim wëaö naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëër Sesonë kaatak së Poolre Sailas ngön yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt të moolëa. 6 Pël ëak Poolre Sailas won ëën ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön ëak epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön, 7 Sesonök pim kaatak koirak së ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngolöp namp yapinte Yesu pim ënëm ëëpënëak ök aö yaauwaar.” 8 Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt kat wiak yaan kaö sa. 9 Pël ëak Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak orööpanëak pitëm naëaan sumat wak wes mëën sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

10 Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëën Peria kak së oröak Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëa. 11 Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuu ngönte kat wiipënëak kent ëak kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima.

12 Pël ëak Yuta omën naröere Krik öng yap-
inring naröere omp narö pit selap Yesuun
kön wi kosang wesa. 13 Pël ëën Yuta omën
Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë
Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak
kak pörek së piarip utpet mowasëpënëak
omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es
nga mowesa. 14 Pël yaëën ingre mor
saurö pit Pool wes momëën i kaöökël sa.
Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om
wakaima. 15 Pël ëaan omën Pool mësak
saurö pit Atens kak moulmëa. Pël ëak
kaalak sëpënëak yaëën Pool pi Sailasre
Timoti pim ngësël teëntom sëpënëak maan
sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëëa

16 Pool pi piaripön kor Atens kak wë
itaangkën kak pörek omp ak kaarörö kësang
wëën itenak pim yaat utpet pan ëa. 17 Pël
ëën pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak
Yuta omnaröere köpël omën munt Anu-
tuun yaya yamëëa naröaring ngönëntaan
aima. Pël ëak pi kët poutë wa top yaau-
rek së omën pas së wëauröen ngönën ök
maima. 18 Pël ëën Epikurianre Stoik ëwat
omën narö pit piiring ngön nga yaalem
pitëm naëaan naröak epël mëëa. "Omën
ngön paspas aö pipop pi tol apënëak aim?"
Pël yemaan naröak epël mëëa. "Pi ka nan-
tëëröa omp aköröa ngön nant apënëak ni-
aim koröp." Pool pi Yesu weletakaan wal
ëaup pim ngönënte ök yemaan yak pit pël
maima. 19 Pël ëak pit Pool koirak ngön ök
ëak kat yawiaö yang lup nent yapinte Ar-
iopakas pörek së kaöaröa naë ulmëak epël
mëëa. "Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök
maimën piten aan kat wiin. 20 Ten nim
ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön
pita songönte ök aan kat wiinaan." 21 Pitëm
Poolön mëëa pöta songönte epël. Pit omën
suure kak Atens kak wëaö pörö pit akun
poutë ngön ngolöpöt ök ëak kat wieima.

22 Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak,
pëël maan wal ëak kaöaröen epël ök mëëa.
"Atens omnarö, arim omp aköröen kosang
wesak yaya yamëëauten ne ëwat wë. 23 Ne
arim kak yesem itaangkën arim omp
ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël ëaan
itaangkën omp ak nampë könta rangk
retëng nent epël wiaan itenaut. 'Epët
omp ak tiarim köpëlëp pimët.' Pël ëaan
itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël
wë yaya pas maö iman pöpë ngönte ök
yenia. 24 Anutu pi yanger ket ëak yangera
rangk omnant wia epot ket ëaup pi kutömre
yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk
ka omnaröa ök rëautak naöpanëëp. 25 Pi
nantön elek ëën aan omën moresök yok
pangk kaamök naalmëënganëëp. Piita
pimtok omnaröa wëwë pipotre omën
pout nineim wëaup. 26 Anutu pi tiarim
ë kopetap ket ëaup. Pël ëën piikaan ulöl
sak wëën rep nimëak kaare yang ninaup.
Pimtok tiar öpenëak yaö niak niulëaup
yak tiar yanger ninak yangerak öpena
akunet ninaup. 27 Tiar Anutuun ngaöl ë
yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket
elnia. Pël ëak pi kamaarek naön tiar
omën pouröak pangk pangk ëak wëaup.
28 Pël ëa pötaanök puuk tiarim songön
ket ëak wëën tiar wëwëetaring wë kan
së waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan
ëwat omën naröak epël niaim. 'Tiarta
pim ruurö,' pël niaim wë. 29 Yaap, tiar
Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin
omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök
omnaröak kön wiak moresring ket ëak
pitëmëën ngëëngk mowasö ima pötëël kön
nawiingan. 30 Yaap, ngaanëër omnarö
pit köpël wë yak omnant pipot ket ëeima.
Pël yaëën Anutu pi pitëm omën wak ima
pötön nga nemaan ëa. Ën peene akun eptak
Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim
ngön kosangët epël ök yenia. 'Ar arim utpet
yaaö pout kasëng menak nem naël waiseë.'
31 Pël ëak pi yang ël epotë omën pourö
wotpil niwesak wël ëak kom elniipna yak
akun nent wia. Pi ngaanëër omën namp
tiar kom elniipënëak yaö mëëaup. Pi pim
ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet
elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë
moulmëa."

32 Pël maan pit omnamp weletakaan wal
ëa pöt kat wiak naröak ökre was mëëa. Ën
naröak epël mëëa. "Ni ënëmak omën pipëta
ngönte kaalak aan ten kat wiinaan." 33 Pël
maan Pool pi pit sëp mowesak sa. 34 Pël
ëën narö Pool pim ënëm ëak Yesuun kön
wi kosang wesa. Pël ëa pörö eporö, namp
Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanëp, ën

öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kak ya mëna

1 Ënëmak Pool pi Atens kak sëp wesak Korin kakë sa. 2 Pël ëak së Yuta
omën yapinte Akuila pöp koira. Pi Pontas
yangerakaanëpök piar öngöp Prisila Itali
yangerak wë olëak ngaan ngaantakëër së
wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias
puuk Yuta omën Rom kak wëaö pourö kan
sëpënëak maan sa. Pël ëauwaar piarpim naë
Pool pi sa. 3 Pi piaripring ya ngawiap yak
piaripring së wë poë koröp ka ök yarëaut
ket ëeima. 4 Pël ëeimeë Pool pi kë yesaö
akunatë Yuta omnaröa ngönën tuptak së
ilëak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön
wi kosang yewesauta ngönöt aima.

5 Pël eim wëën Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm së oröön Pool pi
pim waur muntet sëp wesak akun poutë
Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta
songönte kosang wesak ök maima. 6 Pël
ëën narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak
piin utpet wesak maan pi kangiir pim
ulpëënëpökaan ulölöt keke ur moolëak epël
mëëa. “Ar kö sënë pöta songönte arimtëët,
neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar
sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sumaan
yeë.” 7 Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa
ngönën tupët sëp mowesak Tisias Sastas
pim kaatak së wakaima. Omën pöp pi
Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta
omnaröa ngönën tupta naë wieëa. 8 Pël
ëën Yuta omnaröa ngönën tupta wotöököp,
pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö
pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin
omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak
Aköpön kön wi kosang wasën i momëa.
9 Pël ëak röök nentak Pool pi wangarötë
yemangk pöl ëën Aköpök ngön nent epël ök
mëëa. “Ni kas ëak ngönën ök yamëëaut sëp
wasnganok, om ök maim öm. 10 Ne niiring
wëën omën nampök wal ëak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epöök nem
ënëm sëpënëak yaö mëëaup pötaanök.” 11 Pël
maan Pool pi ka pöök Anutu pim ngönte ök
maim wëën ngoon 18 ëak won sa.

12 Ënëmak Rom yang ngarangk namp,
pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör
ngarangk ëak wëën akun pötak Yuta omnarö pit wa top ëak Pool wali wak së ngön
yaatak moulmëak epël ök mëëa. 13 “Omën
epop Rom omnaröa ngön kosangöt ilap
riak omnaröen Anutuun yaya mapënëak
kan maimat pet yaalmë.” 14 Pël maan
Pool pi ngön apënëak yaëën Kalio pi wal
ëak Yuta omnaröen epël mëëa. “Yuta
omnarö, ar kat wieë. Omën epop Rom
ngön ë kosang wesaut ilap riak utpet nant
yaëën neen neanë pöt ne yok pangk arim
ngönöt kat niwiimaat. 15 Pël ëëmaatep ar
neen ngön nentere nent, yapin ke nentere
nent arim ngönëntakël wieëaut aim. O
o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat
wesaurö ma? Won pan. Arimtok omën
pita ngönte wotpil weseë.” 16 Pël mëak ngön
yaatakaan waö ë momëa. 17 Pël ëën pit
tomök oröön Krik omnaröak Yuta ngönën
tupta ngarangkëp yapinte Sostenis, pöp
moröak tang möak utpet mowasö yesën
Kalio pi om it mongneëa.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yangerakël sa

18 Pool pi Yesuu ingre mor saurö aring
kët selap wë ënëmak pit sëp mowesak
Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp
ëak Senkria kakël sa. Pël ëak pörek së
Anuturing ngön kosang wesaö pöta këët
pet irak pim ngan ëpët kat ë moolëa. Pël
ëak wang Siria yangerakël sëpna naöök sa.
19 Pël ëak Epesas kak së oröak pit Yuta
omnaröa ngönën tuptak së ilëak Pool pi
pitring ngönaak wali aima. 20 Pël ëën pit
Pool akun wali pitëm naë öpënëak maan,
“Pël naëngan,” mëak sëpënëak yeem epël ök
mëëa. 21 “Ënëmak Anutuuk kaalak arim
naë waisumëak neaan pöt waisumaat.” Pël
mëak Akuilaare Prisila piarip kak pörek
moulmëak pit pouröen yaköm köm mëak sa.
22 Yesem Sisaria kak së oröak Yerusalem
kak së ingre mor saurö en yoöre ërëp mëak
kaalak Antiok kakël sa. 23 Pörek së oröak
wë akun wali wali sëën Antiok kak pörek
sëp wesak ka nantë Kalesiaare Prisia yang
pöraarël yesem Yesuu ingre mor saurö en
ngönën ök mëak taë mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pötepарë ya mëna

24 Omën namp, Alesantria kakaanëp pim
yapinte Apolos, pi Epesas kak së wakaima.
Omën pöp pi omnant kësang ëwat sa pet
irak ngönën pepeweri ngön wia pöt pout
ëwatëp. 25 Omën pöp pi Aköpë elnia kan
pöt ëwat wë pöta ngönte kosang wesak
yaaup. Pël ëak pi Yesu pim songönte
apënëak pöt pout mëngkre mëngk yaaup.
Pël ëaap pi om Son pim omnarö i momëa
pöten pëën ëwat wakaima. Ën Yesuu ru
ulöpöököp pël sak wë pötaan i momëëpna
pöten köpël wëa. 26 Pi ngön pöt kosang
wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök
maima. Pël ëën Akuilaare Prisila piaripök
koirak së piarpim kaatak ulmëak kan Anu-
tuuk tiarimëën elnia pötön ök maima. 27 Pël
ëën Apolos pi Krik yangerakë sëpënëak
kent yaë maan Epesas kak ingre mor
sauröak kaamök elmëak pep newer Yesuu
ingre mor saö Krik yangerak wëauröaan pi
sant mowasëpënëak retëng ë mena. Pël ëën
pörek së wë Anutuuk lup sant elmëën omën
piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö
kaamök elmëeima. 28 Pël eimeë Yuta om-
naröa köpël waswas eim wëaut omnaröa
itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia
pipot Yesu Kristo Anutuu Yaö Mëëa pöp
pim ngönte këëkë wesak ök mëëa.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

1 Apolos pi Korin kak wëën Pool pi yang
lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak
së oröak itaangkën Yesu pim ënëm yaaö
narö wëa. 2 Pël ëën pitën epël pëlpël mëëa.
“Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën
Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël
maan pit ngön kangit epël mëëa. “Ten
ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka
pipët kat nawiinörö.” 3 Pël maan Pool pi
pitën epël pëlpël mëëa. “Ën ar i mëënëak
talëpë ënëm ëaurö?” Pël maan pit epël mëëa.
“Ten pörö Son pim omnaröak i nimëak ngön
niiaö pöta ënëm yaaurö.” 4 Pël maan Pool
pi pitën epël mëëa. “Son pim i momëa
pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat
kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël ëak pi
pitën epël ök mëëa. ‘Ar nem ënëm waisëpna
pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp
Yesu.” 5 Pël maan pit ngön pöt kat wiin
Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa
pötaan i momëa. 6 Pël ëak Pool pi pim more-
siarring pitëm kepönötë mowiin Ngëëngk
Pulö pitëm rangk iraan ngön maimat aö
Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëëa.
7 Omën pörö pit 12 ëak wëa.

8 Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak
ilëak pitring ngönënëën yak aöre elö eim
wëën ngoon naar namp ëak ilëa. Pi Anutu
pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wi-
ipënëak kent ëa. 9 Pël ëën omën narö pit lup
kosang panë ëak kön wi kosang newasën
omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön ut-
pet wesak ëa. Pël ëën Pool pi Yesuu in-
gre mor saurö pit koirak omën kaö namp
yapinte Tiranas pim pep kaatak së om-
naröaring ngön ngawi aima. 10 Pi pël eim
wëën krismaki nentepar pötepарë öngpök
Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia
yangerak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

11 Anutu pi Pool weëre kosang kaamök
elmëaan retëng omnaröa it köpëlöt eima.
12 Omnarö pit poë köröp kaut Pool piik
mësël ëak wak së yauman yaaurö mësël
elmëën ompyaö sa. Ën urmerarö wëaurö
tapël ëak waö ë momë pël ëeima. 13-14 Pël
ëën Yuta omën Anutuun kiri ar yaauröa
wotöök namp pim yapinte Siwa pim ruurö
7 ëak pit kaatë sak waisö imeë omën urmer-
arö pitëm lupötë wëaurö waö ë momë pël
eima. Pël ëak pit Yesuu yapintak urmer-
aröen ököök mëak epël mëëa. “Ni urmer
utpetap, ten Yesu, Pool pim ök aö yaaup,
pim weëre kosangtak waö ë yanimë.” 15 Pël
maan urmerap epël mëëa. “Ne Yesuun
ëwat wë, Poolönta ëwat wë. Pël ëaap ar
tarëkaanörö?” 16 Pël mëak omën urmerap
wëa pöpök akak sak omën ököök eima pörö
mëmpö waö elmëak poë köröp pöt keliak
moolaan köröp yoolörö kaatakaan öröak
kas sa. 17 Pël ëën Yuta omënre köpël omën
Epesas kak wëa pörö pourö omën pöta
ngönte kat wiak pit kas panë ëën Aköp Yesu
pim yapinte ngar wa. 18 Pël ëën Yesuun kön
wi kosang wesa narö së omnaröa ëöetak
pitëm ngaan utpet eima pötön war wesak
ök mëëa. 19 Pël ëak kempre këar nga yaaurö

pit pitëm kempre këar pep kësangöt wak së omnaröa itöök war wesak es momera. Pep pötë sumat 50,000 kina ke pëlëët. 20 Pël ëën omën weëre kosangring pöten itenak maan omën muntarö pitëk yal mangkën pitëm lupötë Aköpë ngönte taë sa.

Epesas omnarö pit ngön ë olëak mëëa

21 Ënëmak Aköpë Pulöök Poolön ya ngön maan pi Masetoniaare Krik yang pöraarëël ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak orööpënëak mëëa. Pël maan Pool pi pim omnaröen epël mëëa. "Ne pötë sa pet irak pöt Romëëlta sumaap." 22 Pël mëak pi Timotiire Erastas pim kaamökaar piarip Masetonia yangerak wes mëën yesën pi Esia yangerak wakaima.

23 Akun pötak omën narö selap pan Epesas kak wëaurö pit Aköpë kanöök yesauröaan kööre tok kësang pan elmëa. 24 Pöta songönte epël oröa. Omën namp yapinte Temitrias pi siluwaatring öng ak nampë yapinte Atemis pim ka könöt ket ëeima. Piire pim ya omnarö sum kësang orööpnaak yak ket ëak wes mëeima. 25 Pël yaaurö yak Temitrias pi pim ya omnaröere ën pim ngönt ya tapët yamëna narö pitën yas maan sëën epël ök mëëa. "Karurö, ar ëwat wë. Tiarim omën eptak mon kësang koir yaningkën ompyaö wëaut. 26 Ar Pool piin ëwat wë. Pim yaautön tiar kat yawiaurö. Pi Epesas kak eprekaan Esia yangerakë omnaröen epël ök maim wëaup. 'Öngre omp ak kaarkaar omën moresök ket ëa eporö kë wonörö.' Pool pi pël yemaan omën kësang pim ngön pöta ënëm yaë. 27 Tiarim mon wauret utpet ëëpnaaten ne ya ngës yaë. Pël ëën omnaröak ökre was niapanëak. Pötaanök tiar këëkë ngarangk naën ëëpena pöt ngön pöt kaö sak Atemis pim yaya yamëëa kaat utpet wasëpnaat. Pi tiarim öng ak kaöap Esia yangerakre ën yang kaö nantë omnaröa yaya yamëëaup pöt kön nawiipan."

28 Pël maan pit Temitrias pim ngön pöt kat wiak ya sangën ëën ngön ëak epël maima. "Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp," pël maima. 29 Pël mëak Epesas kak pörekaan omën kësang pan ngön pöt maö së Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omën naar Kaiasre Aristakas piarip moröak wak weruak së pitëm wa top kaöaöök moulmëa. 30 Pël ëën Pool pi pitëm wa topöök sëpënëak yaëën Yesuu ruurö pitök pörek sëën utpet mowaspanëak kan mowaria. 31 Pël ëën Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt naröakta pi wa topöök sëpanëak nga mëak ngön wes mëa. 32 Pël ëën wa topöök wëaö pörö pit kön irikor ëak pitëm wa top ëa pöta songönten kön nawiin, narö ngön nent aö yesën, narö nent aö yesën pël eima. 33 Pël eim wëën Yuta omnarö omën namp yapinte Alesanta pöp mök ë momëën wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songönte apënëak yaë wesa. Pël ëën Alesanta pi moresring angan elmëak wa top pöta songönte Yuta omnaröak naënte pöt ök mapënëak ëa. 34 Pël ëën omnarö pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa ëën pit këm top ëak ngön ëak epël mëëa. "Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp." Pël maim wëën aöa nentepar sa.

35 Pël ëën ka pöökë omnant komre kap yaaupök omnaröen ngön angan pël mëak epël mëëa. "Epesas omnarö, ar kat wieë. Omën ka nantëërö pit Epesas omnarö tiar öng ak kaöap, Atemis, pim yaya yamëëa kaatere kël ngëëngk mopöökaan irëa pö ngarangk yeë pöt pit ëwat wë. 36 Omën nampök ngön pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak ëënganëp wiap sak weë. 37 Ar iteneë. Omën tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngönën tuptakaan omnant kain naön. Pël ëak tiarim öng aköpönta utpet wesak naënaar. 38 Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaaurö pit omën nampëën kööre tok wieë pöt ngön yaaö akunetak ngön yaatak moulmëën kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasëpnaan. 39 Ën ngön nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngön yaaö akunetak ëak söë wasënëët. 40 Pötaanök tiarim wa top epö utpet yeëerek Rom yang ngarangköröak ngön yaatak niulëëpnen ëa. Iteneë. Peene wa top epöök ngön kaëpre ngön ë yoolak pötë songön nent won. Pötaan yang ngarangkëp pëël niiaan tol mapen?" 41 Pël mëak omnant komre kap yaaup puuk rep momëën pitëm kaatë sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarë sa

1 Ënëmak ngön kaëpre ngön pöt ë olëak won wesak wëën Pool pi Yesuu ingre mor saurö̈en yas maan së pim naë wa top ëën pepanöm ngön ök mëak yaköm köm mëak Masetonia yangerakë sa. 2 Pël ëak pi omën we pöökörö̈a naë yesem ingre mor saurö̈en ngön kësang mëak lup taë mowasö yewaisem tenim naë Krik yangerak wais yaarö. 3 Pël ëak pörek wëën ngoon naar namp ëak won sa. Pël ëën pi ko ëak wangaöök Siria yangerakë sëpënëak kat wia pöt Yuta omnarö pimëën nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerakël sëpënëak kön wia. 4 Pël ëën omën ke epëlok Timotiiring Poolë ënëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, ën Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omën piporö Timotiiring Poolë ënëm elmëa. 5 Pël ëak pit pörö wet rëak Troas kak së oröak tenën kor wëa. 6 Pël ëën Yuta omnarö̈a kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët won sëën Pilipai kakaan wang naöök ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sëën Troas kak oröak pitring sant kopët nent wëën won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas öp mowesa

7 Wangam kan sënaat yak Sante wiap kan kë nënëak wa top ëak wë Pool pi ngönën wali pan ök maim wëën röök lup yes. 8 Ka ngaarëk tenim wa top ëan pötak es rompeet selap uteëa. 9 Pël ëën omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulöl kanöök wel aisëeë Pool ngönën ök yaan kat men ë wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaö wali pan nentepar nent ngaarëk pötakaan kawi ngentiak së yangaak ngentiin oröak itena pöt wel wia. 10 Pël ëën Pool pi oröak ngemë wa kapariak epël yema. “Ar kön selap ëëngan. Pi öp wë.” 11 Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak këët pelak naut. Pël ëak kaalak ngön kaut ök maim wëën ëwa tëën ten saut. 12 Pël ëën omnarö pit omp ulwas pöp öp wëën mësak së pim kaatak ulmëak pit ya kë pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

13 Pool pi ten Asos kak së kor ön niak wet rëak wangaöök wes nimëak pimënt yangaak wais kak tenim wëa pörek oröaut. 14 Pël ëën koirak ten pourö kaalak wangaöök ilëak Mitilini kakë saut. 15 Pörekaan yesem ëlpam walën Kaios kuste il wesak këtkopët nent won sëën Semos kustak oröaut. Pörekaan yesem ëlpam walën Mailitas kak së oröaut. 16 Pël ëak Pool pi Yuta omnarö̈a akun ngëëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yerusalem kak së omnarö̈aring wa top ëëpënëak kön wia. Pötaanök Esia yangerakë sëna akunet won ëën Epesas kak il wesak wangaöök el wesak Mailitas kakë saut.

Pool pi Epesas ngarangkörö̈en yaköm köm mëëa

17 Pool pi pörek wë ingre mor saurö̈a wotöökörö pim naë wais wa top ëëpënëak Epesas kakël ngön wes mëa. 18 Pël ëën pit naë wais oröön epël ök yema. “Karurö, ar ëwat wë. Nem ngaan Esia yangerak wais oröak ya ngës rëak mëmpö wais pötön ar ëwat wë. 19 Yuta omën narö këtël epotë ne utpet newasëpënëak kan ëël eim wëën ne ya këlangön pötaring wëën nemtë yapinte wak irëak Aköpë yaat yamëngkaup. 20 Pël yeem nem ngön ök niiaöre rë niulö pël yaautë nant ök niak nant ngep naën ne ar kaamök elniak ompyaö sënëëk yak wa topötëëre neenem kaatë ök niiaö imaut. 21 Ne ngön pöt kosang wesak ar Yuta omënere köpël omnarö̈en epël niiaimaut. Ar utpetat kasëng menak Anutuu naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wasënëak ök niiaimaut. 22 Peene pöt ne Yerusalemë sumëak Ngëëngk Pulöök yenëa. Pël ëaap ne pörek së öröp nent koirum wes ne pöten köpël yaë. 23 Om nem imautë yesën Ngëëngk Pulöök epël neaimaut pöten ëwat wë. ‘Ni wii kaatak wa niulëak këlangön kat niwiipnaat,’ pël neeaimaut. 24 Pël ëaap ne nem koröpöön kön selap naën. Nemëngkën wel wiima pöteta yok pangk. Ne pöt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaö neea pöök ulöp ngarngar wë mësaö yesem mës pet irumëak kent yaë. Pël ëak Anutu pim ngön ompyaö pötak komre kolap niweseim wë pöta ngönte kaö wes ök amëak kön wia.

25 “Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekötë imeë Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök niiaö imaut. Ën peene pöt ne kön wiin ar kaalak neen itnaangkan. 26-27 Pötaanök ne peene war wesak ök niamaan. Akun poutë ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk pöta ngönte war wesak ök niiaö imaut. Pël ëak ne pim ngönte amaataan pölöp naënëp. Pötaanök arim tekrakaan namp kö sëpna pöpë songönte nemët won. 28 Ngëëngk Pulöök ar omnarö pol sëpsëp ket ëak ngarangk elmëënëak nina piporöere arimënt ngarangk këëkë ëeim ön. Anutu pimtë Ruupë iitak omën piporö kama wak pim ingre mor wesaurö. Pötaanök ar ngarangk këëkë ëeim ön. 29 Ne ëwat wë. Ënëmak nem ent ë niulëëma akun pötak omën utpetarö arim tekrak oröak utpet niwesak kent tokoröa sëpsëpörö mëmpënëak waö yaalmë pöl elniipën sa. Pötaanök ngarangk këëkë ëeim ön. 30 Arimtë tekrakaanta narö oröak Yesuu ingre mor saurö ar pitëm ngësël sënëëk yak pitëmtë könötëaan ngön kaar rëak niapnaan yaë. 31 Pötaanök ar këëkë panë ngarangk ëak nem elnieima pöten kön wieim ön. Ne arring krismaki nentepar nent pötë öngpök kët kanaan rö kanë ngön ompyaut ök niak taë niwasö imeë akun nantë arimëën yaköm ëak ing lelaptaring kaamök elnieimaut.

32 “Peene ne ar Anutuu naë niulëak pimtok ngarangk elniipënëak piin kimang yemak. Pël ëën ar pim naëaan ngön ompyaö poutë weëre kosang pöt pim komre kolaptakaan önëët. Pim ngön pötak kosang niwasëpnaat. Pël ëën omën ompyaö Anutu pim omnaröaan yaö ëaö pöt yok pangk nimpnaat. 33 Ne monere urröm pötön kaur ëak arën kimang neniaanëp. 34 Ar ëwat wëën neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt wëëre nem kaamökörö mampö pël yaaup. 35 Nem pël yeë pötak nook arën ya kosang mënak omnant koirak koröp wiap yaaurö kaamök elmëënë pöt pet elnieimaut. Tiar pël yeem pöt Aköp Yesu pim ngön epël mëëa pöten kön wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë ërëpsawi pötak yeö pöpë ërëpsawi pöt il wasëpnaat.’ ”

36 Pool pi ngön pipöt ök më pet irak ngarangköröaring rar rë wesirak Anutuun ök yema. 37-38 Pël ëak pit pim wet rëak epël mëëa pöten kön wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëëa pöten kön wiak kapariak tot nak ingre ngön elmë mësak së wangaöök yanuulë.

21

Pool pi wangaöök Yerusalemë sa

1 Pit ent ë moulmëak wangaöök ilëak el wesak Kos kustakël saut. Pörekaan yesem ëlpam walën Ros kustak së oröaut. Pël ëak pörekaan Patara kak së oröaut. 2 Pël ëak itaangkën wang munt naö Pinisia yangerakë sëpënëak yeëa ëën pöök wamp riak saut. 3 Pël ëak yesem Saipras kuste katnëël wiaan itnal keker elmëak Siria yangerakël yesem Taia kak së leng ë ulmëak kak pörekë urömat të menaut. 4 Pël ëën pörek Yesuu ingre mor saurö koirak pitring wë sant nent won sëën Pulöök pit kaamök elmëën Pool Yerusalemë sëpanëak nga yema. 5 Pël ëën pörek wëën tenim akunet won sëën kak pörek sëp wesak yesën Yesuu ingre mor sauröere pitëm öngre ruurö ten wes nimëëpënëak kakaan weler rëak i kaö pouuk së rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut. 6 Pël ëak neneren yaköm köm mëak ten wangaöök wamp yariin pit kaalak kakë yes.

Akapas Sisaria kak Poolön tektek ngön mëëa

7 Wangaöök ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak së oröak Yesuu ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak pitring wë ka kopët nent yaur. 8 Ëlpamök Tolemes kakaan wal ëak yesem Sisaria kak së oröak ngönën ök yamëëa namp kak pörek wëa yapinte Pilip pim kaatak së piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesuu ngön yaaö omnaröa ngaan omën 7 ëak ya ngön mëëaö pöröakaan namp. 9 Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naön Anutuu tektek ngön aim wëaurö. 10 Ten Sisaria kak om wëën Yutia yangerakaan tektek ngön yaaö omën namp pim yapinte Akapas pi wais yaarö. 11 Pël ëak tenim naë wais Pool pim yepatu wak pimtë ingre moresiarë tëak epël ök ya. “Pulöök epël yenëa. ‘Yepat epöökë pepap Yerusalem kak sëën Yuta omnaröak epël

elmëak köpël omnarö mampnaat,' pël ya." 12 Pël aan ngön pöt kat wiak ten ka pöökë omnaröak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut. 13 Pël maan Pool pi epël yenia. "Orö pmorëënök ingre yailak ëak nem lupmer wa könöm yenewas? Ne Yerusalem kak sëën wii kaatak neulëëre nemöön wel wi pël ëëma pöten kas naën. Pöt orö pmorëën? Omnarö Yesuu ngönte kat wiipënëak kent yaë." 14 Pël niiaan ten pim könö ilak menaat pangk naën ëën epël yemak. "Aköpë kentöökë ya pil ëëp."

15 Akun nant won sëën Yerusalem kakë sënëak ko ëak, 16 Sisaria kakaan Yesuu ingre mor saö naröaring ten pourö së Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëër Yesuu ënëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

17 Yerusalem kak së oröön Yesuu ingre mor sauröak ërëpsawi ëak koir yanuulë. 18 Pël ëën ëlpamök Poolring Sems pim naë së itaangkën wotöökörö piiring wëa. 19 Pël ëën Pool pi yoöre ërëp mëak Anutuuk kaamök elmëaan köpëlöröa öngpök ya ke nentere nent mëmpö ima pötë ngönöt ök yema. 20 Pël ëën pit ngön pöt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolön epël yema. "Karip, ni ëwat wëën, Yuta omën kësang pan, tausen selap narö, Yesuun kön wi kosang wesa. Omën pörö pit Moses pim ngön ë kosang wesauta öngpök ilëak wë. 21 Pël ëaap omën naröak nimëën epël ya. 'Pool pi Yuta omën köpël omnaröa öngpök wëaurö en Moses pim ë kosang wesa pöt ngar wak rungaaröa köröp kaut moilööre Yuta omnaröa kan ngaanöök së pël ëëpanëak nga yamëëan,' pël yaap. 22 Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol ëëpen? 23 Pël ëa pötaanök ni tenim niana epël ëëm. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu ëöetak omën nant naën ëëpënëak ngön ë kosang wesaurö wë. 24 Pötaanök ni omën pöröaring Anutuu ngönën tup kaöetak së pitëm öpna pöl wë ngönënëën kölam tëak öm. Pël ëak ni pit sum elmëën pitök ngönënëën kölam tëak öpënëak yaaö pöl kiri ar ëak pitëm kepön ëpöt kat ëëpnaan. Pël ëëmë pötak omnarö pitök niin itaangkën ten Yuta omnaröa yaaul ëan pël niwasëpnaat. Pël ëëmë pötak pit itenak omnaröa nimëën ngön aö ima pötön kaar pël wasëpnaat. 25 Ën köpël omën Yesuun kön wi kosang wësauröaan tiar ngaan ngön epël kosang wesak pep retëng ë menaut. 'Ar omp ak kaarkaaröröaan kiri ar ëaut nënganok. Ar animaurö iit orööpanëak nailën ar ëaut nënganok. Ar animauröa iit nënganok. Ar öngre omp nga ëënganok.' " 26 Pël maan Pool pi omën pörö koirak ëlpamök së Yuta omnaröa ngönënëën kölam tëak öpënëak yaaö pöl ëa. Pël ëak pi Anutuu ngönën tup kaöetak së kiri ar yaauröen kët taltak omën pörö ngönënëën kölam tëa pöta kiri wiipën pël mëëa.

Yuta omnaröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

27 Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan naröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëën itenak omnaröen këk maan moröeë ngön ëak epël mëëa. 28 "Israel omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënere Mosesë ngön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak yaaup. Pël ëak nenteta, pi köpël omnarö mësak Anutuu ngönën tup kaö epëtak wais kewil elmë pël yaaup," pël mëëa. 29 Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëën itenak Yuta omnaröa ngön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëëa.

30 Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak së wa top ëak Pool moröak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaatiaan weruak tomök së moulmëak tapëtakëër kanöt waria. 31 Pël ëak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal ngön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa. 32 Pël ëën tapëtakëër pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teëntom pitëm naë sa. Pël ëën omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak ëaurekaan sëp wesa. 33 Pël ëën nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë së wali weë pimoröen epël mëëa. "Omën epop wii weë naöörar motëeë." Pël mëak omnaröen pëël mëëa. "Epop talëp?" 34 Pël maan omën kësang

pörek wëaurö pit ngön ëak naröak nent aö yesën naröak nent aö yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin ëak nga omnaröen maan Pool mësak pitëm kaatakël sa. 35 Pël ëën Pool pi ka pöta riringeweri së tauaan omnaröak mëmpënëak kosang pan ëa. Pël yaëën nga omnarö pit Pool ngar wak sa. 36 Pël ëën omën kësang pan pitëm ënëm yesem ngön ëak epël mëëa. “Pipop mën wel wieë,” pël mëëa.

Pool pi pimtë songönte ök mëëa

37 Nga omnarö pit Pool pitëm kaata kakaati wak ilapënëak yaëën Pool pi pitëm wotöököpön epël pëël mëëa. “Ne niin ngön nent ök niam sa ma?” maan wotöököpök epël mëëa. “Ni Krik ngönör ëwat wëën ma? 38 Ne kön wiin ni Isëp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkëpëën nga omën kësang pan 4000 pörö nga ë öpöt wak yang pultak mësak saup.” 39 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ne Yuta omnamp Silisia yangerak Tasas ka kepönöökaanëp. Ne yok pangk omnaröen ngön ök mam ma?” 40 Pël maan wotöököp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri taueë moresring omnaröen angan elmëën pit ngön leng ëën Yuta ngöntak omnaröen ngön ök mëëa.

22

1 Pool pi epël ök mëëa. “Pepere kar nemorö, ar kat wieë. Ne saun wonöp pël niamaan.” 2 Pël maan pit kat wiaan Pool pi pitëmtë Yuta ngöntak ök yemaan pit ngön kaëp sëp wesak kat kökö wiaan pi epël mëëa.

3 “Ne Yuta omën arim karip. Nem ëlëpök Silisia yangerak Tasas kak newilaup. Pël ëën kotuukëër Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wëën rë neulön omën tiarim ëere kööröröa ngön ë kosang wesa pöt pout ëwat saup. Pël ëak ar epreköröa yeë pöl neenta Anutuu ënëm ëëmëak kosang ngentieimaup. 4 Ne ngaan öngre omp Yesuu kan ngolöp epöök yaaurö mëmpënëak utpet mowesak moröak wii kaatak moulmëeimaup. 5 Kiri ar yaauröa wotöököpre Yuta ngönënë kaöarö pitökta niapnaat. Omën pörö pit ne Yesuu ruurö wali ömëak pep newer retëng ë Yuta omën tiarim karurö Tamaskas kak wëaurö mampëak nena. Pël ëën omën pörö wali wak waisën Yerusalem kak eprek këlangön kat mowiipënëak saut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

6 “Ne seim Tamaskas kak temanöm yewasën këtëp luptak wëën kutömweriaan ëwa kaöempel teënt pan irë neek yaalnë. 7 Pël ëën ne yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?’ 8 Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan pi epël ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanëp. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.’ 9 Pël ëën omën neering sa pörö ëwa pëënpelën itena. Ën omnampë neen ngön neea pöt pit kat nawiin. 10 Pël ëën ne epël pëlpël yemak. ‘Aköp, ne peene tol ëëm?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Wal ëak Tamaskas kak së orö. Pël ëën omën nampök nim ëëmëak Anutuu yaö ëa pötön ök niapnaat.’ 11 Pël neaan ëwa pömpelök nem itöörar ngaap wes noolaan wëën omën neering sauröak mor yal ëak Tamaskas kak së neulnëa.

12 “Omën namp kak pörek wëa yapinte Ananaias, pi Moses pim ngön ë kosang wesa pötë ënëm yaaup. Omën pöpön Yuta omën ka pöök wëauröak pimëën kön wiin ompyaö yeëa. 13 Omën pöpök nem naë wais tauak neen epël yenëa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itöörar nganga së,’ pël neaan tapëtakëër nem itöörar nganga sak piin itenaut. 14 Pël ëën pi epël yenëa. ‘Anutu, tiarim ëere kööröröa yaya maimaup, pim ëëpnaatön ëwat sumëak kom ë niulëak pim ya omën wotpilëpön itenak pim këmtakaan ngön kat wiimëak kom ë niulëaup. 15 Pötaanök ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël ëan pipot omën pouröen ök maan kat wiip. 16 Öröpmorëën kor ëëm? Wal ë. Pël ëën i nimëën tiarim Kaöapön merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.’ ”

Anutuuk Pool köpëlöröa ngësël wes mëa

17 “Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngönën tup kaöetak së kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pöl ëaut. 18 Pël ëak itaangkën Aköpök neen epël

yenëa. ‘Ni eprek wë nem ngönte ök amë pöt omnarö kat wiak kosang newaspan. Pötaanök teëntom sëp mowesak sum.’ 19 Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, pit ëwat wë. Ne ngaan ngönën tupötë së omën niin kön wi kosang yewesaurö moröak wii kaatak moulmëëre pës mö pël eimaut. 20 Pël ëën Stiwen nim ngön ompyaut yaaup omën naröak mën wel wiaut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëënöt ngarangk ëaut.’ 21 Pël maan pi epël yenëa. ‘Ni peenëër sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yeë.’ ”

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

22 Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësël sëpëna ngön lup pöt yaan pit kaaö ëak ngön ë olëak epël mëëa. “Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan.” 23 Pël mëak pit ya sangën kaö ëak ëlak wiak pitëm ulpëënöt ent ëak keke elmëak yangerakaan sumplolöt wes ngaarëk momëa. 24 Pël ëën nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëën nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëën ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipënëak pës kaö pan momööpënëak mëëa. 25 Pël ëën pit pës momööpënëak wii yatëën Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëëa. “Arim ngön ë kosang wesautak ngön ë pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?” 26 Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpë naë së epël mëëa. “Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröep.” 27 Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë naë së epël mëëa. “Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?” Pël maan Pool pi mak mëëa. 28 Pël maan wotöököpök epël mëëa. “Ne sum kësang panë ëak Rom ka pep saup.” Pël maan Pool pi epël mëëa. “Nem ëlre pepaar Rom kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp.” 29 Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipënëak yaaurö pit teëntom pan pölöp ëak sëp mowesa. Pël yaëën nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

30 Ëlpamök nga omnaröa wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipënëak wii wil moulmëak kiri ar yaauröa wotöököröere ngönënë kansolörö wa top ë moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekrak mësak orö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

1 Pool pi ngönënë kansolöröen nga iteneë epël mëëa. “Karurö, ne Anutuu itöök wëaup. Peene wë epëtenta kat men ëën utpet nentaring naön.” 2 Pël maan kiri ar yaauröa wotöököp Ananaias puuk Pool pim naë taueëauröen këm kantak mor kaë mööpënëak këk mëëa. 3 Pël ëën Pool pi epël mëëa. “Ni nim koröpöök ompyaö saan lupmer pöt titi tëak utpet ëaup Anutuuk nimööpnaap. Ni ngön ë kosang wesauta ököök ne wotpil newasumëak nimënt pöp ngön ë kosang wesa tapët ilak nemööpënëak këk maan yenemö.” 4 Pël maan Pool pim naë taueëa pöröak epël mëëa. “Ni Anutu pim kiri ar yaauröa wotöök kaöapön utpet wesak yemaan.” 5 Pël maan Poolök epël mëëa. “Karurö, pi kiri ar yaauröa wotöököp pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ëwat ëën pël nemaan ëan tapön. Ngönëntak omën ngarangk ke pilöröen ökre was mangan yak nga wia pöten ne ëwat wë.”

6 Pool pi ëwat wëën ngönënë kaöaröa naëaan, narö Parisi ngönën yaaurö, narö Satusi ngönën yaaurö pël ëwat wë pitën epël ök mëëa. “Ne Parisi omnamp. Nem ëarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön kosang wieë ök yaautaan yak ngön yaatak yeneulë.” 7 Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak komkap ëa. 8 Pit epëtak pël ëa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kon wi kosang newasën yaaurö. Ën Parisiirö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö. 9 Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi omnaröa naëaan ngön

kosangötë ngarangk naröak wal ë taueë ngön ëak epël mëëa. “Ten pim utpet nent nokoirën. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna pöt yok pangk.” 10 Pël ëak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököp pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wipanëak kas ëën pim nga omnaröen epël ök mëëa. “Ar pitëm tekrak së Pool wali wak së tiarimtë ka kaöetak ulmëeë,” pël mëëa.

11 Röök pötak Aköpök Pool pim naë së oröak epël ök mëëa. “Ni ya ngës ëëngan. Nem ngönte Yerusalem kak eprek war wesak omnaröen ök yemaan tapël Rom kak së ök mam.”

Yuta omnarö Pool mëmpënëak kup ria

12-13 Ëlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurö wa top ëak Pool mëmpënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaömp ngës olëak wet rëak pi pan mënakök ënëmak iire kaömp nëmpënëak ngön ë kosang wesa. 14 Pël ëak pit kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë wotöököröa naë së epël ök mëëa. “Ten kaömp ngës olëak Pool mënakök kaömp nënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesaut. 15 Pötaanök arre ngönënë ngarangkörö nga omnaröa wotöököpë ngësë ngön wes mëak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëën waisëpën sa ma? Ten pim ngön ëauta songönten këëkë kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëën yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

16 Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnaröa kaata kakaati së Poolön ök mëëa. 17 Ök maan Pool pi nga omnaröa ngarangk nampön ngön maan sëën epël mëëa. “Ni yokot epop wotöök kaöapë naë mësak së. Pël ëën pim ngön nent ök mapnaan.” 18 Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp yokotup mësak wotöök kaöapë naë së epël ök mëëa. “Wii omnamp Pool pöpök yokot epop nimëën ngön nent waarek mësak waisën ök niapën pël aanak mësak yewais.” 19 Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokot pöp moresi wak së pëlëër moulmëak piarpimënt wë ëlëëp epël pëël mëëa. “Ni ngön tol nent ök neam?” 20 Pël maan yokot pöpök epël ök mëëa. “Yuta omën ngönënë wotöökörö pit ngön kup riak ni ëlpamök Pool pitëm naë wes mëën së pim ngön ëauta songönte këëkë wesak maan kat wiipën pël morök ya. 21 Pötaanök ni pitëm ngönte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaömp ngës olëak Pool mënakök iire kaömp nëmpënëak Anutuu ëöetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.” 22 Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokotupön epël ök mëëa. “Nim ngön ök yenëaan epët omnaröen manganok.” Pël mëak wes mëën sa.

Nga omnaröa wotöököpök Pool yang ngarangkëp Pilis pim ngësë wes mëa

23 Nga omnaröa wotöök kaöapök ngön maan pim ngarangk naar sëën epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osöröak yesauröere kaalak omën munt 200 ëak ingëpöt wak yaaurö pöröeta koirak rö kan 9 kilok pötak sënëën kopëta wasën. 24 Pël ëak Poolëënta pol os narö koirën. Pël ëak ar ngarangk këëkë elmë yesem Rom yang ngarangkëp Pilis pim naë së moulmëën.” 25 Pël mëak nga omnaröa wotöököpök epël retëng ëak mena.

26 “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëën pep epwer retëng ë yaningk. Yowe. 27 Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëën ne kat wian pöt pi Rom omnampök ëa. Pël ëën neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp ëaut. 28 Pël ëak pit songön oröptak utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak së moulmëaut. 29 Pël ëak ne pitëm Poolëën ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta ngönënta ngön ë kosang wesautë wieëaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën. 30 Pël ëën ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëën kat wiakök nim ngësë wes mëën waisëpën yewas. Pël ëak omën pimëën ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkëpë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

31 Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa
pöl ëak Pool mësak ngarangk ë yesem
rö kan Antipatris kak së oröa. 32 Pël
ëak ëlpamök nga omën yangerak yaaurö
pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak
yaaurö pitëmënt mësak Sisaria kak së
oröa. 33 Pël ëak yang ngarangkëpë naë
së pepewer menak Pool moulmëa. 34 Pël
ëën yang ngarangkëp pi pep pöwer sangk
kelak Poolön epël pëël mëëa. "Ni yang lup
taltakaanëp?" Pël maan Poolök epël mëëa.
"Ne Silisia yangerakaanëp." 35 Pël maan
epël mëëa. "Omën nimëën ngön aimaurö
pit waisënak nim ngönten kat wiimaat."
Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak së
omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak
ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëën ngön ya mëna

1 Wë kët mor nas won yesën kiri ar
yaauröa wotöök kaöap Ananaias piire pim
ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna
omën namp yapinte Tetalas pit pörö Sis-
aria kak së öröak yang ngarangk kaöap Pilis
piin Poolëën ngön ya mëmpna pöta ngönöt
ök mëëa. 2 Pël ëën Pool pitëm naë wëën
yang ngarangkëp Tetalasën ngön maan wal
ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

"Tenim kaöap Pilis, ni ëwat kësangëp yak
yoöre ërëp nianaan. Ni kan ompyauuk ni-
ulëak ngarangk elniaan tenim yang eprek
mayaap wiaan wakaimaut. 3 Pötaanök
ten ya ompyautaring wë niin yoöre ërëp
yeniak. 4 Ne ngön muntat yal menak ni-
aan wali sëpan. Pötaanök ni sant elniak
tenim ngön kot niana epët kat wi. 5 Omën
eit epmor, pi omën kööre tok koir mampö
yaaumor. Pi Yuta omën kaare yang poutë
wëauröa naë öngöpöngöp ëak nga wilö yaau-
mor. Pël ëak puuk Nasaret ka pepemor
pël ya omën pömörë ngönnges wak yaaö
pömeriarë kaö sak wëaumor. 6 Omën ep-
mor pi Anutuu ngönën tup kaöet kewil
elmëëpënëak yaëënak ten waut. [Pël ëak
tenim ngön ë kosang wesauta wieëaul
ngön yaatak moulmëënëak yaëënak, 7 nga
omnaröa wotöököp Lisias puuk waisak
kosang kaö ëak tenim moresiaan wa ëp
ëaumor. 8 Pël ëak Lisias pi omën Poolön
ngön apna pörö nim naë wais ök niapënëak
mëëaut.] Pël ëën nimtok omën epmorön
pëël maan pimtok pimtë këmpelëkaan ni-
aan kat wiimëën. Pi tol yaëënak ten pimëën
ngön ya mënan pöt ök niapnaat."

9 Pël maan Yuta omnarö pitta kaamök
ëak Poolë ngësël wesak epël mëëa. "Ngön
pout yaapöt."

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëëa

10 Pël maan yang ngarangkëpök Poolön
moresring ni a pël elmëën Pool pi epël ök
mëëa.

"Ne niin ëwat wë. Ni yang epëra kaö
sak wëën krismaki selap saup. Pötaanök
nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë.
11 Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anu-
tuun yaya memëak saut. Pörek së wëën
akun 12 pëën yes. Ni pitën pëël mamë pöt
pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëët.
12 Akun pötak pit neen itenaan ne Anu-
tuu ngönën tup kaöetak omën nampring
ngön nga naalëënëp. Ne omën narö nga
elëpënëak Yuta omnaröa ngönën tupötëëre
ka kaöaöökë öngpök wa top naalmëën ëaut.
13 Pitëm ngön nemël wesak aö ngön ya
mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë
nentaring aan ni kat wiak wa yaap newas-
nganëëtök ya. 14 Ën nem peene niama epët
yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpöök
yesem Anutu tenim ëaröa yaya maimaö
tapöpön yaya yamëëaup. Pël yaëënak pitök
itenak ten kan ngolöp epöök yesauröen
Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak
yeë wesa. Pël ëaap ne Mosesre tektek
ngön yaauröa retëng ëaö pöt pout erën ëak
itaangkën yaap ëën kön wi kosang we-
saut. 15 Ne yaap Anutuun kön wi kosang
wesak pimtën kor wë. Ënëmak pimtok
omën utpetre ompyaö pourö weletakaan
wal ë niulëëpna pöten kor wë. Yuta omën
eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa.
16 Ne akun poutë Anuture omnaröa ëöetak
ompyaö ömaataan kosang ngentieim wëaup.
Pötaanök nem lupmerën kat men ëën ut-
petat won.

17 "Ne Yerusalem kak nasën wëën kris-
maki selap sëën ënëmak omnarö kaamök
elmëak mon mampööre Anutuun kiri
mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut.
18 Pël ëak ne Anutuu ngönën tup kaöetak

së ngönënëën kölam tëak öma pöta kiri yawiem wëën pit neen itenaut. Pël ëautep omën selap neering wa top ëak wë ngön paspas aim naön. Won. 19 Yuta omën Esia yangerakaan waisa naröakëër pörek wëaut. Pötaanök pit nemëën ngön apënëak ëanëën eprek waisan tapön. 20 Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent ëak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap. 21 Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm tekrak taueë ngön ëak epël mëëaut. 'Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang weseë ök yaautaan peene ngön yaatak yeneulë.' "

22 Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpöök yesauröa wëwëatön ëwat panë wë Yuta omnarö kor öpënëak epël ök mëëa. "Ënëmak nga omnaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat." 23 Pël mëak nga omnaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëën kakaati ulmëëpënëak mëëa. Pël ëak pim karurö itenak omnant mampööre ngarangk elmë pël yaëën nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

24 Kët akun nant won sëën Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël ëak Pilis pi ngön kat wiipënëak Poolön yas mëëa. Pël ëën Pool pim naë së omnaröa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pölön ök maan kat wia. 25 Pël ëën Pool pi kaalak yal menak omnarö wëwë wotpil öpenaatere utpet ëënganëën ngarangk ëëpenaatre Anutuuk ënëmak tiar ngön yaatak niulnëëpnaata ngönte pël ëak mëëa. Pi pël maan Pilis pi kat wiak kas ëak epël ök mëëa. "Ni së, ënëmak mop nent oröön ngön niamaatak." 26 Pim pël mëëa pöt, "Ne ngaak Poolön ököök pël elmëën mon nangkën wii kaatakaan wes momëëmakok," pël weseë akun selap Poolön yas yemaan së piiring ngönngön eima.

27 Ënëmak krismaki nentepar sëën Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ëëpënëak Pilis pim urötak sak wëën Pilis pi sëpënëak yeem Yuta omnarö ya kë sëpnaak yak Pool wii kaatak om wëën sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipënëak ngön ëak mëëa

1 Pestas puuk pim yanger ngarangk ëëpënëak Sisaria kak së wëën akun nentepar nent won sëën Yerusalemë sa. 2 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pim naë së Poolë ngësël wesak epël ök mëëa. 3 "Ni tenim ngönte kat wiak Pool pipop wes mëën Yerusalemë waisëp." Pit kamtaöök nga wiak mëmpënëak kaar pël mëëa. 4 Pël maan Pestas pi kangiir epël mëëa. "Pool pi Sisaria kak wii kaatak om wëën ne akun kot nent kaalak sumaap. 5 Pötaanök arim omën kaöarö neering sënaat. Pël ëak së omën pöp utpet nent ëa ëën pöt yok pangk pimëën ngön apnaat."

6 Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëën kët 8 ma 10 ëak won sëën kaalak Sisaria kakë sa. Pël ëak pi ngön kaatak së wë Pool mësak sëpënëak mëëa. 7 Pël ëën pi së wëën omën Yerusalemaan sa pörö pim naë taueë ngön könöm nant pim ngësël wesak mëëa. Pël ëaap pitëm Pestasën mëëa pöt pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan ëa. 8 Pël ëën Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangiir epël mëëa. "Ne utpet ëak Yuta omnarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël ëak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup." 9 Pël maan Pestas pi Yuta omnarö wiap mowesak Poolön epël ök mëëa. "Ni yok pangk kaalak Yerusalem kak sëën ne pörekök nim ngönte kat niwiimaaten kent yaën ma?" 10 Pël maan Pool pi epël mëëa. "Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëër nem ngönte kat wiimëët. Ni ëwat wëën ne Yuta omnarö utpet nent naalmëënëp. 11 Ne utpet nent yaëën pit itenak nemëën ngön ëak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël ëaap pitëm nemëën ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëën ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpënëak yak." 12 Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön ëak Poolön epël ök

mëëa. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpënëak yaan. Pötaan ne pim ngësë wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripaan Poolön pëël mëëa

13 Ënëmak akun nant won sëën omën omp ak namp Akripa, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. 14 Pël ëak wë akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripaan epël ök mëëa. “Omën namp eprek wii kaatak wë. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën ëën om wëaup. 15 Pël ëën ne Yerusalem kak së oröön kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. 16 Pël ëën ne pitën epël ök mëëaut. ‘Ten Rom omnarö om pas könömöt omën muntarö nemangkën yaaurö. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëën pimëën ngön eaö pöröa ëöetak taueë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim ëën pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök niapnaat.’ 17 Pël maan Yuta omnarö wais wëën kau naën wangam kan tapëtakëër ne ngön kaatak së wë pi koirak waisëpënëak mëëaut. 18 Pël ëën wais wëën omën pimëën ngön yaaö pörö ngön ëa. Pël ëën ne wet rëak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet ëaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won. 19 Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ën Poolök pöt öp wë pël ya. 20 Pël ëën ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëëaut. ‘Ni kaalak Yerusalem kak së nim ngönte pörek pet irum ma?’ 21 Pël maan Pool pi kaaö neak wii kaatak wë ënëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë së ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël ëën ne maan pi wii kaatak om wëën nga omnarö pit ngarangk eim wëën nem pi Sisaapë ngësë wes mëëma pötakök pet irëpënëak mëëaut.” 22 Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëëa. “Nemtok omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëët,” pël mëëa.

23 Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt ëak omnaröa itöök wa top kaatak yesën nga omnaröa wotöök kaöaröere kak pörekë omën yapinringörö pourö piaripring kakaati së wa top ëa. Pël ëën Pestas puuk maan Pool koirak sa. 24 Pël ëën Pestasök pitën epël mëëa. “Omën omp ak Akripaare ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop pëël elmëën mëmpëna pötaan aim wë. 25 Pël ëaap ne pim utpet ëa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël ëak pimtok neen pi Rom omën omp ak Sisa puuk pet irëpënëak yenëa. Pötaanök wes mëën sëpnaan yaë. 26 Pël ëak ngön këët ap wesak omp ak kësangëpëën pep retëng ëak wes mëëmaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël ëën pepewer retëng ëak wes mëën sëpnaan. 27 Ne wii omën namp wes mëëmëak pepetak pim songönte wes mëëma pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël naën ëëma pöt pangk naën ëëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripaan ök mëëa

1 Akripa pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

2 “Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men ëën ompyaö pan yaëën nim ëöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim pöta kangit niamaan yeë. 3 Tiar Yuta omnaröa ngönënëën ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni ëwat wëën. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

4 “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaö pöten Yuta omnarö pit ëwat wë. 5 Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen ëwat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönën ya mënëimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaö kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas. 6 Ne peene eprek wëën pit nemëën ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim ëaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëëaö pöt kön wi kosang wesak këët orööpnaataan

kor wëaö pötaanök ngön yaatak yeneulë. 7 Tiarim ëarö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimeë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaö pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aö ne ngön yaatak neulnëeim. 8 Tol ëënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

9 "Ne ngaanëër Yesu Nasaret kakaanëp pim yapinte wak irapënëak omnant kësang elmëeimaut. 10 Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöaröak neaan Yesuu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël ëën ngön yaatak wëën ne omnarö pitring kaamök ëak mëmpënëak maimaut. 11 Pël eimeë akun selap ngönën tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlangön kësang meneimaut. Pël ëak ya sangën pan ëën ka kamaatëëta tapël utpet mowasumëak seimaut."

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa
(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

12 "Ne pël eim wëën kiri ar yaaö kaöaröak Yesuu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. 13 O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëën itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang két ëwaat il wesaö nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni. 14 Pël ëën ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. 'Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën? Nim nemëën pël eimën pitaan omën kë nga ket ëa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,' pël yenëa. 15 Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. 'Aköp, ni talëp?' Pël maan Aköpök epël yenëa. 'Ne Yesu. Ni két ël epotë ne utpet neweseimën. 16 Ni wal ë tau. Ne peene ni nem inëën niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. 17-18 Pël ëën ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëën pitëm naë së it ngaul moulmëën kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuu ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuu yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.' "

Pool pim ya mënauten Akripaan ök mëëa

19 "Omën omp ak Akripa, ne kutömweriaan omën pöt itaampööre ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut. 20 Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök mëëaut. 'Arim utpetat kasëng menak Anutuu ngësël ko wiak wëën arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaan.' 21 Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnaröak ne Anutuu ngönën tup kaöetak wëën wali newak nempënëak ëa. 22 Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e taueë ök yak. 23 Pit epël ëa. Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup, pi këlangön kat wieim olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënere köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup."

24 Pool pi pim utpet naën pöten pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. "Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ëwat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön irikor ëak kaökaö yaën." 25 Pël maan Pool pi epël mëëa. "Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. 26 Omën omp ak Akripa pi omën epotön ëwat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëëp naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak ëak ëwat wë. 27 Omën omp ak Akripa, ni ngaanëër tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ëwat wëën ni kön wi kosang yewasën." 28 Pël maan Poolön epël mëëa. "Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?" 29 Pël maan Pool pi epël mëëa. "Peen ëëmëëre ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö

nem yeë epël Yesuu ënëm ëënëak yeniak. Pöt nem wii netëën wë epël ëënëën won."
30 Pool pi pël maan omp ak Akripaare Rom yang ngarangkëpre Penaisiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak, 31 repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. "Omën epop pi mëmpööre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën." 32 Pël maan Akripaak Pestasën epël ök mëëa. "Omën epop pi omën omp ak kaöap Sisa puuk pim ngönte kat wiipënëak ngön nemaan ëën pöt nuuk yok pangk wes momëën sëpnaat."

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakël sa

1 Pestas pi ten wangaöök Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëën Rom omnarö Poolre wii omën munt narö Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaöap Sisa pim nga omën 100 pöröa wotöököp. 2 Ten wang naö Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riaut. Wang pö Esia yangerak kaö yangapötë sëpnaö. Pël ëën ten Aristakas, Masetonia yangerak Tesalonaika kakaanëp, pi ten pourö saut. 3 Pël ëak ëlpamök Saiton kak së öröak Sulias pi Poolön ompyaö elmëën pim karuröa naë së itenak kaömpre omnant yeö. 4 Pël ëak Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë ngarangkörö pitök wangaö wotpil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut. 5 Pël ëak i kaö olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësngës elmëak yesem Maira kak Lisia yangerak öröak ngentiaut. 6 Pörek nga omnarö wotöököpök wang munt naö Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëak yaëën koirak pöök wamp riaut. 7 Pël ëak yesën kent nga yaëën poprak ë yesem akun nant won sëën Naitas kak temanöm wesaut. Pël ëën kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot köngkömö temanöm wesaut. 8 Pël ëak wang ngarangkörö pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësngësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaö Yangap Ompyau pël yamëëa naö Lasia ka kaöaöökë naë wieëa pörek së öröaut.
9 I kaöök akun wali seimën Yuta omnaröa Anutuuk utpetat won mowasëpënëak kön yawia akunet won sa. Pël ëën kaö ma nga yaaö akunet temanöm sëën wangat sëpënëak pomp yaëën Poolök epël ök yema. 10 "Ompörö, ne kön wiin peene sëpena eptak omën nant kö sëpenaan yeë. Urömat pëën wasngan. Wangaö utpet ëën omënere urömere pout i kaöök ilapenaan yeë." 11 Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë ngön pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkëpë ngöntepar kat wiak yaap wesa. 12 Kaö yangap pö kent akunaöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurö Krit kus taptak kaö yangap munt naö yapinte Pinis pörek së önëak ya. Pö këtëpë yeilëaul wieëau yak kentö maap namöön yaau.

Kent kaöempel möa

13 Kaö Yangap Ompyaö pöök wëën i kaöökaan kent ulöl kot nent yamö. Pël ëën pit pipöök kaamök elmëën yok pangk Pinis së orööpnaat wesa. Pël ëak wangaö taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësngësöök saut. 14 Pël ëën akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamö. 15 Pël ëak kent pöök wangaö mök ëak wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sënëak ök ëën pangk naën ëën sëp mowesak wëën kentöök niwak saut. 16 Pël ëën we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëak ten wang kot weruak yesaut wa kaöaöökë ngaarëk wiinëak ya kaö mënaut. 17 Pël ëak wangaöök waur yaaurö wa wang kaöaöökë ngaarëk wiak wang kaöaö kelpanëak wa ngaöök mëak wii yatë. Pël ëak pit Aprika yangerak i kaö kep rorookël sëpanëak kas ëa. Pël ëak poë köröpöt ent ë ulmëën kentöök niwak saut. 18 Pël ëën ëlpamök kaö maare kent nga kaö ëën wangaöökaan urömnant ngës rëak yemoola. 19 Pël ëak yesem wangam kan muntetak pitëmtë morötring wangaöökë omnant wa yemoola. 20 Pël ëën seimeë këtre ngoon nampön itnaangkën kent kësangpel möeim wëën omën pourö kö sënëak yeë wesaut.
21 Omnarö akun wali kaömp nanën. Pël ëën Poolök pitëm tekrak së tauak epël ök yema. "Ompörö, ar nem ngön kat wiak Krit kuste sëp newasën ëanëën tiar utpet epot nokoirën ëan tapön. 22 Pötaanök ne epël niamaan. Ar kosang seë. Tiarkaan

namp kö nasëngan. Wangaöökëër utpet ëëpnaan yaë. 23 Ne Anutuu omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë taueë epël yenëa. 24 'Pool, ni kas ëëngan. Nim ngön pet irumëën Rom omën omp ak kaöap, Sisa, pim ëöetak taumëët. Anutu ompyaö yaaup yak nim kimang mëëan pöt kat wiak kaamök elniin niire omën niiring wangaöök wëaurö öp sënëët.' 25 Ompörö, ne kön wiin Anutuu oröópënëak neea pöt pout kë oröópnaat. Pötaanök ar kosang seë. 26 Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaö."

27 Sant nentepar won sëën Etria i kaöök warial yesem rö kan röök lupöök wangaöök waur yaauröak kat men ëa pöt kus nent temanöm yewasem ëa. 28 Pël ëën pit ökö i kaöök olëak itna pöt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pöt 27 mita ëa. 29 Pël ëën këlötë wieëaurek sënganëak kas ëën wangaö leng ëëpënëak wangaö taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoola. Pël ëak pit këlötön itaampënëak këtëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp aköröen kimang mëëa. 30 Pël ëak wangaöök waur yaaurö wangaöökaan kas sëpënëak wang kotte wes mëën i kaöök ngemapënëak yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema. 31 Pël ëën Pool pi nga omnaröa wotöököpön epël ök yema. "Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön ëëpna pöt tiar pourö kö sëpenaat." 32 Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan ëaut il mëën i kaöök yes.

33 Ëlpam walëpënëak yaëën Pool pi omnaröen kaömp nëmpënëak yema. "Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes. 34 Pötaanök këk niamaan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëët. Kat wieë. Tiar pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naëngan." 35 Pël mëak pi kaömp peret nent wak pitëm ëöetak Anutuun yowe mëak pelak ngës rëak yen. 36 Pël ëën pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen. 37 Ten omën wang pöök ima pörö 276. 38 Kaömp na pet irak pit wangaö kengkën sëpëna yak kaömp kër köpötring munt nant wa i kaöök yemoola.

Wangaö utpet ëa

39 Ëlpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten köpël yak itaangkën kaö yangap naö i pis pëënö wieëa pöökël wangaö ökre was leng ëëpënëak yaë. 40 Pël ëak wii wangaö taë yewesa pöt il momëën öngpök yes. Pël ëën pit këra wangaöökë sëpnaal wotpil wasö yesauraar wil wiak poë koröp wot karërak ngan ë uteëau wëlël ë ulmëak wëën kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut. 41 Yesem wangaö kep roro saurek së wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëën kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa. 42 Pël ëën nga omnarö pit wii omnarö wangaöökaan i kaöök sörok olëak kas sëpanëak mëmpënëak kön wia. 43 Pël yaëën ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpanëak nga yema. Pël ëak ten pouröen ngön ëak epël yenia. "Ar pourö kaö ma yailaut ëwat wë pöt wet rëak i kaöök sörok olëak seë. 44 Ën muntarö ar wangaöökaan këra luprak rëaut wak pötë ngaarëk së i pisöök oröeë." Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk së karmak oröaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

1 Karmak së oröak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. 2 Kak pörekë omnaröak ompyaö yaalni. Kopi ngës rëak yepelën ëp yaëën pit es mer ulmëak niaan ten pourö esuwesi saut. 3 Pël ëak Pool es nant yangerakaan wa mera pöt kamal namp es nga ëën öngpökaan oröak pim moresi kant mënak wë. 4 Pël ëën kak pörekë omnarö pit Poolë moresi kamalöp mënak wëën itenak pitëmënt neneren epël mëëa. "Omën epop pi omën yamëngkaupök i kaöök yewaisem wel nawiin om öp waisa. Pötaanök kangit orö yemorë." 5 Pël mëëaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kërë es momerak won koröp oröak wëaut. 6 Pël ëën pit pön mampööre wel wiak së ngenti pël ëëpënaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naë naröön ëa. Pël ëën pit kaip tiak neneren epël mëëa. "Omën epop ëlarëpön ëan," pël mëëa.

7 Ka pöta naë yang wieëa pör kus pöta
kaöapë yanget. Omën pöpë yapinte Paplias,
puuk ten mës nuwak së pim kaatak ni-
ulëak ompyaö ngarangk elnieim wëën kët
nentepar nent saut. 8 Pël ëak pörek wëën
Paplias pim pepap pi yauman koröp es
ngaare ya wiap më pël yaëën Poolök pim
naë së Anutuun kimang mëak mores pim
rangk mowiin ompyaö yes. 9 Pël yaalmëën
kus pötakë yauman omën muntarö kat
wiak waisën ompyaö yemowas. 10 Pël ëën
pit ten ompyaö ngarangk elnieimën wëak
kan sëna akunetak kan kourakë kaömpre
waatöt wa wangaöök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak së oröa

11 Kus pötak wëën ngoon naar namp ëak
won saut. Pël ëën kent akunaöök Ale-
santria kakaan wang naö kus pötak wais
wiakaima pöök ten niwak saut. Wang
pöökë wot karërak yang omp ak nanang
naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë
könaar wieëa. 12 Pöök yesem Sairakius kak
së oröak wëën kët nentepar nent yes. 13 Pël
ëën kak pörek wil ulmëak wa pak ëak yesem
Risiam kak së oröak kët kopët nent wëën
nenta kautak kent ulöl kot nent i kaöökaan
yamö. Pël ëën akun nentepar won sëën
Putiolai kak së oröak ngentiaut. 14 Pël ëak
pörek Yesuu ingre mor saö narö koirak
pitring önëak niaan sant nent wë olëak Rom
kakël saut. 15 Ten yesën Yesuu ingre mor
saö Rom kak wëaurö pit tenim yesaut kat
wiak narö kan kourak wais kaömp yewau-
rek Apias kak pörek wais yanikoir. Ën narö
kan koö ka nentepar nent ëak wieëa pörek
wais yanikoir. Pël ëën Pool pitën itenak kön
ketumön sak Anutuun yowe yema. 16 Pël
ëak Rom kak së oröön yang ngarangkörëak
Pool pi ka yaaptak öpënëak maan wëën
nga omën namp kët poutë ngarangk eim
wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ök maima

17 Kët nentepar nent won sëën Pool pi
Yuta omën Rom kak wëauröa kaöaröen
ngön maan wais wa top ëën epël yema.
“Karurö, ne ngaan Yerusalem kak
wakaimaut. Pël ëeë tiarim omnarö utpet
nent naalmëën ma ëaröa ngön ë kosang
wesa nent wa noolaan. Pël ëautak pit
omën epëtaanök ne wii kaatak neulëak
Rom yang ngarangkëpë ngësë wes yenemë.
18 Pël ëën Rom yang ngarangkëp pi nem
ngönte kat wiak itaangkën nempënaata ök
won ëën wes nemëëpënëak ya. 19 Pël ëaap
Yuta omnarö pit pöten kaaö ëën ke urak
pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël ëën
ne kan munt ëëma nent won ëën ngön
ëak Sisa pimtok nem ngönte ë pet irëpnaat
pël mëëaut. Ne Yuta tiarim karuröaan
ngön amëak newaisën. 20 Pitëm ne elnëa
epëta songönte ök niamëak yas niaanak
waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë
wii netëa epëta songönte ar ëwat sënëak
yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën
namp tiarimëën yak wes nimëëpënëak
maan Israel omnaröa kor wakaima pöpë
ngön epëtaanök.” 21 Pël maan pit epël yema.
“Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan
nimëën ngön anëak pep wes nanimëën ma
nampök nim ngönte wak wais ök niaan
nimëën utpet wesak naën. 22 Pël ëaatak
omën we nantëaanöröak waisak pit omën
Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël
aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor
sauröaan tolël kön wiaan pöten kat yaniwi.”

23 Pël mëak akun wiak omën selap pan
röökëër Pool pim kaatak wais wa top
ëën ngönën songönöt ök maim wëën këtëp
ngemë yeila. Ök maö së Anutu pim tiar wa
ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël
ëak Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëa
pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal
ëën Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök
yema. 24 Ök maan kat wiak narö kosang
yewas. Ën narö kat wi kosang newasën
yaë. 25 Pël ëak pitëmënt ngön ngës wi yesa.
Pöt Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëëngk
Pulöök kaamök elmëën ngaanëër tektek
ngön yaaup Aisaia puuk ngön këët tiarim
ëaröen epël ök mëëa.

26 ‘Ni së omën piporöen epël ök ma.
Ar ngön pëën kat wiinëëtak songönte ëwat
nasëngan.
Pël ëak itaampunëëtak yok pangk om-
nantön itnaangkan.
27 Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö,
kat il wariaurö, it mësëaurö.
Pit pël naën ëanëën itaampööre kat wiire
kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanëën nem naë rë olaan
ompyaö mowesan tapön,
Anutuuk pël ya.’
28 Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpete-
takaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël
omnaröa ngësël yes. Pël ëën pit kat wiip-
naat.” 29 [Pël maan Yuta omnarö pitëmënt
ngön nga elö yes.]
30 Pool pi Rom kak ka nent pimtok sum
ëak wë omën pim naë yesaurö ompyaö
moweseim wëën krismaki nentepar sa.
31 Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta
ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo,
tiarimëën Yaö Mëëaup, pim ngönteta kas
köpël omnaröen ök maim wëën nampök
kan nemowariin ëa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 27 pöta ök won sëën Pool pi Korin kak wë pep epwer retëng ëak öng Pipi pöp mangkën wak së Rom kakë ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakë ka kaöaö. Pool pi Rom kak së ngönën ya mënak Yesuu ingre morörö kaamök elmëëpënëak kent kön wia. Pötaanök pit ëwat sak kopëta wasëpënëak epwer retëng ë mena. Pep epwer Poolök ingre mor, Yutaare omën ngönën köpël wëaö pöröaan ëa.

Pool pi epël ëa. Omën pourö, Yutaare ngönën kopëlörö, utpetatë öngpök wë. Omën Yesuun kön wi kosang yewesauröakëër Anutuuk, "Wotpilörö," pël ya. Omën pörö Ngëëngk Pulöök utpetatë öngpökaan ent ë ulmëën Yesuuk yal mënak wëwë ngolöptak wë.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-17*
Wëwë ngaante *1:18-3:20*
Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaata ngönte *3:21-4:25*
Kristook yal menak wëauta ngönte *5:1-8:39*
Anutuu Israel omnaröen elmëëpnaata ngönte *9:1-11:36*
Ingre moröröa wëwëeta ngönte *12:1-15:13*
Ngön mëët *15:14-16:27*

Pool pim ya mëneimauta songönte

1 Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep epwer retëng ë yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omën sak wëën pi ne pim ngön ompyaut aim ömëak neulëaup. 2 Ngön ompyaö pipot ngaanëër Anutuuk tiarën ök niapënëak tektek ngön yaauröen kosang wesak ök maan ngönën pep ngëëngkweri retëng ëaut. 3 Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omën sak Tewit pim kurtakaanöröa naë oröa. 4 Pël ëak lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim weëre kosangöök weletakaan wal ë moulmëak pim songönte tekeri wasën tiar, "Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup," pël yewas. 5 Anutuuk elmëën Yesu Kristook komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën newesa. Pi omën yang kaö poutë wëaurö pim ngön ngaarëk wak Kristo piin ping wasënëak pël ëa. 6 Ar Rom kak wëaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omën sënëak yas niiaurö.

7 Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omën sak wëaurö. Ne arimëën ngön epët retëng ë yaningk. Tiarim Pepap Anuture Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaap.

Pool pi Rom omnaröen iteempënëak ëa

8 Ne wet rëak ngön epët ök niamaan kat wieë. Arim Kristoon kön wi kosang yewesauta ngönte yang poutë omnaröak yaan kat yawi. Pötaanök ne arimëën Yesu Kristoon yoöre ërëp yemaan Anutuu naë yes. 9 Pöt Anutu nem kosang ngentiak ënëm yeem pim Ruupë ngön ompyaut ök yamëëaupök neen itena. Pi neen ëwat wëën ne kët ël epotë arimëën kimang maim wë. 10 Ne wet rëak arim naë newaisën wë Anutuuk kön wiin ompyaö ëën kan nent koir nangkën waisumëak kimang maim wë. 11 Nem waisumëak kent yaë pöta songönte epël. Ne wais rë nuulön Pulöökaan kaamök nant wak kosang sak önëak kent pan yaë. 12 Pöt nem kentöök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnëën nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pël ëak tiarim lupöt taë niwasëp.

13 Nem karurö, ar nem songönten ëngk ma e wasnganëën kat wieë. Ne omën maimaröa naë së ngönën ök maan Anutuu naë rë olëa pöl wet rëak arim naë wais ngönën yaata kë tapët iteempëak kent kön wieimaut. Pël ëautak akun poutë omën nantök kan newariin arim naë waisumëak poprak ëeimaut. 14 Anutuuk ngönën ya epët nenaut yak omën pourö, kakaan kosangöökë ëwatre köpël pourö ne yok pangk ök mam wesaut. 15 Pötaanök Rom omnarö ngönën epët arënta ök niamaataan ya walwal yaalnë.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weëre kosangtaringët

16 Yaap, ne ngön ompyauten ëö naën yaaup. Pipët tiar omën pourö Anutuun kön wi kosang yewasën ompyaö yaniwas. Pi wet rëak ten Yuta omnarö pël elniak peene ar omën muntaröeta tapël yaalni. 17 Pöt

ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasën pim ëöetak wotpil wë pöta songönte epël pet yaalni. Tiar ngës rëak Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil niwasën kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönëntak epël wia. “Omën Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil mowasëpna pipop wëwë kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasëng mena

18 Anutuuk omën pi kasëng menak utpet eimeë pim ngön këët ngep yaalmë piporöaan kangiir pim ya sangënte kutömweriaan tekeri yewas. 19 Pöta songönte epët. Anutu pim songön nant tiarën pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omën utpetat yaë piporö itaampënaaten kaaö yaëën Anutuuk kangiir ya sangën elmëeim wë. 20 Ngaan panëër Anutu pim omnant pout ket ëa pörekaan wais peene e wë eptak oröa pim omnant ket ëa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkënëp pim omnant ket ëa pötök pim retëngre weëre kosang pömpel om wiakaim wiaapnaampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan. 21 Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten ëwat wëak won wiaana ëëpna pöl Anutuun ping wesak yoöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëën pötök kör mokoëën koö panëëtak wëën kön won sak wakaim. 22 Pël ëeë pitëmtën, “Ten ëwatörö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes. 23 Pël ëeë Anutu, ëwa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënere intre imënre kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

24 Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair. 25 Omën pël yaë piporö Anutu pim ngön këët kasëng menak pöta kangiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuu urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

26 Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuu kan yaö mëëaö pö sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë. 27 Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëmënt pitëmënt utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangut lupre köröp poutë yeö.

28 Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaaten kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiir pit wil moulmëën pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë. 29 Pit omën utpet ke nentere nent pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëëre korar ë, omnantön kentre kaur ëëre kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëëre omën mën wel wi, ngön nga elööre kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasööre omnaröa ngönöt kain wak kaö wasööre 30 ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëëre ngön ë olëak aö, ieping ëëre pitëmtok pitëmtën wak isak aö, utpetatëën kan ngësööre ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë. 31 Pit ëwat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaaurö. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaaurö. 32 “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat,” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ëwat wë. Pël ëaap pit köntak utpet ke pilöt yaë. Pël yeem pitëmënt naën, omën muntaröeta tapël yaëën pit itenak ërëpërëp ëak taë yemowas.

2

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

1 Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël ëaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën pörö utpet yaëën Anutuuk kangiir könöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpetat yaaurö. Pötaanök arim utpetatë kangut naön ëënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaaurö. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëem arimëntta utpet yaaurö pöt pet yaalni. 2 Tiar ëwat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet

ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk. 3 Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël ëaap arimëntta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën ëëpën ma? 4 Tol ëën? Anutu pi ompyaö elniak akun wali kor wëën kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëëtaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma? 5 Pël ëaap ar lup kosang pan ëak kaip natiin yeë. Ar pël ëeim wëën Anutu pim ya sangën pöt kaö sëën pim ngön yaatak wotpil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat. 6 Pöt Anutu pi omnant kom ëak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap. 7 Tiar narö wëwë kosangtaring ëwaatak wëën Anutuuk yaya niap naataan weë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat. 8 Ën narö pitëmtëën kön wieë ngön këët kasëng menak korar ëeim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëak kangut mampnaat. 9 Këlangönre könöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pourö pitëm naë orööpnaat. Wet rëak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat. 10 Ën tiar omën ompyaö yeë pörö Anutuuk elniin mayaaptaring ëwaatak wëën yaya niapnaat. Wet rëak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëëpnaat. 11 Anutu pi möongkraar kangk naën yaaup.

12 Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pourö ngön kosangöt won om wëën ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö. 13 Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëënötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wotpilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngaarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël mapnaat. 14 Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanöröak pitëmtë könöök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö ngön kosangöt won wëëtak pitëm könötök ngön kosangöt pet yaalmë. 15 Pël yaëën pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt tekeri yewas. Ën pitëm lupötökta kön ke nentere nent ök ëën nantëën, “Pangk,” nantëën, “Pangk naën,” pël yaë. 16 Pipët akun kaöaöökëënök pël yaë. Ënëmak Anutuuk Yesu Kristoon maan tiarim lupötë omnant ëlëëp yeë pipot pout tekeri wasëpnaat. Nem ngön ompyautak ök ni yeë pöl ëëpnaat.

Yuta omnarö pit kön wiin ngön kosangöt yok pangk kaamök elmëëpnaat pël wesa

17 Ar narö arimtën, “Ten Yuta omnarö,” pël aimeë Moses pim ngön kosangöt kosang wesak wak wëën, “Pötök ngön yaatak yok kaamök elniipnaat,” pël yewas. Pöt arimtok arimtën ping wesak pipël yeem, “Ten Anutuu omnarö,” pël yak. 18 Ar Anutu pim kenten ëwat wë. Ngön kosangöt rë nuulaurö. Pötaanök wotpilre korar pötepar ë songönöt ëwat wë. 19-20 Ar kön wiin, “Ten ngön kosangötring wëën ëwat poutë songönöt pötë öngpök wia,” pël weseë, “Ten omën it ilëaurö kan pet elmëëre koutak wëaurö ëwa elmë, kön ëngk ma e yaaurö wetete mowasö, rungaarö rë moulö pël yaaurö,” ar pël aim. 21 Yaap, ar omën muntaröen ngönën ök yamëem arimtë lupötëëlta ök nemaan yaaurö. Ar omnaröen, “Kain ëënganok,” pël yaauröak arimëntta kain yaaurö. 22 “Öngre omp wëwëat kon ëëngan,” pël yamëëauröak arimtokëër öngre omp wëwëat kom yaaurö. Pël yeem omën muntaröa ngönën kaarötë ngëëngk yewesautön kaaö yaauröak pitëm tuptakaan kaar ngëëngk yewesa tapöt kain yewaurö. 23 “Ten Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewaurö,” pël aö arimtën wak isak yaauröak Anutuu ngön kosang pöt ilap riak pim yapinte utpet yewasaurö. 24 Arim yeë pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Arim utpet yeë pipotön omën muntaröak itenak Anutuu yapinte utpet wesak ya.”

Koröp kaut yaila pötak Yuta omnarö kaamök naalmëën ëa

25 Ar Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewan talte arim Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöt kë ëëpën. Pim ngön kosangöt ilap yariauröak Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörö omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wëaö pöröa ök wë. 26 Ën omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wë pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporö

Anutuuk pitëmëën kön wiin ompyaö sëën
omën pimëën yaö ëak köröp kaut yail pöröa
ök mowasëpnaat. 27 Pël ëak omën Anu-
tuun yaö ëak köröp kaut nailënrek pim
ngön kosangöt ngaarëk yeö piporöak ar
Yuta omën Anutuu ngön kosangötring wë
pimëën yak köröp kaut yailerek pël weseë
ngön kosangöt ilap yari pöröen utpet yeë
pöt pet elniipnaat. 28 Pöt tol ëën? Koröpöök
pëën Yuta omnaröa möönre köröp wak wë
köröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt
kaar yaë. Pit köröpöt ilauröak könöt Anu-
tuu naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta
omën panëërö won. 29 Yuta omën panëërö,
Anutu pimörö, pitëm songönte epël wia.
Pit lupmerök Yuta köröp oröak wë Anu-
tuun sak wë. Pitëm köröp kaut yail pipët
lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök
naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö
omnaröak pëën ping wesak nemaan Anu-
tuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

1 Koröpöök pëën köröp kaut yaila pöt
yok pangk kë naarööpan. Pötaanök tiar
Yuta omnarö omën muntarö il mowesak
Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun
yaö ëak köröp kaut yaila pötakaan omën
ompyaut yaarö ma won? Pöten kön
wiipa. 2 Yaap, tiar Yuta omnaröak omën
ke nentere nent poutëën omën muntarö
il mowesak Anutuun sak wë. Wet rëak
Anutuuk pim ngönënte omën pouröa naë
tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë
wia. 3 Pël ëaan narö, “Tiar ngönën epta
ënëm sëpenaat,” neneraan pël maimeë
ënëm nasën yaëën ar kön wiin Anutuukta
omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak
nina pöt sëp wasëpën ma? 4 Won pan. Tiar
omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt
kaar apenaat, Anutu pi kaar naënëp aan
kosang yesaup. Pötа ngönte ngönëntak epël
wia.

“Omnaröak nim ngön kosangöt kë yaarö
pöt itaampnaat.

Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak ni-
ulëën il mowasumëëp.”

5 Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet
yaëën Anutu akun poutë wotpil yaaup.
Pötaanök tiarim utpet pötak Anutuu wotpil
yaaö pöt tekeri wasën pöt tol apen? “Anu-
tuuk tiarim utpetatë kangiir elniipnaatak
pi korar yaalni,” yok pangk pël apen ma?
Ngön epët nem könöökaan won, omnaröa
yaautak yeniak. 6 Won pan. Anutu pi
korar elnia talte wotpil wesak tiar om-
naröa ngön ë pet nairën ëëpën. 7 Ën nen-
teta kön wieë. Omën naröak epël kaar
ya. “Tiarim ngön kosang wesa pöt sëp
yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutu pi
ngön aan kosang yesaup. Pötaanök tiarim
ngön kaar pötök Anutuu ngön yaapöt tek-
eri wes yaë. Pël ëën pötök Anutuun yaya
kaö panë yes. Pël yaë pi tol ëënak tiarën,
‘Saun omnarö’ pël niak utpet kangut yan-
ingk?” pël yak. 8 Pël ëak omën naröak
epël apën köröp. “Anutuu yapinte ompyaö
sëpnaan utpet ëëpa.” Omën naröak nem yap-
inte utpet wasëpënëak neen köntak, “Pool
pi ngön utpet pipët ya,” pël yak. Pitën
ngön kaar piptaan Anutuuk utpet kangut
mampna pöt yok pangk.

Omën wotpil namp naön, won pan

9 Pöt tolëël? Tiar Yuta omnaröak ompyaö
ëak omën muntarö il yemowas ma? Won
pan. Yutaare omën muntarö tiar pourö
utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta
ngönte wet rëak war wes niiaut. 10 Pöta
ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën wotpil namp naön, won pan.

11 Omën Anutuun ëwat namp naön.

Omën nampök Anutuun ëël naën yeë.

12 Pourö Anutu kasëng menak yes.

Pël yeem pourö utpet panë sak wë.

Omën ompyaö yaaö namp naön, won ë
won pan.

13 Omën yangaöök sok ner weerak yang
ngep naën ëën kamp yaë pöl pitëm
këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaaurö.

Pit kamal ngaaröa omën utpet wesak
yamëngk pöl ngön nga yaaurö.

14 Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak
ngön kosang yamëëaurö.

15 Nga kan kengkën eimeë omën mën wel
yawiaurö.

16 Pitëm yesautë omnarö utpet elmëëre
këlangön mampö pël yaaurö

17 Pit ngöntre karuröaring lup koptemer sak
naön.
18 Kot nent Anutuun kas naën yaaurö."
Ngön pipot ngönëntak wia.
19 Yaap, tiar ëwat wë. Ngönëntak ngön
kosang epot Anutuu ngön kosangötë
öngpök wëaurö tiarimëën ëaut. Pötaanök
tiarim naëaan nampök, "Ne wotpilëp,"
pël naëngan. Yang ël epotë omën pourö
tiar Anutuu ëöetak saunaringörö pëën
wë. 20 Pöta songönte epët. Omën namp
ngön kosangötë ënëm yaëën Anutuuk,
"Wotpilëp," pël nemapan. Ngön kosang
tapötök tiarim saunat war yewas.

Omën Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpön Anutuuk, "Wotpilëp," pël mapnaat

21 Pël yaëëtak peene pöt, Anutuu tiarim
saunat won wasën pim ëöetak wotpil wë
pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön
kosang pöta kanöököl won, maimaöököl
yaarö. Pöta ngönte Moses pim ngön
kosangtakre tektek ngön yaauröak wet
rëak ëaut. 22 Wotpil öpena pöt epët. Omën
namp Yesu Kristoon kön wi kosang yewas
pipopön Anutuuk, "Wotpilëp," pël yema.
Yutaare omën muntarö tiar omën pourö
piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk,
"Omën wotpilörö," pël niapnaat. Pöt
tiar omën kopëtarö, narö maimarö won.
23 Tiar pourö utpet ëak Anutu pim ompyaö
öpenëak niia pöl naön yaaurö. 24 Pël yaëën
Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan
Anutuuk komre kolap elniak utpetat pout
won niwesak tiarën, "Omën wotpilörö," pël
niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta
kangiir naalniin, yaap nina. 25 Anutuuk
Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin
omën pourö piin kön wi kosang wasën
tiarim saunat won nuwesak Anutuu naë
nuulëëpënëak wes nimëa. Ngaan panëër
Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak
pitëm saunatë kangut teënt nemangkën ëa.
Pël ëautak peene pöt, pim wotpil yewesa
pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëën wel wi-
ipënëak wes nimëa. 26 Pi wotpil yewesaöre
omën pourö Yesuun kön wi kosang yewas
piporöen, "Omën wotpilörö," pël yaaö pöt
peene akun epöök pet elniipënëak wes mëa.
27 Pël ëaap tiarimtok tiarimtën ping we-
sak apen ma? Won, kan pöt il waria.
Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim
ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari
ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa
pötak kan pöt il yewari. 28 Pöta ngönte
tiar epël yaaurö. Omën namp kön wi
kosangtaring wë pöpön Anutuuk, "Wot-
pilëp," pël yamëëaup. Ën namp Moses
pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön
Anutuuk, "Wotpilëp," pël nemaan yaaup.
29 Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimtë
Anutu ma? Won, pi Yuta omënere omën
muntaröa Anutu. 30 Anutu kopëtap pi
tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omën
koröp kaut yailauröak piin kön wi kosang
yewas pöröen, "Wotpilörö," pël yenia. Ën
omën muntarö koröp kaut nailënöröak kön
wi kosang yemowas pöröenta, "Wotpilörö,"
pël yema. 31 Pël ëën, "Kön wi kosang
yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt
wak yeira," pël ya ma? Won, ngön pël naën.
Tiar ngön kosang tapöt ngolöp wesak taë
yewas.

4

Anutuuk Apramön, "Wotpilëp," pël mëëa

1 Apram omën yaapöp, tiar Yuta om-
naröa ëap, piin tol apen? Pim ëa pöten kön
wiipa. 2 Apram pi ompyaö eim wiak wotpil
sanëën yok pangk pimtën kön wiak ing ti
wak ëan tapön. Pël ëaap Anutuu ëöetak won.
3 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Apram
pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök
Anutuuk piin kön wiin wotpil sa." 4 Pöta
songönte tiar ëwat wë. Omën namp waur
elniin omnant yemangk pötak kësangënte
pël naën, waur ëa pöta sumet pël ë yaë. 5 Ën
omën namp pimtok pimtën, "Nem ompyaö
yeë pötaan Anutuuk nemëën kön wiin wot-
pil yes," pël newasëntak, "Anutu pimtokëër
kësangën elnëak wotpil yenewas," pël kön
wiin Anutuu pim piin kön wi kosang yewas
pötaan, "Wotpilëp," pël yema. 6 Tewitökta
ngön ke pilöt ök ëa. Pi omën Anutuuk
kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk
omën pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë
kësangëntaan kön wiin wotpil yes pël ök ëa.
Omën pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Tewit pi ngön
ke pilöt epël ëa.

7 “Omën Anutuuk pitëm ketöt ent ë moolëak
saunat won wes yeemoola pörö
ërëpsawi ëëpnaarö.
8 Omën namp Kaöapök kön wiin saun won
yaë pöp ërëpsawi ëëpnaap.”
9 Yuta omën Anutuun yaö ëak koröp kaut
yail pöröakëër Anutuuk tiarim saunat won
yewas pötaan ërëpsawi yeë ma? Won. Omën
muntarö koröp kaut nailënöröeta Anu-
tuuk pitëm saunat won yemowas pötaan
ërëpsawi yaë. Tiar ëwat panë wë. Anutu
pi Apram pim kön wi kosang yewesauten
kön wiin wotpilëp pël ëa. 10 Anutuuk
akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp
pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën
wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön
wiin wotpilëp pël ëa. 11 Apram pi koröp
kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang
wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël
ëa pöt pet ëëpnaan pim koröp kaut ilëpënëak
ök mëëa. Pötaanök Apram pi omën koröp
kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën
Anutuuk kön wiin wotpilörö pël yaë pöröa
ëap. 12 Pi tiar Yuta omën koröp kaut yail
pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail
pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut
nailën Anutuun kön wi kosang wesa pöl
yeë pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö Anutu pim kup wia pöta yaö yes

13 Ngaanëër pan Anutuuk Apramre
pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak
kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim
ngön kosangta ënëm yaëënak pël nemaan.
Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën
Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak
pël kup mowia. 14 Omën ngön kosangta
ënëm pëën yaaurö Anutu pim yaö mëëa
pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang
yewesaut om pas wiaapën. Pël ëën Anutu
pim kup mowia pöteta wiap sëpën. 15 Pöt
ngön kosang pötak tiar utpet yaë pöt pet
elniin saunatë kangut tiarim rangk yaarö.
Pël yaëëtak ngön kosangöt won talte tiar
ngön kosangöt yail pël naën ëëpen.
16 Anutu pi Apramre pim ëarö ënëm
orööpenaarö tiar komre kolap elniak ngön
kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia
pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang we-
sak öpenaat. Pöt omën ngön kosangtaring
wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön
wi kosangtaring Apramë ëa pöl yaaö pörö
pourö öpenaat. Apram pöp tiar pouröa
ëap. 17 Anutuuk Apram pimëën ngönëntak
ngön nenteta epël kup mowia. “Nook ni
omën pouröa ëap pël wes yanuulë.” Ngön
pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi
kosang wesa pöpë ëöetak tiarim ëap. Anutu
pöp omën wel wiauröa wëwëat yemangk.
Pimënt tapöpök omnant won wieëautön
maan yaarö.
18 Anutuuk Apramön, “Nim ëarö selap
kaö pan orööpnaat,” kup mowia. Pël maan
Apram pim ru won ëën yang kaö nantë om-
naröa ëap pël sëpna pöt kön wi kosang we-
sakaima. 19 Apram pim krismakiat 100 pöt
temanöm yesën koröpö won sa. Ën Seraata
tapël koröp won sëën ru wilëpna akunet pet
ira. Pël ëauwaarök Apram pöp kön tapëten
ëeim wë pim kön wi kosang yewesa pöt
wiap newasën ëa. 20 Apram pi Anutuu
ngön kup mowia pöten kön selap ëak kön
wi kosang yewesaö pöt këlok newasën ëa.
Won, pi kön wi kosang yewesaut taintaë
wes wak wakaima. Pël ëaö pötak Anu-
tuu yapinte wak isa. 21 Pöt, “Anutu pim
omën nant yaö neea pöt kë orööpnaat,” pël
këëkë kön wiakaima pötaanök. 22 Apram
pi kön wi kosang yewesautaring ke pël
wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin
wotpilëp pël ëa. 23 Ngönëntak Anutuuk
Apramön wotpilëp pël kön wia ngön pöt
Apram pimtën naën. 24 Won, tiar pouröaan
ëa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan
wal ë ulmëaup, puuk piin kön wi kosang
yewesaurö tiarënta, “Wotpilörö,” pël niap-
naat. 25 Anutuuk Yesu pi tiarim saunatëën
wel wiipënëak wes mëën wel wia. Pël ëën
tiar wotpil niwasëpënëak weletakaan wal ë
moulmëa.

5

Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia

1 Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang
yewasën Anutuuk, “Wotpilörö,” pël yenia.
Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar
Anuturing lup kopëtemer sak wë. 2 Pi
kopëtapök komre kolapring wëauta kanwer
të niwiin peene pöta öngpök wë. Pël yeë
Anutuu ëwaataring kutömweri öpena pöten

kön wieë ërëpsawi yeë. 3 Pötaan pëën ërëpsawi naën. Könöm nant tiarim naë orö yaë pötëënta ërëpsawi yeë. Pöt könöm pötök tiarim lupöt kosang niwas yaë pötaanök. 4 Tiar lup kosang pötaring wëën Anutuuk moröktak ök elniin kosang wëën tiarimëën ya kë yes. Ya kë sak omën ompyaut nimpna pöten kön wiak kor wë. 5 Tiar kor wëën kë naaröön yaëën ëö yes pël naën. Pöt epël. Anutuuk pim Ngëëngk Pulö tiarim lupötë wes mëën lup sant yaalni. Pötaanök ëö naën yeë.

6 Tiar wëwë kosang öpenaata weëre kosang pöt won wëën Anutu pimtë akun mowia pötak Kristook Anutu kasëng menaurö tiar utpetetakaan niöpënëak wel wia. 7 Omën pimtok pimtën kön wiin wotpil yaaupëën wel wiipena pöt tiarim naë pangk won. Ën omën omnaröak kön wiin ompyaö nampëën wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes. 8 Pël ëaap tiar saunaring wëën Kristo pi tiar kaamök ëak wel wia. Pël ëa pötak Anutu pi lup sant yaalni pöt pet yaalni. 9 Pël ëën peene Kristo tiarimëën wel wiin pim iit il ngentiin tiarim saunat won sëën Anutu pi tiar pouröen, "Wotpilörö," pël yenia. Pötaanök tiar ëwat panë wë. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatë kangut naningkën ëëpnaat. 10 Tiar Anutuun kööre tok elmëeim wëën pim Ruup tiarimëën wel wiak wiap niwasën Anuturing wë. Pötaanök tiar ëwat panë wë. Peene Anuturing wë eptak pi wëwë kosangtak wë kaamök elniaan ompyaö panë öpenaat. 11 Pël ëën pöt pëën won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö ërëpsawi yeë.

Atamök wel yawiaut koirën Yesuuk wëwëet koira

12 Ngaan panëër omën kopëtap Atam puuk saun koirën saun pöt yangerak oröa. Pël ëën saun pötaan wel yawia pöt oröa. Pël ëën omën pourö tapël utpet ëeimeë saun wak wel wieima. 13 Moses pim ngön kosangöt naaröön wieëa akun pötak utpet pöt yangerak ulöl sak wiakaima. Pël ëautak ngön kosang pöt won wiaan Anutuuk, "Pit nem ngön wa olëa," pël kön wiak kangut pangk nemangkën ëa. 14 Pël ëën wel pöt Atam pim naëaan ngës rëak oröak wiaan wais Moses pim naë oröa. Pël ëën wel pötak omën pourö ngep ëak wiakaima. Omën pörö köpël wë utpet eimeë Atam pim Anutuu ngön kat wiak wa olëa pöl naën ëautak weletak pitta ngep ëa.

Atam pöp wel yawiauta wotöököp omën ënëm orööpnaap Kristo pim ökre was ëa. 15 Pël ëaap komre kolap pöt ngön wa yoolëauta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaëën Anutu pim komre kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elnia pötak Atamë ngön wa olëa pöt il wesak omën selap kiri elnia. 16 Anutuu kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpet ëa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk ngön ë pet irak omën pourö wel wiipënëak ök ëa. Pël ëaap omën selap Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa. 17 Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpet sa. Pim pël ëa pötak wel pöt oröak yang omën pourö ngep ëak wiakaima. Pël ëautak omën kopëtap Yesu Kristo pim ëa pöta këëtak Atam pim ngön wa olëa pöta këët il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, "Omën wotpilörö," pël yenia. Pël niaan tiar Kristooring wë kaö sak öpenaat.

18 Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuu ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön ë pet irak tiar omën pourö kö sëpenëak ök ëa. Tapël omën kopëtap Yesu Kristook wotpil wesak tiarimëën wel wia pötak Anutuuk tiarën, "Omën wotpilörö," pël niak wëwë kosangët yaningk. 19 Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpet san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak selap wotpil niwasëpnaat. 20 Pël ëën ënëmak Moses pim ngön kosangöt oröön omnarö ngön kosang pöt ilap riak utpet kësang panë yeë. Pël yeëetak Anutu pim komre kolap pötak utpet pöt ngep ëak ompyaö niweseim wë. 21 Këët epël orööpënëak ëa. Saun pötak wel yawia pöt oröa tapël Anutu pim komre kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sëpna pötak Anutuuk wotpil niwasëpënëak ëa.

6

Tiar Kristooring wel wian

1 Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetat ngep yaë. Pötaan tolëël apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetat ngep ëak tekeri sëpnaan utpet ëeim öpenaan apen ma? 2 Won pan. Tiarim lupötë utpetat wel wi olëauröak tol ëën kaalak utpet pöt yal menak öpen? 3 Tiar narö Yesu Kristook yal mampenëak i yamë akun pötak pim wel wia pöl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpël ma? 4 I yamë piptak Kristook yal ëak wel yawi. Pël ëën tiar Kristooring yang kel yaniwer. Tol ëënak pël yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ë ulmëa tapël tiarta wal ë niulëën wëwë ngolöpta kanöök yes.

Kristooring wëwëetak öpenaat

5 Tiar Kristoë wel wia pöl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epël ëwat panë wë. Anutuuk pi wal ë ulmëa pöl tiar wal ë niulëën piik yal ëak öpenaat. 6 Pöta songönte epël kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristooring këra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatë weëre kosang wia pöt këpë olaan utpetatë inëën naën ëëpenëak pël ëaut pötaanök. 7 Namp pi wel wiak utpetatë iriaan ent ëaupök kaalak utpetatë öngpök naön ëëpnaat. 8 Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön wi kosang panë wasën wëwëetakta piiring wë. 9 Pöt tiar ëwat wë. Kristo pi weletakaan wal ëaup. Pötaanök kaalak wel nawiipan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan. 10 Pi utpetatë weëre kosangöt won wes olapënëak wel wiin pangk ëa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawiipan. Peene wë epët pöt Anutuun yak wë. 11 Ar tapël arimtën kön wiin arim lupötë utpetat wel wi olëak Yesu Kristook yal ëak Anutuun yak wë pël ëëp.

12 Arim yang köröp lëngë sasa pipotë kentre kauratë ënëm ëënganok utpetat pörek wieë wer yanuun inëën elmëëngan. 13 Pël ëakta arim möönre köröp pipot korarötëël pëël elmëën utpetatëën inëën ëëpan. Ar weletakaan wal ë nuulëaurö. Pötaanök Anutu pim yaatak wë arim möönre köröpöt piin yaö elmëën wotpil wëauta inëën ëëp. 14 Pöt ar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök kaalak utpetatön kön wiin kaö nasën ëëpnaat.

Tiar wotpil wëauta inëën sak wë

15 Pötaanök tol ëëpen? Ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök yok pangk utpetat ëëpen ma? Won pan. 16 Ar epël kat nawiin yaaurö ma? Omën kaö namp arim möönre köröpöt pëël elmëak pim këm ngönte ngaarëk wak inëën elmëënëët. Pöta ök utpetatök arim kaö sëën pim inëën elmëeim wiak kö sënëët. Ën Anutu pim këm ngön ngaarëk yewautak arim kaö sëën pöta inëën elmëënë pötak Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël niapnaat. 17 Ngaan utpetatök arim kaö sëën inëën elmëeim wakaimauröak peene pöt ngönën rë nuula pöt ngaarëk panë yeö. Pötaanök Anutuun yaya mepa. 18 Ar utpetatë weëre kosangtakaan ent ë nuulëën wotpil wëautak kaö sëën inëën sak wë. 19 Tiar yang omnarö pëën. Pötaanök ar ngön pipot kat wiin omnaröa omnant yautëël ök ëak yeniak. Ar ngaanëër arim möönre köröpöt kentre kaurre utpet ke nentere nent pötëël pëël elmëak pötë inëën elmëeim wakaimaurö. Tapël peene akun eptak pöt ompyaö panë sënëën arim möönre köröpöt wotpil wëautakël pëël elmëeim ön.

20 Ngaan utpetatök arim kaö sëën inëën ëeimeë wotpil wëauta inëën naën eimaurö. 21 Pël eimeë pöta kë orröpöt koireimaurö? Utpet eima pöten peene eptak kön wiin ëö yes. Pöta këët wel. 22 Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatë sulöptakaan wil niulëën pim inëën sak wë. Pël yeë pöta këët arim wëwëat ngëëngk sak ompyaö wë wëwë kosangët wak om wakaim önëët. 23 Pöt arim utpetatë inëën yaauta kang pöt wel koirënëët. Ën Anutu pim kësangën yaalni pöta këët Yesu Kristook yal menak wëwë kosangët koirënëët.

7

Tiar wëwë ngolöptak wë

1 Karurö, ne Moses pim ngön kosangötë öngpök wëaurö arën niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiaurö epël ëwat wë. Omën namp pi öp wë pötakëër ngön kosangötë iri wë. 2 Pöta ngön nokoliil

nent epël wia. Öng ompringëp pim ompöp wel nawiin wëën ngön kosangtak piar ompöp erën elmëaan wë. Ën wë ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop yemowi. 3 Pötaanök öngöp pim ompöp öp wëën sëp wesak omp muntap koirak piiring wëën pöt öngre omp wëwëet utpet wesak saun yokoir. Ën ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop mowiin wë omp muntap koirak öngre omp wëwëet utpet newasën yaë. 4 Karurö, arim songönte tapël wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pëël elmëaup ar piik yal ëën ngön kosangtaan wel wiin pötë öngpökaan wil nuulëën wë. Peene pöt ar weletakaan wal ëaup Kristo pimëën sak wë. Pi tiar Anutuu inëën yaëën tiarim wëwëatë këët pim yapintak sëpënëak wal ëa. 5 Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatëën kentre kaur eimeë tiarim möönre koröpöt saun koirën pöta ya mëneimeë weletaan yaö ëaut. 6 Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötë nitëën wakaima pötakaan wil nuulëën wë. Pötaanök kaalak ngön kosang ngaan retëng ëa pötë ënëm naën wëwë ngolöp Ngëëngk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inëën yaalmë.

Saunatök utpet niwesa

7 Pötaanök tol apen? "Ngön kosang pöt utpetat," pël apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won ëën ne utpetatë songönte ëwat nasën ëan tapön. Ngön kosang pötak epël ya. "Ni omën muntaröa omnantön war ëënganok," pël ya. Ën pötak pël naën ëanëën war yaaö pöten köpël ëan tapön. 8 Ngön kosang pipët war yaaö pöten ya. Pël ëën ne war yaaö pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak nem lupmerën këk yaalmëën war nentere nent orö yenerë. Ngön kosangöt won ëën utpet yaaö pöt weëre kosang won ëan tapön. 9 Ne ngaan ngön kosangöt këëkë ëwat nasën wë nemtën kön wiin ompyaö wakaimaup. Ënëmak war yaauta ngön kosangët orö rëa pötak utpetatë songönte ëwat wëën nem lupmeri utpetat kaö sëën 10 nemtën kön wiin, "Wel yawiauta kanöököl yes," pël ëaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnëën ompyaö ömëak ëautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt pet elnëaut. 11 Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak morök elnëak pipël ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulëa. 12 Tiar epël ëwat wë. Ngön kosang pöt ngëëngköt, ën kom ëak nent nent wasëneta ngëëngk, wotpil, ompyaut. 13 E tol am? Ngön kosang ompyaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa pël am ma? Won pan. Utpet yaaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnëak pël ëa. Omën pipët tol ëënak ëa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesën ëwat sak utpet yaaö pöten utpet panëët pël wasumëak ëa. Pël ëën ngön kosang ompyaö pötak utpet yaaö pöt sasa utpet panëët pöt pet yaalnë.

Saunatök utpet niwesa

14 Tiar ëwat wë. Ngön kosangötëël Anutu pim Pulöök pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaëënak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëën yeë. 15 Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut ëëmëak kentre kaur yaalnë pöt naën yaaup. Ën utpetat ëënganëak kaaö yaalnë pötökëër yaaup. 16 Nem omën utpetat ëënganëak kaaö yaaut yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. "Ngön kosangöt ompyaut." 17 Pötaanök nem korar yeë epot nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëënak yeë. 18 Ne songönte epël ëwat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut ëëmëak yeemak pangk naën yaaup. 19 Ne omën ompyaut ëëmaap pël yeemak naën yaaup. Ën omën utpetat naën ëëmaap pël yeemak yaaup. 20 Ne utpetat naën ëëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëënak yeë.

21 Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut ëëmëak yeem utpetat pëën ë yeë. 22 Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë. 23 Pël yaëën ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö ëëmëak kön yawi pötön kööre tok

elmëak wii netëën pötë öngpök wë. 24 O,
ne omën utpetemor. Nem köröpö weletaan
yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëëpën?
25 Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë ni-
ulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup.
Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël
yaë. Nemtë könre lupötök pöt Anutuu ngön
kosangötëën inëën yaëëtak utpet ngaan
nem lupmeri wiakaima pötëën inëën yaë.

8

Kristook saunat ent ë nuulëak Ngëëngk Pulö yaningk

1 Pötaanök omën Yesu Kristooring yal
menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön
kangit ë pet yaira pöt won ëëpnaat. 2 Pöta
songönte epël. Ngaan ne utpet pëën eimeë
wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene
pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan
Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë
neulëën utpetatë öngpök sëëre wel wi pël
naëngan ompyaö eim ömaap. 3 Mosesë ngön
kosang pötök ompyaö niwasëpënëak yaëën
tiarim lup ngaanötök weëre kosangöt wak
iraan pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok
pangk ëak pimtë Ruup wes mëën tiar omën
utpetaröa möönre köröp wak yangerak
oröa. Pël ëën Anutuuk elmëën pi tiarim
saunatë kangut wak wel wia. 4 Anutuuk
ngön kosangötë wotpil wieëaut tiarim naë
orööpënëak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë
wëwëetak naön wë Ngëëngk Pulöökë yaalni
pöl yeë pötaanök. 5 Omën lup ngaanötë
wëwëetak wë piporö pitëm könöt ngaan
wëwë pötakël rë olëak wë. Ën omën Pulöökë
yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë
naë rë olëak piiring wë. 6 Omën könöt lup
ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö
wel wiak kö sëpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë
rë olëak wë piporö mayaaptaring wakaim
öpnaarö. 7 Pöta songönte epël. Omën
könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë
piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël
yeem pit pim ngön kosangöt ngaarëk naön
yaauröak tol ëak pël ëëpën? 8 Omën lup
ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk
pitën itaangkën pangk naën yaë.

9 Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön.
Pulöökë wëwëetak wë. Pël ëën Anutu pim
Pulö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö
pim naë won ëëpna pöp pi Kristoë om-
namp won. 10 Yaap, utpetat yaautak arim
möönre köröpöt wel wiipënëak yaö elni-
aurö. Pël ëauröak Kristo arring wëën yak
Anutu pim arën, "Omën wotpilörö," pël niia
pötaan wëwë kosangtak wë. 11 Anutu pim
Pul Yesu weletakaan wal ë moulmëa pö
arring wë. Pötaanök Anutu Yesu Kristo
weletakaan wal ë moulmëa pöpök elmëën
pim Pul arring wë pöök arim möönre köröp
kö sëpënëak yaö yaalni pipot wal ë niulëën
önëët.

Ngëëngk Pulöök Anutuu ru yaniwas

12 Karurö, Anutu pim tiarimëën el-
nia pötaan kangit elmëëpenëak pöt yok
pangk lup ngaanötë wëwëetak naön
ëëpenaat. 13 Pöta songönte epël. Ar lup
ngaanötë wëwëetak önë pöt wel wiak kö
sënëët. Ën Ngëëngk Pulöökë yenia pöl ëën
weëre kosang ningkën köröpöökë utpetat
moolëak pöt wëwë kosangtak wakaim
önëët. 14 Omën Anutuu Pulöökë ënëm yes
piporö Anutu pim ruurö. 15 Pöt Anutu
pim Pul arim wa pö ar omën nantök wii
nitëën kas ëënëak naalniin ëa pötaanök.
Won, Pulöök Anutu pim ruurö elniin pim
weëre kosangöök Anutuun, "Pep, ni tenim
Pep ompyaup," pël maim wë. 16 Ngön
pöt tiar Anutu pim ru sak wë Ngëëngk
Pulöök tiarim lupötë kaö wesak tekeri
wasën kat wiak pël yemak. 17 Yaap, tiar
Anutu pim ru sak wë. Pötaanök pim
omnaröaan omën ompyaut yaö ëa pöt
öpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoëën yaö ëa
pöteta piiring öpenaat. Pöt Kristo tiarimëën
këlangön kat wia pöl tiar pimëën këlangön
kat yawi. Pötaanök Anutuuk kutömweri
tiarënta piiring ping wesak niak ë rangiat
nimpnaat.

Tiar ënëmak kutömweri wëwë ompyaut öpenaat

18 Ne kön wiin kutömweri ping wesak
niak ë rangiat nimpna pöt kaöet. Ën peene
wë eptak këlangön kat yawi epët pöta ök
won, kotte. 19 Anutuu omën ket ëa epot
pout Anutuuk pim ruurö tiarim ë rangiat
tekeri niwasëpënëak ulöp kant mëneë kor
ëeim wë. 20 Anutuuk elmëën pim omën
ket ëa pipot om pas wakaima. Pöt pitëmtë

kentöök naën, Anutu pimtok pël ëëpënëak yaö mëëaut. Pël ëaut yak pit Anutu pimtë ompyaö mowasëpnaaten kor wë. 21 Pit Anutuuk pitëm söpre tet ëak wiakaima pötakaan ent ë ulmëën Anutuu ruuröaring yal ëak ompyaö wë kaalak omën nantë inëën naën ëëpna pöten kor wë. 22 Tiar ëwat wë. Omën pasut Anutuu ket ëa epot pout öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawiem ruupëën kor wë pöl akun kaöaö oröön ompyaö sëpnaaten kor wë. 23 Pitëmënt pëën won, Anutuuk Ngëëngk Pulö kaö wesak ningkën waurö tiarta këlangön kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang koröpöt ent ëak ngolöpöt nimpënëak kor wë. 24 Pöta songönte epël. Anutu tiar utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. Pël ëautak peene tiar pi pet irak koröpöt ngolöp niwasëpënëak kor wë. Pi pet irak koröpöt ngolöp wesa talte tiar pim pël ëëpnaaten kor wë. Pöt namp pim omën kor wë pöten ityaangk talte pi kaalak kor naön ëëpën. 25 Omën itnaangkënten kön wi kosang wesak öpenaat pël weseë ya kë sak kor wë.

26 Tiarim kön wi kosang yewesa pötak tiar weëre kosang won ëën Ngëëngk Pulöök kaamök yaalni. Pöt tiar Anutuun kimang mapenëak tolëël maan pangk ëëpën pöten köpël pötaanök. Pël yeëetak Pulö pimtok tiarim lupötë wë Anutuun kimang maim wë. Pi omnaröa naënël lupötëaan ing maimeë Anutuun kimang maim wë. 27 Pël yaëën Pep pi omnaröa lupötön panë ityaangkaupök Pulöökë kön pötenta ityaangk. Pöt Pulö pi Anutuu könöökë ënëm ëak Anutuu omnarö tiarim kangiir kimang maim wë pötaanök.

28 Tiar ëwat wë. Anutuun lup sant yaalmëa pörö, omën nentere nent tiarim naë orö nirëak ompyaö yaniwesaut kaamök elmëëpnaat. Pi yas niapënëak kön wia pötaanök pël elnia. 29 Anutuuk omën pim wet rëak kön wia pörö tiar pim Ruupë ök sëpënëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëën pimënt nan kaöap pël sak öpnaat. 30 Pël ëën Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël ëak yas niia pöröen, “Wotpilörö,” pël niia. Pël ëak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutuu lup sant pöt tiar sëp naniwaspan

31 Anutu pi tiarimëën pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniaap talëpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won. 32 Pi keimön naalniin pim Ruup tiarimëën wes nimëën tiarim kangiir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën muntatta kët ël epotë nineim öpna pöt tiar kön wia. 33 Omën Anutu pimtëën yaö wesaurö tiar talëpök ngön yaatak niulëëpën? Won. Anutuuk wotpil niweseim wë. 34 Pötaanök talëpök utpetatë kangut ningkën kö sëpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimëën wel wia pöt pëën won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal ëaup. Pël ëak Anutu pim mor yaapkëësi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë. 35 Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulëëpën? Könömöt yewautak ma këlangön kat yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëën il ngentingenti yaautak ma nga yaalniautak ma yamëngkautak pötök pël naalniin ëëpnaat. 36 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ten nimëën sak wëën yak kët ël epotë
utpet wesak nimëneim wë.
Pitök tenën itaangkën pol sëpsëp yamö
pöröa ök sëën pël elnieim wë.”

37 Omën könöm pipot tiarim naë oröak Anutuu naëaan ent ë nanuulaan yaëën tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë. 38 Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselöröak ma omën kaö sak kutöweriaan yangerakë wëaurö ma omën peene wia epotök ma ënëm orööpna pötök, 39 omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipotök Anutuu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya këlangön ëa

1 Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niama epot kaar won, yaapöt. Ngëëngk Pulöökta ngön epot yaap pöt pet elnëën nem lupmerök kön yawi. 2 Ne ngön epot

ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan. 3 Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kangiir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pëlëër wëën ne pëlëër ömëak kent kön yawi. 4 Ten Israel omnarö Anutuuk pimëën yaö niwasën pim ru sëën pim ëwaat pet elnia. Pël ëak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niiaurö. Pël ëak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia. 5 Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëënak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak oröaup omën poutë kaö sak wë, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kët ël epotë. Yaap.

Anutu pi omnarö pimëën yaö yaniwas

6 Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënëak niia pöt ten pourö pöp panë nasën. Pël ëautak pim kup niwia pöt mos naën ëa. Pöt Israel pöpökaan ulöl sa Yuta omën pörö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën ëa pötaanök. 7 Ën Apram pim ëaröeta pourö pim ök nasën ëa, naröakëër. Pöta ngönte ngönëntak epël kup mowia. "Aisak pim ëaröakëër nim yaö sëpnaat." 8 Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëën Apram pim wilën ulöl sa pörö Anutuu ru nasën. Anutu pim kup mowiautakël wilën ulöl sa pöröaar pit Apramë ë panëërö pël sa. 9 Pöta kup mowia pipët epël ëa pötaanök. "Krismaki nent won sëën nem akun wia pötak kaalak wais kaamök elmëën Sera pi yokotup wilëpnaat," pël mëëa. 10 Pötaar won. Repeka pim naëëta tapël oröa. Pi tenim ëap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila. 11 Piarip tep ëak ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pöt naën ëa. Pël ëautak Anutu pim wet rëak pimtë könöök omnaröaan yaö ëa pöl akun pötakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim ëa pötaan won, pimtë yaö elmëa pötaan kom elmëa. 12 Pël ëak Repekaan, "Nanëpök nangapë inëën ëëpnaat," pël ök mëëa. 13 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaaö."

14 Pötaan tiar Anutu pim ëa pöten, "Korar ëa" pël apen ma? Won pan. 15 Pöt pi Mosesën epël ök mëëa pötaanök. "Ne omën nampön mait elmëëmëak pöt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pöt pël ëëmaap." 16 Pötaanök Anutu pi omën nampë kentööre weë yengentiaö pötaan won, pimtë yaköm pötak yaalmë. 17 Pöt Anutu pim Peroon ngön ök mëëa pöt ngönëntak epël wia pötaanök. "Ne nem weëre kosang pöt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë aö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut." 18 Pötaanök tiar Anutuun ëwat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pöt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowariipënëak pöt yok pangk pël ëëpnaap.

Anutu pi ya sangënre yaköm pout yaaup

19 Anutu pël yaëën arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. "Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowariingan. Ten utpet ëëk pim kentöökë ënëm yeë. Pël yaëën Anutu pi oröp ëënak tenën kön wiin utpet yaë?" 20 Ar pël aan kangiir epël niamaat. Ar omën talöröak Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim ket elmëaupön, "Ni tol ëënak ne epël ket yaalnëën?" pël mapën ma? Won. 21 Omën kap ket yaaup pim kentöök yangetaring ket ëëpënëak pöt yok pangk ket ëëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëën nent kotutëën, pël ket ëëpënëak pöt yok pangk.

22 Anutu pim kentöökë wia pöt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elniipënëak pöt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pi omën pim nga elmëak kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. 23 Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk ëeëaupök pöt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. Pi wet rëak tiar ëwaare ë rangi pöt öpenëak kopëta wes niwia. 24 Pöt tiar tapöröen pi yas niiaup. Yuta omën tenimëntëër won, ar omën muntaröeta. 25 Pöta ngönte tektek omën Osea pöpë pepeweri epël wia.

"Omën wet rëak nemëën newasën ëauröen,
'Nem omnarö,' pël memaat.

Ën wet rëak lup sant naalmëënörö lup sant
elmëëmaat.
26 Ën, ‘Ar nemëën newasën yeë,’ pël mëëa
yang pörekta kaalak,
‘Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,’ pël
memaap.”
27 Ën tektek omën Aisaia puukta Israel om-
naröaan ngön ëak epël ëa.
“Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë
ëöök pötë wia pöl ëeë
pël ëautak Anutuuk om kopët naar kama
öpnaat.
28 Pöt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë
pet irak kangut yangerakë omnarö
mampnaat pötaanök.”
29 Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël
ëa.
“Anutu kutömweri ngaarëk wëaupök tiarim
ruure ëarö mait naalmëën ëanëën
tiar Sotomre Komora ka pöörarë
wakaimauröa ëa pöl kö san tapön.”

Israel omnarö wotpil sëpënëak poprak ëa

30 Pötaan tiar tol apen? Epël apenaat.
Omën muntaröa naëaan narö wotpil
sëpnaataan weë nengentiin ëauröak wotpil
sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang
yewasën wotpil mowasën wë. 31 Ën Israel
omnarö ten wotpil sënëak weë ngentiak
Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë
pompre kaö ë imaut. 32 Pit tol ëënak wotpil
nasën ëa? Pël ëëpnaan Anutuun kön wi
kosang newasën, pitëmtë wëwëat kaamök
ëën wotpil sëpën wesak ëa pöt pangk naën
ëa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa
këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl ëa.
33 Pöta ngönte ngönëntak Kristoën ngön
nent epël ëa.
“Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë
uröpënëak kël naö yawi.
Kël weë panë naö omnarö kawi ngentiak
utpet sëpënëak yawi.
Pël ëën omën namp piin kön wi kosang
wasëpna pöp ëö nasëpan.”

10

Israel omnarö pit Anutu pim wotpil yewas kan pöök nasën ëa

1 Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel
omnarö pit utpetetakaan kama moöpënëak
kent pan yaalnëën Anutuun kimang maim
wë. 2 Ne pitën ëwat wë. Pit Anutu pim
inëën elmëëpnaaten kent ëak weë yengenti.
Pël ëaap Anutuu kan ompyaut köpël wë
yak köntak yaë. 3 Pit Anutuuk wotpil yani-
was kan pö kasëng menak pitëmtok wotpil
sëpnaataan weë ngentiak ya yamëngk. Pël
yeem Anutuu iri wë pim wotpil yaniwas
kan pöököl nasën yaë. 4 Tiar ëwat wë.
Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön
mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön
wi kosang yewasën pit, “Omën wotpilörö,”
pël yema.

5 Moses pi omën Anutuuk pitën, “Wot-
pilörö,” pël mapënëak ngön kosangöt
ngaarëk yewa pöröaan epël retëng ëa.
“Omën namp ngön kosang pout ngaarëk
öpna pöp Anutuuk piin, ‘Wotpilëp,’ pël
maan wëwë koirëpnaap.” 6 Omën Kristoon
kön wi kosang yewasën Anutuuk pitën,
“Wotpilörö,” pël yema pörö epël kön
nawiin yeë. “Talëp o kutömweri is Kristo
koirak irapën?” 7 Ma “Talëp öngk yangera
öngpök ngemë Kristo weletakaan koirak
aprëpën?” Kristo pi tiar piin kön wi
kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa
pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin
ap newasngan. 8 Tiar Kristoon kön wi
kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa
pörö kön pël nawiingan. Tiar epël kön
wiak yak. “Anutuu ngönte arim naë wia,
arim këmötëëre lupötë.” Ngön pöt kön
wi kosang yewesauta ngönte tenim ök
yeniak pipët. 9 Arim këmötëaan, “Yesu
tenim Aköp,” pël ök yeem lupötök Anutuuk
Yesu weletakaan wal ë ulmëa pöt kön wi
kosang wasënë pöt Anutuuk utpetetakaan
kama niöpnaat. 10 Pöt tiarim lupötök
Yesuun kön wi kosang yewasën Anutuuk
wotpil niwasëpnaat pötaanök. Këmötök, “Pi
tenim Aköp,” pël yaan utpetetakaan kama
niöpnaat. 11 Pöta ngönte ngönëntak epël
wia. “Omën piin kön wi kosang wasëpna
pöp pi yok pangk ëö nasën ëëpnaap.”
12 Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën
kopëtarö, narö maimarö won pötaanök.
Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö
kaamök elniipënëak kimang maim wë
pörö komre kolap elnieim wë. 13 Pöta
ngönte ngönëntak epël wia. “Omën Aköpön
kaamök elmëëpënëak kimang mapna pörö

Anutuuk utpetetakaan kama öpnaat.” 14 Tol
ëak omën piin kön wi kosang newasën wë
pöröak kaamök elmëëpnaataan mapën? Tol
ëak Anutuu ngönte kat nawiin ëauröak kön
wi kosang mowasëpën? Tol ëak pim ngönte
ök nemaan wiaan kat mowiipën? 15 Tol
ëak pim ngönte ök mapënëak wes namëën
wiaan ök mapën? Pöta ngönte ngönëntak
epël retëng ëa. “Omnaröa Anutuu ngön
ompyaut wak yewais pöt ompyaö pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasën ëa

16 Ngön ompyaut pitëm naë oröautak
narö ngaarëk naön yaë. Pöta ngönte tektek
omën Aisaia puukta epël ëa. “Aköp, ten nim
ngönte ök mëëautak kat nawiin yaë.” 17 Kön
wi kosang yewesauta songönte epël. Kris-
toë ngön pöt, omnaröak ök niaan kat wiak
kön wi kosang yewas. 18 Ne epël niamaan.
Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit
yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönëntak epël
wia.

“Pitëm këm ngönöt yang epotë sa pet yair.
Ën ngönöt ka poutë pangk yaë.”

19 Ne kaalak pëlpël niamaan. Israel om-
narö kön nawiin ëa ma? Pöta kang nent
Mosesök Israel omën pimoröen epël mëëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmëën
ar pitëmëën yak wëwë ompyautaan
warre kaur ëënëët.
Ën ne omën köpël narö arim kangiir ömaat.
Pël ëën ar pitëmëën ya sangën ëënëët.”

20 Ënëmak Aisaia pi Anutu pim omën
muntaröa ompyaö wasëpna pöten kön wieë
kas köpël pitëmëën ngön epët pëën wes wia.

“Neen ngaöl naalnëënöröak nokoiraut.
Nemëën pëlpël nenëaan ëaurö ëö menaut.”

21 Pël ëak Israel omnaröaan epël ëa.

“Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat
wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmëa

1 Ne kaalak pëël niam. “Anutu pi pim
Israel omnarö kasëng panë momena ma?
Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram
pim ëap, Pensaminë kurtakaanëp. 2 Anutu
pi omën pim ngaanëër pimëën yaö wesa
pörö kasëng nemangkën ëa. Pöta ngönte
tektek omën Elia pim ngönte ngönëntak
wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang
ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaaö
ngön epël mëëa. 3 “Aköp pit wet rëak nim
tektek ngön yaaö nem karurö mënak kiri
ar yaaö uröteta kelën nemënt wëën neenta
nempënëak yaë.” 4 Pël maan Anutuuk
kangiir epël mëëa. “Ne omën selap pan
7000 yang omp ak Paal pöpön yaya ne-
maan wë pörö ngaata öngpökaan ngarangk
elmëeim wë.” 5 Tapël peene akun eptakta
Anutuuk omën kopët naar komre kolap
elniak yaö niwasën wë. 6 Anutu tiarim
ompyaö yaautaan won, pimtë komre ko-
lap yaalni pötaan yaö niwesa. Omnarö
ompyaö yaëën pi yaö yemowas talte komre
kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

7 Pöten tol apen? Israel omnarö këët
koirënëak weë ngenti imautak pourö
nokoirën ëan. Kopët yaö niwesauwaar
tenimtokëër yokoir. Ën muntarö pöt
Anutuu ngön wa olaan puuk elmëën lupöt
il wariak wë. 8 Pöta ngönte ngönëntak epël
wia.

“Anutuuk pitëm lupöt wa irikor elmëak it
ngaapre katun mowesa.
Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

9 Ën Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa
kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök
epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt animauröaan
kalaap wiire pongön të pël yeë pötë
ök ëëp.
10 Pit omnantön itnaangkën ëëpnaan pitëm
itöt röök ulak ëëp.
Pit omën könöm panëët wak wëën pitëm
kasngelöt pak ëeim öp.”

Anutuuk omën maimarö kama yeö

11 Ne kaalak pëël niamaan. Yuta omnarö
pitëm wiapre kor ëa pötak ngentiak sasa
utpet ëa ma? Won pan. Pit omën muntaröa
wëwë ompyautaan war ëën tapël öpënëak
Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën
munt pörö utpetetakaan kama wa. 12 Yuta
omnarö Anutuu ngön wa olaan Anutuuk
omën pourö ompyaö yaalmë. Pit kawiap
ëën omën muntarö ompyaö yaalmë pöt
pitëm kaalak Anutuu naë rë olëak öpna
akun pötak Anutuuk kaö wesak ompyaö
elniipnaat.

13 Ne peene ar köpël omnaröen ök niamaan. Anutuuk ar kopël omnaröen pim ngönte ök niamëak yaö neaan pël yeem arim naë ya yamëngk pöten kön wiin kaöet pël yaë. 14 Ne ya pöt yamëngkën Yuta omën nem kar narö Anutuuk arën ompyaö yaalni pötaan war ëën pim naë rë olaan kama niöpën wes. 15 Anutuu pitëm kasëng mena akun pötak puuk elniin kopël omnarö ar piiring lup kopëtemer san. Pötaanök Anutuu pitëm kaalak öpna pötak tolëël orööpën? Omnarö weletakaan wal ëak wë pöl Anutuuk kaö wesak ningkën ar wëwë ompyaö panëëtak ön sa. 16 Ngön nokoli nentepar epël wia. Yuta omnaröa yaaul omën namp kaömp nemes wak Anutuun yak kom ëak kaö nent mangkën pöt Anutuuk pout pimot pël wasëpnaat. Ën këraamentta Anutuuk kön wiin misënöt pimot pël wasëpna pöt morötta pimot pël wasëpnaat. Pöta ök Anutuuk kön wiin Yuta omën tenim ëarö pimorö Yuta omën pourö yok pimorö pël yaë.

17 Yuta omnarö ten këra olip yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö këra olip kosangöökmentë ök Anutuuk yaapmentë mor nant ulöp nautön ëautaan il moolëak kosangöökmentë mor nemor urtak yal men moulmëën ëlmentök kaamök ëak mor nailënötring kolap yaningk. 18 Ar arimtën kön wiin isën Yuta omën këra mor mosutë ök ëën il moolëa pöröen ökre was manganok. Ar om mormor misënö kaamök naën, misënöök mormor kaamök yaalni. Misën pö Yuta omnaröa ëarö.

19 Ar, “Anutuuk ten urötak yal men niulëëpënëak mor mosut il moolëa,” pël an koröp. 20 Yok. Pël anëëtak pit kön wi kosang newasën ëautaanök il moolëa. Ën ar pöt, kön wi kosang yewesautaring pitëm urötak wëerek arimtën wak isak anganëën ngarangk këëkë ëën. 21 Anutuuk mor ëlmentëkaan oröaut Yuta omën pörö pitëm utpet ëaö pötaan mait naalmëën il moolëaut. Pötaanök arta utpet ëënë pöt mait naalniipan. 22 Tiar Anutu pim yaë pöten iteneë pim yakömre ya sangën yaaö pöteparën ityaangk. Omën pim wëwëeten kaaö yaauröaan ya sangën yaalmë. Pël ëautak Anutuuk arën yaköm elniin wë. Ar pim naë önë pöt tapël elnieim öpnaat. Ën pël naën ëënë pöt arta il niolapnaat. 23 Ën Yuta omën il moolëa pörö kaalak lup kaip tiak kön wi kosang wasën pöt Anutu kaalak yal mampënëak weëre kosang yaë pöpök pangk pël elmëëpnaat. 24 Ar këra olip kosangöökmentë ök wëën pömentëkaan ilak omnaröa naënganëël Anutuuk yaapmentëk yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëëpna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaaup

25 Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëak ne ngön ngaan ëlëëp wiakaimaut peene tekeri yes epët ëwat sënëak kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëën akun won sëën köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëak yaë pörö pël ë pet irënak 26 pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.
27 Pël ëën nem pitëm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë orööpnaat.”

28 Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitëm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitëm ëaröen kup mowiak Yuta omnarö pimëën yaö wesa pötaan lup sant yaalmë. 29 Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö elmëëpënëak yas mëëa pöt wiap nasëpan. 30 Köpël omnarö ar ngaanëër Anutuu ngön wa olaimauröak peene Yuta omnarö Anutuu ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni. 31 Tapël Anutuu arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëëpënëak elmëën pit peene pim ngön wa yoola. 32 Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elniipënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

33 Elei, Anutu pim könre ëwat pöt maimalëp. Pim könre ëwat pöt öngpök pan tiar yok pangk naëngan. Ën pim ya

yamëngka pöteta ëwat naëngan. 34 Pöta
ngönte ngönëntak epël wia.
“Aköpë könpelën talëpök ëwat sa?
Ma pi köpël wëën talëpök kön mena? Won.
35 Ma talëpök pi wet rëak menaurek kangit
mampën? Pël naëpan.”
36 Omnant poutë songönte pim naë wia.
Pi omnant poutë pepap. Ömën pout pi
kopëtapëët. Pötaanök tiar këtël epotë piin
yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre köröpöt Anutuun kiri elmëëpa

1 Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni
pötaan kosang wesak niamaan. Ar arim
möönre köröpöt Anutuun pëël elmëën kiri
yemangk pöta ök ëëp. Pël ëeë arimtën pi-
morö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël
yeem pöt Anutuun yaap inëën eim önëët.
2 Ar ngönën wonöröa yaaul ëënganok. Arim
könre lupöt Anutuun pël elmëën ngolöp
wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp
wes nimpnaat. Pël ëën Anutuu yaalni
pöten ëwat panë sënëët. Ar ömën ompyaöre
wotpil panë Anutuu kent yaë pöt kom ëak
ëwat sënëët.
3 Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö
ömën newesaup. Pötaanök ar pouröen nia-
maan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ëwat
yaautön köntak kön wiin ispan. Anutuu
nina pöl kön kosang wieë arim wëwëere
ëwat yaautön wotpil wesak kön weswes
ëeë. 4 Tiar ëwat wë. Tiarim möönre köröp
kopëtaöökë kaut selap wë. Ën kaö pötök ya
yamëngka pöt selap. 5 Tapël tiar ömën se-
lapök Kristook yal mangkën möönre köröp
kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim weëre kosang pötring ya ke nentere nent mëmpa

6 Anutu pi komre kolap elniak pim ya
ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang
yaningk. Pötaanök ömën namp pi Anutu
pim ngönte tekeri wesak apnaataan weëre
kosang mangkën pöt pim kön wi kosang
yewesauta ökök pim ngönte tekeri wesak
ap. 7 Namp pi kaamök yaaö yaataan
weëre kosang mangkën pöt karurö kaamök
elmëëp. Namp rë yemoula yaatan weëre
kosang mangkën pöt rë moulöp. 8 Wa
korkor ngön yaaö yaataan mangkën pöt
ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën
pöt panë wesak ëëp. Ngarangk yaaö
yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm
elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt
ërëpsawi kön wieë elmëëp.

Lup sant elmëëpena ngönte

9 Arim karurö yaap wesak lup sant
elmëeë. Ar utpet yaaut kasëng menak
ompyaö yaautakël rë olëak weë. 10 Arim
karurö pitta Kristoëërö pël weseë lup sant
elmëeë. Ar weë ngentiak arim karuröa
yapinöt wak isak maë. 11 Wiapre kor
won, ya kë sak wë Aköpë inëën elmëeë.
12 Aköpön kor eimeë ërëpsawiaring weë. Pël
ëën konöm nant arim naë oröön kosang sak
taueë kimang maim weë. 13 Ën Anutuu
omnarö omën nantëën elek yaëën pöt pit
kaamök elmëak omën ka nantëaanörö arim
naë waisën pöt ompyaö ngarangk elmëeë.

14 Omën narö ar utpet yanuwasën pöt
Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang
maë. Ar piin utpet wasëpnaaten kimang
manganëp ompyaö mowasëpnaan kimang
maë. 15 Omën narö ërëpsawi yaëën pöt
pit kaamök ëak ërëpsawi ëeë. Ën narö ing
yaan pöt kaamök ëak ing aë. 16 Ar om-
naröaring lup kopëtemer sak weë. Arimtën
kön wiin ispan irëak omën yaapöröaring
weë. Arimtën kön wiin ëwatringörö pël ëën
ping wesak angan.

17 Utpetatëën kangiir kangiir ëënganok.
Ar këëkë kön wiak omnaröa itaangkën
ompyaö ëëpna pötökëër ëeë. 18 Ar nga
elmëënëak kön wiinganok. Kan nent wiaan
pöt karuröaring mayaap weë. 19 Karurö,
omën narö utpet yaalniin pöt kangiir
elmëënganok. Anutuuk kangiir elmëëpnaan
wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.
“Saunatë kangut pet yaira pipot nem yaat.
Nook kangiir elmëëmaat. Aköp pi pël
ya.” 20 Ar pöt epël ëeë. “Arën kööre tok
yaalniaurö këën yaëën pöt kaömp meneë.
Iiten yaëën iit meneë. Pël ëën utpet yaautön
kön wiak ëö sëpnaan.” 21 Utpetatök ar il
niwaspan. Won, ar ömën ompyaut yeem
utpetat ngep ëeë.

13

Yang ngarangkörö̈a ngön ngaarëk ö̈pa

1 Tiar omën pourö yang ngarangkörö̈a
ngön ngaarëk ö̈pa. Yang ngarangkörö
pit om pas naaröön, Anutuuk ya
menak moulmëën wë. 2 Namp pi yang
ngarangkörö̈a ngön wa yoola pöp Anutu
pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël
yaë pöp kangut ö̈pnaat. 3 Ompyaurö pit
yang ngarangkörö̈en kas naën ë yaë. Utpet
yaaurö pitökëër kas ë yaë. Pötaanök ar
pitën kasinkasin won önëak pöt omën
ompyaut pëën ëën. Pël ëën pit arën
itaangkën ompyaö sëpnaat. 4 Piporö pit
Anutuu ya omën narö pitök ar ompyaö
önëak ngarangk yaalni. Pël yaëëtak ar utpet
yaëën pöt pit kangut nimpnaatak pitën kas
ëën. Pit Anutuu ngön ngaarëk wak utpet
yaauröaan nga yaalmë. 5 Pötaanök pitëm
ngönöt ngaarëk ön. Pöt kangut elniipanëën
kasiin pëën won, arim lupötökta ompyaut
ëënëëten kön wiak ön. 6 Pit Anutuuk ya
pipot mangkën yamëngk pötaan ar monat
takis men yeë. 7 Pötaanök omnant epot
mampunëak niapna piporö meneë. Pit
takis ke nentere nent poutëën kimang
niaan pöt meneë. Pit omën kaöarö ëën pöt
pitëm yapinöt wak isak maë.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö

8 Ar omnaröa omën nant nina pötë
kangut men pet ireë. Ën lup sant yaaö
pötaar pet irnganëp om ëeim ön. Omën
muntaröen lup sant yaalmë pipop Anutuu
ngön kosangöt ngaarëk yeö. 9 Anutu pim
ngön kosang nant epël wia. “Öngre omp
wëwëet kom ëëngan. Ni omën mën wel wi-
ingan. Ni këkain ëëngan. Ni omën muntaröa
omnantön war ëëngan.” Ngön kosang
pipotre munt nantta wia pout erën ëak
epël ya. “Nimtëën lup sant yaën tapël nim
karipön elmëëm.” 10 Omën lup santtaring
öpna pipop muntapön utpet naalmëëpan.
Pötaanök lup sant yaë pipop Anutuu ngön
kosangöt ngaarëk yeö.

Tiar wotpil wesak ö̈pa

11 Pël ëënëak niiauta songönte epël. Ar
akun epta songönte ëwat wë. Kaëaan yaan
sak wal ëëpena akun temanöm yes. Pöt
ngaanëër ngës rëak ngönën kat wiak kön
wi kosang wesan pötak Kristo pim kama
yanu pöt pet irëpna akunet wali wieëaut
peene pöt temanöm yes pötaanök. 12 Kout
pet irëpënëak yaëën ëlpam wal ëëpënëak
yetapöörar yamë. Pötaanök koutakë yaaut
moolëak ëwaatakë kelre ngilö wetak öpa.
13 Tiar këtë ëwaatak wëaul wotpil wesak öpa. I
ngaat nak kön irikor ëak ngön wa olangan.
Ngasam pas eimeë öngre omp nga ëëngan.
Ngön nga elööre omën muntaröa omnantön
warre kaur ë pël ëëngan. 14 Tiar Aköp Yesu
Kristo pim ök sak wë tiarim koröpöökë kentre kaur pötë ënëm ëëpenaataan kön wiinganëp pim ënëm ëëpa.

14

Karuröa wëwëat sangk kelngan

1 Omën pitëm kön wi kosang yewesaut
wiap yaë piporö mësak wais ingre morörö̈a
öngpök ulmëeë. Pël ëak pitring ngönaak
anëëtaan kön ke nalre nal wiak angan.
2 Omën narö pitëm kön wi kosang yewe-
saut weë yaë pörö pit kön wiin pangk ëën
yenaut pout nëmpnaat. Ën kön wi kosang
yewesaut wiap yaë piporö mësëpöt won,
këënre kaömp pëën yenaurö. 3 Omën om-
nant pout yena pörö̈ak mësëpöt nanën yaaö
pörö̈en kön utpet wiipan. Ën omën mësëpöt
nanën yaaö pörö̈ak pout yenauröen kön
wiin, “Utpet yaë,” pël ëëpan. Won, omën pi-
porö̈eta Anutuuk kama waurö. 4 Pötaanök
arim öröptak omën kaö nampë inëën ru-
upön pim yaauta songönten utpet wesak
aan pangk ëëpën? Pi weë sëpën ma wiap
sëpën pöt pimtë kaöapökëër itenak pangk
apnaat. Kaöap pi taë mowasëpna weët
wieëaupök taë mowasën tauaapnaat.

5 Omën narö Anutuun yaya mapënëak
kön wiin këtë nant kaöat ën nant kotut pël
yaë. Ën narö pël ëëpënëak kön wiin këtë
pout mëngkre mëngk wia pël yaë. Pit pourö
pitëm ëëpna pöt kön kosang wiak pël ëëp.
6 Omën këtë nant kaöat pël kön yawi pi-
porö pit Anutuu yapinte kaö wasëpënëak
pël yaë. Ën omën kaömp pout yen pörö̈eta
Anutuun yowe mëak pim yapinte wak kaö
yewas. Omën mësëpöt nanën yaë pörö
pitta Anutuu yapinte kaö wasëpënëak pël
yeem piin yowe yema. 7 Tiarim öp wë pöt

tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok wel nawiin. 8 Öp wë pöt Aköpëën wë. Wel yawi pöteta Aköpëën wel yawi. Pötaanök öp öpenaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpëërö. 9 Kristo pi wel wiaurö̈ere öp wëaurö tiar pourö̈a kaö sëpënëak wel wiak wal ëa.

10 Ar narö̈ak tol ëën arim karurö̈a wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yemak? Ën narö arta tol ëën arim karurö̈en ökre was yemak? Tiar pourö Anutuu naë sëën pim ngön yaatakök niaan pet irëpnaat.
11 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.
“Aköp pi epël ya. Ne wëwëetaring wëaupök yaap pan yeniak.
Omëm pourö neen rar rë wesirak yaya neapnaat.
Pël ëak Anutuun, ‘Pi Anutu panëëp,’ pöt war wesak apnaat.”
12 Pötaanök tiar omën pourö tiarim wëwëatë songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmëën wiap ëëpanëën ngarangk ëëpa

13 Pötaanök tiar nenera wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yaaut sëp wesak kön epël wiipa. Tiarim karurö omën nant elmëën kawiap ëak saun koirpanëën ngarangk këëkë ëëpa. 14 Ne Aköp Yesuuk yal menak wë omën yena nentere nent epot kewilringöt won pël kön kosang yawi. Pël yeëetak omën namp pi könöök omën nantön kewilringöt pël wesak nëmpna pöt yaap kewil mowasëpnaat. 15 Ar kaömp nant yenën arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pël wesak ya këlangön ëën pöt ar lup sant naalmëën yeë. Kristo pi omën pipopëënta wel wiaup. Pötaanök arim yena pötak utpet mowaspan. 16 Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntaröak utpet wesak apanok sëp weseë. 17 Pöta songönte epël. Anutuu wa ngaöök yanimë pöta këët iire kaömp yena pöt won. Pöta kë pöt wotpil mayaap wë, ërëpsawiaring wë pipët Ngëëngk Pulöök yaningk. 18 Omën Kristoë inëën sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëën omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sëpnaat. 19 Pötaanök tiar ompyaö pipot pëën ë yesem mayaap öpa. Pël ëak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëër ëëpa. 20 Ar yenautëën pëën kön wieë Anutuu yaat utpet wasngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël ëautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö ëngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir. 21 Arim kar namp ëngk ma e wesak kön utpet wiipanëën animaöre wain i ngaat nëëre omën ke nentere nent yeë pöt sëp wasënë pöt yok pangk. 22 Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëër ëwat wë. Omën namp pi kön wiin pim ëëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëër ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. 23 Ën namp pi kön selap yaalmëënak köntak nëmpna pöt Anutuuk kön wiin utpet sëpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanak ëa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë ëëpena pöt saunaring ëëpnaat.

15

Tiarim karurö̈en kön wieë lup kosang sëpnaan kaamök elmëëpa

1 Kön wi kosang yewesautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap pörö̈en kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimtë kentöökë ökök ëëngan. 2 Tiarim karurö̈en kön wieë lup kosang sëpnaan kaamök elmëëpa. 3 Kristo piita tapël pim kentöökë ënëm naën ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëën yes.” 4 Ngön ngaanëër ngönëntak retëng ëa pöt tiar rë nuulöpënëak retëng ëa. Ngön pipotök ëpre wiap elniak lup kosang niwasën Anutuu wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng ëaut. 5 Anutu pi wiapre korre lup kosang yewesa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë ëa pöl lup kopëtemer sak ön. 6 Pël ëeë arim lupre këmët erën ëak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya man.

Kristo pi Yuta omnarö̈ere kopël omnarö kaamök elmëa

7 Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuu yapinte ngaarëk wes mëënëëtaan arimënt nener sant weseim ön. 8 Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaaup pöt pet elniak pim ten Yuta omnarö̈a ëarö̈en ngön kup mowia pöta këët orööpënëak Kristo pi wais ten Yuta omnarö̈a inëën elnia. 9 Pël

ëak Anutu ar köpël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëak pël ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.
“Ne köpël omnaröaring wë yaya niaimeë
nim yapinte ompyaö wesak tan rë wiwi
niamaat.”
10 Ngön munt nent ngönëntak epël wia.
“Köpël omnarö arta Anutuu omnaröaring
ërëpsawi ëën.”
11 Ën kaö nenteta epël wia.
“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë.
Omën pouröere pourö piin yaya map.”
12 Ën Aisaia puuk ngön nent epël ëa.
“Sesi, Tewitë pepap, pim kurmentëkaan
omën orööpna pöp pi köpël omnaröa
kaö sëpnaap.
Pël ëën köpël omnarö pit piin kön
nganngan eimeë pitëm ompyaö
mowasëpnaapön kor öpnaat.”
13 Anutu omën ompyautëën kön kosang wiak kor wë pötë pepapök ar Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin ërëpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

Pool pi pimtë ya yamëngkautaan ërëpërëp ëa

14 O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë ëwat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rë yemoulan pöten kön kosang yawi.
15 Pël ëaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëën yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö ëënëëten pölöp naën omën ke nentere nent ëënëak pep epwer ngolöp wesak retëng ë yaningk. 16 Puuk ne ar köpël omnaröen Yesu Kristo pim inëën ru wes neulëa. Ne kiri ar yaaupë ök wë Ngëëngk Pulöök ar köpëlörö ngëëngk niwasën kiri ar yaalmë pöl ëën Anutuuk arën itenak kent ëëpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.
17 Ne Yesu Kristook yal menak Anutuu yaat yamëngk pötaan yok pangk ërëpsawi ëëmaap. 18 Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëën ar köpël omnaröa naë ök niiaöre ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarëk waurö. 19 Pël yaëën Ngëëngk Pulöök weëre kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuu ngön ngaarëk waurö. Pël ëeë Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës rëak aö yesem yang maim nera yapinte Ilirikam pörek së mën pet iraut. 20 Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentieimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës rëak ök maimaurek amaaten kaaö.
21 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.
“Omën pim ngönte kat nawiin ëauröak piin
itaampnaat.
Omën pim ngönte ëwat nasënöröak ëwat
sëpnaat.”

Pool pi Spen yangerakë sëpnaanök Rom omnaröen itaampënëak mëëa

22 Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën ëaut. 23 Pël ëautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön wieimaut pötaanök. 24 Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël ëak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël ëak wë olëak arim naëaan nampök mës newak së kanö pet elnëën sumaat. 25 Peene pöt ne Yerusalem kak së Anutuu omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yeë. 26 Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön kopëta wesak Anutuu omën omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omën nant wes mëëpënëak kom ëa. 27 Pitëmtok pël ëëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pit Yuta omën pöröa kangiir nenteta wieëa. Pöt Yuta omën naröak köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëa. Pötaanök köpël omën pöröak kangiir Yuta omën ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampënëak kent kön wia pöt yok pangk. 28 Pël ëën ya epët pet irak pitëm omën kom ëa epot wak së Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat. 29 Ne kön wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyaö elniin pangk ëëpnaat.

30 Karurö, ne ke urak epël niamaan. Tiarim Aköp Yesu Kristoore Ngëëngk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering weë ngentiak Anutuun kaamök elnëëpnaan kimang

maim ön. 31 Ar nem Yutia yangerak së omaatak Anutuuk ngarangk elnëak omën ngön ompyaut kasëng menauröa moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël ëak omnant wonörö mempaan wak sumaatak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent ëëpna pötaanta kimang maim ön. 32 Pël maan Anutuuk kent yaëën pöt ne ërëpsawiaring arim naë wais ömaatak kë sumaat. 33 Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

Pool pi omnaröaan yowe mëëa

1 Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte ëwat sënëën ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaaup. 2 Pi omnarö kaamök yaalmëem neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëën weseë Anutuu omnaröa yok pangk ëëpena pöl pi sant mowasën. Omnantëën elek yaëën pöt kaamök elmëën.

3 Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar. 4 Piarip ne wel wiimëak yaëën piarpim wëwëet utpet wesak nemëën wel wiipënëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntaröakta piaripön yowe yemak. 5 Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönënëën wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël ëak omën nem kar panëëp Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Esia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup. 6 Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man. 7 Antronikasre Sunias Yuta omën nem kar neering wii kaatak wakaimauwaar piarpimëënta yowe yemak pël ök man. Ne om wëën piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël ëak pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë. 8 Kristoën yak nem kar panëëp Amplietas pimëënta yowe yemak pël ök man. 9 Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngk pöp pimëënta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Stekis pimëënta tapël yeë pël ök man. 10 Apelis omnaröak itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëëaupëënta yowe yemak pël ök man. Pël ëak Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man. 11 Yuta omën nem karip Erotion pimëënta yowe yemak pël ök man. Pël ëak omën Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man. 12 Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëënta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Pesis tapël Aköpëën yak ya kaö yamëngk pöpëënta yowe yemak pël ök man. 13 Rupas Aköpë omnaröak itenak ompyaö panëëp pël yema pöpre pim ëlëp nem ël sa pöpëënta yowe yemak pël ök man. 14 Pël ëak Asinkritasre Plikonre Emisre Patropasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. 15 Pël ëak Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuu omën pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

16 Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Ka poutë ingre mor sak wëauröak yowe yenia.

Omën naröak ingre mor saurö kom ëa

17 Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëën. Pit ngönën rë nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampun. 18 Pöt omën ke pil yaë piporö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëën naën. Won, pit pitëmtë koröpöökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omën utpetatë songönte këëkë ëwat nasënöröen morök elmëak wiap yemowas. 19 Ar ngön ompyaut ngaarëk yeö pöt omën pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wëwëetaan ërëpsawi yeë. Pël yeëetak nem kentöök ar ompyaö yaauten ëwat panë önëët, utpet yaauten kön wiingan. 20 Pël ëën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën naröak Rom omnaröen yowe yema

21 Timoti neering ya ngawiap puukta arën yowe yenia. Pël ëën Yuta omën

nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pörö eta tapël yenia.
22 Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yeniak. 23 Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëën wëën ingre mor pourö wais pim kaatak ngönënëën wa top yaë. Ën Erastas ka epöökë mon ngarangkëpre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.
24 [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

25 Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yeniak epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëër ëlëëp wiakaimautök peene akun eptakök Anutuuk tekeri yewas. 26 Tektek omnarö ngaan retëng ëën këët tekeri oröa. Pël ëën Anutu wakaim öpnaap omën pourö kat wiak ngön ngaarëk öpenëak kosang wesak maan ngön ompyaut tekeri sëën yang poutë omnarö pangk kat yawi. 27 Yesu Kristo pim elnia pöten kön wiak këtël epotë yayaatakaan yayaatak maim öpa. Yaap.
[Yok pi tapët.
Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 24 pöta ök won sëën Pool pi Epesas kak wë pep epwer Korin kakë ingre morörö retëng ë mena. Korin ka pö Krik yangerakë ka kaö naö. Pörek Yuta omën narö Krik omnaröaring wakaima. Korin kak wëauröakaan selap utpet eëima.

Pool pim pep epwer pöt, Korin kakaan wes mëënak kangwer mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-9*
Ingre morörö komkap ëa *1:10-4:21*
Öngre omp wëwëeta ngönte *5:1-7:40*
Omp ak kaaröröa ngönte *8:1-11:1*
Ingre moröröa yaya yaaöre wëwëeta ngönte *11:2-14:40*
Kristoë wal ëautere tiarim wal ëëpenaat *15:1-58*
Yutia ingre moröröaan kaamök elmëaut *16:1-4*
Ngön mëët *16:5-24*

1-2 O Anutuu ingre mor sa Korin kak wëaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omën sumëak neulëaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wë pep epwer retëng ë yaningk. Anutuuk ar pim omën wes niulëën Yesu Kristook yal menak wëën ngëëngk niwasën wë. Pi ka poutëaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamëëaurö pitta pim omën wes moulmëa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

3 Tiarim Pepap Anuture Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

4 Anutu pi Yesu Kristo pimëën yak komre kolap elnieim wë. Pötaan ne arimëën kön wieë kët ël epotë Anutuun yoöre ërëp maim wë. 5 Anutuuk komre kolap pöt yaalniin Kristook yal menak wëën ompyaö niwasën ar kön tektek wë pöta songönte kosang wesak ök yaaurö. 6 Pipët Kristoon tekeri wesak yaaö ngön pöt arim naë kosang sak wia. 7 Pötaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orö tekeri rëëpna akuneten kor wë Ngëëngk Pulöökë yaningk pötön ngönëntaan ngöntök naëngan. 8 Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasën taë wëën ënëmak pim waisëpna akun kaöaöök Anutuu ëöetak ketre saun won önëët. 9 Pöt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopëtemer sënëak yas niiaurö pötaanök. Pi pim elniipënëak ök niia pöt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasëpenaat.

Ingre mor saurö komkap ëa

10 Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosang nena pötaan ngön epët kosang wesak niamaan kat wieë. Ar komre kap ëënganëp ngön ke kopëtal aë. Arim könre lupöt kopëtal wiaan weë. 11 Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tekrak komkap wia pël neeaut. 12 Nem pël yeniak pöta songönte epët. Ar epël yamëëaan ya. Arim naëaan naröak, "Ten Pool pimorö," pël yaan naröak, "Ten Apolos pimorö," pël yaan naröakta, "Ten Pitaëërö," pël yaan naröak, "Ten Kristoëërö," pël yeëan ya. 13 E tolëël? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimëën yak këra yetaprak wel wian ma? Ma ar nem ënëm ëënëak nem yapintak i nimëa ma? Won. 14 Ne arëkaan omën selap i namëën, Krispasre Kaias piarpimënt. Nem omën selap i nemomëën ëan pötaan ne kön wiin ya kë yes. 15 Pötaanök omën naröak nook ar nem ënëm ëënëak nem yapintak i nimëan ngön pöt yok pangk naëpan. 16 Aö, ne kat kolanëp. Stepanas pim kaataköröeta i momëauppe. Munt naröeta i momëan ma won wes ne ëngk ma e wesak yaë. 17 Kristo pi ne omnarö i mëëmëak wes nenemëën, ngönën ök amëak wes nemëaup. Pël ëëma pöt ne ëwatöröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaprak möa pöta këët mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

18 Yaap, Kristo pi këra yetaprak wel wia ngön pöten omën kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. Ën omën Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim weëre kosangöt pet yaalni pël yewas. 19 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne omën narö pitëmtën kön wiin ëwatörö
pël yewas piporö pitëm ëwatöt wak
moiramaap.
Pël ëak omën narö pitëmtën kön wiin kön
tektek yaaurö pël yewas piporö
pitëm könöt wa moolamaap.”
20 Pötaanök ëwat omën piporö tolëël ëëpën?
Ma kön tektek yaaö piporö tolëël ëëpën?
Ma omën yangerakë omnantëën ngön nga
eleim wë piporö tolëël ëëpën? Anutuuk
yangerakë ëwat pöt irikor yaaut pël pet
yaalni.
21 Anutu ëwat pepap puuk kön wiin
yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin
ëwat nasën ëëpënëak elmëa. Pim ngönënöt
ten ök yaan kaar omën naröak mosut pël
yewas pöt ök aan omën narö kat wiak
kön wi kosang wasën utpetetakaan kama
moöpënëak kent yaë. 22 Ten Yuta omnaröak
epël yak. “Ni omën it ngolöpöt tenim itöök
ëën pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” Ën
ar Krik omnaröak epël yak. “Ni ngön nent
ök aan pöta songönte tenim könötök ëwat
sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.”
23 Pël yaketak ten Kristo këra yetaprak
möön wel wia pöta songönte ök yaan
Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën
omën muntarö pitta kat wiak, “Kön irikor
ëak yak,” pël yewas. 24 Pël yaëën omën
Anutuuk pimëën yaö niwesaurö, Yuta
omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo
këra yetaprak möön wel wia pöta ngöntak
Anutu pi ëwatre weëre kosangringëp pöt pet
yaalni. 25 Omën Anutuuk elmëën naröak
kön wiin irikor yaë epëtak yangerakë
omnaröa ëwatöt il yemowas. Ën omën
Anutuuk elmëën naröak kön wiin wiapre
kor yaë epëtak yangerakë omnaröa weëre
kosangöt il yemowas.
26 Karurö, ar ngaanëër Anutuuk yas niak
pimëën niwesa pötak arim wakaimauten
kön wieë. Omnaröak arim tekrakaan omën
selap ëwatre weëre kosang yapinringörö pël
naniwasën ëa. 27 Pël ëaap omën yangerakë
omnaröak ëwat wonörö pël yewas piporö
Anutuuk yas niak ëwat yaningkën ëwatörö
ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö
pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre
kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö
yemongawis. 28 Pël ëak omën omnaröak
kön wiin omën pas yapin won irëak wëën
omnaröa kaaö yaaurö Anutuuk yas yeni-
aan isaurö il yemowas. 29 Anutuuk yang
omnarö tiar pim ëöetak tiarimtok tiarimënt
wak isnganëak pël elnia. 30 Anutuuk tiar
Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar pi-
iring wë ëwatöt wak Anutuun kön yawi.
Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën,
“Wotpilörö,” pël yenia. Anutuuk tiarimëën
yak ulmëën pi utpetetakaan kama niön
kölam sak wë. 31 Anutuuk tiar ngönëntak
epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. “Namp
pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëël ko
wesak ap.”

2

Pool pi Kristo këra yetaprak möa pöta ngönte ök mëëa

1 Karurö, nem ngaan Anutuu ngön këët
ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak
ngön öngpökötre ëwatringöröa ya pöl ne-
niaan ëaut. 2 “Ne ngön munt nant ne-
mangön, Yesu Kristo këra yetaprak möön
wel wia pöt pëën ök memaat,” pël wesak
waisaup. 3 Pël ëak wais wiapre korring
wë ngönën wak isak niangönëak kas kön
wiak reireë ureimaup. 4 Pël yeem nem
ngön aöre ngönën ök niiaö pël eiman pöt
omnaröa yaë pöl ar kön ngolöpöt önëak ne-
niaan. Won, ne ök yeniaan Ngëëngk Pulöök
kaamök elnëën pim weëre kosangöön ite-
naurö. 5 Omnaröa ëwatötön kat wia pötaan
won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan
ar piin kön wi kosang wasënëak ne wiapre
korring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ëwatöt yaningk

6 Ne omën Anutuu wëwëetak kosang
sak wëauröen ëwatta ngönöt ök yeniak.
Yang omnaröere omp aköröa ëwatta ngönöt
naën. Pörö pit kö sëpnaarö. 7 Anutu pim
ngön ëlëëp wiakaimaut nem war wesak
ök yeniak epot ngaanëër kutömre yang
won wiaan Anutu pimtë wakaimautak
kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar
kutömweri së ëwaatak öpenëak war wes yan-
ingk. 8 Yang omp aköröak Anutu pim ëwat
ëlëëp wieëa pöten ëwat nasën ëa. Pit ëwat
ëanëën yok pangk kutöm Aköp, iere kasir
pepap, këra yetaprak namöön ëan tapön.

9 Pit ëwat naën ëautak ne ngönëntak epël wia
pöten ök yeniak.
“Omën omnaröak itaampööre kat wiire kön
wi pël naënöt
Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan
kopëta wes wia.”
10 Ngön pipët ëlëëp wiautak Anutu
pim Pulö wes mëën pöta songönte tek-
eri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë
songönöt ëwatëpök Anutu pim yaauta
songönteta ëwat wë. 11 Tiar omnarö
nampök nampë könöön ëwat naöngan.
Pimënt kön pepapökëër ëwat öpnaat. Pöta
ök omën nampök Anutuu könöön ëwat
naöngan. Pimtë Pulöökëër ëwat wë tekeri
yewas. 12 Anutu pi yang omnaröa könö tiar
naningkën ëa. Pi tiar pim omën ompyaut
yaningk pöta songönten ëwat sëpenëak pim
Pulö ningkën waut. 13 Ten Anutuu omën
ompyaut yaningk pöta songönten omnaröa
könötëaan ök neniaan. Ngëëngk Pulöök re
nuulön omën Pulööring wëauröen ngönënta
songönte tekeri wes yaningk. 14 Omën
Ngëëngk Pulö naönörö pit Anutuu Pulöök
ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin
yaë. Ën Ngëëngk Pulö waurö tiarökëër
pöta songönten ëwat wë. Pötaanök omën
Pulö naönörö pit songönten yok pangk
ëwat nasën ëëpnaat. 15 Omën Anutuu Pulö
ningkën waurö tiar omën pout yok pangk
kom ëëpenaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim
songönten ëngk ma e wesak pangk kom
naën ëëpnaat. 16 Pöt pit Anutuu songönten
köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak
epël wia.
“Talëpök Anutuu könöön ëwat wë?
Talëpök pi omnantön ëwat sëpnaan rë
moulöpën?”
Omën Pulö naönöröak yok pangk naën
ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulön Kristoë kön
yawi pöl yeë.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

1 Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen
ök yamëëa pöl arën ök niamëak ök ëën
pangk naën ëaut. Kristoë ngöntaan ar
öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yanger-
akë omnaröen ök yamëëa pöl arën ök
niiaut. 2-3 Öngaarö pit kaömp kosangöt
nanëmpan, kapa pëën nëmpnaat. Ar
öngaaröa ök ngönënten köpël wëën yak
ne ngönën öngpököt pëën ök niiaut. Ën
peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök
ngön öngpököt pangk ëwat nasëngan. Ar
arim karuröen kaaö ëëre neneren sërere
ngön aö pël yeë pötak wëwë ngaantakël
wë yangerakë omnaröa yaaul yeë pël pet
yaalni. 4 Ar naröak, “Ten Poolëërö,” pël
yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” yak.
Pötaanök yang omnaröa wëwëetakël wë pël
yeniak.

5 Ar tol ëën ten Apolos kom yaalni? Ar
kön wiin Apolos puukëër kaöap Kristo pim
ököp pël yaë ma? Ma Pool nookëër kaöap
Kristo pim ököp pël yaë ma? Won, tenip
om Aköpë inëën pëën yaauwaarök namp
ya nentak kom ë niulëën ya yamëngkën ar
piin kön wi kosang wesaut. 6 Tiar ya lupöök
nampök wet rëak öpöt ngëntën nampök
nön yati. Pöta ök ne wet rëak ngönën
ök niaan Apolos ënëmak ngarangk elnia.
Tenip om pël ëauwaar Anutuukëër kaamök
ëën këët yaarö. 7 Pötaanök ngëntööre
nön ti pël yaë pöaar yapin wonaar. Ën
kaamök ëën këët yaarö pöpökëër yapin-
ringëp. 8 Yangëntaupre nön yatiaup pi-
arip kopëtalaar. Ën sum öpna pöt neenem
ya yamëngkauta ökök Anutuuk namp nal
mangkën öpnaat. 9 Tenip Anuturing ya
yamëngkauwaar. Ën ar pöt Anutu pim ya
lupö pël yeë. Pël ëën pi ngarangk yaalni. Ar
tenpimorö won.

Ngönënë ya omnarö ka ök yarëauröa ökörö

Ar Anutu pim kaat pël yeë. 10 Anutu
komre kolap elnëak pim yaatak neulëaup.
Pël ëën omën ka ompyaut ök yarëaupök
wet rëak ök ëak wap kosang panëët yewe-
sir pöl nook wet rëak ngönënta songönte
ök niiaut. Pël ëën omën muntarö yal
menak wap pötë rangk ök yarë pöl narö
peene arim naë ngönën ya yamëngk. Omën
peene arim naë ya yamëngk pörö pit këëkë
wesak ngönën ök niiaö ngarangk elniip.
11 Ne Kristo pim ngönte arën ök niiaut.
Pim ngön pöt ka wap weit wesira pötë
ököt. Pötaanök omnaröak pöt ti olëak
wap muntat yok pangk newesirën ëëpnaat.

12 Wap weë pötë rangk ka ök rapënëak
naröak koolre siluwaare këlsum kësangring
ompyaö pipot wak pël yeë. Ën naröak
këra wiapötre perre koin teënt sak yaila
utpet pipot wak pël yeë. 13 Pël ëën omnarö
tiarim neenem ya yamëngkautë songönöt
tekeri sëpnaat. Akun kaöaöök Anutu pi
tiarim ya mëneimautë këët esuwesök war
wasëpnaat. Tiar pimëën ompyaö elmëeiman
pöt koolre siluwaare këlsum kësangringötë
ök nanikotön ëëpnaat. Ën utpet elmëeiman
pöt këra wiapötre perre koin teënt sak yail
pötë ök es kot won sëpenaat. 14 Pël ëën omën
narö wap weë pötë rangk ök rëën esuwesök
nokotön ëëpna pörö Anutuu naëaan kangut
öpnaarö. 15 Ën narö wap weë pötë rangk
utpetatring ök rëën es kotön kangut naön
ëëpnaat. Pël yaëën omën pörö es nokotön
wëën Anutuuk omën pëënörö esuwesiaan
kama wa ulmëën öpnaat.

Ingre mor saurö pit Anutu pim ngëëngk tupët

16 Ar Anutuu ngëëngk tupta ökörö.
Pötaanök pim Ngëëngk Pulö arim lupötë wë.
Pöten ar köpël ma? 17 Omën namp pi Anutu
pim tup ngëëngk wesa pöt utpet wasën pöt
Anutuuk kangiir utpet mowasëpnaat. Pöt
Anutuu tup pöt ngëëngkët pötaanök. Pim
ngëëngk tup pöt ar tapörö.

Tiar ngönënë wotöököröen wak isak angan

18 Arimtok arimtë lupötön morök
elmëëngan. Arëkaan namp pimtën kön wiin
yangerakë omnaröa ëwatöt wak wë pël
yewas pipop Anutuu ëöetak ëwatëp pël sak
öpënëak pöt yang omnaröa ëwatöt kasëng
menak wëën pitök piin kön irikor yaaup
pël map. 19 Yangerakë omnaröa ëwat pipot
Anutuuk itaangkën kë wonöt pël yaë. Pipta
ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën omnaröak kön wiin ëwatringörö pël
yewas piporö morök yaëën
Anutuuk maan pitëmtë morök pötök utpet
yemowas.”

20 Ën kaalak ngönëntak nenteta epël ya.

“Aköp pi yangerakë omnaröa ëwatötön kön
wiin pasut pël yaë.”

21 Pötaanök arëkaan naröak ngönënë
wotöökörö komre kap ëak wak isak
anganok. Omën pout arimtëëtok. 22 Pool
neere Apolosre Pita ten pourö arimorö. Ën
yang epërere öp wëautere wel yawiautere
omën peene wia epotere ënëmak orööpnaat
pipot pout arimot. Anutuuk arimëën yaö
ëaut. 23 Ar pöt Kristoëërö, ën Kristo pöp
Anutuup.

4

Aköp pimtok pim ya omnaröa wëwëat kom ëëpnaat

1 Ar ten ngönënë wotöököröen kön wiin
Kristo pim inëën wë Anutuu ngön kë
ngaanëër ëlëëp wiakaima pöt ngarangk ëak
ök yaaurö pël sëp. 2 Pël ëën ngarangköröa
ngön kosangët epël wia. Ngarangkëp pim
ya mena pöt këëkë wesak ngarangk ëëp.
3 Ne pöt, arök ma omën munt naröakta ya
Anutuu nena pöt wël elnëënë pötaan ne kön
selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt
pasut. Nemtokta nem yaaut wël naëngön.
4 Nemtok nem yaauten kön wieë utpet nent
nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan
pangk naëpan. Aköpökëër nem yaaö pöt
wël elnëëpnaat. 5 Pötaanök akun Anutuu
wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat
kom ëëngan. Ënëmak Aköpë waisëpna akun
pötak pi omën koutak ëlëëp wia pöt wak
ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent
kön wia pötta tekeri wasëpnaap. Pël ëak
Anutuuk omnarö tiarim yaaut kom ëak
neenem yaautë kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aima

6 Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar
kaamök elniipënëak ten Apolos tenpimtë
songönte ök yeniak. Pël ëak ngön ngönëntak
wia pipot ilap riinganëën tenpim ënëm
ëënëëten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom
ëak ngönënë wotöökörö nampön wak isak
ëak nampön wak irëak angan. 7 Karurö,
ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö
yok pangk kom ëën ma? Won. Anutu
pimtok omën pout yaningk, arimtok naön.
Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk
pöten ar tol ëën arimtën kön wiin nan-
ingkën koröp oröön arimtën wak yawis?

8 Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën
peö ëak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuu
omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak
wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö

nasën wë. Pël ëaap nem kentöök ar pël ëak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen. 9 Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot niwesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëën wë pöröa ök. Pël ëën enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël ëënëak yanuulë. 10 Ten Kristoë ngönte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin ëwatringörö pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaaurö pël yaë. Ën arimtok arimtën kön wiin weëre kosangringörö pël yaë. Pël ëën omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaaurö. 11 Ngaanëër ngöntök ëauröak om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëën omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë? 12 Pël yeem ten këëre kaömp koirënaak yak tenimtë morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiir utpet naalmëën yeë. 13 Pit utpet wesak yeniaan kangiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwesaurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëërö pël yaniwas. Tenën pël elnieimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul ëëpënëak mëëa

14 Ne ar ëö sënëën ngön pipot neniaan. Ar nem ruurö yak yaköm ëën kön tektek sënëak ök yeniak. 15 Ar Kristook yal menak wëën omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël ëaap ar pep selap won. Nemënt kopëtapök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saup. 16 Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl ëeë. 17 Ar nem yeë pöl ëënëak Timoti arim naë wes mëën yewais. Ngönëntaan pi nem ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngolöp wes nimpnaat. Kristook yal menak ëpena ngön pöt ne ka poutë ingre mor saurö en ök maim wë.

18 Ar naröak neen, “Pi eprek newaispan,” pël aimeë kölokkölok eim wë. 19 Pël ëaap Aköpök kön wiin pangk ëën pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël ëak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naëngan. Pitëm omnant yaautë songönöt tekeri wasën ar pit weëre kosangringörö ma won pöten itaampunëët. 20 Anutu pim wa ngaöök nimëën wë pöta songönte ngön pëën yaaut won. Pöt weëre kosangring wë Anutuu ngönta ënëm yaaut. 21 Ar taltaan kent kön yawi? Utpet ëeim wëën ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëën lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

1 Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekrak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaut oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi. 2 Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol ëën arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop arring öpanëën waö ë mëënë pöt ompyaö. 3 Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt arring wë. Pötaanök ne arim naë wëa ëëma pöl omnampë utpet ëa pöt kat wiak kom ëak epël yeniak. 4 Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimorö pël kön wieë wa top yaëën nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangö nimpnaat. 5 Pël ëën ar omën pöp Setenök këlangön menak pim wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöaöök Aköp Yesu pim tekeri sëpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëeë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëëpënëak mëëa

6 Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten ar köpël ma? “Pol pëwëö repak kot nent oröak yaapötë sëën pout kakam ëëpnaat.” Pöta ök utpet arim naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëën ngarangk këëkë ëeë. 7 Ar pöt utpet wonörö.

Pötaanök pol pout kakam ëëpanëak pëwëö ti yemoolak pöl omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëën pi waö ë mëeë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sëpënëak Kristo sëpsëp ket ëak möa. Pötaanök arta utpet ëënganëën omën pöp waö ë mëeë. 8 Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërëp yamëëa pöl tiar utpet pout kasëng menak kölam wë ngön këët apa.

9 Ne pep newer wet rëak epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng meneë,” pël niaut. 10 Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa pörö kasëng mampun pël newasën ëaut. Ar ngönën köpëlöröaring ngöntre kar naën yeëan talte yang epër yok pangk sëp wasën. 11 “Ar omën namp pimtën, ‘Ne ngönën wak wë,’ pël aimeë arën, ‘Karurö,’ pël niaim wë öngre omp wëwëet utpet ëëre omnantön war ë, Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk wasööre omnaröen ökre was maö, i ngaat nak kön irikor ëëre këkain ë pël yaë ke piporö kasëng mampun,” pël kön wiak retëng ë ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi ëëngan. 12-13 Nook ngönën wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëër pël ëëpnaat. Ën ar ingre mor saurökëër arim wëwëat yok pangk kom ëënëët. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën utpetap arim tekrakaan waö ë mëeë.”

6

Ngönën kat wiaurök nener ngön yaatak ulmëëngan

1 Ar ingre mor sauröa naëaan omën namp pim karipëën ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëëpënëak pöt yang ngarangk ngönën wonöröa naë yok pangk sëpën ma? Won. Pi Anutuu omën sauröa naë së moulmëën kom ëëp. 2 Ënëmak akun kaöaöök Anutuu omën saurö tiarök yangerakë omnaröa wëwëat yok pangk kom ëëpena pöten ëwat wë. Ar ënëmak yangerakë omnaröa wëwëat kom ëënë pöt kot wia epöökëër yok pangk kom ëënëët. 3 Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom ëëpena pöt ar ëwat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yangerakë wëwë epëtaan kom ëëpena pöt kotte. 4 Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yangerakë omnantëën ngön wieëa pöt tol ëënak ngönën won arim ëwat pöröen pitök kom ëëpën yemak? 5 Ne ngön pipët ar kat wiak ëö sënëak ök yeniak. Arim naëaan ëwat omën namp karaar kom ëëpnaap won ma? 6 Wë koröppe. Pël ëaap ngönën kat wia nampök karip ngönën wonöröa naë ngön yaatak ulmëën ya yamëngk.

7 Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasööre arimot këkain ë pël yaëën kangiir naalmëën ëënë pöt yok pangk. 8 Pël ëaap arimtok omën naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

9 Omën utpet yaaurö Anutuuk wa ngaöök nemomëën ëëpna pöten ar ëwat wë. Ar omën epotön köpël ëëngan. Omën öngre omp nga yaaöre Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa, öngre omp wëwëet utpet yaaöre omp nampök namp ëöaat yaalmëaö, 10 këkain yaaöre omnantön war yaaö, i ngaat nak kon irikor yaaöre utpet wesak yaaöre omnarö möak këkain yaaö utpet ke pilörö Anutuuk wa ngaöök nemomëën ëëpnaat. 11 Ngaan ar narö pi tapël wakaimauröak peene Aköp Yesu Kristook yal yemangkën tiarim Anutu pim Pulöök i niirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëën yaö sak wë.

Ompyaö wë Anutuu yapinte wak isak apa

12 Ar naröak epël yak. “Omnant pout yok pangk ëëmaat,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak omën nantök ar pangk kaamök naalniipan. Neenta, “Omën pout yok pangk ëëmaat,” pël amaatak omën nent kaö sëën inëën elmëëngönëën pël naëngön. 13 Ar naröak epël yak. “Kaömp pöt yaatakëët yak nëën yaatak yes. Ya epët kaömpötëët,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Ën möönre köröp epö öngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre köröp epö Aköpë

inëën elmëëpënëak yaö ëau. Aköp pi tiarim möönre köröp epöökë pepap. 14 Anutuuk
Aköp weletakaan wal ë ulmëaupök tiarta
tapël pim weëre kosangöök wal ë niulëëpën
sa. 15 Arim möönre köröp pipot Kristo
pim köröp lup nant ar pöt ëwat wë. Ar
kön wiin arim möönre köröp wak öng kan
pas yaaupring erën ëën pangk ëëpën ma?
Pël naëngan, won pan. 16 Omp namp
öng kan pas yaaupring erën yaë pöp pi
öng pöpring köröp kopëtaö yeö ar pöten
köpël ma? Pöta ngönte ngönëntak epël wia.
“Piarip pouwaar erën ëën köröp kopëtaö
pël ëëpnaat.” 17 Ën namp Aköpring yal
ëak wë pipop piiring könre lup kopëtemer
sak wë. 18 Öngre omp nga yeë pippel
sëp weseë. Utpet muntat omnaröak yaë
pipot pitëm köröpöt utpet newasën yaë.
Ën namp öngre omp nga ëak pöt pimtë
köröpö utpet wasëpnaat. 19 Arim köröp
pipö Ngëëngk Pulö pim ngëëngk tupët pöt
ar köpël ma? Anutuuk Pulö arim lupötë
ulmëën wë. Arim köröp pipö arimtëö won,
Anutu pimö. 20 Puuk sum kësang elniak ar
utpetatë öngpökaan kama wak pimëën ni-
wesa. Pötaanök ar ompyaö wë pim yapinte
wak isak aë.

7

Öngre omp yaauta ngönte

1 Arim ngön neen pepeweri pëël
neean pöt ne kangiir ök niamaan kat
wieë. Omën namp omp tek öpna pöt
ompyaö. 2 Pël ëënëëtak öngre omp nga
yaaut kësang wia. Pötaanök pötak wer
niöpanok ompörö neenem öngöp wak
wëën öngöröeta neenem ompöp wak önë
pöt ompyaö. 3 Ompöpë köröp pipö pim
öngöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. Ën
öngöpë köröp pipö ompöpëö. Pötaanök
keimön elmëëpan. 4 Pöt tol ëën? Öngöp
pimtok pim köröpö ngarangk naën, pim
ompöpök pël yaë. Tapël ompöp pimtok
pim köröpö ngarangk naën, pim öngöpök
pël yaë. 5 Öngre omp weëaurö ar nener
köröp keimön elmëëngan. Om Anutuun
ök manëak wet rëak ngön ë kat men ëak
akunet om wiaan arim köröp keimön ëënë
pöt yok pangk. Pël ëën akun pöt pet irën
Setenök morök elniin arim köröp ngarangk
naën wë öngre omp nga ëënganëën kaalak
erën ëën. 6 Ar öngre omp ëënëak yeniak
pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pël ëënë
pöt yok pangk pël yeniak. 7 Nem kentöök
ar pourö nem ök tek önëak kent yaë. Pël
yaëëtak Anutuuk elniin narö öngre omp
wak wëën narö tek wë. Pi tiar pël ëëpenëak
weëre kosangöt kom ëak narö nant narö
nant yaalni.

8 Öngre omp tekre kapirörö ne arën ök
niamaan kat wieë. Ar nem ök tek önë pöt
ompyaö. 9 Pël ëënëëtak arim köröpöökë
wëwëat ngarangk naën yeem öngre omp
ëënë pöt ompyaö. Köröpöökë kentre kau-
rat kaö sak ngep elniipna pöt pangk naën.
Pötaanök öngre omp ëënë pöt ompyaö.

10 Öngre omp weëaurö, ne arën kosang
wesak ök niamaan kat wieë. Ngön epët
nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi
pim ompöp sëp waspan. 11 Ma yok pël ëak
pöt om öp. Won ëën pöt pim ompöp kaalak
koirak lup kopëtemer sak öp. Ën ompöp
piita pim öngöp wes mëëpan.

12 Öngre omp muntarö, nem arën ngön
niama epët Aköpëët won, nemtëët. Omp
ngönën kat wia namp öng Kristoon kön wi
kosang newasënëp koirën piiring öpënëak
kent yaëën pöt wes mëëpan. 13 Ën tapël
öng ngönën kat wia namp omp Kristoon
kön wi kosang newasën nampring wëën
piiring öpënëak kent yaëën pöt wes mëëpan.
14 Pöt tol ëën? Öng ngönën kat wia pöpëën
Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang
newasënëp yaö elmëa. Tapël omp ngönën
kat wia pöpëën Anutuuk öng Kristoon
kön wi kosang newasënëp yaö elmëa.
Pël naën ëa talte piarpim ruurö Anutuu
ëöetak kölam nasën ëëpën. Pit Anutuuk
pimëën yaö wesa. 15 Ën ngönën köpël
öng ma omp nampök pim weëaup sëp
wasëpënëak yaan pöt ngönën kat wia pöpök
il newariipan. Anutuuk tiar mayaaptak
öpenëak yaö niwesa. Pötaanök nga elpanok
ngönën köpëlëp sëp wasëpënëak yaan
ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin
sëpnaat. 16 Öngörö, arim ompöröak sëp
niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök
elmëën Kristo pim naë rë olaan kama

öpna pöten ar köpël wë. Tapël ompöröeta, arim öngöröak sëp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëën Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë.

Anutuu yas niaan wakaiman pöl öpa

17 Om ar pourö Anutuuk arim wëwë önëak yaö elniin wakaiman yas niaan pim naë rë olëak wëaö pötak wakaiman pöl weë. Ngön pipët ar ka poutë ingre mor saurö̈en kosang wesak ök niaim wë. 18 Namp Anutuun yaö ëak pim korö̈p kaut moilën wëën Anutuuk yas mëëa ëën pöt pim ila pöt ngep ëëpnaaten kön wiipan. Ën namp nailën wëën Anutuuk yas mëëa ëën pöt ilëpnaaten kön wiipan. 19 Korö̈p kaut yailaut ma nailën yaaut piptepar om pastepar. Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötaar omën këët. 20 Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl weë. 21 Ar inëën ëeim wëën Anutuuk yas niia ëën pöt wil niulëëpnaaten kön selap ëënganok. Arim wil niulëëpnaata kan nent oröön pöt pöök seë. 22 Inëën wë ma won pöten kön selap naën ëëpenaata songönte epët. Omën namp inëën wëën Aköpök yas mëëa pöp puuk wil moulmëën pimëën yes. Ën namp inëën won wëën Aköpök yas mëëa ëën pöt Kristoë inëënëp pël yes. 23 Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatë öngpökaan kama niwak pimëën niwesaurö. Pötaanök omnaröa yaautë ënëm ëënganëp pim ënëm seë. 24 Karurö, omën pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl piiring öpa.

Ongre omp tekre kapiröröa ngönte

25 Ne öngre omp tekörö̈a ngönte ök niamaan kat wieë. Ngön epët Anutuuk ök nenëaan, nemtok kësangën elnëak weëre kosang nangkën nem ngön këët ök yeniak epëten yaap pël wasënëët. 26 Ne kön wiin akun eptak këëre ngaat oröak wia pötaanök peene wë epël önë pöt ompyaö. 27 Öngre omp ëaurö pöt nener wes mëënëak kön wiinganok. Ën öngre omp naën wë pöt pël ëënëëten kön wiinganok. 28 Omp tekörö ar öng önë pöt saun won. Ën öng tekörö ar omp önë pöteta saun won. Om öngre omp ëak wëën pöt könömöt arim naë orööpnaat. Pötaanök orööpanëën tek önë pöten kent yaë.

29 Karurö, nem yeniak pöta songönte epët. Tiar yang eprek öpenëak akun niwia pöt pet irëpënëak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp ëauröak tekörö̈a ök sak weë. 30 Ën ingre ya ilak yaauröak pël naën korö̈p oröak weë. Ërëpsawi yaauröak won korö̈p oröak weë. Omnant sum yaauröak omnant wonöröa ök sak weë. 31 Yangerakë omnantëën ya kaö yamëngkauröak pötëën kent naën yaauröa ök sak weë. Yangerakë omën pöt teënt kö sëpnaat. Pötaanök tiar pipotön kaö wesak kön selap ëëngan.

32 Ar omën pasutëën kön selap naën ëënëëten ne kent yaë. Omp tekörö pit Aköpök itaangkën ompyaö sëpna yak pim yaataan kön yawiaurö. 33 Ën omp öngringörö pitëm öngöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëën kön yawiaurö. 34 Pit Aköpë omnantre yangerakë omnant pouteparëën kön yawiaurö. Ën öng tekre ulwasörö pit pitëm korö̈pre lup pöt kölam sëpënëak kön wieë Aköpë yaataan kön yawiaurö. Ën öng ompringörö pitëm ompöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëën kön yawiaurö. 35 Nem yeniak pipët arim yaaut kan wariak neniaan, kaamök elniipënëak yeniak. Nem kentöök ar wotpil wë Aköpëën yak weë ngentiak pim yaat mëmpunëak kent yaë.

36 Ën omp namp pim koontup kaö sak omp öpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën ëën pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk ëën omp mës mampna pöt utpet nasëpan. 37 Ën omën namp pim könöök koontup tek öpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël ëëpnaat. 38 Nem yeniak pipta songönte epët. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaö ëëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën ëën tek öpna pöt ompyaö pan ëëpnaat. 39 Öng namp pim ompö̈p öp wëën sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompö̈p wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt köntak won, Aköpön kön wieë pël

ëëpnaat. 40 Pël ëëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt öpna pöt pi ompyaö pan öpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipö tekeri wes nangkën yeniak.

8

*Animaut omp ak kaarörö*aan *kiri ar yaauta ngö*nte

1 Ne omp ak kaarörö*a*an kiri ar yaauta ngönte ök niamaan kat wieë. Arök, “Ten kön wiin omnantë songönötön tiar pourö ëwat wë,” pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ëwat wë pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. Pël apenaatak tiar neneren lup sant elmëëpena pöt lup kosang sëpenaat. 2 Omën namp kön wiin pi omnantë songönte ëwat wë pim ëwatten wak isak yaan pöt pi këëkë ëwat nasën wë pël apenaat. 3 Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna pöt Anutuuk omën pöpön ëwat sak pimëën wasëpnaat.

4 Ar animaö omp ak kaarörö*a*an kiri ar ëaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëël yenëak. Arim, “Omp ak kaar omnaröak ket ëa pörö kë wonörö,” pël yak pöt yaap yak. Ën, “Anutu kopëtap këëp, muntarö won,” pël yak pöteta yaap yak. 5 Kutömweriire yangerak omën kaöarö kësang omën naröak pitën, “Anutu” pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëëngk wesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap. 6 Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pep panëëp. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëën elmëëpenëak wë. Ën Aköp kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

7 Ar pourö, “Omp akörö kaarörö,” pöt këëkë ëwat nasën wë naröak ngaan omp ak kaarörö*a*an kiri ar eimaö pöten kön wiak kaömp yenem kaömp pöt omp ak kaarörö*a*an kiri ëaut pël kön wieë yen. Pël ëak arök, “Yok pangk nën ma won?” pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas. 8 Kaömp yenaare won pötök kaamök elniin Anutuu naë nasëngan. Tiar kaömp omp ak kaarörö*a*an kiri ëaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarën itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaömp pöt nëmpena pöteta puuk itenak ompyaurö pël newaspan.

9 Om këëkë ngarangk ëeë. Arök, “Ten kaömp omp ak kaarörö*a*an kiri ëaut nëna pöt yok pangk,” pël yewas. Pël yeëetak omën kaömp pöten, “Yok pangk nën ma won?” pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëën itenak tapël ëën pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëën ngarangk ëeë. 10 Omën kaömp omp ak kaarörö*a*an kiri ëautön, “Num ma won?” pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaömp ke pilöt yok pangk nëmpnaat wesak arim ënëm ëak kaömp pöt nëën pötak pim lupmer utpet wasëpnaat. 11 Arim, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pötaan omën pöten këëkë wesak kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sëpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristook pi utpetetakaan kama öpënëak wel wia. 12 Ar ngönën kat wia arim karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet yemowas pipët Kristoonta utpet yaalmë. 13 Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipë lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanëngan, pi utpet sëpanëën.

9

Pool pim ya yamëngkautaan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

1 Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön yaaö omnamp piin itenaup. Nook pim yaat mënautaan ar piin kön wi kosang wesak wë. 2 Omën naröak neen, “Pi Aköpë ngön yaaö omën wonöp,” pël ya. Pël yaatak arök pöt neen, “Pi ngön yaaö omnamp,” pöt ëwat wë. Pöt nook pim ngönte ök niaan kön wi kosang wesak wë pötaanök. Arim wëwëetak ne Aköpë ngön yaaö omnamp pöt pet yaë.

3 Omën nemëën kaaö ngön ya pöröen kangiir epël yemak. 4 Nem arim naë Anutuu yaat yamëngkaö pötaan arim naëaan iire kaömp öma pöt pangk naën ma? 5 Aköpë nangaröere Pitaare ngön yaaö muntarö pit pitëm öngörö mësak yesaurö. Ne yok pangk pël naëngan ma? Pangk pël ëëmaap. 6 Elei. Ar kön wiin ten

Panapas tenpimënt arën ngönën ök yeniem kaömpre omnantë waurat pangk ëën ma? Tenpimtok pël ëëna pöt pangk naëpan. 7 Nga omnarö kaömpre ngaë omnant pitëmtë monatök naöpan. Ëmre ya yaaurö pitta këët oröön yok pangk nëmpnaat. Pol purmakaö ngarangk yaaurö pitta yok pangk kapa kolapöt kolak nëmpnaat.

8 Ngön pipët omnaröa kön pëënëëtök naën. Pipta ngönte ngönëntakta wia. 9 Anutu pim ngön kosangët Mosesök epël ëa. “Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpënëak ing samsam yeem nëmpënëak yaëën këmët il mowariingan.” Anutu Mosesën ngön mëëa pipët pol purmakaöröaan pëën nemaan ëa. 10 Won. Anutuuk ten pim ya omnaröaanta kön wieë ngön pipët Mosesën ök maan retëng ëa. Omën ya yamëngkaupre këët oröön yewaup piarip köp sëën nant öpënëak kön wieë ya mëmpna pöt yok pangk. 11 Tenök arim lupöt kosang sënëak ngönën ök niaim wë. Pötaanök arök kangiir koröpöökë kaamököt nimpunë pöt yok pangk naën ma? 12 Ya omën muntarö koröpöökë kaamök pöt yemangk. Pötaanök ten wet rëak ya yamëngkaurö pit il yemowasën nimpunëët pangk önaat.

Pël ëënaatak Kristo pim ngön ompyaut il wariinganëak pötön naën pas këlangön kat wiak ya yamëngk. 13 Ngönën omën Anutu pim tup kaöetak waur yaaurö pit omnaröak Anutuun yak kaömpöt wak wais wiin pötëaan nant yeö ar pöten ëwat wë. Ën kiri ar yaauröeta animaö kiri yemangk pötëaan yeö. 14 Pöta ök Aköp Yesuuk ten pim ngön ompyaut ök yaaurö ar kat yawiauröak koröpöökë kaamököt ningkën önëak kosang wesak ök niiaut.

15 Ne pöt, arök koröpöökë omnant nampunëak neniaan ëaut. Peeneeta pël ëënëak retëng naën. Won, ne omnantëën kimang neniangan. Kaömpötëën këën ëak wel wimëak yeem pöt arën kaömpëën neniangan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar nenangkën yaëën pötaan ërëpsawi eim öma pöten kent yaë. 16 Nem ngön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël ëëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim ngön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut sëp wesak pötaan ya këlangön kaö ëëm. 17 Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël ëëmaatak ya pipët nem könöök naën, Aköpök epël ëëmëak nangkën sum naön. 18 Pël ëa pötaanök ne kangiir oröpöt yeö? Nem kangiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök niak kangiir sumere omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiir sumere omnant yok pangk ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëën sa

19 Ne omën pouröa inëën wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë rë olanëak ar pouröa inëën saut. 20 Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëmtë yaaul yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm yaaul yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup. 21 Tapël omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yaauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë rë olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënëpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup. 22 Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök niaan narö Kristoë naë rë olaan utpetetakaan kama niöpënëak arim ök saut. 23 Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëën nemëntta këët ömëak yeë.

Anutuu omën këët öpenaataan weë ngentiipa

24 Ar omën epëten ëwat wë. Ngasam yaaurek omën pourö nener il wasëpënëak pöömpö sëpnaat. Pël ëëpnaatak wet rëak së yaö ëaurek orööpna pöpök këët öpnaat. Pötaanök Anutuu omën këët önëëtaan weë ngentieë. 25 Omën ngasam ëak nener il wasëpenëak yaë piporö weë ngentiak

köröpöökë këlangön yaaö pöten kön nawiin yaë. Pit omën lëngë sëpna pötëënta pël yaë. Ën tiar pöt Anutuu naëaan omën weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël ëëpa. 26 Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng ëëmëak yaö ëaurekën it kökö ngënal yesaup. Ne omën mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkë itneë yamöaup. 27 Omën namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë köröpö weë yewas pöl utpet ëëngönëak nem köröpöökë kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niaim olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Mörötak wiap sënganëën ngarangk këëkë ëëpa

1 Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e wasnganëën ök niamaan kat wieë. Anutu pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëën pit seim i kaö Köp Möau olëak sa. 2 I yamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëën i kaö ilën irë olëak së Moses pim omën sa. 3 Pël ëën Anutu pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa. 4 Iiteta Pul tapöök tekeri wes mangkën në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökaan yaaröön kolak neima. Kël pöökë yapinte Kristo. Iit kël pöökaan yaaröön nëën kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima. 5 Pël ëautak pitëm tekrakaan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuuk këëpöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

6 Pitëm naë omnant öröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl tiar omnantön warre kaur ëënganëak pël yaalni. 7 Pitëm tekrakaan narö pitëm ëa pöl Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya manganok. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omnarö wel aisëeë iire kaömp nak wal ëak tan urööre ngasam paspas ë pël eima." 8 Pit naröa ëa pöl tiar öngre omp nga ëënganok. Pit pël yaëën Anutuuk pitëmëën ya sangën elmëën omën kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia. 9 Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëëngan. Pit pël yaëën kamal ngaaröak mëngkën wel wia. 10 Pit naröa ëa pöl tiar Anutuun kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuuk pim ensel ngaap wes mëën mëngkën wel wia.

11 Omën muntaröak Anutu kasëng mempanëak pepanöm elmëëpënëak omën pipot pitëm naë öröa. Akunet pet irëpënëak yaëën wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak ngönëntak retëng ëa. 12 Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas pörö ar wiap sak utpet ëënganëën ngarangk këëkë ëeë. 13 Morök ke nentere nent ar utpet ëënëak arim naë öröa pöt arimënt pëën won, omën pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuun kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nuulaan wiap nasëngan. Won, ar morötak wëën pi kaamök elniin weë sak tauaanëët.

Anutuu ënëm yeem urmeraröa ënëm naëngan

14 Pötaanök, nem kar panëërö, ar omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya yamëëaut kasëng meneë. 15 Ar könringörö. Pötaanök nem niama epët kat wiak kön wi pet ëeë. 16 Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuun yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëën lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtemer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim möönre köröpö këra yetaprak möa pötak yal yeë. 17 Kë kopëtet wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pöröak erën ëak möönre köröp kopëtaö pël sak wë. 18 Israel omnaröa yaautön kön wieë. Omën animaö Anutuun kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaautak Anuturing lup kopëtemer mowasëpënëak pël yaë. 19 Nem yeniak pipta songönte pöt tolëël? Ne, "Omp ak kaarörö pit kaöarö," ma "Omnaröak pitëmëën kiri yemangk pöt kaöat," pël yeniak ma? 20 Won, ne epël yeniak. Omën ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuun won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëën ar pitëmëën kiri mampööre pitring kaömp ngawi në pël ëënëëten ne kaaö yaë. 21 Aköpë i kelöntak yenauröak urmeraröaktakaan nëmpena pöt pangk naëpan. 22 Ar utpet pipot ëënë pöt

Aköp ya sangën mongawisën nimpënaat. Pi weëre kosangringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

Anutuun ping wesak maim öpa

23 Arök, “Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat,” pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omën poutök kaamök naalniipan. Arök, “Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat,” pël yaketak omën poutök kosang naniwaspan. 24 Ar arim omnant ëënëëten kön wiinganok, arim karurö kaamök elmëënëëten kön wieë. 25 Animaut urröm kaatakaan önë pipotön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp neë. 26 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëët.” Pël wia pötaanök tiar yok pangk omën pout nëmpenaat. 27 Omën ngönën wonöröak ar pitring kaömp ngawi nënëak yas niak kaömpre animaut ningkën pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp köntak neë. 28 Pël ëënëëtak omën namp nim naë öpnaapök animaö pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri ëaut,” pël ök niaan pöt pi utpet mowasën pim lupmer utpet ëëpanëën nënganok. 29 Pipot nëën arim lupöt utpet sepanëën won, arim karipë lupmer utpet ëëpanëak yeniak. Ar nampök epël an koröp. “Ne tol ëën omën animautön kön selap yaë pipopön kön wiak nanën ëëm? 30 Ne Anutuun animautaan yowe mëak yenën omnaröak nem yena pötaan utpet wesak neneapan.”

31 Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaömp nëëre omën nant ë pël ëënëak pöt Anutuun ping wesak aöök ëën. 32 Yuta omënre omën muntaröere ingre mor saurö wiap sëpanok pël elmëëngan. 33 Nem yeë pöl ëeë. Nem omnant yeë epot omën pourö kaamök elmëëmëak weë ngentiak yeë. Nemtëën naën, omën pourö kaamök elmëën ompyaö sëën Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak yeë.

11

1 Ne Kristoë kanöök ing mësëak pim ök yeë arta tapël nem yeë epël ëeë.

Ngönënë wa toptak ompyaö ëëpenaata ngönte

2 Ar omnant nem niiaul yeem ngön ök niiaut taë wak wëën ne arën kön wiin ompyaö yaë. 3 Pël yeëetak nem kentöök ar epëtenta ëwat sënëak kent yaë. Ompöröak öngörö ngarangk ëa. Kristook ompörö ngarangk ëa. Ën Anutuuk Kristo ngarangk ëa. 4 Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koëak wëën pöt omnaröak itenak, “Pi omën munt nampë ikanöök wë,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël ëëpna pöt pi omën munt nampë ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koëëpna pöt utpet ëak pim Kaöap Kristo ëö mongawisëpnaat. 5 Ën öng namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël yeem pim kepönö kör nokoëën wëën pöt omnaröak piin, “Ompöpë ikanöök naön wëa,” pël aan pim ompöp ëö mongawisëpnaat. Pöt öng kan pas yaaö namp pim kepön ëpöt kat ë olëak wë utpet yaë pöl pim kepönö kör nokoëën wëa pötak utpet sak öng ke pöpë ök sëpnaat. 6 Öng namp pim kepönö kör nokoëën ëëpënëak pöt pim kepön ëpöt kat ë olap. Pël ëëpnaatak öng namp pim kepön ëpöt kat ë olaan omnaröak piin kön wiin, “Pi öng kan pas yaaö namp,” pël wasën pi ëö këang sëpnaat. Pötaanök öngörö pipël ëak ëö sëpanëën pitëm kepönöt kör koëëp. 7 Ompöp pi Anutu pim ök wë pim weëre kosangre ë rangi pöt pet yaë. Pötaanök pi Anutuu ök kaö sak wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö kör nokoëëpan. Ën öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö pangk kör koëëpnaat. 8 Pöta songönte epët. Anutuuk ompöp ket ëëpënëak öngöpökaan kaut naön. Öngöpökëër ompöpökaan kaut wak ket ëa. 9 Tapël ompöp pi öngöpëën yak ket naën. Öngöpökëër ompöpëën yak ket ëaup. 10 Pël ëa pötaanök öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan kepönö kör koëak öpnaat. Pël ëën pöt enselöröak pöten itaangkën ompyaö ëëpnaat. 11 Pël ëëpnaatak tiar öngre omp Aköpë wëwëetak namp nerak naön, nampnamp kaamök ëak wë. 12 Nem yeniak pipta songönte epët. Anutuuk öng wetëëp

ompöpökaan ket ëën kangiir pörekaan wais peene wë epöök pöt öngöröak ompörö yawil. Omën pout Anutuuk maan oröak wia.
13 Ar omën epëten kön wieë. Öngörö pitëm kepönöt kör nokoën wë omnaröa tekrak Anutuun ök mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naëpan. 14 Tiarim wëauten ar ëwat wë. Omp namp öngöröa ök pim kepön ëpöt wali sëpna pötak omnaröak ëöak mapnaat. 15 Ën öngörö pit ngan ëp waliit pitëm kepönöt kör koëëpënëak Anutuuk menaurö. Pötaanök öng namp pim kepön ëpöt wali sëpna pöt ompyaö. 16 Omën namp ngön epët komun uröpna pöpön epël memaat. Ten Kristoë ngön yaaö omnaröere Anutuu ingre mor sa pourö epël pëën yaaurö.

Korin omnaröak Aköpë këëre iit utpet wesa

17 Ar Anutuun yaya manëak wa top yeëan pötë ompyaö newasën, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epët, arën kön wiin ompyaö won. 18 Ne wet rëak epël niamaan. Ar ngönënëën wa rongan yaëën arim tekrak komre kap yaaröa pël aan ne kat wiin yaap koröp yaarö. 19 Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerakë omnarö yak arën ökre was elniin ngönëntak kosang yes pörö tekeri wasëpënëak yaarö. 20 Arim ngönënëën wa top yeëan pötë Aköpë këët nënëak yeem irikor yeëan. 21 Ar epël yeëan. Kaömp nënëak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaömp wak yesan pöt neenemot yenan. Pël ëak narö iire kaömp kësang nak kön irikor yaëën narö këën wë. 22 Elei, ar pipël ëënëak pöt arim kaatë nënëëtep won ma? Ma ar kön wiin Anutuu ingre mor saurö pipël elmëak ngöntök yaaurö ëö yemowas pöt pangk yaë ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaö yen pël niam ma? Won, pël naëngan.

Aköp Yesu pim ruurö këërë i elmëa

23 Ne ngön ngaan Aköpë naëaan wa pöt niiaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaaröen kup mowia röök pötak kaömp nent wak 24 Anutuun yowe mëak pelak epël ök mëëa. “Epët nem mësëpët. Arimëën yak pëël elniak wel wiimaat. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.” 25 Pël mëak kaömp pöt nëën wain kelönte tapël wak yowe mëak epël mëëa. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.” 26 Pël ëaan ar këëre i nënëël Aköpë wel wiauta songönte tekeri weseim wëën kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këëre iit utpet wesak pöt saun koirëpnaat

27 Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këët pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring ëëpnaat. 28 Pötaanök ar këëre i nënëak pöt wet rëak arim lupöt wa kom ëakök nën. 29 Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këëre iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlangön mampnaat. 30 Ar pël yeëan pötaanök arim naëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëën narö wel yawi. 31 Ën tiarimtok tiarimtë lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlangön nimpö pël naën ëëpën. 32 Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlangön yaningk.
33 Pötaanök, karurö, ar Aköpë këëre iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor ëën pourö wais pet irënak ngës rë pël ëën. 34 Ar këën panë ëën pöt arimtë kaatë nën, wa toptak utpet ëën kangut orö nirëëpanëën.
Ngön muntat nemtok naë waisak ök niak ngan rë nimpaat.

12

Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk

1 Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këëkë ëwat sënëak kent yaë. 2 Ar ëwat wë. Ngaan ngönën köpël wëën yang omp ak wëwëat wonöröak wer niön pitëm ënëm seimaurö. 3 Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuu Pulöök kaamök elmëën pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan ëëpnaat. Ën namp Ngëëngk Pulöök

kaamök naalmëën ëën pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan ëëpnaat.

4 Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere
nent mëmpenëak weëre kosang yaningk,
Pul pö kopëtaöök. 5 Tiar Aköpë ya ke
nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap.
6 Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre
naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën
pourö neenem weëre kosangöt ninak ya
pipot mëmpenëak kaamök yaalni. 7 Pulö pi
ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem
weëre kosangöt kom ëak yaningk. 8 Namp
pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën
ëwat kaö panë apnaat. Ën namp pi Pul
tapöök weëre kosang mangkën ngönën
öngpököt wa kotiak apnaat. 9 Namp
pi Pul tapöök weëre kosang mangkën
Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi
kosang yewesautaring öpnaat. Ën namp
pi Pul tapöök weëre kosang mangkën yau-
manörö ompyaö mowasëpnaat. 10 Namp
pi Pulöök weëre kosang mangkën ya it
ngolöpöt mëmpnaat. Namp weëre kosang
mangkën wetete ngön apënëak kön tek-
tek mowasëpnaat. Namp weëre kosang
mangkën Pulööre urmerarö pitëm yaautë
songönte kom ëëpnaat. Namp weëre kosang
mangkën këm ngön ngolöpöök apnaat.
Namp weëre kosang mangkën këm ngön
ngolöpöök ök aan kaip tiipnaat. 11 Ya pipot
pout mëmpenëak Pul kopëtapöök tekeri
wes yaningk. Pël elniak pimtë könöök
omën pourö neenem weëre kosangöt kom
ë yaningk.

Tiarim koröpö kopëtaö, kaut selap

12 Omnarö tiar tiarim koröpö kopëtaö. Ën
koröpöökë kaut selap. Pël ëën pipot erën
ëën koröp kopëtaö pël yaë. Pöta ök omën se-
lap eporö Kristooring erën ëën kopëtap pël
yaë. 13 Tiar narö Yuta omnarö, narö omën
muntarö, narö inëën yaaurö, narö inëën
naënörö. Pël ëaap tiar Anutuu Pulöök wa
niulëën möönre koröp kopëtaö yeö. Anu-
tuuk pim Pulö ningkën tiar pourö pim Pul
kopëtaö wak wëën tiarim lupötë wë.

14 Tiar ëwat wë. Koröpöökë kaut kopët
nent won, selap. 15 Pötaanök ingesök tol
ëak epël apën? “Ne mores won pötaan
koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp
ëlö sëp wesak pëlëër së öpën ma? Pël
naëpan. 16 Ën katëëpökta tol ëak epël apën?
“Ne itö won pötaan koröpöökë kaut won.”
Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëër
së öpën ma? Pël naëpan. 17 Koröp pouuk
itöt pëën wëanëën tol ëak ngön kat wiipën?
Ën koröp pouuk katöt pëën wëanëën tol
ëak wot mööpën? Pël naëpan. 18 Anutu
pi ëwat wë. Pim könöök koröpöökë kaut
neenem öpnaarek moulmëa. 19 Koröpöökë
kaö epot ke kopëtet pëën ëanëën koröp ëlö
yok pangk wi naön ëan tapön. 20 Pël naën.
Tiar pöt koröpöökë kaut selap pötök erën
ëën kopëtaö pël yaë.

21 Itöök moresën epël nemapan. “Ni
kaamök naalnëën ëëmëëtak nemënt yok
pangk ömaap.” Ën kepönöökta ingesën epël
nemapan. “Ni kaamök naalnëën ëëmëëtak
nemënt yok pangk ömaap.” 22 Won, tiarim
koröpöökë kaö nantön kön wiin kaöat
won pël yewas pipot won ëëpena pöt
ompyaö naön ëëpenaat. 23 Ën tiarim
koröpöökë kaö nantön kön wiin pasut
pël yewas pipot ompyaö wesak ngarangk
ëëpenaat. Ën ëöaatta ompyaö panë wesak
kör koëëpenaat. 24 Pël ëëpnaatak koröpöökë
kaö nantön tiar itaangkën ompyaut pël
yaë pipot kör nokoëën ëëpenaat. Anutu
pimtok tiarim möönre koröpöt ket elniak
kaö nantön utpetat pël yewas pipot puuk
kön wiin ompyaö ëën kör koëëpenaat. 25 Pël
ëëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök
komre kap pöt naën ëëpenaat. Kaö pout
nener kaamök ëëpënëak ëaut. 26 Koröpöökë
kaö kopët nent këlangön kat yawiin pöt
pout këlangön kat wiipnaat. Ën kaö nent
ompyaö wëën pöt pout ompyaö öpnaat.

27 Ar pöt erën ëën Kristo pim möönre
koröpö pël yeë. Ën neenem wëwëetak pöt
pim koröpöökë kaut pël yeë. 28 Pël yaëën
Anutuuk pim ingre mor saurö tiarim naë
ya omnarö epël ulmëa. Wet rëak ngön
yaaö omnarö ulmëa. Pöröaarek tektek
ngön yaaurö, pöröaarek rë yemoulaurö,
pöröaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö,
pöröaarek yauman ompyaö yewesauröere
omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk
yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaaurö
pël ulmëa. 29 Anutuuk pourö ngön yaaö

omnarö pël naulmëën ëa. Pourö tektek
ngön apënëak naulmëën, pourö omnarö
rë moulöpënëak naulmëën, pourö ya it
ngolöpöt mëmpënëak naulmëën, 30 pourö
yauman ompyaö wasëpënëak naulmëën,
pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naul-
mëën, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan
kaip tiipënëak naulmëën. 31 Anutuuk ar
ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang
nimpna pöt taltak kaöet pöt wël ëak önëën
kosang ëeë.

Pël yaëën nook kan ompyaö panë epö pet
elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

1 Ne ka nantëëröa ngön köngkömötëëre
enselöröa ngön köngkömötë omnarö pangk
kat wiipnaat pël yeem lup sant naën
yeëanëën nem ngön yaaut kuupre intö
ngönötë yaan omnaröa ngön këët kat
nawiin yaë pöl köntak yeëan tapön. 2 Ën
ne tektek omnaröa ök wë ngönën tek-
eri wasööre ngön öngpökötre ëwat poutë
songönöt ëwat wëëre tomönötön mop
wiipënëak kön wi kosang wesak maan pël
ë pël yeem lup sant naën yeëanëën omën
pasuröa ök wëan tapön. 3 Ma nem omnant
kom ëak omën ngöntök yaaurö mampööre
Kristo pim ngöntaan yak maan naröak
newak es newaliin wel wi pël yeem lup
sant naën yeëan talte kangut naön ëëm.

4 Omën lup santring wëa pörö ya wiap-
taring wë sant yemowesaurö. Pit omën
muntaröa omnantëën kön utpet mowiire
pitëmtën kön wiin isën kölokkölok ë pël
naën yaaurö. 5 Pit omnant omnaröak
kön wiin omën muntaröen naalmëëpanëët
ëën pöt pël naën yaaurö, keimön naën
yaaurö. Pit ya sangën naën yaaurö, ut-
pet yaalmëën kangiir naalmëën yaaurö.
6 Pit utpetatëën ërëpërëp naën, ompyautëën
ërëpërëp yaaurö. 7 Omën lup santring wëa
pörö omnaröak utpet yaalmëën kosang sak
wë elmëëpnaatön ompyaö ëëpnaat pël we-
seë Anutuun kön kosang wiak pim ompyaö
ëëpna pöten korkor eim wë këlangön kat
yawiem kosang sak wëaurö.

8 Lup sant yaaö pöt kö nasën ëëpnaat. Ën
tektek omnaröa ök Anutuu ngönte tekeri
yewesa pöt kö sëpnaat. Këm ngön ngolöpötë
yaaö pöteta, kö sëpnaat. Ën ëwat ke nentere
nent pötta kö sëpnaat. 9 Pöt epël. Tiar ëwatöt
kaut pëën ëwat wë. Ën Anutuu ngönteta
kaut pëën tekeri wesak yaaurö. 10 Ënëmak
Anutuu wais omën poutë songönte tekeri
wes nimpnaatak kaö kot pipot kö sëpnaat.

11 Ne ngaan koturöa ök wë pitëm ngön
ya pöl aimaut. Pël ëak koturöa kat yawi
pöl kat wieimeë pitëm könötë wia pöl
wiakaimaut. Pël ëautak omp kaö sak ko-
turöa yaaö pöt ent ë olëaut. 12 Tiar könitweri
këëre wot kante itenak këëkë itnaangkën
yeë pöl peene Anutuu songönte itenak om
kotte pëën ëwat yes. Ënëmak Kristoë tekeri
sëpnaatak ëö ningkën piin këëkë itaampe-
naat. Peene pöt tiar Anutuu songönte kaut
pëën ëwat wë. Akun pötak Anutuu tiarën
ëwat panë wë pöl pim songön pout ëwat sa
pet irëpenaat.

13 Pël ëën kosang wiaapna pöt epot. Anu-
tuun kön wi kosang yewesautere piin kön
kosang wiak pim ompyaö ëëpnaaten kor
wëautere lup sant yaaut, omën nentepar
nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant
yaautakëër kaöet.

14

Pulöök weëre kosang yaningk pöta ngönte

1 Ar lup sant yaaut kaö wesak kosang
ngentiak arim karurö sant elmëeë. Pël ëak
pöt ngönënë weëre kosang Ngëëngk Pulöök
yaningk pipot önëën ök ëeë. Pipot Anutuu
ngönte tekeri wasënëak weëre kosang yan-
ingk pipot önëën wet rëak ök ëeë. 2 Pöta
songönte epël. Omën këm ngön ngolöpöök
ya pipop omnaröen nemaan, Anutuun
yema. Pi Pulöök elmëën ngön ëlëëpöt
ök yaan omnarö kat nawiin, Anutuukëër
kat yawi. 3 Pël yaëëtak omën Anutuu
ngönte tekeri wesak ya pipop omnarö
kaamök elmëak pitëm kön wi kosang yewe-
saut taë wasën kosang sak öpënëak yema.
4 Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop
pimënt kaamök yaë. Ën omën Anutuu
ngönte tekeri wesak ya pipop ingre mor
sa pourö kaamök yaë. 5 Ne ar pourö këm
ngön ngolöpötë anëak kent yaë. Ën Anu-
tuu ngönte tekeri wesak anëak kent kaö

pan. Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omën këm ngön ngolöpöök ya pöp il yewas. Ën namp këm ngön ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt omën këm ngön ngolöpöök ya pipop ya kaö yamëngk. 6 Pötaanök karurö, ne arim naë wais këm ngön ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël ëëmaatep arim naë wais Anutuu ngön ök neea pöt niam ma ëwat nent nimp ma pim këm ngönte tekeri wesak niam ma ngönën rë niulöm pël ëëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuu ngönte apenëak këm ngön ngolöpötë pangk naëngan

7 Ar omën pasut nger pëëp köntak mëmpööre wëlemp köntak tang mö pël yaëën ngön këët pangk kat wiin ma? Kat nawiingan. 8 Ën kuupö pas yamëngkën talëpök pangk kat wiak ngaëën ya pël wesak ko ëëpën? Pangk pël naëpan. 9 Pöta ök arta këm ngön ngolöp omnaröa pangk kat nawiipanëöök yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngönöt pas mopöök sëpnaat. 10 Yang epot poutë omnaröak këm ngön ke nentere nentak ngön ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaö wesak yaan kat yawi. 11 Ën omën nampök ngön ök neaan kat nawiin ëëma pöt puuk neen, “Maimap,” pël yenewasën nookta piin, “Maimap,” pël mowasumaat. 12 Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëëngk Pulöök ulöl wes ningkën weëre kosang ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt önëët.

13 Pötaanök omën këm ngön ngolöpöök apna pipop ngön pöt kaip tiin omnarö kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map. 14 Pöt epël. Ne këm ngön ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këmëtere lupmerök yaan könöök naën pas öpnaat. 15 Pötaanök ne tol ëëm? Ne Anutuun kimang nemtë ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap. 16 Ma ar namp lupmerök këm ngön ngolöpöök Anutuun yowe yemaan omën ngolöp weëre kosang pöt naön nim ngönte pangk kat nawiin ëëpna pipop tol ëak kat wiak kaamök ëak, “Yaap,” apën? Pël naëpan. 17 Ni yaap Anutuun yowe mamëëtak omën ngolöp pöp taë nemowaspan.

18 Ne ar pourö il nuwesak këm ngön ngolöpöök ngön yaaup yak Anutuun yowe yemak. 19 Pël yeëetak ingre mor saurö aring yaya yamëëautak nem kentöök ngön kopët omnaröa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Këm ngön ngolöp selap omnaröa pangk kat nawiin ëëpna pöt amaaten kaaö.

20 Karurö, ngönöt kat wiak wël yaautaan rungaaröa ök ëëngan. Utpet yaaö pötönökëër öngaaröa ök köpël ëeë. Pël ëak ngönöt kat wiak wël yaaö pötaan kaöaröa ök ompyaö wesak ëeë. 21 Ngönën ngön nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën naröa ngön
maimatëëre omën maimaröa këm
ngönötë ök maan
pit nem ngönte kat nawiin ëëpnaat,
Aköpök pël ya.”

22 Pötaanök tiar kön wiin Anutuuk këm ngön ngolöpötë ngön yaaut ngönën kat wiauröaan won ngönën köpëlörö pim weëre kosangöön pet elmëën itaampënëak kön wia. Ën kangiir Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaut ngönën köpëlöröaan won kat wiauröaan Anutuu songönte tekeri wasën itaampënëak kön wia. 23 Pötaanök ar ingre mor saö pourö wa top ëak këm ngön ngolöpötë ngön aim wëën ngolöp ngönën kat yawiauröere köpëlörö ilëak itenak pöt arën kön wiin kaökaö yaë pël wasëpnaat. 24 Ën ar ingre mor saö pourö Anutuu ngönte tekeri wesak ök aim wëën ngönën köpëlëp ma ngolöp kat yawiaup ilëak kat wiak pöt arim yaauten itenak pim saunatön kön wiipnaat. Pim tekeri wesak yaan kat wiipna pötök pim utpet yaaut kom ëën 25 pim lupmeri omnant wieëa pöt tekeri sëën itenak rar rë wesirak Anutuun yaya mëak epël niapnaat. “Yaap Anutu arim tekrak wë,” pël niapnaat.

Ngönënëën wa top yaautë ompyaö wesak ëëpa

26 Karurö, ne tol niam? Arim Anutuun yaya manëak wa top ëënëëtë nampök tan nent apnaat, nampök wetete ngön apnaat, nampök Anutuu ngön ngolöp mena nent apnaat, nampök këm ngön ngolöp naöök

apnaat, nampök këm ngön ngolöp pöt kaip tiipnaat. Pipot pout yaëën ingre mor saurö kaamök elmëëp. 27 Këm ngön ngolöpötë anëak pöt pouröak anganok kopët naar ma naar namp pöröak kopët pöppöp yaan nampök songönöt kaip tiak ök niap. 28 Ën omën kaip tiipnaap won ëën pöt këm ngön ngolöpötë anë pörö ingre mor sauröa wa toptak anganok. Namp pi pël apënëak pöt pëëntak Anutuun map. 29 Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak pöt omën naar ma naar namp aan muntarö ngön pöt kat wiak kom ëeë. 30 Namp pi wel aisëaan Anutuuk ngön nent apënëak kön weswes elmëën wal ë apënëak yaëën pöt wet rëak taueë ngön yaaup leng ëëp. 31 Ar pourö Anutuu ngönte pangk tekeri wesak anëët. Pël yeem pöppöp aan kat wiak nener lup kosang wasënëët. 32 Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaö pörö pitëm ngön apna pötön ngarangk ëeë ök apën ma won pöt kön wiip. 33 Pöt Anutu pi tiar omnant irikor ëëpenaaten kaaö, mayaap öpenaaten kent yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaaul 34 ar ngönënëën wa top yeem öngöröak ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpën pël wia. 35 Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt ëöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ëwat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëël maan ök niap. 36 Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëër omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ëwat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet rëak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëër kat wiaurö ma? Pël won.

37 Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönënë weëre kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël ëëpna pipop pi nem ngön retëng yeë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp. 38 Namp ngön epët kat wiak yaap newasën ëëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” pël nemangan. 39 Pötaanök, karurö, ar Anutuu ngönte tekeri wesak anëëtaan weë ngentieë. Pël ëak këm ngön ngolöpötë yaaut kan wariingan. 40 Ar ngönënëën wa top yaautë omnant irikor ëënganëp ompyaö wesak ëeë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

1 Karurö, nem Kristoë ngön ompyaut ök niaan ar kat wiak wak wë pipët kaalak ngolöp wes nimpaan. 2 Ngön ompyaö pipët ök niaan wak pötakël wëën pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Om pas kön wi kosang wesan talte pël naalniin ëëpën.

3 Omën kaöet Anutuuk neen neaan kat wiak nook arën ngës rëak ök niiaut. Pöt epët. Ngönëntak Kristo pi tiarim saunatëën wel wiipënëak ëa pöl ëaup. 4 Pël ëak ngönëntak ëëpënëak ëa pöl yang kel weerën kët nentepar nent won sëën kaalak wal ëaup. 5 Pël ëak wet rëak Pitaan ëö pet elmëak ënëmak pim ru 12 pöröen ëö pet elmëa. 6 Pörekaan pim ru kësang pan 500 pörö wa top ëak wëën ëö pet elmëa. Omën pörö narö wel wiin kësang om öp wë. 7 Pörekaan Sems ëö pet elmëak ngön yaaö omën pouröen ëö pet elmëa. 8 Pël ëaupök ënëmak ne runga kar yawil pöpë ök utpet yaaupön ëö pet elnëaut. 9 Ne ngön yaaö omën nem karuröa ök won, utpetap. Ne Anutuu ingre mor saurö mënak utpet weseimaup yak ngön yaaö yapinte nenëanganë salëp. 10 Anutuuk komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën wes neulëën wë. Pim komre kolap pöt nem naë mos naën ëaut. Nook ngön yaaö muntarö il wesak ya kaö mëneimaut. Pöt nem weëre kosangöök won, Anutuu komre kolap elnëa pötak mëneimaut. 11 Nook ma pitök ngönën ök niian pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtet ten pouröak ök niaan kat wiak kosang wesan.

Wel wiaurö weletakaan wal ëëpenaat

12 Tenök, “Kristo weletakaan wal ëaup,” ngönëntak pël ök niaan tol ëënak arim naëaan naröak, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” pël aim? 13 “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” arim ngön pöt yaap pöt, “Kristo weletakaan wal naën ëa,” pël apa. 14 Kristo weletakaan wal naën ëanëën tenim ngönën ök yeniiautre arim piin kön wi kosang yewesaut kë naën ëan tapön. 15 Pël ëak pöt pëën won. Ten Anutuun epël niiaut. “Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëaup,” pël niiaut. Wel wiaurö

wal yaaut wi naön ëanëën Anutuuk tol ëak Kristo wal ë ulmëan tapön. Pël ëën tenim ngön yeniak epotön kön wiin, “Pit Anutuu ngësël wesak kaar yaaurö,” pël ëan tapön. 16 Tiar, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” ngön pël yeëan talte Kristoonta, “Weletakaan wal naënëp,” pël apen. 17 Kristo wal naën ëanëën arim kön wi kosang yewesaut mos sëën utpetatë öngpök wëan tapön. 18 Pël ëën omën Kristoon kön wi kosang wesak wel wiaurö kö san tapön. 19 Tiar Kristoon kön kosang wiak pim ompyaö elniipnaaten kor wëën yangerakë wëwë eptaköëër kaamök elnianëën omën muntaröak tiarën, “Kaökaurö,” pël wesak yangerakë yaköm yaaut il wesak yaköm kaö pan elnian tapön.

20 Pël won. Kristo pi yaap wel wiak kaalak wal ëaup. Pi wet rëak wal ëën pim pël ëauten tiar kön wiin omën wel yawia eporö Anutuuk tapël weletakaan wal ë niulëëpnaat. 21 Pöt epël. Omën kopëtap Atam puuk wel yawia pöt ngës rë nina. Tapël omën kopëtap Kristo puuk weletakaan wal yaaut ngës rë nina. 22 Pöt epël. Tiar Atamë ëarö pötaanök pim ëaul pourö wel yawi. Tapël Kristooring yal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë niulëëpën sa. 23 Tiar yaap wal ëëpenëak ëa pöl ëëpenaat. Kristo pi wet rëak wal ëa. Pël ëën ënëm pim orööpnaatak pimëën sa pöröeta wal ëëpenaat. 24 Pël ëën omën pout won sëpnaat. Akun pötak pi yangerakë ngarangkre omën kaö yapinringörö kö mowesak Setenë weëre kosangringörö tapël elmëak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu pim Pepap kaalak mampnaat. 25 Peene pöt kaö sak wë pim yaat mëneim wë ënëmak pim kööre tokörö il mowesak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu mampnaat. 26 Kristo pi utpetat il wesak ënëm wel yawiauteta il wesak won mowasëpnaat. 27 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk moulmëën Kristook omnant pout il wesak kaö sak wë,” pël wia. “Omnant pout” ngön pöten tiar kön wiin Anutuuk pimëntta pötring öpnaat pël newasën ëa. Pöt Anutu tapöpök Kristo omnant pipotë kaö sak öpënëak moulmëa pötaanök. 28 Pep pi omënere omnant pout Kristoë ikanööok moulmë pet irën Ruup Pep pim kaö wes moulmëa pöpë ikanöökël wëën Anutuuk tiar pouröa kaö sak öpnaat.

29 Omën wel wiaurö kaamök elmëëpënëak i yamë pörö pitën tolël kön wiipen? Omën wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte oröpmorëën omën narö pit kaamök elmëëpnaan i mëëpën? 30 Ën omnarö këtël epotë utpet elniak këëmre këlangönë rangk yanuulë pöten tolël kön wiipen? Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngönte ök yaan omën naröak pël naalniin ëëpën. 31 Këtpoutë ne, “Omnaröak nem Anutuun yak ya yamëngk pötaan nempën ma won?” pël kön yawi. Ngön pipët ne tiarim Aköp Yesu Kristook yal menak wë arim wëwëatön ya ërëpërëp yaë pötaan pil yeniak. 32 Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte nem Epesas kak wakaimautak wal ëëpenaata ngönte ök yaan omnarö kent ngaaröa ök utpet elnëauta kangut naön ëëm. Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte omnaröa ya pöl ëëpen. Pit epël ya. “Ëlpamök wel wiipenaatak peenëër këëre imën nëmpa.”

33 Nant kaar niapanok. Ar utpet yaaurö aring önë pöt pitök arim wëwëet utpet niwasëpnaat. 34 Kön irikor pipot sëp wesak könöt wotpil wesak weë. Utpetat ëëngan. Ar kat wieë. Arim naëaan narö Anutuun köpël wë ënëm naën yeëan. Pötaanök ar kat wiak ëö sënëak yeniak.

Möönre köröp maimaö wak weletakaan wal ëëpenaat

35 Naröak epël an köröp. “Wel wiaurö tol ëak weletakaan wal ëëpën? Pit möönre köröp ke tolëëlöt wak wal ëëpën?” 36 Ar pël aan pöt epël niamaat. Ngön pipët ngönën köpëlöröa ngönte. Ar omnant ngëntën mout söp ë yesën rëngapöt yaarö. 37 Arim omnant öpöt yangënt pöt möönre ëp ënëm orööpna pöt nangëntën, lëlëpöt pëën yangënt, korupaëëre omën muntat. 38 Anutu pim könöök lëlëp ke nentere nent pötë elmëën neenem möönre köröpöt yaarö. 39 Wëwëetaring wëaurö tapël wiaan möönre köröpöt ke kopët naö won. Omnaröa möönre köröpö naö, imënöröa möönre köröpö naö, intöröaö naö, pisöröaö naö, pël wë. 40 Kutömweri

wëaurӧere yangerak wëaurӧ tapël wë. Kutӧmweri wëauröa ë rangiat nant, ën yangerak wëaurӧaat nant. 41 Këtëpë ëwaat maim, ngoonӧpëëteta maim, ariatë ëwaatta maim. Ën ari pӧt kom ëak neenem ëwa ke nentere nent wia.

42 Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Mӧӧnre korӧp yang kel yewer epӧ maimaӧ, utpet sëpnaӧ. Ën mӧӧnre korӧp kaalak wal ëëpna pӧ maimaӧ, utpet naëpanëӧ. 43 Mӧӧnre korӧp yang kel yewer pӧ weëre kosang won sak utpet sëën yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pӧ ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaӧ. 44 Mӧӧnre korӧp yang kel yewer pӧ yangerakëӧ. Weletakaan wal ëëpna pӧ kutӧmweriӧ. Yangerakë mӧӧnre korӧpӧ wia pӧl kutӧmweriӧӧta wia. 45 Pӧta ngӧnte ngӧnëntak epël wia. “Atam, wet rëak orӧaup, pi yangerakë wëwëetaringëp.” Ën Atam muntap ënëm orӧaup, Kristo pӧp, pi Pulӧӧringëp yak wëwëeta pep sak wë. 46 Pël ëaap Pulӧӧkë wëwëet wet rëak naarӧӧn. Yang eprekë wëwëetakëër wet rëak orӧӧn Pulӧӧkë wëwëet ënëm yarë. 47 Atam wet rëak orӧaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket ëaup. Ën Atam ënëm orӧaup Kristo pӧp kutӧmweriaanëp. 48 Yangerakë omën pourӧ Atam Anutuuk yangetak ket ëaupë ӧkӧrӧ. Ën omën kutӧmweri wëwëet ӧpenaarӧ kutӧmweriaanëp Kristo pim ӧk ӧpenaarӧ. 49 Tiarim mӧӧnre korӧpӧ omën yangetak ket ëaup pimӧӧkë ӧk wë tapël ënëmak tiarim mӧӧnre korӧpӧ omën kutӧmweriaanëp pimӧӧkë ӧk ӧpenaarӧ.

50 Karurӧ, ngӧn epët niamaan kat wieë. Tiarim yang korӧp epӧӧk Anutuu kak nasëngan. Ma sӧpre tetring epӧӧk kosang wieëaut pep nasëngan. 51 Kat wieë. Ne ngӧn ëlëëp epët tekeri wesak niamaan. Tiar omën pourӧ wel nawiingan. Narӧ ӧp wëën Anutuuk teëntom mӧӧnre korӧp ngolӧpӧ kaip ti nimpnaat. 52 Ënëmak akun pet irëpna pӧtak ensel nampӧk kuup mëngkën it mësak yengaul pӧta ӧk teëntom pan mӧӧnre korӧp ngolӧpӧ ӧpenaat. Kuup yamëngkën omën wel wiaurӧ weletakaan sӧp won wal yaëën ӧp wëaurӧ tiar mӧӧnre korӧp ngolӧpӧ kaip ti nimpnaat. 53 Tiarim mӧӧnre korӧp sӧp yaaӧ epӧӧk ngolӧp sak sӧp naën ëëpnaat. Ma weletaan yaӧ ëa epӧӧk ngolӧp sak wëwë kosangët ӧpnaat. 54 Yaap, tiarim mӧӧnre korӧp sӧp yaaӧ epӧӧk ngolӧp sak sӧp naën ëëre weletaan yaӧ ëa epӧӧk ngolӧp sak wëwë kosangët epël wia pӧt kë rapnaat.
“Anutuuk wel pӧt ngep ëën won sa.”
55 “Wel pӧta weëre kosangët tarëk?
Wel pӧta ngaat tarëk? Won.”
56 Ngӧn kosangӧt wa olaan saun pӧt weëre kosang yeӧ. Pël ëak pӧtak nga elniin wel yokoir. 57 Anutu pi tiarim Akӧp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamӧk elniin wel pӧt il yemowas pӧtaan yowe mepa.

58 Pӧtaanӧk, nem kar panëërӧ, ar taintaë wesak taueë. Ar Akӧp Yesu pimëën yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël weseë kët ël epotë kosang wesak pim yaat mëneim ӧn.

16

Yerusalem kak ingre mor saurӧaan mon wa top ëëpënëak mëëa

1 Ar Anutuu omën Yutia yangerak wëaurӧaan monat kopëta wasënëak pӧt nem Kalesia yangerak omën ingre mor saurӧen ӧk mëëan pӧl ëeë. 2 Ar Anutuuk kaamӧk elniin ya mënak neenem mon koirënë pӧtëaan nant kom ëak Sante poutë wa top wes wieim ӧn. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaӧ mëngkanëën. 3 Pël ëën ne wais orӧӧn omën arim monat wak sëpënëak ulmëënë pӧrӧ Yerusalem ngӧnënë kaӧarӧaan wetete pepat menak wes mëën monatring wak sëpnaat. 4 Ën monat kaӧ ëën pӧt neering ten pourӧ sënaat.

Pool pi Korin omnarӧa naë sëpënëak mëëa

5 Ne Masetonia yangerakël sumëak kӧn yawi. Pӧtaanӧk pӧl sakӧk arim naë waisumaat. 6 Pël ëak akun kot nent arim naë ӧmaat. Ma wëën kopi akunet pet irëpën korӧp. Pël ëën arӧk kaamӧk elnëak kan naӧ koir nangkën pӧt nal sumaat. 7 Ne akun eptak om itningënal el wesak sëën pangk naëpan. Pӧtaanӧk Akӧpӧn kat wiin pangk aan pӧt akun wali arring ӧmëak kent kӧn yawi. 8 Peene pӧt ne Epesas kak om wëën Pentikos akunet won sëën sumaat. 9 Pӧt omnarӧ selap ngӧnënëën kӧӧre tok yaalnëëtak ya kaӧ mëngkën këët

orööpënëak Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.
10 Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamëngkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sëpnaan sant elmëën. 11 Piin kön wiin irepan. Neere kar narö piin kor wë. Pötaanök ngarangk ompyaö elmëak kan naö koir mangkën waisëp.
12 Tiarim karip Apolos pöp pi kar naröaring arim ngësë waisëpënëak ke urak maan pangk kengkën nasën yaë. Peene won, ënëmak mop naö orööon pöt yok pangk waisëpnaat.

Ngön mëët

13 Ar arimtën ngarangk këëkë ëeimeë kön wi kosang yewesautak taë weë. Pël ëeë lupöt kosang wesak weëre kosangring weë.
14 Pël ëeë arim omnant pout ëënëën lup santetaring ëeë.
15 Ar ëwat wë. Stepanasre pim kaatakörö Krik yangerak wet rëak Kristoon kön wi kosang wesak weë ngentiak Anutuu omnarö kaamök elnieim wë. 16 Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën ke pilöröere munt narö kaamök elniak ya mëneim wë piporöen itaangkën arim wotöökörö pël ëëp. 17 Ne arim naë won pötaan ya utpetaring wëën Stepanasre Potunetasre Akaikasringörö pitök arim kangiir waisën ya ërëpërëp yeë. 18 Pit ne ya kë newasën wë. Pötaanök arta kat wiak ya kë sënëët. Omën ke pilöröen kön wiin ompyaö sëp.
19 Ingre mor saö Esia yangerak wëaurö pitök yowe yenia. Ën Akuilaare öngöp Prisilaare ingre mor saö piarpim kaatak wa top yaaurö pitta Aköpëën yak yowe pan yenia. 20 Tiarim kar pourö yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mëak mor meneë.
21 Epët Pool nemtok nem yowe yeniak epët nemtë moresök retëng yeë.
22 Namp Aköpön lup sant naalmëën ëëpna pöp pi kö sëpnaap. Aköp Yesu, ni wais.
23 Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.
24 Tiar Yesu Kristook yal menak wë pötaan ar pouröen lup sant yaalni. Yaap.
[Yok pi tapët.
Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 26 pöta ök won sëën Poolök pep epwer Korin kakë ingre morörö retëng ë mena. Pi wet rëak Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnaröaan retëng ëak wes mëën oröön Taitas Korin kakaan pim naë së koirak pitëm naëaan narö lup kaip tiak wëën naröak piin, “Ngön yaaö omën yaapöp won,” pël ëa pot ök maan Poolök kat wiak epët retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-11*
Poolre Korin ingre moröröa ngönte *1:12-7:16*
Yutia ingre moröröaan kaamök elmëëpna ngönte *8:1-9:15*
Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa *10:1-13:10*
Ngön mëët *13:11-13*

1 O Anutuu ingre mor saö Korin kak wëauröere Krik yangerak wëaurö, ne Pool Anutu pimtë këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wë pep epwer retëng ë yaningk.

2 Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

3 Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya mepa. Tiar kön wiin pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniaup pël yaë. 4 Pël yeë këëmre këlangön nentere nent tiarim naë yaaröön wiap yanuwesaup. Pël ëën Anutuu wiap yanuwas pöl omën narö këëmre këlangön nentere nent yeön pöt tiarök pim wiap yanuwas pötaring pangk kaamök elmëëpenaat. 5 Yaap, Kristoë këëmre këlangön kat wieima pöl tiarta këëmre këlangön kësang kat yawi. Pöta ök tiar Kristook yal menak wëën pi wiap kësang nuweseim wë. Pötaanök Anutuun yaya mepa. 6 Tenim këëmre këlangön kat yawi pöt, ar wiap nuwasën Anutuuk utpetetakaan kama niöpënëak pël yeë. Ën Anutuuk ten wiap yanuwas pöt, ar wiap nuwasënëak pël yaalni. Ar ya wiaptaring tenim këëmre këlangön kat yawi tapët kat yawiin Anutuuk wiap nuwasën önëët. 7 Tenim ar ompyaö ëënëak kön kosang wian pöt këlok nasën. Pöt ten kön wiin tenim këlangön kat yawi pöl arta kat yawi pël yaë pötaanök. Tapël Anutuuk ten wiap yanuwas pöl arta wiap nuwasëpnaat.

8 Karurö, ne tenim këlangön kat wia pöta ngönte ök niamaan kat wieë. Ne ar tenim Esia yangerak këlangön kat wia pöten ëwat sënëak kent ëën ök yeniak. Ten pörek së wëën këëmre këlangön kësang tenim naë oröak ngep elnia. Pël ëën ten kön wiin ompyaö sëna kanö won ëën, “Wel wiinaat,” pël ya ngës kön wiaut. 9 Yaap, pan ten wel wiinëak yeë pël wesaut. Pël ëautak këëmre këlangön pöt om pas orö naniirëën. Tenimtë weëre kosangötön kön wiin iraan Anutu wel wiaurö wal ë yaulmëaup piin kön wi kosang wasënëak omën pöt tenim naë orö nirëaut. 10 Omën utpet panë nant tenim naë oröön wel wiinëak ëaö pötëaan Anutuuk kama ent ë niulëa. Wë ënëmak kaalak utpetetakaan ent ë niuleim öpnaap. Ten piin kön kosang elaan pi kaalak ent ë niulëëpnaap. 11 Pötaanök ar ten kaamök ëak Anutuun kimang maë. Pël ëën Anutu pi omën selap arim kimang pöt kat wiak kangut ninak ten ompyaö elniipnaan. Pël yaëën ar pim ten kaamök yaalni pöten Anutuun yoöre ërëp manëët.

Pool pi Korin omnaröen kaar nemaan

12 Ten tenimtëën kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omën ngönën kat nawiinöröa naë tenim elmëeima pöt, tenim lupöt wiap nasën kölam wëën Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmëeimaut. Ën arim naë elnieima pöt pitëm naë elmëeimaut il wesak elnieimaut. Tenim ar pouröa naë elnieima pöt yangerakë ëwatötring won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieimaut. 13-14 Ten ngön öngpököt retëng ë naningkën. Arim sangk kelak ëwat sënëët pëën retëng ë yaningk. Peene pöt, ar pöten om kot nent ëwat sak wë. Nem könöök këëkë ëwat sënëak kent yaë. Ar pël ëënë pöt Aköp Yesu pim akun kaöaöök ten arim ëwat önëëtaan kön ompyaö yawiin ar kangiir tenim kaamök yaalni pötaan kön ompyaö wiinëët.

15-16 Yaap, ne arën kön wiin tenimëën
kön ompyaö yawi pël yaë. Pötaanök akun
nentepar arim naë waisën pouteparëën ar
ya kë sënëak ëaut. Pël ëëma pöt, nem könöök
Masetonia yangerakë waisumaatak arim
naë wais wë olëak Masetonia eprek
waisumëak kön wiaut. Pël ëak eprek
wë olëak kaalak arim naë wais wëën ar
kaamök elnëak wes nemëën Yutia yanger-
akë sumëak kön wiaut. 17 Pël kön wiautak
arim naë newaisën ëaut. Pël ëaö pötaanök
ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël
yaë ma? Ma kön wiin ne omnant ëëmëak
kopëta wesak yang omnaröa ë yeë pöl,
“Pël naëngan,” weseë “Yok, pël ëëmaap,”
kaar ya pël yaë ma? Won pël naën yaaup.
18 Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinëët.
Tapël ne arën niamëak kön selap akun
tapëtakëër mak ma won poutepar neniaan
ëaut. 19-20 Pöta songönte epël. Anutuu
Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre
Timoti epaarök ök niiaut. Yesu Kristoë
ngön nent ëak kaip tiak nent naën ëaut.
Won, tenök Anutuu omnant ëëpënëak ya
pöt Kristook yaë, pël ök niiaut. Pël niaan
kë yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pötaan
tiarök piin, “Pim ngön kosang niwesa pöt
yaap,” pël weseë Anutuun yaya maim wë.
21 Anutu pimtok ten arring Kristoë naë
kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak
yenia. 22 Pimënt tapöpök tiar pimtëën yaö
nuwesak, “Anutuu Pulö tiar nina pöl pim
ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt
kë orööpnaat,” pël wasëpenëak Ngëëngk Pulö
wes mëën tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën ëauta songönte ök mëëa

23 Nem arim naë waisumëak ök niia pöt
ne kaar neniaan ëaut. Anutu pi nem nian
pipët yaap pöt ëwat wë. Pi nem arim naë
newaisën ëa pöta songönte ëwat wë. Ne
Korin kakë waisanëën arën nga niaan ya
këlangön ëan tapön. Pël ëënganëak newaisën
ëaut. 24 Nem pël yeniak pöt, arim kön wi
kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël
kön wiinëëten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar
kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas.
Pël ëaap om ar ya kë sënëëk yak kaamök
elniak ya yamëngk.

2

1 Ne kaalak wais ya këlangön koir
naningkan pël kön kosang wiaut. 2 Nook
ya këlangön koir nimpaatep talöröak ya kë
newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir
nimpa pötaan tol ëak ar ya këlangönring wë
ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan.
3 Pël ëënë pötaanök ne arim naë waisën
ya kë newasënë salöröak ya këlangön koir
nangkanëak pepewer retëng ë ninaut.
Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wiaut
pötaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya
kë sënëët. 4 Pël ëënëëtak nem pep retëng ë
ninautak ne arimëën ya këlangön ëën ing
aimeëak ar ya këlangön niwasumëak naën,
nem arimëën lup sant kaö pan yaalni pöt
ëwat sënëak retëng ë ninaut.

Omën utpet ëaupë saunet won wasëpënëak mëëa

5 Omën pim utpet ëautaan ya këlangön
kön wian pöp nemënt won, arta ya
këlangön koir ninaup. Ne pimëën nga panë
naalmëëngön. Pi ar pourö won, naröakëër
ya këlangön koir ninaup. 6 Pim utpet ëaö
pöt, ne kat wiin omën selap arök kangit pet
iran. Pël ëën ne kön wiin pet yair. Pötaanök
kangit kaalak mangkanok 7 yakömring
wë sasa utpet ëëpanëën pim saunat won
mowesak wa wiap moweseë. 8 Pël elmëak
arim piin lup sant yaalmë pöt sëp newasën
om wia pöt pet elmëën pi pöten ëwat
sëpënëak ke urak yeniak. 9 Nem ngönte
retëng ë ninaö pöta songönte eptaanök.
Nem ngönöt pout ngaarëk yeö ma won pöta
songönte war wasumëak morök elniaut.
10 Ar omën namp utpet ëën pim saunet won
yemowasën pöt neenta tapël ëëmaap. Ën
omën namp utpet ëën nook saunet won
yemowas pöt arta ompyaö önëët Kristoë
ëöetak pël yaë. 11 Pötaanök Setenök tiar
utpet elniipënëak kön wieim wë pöten
tiar ëngk ma e newasën wë. Pötaanök pi
tiar ököök elniak il niwaspanëën, “Omën
pöpë saunet won mowasëpa,” ne kaalak ök
yeniak.

Pool pi Taitasëën ya ngës kaö ëa

12 Ne kaalak nem Masetonia yangerakë
waisumëak ëa ngön ngës rëa pöta kaut yal
menak ök niamaan kat wieë. Nem Kristoë
ngön ompyaut ök amëak Troas kak së öröan

akun pötak ne itaangkën Aköpök pël ëëmëak kanö tekeri wes yenangkën omën kësang kat wia. 13 Pël ëautak ne itaangkën nem karip Taitas arim naëaan newaisën ëën ya ngës kaö ëën pi koirumëak pit sëp wesak Masetonia yangerakë waisaut.

Kristook pim weëre kosangët tekeri yewas

14 Wais wë Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenëa. Pötaanök ërëpërëp ëak Anutuun yoöre ërëp yemak. Ten Kristook yal menak wëën omën pim il niwasën inëën yaalmëaurö tenim naë Anutuuk pim weëre kosangët tekeri yewas. Pël yaëën ten wes nimëën pim ngönte ulöl wasën omnarö ëwat yesën pöten kön wiin misëng kamp ompyauta ök yaë. 15 Yaap, tenim ngönën ya yamëngk pöt Anutuuk itenak tenën kön wiin misëng kamp ompyauta ök ëën tenim Kristoëën yak ya yamëngk pöten kön wiin ompyaö yaë. Tenök Kristoë ngönte ök maan wak wëën Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasëng menak kö sëpna pöröa naë ngönën ya yamëngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaë. 16 Kö yesauta kanöököl wëaö pörö pit tenim Kristoë ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökë ök ëën kasëng menak kö sëpnaarö. Ën wëwëeta kanöököl wëaö pörö pit pöten kön wiin misëng kamp ompyautë ök ëën wak wëwëetak öpnaarö. Talëpök ya epët pangk ëëpën? Omën namp pimtok mëngkën pangk naëpan. 17 Ya epët omën narö mon öpënëak köntak Kristoë ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulëën wotpil wesak pim ëöetak Kristoë naë rë olëak wë pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngolöpta ya omnarö

1 Nem Anutuuk ten pim yaatak niulëën pim ëöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pël yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtën ping wesak yak pël yewas ma? Ten pöt won. Omën kaar arim naë wë piporö ar pitëm yaat ompyaut pël wasënëak pepat omën muntaröa naëaan wak yewais. Pitëm sëpnaatak arta pep ke tapöt pit omën muntarö mangkën pitta tapël pitën kön wiin ompyaö sëpënëak pitëmëën retëng ëënëak pit kent yaaurö. Ten pël naëngan. 2 Ar tapöröak tenim lupötë wë tenim wetete pep retëng ëauweri ökörö. Omnarö arim wëwë ompyaut itaangkën pötak tenim ya arim naë yamëngk pöta songönte tekeri wasën ompyaö pël wasëpnaat. 3 Tenök arim naë ya yamëngkën Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retëng yaë pötaring naën, Anutu wëwëetaringëp pim Pulöök retëng ëaut. Pöt këlwelingweri won, omën lupmeri.

4 Kristook kaamök elniin ten arimëën Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak. 5 Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosangtak naën. Tenimtok yok pangk ëënaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkën yeë. 6 Anutu pimënt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retëng ëaut won, Anutuu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retëng ëa pötak elniin kö sëpenëak ëauröak Pulöök wëwë ngolöpët koir yaningk.

7 Anutuuk ngön kosangöt këlwësapöök retëng il Moses mena. Pël ëa akun pötak Anutu pim ëwaö omnantëëre Moses pim këëre wot kantak elmëa. Pël ëën ënëmak ëwa pö wiap yesën Israel omnarö Mosesë këëre wot kanten itaangkën it sosor elmëa. Ngön kosang kö yesautaring pöt Anutu pim ëwaööring oröa. 8 Ën ëwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epö kaö panëö. 9 Mosesë ngön kosang omnarö kö sëpenëak ëa pöt ëwaööring oröa. Ën Anutuuk omnarö wotpil niwasën wëwëetaring öpenëak ya pöt ëwa kaö panëööring yaarö. 10 Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin ëwaat pël ëa pöten peene kön wiin ëwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö ëwa kaö panëö ngön kosangta ëwaö il yewas. 11 Moses pim ngön kosang kö sa pöt ëwaööring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta ëwaö kaö panëö.

12 Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim ëwa tekeri wasëpna pöön kor wë.

Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas. 13 Pël yeem ten Mosesë ök naën yaaurö. Pi Israel omnarö ëwa pim këëre wot kantak wieëa pö kö yesën itaampanëak poë koröpöök kör koëaup. 14 Ten tekeri wesak yaketak pitëm lupöt kosang sak wëën yak kön nawiin yaaurö. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitëm lupöt kör koëak wë pötaan kön nawiin yaaurö. Omën namp Kristook yal ëëpna pötaar Anutuuk kör pöt wilën ëwat sëpnaat. 15 Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelën kat yawia pötë pitëm könre lupöt kör koëën kön nawiin yaaurö. 16 Pël yaaurö pitëkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rë olaan pöt puuk kör pöt wilën kön tektek sëpnaat. 17 Pöt tol ëënak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wëën pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmëën ompyaö öpnaat. 18 Ën tiar pöt, omën nentak tiarim könre lupöt kör nokoëën wëën Aköpë ëwaö tiarëk elniin pim ëwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ëwa pim naëaan yewais pöök tiar ngolöp yanuwasën pim ök seim öpenaat.

4

Ngön yaaö omnarö pitëmtëën kön wiin yang kaputë ök ëa

1 Anutu pi ya ngës ëën pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëën yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk. 2 Pël yeem utpetat yaëën omnaröak itaangkën ëö koirnganëak ëlëëp yaaö pöt kasëng menaut. Pël ëak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor ëak morök yaaö pöteta naën yaaurö. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këët yaan omën pourö pit neenem lupötë kom ëak pöt ompyaö pël yewas. 3 Pël yaëëtak ngön ompyaö tenim ök ë yeë epot omën naröaan ëlëëp wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëëp wiaan kön nawiin ë yaë. 4 Ngön ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitëm könre lupöt il mowaria. Ëwa pöt Kristo Anutuu ök panëëp pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya. 5 Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëër Aköp, ën ten pöt om pimëën yak arim inëën yaaurö pël ök ni yeë. 6 Anutu pi ngaanëër songöntak koö olëak wiaan ëwa tëëpënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ëwat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ëwat yes. Pötaanök ten arim inëën sak wë.

7 Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt, weëre kosangring won, yang kaputë okörö. Pötaanök Anutuuk weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasëpënëak pim ëwa ompyaö pö wiapre kor wëaurö tenim lupötë niwia. 8 Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëën kön selap yeëetak pötëën panë wesak naën yaaurö. 9 Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sëp naniwasën yaë. Yanimëngktak wel nawiin yaaurö. 10 Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnaröak elniin tenim koröpötë këlangön kat wiak wel wi ap yaaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëën omnarö ityaangk. 11 Pöt epël. Omnarö pit ten Yesuu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt könöm pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sëpna epotë wë pöt tekeri yes. 12 Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

13 Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök ëaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak. 14 Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëën wal ë niulëak arring pim naë niulëën öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak. 15 Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëën yakök yeë. Pël ëën omën kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëën pim yapinte kaö panë sëpnaat.

16 Yesuuk yal menak wëën Anutuuk wal ë niulëën öpenaat pël kön wieë wiap

naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sëpënëak yaëëtak lupöt Anutuuk kët ël epotë ngolöp niwasën ompyaö yes. 17 Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pet irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö kosang wiaapnaat Anutuu naëaan önaat. Wëwë ompyaö pöt puuk ulöl wes ningkën këlangön kat yawi kot epët il yewas. 18 Ten tol ëënak pël yeniak? Omën yoolök ityaangk epot kö sëpnaat yak pötëël kön kosang nawiin. Omën ëlëëp wia pöt kosang wiaapnaat yak pötëël kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

1 Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëën sak ilën Anutuuk koröp ngolöp omën moresring ket naënö ka ket ëak kutömweri ningkën pöök wëën kosang wiaapnaat. 2 Ten yang koröp epööring wë koröp ngolöpö ningkën kutömweri önaataan ing aim wë. 3 Pël ëën tenim koröp epö sëp wesak koröp ngolöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan. 4 Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë könömöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö ent ë moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkën wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö sëpna pöökë kangiir ngolöpö ningkën wak piiring önaat. 5 Anutu pimënt kopëtapökëër omën ompyaö pöt tenimëën orö nirëën önëak tenim lupre könöt ko ë wia. Pël ëak, "Anutu pim Pulö tiar nina pöl koröp ngolöp pim kup niwia pö yaap nimpnaat," pël wasëpenëak Ngëëngk Pulö wes mëën tiarim lupötë ilëak wë.

6 Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëaurek piiring naön. 7 Won, peene omën ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkën wieë omën pipot önaat kön wi kosang wesak wë. 8 Pël ëeë lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epö ent ë olëak Aköpë wëaurek piiring önëak kent kön wia. Ten kön wiin pël ëëna pöt ompyaö pël yewas. 9 Pël ëaap yang koröp epööring önaat ma piiring öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkën pangk ëëpnaat. 10 Nem yeniak pöta songönte epël. Wë ënëmak omën pourö Kristoë ngön ë pet yairaurek oröön yang koröpööring wë omnant eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopëtemer sak öpenaata ngönte

11 Kristook tenim omën eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, "Anutuu ngön pitëm ök yenia pöt yaap," pël wasëpënëak weë ngentieim wë. Pël yaëën Anutu tenim wotpil wesak kön wiire omnant ë pël yaaö pöt ëwat wë. Ën tenim wotpil wesak wë pöt nem kentöök arta arim könötë ëwat sënëak kön yawi. 12 Tenim pël yeniak pöt, tenimtok tenimtën wak isak yaan ar tenën kön wiin ompyaö sëpënëak neniaan. Won, arök tenimëën kön wiin isën wak isak anëak pël yeë. Pël ëën omën narö lupmeri omnantön kön nawiin koröpöökë omnant wak yawis piporöak tenën utpet wesak yaan arök kangiir maan pit ngön won ëëpnaat. 13 Pit tenën, "Kön irikor yaaurö," pël ya. Pitëm ngön pöt, tenën, "Köntak Anutuu yaat pëën kaö yamëngk," pël wesak, "Kön irikor yaaurö," pël ya. Ën ar pöt, tenën, "Kön ompyautaring wë," pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunëak kön ompyautaring wë. 14 Kristo pim tenimëën lup sant yaalni pötak elniin Anuture arimëën yak ya ompyaö pöt yamëngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopëtapök tiar pouröa kangiir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut. 15 Pim wel wia pöt, omën wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wiipenëak won, omën tiarimëën yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

16 Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëëngan. Yaap, ngaanëër ten pitëm kom yaalmë

pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omën pasip pël weseimaut. Ën peene pöt, pël naalmëën tenim Aköp pël yewas. 17 Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omën wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omën namp Kristook yal menak wëën pöt Anutuuk ngolöp panë yemowas. Pël ëën omën utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö. 18 Omën pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimëën këra yetaprak wel wia pötaan pim kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëën Anutu pi ten omën muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut. 19 Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëën kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaaten kön nawiin tiarim kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sëpena ngön pöt anëak niulëaut. 20 Pim pël elniautaan ten Kristoë ngönte yaauröak niaim pötak Anutuukta yenia. Ten Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yeniak. 21 Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel wia pöt tiar piik yal menak wëën Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këëmre këlangönring wakaima

1 Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaauwaarök kosang wesak epël yeniak. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan. 2 Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

“Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar neen kimang neaan kat wiaut.
Pël ëak ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut.” Kat wieë. Peene eptak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

3 Omnaröak tenim ya yamëngkauten utpet wesak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëën yeë. 4-5 Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëëre këëre ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëëre wa top ëak nga elni, ya kaö mëmpööre ka naökön ëëre kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë. 6 Ten ket won, ëwatring wë, omnaröak utpet yaalniin kangiir naalmëën, sant mowesak Ngëëngk Pulööring wë, lup sant yaaurö. 7 Ngönën këët ök yeem Anutuu weëre kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëën pötak ngaë omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Setenring nga elööre pim nga yaalni pöt il wari pël yaaurö. 8 Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaaurö. 9 Pitök irmanörö pël yeniaan yapinring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeniaan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën yaaurö. 10 Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaöring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön ëël yaauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këërö pöt tekeri yewas.

11 O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yeniak. Ten arën lup sant kaö panë yaalni. 12 Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëër tenën lup sant kot yaalni. 13 Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëëngk tupöt

14 Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan. 15 Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Ën ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan. 16 Ma Anutuu ngëëngk tupëtere polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk

pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëapë tup
pöt tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël ëa.
“Ne pitring yal ëak pitëm tekrak ömaat.
Ne pitëm Anutu pël sak wëën pit nem om-
narö pël sak öpnaat.”
17 Pötaanök Aköpök epël ya.
“Ar utpet yaauröa yaë pipot ëëngan.
Pëlëër weë.
Kewil yaaut kasëng meneë.
Pël ëën nemtok ar niömaan.
18 Pël ëak pep elniak wëën
nem koröngre ru sak önëët.
Aköp weëre kosang pout pangk ëaupök pël
ya.”
Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawi-
inöröaring yal menak öngan.

7

1 Kar panëërö, Anutu pi ngön ompyaö
pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet
yaaut tiarim koröpre lup utpet yewesa pöt
wa moolaan kölam tëëp. Pël ëën Anutuun
kasinkasin yeem kölam pëën öpa.

Korin omnarö lup kaip tiin Pool ërëpërëp ëa

2 Arim lupöt ten keimön elniingan.
Tenök arim naëaan namp korar naalniin
ëaut, ma utpet naniwasën ëaut, ma nampön
morök elniak pim omën nent naön ëaut.
3 Ne ngön pipët ar utpet yeë pöt war
wasumëak neniaan. Nem ngaan niak pöl
tenim lupöt arimëën kosang wia. Wel
wiipenaat ma öp öpena pout arring pël
ëëpenëak kent yaë. 4 Ne arën kön kosang
panë wiin nem ngönte ngaarëk önëët pël
wesak arën kön wiak wa ping yewas. Ten
këlangön nentere nent kat yawiem arën
kön wiak lup kosang sak wë ërëpërëp kaö
panë yeë.
5 Ten Masetonia yang eprek wais oröak
kë nasën këlangön nentere nent kat wiaut.
Pöt ngönën kat nawiinöröak nga yaalniin
kat wiaurö utpet sëpanëak kas kön wiaut.
6 Pël yaëën Anutu pi omnarö këlangönring
wëën wiap yewesaupök ten wiap ni-
wasëpënëak Taitas wes mëën kaalak waisa.
7 Pim waisa pötaan pëën won, arim pim
wiap mowesan pöta ngönte tenën ök niaan
kat wiak wiap saut. Pël ëak arim nem
këlangön kat yawiautaan yaköm ëën neen
itaampunëak kent ëën nemëën yak arim
yaat ke urak yamëngkan pöt ök niaan ya kë
kaö parë saut.

8 Nem pep ngaan retëng ë ninan pöwerök
arim lupöt utpet niwesaut. Pöten ne kön
wiin utpet naën yaë. Pep pöwer retëng ë
ningkën arim lupöt utpet san akun pötak
yaap lup utpetaring ëaut. Peene kön wiin
ya këlangön kön wian pöt akun mëntte
pötaan ne kön wiin ya utpet naën yaë.
9 Won, peene pöt ne kön ompyaö yawi.
Pöt ar ya këlangön kön wian pötaan won,
ya këlangön pötak lup kaip yatiaut yokoir
pötaan ya kë yes. Anutu pimtë könöökë
wiaul ya këlangön kön wieimauröak tenim
ngönötök ar utpet naniwasën ëaö pötaan ya
kë yes. 10 Pöt epël. Anutu pimtë könöökë
wiaul tiarim ya këlangön kön yawia pötak
elniin lup kaip yatiaut koirën Anutuuk ut-
petetakaan kama niöpnaat. Ya këlangön kön
yawia ke pil pöten tiarök kön wiin ompyaö
yaë. Ën yang omnaröa yaaul yaëën ya
këlangön kön yawiem lup kaip natiin ëautak
ya sangën eim öpnaat. Tiar yang omnaröa
yaaul yaëën pöt pitëm ya këlangön kön
yawia ke piptak kö sëpena kanöökël niulëën
öpenaat. 11 Pël ëëpenaatak arim ya këlangön
kön wiaö pöt, yang omnaröa ya këlangön
kön wiautak lup kaip natiin yaaö pöl ar pël
naën ëaut. Won, Anutuu kent kön yawiaul
ar ya këlangön kön wiin pöta këët arim naë
oröak wia. Pöta këët epël. Nem ngaan
utpet arim tekrak wia pötaan pep retëng
ëautak ar teëntom wak weë ngentiak utpet
yaaö pipët wotpil wesaut. Ar kaalak neer-
ing lup kopëtemer sëpenëak kent kön wiin
kosang wesak omën utpet pipët ëaö pöp
kangut elmëaut. Ar omën pipot pël yaëën
pötök utpet pöta songönte arim tekrak won
wia pöt tekeri wesaut. 12 Pötaanök nem
pepewer ngaan retëng ë ninaö pöt omën
utpet ëa pöpëën won, ma pim utpet elmëa
pöpëën won, pep pöwer Anutuu ëöetak arim
lupöt nemëën kosang wia pöten ar këëkë
kön wiinëak retëng ë ninaut. 13 Arim lup
kaip tian pötak tenim lupöt wiap niwesaut.

Tenim lupöt wiap niwesan pöt pëën won,
Taitas pim lupmer wiap mowasën ërëpsawi
ëautaan ten kön wiin ompyaö ëaut. 14 Ne
ngaan Taitas arim naë newaisën wëën
arën ping wesak maan pi arim naë wais

ityaangkën ne ëö nasën ëaut. Tenim arën ök niiaut pout yaapöt tapël arën ping wesak mëëan pötenta pi arën itenak yaap wesa. 15 Taitas arim naë waisën ar ngëëngk elmëak sant mowesak pim ngönte ngaarëk wan pöten kön wieë arimëën lup sant elnieim wë. 16 Ne arën kön kosang wiin nem ngönte ngaarëk önëët pël weseë ërëpërëp yeë.

8

*Masetonia ingre mor saurö*ak *Yutia omnarö*aan *kësangën elmë*a

1 Karurö, Masetonia yang eprek ingre mor saurö*a* naë Anutu pim komre kolap elmëën omën nant oröa pöten ten ar ëwat sënëak kön yawi. 2 Pit këëre ngaë rangk wë ngöntök wakaimauröak pas ërëpsawi kësang ëak Yutia yangerak ingre mor saurö kaamök elmëak monere omnant mampënëak wa rongan ëa. 3 Yaap, ne pitëm ëauten itenak war wesak ök yeniak. Pitëm mampënëak ëa pöt menak kaalak pitëm könöök muntat mena. 4 Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamök ëak Anutuu omën Yutia yangerak wëaurö mampënëak kosang wesak niia. 5 Pitëm pël ëa pöt tenim monat pëën mampënëak kön wian pöt naën. Pit Anutuu kön wiaul wet rëak Aköpön pëël elmëak tenënta tapël elnia. Pël ëak monat menaut. 6 Pit pël ëa pötaanök ne Taitas wet rëak monat mampena ya pöt arim naë ngës rëa pöp piin ya ompyaö yewesa ya pöt yal menak pet irëpënëak kosang wesak yemak. 7 Arim omnant yaaö pout ompyaö pan yeë. Kristoon kön wi kosang yewesaöre ngönën ök yaaöre ngönënta songönte ëwat wëaöre ngönën yaat kaö yamëngkaöre lup sant yaalniaö pipot pout ompyaö pan yeë. Pötaanök tapël mon mampunë ya ompyaö pipteta kengkën sak mëneë.

8 Ne mon mampunë ngön pipët kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omën ingre mor saurö*a* ëauta ök arim lup sant yaaut yaap pöt tekeri sëpnaan kosang wesak kaamök ëëpënëak ëauten ök yeniak. 9 Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kön wia. Pi omnant poutë pepapök pöt kasëng menak arimëën omën ngöntök yaauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuu naëaan omën ompyautë pep sënëak Kristook kësangën elnia. Pötaanök arta monat kësangën tapël ëeë.

10 Arim mon mampunë pöt nem könöök epël niamaan kat wieë. Ne kön wiin arim krismaki iriitak ngës rëak mon wa rongan ëaö pöt pet irënë pöt ompyaö ëënëët. Pöt ar wet rëak mampunëak kön wieë ngës rëaurö. 11 Pötaanök peene mon pöt men pet ireë. Arim wet rëak mampunëak kön wiak kosang wesan pöl neenem wieëaul men pet ireë. 12 Pöt epël. Arim kentöök kësangën ëak monat mampunë pöt Anutuuk arim naë won pöten kön nawiin, wia pötenökëër kön wiin pangk ëëpnaat.

13 Ne ar pit kaamök elmëak mon kaö mangkën ompyaö sak wëën ar ngöntök panë önëëten neniaan, pourö kopëtal önëak yeniak. 14 Akun eptak arim naë omnant ulöl wia pötaan omën ngöntök wëaurö kaamök ëën pangk ëëpnaat. Ënëmak ar ngöntök wëën ulöl wieëauröak kangiir kaamök elniipnaat. Pël yeem ompyaö önëët. 15 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kaömp kësang waurö pit nak won
wesa.
Ën kotkot waurö pit nak këën naën ëa.”

Pötaanök nem könöök ar pourö kopëtal önëën monat pit mampunëak kön yawi.

*Taitasre karaar Korin kakë sëpënëak mëë*a

16 Anutu pi Taitasën elmëën nem yeë pöl ar kaamök elniipënëak kent kaö pan yaë pötaan Anutuun yoöre ërëp yemak. 17 Pi tenim kimang mëëaut kat wia pötaan pëën won. Pimtë kentöök kaamök elniipënëak kent kaö pan ëën arim naë kaalak waisëpnaan yaë. 18 Akun pötak tenim kar nampta wes mëën Taitasring waisëpnaat. Omën pöp ingre mor saurö*a*k pim ngön ompyaut ök yaauten kön wiin ompyaö yaë. 19 Pöt pëën won, epteta. Ingre morörö*a*k ten kësangën monat yewaö ya ompyaö pöt kaamök elniipnaaten pi il ulmë*a*. Aköpë yapinte ngaarëk isën omnaröak tenën itenak, “Pit tiar kaamök elniipënëak kent yaë,” pël apënëak ten ya pöt yamëngk. 20 Pël yaëën omnaröak tenën, “Poolre piiring wëaurö monat ngarangk naën ëa,”

pël apanëak kësangën mon yewa pöt ten ngarangk ëeë wa top yeë. 21 Tenim omnant yeë epot Aköpök pëën itaangkën ompyaö ëëpënëak won. Omnaröakta itaangkën ompyaö sëpënëak kön yawi.

22 Tenim kar munt nampta piaripring wes mëën yewais. Omën pipop akun nantë ök elmëak itaangkën pi kosang ngentiak ya yamëngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauten kat wiak ya mëmpënëak kent kaö pan ëak yewais. 23 Taitas pipop nem karip neering arim naë ya yamëngkaup. Ën omën munt piiring yewais pipaar, ingre moröröak wes mëën yewais. Piarip ingre mor saurö̈a öngpök ya yamëngkem Kristoë yapinte wak isak yaauwaar. 24 Pötaanök pit arim naë waisën pöt lup sant elmëeë. Pël ëën ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arën ping wesak yak pöten yaap wasëpnaan.

9

Kësangën monat kopëta wesauta ngönte

1 Yaap, arim Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan kaamök ëak monat mampunë pöt yok kopëta wes pet iran ne pël yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak retëng ë naningkan. 2 Arim mon mampunëak ngës rëan pöt ne ëwat wë Masetonia yangerak wëaurö̈en arën ping wesak epël ök mëëaut. “Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wëaurö krismaki iriitak mon wa rongan ëëpënëak kopëta wesaut.” Pël maan arim mon mampunëak kosang wesan pöten kat wiak pitëm naëaan narö tapël ëëpënëak weë ngentiak wia. Pötaanök ar monat mampunëëtaan wali wesak retëng ë naningkan. 3 Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mëëaut mos ëëpanëak kar wes mëëmëak ök yeniak eporö wes mëën monat men pet irënëën kaamök elniipnaat. Nem könöök arën ping wesak mëëa pöl pitring kopëta wasënëët. 4 Pël naën ëën Masetonia omën narö neering wais itaangkën ar kopëta newasën ëën pöt tenim arën kön kosang wia pötaan ëö yesën arta ëö sënëët. 5 Pël ëënganëak kar eporö wet rëak wes mëën arim naë wais kësangën monat wa top ëënëak neak pöt arring kopëta wasëpnaan këk mamëak kön wiaut. Pël ëën ten ënëm wais itenak tenim këkre töötak won, arim kentöök kësangën monat wa top ëan pël wasënaat.

6 Epël kön wieë. Omën namp öpöt kopët nent ngëntëpna pöp këëtta tapël kopët nent oröön wa nëmpnaap. Ën namp öpöt selap ngëntëpna pöp këëtta selap tapël oröön wa nëmpnaap. Pöta ök omën kësangën ëak omnant kësang yemangk pöröakëër tapël omnant kësang öpnaarö. 7 Arim kësangën monat wa yemangk pöt arimtok neenem kent kön wiaul meneë. Omnaröa këk yaautaan kön selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omën lup kengkënring yemangk pöp lup sant yaalmë. 8 Anutu weëre kosangringëpök moup wes nimpnaat. Arim wëwëeta kaamököt ningkën pangk ëën kaalak muntat rangk nimpnaat. Pël ëën kët ël epotë ar ulöpre moupring wë omën muntarö kaamök kësang elmëënëët. 9 Kaamök ëëpenaata ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kësangën yaaup ngöntök yaaurö
omnant kësang yemangk.
Pël ëën pim ompyaö yaauten omnarö kön
nganngan ëeim öpnaat.”

Pël wia pötaanök arta ök tapël ëeë. 10 Anutuuk öpöt omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wëwëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këët oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaut kaö sëpnaat. 11 Anutuuk ar kësangën ëënëak omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring önëët. Pël ëën ten arim kësangën monat wak së mangkën pit pötaan Anutuun yoöre ërëp mapnaat. 12 Pöt Anutuu omnarö kaamök elmëak omnant mampunëët koröpöökë kaamököt pëën naalmëëngan. Pötak elmëën ërëpre sawi ëak Anutuun yaya mapnaat. 13 Ar Kristoë ngön ompyaut ök yaauröak pim ngön pöt ngaarëk wak kësangën ëak Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunë pöt arim kësangën monat mampunë pötak tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat. 14 Pël ëak Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt arim ngësël wes mëak

Anutuun kimang mapnaat. 15 Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes mëën irëa pöten pangk tekeri wesak naëngan. Pötaanök om yaan sak piin yoöre ërëp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak ëauta kangiir mëëa

1 Pool ne Kristoë pimtën wak irëak wiap elmëa pöl ke urak niamaan. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Ën kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niamaan kat wieë. 2 Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaaurö,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaat. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niamaat elnëëngan. 3 Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaaurö. Won, ten yangerak wëauröak omën Anutuun köore tok yaalmëauröen nga elmëënëak yang omnaröa nga yaë pöl naën yaaurö. 4 Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuu weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë ëmö töol moolëak utpet yemowesaurö. 5 Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël ëak pitëm ëwatöt wak yawisa pötak Anutuun ëwat sëpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël ëak omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ënëm ëëpënëak kan pet yaalmë. 6 Ar Kristoë ngönte ngaarëk wak kengkën sa pet irënë pötak arim tekrak narö wa yoolaan pöt këlangön mampunaat.

7 Ar omnant yoolök wia pöten këëkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimop,” pël wasëpna pöp pi Kristo pimop tapël tenta Kristoëërö pël wasëp. 8 Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëak niulëa. Pöt ar utpet niwasënëak won, lup kosang niwasënëak pël ëa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk ëö naëngan. 9 Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëëten kaaö. 10 Pöt ar naröak neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kas ngönöt yaëëtak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngönring ya.” 11 Omën ngön pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng ë yaningk pipot arim naë wais këët mëmpunaat.

12 Arim naëaan narö pitëmtën wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmtën wak isak aimeë ngön köntaköt sangk keleimeë ëwat won wëaurö. 13 Ten pöt, Anutuuk ya naningkënten ping wesak naëngan. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöten pëën ping wesak anaat. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöl mëmpö wais arim naë yaarö. 14 Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuu sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet rëak arim naë wais Kristoë ngön ompyaut ök niia pötaan tenën ping wesak yak. 15 Ten omën naröa ya yamëngkaurek së wë ngön mööngk rëak yeem tenimtën ping wesak naën yaaurö. Won, kön wi kosang yewesaut arim naë oröak ulöl sëën Anutuu yaö niia pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sëpënëak kön kosang wiak wë. 16 Pël ëën arim naë tenim ya mënaut ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën naröa ngönën yaat namëngkënrek së ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën ëënaat. 17 Pël ëak ngönëntak ngön epël wia pöt ëënaat. “Namp ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpë elmëa pöt ap.” 18 Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëër tiar kön wiin ompyaup pël ëëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën köntak wak isak naëngan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëëa

1 Ne ngak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niamaan pas kat wieë. 2 Arim nem ngönte kat wiinë pöta songönte epël. Anutuu arimëën kön kësang wieë pimëën niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëën tapël yaë. Pepapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö

yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niulëaut. 3 Pël ëautak Setenë kamalöpë lupmeri ilëak tiarim ëap Ewa morök elmëa pöl ngönën omën kaaröröak arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënëm nasën ëënganëak ya ngës yaë. 4 Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën naröak arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niia pöl neniaan, pim ngönte wak irikor ëak ök niaan ar kat wiin ompyaö ëa. Ar Anutuu Pulö wauröak peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiauröak peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë. 5 Omën pörö arim naë wais, "Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëërö," pël yenia. Pël ëak neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas. 6 Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaaupök ne ngönënta songönte këëkë panë ëwat wë. Ne arring wë pöta songön nentere nent ök yeniem nem ëwat pöt tekeri yewasën ar iteneimaurö.

7 Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök niiautak ne ar kaö sënëëk yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël ëeë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan ëan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas köröp. Won. 8 Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëëröak kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëën pas monere omnant nenaut. 9 Ne arim naë wë ngöntök ëën kaamök elnëënëak kimang neniaan ëaut. Won, kar narö Masetonia yangerakaan waisa pöröak kaamök elnëën pangk ëaut. Ne ngaan ar könöm ningkönëak arën kaamök elnëënëak kimang neniaanëp peeneeta tapël ëëmaap. 10 Kristo pim ngön këët nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yeniak. Nem arën omnant nampunëak kimang neniaan yeë pöten ping wesak yaan Krik yangerakaan omën nampök il newariin ëëpnaat. 11 Ne tol ëën pël yeniak? Arën lup sant naalniin yeemak yeniak ma? Won, Anutu ëwat wëën ne arën lup sant yaalni.

12 Ën omën pitëmtën, "Ten Anutuu ngön yaaö omnarö," pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, "Pool pim Anutuu ngön yaauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë," pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön ëautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, "Poolë Anutuu ngön yaauröa ya yamëngk tapët tenta yeë," pël apanëak ne arim naë ya yamëngken arim naëaan monere omnant naön ëan pöl ëëmaap. 13 Omën pörö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëën omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö pël yewastak pit wonörö. 14 Pitëm morök yaalni pöten yaan sak ëëngan. Seten pi ensel ëwaaringöröa ök sak morök yaaup. 15 Pötaanök pim inëën yaauröeta Anutuu inëën wotpilöröa ök sak yaëën yaan sëngan. Pit ënëmak pitëm utpet yaauta kangut öpnaarö.

Pool pi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

16 Wet rëak niak pöt kaalak amaat. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, "Köpëlëp," pël wasngan. Pël ëënëëtak, "Köpëlëp," pël newasënë pöt yok pangk pël wasënëët. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë. 17 Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya yamëngkauten ngak ping wesak niamaan. 18 Omën narö selap pitëm yangerak omnant yaautön kön wieë pitëmtën wak isak yaaurö. Pötaanök ne tapël amaan. 19 Elei, arën kön wiin ëwatörö pël yewesautak omën pörö arim naë wais köpël ngönöt ök niaan kat yawi. 20 Pitëm inëën niwasööre morök elniak arim omnant wa ëp ëëre pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niiaöre ë kosaöök nimö pël yaëën ar kön wiin ompyaö yaë. 21 Ar tenën korar wesak, "Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën ëaut," pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën ëaut. Pël ëautak ar korar wesak tenën kön wiin, "Weëre kosangring wonörö," pël wesak yaan ne ëö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaap. Nem yeniak pipët köpëlöröa ngön ya pöl yeniak. 22 Ngön yaaö omën kaar pöröak pitëmtën, “Ten Yuta omnarö,” pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë ëarö pël ya. Neenta tapöp. 23 Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne peene kaalak köpëlöröa ngön ya pöl ngön köntak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëeimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöeimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap ëeimaut. 24 Akun mornas pötë Yuta omën kaöaröak maan wii uamngesring nemöeimën 39 ëaut. 25 Akun nentepar nent ëak Rom ngarangköröak maan kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omën naröak këlnemöaut. Akun nentepar nent ëak i kaö wangaöök wëën wangaö utpet ëak kaöök ilaan ne i kaöök ilëaut. Akun pötë nentak i kaöök warial seim wëën röök nent këtnent ëak won saut. 26 Ne ngönën ya mëmpö kaare yang nantë yesaup. Pël yaëën i nga yaurem newak saap ëaut. Nantë yesën nemot kain ëëpënëak ëaut. Yuta omën nem karuröere omën muntaröak nempënëak ëaut. Ka kaöatëëre yang omën wonötë utpet ëëmëak ëaut. I kaöök kö saap ëaut. Ngönën omën kaaröröak nempënëak ëaut. 27 Ne këlangön ya ke nentere nent yamëngkaup. Akun nantë rö kan ka naökön yaaup. Iire kaömp won ëën këën wëaup. Weë ngentiak ya mëmpëak kaömp ngës olëak wëaup. Ëp yeweem ulpëën won ëën ap yewesaup. 28 Pöt pëën won. Këtël epotë ne ka poutë ingre mor sauröaan ya ngës kön wieim wëaup pötakta ngön yaaö omën kaarörö il yemowas. 29 Ingre mor sa namp lup wiap yaëën pöt ne ya këlangön kön yawi. Ën nampök nampön këk maan saun yokoirën pöt ya utpet kön yawi.

30 Ne nemtën wak isak amëak pöt omën wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap. 31 Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun poutë yaya maim öpenaap, pi ëwat wëën ne kaar naën, yaap yeniak. 32 Omën nem naë öröa eptak nem wiapre kor yaaut pet yaalni. Pötaanök ök niamaan kat wieë. Ne Tamaskas kak wëën yang omp ak Aretas pim yang ngarangkëp ne wali neöpënëak kaöökë ëm kanötë nga wieima. 33 Pël ëën nem karuröak ne kolöm ëp kërëëpök waulak wii tëak ëm kan kotuuk wilëngkëël wes nemëën yangerak ngentiak öröak kas saut. Omën nem wiapre kor yaaut pet yaalni ke piptenökëër wak isak yeniak.

12

Aköpök Poolön wangarëtak omnant pet elmëa

1 Nemtën ping wesak aan pangk naën yaëëtak köntak ping wesak niamaan. Ne wangarëtak Aköpök omnant pet elnëën ityaangkën ngön ëlëëpët ök neeauta ngönte ök niamaan. 2 Ne Kristoë omën nampön ëwat wë. Omën pöp pi ngaan Anutuuk koirak së kutömweri omnant pet elmëën itenak wëën krismaki 14 ëak won yes. Pi yang köröpööring sa ma könöök pëën itena wes ne pöten köpël. Anutuukëër ëwat wë. 3 Anutuuk omën pöp koirak kutömweri sa pöt pëën ne ëwat wë. Yang köröpööring sa ma könöök pëën itena wes ne pöten köpël. Anutuukëër ëwat wë. 4 Pi pörek wë ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naënganëët kat wia. Ngön pöt ök apanëak Anutuuk nga mëëa. 5 Omën pöpönökëër ping wesak amaat, nemtën won. Nemtën ping wesak amëak pöt nem wiapre kor yeë pötenökëër amaat. 6 Ne nemtën ping wesak amëak pöt omën köpëlöröa ngön ya pöl naëngan, yaap amaat. Yok pangk amaatak omnaröak neen kön wiin ispanëën pël naëngan. Omën nem ya mëmpööre ngön aö pël yaëën ityaangk pipot pëën wiaap.

Këmampön öngöökë yewal pöl Pool pim köröpöök këlangön nent wiakaima

7 Nem omën kutömweri sa pël yeniak pöp nemënt tapöp. Pörek sëën Anutuuk omën nentere nent pet elnëën itaampööre kat wi ëan pötön wak isak kaö panë wesak anganëak Anutuuk kön wiin këlangön nent nem naë öröak wia. Pöt këmampön öngöökë yewal pöl Setenök wap elnëën këlangön kat wiak nemtën wak isak naën yaaup. 8 Pël

ëën sëp newasëpënëak akun nentepar nent Aköpön kimang mëëaut. 9 Pël maan pi kangiir epël yenëa. “Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaë. Ni wiapre kor yaëën pöt nem weëre kosangöt ningkën nim naë yoolök yesën omnaröak këëkë itaampnaat.” Pël neaan pötaanök Kristoë weëre kosangöt nem naë orööpënëak nem wiapre kor yaautön ërëpsawiaring kaö wesak amaat. 10 Pötaanök wiapre kor wëën naröak utpet wesak yenëa. Pël yaëën ne ngaë rangk wëën pit utpet newasën këlangön kësang kat yawi. Omën pipot pout ne Kristoë yaat yamëngk pötaan nem naë yaaröön pötëën ya kë yes. Oröptaan ya kë yes? Ne wiapre kor wëën Kristook weëre kosangöt yenangk.

Pool pi Korin omnaröaan ya ngës ëa

11 Nem yeniak pipët, köpëlöröa ngön ya pöl nemtën ping wesak nian. Ne pël amaaten kaaö yaëëtak arimtok neen ping wesak naën yeë. Pël yak pötak elnëën pil nian. Ne omën pasipök omën arim naë wais, “Ten ngön yaaö omën kaö panëërö,” pël niaan kat wiin ompyaö yaë pöröak ne il nenewasën yaë. 12 Ne arring wë lup wiapring retëng it ngolöp weëre kosangringöt, omnaröak pangk naënganëët, ngön yaaö omën yaapöröa mëmpna salöt mëneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pöt pet elnia. 13 Nem ka nantë ingre mor saurö kaamök elmëan pöl ar naalniin ëan ma? Won, ne tapël kaamök elniaut, kopët nentaar naën. Pöt ne ar könöm ningkanëak arën kaamök elnëak koröpöökë omnant nampunëak kimang neniaan ëaut. Nem arën monere omnant kimang neniaan ëaö ompyaö pöten utpet ëan pël yewas ma? Elei, utpet pipotön nemëën kön utpet wiingan.

14 Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisumëak ko yeë. Pël ëak wais arën omnantön kimang neniangan. Ne arim monat ömëak won, Kristo pim omën panë niwasumëak waisumaap. Tiar omnarö rungaaröak ëlre peparö kaamök naalmëën, ëlre peparöakëër rungaarö kaamök elmë yeë. Tapël nook arim pep sak wë pötaan arim naëaan omnant naöngan. 15 Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sëpënëak nem omnant pout këëpöt wesak nem wëwëeteta pëël elniima pöten ya kë yes. Ne arën lup sant kaö yaalniin ar kangiir kot elnëën ma?

16 Ar naröak neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm naningkën ëaut. Pël ëautak pi morök yaaupök ëlëëp pël elniak wiap sësë niaan pim iri ilëaut.” Pël aö ar neen kön wiin, “Pi omnarö tiar morök elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas. 17 Arim pël yewas piptaan pëël niamaan. Nook omnarö wes mëën waisa pötak morök elniin nem iri ilëaurö ma? Won. 18 Ne Taitasën arim naë waisëpënëak këk mëak tenim kar nampring wes mëën waisaut. Akun pötak Taitasök morök elniak arimot ëlëëp wa ma? Won, tenip pouwaar kön kopëtal wiak kopëtal yaauwaar.

19 Nem kar panëërö, arök tenën, “Wotpil yaaurö,” pël wasënëak retëng ë yaningk pöt kön wieim wë ma? Won, ngön epot pout, ten Kristook yal ëak wë Anutuu ëöetak ar kosang sënëak ök yeniak. 20 Ne arim naë wais itaangkën nem kent kön yawi pöl won wëën itaangkönëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kön wiaul naalniin nga elniingönëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangkën utpet ke epëlöt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngön nga yaalaöre war yaaö, ya sangën yaaöre keimön yaaö, ökre was yaaöre ngönöt kain wak yaaö, wak isak yaaöre komkap yaaö utpet pipot arim naë wiaapan. 21 Arim naëaan narö öngre omp nga eimeë lup kewilring wë koröpöökë kentötë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëën nem kaalak waisumaatak itenak Anutu nemopök elnëën ëö sak arim ëöetak ing aan kön wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolök Korin omnaröen pitëm kön wi kosang yewesaut këëkë ngarangk ëëpënëak mëëa

1 Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaan yaë. Nem wais elniima pöt ngönëntak ngön nent epël wia pöta ök ëëpenaat. “Omën namp utpet ëën ngön ë pet irënëak pöt omën naar ma naar

namp itena pöröak ök aan yok pangk pet irëpnaat.” 2 Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa pötak omën saunaringöröere ar muntarö pouröen pepanöm niak pöl peene kamaarek wë tapël yeniak. Nem waisumaatak mait naalniin ëëmaat. 3 Ar, “Kristook kaamök elniaan pim ngönte ök yaan,” pöta këët itaampunëak kent yeëerek nem waisumaatak mait naalniin nga yeniaan itaampunëët. Kristook omën nent elniipënëak pöt wiap naalniipan, weëre kosangring elniipnaat. 4 Yaap, ngaan wiap yaëën këra yetaprak möaup. Peene pöt Anutuu weëre kosangööring wal ëak wë. Tapël ten ngön yaaö omnarö Kristook yal ëeë weëre kosang won yeë. Ën arën elniina pöt piiring wë Anutuu weëre kosangtaring wë pöta songönte tekeri wasënaat.

5 Ar kön wi kosang yewesautaring wë ma won pöten itaampunëën arim lupöt morök elmëak songönte tekeri wasën. Yaap, arim lupötön ök elmë pat ëën. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötë wë pël yewas. Pël yewasetak arim lupöt ök ëënë akun pötak ar ök ëën kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötë won pël ëëpnaat. 6 Pël ëëpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wë pöten ëwat sënëët. 7 Ten ar utpet ëënganëak Anutuun kimang maim wë. Pöt omnarö ten ar kaamök elniin ompyaö yeë pöt itenak tenën, “Poolre piiring wëaurö ngönën ya këët yamëngk,” pël apënëak won, ar ompyaö ëënë pötenökëër kimang maim wë. Ar ompyaö yaëën pöt tolëël wotpil niwasën? Pël naëngan. Pël ëëna kanö won ëën ngön yaaö omnaröa weëre kosangöt tenim naë wia pöt tekeri nasën ëëpna pötaan omën narö tenën, “Poolre piiring wëaurö pit ngönën ya këët namëngkën yaë,” pël apnaat. Pël apnaatak ne omnaröak tenën ping wesak apënëak kent kön nawiin. Om ar ompyaö ëënë pötenökëër kent yaë. 8 Pöt tolëël? Tenim ök epëlöröak ngön këët il nemowariingan, om kaö sëpnaan kaamök ëënaat. Pötaanök ar ngön këët ngaarëk wak wotpil wëën tenök pangk wotpil naniwasngan. 9 Tenim arim naë waisënaatak ten itaangkën ar ngön këët ngaarëk wak wë weëre kosangring önëëtak ten weëre kosangring wotpil naniwasën omnarö korar wesak tenën, “Poolre piiring wëaurö wiapre kor yaaurö,” pël wasën pöt ten ya kë sak önaat. Pötaanök ar Anutuu ngön këët ngaarëk wak arim wëwëat wotpil wasënëëtaan piin kimang maim wë. 10 Aköpë weëre kosang nena pöt pim omnarö utpet wasumëak won, taë wasumëak nenaut. Pötaanök ne arim naë wais itaangkën ar saunaring wëën këlangön kat wiinëën niangönëak kamaarek wë pep epwer wa korkor ngön retëng ë yaningk.

Ngön mëët

11 Ngön kaut epël niak pet irum. Karurö yaköm. Arim wëwëat wotpil wesak ön. Pël ëak wa korkor ngön epot kat wiak lup kopëtemer sak mayaap ön. Pël ëën Anutu lup santre mayaap pepap arring öpnaat.

12 Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Anutuu omën eprek wëauröak arën yowe yenia.

13 Aköp Yesu Kristoë komre kolap, Anutuu lup sant, Ngëëngk Pulöökë wiapre kor pöt arim naë wiakaim öp.

[Yok pi tapët,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 17 pöta ök won sëën Poolök pep epwer Aköpë ingre mor Kalesia yangerak wëaurö retëng ë mena. Pool pi wet rëak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Listraare Tepi ka pötë së ngönën kopëlöröen ngönën ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wë akun nentak Yuta omën Poolë ngönten kaaö ëa narö pitëm naë së Anutuuk pit wotpil wasëpnaan Mosesë ngönte ngaarëk opënëak maan pitëm ngön kaar pötë ënëm ëa. Pël ëën Poolök kat wiak omën Yesuun kön wi kosang wasëpnaaröakëër Anutuuk wotpil wasëpnaarö pël retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-10*
Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa *1:11-2:21*
Anutuu komre kolap ngön ompyaut *3:1-4:31*
Kristoë wëwë pöt wii kaatak wë pötak ök won *5:1-6:10*
Ngön mëët *6:11-18*

1-2 O Anutuu ingre mor sa Kalesia yangerak wëaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wë pep epwer retëng ë yaningk. Omnaröak ne ya epët mëmpëak yaö nenëaan ma wes nenemëën ëaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal ë moulmëa pöp, piaripök ya epët mëmpëak yaö neeaut.
3 Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.
4 Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim këm ngönte ngaarëk wak tiarim utpetatëën pim wëwëet këëpöt wasën mëngkën wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wë epotëëlaan ent ë nuulëëpënëak pël ëa.
5 Pötaanök tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaö pöt kë kopëtet

6 Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieimeë Anutu puuk yas niaan wëën kaar omën naröak pitëm könötëaanöt ngönëntak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasën wiaan kaalak pi sëp yemowasën ne yaan yes.
7 Pël ëaap ngönën kë kopët tapët wia. Ën omën munt naröak lup wa irikor elniak Kristo pim ngönënte utpet wasëpna pöröaar wë.
8 Pötaanök tenim naëaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet rëak ngönën ök niia pöt wa irikor ëak ök nian talte es parëaöökë kanöökë yaö sën.
9 Tenim ngaan ök niia pöt kaalak epël ök niamaan. Omën ngönën ök niaan wa pöt wa irikor ëak maimat ök niia piporö es parëaöökë kanöökë yaö sëp.
10 Ne ngön pöt omnaröak kat wiak nemëën ya kë sëpënëak ëan ma? Won pan. Ne Anutuuk nemëën ya kë sëpënëak kent yaë. Ma omnaröak nemëën kön wiin isëpënëak kent yeë ma? Pël ëan talte Kristo pim inëën omnamp pël nasën ëëm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngës rëauta ngönte

11 Karurö, ne ök niamaan kat wieë. Nem ngönën ök niaan kat wieim wë pipot omnaröa könöökaan wonöt.
12 Ne omën nampök ök neeaöre rë neulö pël naën. Yesu Kristo pimtok tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönën ök yeniak epot këët.
13-14 Nem Yuta omnaröaring wë ngönënta ënëm eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omën tenim kaöaröere ëere körööröa ngönötë ënëm ëëmëak weë ngentieimeë nem kar narö il mowesak kaö saup. Pël ëeimeë ingre mor saurö pitëm Anutuun kön wi kosang yewesa pöt sëp wasëpënëak utpet panë moweseimaup.
15 Pël ëautak ne nem ëlëpë yaatakaan naaröön wiaan Anutuuk komre kolap elnieimeë yaö newesak pim yaat mëmpëak yas neea.
16 Pël ëak pi pim Ruupë ngönte köpël omnaröen ök memëak kön wiak ënëmak pim Ruupön pet elnëa. Pël ëën akun pötak ne omnaröen pim songöntaan pëël nemaan ëaut.
17 Pël ëak ne Yerusalem kakël Yesuu ngön yaaö wet rëak wakaima pöröa naë nasën, Arepia yang ngönën ngarangk won pörekël saut. Pörek së rëak Tamaskas kakël saut.
18 Anutuuk pim Ruupön pet elnëën wë krismaki nentepar nent won sëën Pitaan ngönngön memëak Yerusalem kakël saut. Pörek së piiring wëën sant nentepar sa.
19 Pörek së wë Yesuu ngön yaaö munt

narön itnaangkën, Aköpë nangap Sems pöpönökëër itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtok pim ngönte tekeri wes nena pöten ëwat wë. 20 Ngön e retëng yeë epot kaar won, Anutuu ëöetak yaap panëët.

21 Ne Pitaare Sems piarpim naë së wë Siriaare Silisia yang pötepar ëël së wakaimaut. 22 Pël ëaan akun pötak Yutia omën Kristoë ingre mor sak wëa pörö pit neen itenak ëwat nasën ëa. 23 Pit om omnaröak ngön pëënte epël aan kat wia. "Tiar ingre mor saurö mö waö elnieimaupök peene ngön tapët ök ya." 24 Pël ëak pit nem naë oröa pöten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak së Yesuu ngön yaaö narö koira

1 Ne Yerusalem kakë nasën wëën krismaki 14 ëak won sëën kaalak sumëak Panapas koirak Taitasring ten pourö saut. Taitas pi Yuta omën wonöp yak tenim yaaul köröp kaut nailënëp. 2 Ne köntak nasën, Anutuuk ök neaan saut. Pël ëak köpël omnaröen ngönën ök yamëëa pöten ngönënë wotöökörö pëën wesak nem ya yamëngkaö pötaan ëngk ma e wesak kan newariipanëak ök mëëaut. Pit nga neaan nem ya mëmpö imautre ënëm mëmpö suma pöt mos sëpanëak ök mëëaut. 3 Pël ëën pit Taitas neering wëaupön Krik omnamp wesa. Pël ëautak nem ngönte kat wiak Yuta omnaröa yaaul köröp kaut ilëpënëak nemaan ëa. 4 Pël ëaap ngönën omën kaarkaar narö pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulëën wëaö pöten itaampënëak ingre mor saurö tenim tekrak ëlëëp ilëa. Omën pörö pit tiar Moses pim ngön kosangta öngpök niulëën Kristo sëp wesak wii omnaröa ök sak öpenëak yaaurö. 5 Pël yaauröak arim naë ngön ompyaut wa irikor ëëpanëak ten pitëm Taitas pim köröp kaut ilëpna ngön pöt kot nent kat nemowiin ëaut.

6 Ën omën omnaröak ngönënë wotöök yewas pörö pit tol ëa? Ne omnaröak pitën kön wiin irapna ma isëpna pöten kön selap naën. Pöt Anutuuk itaangkën komkap ëak wi naön. Ngönënë wotöök pörö pit ngön ngolöp nent ök nenëaan. 7-8 Won pit nem ya yamëngka pöten itenak epël kön wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnaröa naë Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat mëmpënëak weëre kosang menak kaamök elmëaupök tapël ne köpël omnarö arim naë Yesuu ngön yaaö yaat mëmpëak kaamök elnëaut. Pötaanök pit epël kön wia. Anutuuk Pita Yuta omnaröen ngön ompyaut ök maim öpënëak yaö mëëaup. Ök tapël kaalak köpël omnarö arën ök niaim ömëak neen yaö neea. 9 Pël ëën Semsre Pitaare Son omnaröak ngönënë wotöök mowesa pörö pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epët nena pöten kön wiak ten Panapas ngöntre kar elniak mor yaningk. Pöt pit kön wiin tenip köpël omnarö arim naë ya yamëngkën pit Yuta omnarö pitëm naë ya mëmpnaat pël wesa pötaanök pël elniaut. 10 Pël ëak ngön kopët nentakëër epël niiaut. "Ngöntök yaaö tenim naë wëaurö ompyaö elmëën." Pël niaan neenta tapël kön wiak kent ëën kosang wesak mëneimaut.

Poolök Pitaë saunet war wesak nga mëëa

11 Ënëmak Pita Antiok kak wais utpet nent ëën nook omnaröa ëöetak nga mëëaut. 12 Pita pi utpet epël ëa. Wet rëak pi köpël omnaröa naëaan ingre mor saurö aring kaömp ngawi neim wëën Sems puuk omën narö Yerusalem kakaan wes mëën waisa. Pël ëën Pita pi omën Anutuuk ompyaö elmëëpënëak köröp kaut ilëpënëak këk yamëëa pörö en ök maan kaaö mepanëak kas ëën akun pötak ngës rëak omën wet rëak piiring kaömp ngawi neima pörö aring kaalak pël naën ëa. 13 Pël yaëën Yuta omën pim karuröeta tapël korar yaëën Panapas piita pitëk yal mena. 14 Pël ëën ne itaangkën pit wotpil wesak ngön ompyauta kan wotpilöök nasën yaëën omnaröa ëöetak Pitaan nga mëak epël mëëaut. "Ni Yuta omnampök köpël omnaröaring kaömp ngawi neimeë Yuta omnaröa yaaut sëp yewasën. Pël yeemak tol ëën köpël omnaröen Yuta omnaröa yaaul ëëpënëak kosang wesak aimën?"

Namp pi Yesuun kön wi kosang wesak pöt wotpil öpnaat

15 Yaap, ten köpël omën Moses pim ngön kosangta ënëm naënöröa wëwëetakël naaröönörö, Yuta omnaröa wëwëetakël oröaurö. 16 Pël ëaap ten ëwat wë. Anutu pi

omën Moses pim ngön kosangta ënëm pëën ëëpënëak yaaö pöpön, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. Won. Omën Yesu Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpönök, “Omën wotpilëp,” pël mapnaat. Pötaanök Yuta omnarö Anutuuk tenim Mosesë ngön kosangta ënëm yeë pötaan won, Kristoon kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilörö,” pël niapënëak Yesu Kristoon kön wi kosang wesaut. Pöta songönte epët. Omën namp Moses pim ngön kosang pëënta ënëm ëëpënëak yaëën Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. 17 Pël ëën ten Yuta omnarö Kristoë naë së rë olëak önëak ëakök saun omnaröa ök yeem pöt tol an? Kristo pi utpetatëën këkre tö yaaup pël an ma? Won ë won pan. 18 Ne Moses pim ngön kosangöt moolëaupök kaalak së olëaurekaan öma pötak omnaröak neen, “Saun omnamp,” pël neapnaat. 19 Ngön kosangtak mö wel newiin peene pöta iri ilëak naön. Pël elnëa pöt Anutuu naë rë olëak ömëak elnëa. 20 Ne Kristooring këra yetaprak nemöön wel wiaup. Pötaanök nem peene wë epët nemtok won, Kristo pimtok nem lupmeri wë. Pël ëën Anutu pim Ruup kön wi kosang yewas pötaan peene wëwëetaring wë. Pi nemëën yak pim wëwëet këëpöt wasën möön wel wia. 21 Ne Anutu pim komre kolap pöten utpet wesak naën. Ngön kosangtak saunat won yewesaut wieëanëën Kristo këpök wel wian tapön.

3

Ngön kosangta ënëm yaaöre kön wi kosang yewesaö pöta songönte

1 Kalesia omën kaökaurö aë. Ne Yesu Kristo pim koröpö këra yetaprak möa pöten këëkë ök niaan ëwat sauröak tol ëën omën naröak kön irikor elniin Moses pim ngön kosangötë iri ilanëak yeë? 2 Ne omën nenten pëlpël niamaan ök neaë. Ngëëngk Pulö wan pöt tol ëak waurö? Ngön kosangöt ngaarëk wakök waurö ma ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan waurö? 3 Ar tol ëën kaökaö yeë? Ngëëngk Pulöök kaamök elniin wëwë ngolöpët ngës rëauröak Ngëëngk Pulö sëp wesak arimtok arimtë koröpöök kaamök elniin wëwë ngolöp tapët önëak kön wia ma? 4 Omën kësangöt arim wan pöt pas waurö ma? Ne kön wiin pas naön ëan pël yaë. 5 Nem wet rëak pëlpël niia pöt kaalak rangk niamaan yeë. Anutuuk Ngëëngk Pulö ninak arim tekrak retëng nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarëk wakök yewaurö ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot ëwat wëak sëp wesak kaökaö yeë.

6 Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang mowasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesautaan piin, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël mëëa.” 7 Pötaanök ar epël kön wiin. Omën Apramë ëaul ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure ëarö. 8 Anutuuk köpël omnarö pit piin kön wi kosang mowasën pitën, “Ar omën wotpilörö,” pël mapnaat pël kön wieë Apramön ngön ompyaut epël mëëaut ngönën pepeweri wia. “Yangerakë omën pourö nim neen kön wi kosang yenewasën pipël yaalnëën pöt ompyaö elmëëmaat.” 9 Apram Anutuun kön wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omën piin kön wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

10 Omën ngön kosangöt ngaarëk yeön Anutuuk pitën, “Ar omën wotpilörö,” mapnaat pël wasëpna piporö Anutuuk pit kasëng mampnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën namp akun poutë ngön kosangötë ngön wia pipotë ënëm naën yaaö pipop Anutuuk kasëng mampnaap.” 11 Ën ngönëntak nent epël wia. “Omën namp Anutuun kön wi kosang wasën piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël mapna pipop wëwë ompyautak öpnaap.” Pötaanök tiar epël këëkë kön wia. “Omën ngön kosangötë ënëm ëëpna pipopönök, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël neniapan.” 12 Ngön kosangta ënëm yaaö pöt Anutuun kön wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. “Omën namp ngön kosang poutë ënëm ëëpna pöpök wëwë ompyaut öpnaap.” Pöt tiar yang omnaröak yok pangk naëngan pötaanök Anutu puuk kasëng yanimangk.

13 Ngönën pepeweri Anutuuk kasëng yemangk pöta ngön nent epël wia. “Omën këraatë mö yaut pörö Anutuuk kasëng

yemangk." Pötaanök Kristo pi tiarim kangiir këraarak möön utaan Anutuuk kasëng mena. Pël ëën puuk tiar Anutuu ngön kosangöt ngaarëk naön yaëën kasëng nimena pötakaan wa ent ë nuulëa. 14 Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëëa pöt ar köpël omnaröeta ningkën tiar pourö Anutuun kön wi kosang wasën pim Ngëëngk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kasëng mena.

Ngön kosangtak Anutu pim kup mowia pöt wa noolaan

15 Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omën naar piarip omën nentaan kuure mak ëak taë wasën munt nampök won wasööre yal mampö pöt naëpan. 16 Ën Anutuuk Apramre pim ëap piaripön omën ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure ë pouröaanök nemaan, kopëtap Kristoon kön wieëak mëëa. 17 Nem ngön niak pöta songönte epël. Wet rëak Anutuuk Apramön ngön taë wes mena pöta këët orööpënëak mëëa. Pël ëën wakaim krismaki 430 ëak won sëën omën munt nent Moses pim ngön kosang pöt oröa. Pël ëaap ngön kosang Anutuuk omën munt namp Mosesën ök mëëa pötak pim wet rëak Apramön kup mowiak taë wes mena pöt yok pangk wa nemoolapan. 18 Pöt tiar ngön kosangta ënëm ëën Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim ngön taë wes nina pötaan naön ëëpen. Pël ëaap Anutu pim Apramön ngön taë wes mena pötaan këët mena.

19 Elei, ngön kosang pöt oröp ëënak ëa? Pipët Anutuuk tiar omën pourö utpet yaaurö pöt ëwat sëpenëak ënëm kaalak ëaut. Pël ëaap ngön kosang pöt wieë Apramë ëap Anutuu kup mowia pöp oröön won sëpënëak ëaut. Pipët enselöröak tiarim omën tekrakëp Moses piin maan retëng ë ninaut. 20 Ën Anutu pim Apramön kup mowia pöt omën tekrak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtok ök mëëa.

Moses pim ngön kosang pöt tiarim pep kë yaningkaupë ököt

21 Pötaanök ngön kosang pötak Anutuu Apramön ngön taë wes mena pöten kööre tok yaalmë ma? Won pan. Omnarö ngön kosang nenta ënëm ëak wëwë kosangët koirëpna pöt wiaapën talte ngön kosangta ënëm ëën Anutuuk tiarën, "Ar omën wotpilörö," pël niapën. 22 Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. "Omën pourö utpetatök wii nitëën pöta öngpök wakaiman." Tiar omnarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuu omnant Apramön ngön taë wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl öpen pël wia.

23 Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim ngön kosang pötak ten Yuta omnarö wii nitëën wakaiman. Pël ëak wëën ënëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëa. 24 Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, "Omën wotpilörö," pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yaningkaupë ököt yak kaamök elniak kan Kristoë naë sëna pöök niulëën wëën Kristo oröa. 25 Peene pöt kön wi kosang yewesauta kanö oröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosang yewesautak Anutuu ru yaniwas

26 Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuu ru sak wë. 27 Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë. 28 Pötaanök Yuta omënere Krik omën, isaare irëa, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtal sak wë. 29 Yaap, ar Kristoë omnarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutuu omën piin yaö mëëa pöt önëërö.

4

Tiar omën mosutëën inëën yaaurök Anutuu ru panë san

1 Yaö niia pötaan watepang ngön nent yal menak niamaan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë omnant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtok pep nasëpan, inëën ru köröp oröak öpnaat. 2 Pep ngarangk yaauröa iri wë ënëmak pim pepapë akun mowia pöt temanöm sëën öpnaat. 3 Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröa ök wë tiarim ëere peparöa omën mosutë iri wakaimaut. 4 Pël ëën ënëmak akun wia pöt temanöm sëën Anutuuk pim Ruup wes mëën öngöpë

naëaan oröak Moses pim ngön kosangötë ënëm ëa. 5 Pöt tiar ngön kosangötë öngpökaan ent ë niulëën Anutuu ru panë sëpenëak pël elnia.

6 Yaap ar pim koröngre ru sak wëën yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëëngk Pulö wes mëën tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, “O Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. 7 Ar pim inëën ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutuu yaö niia pöt önëët.

Pool pi Kalesia omnaröaan kön selap ëa

8 Yaap, ar ngaan Anutuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö. 9 Pël eimauröak Anutuun ëwat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ëwat wë. Pël ëaap ar tol ëënak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël ëëngan. 10 Pël eimeë Anutuuk arën, “Wotpilörö,” pël niapënëak akun poutë këëre imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre ngoonre krismaki nantön akun kaöat pël maim wëaurö. 11 Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngentiipanëak ya ngës kaö yeë.

12 Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëën wëën Anutuuk wil neulëën arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo pimtën pëën kön wi kosang wesak wë pöl ëën. Ne arim naë wëën ar utpet nent naalnëën ëaut. 13 Ar ëwat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök niaimaut. 14 Yaap, nem koröpö weëre kosang won ëa pötaan ar ne sant elnëënëak poprak elnëaut. Pël ëautak ar neen këëpöt ëak kasëng nenangkën. Won, ar Anutuu ensel nampë elmëënë pöl elnëaut, ma Yesu Kristo pimtën elmëënë pöl ne elnëaut. 15 Akun pötak arim nemëën ërëpsawi ëan pöt tol ëak won sa. Ne arim ompyaö eima pöten ëwat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëënëak arim it ëënöt yatianëën ne ti nenan tapön. 16 Pël ëauröak ne ngön këët ök niamëak pepanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

17 Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sënëak weë yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pit ar pitën kön wiin isëpnaataan nem naëaan kom elniipënëak kent yaë. 18 Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök sënëak kent yaalniipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëër won, akun poutë. 19 Nem koontre yokot panëërö, ne omën nentak ök wiak niamaan. Ne arimëën yak öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ë pël ëënëëtaan yeë. 20 Peene akun eptak ne ar tolëël wë pöten kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ë yaningk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këëkë wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

21 Moses pim ngön kosangötë iri önëak yaaurö, ne arën pëël niamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won? 22 Ngönëntak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëën koontup Eka puuk wilaup, ën nampë yapinte Aisak pöp öng yaapöp Sera puuk wilaup. 23 Inëën koontupë pöp omnaröa ru yawil pöl yaap wila. Ën öng panëëpë pöp Anutuu kosang wes mena kan pötakël wila. 24 Ngön pipta këët epël wia. Öng pöaar ngön taë wes mena nentepar wia pötepar ë ök ëa. Nent Sinai rosiraöök Mosesën ngön ök mëëa pöt wii yatë pöta ökët inëën koont Eka wii ket ëak motëën wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë wes mena pötë iri wë pörö pit Eka pim ëaröa ëaö pöl wii ket ëak motëën wë inëën pëënë yaaurö. 25 Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket ëak motëën wëën pim ruure ëaröeta oröak piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure ëarö Sinai rosiraöök oröa pörö wii ket ëak motëën wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak oröa pörö Moses pim ngön kosangötök wii motëën wakaim wë. 26 Ën Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëën ru wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö Moses pim ngön kosangta inëën naën yaaurö. Pötaanök Yerusalem ngaarëk wia pö tiarim ëlëp. 27 Ngönëntak Sera ru köpël wakaimaupre inëën koont

Eka akun kot nent Apramring wakaimaup
piarpim ngönte epël wia.
"Öng epop, ni nim yaat kol waup ru naw-
ilënëp, ni ërëpërëp ë.
Öng epop, ni ru wilumëak lel yailën
këlangön kat nawiin yaaup, ni ya kë
yesem ngön a.
Pöt öng ru köpël wëën wes mëaup pim ruure
ëarö selap pan
kot nent ompring wakaimaupë ruure ëarö
il wasëpnaat."

28 Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim
ökörö. Anutuu Apramön ru mampënëak
kup mowiin Aisak oröa pöl kup taptakaan
ulöl sak arta Anutuu ru sak wë. 29 Pël
ëën ngaan yokot omnaröa yawilaul wila
pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön
kööre tok elmëa. Pël ëa pöt peeneeta omën
ngön kosangta ënëm yaaö pöröak tiarën
tapël yaalni. 30 Pël ëaap ngönën pepeweri
yokot pöaarëën ngön tolëël wia? Pi epël
ya. "Inëën koontupre pim ruup piarip waö
elmëën sëp. Pöt inëën koontupë ruupök
öng yaapöpë ruupring pepapë pimëën yaö
mëëa pötë pep sëpan pötaanök." 31 Karurö,
tiar inëën koontupë ruure ëarö won, öng
panëëpë ruure ëarö, Anutuu omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nuulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

1 Kristook tiar ompyaö sak öpenëak
sulöptakaan wil nuulëa. Pötaanök weë sak
taueë omën muntaröak kaalak sulöptak
niulëëpanëën inëën yaniwasën pöt ke
mourpa.

2 Ne Pool, nook niamaan kat wieë.
Naröak Anutuuk arën, "Omën wotpilörö,"
pël niapnaan, "Arim köröp kaut ileë," pël
niaan kat mowiinganok. Pël ëënë pöt
Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan.
3 Kaalak këëkë wesak niamaan. Namp
pi pim köröp kaut ilak pöt pi Moses pim
ngön kosang poutë ënëm ëëp. 4 Ën ngön
kosangötë ënëm yeem pöten, "Anutuuk,
'Omën wotpilörö,' pël niapnaat" yewas
piporö Kristo kasëng mangkën Anutuu
komre kolap pöt arim naë wi naöpan. 5 Pöt
epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak
kön wi kosang yewesautaring sak wëën
Anutu tiarën, "Ar omën wotpilörö," pël
niapënëak koreim wë. 6 Pöta songönte
epët. Tiar Yesu Kristook yal menak wë
pöt köröp kaut yaila pötere pël naën yaaö
pöteparën mos wasëpenaat. Ën Anutuun kön
wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa
pötenökëër këët pël wasëpenaat.

7 O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën
kanöök ompyaö yesauröak peene talëpök
ngön kaarötök niak ar ngön këëta ënëm
ëënganëak il niwaria. 8 Anutu arën yas
yeniiaup pi ar pil ëënëak këkre tö neniaan.
9 Ne omën nentak ök ëak niamaan. Pol
pëwëö repak kot nent öröak yaaptak sëën
pout utpet yaë pöl omën narö ngön kaaröt
ök yeniaan ar utpet sa pet yair. 10 Nem
kön kosangtak arimëën kön epël yawi. Tiar
Aköpring yal menak wë ar kaar omnaröa
könöt sëp wesak nem könöökë ënëm ëënëët.
Pël yaëën kot ma kaö namp arim könöt wa
irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaö
pöta kangut öpnaat.

11 Karurö, ne köröp kaut ilënëak niaim
wëanëën kaar omën pörö pit kööre tok
naalnëën ëan tapön. Pël niaim wëanëën
Kristo tiarim kangiir këra yetaprak wel wia
pöta ngöntaan pitëm nemëën kön utpet wia
pöteta won ëan tapön. 12 Nem kentöök
omën arim köröp kaut ilënëak kön wa irikor
yaalni piporö pitëmtë köröp kaut pout ilak
won wasëp.

13 Karurö, ar pöt Anutuuk ar Moses
pim ngön kosangötök wii nitëëpanëak yas
niiaurö. Pël elnia pöt ar ngön kosang
pöt won wë pötaanök köröpöökë ngönöt
ngaarëk önëak anganok lup santaring nen-
eraan inëën ëeim ön. 14 Pitaanök Moses
pim ngön kosangötë kepön erën ëak epël
ëaut. "Nimtëën lup sant yaën tapël nim
karipëën elmëëm." 15 Pël ëaap arimënt
sërere ngön aöre neneraan nga elmë pël
eim önë pötak pourö utpet sënëët. Pötaanök
arimtok arimtën ngarangk ëeim önëëk yak
ök yeniak.

Pulöökë wëwëetere wëwë ngaanta ngönte

16 Ne ngön pipot epël wesak niamaan.
Ar Ngëëngk Pulöökë ënëm ëën. Pël ëënë
pötak köröpöökë kentre kaur pipotön kat
nemowiingan. 17 Tiarim köröpöökë ken-
tre kaur yaautök Ngëëngk Pulöön kööre

tok yaalmë. Ën kangiir Pulöökë kentre kaur pötök lup ngaanötön kööre tok yaalmë. Pël yaëën poutepar nentak nenten nga yaalmë. Pötaanök ar omnant ëënëak kengkën sak naëngan. 18 Ën Pulöökë ënëm ëënë pöt Anutuuk arën, "Omën wotpilörö," pël niapnaan Moses pim ngön kosangötë iri naön ëënëët. 19 Koröpöökë yaaut epot. Öngre omp nga ëëre wa ngangaaringöt ëëre utpetat ëak ya ngës naën ë, 20 Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk mowasööre kempre këarre pölangre pöt ë, kööre tok ëëre ngön nga elö, kentre kaur ë, kölöp ëëre keimön ë, welung werak wëaare komkap ë, 21 war ë, i ngaat nak kön irikor ëëre i ngaat nak kaökaö ëak tanre ngön aö pël yaaö pipotre omën utpet munt ke tapëlöt wia. Nem ngaan ök niak pöt kaalak yeniak. Omën namp utpet pipotring öpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemomëëpan.

22 Pulöök omën utpet ke pilöt ëëpenëak naalniin. Won, pöök elniin kë ke epot tiarim wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kangiir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë, 23 wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë këët. Ngön kosangötökta omën ompyaö pipot ëëpenëak ök yenia. 24 Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt këra yetaprak möön won sa. 25 Pulöök tiar pim kanöök niulëa. Pötaanök pim kanöökël sëpa. 26 Tiar tiarimtë yapinöt köntak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongawisak pitëm omnantëën itenak kentre kaur ë pël ëëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëën kaamök elmëëpa

1 Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringöröak ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëën ngarangk ëën. 2 Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët. 3 Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë. 4 Ar pourö neenem wëwëatön këëkë itenak ompyaö ma utpet pötön ëwat seë. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtëën ërëpsawi ëënëët. 5 Pöt omën pourö neenem könömöt wak önëët.

6 Ar omën ngön rë yanuulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëeë.

7 Ne ar pouröen ök niamaan kat wieë. Arimtok arimtën morök ëënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta këët öpnaap. 8 Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kë utpetat koirak kö sëpnaap. Ën namp Pulöökë yaat mëmpna pöp pi ënëmak Pulöökë këët, wëwë kosang pöt koirëpnaap. 9 Pötaanök tiar omën ompyaut ëëpenaataan kaaö ëëngan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naën ëëpena pötak këët tiipena akunetak kë ompyaö kaöat öpenaat. 10 Pötaanök tiar omën pourö kaamök elmëëpena kanö oröön pöt ompyaö elmëëpa. Pël yeem wet rëak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporöen kön wieë ompyaö elmëëpa.

Wa korkorre welaköt ngönte

11 Retëng kaöat pi wia pipot nemtë moresök arimëën yeëerek iteneë. 12 Omën narö pit omën muntaröak pitën ping wesak apënëak arim koröp kaut ilënëëtaan weë yaë. Pit Kristo këra yetaprak möa pöten aim wë wesak utpet mowaspanëak pël yaë. 13 Omën Mosesë ngön kosangöt ngaarëk yeö pël weseë koröp kaut ila pörö pit Moses pim ngön kosang pout ngaarëk naönörö. Pël yaauröak arim koröp kaut ilën pitëmtën ping wesak apënëak pël ya. 14 Ne pöt, omën munt nantön won. Aköp Yesu Kristo pim këra yetaprak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim këra yetaprak wel wia pötak yangerakë omën utpetat nem naë wieëa pötta kö saut. Ën neenta tapël pötak wel wi olëaut. 15 Koröp kaut ilööre nailën yaaö pötak këët won. Anutuu kön ngolöpöt ningkën ngolöp sak wë eptaar këët. 16 Omën kön epö wak wë ënëm yaë piporö pourö, Anutuu omën këërö, Anutuu mayaapre ya ngës pöt arim naë wiaap.

17 Ne omën nampök könöm muntat nampnaaten kaaö. Omën naröak Yesu pimëën nemöa mörmöröt nem koröpöök wia pötaanök.
18 Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.
[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 32 pöta ök won sëën Pool pi Rom kak wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Tikikas mangkën wak së Epesas kakë ingre mor saurö mena. Pël ëën pit sangk kelak ka naë wieëa pötë wes mëa.

Pep epweri Poolök Aköpë ingre moröröaan retëng ëa. Tiar pim möönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapët. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-2*
Kristoore pim ingre morörö *1:3-3:21*
Kristook yal menak wëauta ngönte *4:1-6:20*
Ngön mëët *6:21-24*

1 O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoë kentöökë ënëm ëeim wëaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristo pim ngön yaaö omën nampök pep epwer retëng ë yaningk. 2 Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Tiar Kristook yal menak wëën Anutu welaköt elnieim wë

3 Tiar Kristook yal menak wëën tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönënë welaköt ke nentere nent nineim wë. Pötaanök ping wesak mepa. 4 Anutuuk ngaan panëër yanger won wiaan pim ëöetak ketre saun won öpenaataan Kristook yal mempenëak kom ë niulëa. 5 Pi ngaanëër kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkën pim ru niwasëpënëak kent kön wiak kön pipël kosang wes niwia. 6 Pi tiar pim ru paupaö panëëpök yal menak wëën komre kolap ompyaut kësangën elniin wë. Pötaanök yaya mepa.

7 Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum ëak ent ë niulëak saunat kërë niulëa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö ëak wia. 8 Yaap, pi pöt kësangën elniak könre lup ngolöp pöt lë nimëa. 9 Pël ëak pimtë ngaanëër kön wiin ompyaö ëën Yesuuk ya mëmpënaat pël kön wiin wiakaima pötak ënëmak pim kön ëlëëp wia pöt tekeri wes nina. 10 Anutu pi epël kön wia. “Ne wotpil weseim wëën akun kön wian pöt temanöm sëën kutömweriaan yangerakë omën epot pout erën wasën Kristook pep sak öpnaat.”

11 Anutu pi omën nant ëëpënëak kön wiak pöt yok pangk yaaupök ngaanëër tiar Kristook yal mangkën pimorö pël sak öpenëak kön wia. 12 Tiar wet rëak Kristook kaamök elniipënëak kor wakaim wë eporö Anutuun kët ël epotë kön wieimeë pim komre kolap kësangën elnia pötaan yaya maim öpenëak pël kön wia. 13 Arta ngön këët, Anutuu ar utpetetakaan niöpna ngön ompyaö pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pul wet rëak yaö niia pö ar pimorö pöt pet elniipënëak ninaurö. 14 Ngëëngk Pulö tiarring wë pötaanök Anutuu omën ompyaö yaö elnia pöt öpenaat pöt ëwat yes. Pël ëak wakaim wë tiar pim komre kolap kësangën yaalnia pötaan yaya mepenëak Anutuuk sasa niön piiring wakaim öpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

15 Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omën tiarim karurö lup sant yaalmë pöta ngönte kat wiaut. 16 Pötaanök kët ël epotë arimëën yak Anutuun yoöre ërëp maimeë nem kimang ngöntak arimëën ök maim wë. 17 Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoë Anutu, kutöm ë rangi Pepap, piin këëkë ëwat sënëëtaan kön ompyaut nimpööre pim songönte tekeri wes nimpö pël ëëpënëak ök maim wë. 18-19 Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wëën kutömweriaan omën ompyaut önëak kor wë pöt ëwat sëëre tiar pim ru niwesaurö omën nimpnaat kësang panëët pöt ëwat sëëre weëre kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang weseim wëaurö ningkën wia pöt ëwat së pël ëënëëtaan arim lupötë ëwa elniipënëak ök maim wë. Pim weëre kosang tiarëk wia pötak 20 ngaan Kristo weletakaan wal ë moulmëak o kutömweri pim yaapkëëtakël moulmëën wë. 21 Pël ëën Kristo pi omën kaö kutömweriaan yangerakë wëaurö pourö il mowesak kaö panë

isak öpënëak moulmëa. Pöt peene eptakëër pëën won, ënëm akunaöökta wakaim om öpnaap. 22 Pël ëak Anutuuk omnant pout wa top ëak pim ingrak rongan ë moulmëën omën pötë kaö sak wë pim ingre mor saurö tiarimëën kepön erën ëak niulëa. 23 Möönre koröpöt kepönöök yal mangkën pangk ëëpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket ëak wë Kristook yal mangkën pangk ëëpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkën pangk yaë pöpök omën poutë peö ëak pangk yaalni.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ë niulëa

1 Ngaanëër ar utpet ke nentere nent ëeimeë pötök arim lupöt mën wel niwieima. 2 Akun pötak kan utpetaöökël wë urmeraröa kaöapök elniin pim naë së rë olëak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olë yaaurö pitëm lupötë wëën Anutuu ngönte wa olaim wë. 3 Tiar pourö ngaan pitëm ök koröpöökë kentötë ënëm eimaut. Pël ëeimeë tiarim koröpöökë könötë ënëm eimeë naröa ök Anutuu kölöpta iri wakaimaut. 4 Pël ëautak Anutu pi ya ngës kësang ëak lup sant kaö pan elnia. 5 Pël elniak tiarim wa olë yaautaan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa. 6 Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak weëre kosangring öpenëak niulëa. 7 Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna pörö pim komre kolap kësang pan kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia. 8 Pöt pi komre kolap yaalniem arim Kristoon kön wi kosang yewesautaan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia. 9 Ar Anutuuk pël elniipënëak ya ompyaö nent namëngkën ëaurö. Pötaanök arimtën ing ti wak angan. 10 Anutu pimtok wëwë ngolöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësaim öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

11 Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kön wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëën Yuta omën koröp kaut ila pöröak arën koröp kaut nailënörö pël niaimaut. 12 Pël ëën ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuun yaö sauröaring naön, pëlëër wakaimaurö. Ar pörek wëën omën ompyaö nent ënëm arimëën orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö. 13 Ngaan maimerek wakaimauröak peene Kristo pim iit arimëën il olëa pötak wa niulëën Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë. 14 Pöt Kristo pimtok tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowi kësangpel tekrak wiakaimaut. Pël ëautak Kristook pim möönre koröpö këëpöt wesa pötak sowi pö të olëak köpëlre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut. 15 Moses pim ngön kosangötre Yuta omnaröa yaaut won wasëpënëak pimtë koröpö këëpöt wesa. Omën rongan nentepar pötepare urtak rongan ngolöp kopëtet ë niulëën tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia. 16 Pim këra yetaprak wel wia pötak Yuta omënere köpël omën pourö wa erën elniin këra yetap pörak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tekrak wieëa pöt won wesaut. 17 Pël ëën pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa. 18 Pöt Kristo tiarimëën wel wia pötaanök Yuta omënere köpël omën tiar Ngëëngk Pul kopëtaööring wë kan kopëtaö wes nina pöök së Pepa naë orööpenaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëëngkët

19 Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë. 20 Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt Yesuu ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaö omnarö ten wapöt.

Ën Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët. 21 Pël ëën tiar omnarö piik yal mampö seim wëën taë niwasën Aköpë tup ngëëngkët pël orööpnaat. 22 Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëëngk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëën pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaut ök mapënëak ya pöt mena

1 Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taptaan wii kaatak neulëaut. 2 Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnëak arim naë ya mëmpëak ök neeaut. 3 Pël neak pim ngön ëlëëpöt war wes nenaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng ëaut. 4 Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem könöök Anutu pim ngön ëlëëpöt Kristoëën ëaut ëwat panë san pöten ëwat sënëët. 5 Ngön ëlëëp epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën ëautak peene eptakök Ngëëngk Pulöök ten ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaurö tekeri wes yaningk. 6 Ngön ëlëëp pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaut wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet ëak Anutuu omën ompyaut tenring pep sak wë. Pël ëeë Yesu Kristook yal ëak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

7 Ne pim ngön ompyaut ök niamëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap kësang elnëak pim ya omën wes neulëa. 8 Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtok ar kopël omnaröen ngön ompyaut ök niamëak komre kolap kaö elnëak ya epëtak neulëaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëët omnaröa yok pangk pout ëwat nasënganëët. 9 Anutu ngaanëër omën ël epot ket ëaup pim kön epët ëlëëp wiak wakaima. Pël ëautak peenök kön ëlëëp pöt omën pourö war wes nimpëak neea. 10 Anutuu ingre mor sauröa naë pim ëwat ke nentere nent epot akun eptakök wëlël ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ëwat sëpenëak ëlëëp wia. 11 Anutu pi ngaan akun wontak pim könöök ngön kosang wesa pöta këët tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa. 12 Pël ëën tiar piik yal ëeë kön wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes. 13 Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëën yak këëmre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

14 Ne Pepen rar rë mowesirak arimëën kimang yemak. 15 Pöt pi kutömweriaan yangerakë omën pourö tiarim pep sak wëën pim naëaan oröan. 16 Anutu pi ë rangi pout pangk ëeëaupök Ngëëngk Pulö elmëën weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak. 17 Pël ëak ar Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëak ar pim lup sant pötak misën il tëak kosang sak taueë 18 ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songönre lööre kalap naöökaan naöök pout kengkën ëwat sënëak kimang yemak. 19 Pël ëak Kristoë lup sant omnaröa ëwatöt il yewesa pipëta öngpök önëak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë lup moup peö ëak wia pippel ar peö elniipnaan.

20 Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas. 21 Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëën yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre köröp sak wë

1 Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neulëaup nook kosang wesak niamaan kat wieë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niiaurö. Pötaanök wëwë ompyaö önëak niulëa pöl weë. 2 Pël ëeë arimtën kön wiin iraan ya wiap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë. 3 Pël ëeë Pulö pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangk ëeim weë. 4 Anutuuk pim omën ompyaö kopëtetaan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtet ëak Ngëëngk Pul kopëtaööring wë. 5 Tiarim Aköp kopëtap kön wi kosang yewesaut kopëtet, ën i yamëaut kopëtet. 6 Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtap. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëak tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

7 Yaap, tiar rongan kopëtet ëak wëën Kristook neenem yaatë weëre kosangöt nina.

8 Kristo pim tiarimëën elnia pötа ngönte
ngönën pepeweri epël wia.
"Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il
mowesak wii tëak mësak ngaarëk isa.
Pël ëak pi omnarö kësangën elmëa."
9 "Ngaarëk isa" ngön pöt oröptaanök ëa?
Songönte epët. Pi wet rëak maim o
ngaarëkaanök yangerak irëa. 10 Pi irëaupök
kutömre yang poutë pangk ëak öpënëak
kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö
sak wë. 11 Pël ëeë pi tapöpök kësangën
elniak omnarö weëre kosang kaamök
elnieë narö pim ngön yaaö omën niwesa,
narö tektek ngön yaaö niwesa, narö
ngönën ök yaö niwesa, narö ingre mor
sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanuulaö
niwesa. 12 Pipët ngönën omnarö tiar
pim ya ompyaut mëmpenaataan kopëta
niwasën pim möönre koröp pöt tiarim
naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö
niulëa. 13 Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar
kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë
songönten ëwat poutepar mëngkre mëngk
sëën lup koptemer sak öpenaat. Pël ëeë kaö
sak Kristo pim wëwë ompyaö panëëtakël
së öpenaat. 14 Pël ëak tiar rungaaröa
ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt
kent yamöön këra ëpotë ëtëp yaalmë pöl
rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar
omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor
ëak këlok sëpnaat. 15 Pël ëëpnaatak tiar lup
santaring wë ngön këët pëën aimeë kaö
sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa.
16 Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre
pöt nener yal menak omën sëën ompyaö
yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenem
ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem
lup santaring neenemëën kaamök ëeë kaö
sak kosang sëpenaat.

Ingre mor saurö wëwë ngolöptak öpa

17 Ne Aköpë urtak sak kosang panë we-
sak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl
arim könöt omën pasutëël wiak önganok.
18 Pitëm lupöt koö olëaan yak ëwat nasën
wë lup kosang ëak Anutuu wëwëet kasëng
menak tomökël wë. 19 Pël ëeë ëö köpël
pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë ut-
pet ke nentere nent eimeë kewilring wë.
20 Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë
songönte rë naniulön ëaut. 21 Ar yaap Kris-
toë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu
pim ngön këët epël rë nuulön kat wiaut.
22 Ar lup ngaanötring wëën arim kentre
kauratök morök elniin utpet wakaiman.
Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë. 23 Pël
ëak Pulöök lupre kön ngolöp niwasëpnaan
kuure mak mëak 24 lup ngolöp pipot wa
mëeë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak
ket ëaut, wotpilre ngëëngk panëët.
25 Pötaanök ar kaar yaaut moolëak ngön
yaapöt pëën neneren ök maë. Pöt tiar Kris-
toë ingre mor sak nener yal yeë. Neneren
kaar apena pöt tiarim yal ëa pöt ilpe-
naat. 26-27 Ar kölöptak utpet nent ëëngan.
Setenëën kan motëënganëën kölöp ëeim
wëën këtëp ilepan. 28 Këkain yaauröak
pöt sëp wesak omnant koirënëën kosang
ngentiak ya mënak nant ngöntök yaaurö
meneë. 29 Arim këmötëaan ngön utpetat
anganok ompyaut pëën omën kat wiip-
naarö kaamök elmëëpnaan aim weë. 30 Ar
Anutuu Ngëëngk Pulöön ya utpet ëëpnaat
elmëëngan. Pi tapöök niöpna akunetak ar
Anutu pimorö pöt pet elniipënëak yaö ni-
wesau pötaanök. 31 Ar omën ya utpetaring
yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre
was, utpet pipot pout moolaë. 32 Ar ngöntre
karurö kaamök elmëak arim lupöt meneë.
Pël ëak pitëm saunat won moweseë, Anu-
tuu Kristoë kangiir arim saunat won ni-
wesa pöl.

5

Tiar ëwaöök öpa

1 Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë.
Pötaanök pim ë pël ëeë. 2 Kristo pi tiarimëën
yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet
tiarimëën yak keëpöt wesak pim möönre
koröpö omën köp nga kamp misëngringöt ar
yaaö pöl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar
yakömre lup sant kantakël weë.
3 Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre
omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring om-
nantön kentre kaur ngön pipot kot nent
arim tekrak orööpan. 4 Ngön ëöaat, köntak
yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë
pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim
weë. 5 Ar epël kön wieë. Öngre omp

nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre
omnantön kentre kaur yaaö Anutuu ur-
tak yangerakë omnantön omp ak yewesaö
piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë
kosangta yaö nemowaspan. 6 Ar morök
omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar
yenia pipot kat wiingan. Anutu omën
pim ngön wa olëak utpet ke pil yaë pi-
porö kangiir nga yaalmëaup. 7 Pötaanök
ar omën piporöaring wa meilak ëëngan.
8 Ar ngaan koutak wakaimauröak peene
pöt Aköpök wa niulëën pim naë rë olëak
ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë
pöl weë. 9 Ëwaatak wëa pöta këët epot.
Lup ompyaö, wotpil, ngön yaapöt yaaö
pipot. 10 Pël ëak ar omën nant ëënëak
pöt Anutuuk kent ëëpën ma won pöt ëwat
sakök ëeë. 11 Kar naröak kouta omën mo-
sut yaëën kaamök ëënganok omën pouröen
wëwë pipotön utpetat pël ök maë. 12 Ne
omën ëlëëp yaaö pipotön naëngan, amaaten
ëö yaë. 13 Pël ëaap tiar omën ke pilöt tek-
eri wasën ëwaatak elmëën pipotë songönte
yoolök sak wiaapnaat. Pöt omën tekeri
yewas pöt ëwaaöök wesira. 14 Pöta ngönte
epël wia.
“Ka ureëaup, ni wal ë.
Lup wel wiaup, öp së.
Pël ëën Kristook ëwa elniipnaan.”
15 Pötaanök arimtë wëwëatön ngarangk
këëkë ëeë. Kön wonöröa wëwëat önganëp
könringöröa wëwëat weë. 16 Peene akun
eptak tiarim naë utpetat kësang pan wia.
Pötaanök akun nant il mëënganëp akun
poutë omnarö kaamök elmëak kosang
ngentiak ya mëmpa. 17 Pötaanök ar köpël
ëënganëp Aköpë ya ngön ya pipöt kön wieë.
18 I ngaat nak kön irikor ëëngan.
Piptak utpet yaniwas. Pötaanök pël
ëënganëën Anutuu Pulöök arim lupötë
peö ëak wiaapna pötaar elniip. 19 Pël ëeë
karuröaring arim këmötök ngönën tanre
tan Pulöök yaningk pipot Aköpön lupre
könötökta tan aim weë. 20 Pël eimeë akun
poutë omën ël epot poutëën tiarim Aköp
Yesu Kristo pim yapintak tiarim Pepap
Anutuun yowe maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

21 Ar Kristoon yaya yaaurö. Pötaan nen-
eraan inëën ëeë.

22 Öngörö, Aköpön inëën yaalmë pöl arim
ompöröa ikanöök weë. 23 Kristo tiar pim
ingre mor saurö utpetetakaan niwa pöp
tiarim kepön erën ëak ngarangk elnieim
wë pöl ompöpök pim öngöp ngarangk
yaalmë. 24 Pötaanök ingre mor sauröa
Kristoon inëën yaalmë pöl öngörö ar arim
ompöröaan inëën elmëeë.

25 Ompörö ar, Kristo pim ingre mor
saurö tiarimëën yak pim wëwëet këëpöt
wesa pöl arim öngöröaan lup sant elmëeë.
26 Kristo pim ngön ompyautak tiarim ut-
petat i niirak kölam niwesak tiar pim in-
gre mor saurö Anutuun yaö niwasëpënëak
wel wia. 27 Pël ëak tiar, pim ingre mor
saurö, ketre saunere utpet ke nentere nent
won kölam pëën ngëëngk niwesak pimtëën
niöpënëak wel wia. 28 Ompörö ar arimtë
köröpö sant yewas pöl arim öngörö sant
moweseë. Pöt öngre omp pouwaar yal ëak
köröp kopëtaö sak wë pötaanök. Omp namp
pi pim öngöp sant yemowas pipop pimtë
köröpööta sant yewas. 29 Tiarim naëaan
omën namp pimtë köröpö këëpöt newasën.
Won. Pimtok pimtë köröpö kaömp menak
ompyaö wesak ngarangk yaë. Pöta ök Kris-
took ingre mor saurö ngarangk elnieim
wë. 30 Pöt tiar pim möönre köröp pöökë
kaut pötaanök. 31 Pöta ngön nent ngönëntak
epël wia. “Omp namp pim ëlre pepaar
sëp wesak öngöpök yal mangkën pöt piarip
lupre köröp pöt kopëtap pël sak öpnaat.”
32 Ngön ëlëëp epta songönte öngpök wiaan
nook kön wiin pöt Kristoonre pim ingre
mor sauröaan yaë. 33 Pël ëaap arimtëënta
yaë. Ompörö ar arim köröpöön sant
yaalmë pöl arim öngörö lup sant elmëeë.
Pël ëën öngörö arta arim ompöröa inëën
elmëeë.

6

Ëlre pep, koontre yokot pitëm ngönte

1 Rungaarö ar, Aköpëën yak ëlre peparöa
ngön ngaarëk weë. Pël ëënë pöt ompyaö.
2 Ngönëntak epël wia. “Ni nim ëlre pepaarë
ngön ngaarëk wë.” Ngön kosang piptakëër
Anutuuk yal menak kup mowia. 3 Pöt
epët. “Pël ëëmë pötak yangerak akun wali
ömëët.”

4 Ën ëlre peparö, ar arim koontre yokoturö ya sangën mongawisngan. Ar ngönën rë moulak pepanöm mëak ngarangk elmëeë. Pël ëën pit kaö sak ngönënta ënëm ëëpnaan.

Inëën yaaöre ngarangk pitëm ngönte

5 Inëënörö ar, arim ngarangköröa ngön ngaarëk weimeë Kristoën inëën yaalmë pöl pitën kasinkasin ëak pitëmtëën pëën inëën elmëënëak weë ngentieë. 6 Pöt arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëën won. Ar pël yeem Kristoë inëënörö pël weseë Anutuu kan yanuulë pöök kön kengkënring seë. 7 Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kë sak arim yaat mëneë. 8 Ar epël kön wieë. Namp pi inëën wë ma won wë ya ompyaö mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaö koir mampnaap.

9 Ngarangkörö arta tapël arim inëënöröen ompyaö yaalmëem pitëm kas ëëpnaat elmëëngan. Aköp ar pouröa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarö pim ëöetak isak irëak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

10 Ne ngön kaut epël niamaan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötring weë. 11 Ar Setenök morök elniipënëak yaëën weëre kosangring tauak pi ke ur momëënëën Anutuu ngaë omnant yaningk pöt wak weë. 12 Tiar omën möönre koröpring eporöaring nga naalëën. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëën yaauröere yang ngarangk utpet koutak wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö pitring nga yaal. 13 Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël ëën nga yaaröön pöt kangiir elmëën kas sëën weëre kosangring tauanëët. 14 Ar epël ëak taueë. Ngön këëtak yepat ket ëak ureë. Ën wotpil wëwë pötak ulpëën kosangëp ket ëa pötë ök koröp oröön riipetakël mëak weë. 15 Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëët kopëta wesak ing kör ket ëak mëeë. 16 Pël ëak arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël ëën pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat. 17 Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëeë. Pël ëak Anutuu ngöntak Ngëëngk Pulöökë öpwer pël sëën wak weë. 18 Ar kët ël epotë Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimeë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë. 19 Pël yeem ne ngönën ök memëak yaëën Anutu kaamök elnëak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaö ëlëëp wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëënta kaamök elnëak kimang maë. 20 Ne ngön ompyaut ök amëak Anutuuk neulëaupök nem pël yaautaan wii kaatak neulëaup. Pël ëën ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun kimang maë.

Ngön mëët

21 Tikikas puuk pep epwer wak wais ninak nem yaauta ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëëp Aköpë këm ngön ngaarëk wak inëën yaaup. 22 Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kë sënëëk yak wes mëën yewais.

23 Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo piaripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë. 24 Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rë olëak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 32 pöta ök won sëën Pool pi wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Epaprotaitas mangkën wak së Pilipai kakë ingre mor saurö mena. Pool pi wet rëak Pilipai kak së ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 16:11-40). Pël ëën ënëmak Pool pi wii kaatak wëën ingre moröröak mon nant wa rongan ëak Epaprotaitas mangkën wak së Pool mena. Pël ëën Pool yowe mëak pep epwer mena. Pi wii kaatak wë ërëpërëp yeem pitta Kristooring wë pötaan ërëpërëp ëëpënëak kent kön wiak retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-11*
Poolë ngönte *1:12-26*
Kristook yal menak wëauta ngönte *1:27–2:18*
Timotiire Epaprotaitas piarpim ëëpnaat *2:19-30*
Pepanöm ngönte *3:1–4:9*
Kaamök elmëautaan yoöre ërëp ngönte *4:10-20*
Ngön mëët *4:21-23*

1 O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröere ngönënë wotöököröere ngönënë ya kaamök yaaurö, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inëën yaauwaar tenip wë nook pep epwer retëng ë yaningk.

2 Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolap mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre ërëp mëëa

3 Ne arimëën yak akun ëlötë kön weswes eimeë Anutu nemopön yoöre ërëp maim wë. 4-5 Ar wet rëak ngön ompyaut kat wia pötak ngës rëak neering top ëak aö aö imeë peene pël yeë pöten kön wieë nem Anutuun ök yamëëa pötë ërëpsawiaring wë ar kaamök elniipnaataan ök yamëëaup. 6 Pël ëak ne epël kön yawi. Anutu ngës rëak arim lupötë ompyaö yaalni pöpök ompyaö elnii seimeë Yesu Kristo pim waisëpna akun kaöaöök pet irëpnaap. 7 Ar nem ru ulöpöökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kön yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wëaöre Kristoë ngön ompyauta songönte tekeri wasën omnarö ngön pöt taë wesak öpënëak ngön yaatak neulëën wëaö pötepar ë ar neering lup kopëtemer sak wëën Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni. 8 Yaap, Anutu ëwat wëën ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoë tiarën ya ngës kësang yaalni pöl ne arën yaalni. 9 Pël ëeë ne arim lup sant yewesaö pöt kaö sëën Anutuu omnant këëkë ëwat sak ompyaöre utpet pötepar kom ëënëëtaan Anutuun kimang yamëëaup. 10 Pël ëak ar omnant këët kom ëak Kristo pim waisëpna akun kaöaöök saun won, wotpil önëëtaan pël yaaup. 11 Ar pël eim wëën Yesu Kristook kaamök elniin wotpil wëauta këët arim naë oröak kaö sëpnaat.

Pël ëën omnarö pöten itenak Anutuun yaya mëak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmëak ngön ompyaut il newariin ëën ulöl sa

12 Karurö, ar ëngk ma e wasnganëën ök niamaan kat wieë. Pit nem wii kaatak neulëautak ngön ompyaut il nemowariin ëën ulöl yes. 13 Pötaanök nga omën pourö Rom omën omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omën munt kak eprek wëauröeta pit neen ëwat wë, nem Yesu Kristoë ngön ök yaautaan wii ka eptak neulëa pöten. 14 Pël ëën ingre mor sa nem kar narö kësang nem Kristo pimëën yak wii kaatak neulëa pöten kön wieë Aköpön kön kosang wiak kas köpël Anutuu ngönte ök aim wë.

15 Yaap, omën narö ne utpet wesak wak neirapënëak Kristo pim ngönte ök aim wë. Ën narö neen ompyaö elnëëpënëak pim ngönte ök aim wë. 16 Omën nem ompyaö elnëëpënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pit omën naröak ne ngön ompyauta songönte ameëak wii kaatak neulëa pöten kön wiak lup sant elnëëpënëak Kristoë ngönte ök aim wë. 17 Ën omën ne wak neirapënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pitëmtëën wak isak apënëak pim ngönte ök aim wë.

Pit korar yeem ne wii kaatak wëën pitëm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangköröak könöm munt nant nem rangk newiak yal

mampënëak yaë. 18 Pipët ompyaö. Pöt
omën narö korar yeem Kristoë ngönte ök
aim wë, ën narö wotpil yeem pël eim wë
pouteparëën ne ërëpsawi yeë. Nemëën
pitëm Kristoë ngönte ök ya pipët kaöet.
Pötaanök ërëpërëp yeë.

19 Yaap, ne ërëpsawi eim ömaap. Pöt ne
epël kön yawi pötaanök. Ar nemëën Anu-
tuun kimang yemaan Ngëëngk Pul Yesu
Kristoë wes mëën waisa pöök kaamök el-
nëën ne wii kaatakaan ent ë neulëëpnaat.
20 Ne omën nant yeem ëöere kaskas naën
ëëmëak kent kaö pan. Ne akun ëlötë Kris-
toë ngönte ök ëak pim yapinte wak isak
yaaupök peeneeta öp wëëre wel wi pël
ëëma pötak kas köpël tapël pim yapinte wak
isak amaap. 21 Nemtë könööok epël yawi. Ne
yangerak öma pöt Kristoë songönte war we-
sak amaap. Pöt ompyaö. Ën wel wiima pöt
pim naë sumaap. Pöt ompyaö pan. 22 Ne
yangerak yal menak öma pöt nem Kristo
pimëën yak ya mëmpa pötak kë orööpnaat.
Pötaanök nem ëëmaaten kön selap yaë. Pöt
nem wel wiimaat ompyaut ma öp ömaat
ompyaut ne pöten kön nawiin. 23 Yaap, ne
ëngk ma e yewas. Nemtë kentöök wëwë
epët sëp wesak së Kristo piiring öma pöt
nemëën ompyaö pan. 24 Pël ëëmaatak ne
yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök
elnieim ömaat. Pöt arimëën ompyaö pan
ëëpnaat. 25 Ne pipten kön kosang yawi.
Pötaanök ne ëwat sak wel nawiin öp wë
arim kön wi kosang yewesaut kosang sëëre
pötaring ërëpsawi ë pël ëënëëtaan arim naë
wë kaamök elnieim ömaap. 26 Pötaanök nem
arim naë kaalak waisumaatak ar nemëën
ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya
manëët.

Pilipai omnarö pit Poolring këlangön kat wia

27 Ar kopët eptenökëër kosang wesak
weë. Kristoë ngön ompyauta wia pöl wot-
pil wesak weë. Pël ëaan ne arim naë wais
itaampööre kamaarek wëën pöt omnaröak
arën, “Pit lup kopëtemer sak wë kosang
sak taueë nener yal menak weë ngentiak
ngön ompyaut ök ya,” pël aan kat wiimaat.
28 Pël yaëën ar kas naën yaëën itenak pit
kö sëën ar muumök önëët pöt kön wiip-
naan. 29 Anutuuk arim naë orööpënëak
ëa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë
pötaan pëën won, pim ënëm yeem këlangön
kat wiinë pötaanta elnia. 30 Ngaan ar ite-
naan ne Kristoë yaat yamëngkën omnaröak
këlangön kat newiak utpet neweseimaut.
Peeneeta ar kat yawiin tapël yaalnë. Pël
yeem arta tapël yaalni.

2

1 Ar Kristook yal menak kosang sak
wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë
yesem wë ma? Ar ngëëngk Pulööring lup
kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant
elmëak yaköm elmë yeë ma? 2 Ne kön
wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi
yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan ëëmaan
epël ëeë. Ar kön kopëtal wieë neneren
lup sant elmëeë. 3 Arimtën kön wiin
isëpënëak omnant ëënganok arimtën wak
irëak omën muntaröen kön wiinakëër isëp.
4 Arimtëën pëën kön wiak kaamök ëënganëp
karuröaanta pël ëeë. 5 Yesu Kristoë pimtën
kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön
wia.

6 Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring
wëaupök weë ngentiak Anutuu ök
öpënëak naën.

7 Pël ëaap pi pipot sëp wesak inëën yaauröa
ök sak wakaima.

Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

8 Pi omën möönre koröp wak wë pimtën
wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak
wel wia.

Omnaröak piin utpetap wesak këra
yetaprak möön wel wia.

9 Pötaanök Anutuuk pi ngaarëk pan wak
isak yapin nent mëëa.

Pötak yapin pout wa ngep ëak wë.

10 Anutuuk omën pourö, kutömweriaan
yangerakë, öpre wel pourö, rar rë
wesirak Yesuun yaya mëak

11 Anutu Pepapön ping wesak maimeë,
“Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tekeri wesak
apenëak pël ëa.

Tiar ariatë koutak ëwa yaë pöl omnaröa tekrak ëëpa

12 Nem kar panëërö, Kristo Anutuu
ngönte ngaarëk wa pötaan nem arring
wakaimautak akun ëlötë nem ngön
ngaarëk weim pöl peeneeta kamaarek wë
eptak il wesak pël ëeë. Anutuu pimëën

kama niwa pöta këët orööpnaan kasinkasin yeem ompyaö wesak ya mëneë. 13 Pöt Anutu pimtok ar pim kent kön yawiaut kent ëak ënëm ëënëëtaan kaamök elniak arim lupötë ya mëneim wë pötaanök.

14 Ar omnant pout ya yamëngkem kaaöre këëpötre ya sangën ngön anganok. 15 Pël ëënë pöt saun won wëën naröak arën, “Pit utpet yaë,” pël neniapan. Pël ëën ar korar yaaöre utpet yaaö pöröa tekrak wotpil eim önëët. Pël yeem pöt ariatë koutak ëwa yaë pöl ëënëët. 16 Pël ëeë pöt pit kout sëp wasëpnaan wëwë kosangta ngönte ök maim ön. Pël ëënë pöt Kristo pim waisëpna akun kaöaöök ne pas köntak ya namëngkën ëaut pël wesak arimtëën ërëpsawi ëëmaat. 17 Arim kön wi kosang yewesaut Anutuun kiri yaalmë pöta ök yaëën ne arim kön wi kosang yewesaut taë wasumëak wel wiima pöt, nem iit wain iita Anutuun kiri yaë pöl il olaan arim kiri yaautak yal mangkën Anutuuk itaangkën ompyaö yaëën arring ërëpsawi ëëmaap. 18 Ën Anutuuk neaan wel wiin pöt arta tapël pötaan neering ërëpsawi ëën.

Timoti pim ngönte

19 Aköp Yesu Kristo pi kön wiin pangk ëën pöt ne arim ngönte kat wiak ya kë sumaan akun kot nent Timoti arim naë wes mëën wais rëak kaalak waisëpnaat. 20 Nem naë omën munt namp won, Timoti pimënt nem arimëën yaalni pöl yeem arimëën kön nganngan yaaup. 21 Omën muntarö pit Yesu Kristoë yaataan kön nawiin pitëmtë omnantëën pëën kön yawi. 22 Ar Timoti pim ompyaö yaë pöten ëwat wë. Ompre ruaarë ya yamëngk pöl pi neering ngön ompyauta yaat yamëngkaup. 23 Pötaanök nem kentöök wii ka eptak nem ëëma nent kat wiak pöt tapëtakëër pi arim naë wes mëëmaat. 24 Nem kön kosangtak epël yawi. Aköp pi kat wiin pangk ëën pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Epaprotaitas pim ngönte

25 Ne tiarim karip Epaprotaitas arim ngësë wes mëën waisëpënëak kön yawi. Pi neering Kristoë yaat ngawi mëmpö nga omnaröa yaë pöl weë yengentiaup. Ne omnantëën ngöntök wëën pi wes mëën wais kaamök yaalnëaup. 26 Pi yauman yaëën ar kat wiak pimëën kön selap ëautaan ya këlangön kön wiak arim naë waisëpënëak yaarek wes mëën waisëpnaat. 27 Yaap, pi yauman eim wel wiipënëak ëa. Pël ëaap Anutuuk piin yaköm elmëak ompyaö mowesa. Pimtën pëën won, nemëënta yaköm elnëa. Pöt ne ya këlangönring wëën pi këlangön munt pim wel wiipna pöt rangk naalnëën ëa. 28 Pötaanök nem kentöök ar piin itenak ya kë sëën nem naë arimëën könöm wia pöt kengkën sëpënëak pi arim naë teëntom wes mëën waisëpnaat. 29 Pötaanök pi waisën pöt Aköpön yoöre ërëp mëak piin sant elmëeë. Omën pim ök ke pilörö kaöarö pël weseë. 30 Pöt arim urötak ne kaamök elnëëpënëak pim wëwëet keimön naën, Kristo pim yaat yamëngkem wel wiipënëak ëaup pötaanök.

3

Omën Kristoon kön wi kosang yewas pöp Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël yema

1 Karurö, ne ngön nent ök niamaan kat wieë. Ar Aköpëërö pötaanök piin yoöre ërëp maë.

Nem ngaan retëng ë niaan tapët kaalak rangk yeë. Pötak kaamök yaalni pötaan pël ëëmaaten kaaö naën. 2 Omën utpet kent toköröa ököröaan ngarangk këëkë ëeë. Pit arim koröp kaut ilak Moses pim ngön kosangta öngpök wa niulëëpanëën ngarangk ëeë. 3 Pit Anutuun yaö sëpënëak koröp kaut yailtak pël naën yaë. Pël yaëëtak tiarimtok Anutuun yaö sëpenëak omën utpetat tiarim lupötë wia pöt wa moolaan Anutuuk tiarën kön wiin pim omnarö pël yes. Pël ëën Ngëëngk Pulöök tiar kaamök elniin Anutuun yaya maimeë Yesu Kristoëërö pötaan piin yoöre ërëp yamëem tiarim wëwë ngaanten kön kosang nawiin ngolöptakël wë. 4 Ne nem wëwë ngaanten kön kosang wiimëak kent yeë talte yok pangk ëëm. Ën omën namp pi pimtën kön wiin pim wëwë ngaante ompyaö ëën pötak pi yok pangk kaamök elmëëpnaat pël yaëën pöt nemtak pimët il mowasëpnaat. 5 Nem yeniak pöta songönte epël. Ne

newilën wieë këtmor nas nasiaan nentepar won sëën nent pötak ten Yuta omnaröa yaaul koröp kaut neila. Pël ëën ne Israel omën Pensamin pim kurmentëkaanëp. Nem ëlre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panëëp. Ne Parisi ngönën omnampök tenim yaaul Moses pim ngön kosangöt ngaarëk wak weë ngentieimaup. 6 Pël ëaupök ne kön wiin, “Nook Yesu pim ingre mor saurö utpet yemowasën Anutuuk neen kön wiin ompyaö sëpnaat,” pël weseë eimaup. Pël yeem Moses pim ngön kosang pout ngaarëk wak weë yengentiin nem karuröak neen kön wiin pangk ëa. 7 Pël ëaupök ngaan omën këët wesak wak wakaima pötön peene Kristook rë olëak wë kön wiin mosut pël yaë. 8 Yaap, omën pipot pëën won, nem Aköp Yesu Kristoon kön wiimëak omën muntatön kön wiin omën omöt yaë. Ën piin kön wiima pötak omën pout il yewas. Ne Kristo ömëak pim naë rë olëak omën nem ngaan kön wiin kaöat pël sa pöt kasëng menak pötön ulölöt pël yewas. 9 Pël ëak Kristook yal men pet irumëak kent yaë. Pël ëak peene Anutuuk neen, “Wotpilëp,” neapënëak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk naön. Puuk nem Kristoon kön wi kosang wesautaan neen, “Wotpilëp,” pël yenëa. 10 Ne omën kaö kopët nentakëër ëwat sumëak kent yaë, pöt Kristoon ëwat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal ëaup pi weëre kosang kaöet pim naë wia pöt nampënëak kent yaë. Kristo pi ngön ompyaut ök yaan naröak piin utpet wesak këlangön mena pöl elnëën pim ök ëëmëak kent yaë. Kristo pi pim wëwëet keimön naën tiarimëën wel wia pöl neenta nem wëwëet keimön naën pim ök ëëmëak kent yaë. 11 Pël ëëma pöt Anutuuk weletakaan wal ë neulëëpnaat.

Pool Anutuu yaö mëëa pöta këët öpënëak ke urak pöömpö sa

12 Pël ëëpnaatak ne Kristoon ëwat sa pet irak wotpil panë wë pël newasën. Pël ëaap omën ompyaut Kristook nampënëak newa pöt ömëak weë ngentieim wë. 13 Karurö, yaap, ne omën ompyaö pöt wa pet iran pël newasën yeëetak omën kopët eptakëër yeë. Nem wet rëak eima pöt kasëng menak omën ompyaö pöt ömëak weë yengenti. 14 Anutuuk Yesu Kristoë tiarimëën elnia pötaan wotpil wë kutömweri sëpenëak yaö niia. Pötaanök ne yaö niia pöta këët ömëak weë ngentiak pöömpö yes. 15 Ar narö lup kësang sauröak nem yeniak pipël kön wiak ënëm ëeë. Ën narö kön maimal yawi pörö Anutu pimtok arim kön yawi pöta songönte tekeri wes nimpnaat. 16 Pël ëëpnaatak omën kaöet epët. Anutuu kan pet elnia pöök yal menak sëpa.

17 Karurö, ar pourö nem yeë epël ëeë. Pël ëak omën munt tenim ënëm yaë pöröenta këëkë itenak pitëm yaë pöl ök ëeë. 18 Omën narö pit Kristoëërö pël aöök pim këra yetaprak möauta ngönten kaaö ëak maimal wë pötak pim ngönten kööre tok yaalmë. Ne ngaan pitëmëën ök niiautak peene kaalak ya utpetaring wë ök yeniak. 19 Pit pitëm yenautre koröpöökë omnantön kaö wesak kentre kaur yaaurö. Pël ëak omën utpet tiarim kön wiin ëö ëëpena pötön pit pitëmtën ping wesak yaaurö. Pël ëak yangerakë omnantëën kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es parëaöökë kanöök moulmëën kö sëpnaat. 20 Tiar pöt, kutömweri yaaurö. Pötaanök kor wëën Aköp Yesu Kristo wais nikoirën Anutuu naë së öpenaat. 21 Pël ëën pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pöt ngolöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën ëëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël ëëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak wëëre ërëpërëp ëëre omën ompyautëën kön wii pël ëëpënëak mëëa

1 Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristoë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëën arimëën ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak taueë.

2 Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël niamaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëaö pöaarök lup kopëtemer sak önëak kosang wesak yeniak. 3 Ën neering ya ngawi yaaö kë panëëp, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piaripre

Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampënëak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëa muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.
4 Ar Aköpök yal menak wë ërëpërëp ëeë. Ne kaalak epël yeniak. Ërëpërëp ëeë. 5 Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëeë. 6 Ar omën nantre nantëën kön selap ëënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimeë pötëën kimang maim weë. 7 Pël ëën Anutuuk pim mayaap omnarö tiarim ëwat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëën mayaap pö arim könre lupötë pangk ëak wiaapnaat.
8 Ne ngön më epët ök niamaan kat wieë. Ar omën epotön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyaö yaaut, wotpil yaaut, kölam yaaut, omën omnaröak kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën omnaröak kön wiin ompyaö yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë. 9 Nem omnant rë nuulak pet elnian pötön ar ëwat wë. Pipot pëën ëeim ön. Pël ëën Anutu mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëa pöten ërëpërëp ëa

10 Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sëën kaamök elnëënëak kön yawi pötaan ërëpsawi kësang pan yeë. Yaap, ar ngaan kaamök elnëënëak kent kön wieimautak pël ëënë kanö won ëën naën ëaut. Pël ëautak peene kanö oröön kaamök yaalnë. 11 Ne omën nenten ngöntök ëaö pötaan kimang neniaan yeë. Won. Ne epël kön wiak wë. Omën ke nentere nent nem naë yaaröön pöt ya kë sumaap. 12 Nem ngöntök wëaare omnantring wëa pouteparën kön wiin pangk yaë. Ne kep ëak wëaare këën wëa pöteparënta ya kë yesaup. Ën omnant selap wieëaare won pötenta tapël yaaup. Anutuuk nem yaaö pöten ya kë suma pöt pet elnëën pël kön yawiaup. 13 Yaap, Kristo pi weëre kosang nangkën omën pout yok pangk yaaup.
14 Pël yaaupök könöm nent koirak wëën ar kaamök elnëan pöt ompyaö elnëan. 15 Pilipai omnarö, ar ëwat wë. Nem ngës rëak ngön ompyaut ök ëautak ne Masetonia yanger sëp wasën ingre mor sa ka muntatëërö kaamök elnëak mon nenangkën ëaurö, arökëër nenaurö. 16 Ne Tesalonaika kak wëën akun nentepar kaamök elnëak sum nant wes nemëan. 17 Ne arim nenan pöten kimang neniaan ëaut. Pël ëautak Anutuuk arim nenan pöta kangiir omën ompyaut nimpënëak kent kön yawi. 18 Ne arim naëaan omnant kësang waut. Ar omnant kësang pan nangkën pangk yaë. Arim omën ompyaut Epaprotaitas menan pöt wak wais nangkën peö yaë. Kësangën pipot omën köp kamp Anutuun kiri yemera pötë ököt. Pi pötön itenak ompyaut pël kön wiak ya kë sa. 19 Anutu nemop pi omnant ompyaö kësang pan Yesu Kristo pim naë mowiin wia. Pötaanök ar Yesu Kristook yal menak wëën Anutuuk arim omën ngöntök yeë pöt pout nimpnaat. 20 Anutu, tiarim Pepap, pim yapinte ngaapëël wak isak maim öpa. Yaap.

Ngön kaö mëët

21 Ne Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröen yoöre ërëp yemak pël ök maë. Ën kar nem naë wë eporöeta arën yoöre ërëp yenia. 22 Anutuu omën eporö pourö arën yoöre ërëp yenia. Pël yaëën pitëm naëaan omën omp ak Sisa pim ka eptak wë inëën yaalmëa naröeta yoöre ërëp niapënëak kent pan yaë.
23 Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupötë wiaap.
[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 32 pöta ök won sëën Pool pi Rom kak wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Tikikasre Onisimas piarip mangkën wak së Kolosi kakë ingre mor saurö mena. Pim retëng ëauta songönte epël. Pool pi ngönën ya yamëngkautaan wii kaatak moulmëën wëën Epapras pim naë së omën naröak Kolosi ingre moröröen ngönën kaaröt mëëa pöt ök mëëa. Pitëm ngönën kaar pöt epël. Anuture omnaröa tekrak tiarim yaya mapenaarö wë. Nent, Yesu pi Anutuu ök won, enselöröa ököp. Ën nent pöt, kaömp nant ngës olëak wëaare koröp kaut yailaut ngön pöt ök maan kat wiak Poolök ngön kaar pöt tekeri wasëpënëak retëng ë mena.
Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-8*
Kristoë wëwëetere ya yamëngkaut *1:9-2:19*
Kristook yal menak wëauta ngönte *2:20-4:6*
Ngön mëët *4:7-18*

1-2 O Anutuu omnarö, Kristo pim kentöökë ënëm ëeim Kolosi kak wëaurö ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omën nampök Timoti tiarim karip piiring wë pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun yoöre ërëp mëëa

3 Tenpim akun ël epotë Anutuun arimëën kimang yamëëautë Anutu, tiarim Aköp Yesu Kristoë Pepapön, yoöre ërëp maim wë. 4 Pöt Epapras puuk ar Kristook yal ëak wë kön wi kosang mowasööre Anutuu omën pourö lup sant elmë pël yaauta ngönte ök niaan kat yawi pötaanök. 5 Ngön yaapët, ngön ompyaö pöt, wet rëak arim naë yaaröön ar omën ompyaut kutömweri arimëën yaö ëa pöta ngönte kat wiaurö. Pötaanök ar kön kosang wiak omën ompyaö arimëën kutömweri yaö ëa pötön kor wë pötaan kön wi kosang wasööre lup sant elmë pël yaaurö. 6 Anutuu ngön ompyaö pöt wet rëak arim naë oröön kat wiak pim komre kolap pöta songönte këëkë ëwat san akun pötak ngës rëak ngaarëk wëën arim naë ulöl sa. Pël yaëën yang muntatëëröa naëëta tapël ngaarëk yeön ulöl së yes. 7 Ngön ompyaö pöt, Epapras, tenpim kar panëëp, neering Kristoë inëën yaalmë pöpök rë nuulön kat wian. Puuk nem urtak Kristo pim yaat këëkë wesak yamëngk. 8 Pi tapöpök Ngëëngk Pulöök arim naë lup sant yaaut tekeri wes nina pöten tenipön ök yenia.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun kimang mëëa

9 Pël yenia pötaanök tenip ngön pöt kat wia akun pötak ngës rëak Ngëëngk Pulöök arim lupre könöt kaö nuwasën Anutuu arim ëënëak kön yawi pöten ëwat panë sënëëtaan kimang maim wë. 10 Pël ëën ar Aköpë kan pet yaalni pöök yok pangk yesën pi itenak ërëpsawi ëëpnaat. Pël yaëën arim naë këët oröön omën ompyaö ke nentere nent yeem Anutuu yaauten këëkë ëwat sëën ëwat pöt kaö sëpnaat. 11 Tenip ar ërëpsawiaring ya wiap wëëre lup kosang wë pël ëënëak Anutuuk pim weëre kosang kaö panëëtak weëre kosang nimpnaataan kimang maim wë. 12 Pël maimeë Pep ar kaamök elniin pim omnaröaan yaö niwesaut, ëwaatak wia pöt, tenring öpenaataan yoöre ërëp maim wë. 13 Anutu pi tiar kouta öngpökaan nuwak pim Ru panëëpë wa ngaöök yanimë pöta öngpök niulëën wë. 14 Pim Ru pöpök utpetetakaan ent ë niulëak tiarim utpetat won wes nuulëa.

Kristo pim wëwëetere ya yamëngkaut

15 Kristo pi Anutu itnaangkanëpë ököp. Pi ngaanëër omnant won wiaan wakaimaupök peene pötë kaö sak wë. 16 Anutuu Ruup pi kutömweriaan yangerakë omën ël epot pout ket ë pet iraup. Omën tiarim ityaangkautre itnaangkënöt, weëre kosangring kutömweriire mopöök wëaurö, isaare irëa pourö ket ëa. Anutuuk moulmëën Kristo pi omën ël epot poutë pep sak öpënëak ket ëa. 17 Pi omën pout won wiaan wakaimaup. Pim weëre kosangöök elmëaan omnant pout neenem urötë wë. 18 Pi ingre mor saurö tiarim kepön sak wë. Pël ëën ingre mor saurö tiar pim

möönre koröpö pël yaë. Pimënt tapöpök ingre mor saurö tiarim songönte. Puuk omën poutë kepön erën elniak öpënëak weletakaan ngës rëak wal ëa. 19 Pöt Anutu pim kentöök pimtë wëwëere weëre kosang pout yang elmëën wak wë. 20 Pël yaëën Anutu pi pim Ruupön maan omën ël epot pout kutömweriaan yangerakë, piiring lup kopëtemer sak öpënëak kön wia. Pël ëëpënëak pim Ruup këra yetaprak möön iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes nina.

21 Ar pöt, ngaanëër Anutu nerek wëën ar nerek wë omën utpetat ëeimeë piin kööre tok elmëeimaurö. 22 Pël ëauröak Kristo pim koröpre mësëpring oröak wel wia pötak ar wiap nuwasën peene Anutu piiring wë. Puuk arim ketre saunat won nuwasën lup kölam wëën Anutuu ëöetak niulëëpënëak pël ëa. 23 Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak weë panë sak tauaan omën nantök wer nuön kön wi kosang yewesaut këlok sëpanëën ngönën rë nuula pöt taë wes wak ön. Pool ne ngön ompyaö piptaan ya omën saup. Ngön ompyaö pöt tenök ar yang ël epotëëröen ök niaim.

Pool pi Kolosi omën ingre mor saurö kaamök elmëa

24 Nem arimëën këlangön kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurö, tiar pim möönre koröp wak wë pöröaan këlangön kat wia. Pöta ök neenta arimëën këlangön kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurö kaamök elniak këlangön om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaë. 25 Anutu pim ngönte tekeri panë wesak ök niamëak ingre mor sauröa ya omën neulëaup. 26 Pim ngön epët, ngaanëër ëlëëp wiaan tiarim ëere köröörö kat nawiin wë aprö imautak peeneek pim omnarö tiar tekeri wes yaningk. 27 Anutuuk pim omnarö tiarën ngön ëlëëp ompyaö panëët, omën ngönën kopëlörö arim naë wia pöt, tekeri wes nimpënëak kent yaë. Pöt epët. Kristo pi arring wë. Pötaanök ar piin kor wëën puuk nukoirak kutömweri së piiring önëët. 28 Pötaanök tenök Kristo pim songönte omën pouröen tekeri wesak niaim. Pël eimeë utpet yaaut kasëng mampunëak pepanöm niiaöre ëwatring wë rë nuulëeim. Ar Kristoë ök sak önëëk yakök yaalni. 29 Ne ar pël ëënëak pim weëre kosang kaöat yenangk pötring weë yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wë ngön kaarötke ur olapa

1 Ne ar omën epotön ëwat sënëak kent kön yawierek kat wieë. Arre ingre mor sa Leotisia kak wëauröere omën ingre mor sa munt neen itnaangkën naröaanta weë ngentiak ya kaö yamëngk. 2 Ne ar lup kopëtemer sak neneren lup sant elmëeë lup kosang sëëre kön këëkë wieë kön wi kosang wasö pël ëënëak weë yengenti. Ar pël ëënë pötak Anutu pim ngön ëlëëp wiakaima pöta songönten ëwat sënëët. Pöta songönte Kristo. 3 Pi kön tektekre ëwat pepap yak omën poutë songönöt ëwat wë. 4 Nem pël yeniak pöt, omën naröak ngön kaar niak wiap nuwaspanëak ngön pipët ök yeniak. 5 Nem yeniak pöta songönte epël. Nem koröpöök maimerek wë, ën lupmer pöt arring wë. Pël ëeë arën itaangkën arim lup kopëtemer sak wë wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taë wia pöten ërëpsawi yeë.

Kristook yal ëak wëwë kosangët öpa

6 Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak weë. 7 Pël ëak piik misën il tëak pim weëre kosangöök kosang sak wë kön wi kosang yewesauta kan ök niak rë nuula pöök pëën wë kaö wesak yaya maim weë.

8 Omën naröak ngön kaar mos kë wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitëëpanëën këëkë ngarangk ëak weë. Pöt Kristo pim naëaan wonöt, ëaröa ngön pas yangerakë pëënöt. 9 Ar ëwat wë. Anutuu wëwëere weëre kosang pout Kristoë koröpöök pangk ëak wakaima. 10 Pël ëaap piik yal ëak wë pim wëwëet wak omën nenten ap newasngan. Pi isaup, omën isauröa kepönöököp. 11 Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö ëënëak koröp kaut nailën ëauröak wëwë utpetat kasëng menak Kristoë naë rë olëak piik yal menak wëën puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasën wë. 12 Arim i yanimë piptak Kristook yal ëak wel wiin

piiring yang kel niweera. Ën i yanimë taptak Anutu pim weëre kosangöök Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök ar pim weëre kosangöön kön wi kosang yewasën Kristooring wal ë nuulëa. 13 Ngönën köpël wakaimaurö, ar ngaanëër arim lupötë Anutuun yaö naën wëwë ngaantakël wë utpetat eimaurö. Pël ëën pötök lupöt mën wel niwia. Pël ëautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristooring wëwëetak wë. Pël yaëën pi tiarim utpetat ent ë yanuula. 14 Tiar Moses pim ngön kosangötë ngön wia pöt ngaarëk naön wëën pötök utpet kangut tiarim naë orööpnaat, pël ëa. Pël ëautak Anutuuk utpet kang pöt kërë olëa. Kristo pim këra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa. 15 Kristoë këra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopöök omën utpet isaare weëre kosangringörö il mowesak pitëm weëre kosangöt ent ë moolëak omnaröa ëöetak pitëm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristooring wel wiaurö

16 Tiar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön. Pötaanök omën nampök arim iire kaömp yena pötaanre krismaki ma ngoon ma sant pötë öngpök akun nent ngëëngk newasën yeë pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok. 17 Omën pipotön ököököt pël apenaat. Këët orööpënëak yaëën wet rëak oröaut. Peene kë panë pöp, Kristo, pimënt oröak wë. 18 Omën naröak arimtën wak irëak enselöröen yaya manëak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omën pipotön wangarötë itena pël niak köntak ieping eimeë yangerakë kentöökë ënëm yaë. 19 Omën ke pilörö Kristook yal naën wë. Pi tiarim kepönö, ën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötre kosatring yal ëën pangk yaë. Pël ëaan Anutuuk weëre kosangöt yaningkën kaö yes.

20 Ar Kristooring wel wiin yangerakë omnantë öngpökaan ent ë nuulëauröak tol ëën yang omnaröa yaaul yeë? Tol ëën ngön kosang ke epot ngaarëk yeö? 21 "Epot mor öngan." "Epot nëngan." "Epot mësël ëëngan." 22 Ngön kosang pipotök tiarim yangerakë omnant wak wëën lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa könöökaanöt Mosesë ngön kosangötë yal yemangk, Anutuu naëaan wonöt. 23 Ngön kosang pipotök enselöröen yaya maimeë arimtën wak irëak arim möönre koröpötön nga elmëënëak yenia. Pël yaalni pipotön omën naröak kön wiin ompyaö yaë pël yewas. Pël yaëëtak pötök koröpöökë kentre kaur pöt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring weletakaan wal ë nuulëaurö

1 Ar Kristoë wal ëautak yal ëak piiring wë. Pötaanök omën këët o kutömweri Anutuu yaapkëëtakël, Kristoë kaö sak wë pörek wia pötön war kön wieë. 2 Ar yangerakë omnantön kön wiinganok, kutömweri wia pötön kön wieim ön. 3 Pöt Kristoë wel wiautak ar yal ëak wel wiin arim wëwëat Kristooring Anutuu naë ëlëëp wiin wia pötaanök. 4 Ënëmak Kristo wëwë pepap pim orö tekeri sëpna akunetak arta piiring Anutuu ëwaatak orö rëënëët.

Lup ngaanöt sëp wesak lup ngolöpöt öpa

5 Pötaanök koröpöökë kent arim yeë pipot sasa kasëng meneë. Pöt epot. Öngre omp nga yaaö, lup kewilring yaaö, öngre omp neneraan kentre kaur yaaö, omën muntaröa omnantön war yaaut. Omën muntaröa omnantëën war yaaö pötak Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewas. 6 Omën Anutuu ngön wa olëak utpet pipot yaaö piporö puuk kangut mampnaat. 7 Arta ngaanëër omën ke pilöröaring wë pitëm yaaul eim wakaimaurö. 8 Pël ëauröak peene pöt, ngaare ya sangën, kön utpet mowiire ökre wasre koö ngön, utpet pipot sëp weseë. 9 Ar neneren kaar mangan. Lup ngaanötë utpet yaaut ent ë olëak 10 lup ngolöpöt wak wë pötaanök. Anutuuk lup ngolöp pöt ket ëak nina. Pël ëak ket elniaupök kët ël epotë könöt ngolöp nuwasën könring sak pimtë ök seim wë. 11 Wëwë ngolöp eptak tiarim kom ëak wakaima pöt won yes. Yuta omnaröere muntarö, koröp kaut yailauröere nailën yaaurö, ëwatöröere köpëlörö, inëën yaauröere inëën naënörö, pöt pout mosöt pël yaë. Ën Kristo tiar pouröa kaö sak tiarim lupötë wë pötakëër këët pël yaë.

Neneraan lup sant elmëëpa

12 Anutuuk ar pimëën yaö nuwasën pim
omën sak wëën lup sant yaalni. Pötaanök
omnaröen yaköm kön wieë kaamök ëëre
sant elmë, arimtën kön wiin wak iraöre
ya wiap ë, omnaröak utpet yaalniin
kangiir nga naalmëën ë pël ëeë. 13 Naröak
könöm nant elniin pöt wak weë. Ën arim
tekrakaan nampök utpet elniin pimëën
ngön wieë pöt kangiir elmëënganëp om pim
utpet pöt won wes moolaë. Kristook arim
utpetat won wes nuulëa pöl arta ëeë. 14 Lup
sant yaaö pötak omën ompyaö muntat il
yewas. Pël ëak pötak ulöp urak ëën pangk
yaë. Pötaanök omën ompyaö pipot yeem
lup sant pötaring weë. 15 Pël ëën Kristook
mayaap yaningk. Pötak arim lupöt wotpil
wesak ompyaö yeë ma won pöt pet elniip.
Anutuuk ar möönre koröp kopëtaö wak
lup kopëtemer sak mayaaptaring önëak
yas niia. Pötaanök kët ël epotë piin yoöre
ërëp maim weë. 16 Kristo pim ngönte
arim lupötë ilëak kaö sëp. Ar ëwat wë.
Neneren rë moulööre utpet yaaut kasëng
mampënaan pepanöm maö pël ëeë. Arim
lupötök Anutuun yoöre ërëp elmëak ngönën
tanre Pulöök elniin Anutuun yaya tan
aö pël ëeë. 17 Anutu Pepen Aköp Yesu
tiarimëën elnia pötaan yoöre ërëp maimeë
omën këmtak aöre moresök ya mëmpö pël
yeë pipot Yesuun wesak ëeë.

Ëlre pepere rungaaröa ngönte

18 Öngörö, arim ompöröaan inëën elmëeë.
Aköpëën yaö saurö, ar pël ëën ompyaö
ëëpnaat. 19 Ompörö arta, arim öngöröen nga
elmëëngan, lup sant elmëeë. 20 Rungaarö
ar, arim ëlre peparöa ngön ngaarëk weë.
Pël yaëën Anutuuk itaangkën pangk
ëëpnaat. 21 Ën peparö arta, arim rungaarö
ya utpet ëëpanëën ya sangën mongawis-
ngan.

Inëën yaaöre ngarangköröa ngönte

22 Inëënörö ar, kët ël epotë arim
ngarangköröa ngön ngaarëk weë. Arim
ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan
pëën won, Aköpön kasinkasin yeem weë
ngentiak pitëm ngön ngaarëk weë. 23 Arim
ya yamëngk pipot pout omnaröaan won,
Anutuun yeë. Pötaanök weë panë ngentiak
mëneë. 24 Ar ëwat wë. Aköpök kangut
nimpnaat. Puuk ar pim omnaröaan yaö
ëa pöt ningkën önëët. Pöt ar Aköp Kristo
pim inëën yaalmë pötaanök. 25 Ën omën
utpet yaë pipop Anutuuk pim utpet yaë
pöta kangut mampnaap. Anutu pim
ngön yaatak omën yapinringre yapin won
pourö möngkraar kangk naalniipan

4

1 Ngarangkörö ar, wotpil wesak arim
inëënörö mëngkre mëngk ngarangk elmëeë.
Pöt arta arim wotöököp kutömweri wë arën
itena pël weseë.

Kimang yamëëautere ompyaö wëauta ngönte

2 Ar pourö kosang wesak Anutuun
ök maim ön. Pël eimeë ök yamëëautak
Anutuun këëkë kön wiak yoöre ërëp
maim ön. 3 Pël ëak arim ök yamëëautak
tenimëënta Anutuun kimang maim ön. Pi
kan nent koir ningkën pim ngönte ök mëak
Kristoë ngön ngaan ëlëëp wiakaima pöt ök
menaan kimang maim ön. Ne ngön pöt
ök yamëëautaan wii kaatak wë. 4 Kimang
maim önë pötak kaamök elnëaan nem
ëëmëak neea pöl ngön ëlëëp wiakaimauta
songönte wa kotiak ök memaat.

5 Ngönën kat nawiin wilëngkëël wëaurö
pitring wë akun il wasnganëën omnant
këëkë kön wieëak ëën. 6 Arim ngönöt
ompyaö pan misëngring tomunatë ök
ëëp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti
mampunëëtaan poprak naën ëënëët.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

7 Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk
waisak ök niapnaat. Pi nem kar panëëpök
Aköpë ya omën ompyaup, neering ya
ngawi yamëngkaup. 8 Ten tolëël wë pöta
ngönte ök niaan kat wiak lup kosang
sënëak nook wes mëën yewais. 9 Pël ëak
Onisimas, tiarim kar panëëp, piiring wes
mëën yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp
newasën om wëaup. Piaripök eprekë yaaut
ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëëa

10 Aristakas neering wii kaatak wëaupök
arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas
pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi

arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën. 11 Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa naëaan pitökëër ketumön newesak omnarö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak neering ya yamëngk. 12 Pël ëak arim kakaanëp, Epapras, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar kosang sak Anutuu arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël epotë kosang wesak kimang maim wë. 13 Pim songönten nem ëwat wë yeniak epop. Pi arimëënre Leotisiaare Irapolis ka pötepar ë omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamëngkaup. 14 Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia. 15 Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëën wa top yaauröenta tapël man. 16 Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëën Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kangiir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën. 17 Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këëkë wesak mën,” pël man.

18 Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemtok arimëën yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëën Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 20 pöta ök won sëën Pool pi Korin kak wë pep epwer Tesalonaika kakë ingre mor sauröaan retëng ëa. Pi wet rëak Tesalonaika kak së ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël ëa pötaan Yuta omën naröak nga yaalmëën ingre moröröak Pool wes mëën sa. Pël ëak ya mëmpö së Korin kak öröak wëën Timoti pim naë së öröak pitëm ngönte ök mëëa.

Yuta omën naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëëa. Pël ëak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1*
Anutuu yoöre ërëp ngönte *1:2–3:13*
Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaat *4:1-12*
Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte *4:13–5:11*
Wa korkor ngönte *5:12-22*
Ngön mëët *5:23-28*

1 O Tesalonaika kakë ingre mor saö Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristooring yal menak wëaurö ne Pool Sailasre Timoti piaripring wë pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang weseimeë wotpil wakaima

2 Akun poutë ten arën kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimëën kimang maim wë. 3 Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këët yaaröön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kristoon kön kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wë. 4 Karurö, Anutu ar lup sant yaalniaupök pimëën yaö elnia pöten ten ëwat wë. 5 Ngön ompyaö tenim arën ök niaima pöt ngön pëën won, Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëën ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkën tenën itenak omën ke tolëëlörö pöten ëwat saurö. 6 Pël ëak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yawisën Ngëëngk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp ëak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö. 7 Ar pël ëan pötaanök omën Masetoniaare Krik yangerarë ngönën wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm ëa. 8 Pöt eptaanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte aö yesem Masetoniaare Krik yangerarë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön wi kosang weseim wë pöta ngönte ulöl sak yang munt nantëëta yes. Omën pourö pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën. 9 Omën pörö pitëmtok ten arim naë wais wëën omën arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omën kön ökre wasut arim wet rëak ngëëngk weseiman pöt sëp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëën sak wë pöta ngönte ök ya. 10 Pël ëak pitök arën, “Anutuu Ruup kutömweriaan wes mëën kaalak waisëpnaap piin kor eim wë,” pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëër wel wiin kaalak wal ë moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

1 Karurö, ar ëwat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök niia pöt mos nasën. Won. 2 Ten arim naë naaröön wë wet rëak Pilipai kak om wëën naröak utpet niwasën këlangön kat wia pöt ar ëwat wë. Pël ëaatak ten Anuturing wëën kaamök elniin lupöt kosang sak wëën naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niiaut. 3 Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neniaan. Ten wëwë kewilring wëa pötak morök elniinëak naën. 4 Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk ëënak pim ngön ompyaut ök nianëak niaan yewais. Omnaröak tenim yaaten itenak kent ëëpnaataan won, Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent ëëpënëak ök yeniak. 5 Ar ëwat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö ëëpënëak ököök neniaan ëaut. Won pan. Pël yeem tenim

ngön niia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa ëlëëp newasën ëaut. Pöt Anutu piita ëwat wë. 6 Ten Kristoë ngön yaaö omnaröak ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ar ma omën muntaröak pël ëënëak neniaan ëaut. 7 Ten ngaan arring wakaima pötak ël nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut. 8 Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiaut. Pöt pëën won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pëël elniinëak kön wiaut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniaut.

9 Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ëwat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niiautak këëre kaömpöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut. 10 Anuture ar pourö tenën ëwat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewesauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën, wotpil wakaimaut. 11 Ar ëwat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëën elniaut. 12 Ten arim könre lupöt kosang nuwasën wëën Anutu pim naë sëën wa ngaöök nimëën pim ëwaatak önëak yas yenia pöpök arën itenak ya kë sëpënëak kosang wesak niiaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlangön kat wia

13 Omën epëtenta ten Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtok ar piin kön wi kosang yewesauröa könre lupötë ya yamëngk. 14 Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yangerak Yesu Kristoë ënëm yaauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlangön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet rëak elmëën kat wiaurö. 15 Yuta omën pörö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mën wel wiak ten waö ë nimëaut. Pël ëak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëemak omën pouröaan kööre tok yaaurö. 16 Pitök ten Anutuu utpetetakaan kama niöpna ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël ëaut. Pël yaëën pitëm saunat kaö panë saut. Pël ëaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaarö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

17 Karurö, ten akun kot eptak ar sëp niwesak wë arën itaampunaataan yaköm kön wiaut. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëën kön wieim wëaurö. Pël yeem kaalak wais it ningampunëak weë panë ngentiaut. 18 Ten arim naë waisënëak kent kön wiaut. Ne Pool nook akun selap waisumëak ökre was ëën Setenök tenim kanö il niwariak wë. 19 Ënëmak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këët pël wesak ya kë sënaat. 20 Yaap, ten arim naë ya yamëngkën ar Anutuun kön wi kosang wesan pötaan ya kë sënaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampënëak wes mëën sa

1 Ten arën itnaangkën wë ya këlangön kön wiinganëak tenipökëër Atens kak om ön pël wesak 2 tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamëngkem Kristoë ngön ompyaut ök yaaup arim naë wes mëaut. Ten pi arim lupöt kosang nuwesak arim kön wi kosang yewesaut taë nuwasëpënëak wes mëaut. 3 Ar narö munt naröak utpet yanuwasën pötak arim kön wi kosang yewesaut irikor elniipanëak ëaut. Arimtokëër ëwat wë. Anutuuk tiar omnaröak utpet elniipënëak yaö niia. 4 Pöt yaap ngaantak tenim arring wakaima pötak, "Ënëmak omën naröak tiar utpet nuwasëpnaat," pël ök niiaut. Pël niaan tenim ök niia pöl yaarööon ityaangk epët ar yok ëwat wë. 5 Omën naröak utpet nuwasëpënëak ëa pötaanök nem arën itnaangkën wë këlangön kat wian pöl kaalak kat wiinganëak akun pötak arim kön wi kosang yewesauta songönten ëwat sumëak Timoti wes mëën waisa. Pöt Setenök arën ököök niaan tenim arim naë ya mëneima pöt mos ëëpanëak kön selap ëaut.

Timoti pim ngön ompyaut wak sëën Pool pi ërëpërëp ëa

6 Peene pöt, Timoti arim naëaan wais e
oröak wë arim kön wi kosang yewesaöre
lup sant yaaö ngön ompyaö pöt tenipön
ök yenia. Pël niak arök tenimëën yak ya
ërëpërëp kön wieim wëan pötere tenim arën
itaampunëak kent kön yawia pöl arta ten-
imëën yeëan pötenta ök yenia. 7 Karurö,
arim wëwëeten kat wia pötaanök omnaröak
ten utpet yanuwasën këlangön kat yaw-
iem arim kön wi kosang yewesauten kön
yawiin pötak tenim lupöt kosang yewas.
8 Pöt epët. Ar Aköpring lup yal ëak kosang
sak wë pötaan ten peene lup kengkën sak
önaat. 9 Arim yeëan pötaan ten Anutuun
yoöre ërëp yemak. Pöt arën kön wieë Anutu
tiarimopön ök yamëem arimëën ërëpërëp
kaö yeë. 10 Këtre röök poutë ten arim
naë wais itenak ngönën lup irikor yeë pöt
wotpil wes nimpunaataan kosang wesak
kimang maim wë.

Pool pi Tesalonaika omnaröa naë sëpënëak Anutuun kimang mëëa

11 Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp
Yesu piarpimtok kanö të niwiin arim
naë waisënaat. 12 Aköpök kaamök elniin
arimëntre omën naröen lup sant yaalmëan
pöt kaö sëën tenim arën lup sant yaalni
pöl elmëeim ön. 13 Pël ëën arim lupöt
kosang niwasën tiarim Aköp Yesu pim
omnaröaring waisëpna pötak ar Anutuu
tiarim Pepapë ëöetak utpet nent won,
kölam pëën önëët.

4

Wëwë wotpilten Anutu kent yaë

1 Karurö, ne ngön munt nent niamaan
kat wieë. Ngaan arim wëwë ompyaut wëën
Anutuuk itenak kent ëëpnaata songönten
ök niaan kat wiak ënëm eimaurö. Peene
pöt, ne Aköp Yesu pim yapintak ngön
nent kosang wesak epël niamaan kat wieë.
Arim wëwë ompyaö pöt kaö wesak eim ön.
2 Ar ngön pout Aköp Yesu pim yapintakël
tenim ök niia pötön ëwat wë. 3 Anutuu
kent yaaö pöt epët. Öngre omp nga yaaö
pout kasëng menak lup kölam panë önëak
kent yaë. 4 Ën ompörö ar öng koirënëak pöt
lup kopët nemer wë wotpil wesak koireë.
5 Omën ngönën won, Anutuun köpël wë
pöröa öngöröaan kentre kaur ëak yokoir pöl
ëëngan. 6 Arim karurö utpet elmëak pitëm
öngörö këkain elmëënganok. Pöt tenim
ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke
pil yaaurö kangut mampnaat. 7 Anutuuk
tiarën yas yenia pöt öng nga ëëpenaataan
won, lup kölam öpenëak yenia. 8 Pötaanök
omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën
muntapön won, Anutu Ngëëngk Pulö ar
yaningk pöpön kasëng yemangk.

9 Ne arim karuröen lup sant elmëënë
pöta ngönte pangk retëng ëak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup
sant elmëënëak yok ök niia. 10 Pël niaan
ar yaap arim kar Masetonia yang poutë
wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak
karurö tenök, “Pötakëër kaö wesak eim ön,”
kosang wesak pël yeniak. 11 Tenim ngaan
kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëëre
omnant ngarangk ë, omnant önëën arimtë
moresök pëën ë pël ëënëën kosang wesak
eim ön. 12 Pël yeem kaömpre omnantëën
kimang nemaan yaëën ngönën köpëlöröak
itaangkën ompyaö ëëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nuulëëpnaap

13 Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e
weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal ëëpnaat
köpël wë ingre yailak ya pöl anganëën ök
niamaan kat wieë. 14 Tiar Yesu pim wel
wiak kaalak wal ëa pöten kön wi kosang
yewas. Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak
waisëpnaatak omën piin kön wi kosang we-
sak wel wiauröeta wal ë moulmëën pi-
iring waisëpnaat pël kön wieë. 15 Pöta
ngönte Aköpë këm ngönte epël nianaan
kat wieë. Ënëmak Aköpë kaalak waisëpna
akunetak öp öpenaarö wel wiauröa wotöök
rëak kutömweri nasëngan. 16 Anutuuk ngön
kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön
ëak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën
Aköp pimtok yangerak irapnaat. Pël yaëën
omën Kristoon kön wi kosang weseimeë
wel wia pörö wet rëak wal ëëpnaat. 17 Pël
ëën Anutuuk mësak yawisën akun pötak
öp öpenaarö kutöm kepilrak koirak Aköpön
mopöök itaampenaat. Pël ëak piiring kët

ëlötë wakaim öpenaat. 18 Pötaanök arim karurö̈en ök mëak lup kosang moweseë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

1 Karurö, “Akun tol ëak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën orö̈p nentak ëën orööpën?” ngön pöta songönten ar ëwat wë. Pötaan ök neniangan. 2 Aköpë waisëpna akunetak ëëpnaaten arimënt ëwat wë. Omën këkainëpë rö kan yaarö pöl teënt orööpnaap. 3 Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpenaat,” pël aim wëën Aköpë akunet oröön kö sëpnaarö. Öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl pit këlangön kat yawiin mait naalmëëpan. 4 Karurö, ar koutak naön Aköpë akuneten ëwat wë. Pötaanök omën këkain nampë ëlëëp waisën yaan yes pöl Aköpë akunet yaarööن pël naëngan. 5 Ar këtre ëwaata yaö saurö. Tiar koutere rö kanë yaö wonörö. 6 Pötaanök omën ka kun yesauröa omnantön itnaangkën wë pöl ëënganëën kön wotpil wesak wë ngarangk këëkë ëëpa. 7 Rö kanötë omnarö ka nga yeem itnaangkën yaaurö. Ën rö kan tapötë i ngaat nak kön irikor yaaurö. 8 Pël yaauröak tiar Anutuu ëwaatak wëaurö. Pötaanök irikor ëënganëp kön ompyaö wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasööre lup sant ë pël ëak pötak ulpëën kosangëp ket ëak wak öpa. Pël ëak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangët ket ëak waëak öpa. 9 Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimëën ya sangën elniipënëak neniaan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. 10 Yesu pim tiarimëën yak ngaanëër wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël ëaapena pörö piiring sasa wakaim om öpenëak ëa. 11 Pötaanök peene yeëan pöl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmëeim ön.

Ngön mëët

12 Karurö, ten kosang wesak epël nianaan kat wieë. Ar omnarö arim naë ngönënë ya yamëngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaö wes moulmëënak könre wetete ninak wotpil yanuwas. 13 Pitëm arim naë ya yamëngk pötaan kön wiin isën lup sant elmëën. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön. 14 Karurö, ten ngön kosang epël ök nianaan. Ar omën wisën yaauröen pepanöm man. Pël ëak kas yaë piporöa lupöt taë mowesak wiapre kor yaaö puorö kaamök elmëën. Pël yeem omën pouröaan ëpre wiap elmëën. 15 Omën nampök utpet yaalniin kangiir elmëënganëën ngarangk ëën. Akun poutë kosang ngentiak arim karuröere omën pouröaanta wëwë ompyaut wël ëak elmëën. 16 Këtë ëlötë ërëpërëp eim ön. 17 Akun poutë Anutuun ngön ök maim ön. 18 Omnant pout arim naë yaaröön pöt Anutuun yoöre ërëp maim ön. Anutuuk ar Yesu Kristooring yal menak wë pipot pout eim önëak kent yaë.

19 Ngëëngk Pulöökë ngönte apënëak yaëën wa olëak mëak kan mowariinganok. 20 Anutuu ngönte omnaröa tektek yenia pöt kaaöre këëpöt ëak kasëng mangkanok. 21 Ngön pout ökre was ëak ompyaut wël ë moröak wë 22 utpetat mop mowiin.

23 Anutu, mayaap pepap, pimtok arim lupöt kölam niwasën pangk ëëp. Pi ngarangk elniin tiarim Aköp Yesu pim kaalak waisëpnaatak arim könre lupre koröpötë utpetere korar nent wi naöpan. 24 Anutu yas yeniiaupök pim ngönte akun poutë aan kat wiin kë yaaröaupök ngön ök yenia epët yaap mën pet irëpnaap.

25 Karurö, ar Anutuuk ten kaamök elniipnaan kimang man.

26 Karuröen lup santak yowe mëak mor meneë.

27 Ne Aköpë yapintakël kosang wesak epël yeniak. Ingre mor sa kar pouröen pep epwer sangk kelak ök man.

28 Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 20 pöta ök won sëën Poolök Korin kak wë pep epwer Tesalonaika ingre moröröaan kaalak retëng ë mena. Pi kat wiin pit kön irikor ëak Kristoë kaalak waisëpna pöt yok oröa pël wesa pöt kat wiak wotpil wasëpënëak pim waisëpnaata ngönte kaalak retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-2*
Yoöre ërëp ngönte *1:3-12*
Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte *2:1-17*
Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaat *3:1-15*
Ngön mëët *3:16-18*

1 O Tesalonaika kak ingre mor saurö, ne Pool Sailasre Timotiiring wë pep epwer retëng ë yaningk. Pöt Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo wë pötaanök.
2 Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre ërëp mëëa

3 Karurö, akun poutë ten arimëën yak Anutuun yoöre ërëp maim wëën pangk yaë. Arim kön wi kosang yewesaut kosang panë yesën neneraan lup sant yaalmëan pöt kaö yes pötaanök. 4 Pël yeë pötaan ten arim yapinte wak isak Anutuu ingre mor saö ka nantë wëauröen ök yemak. Arim kööre toköröak utpet yaalniin këlangön kat yawiem lup kosang sak wë kön wi kosang yewesaut taë wes wak wë.

Anutuuk tiar wotpil wesak wël ëak ya yanimëngk

5 Arim wëwë pitak Anutuuk wël ëak ya yamëngkaut wotpilte pöt pet yaalni. Ar wëwë ompyaö pipët wak wëën arën kön wiak wa ngaöök nimëëpnaataan këlangön kat wiinëak niia. 6 Anutu pimtok wotpil wesak ya mënak omën këlangön kat yaniwi pörö kangiir këlangön kat mowiipnaat. 7 Pël ëak ar këlangön kat yawi pörö puot kërë niolaan tenring ompyaö eim öpenaat. Pim pël ëëpna pöt tiarim Aköp Yesu Kristo kutömwer sëp wesak es kësang newesring tekeri yaaröön pim ensel weëre kosang pöröa piiring waisëpnaatak pël ëëpnaat. 8 Pël ëak omën Anutuun köpël wë tiarim Aköp Yesu pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaë pörö puuk kangut mampnaarö. 9 Omën pörö pit Anutuuk kangut menak waö ë momëën Aköpë ëöetak wëaut sëp wesak pim weëre kosangöökë ëwaaten itnaangkën sasa kö sëpnaarö. 10 Pim waisëpna akun pötak omën pim yapinte wak isak aimeë kön wi kosang wesak wëa pörö piin yaya mapnaat. Ën arta tenim ngönën ök niiaut kön wi kosang wesan pötaanök pitëm tekrak önëët.

Pool puuk Tesalonaika omnarö Anutuuk weëre kosang mampënëak kimang mëëa

11 Ar pël ëënë pötaanök ten akun poutë Anutuuk kaamök elniipënëak kimang yamëëaurö. Wëwë önëak yas niia pöt pi arën kön wiin ompyaö wëën pangk ëëpënëak kimang yamëëan. Pël yeem pi weëre kosang ningkën arim kentöök omën ompyaut pout ëënëak kön yawi pöt ëëre arim ya Kristoon kön wi kosang weseë yamëngk pötta pet irö pël ëënëak kimang yamëëan. 12 Pël yeem ar tiarim Aköp Yesu Kristoë yapinte wak isak aim wëën puukta arën tapël wak isak apënëak kimang yamëëan. Tiarim Anuture Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap elniin pël ëënëët.

2

Omën ngön wa yoolëaupë ngönte

1 Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak waisën piiring wa top ëëpena ngönte kosang wesak epël nianaan kat wieë. 2 Omën naröak Aköp kaalak waisa ngön pöt yaan kat wiak kön irikor ëak ya ngës ëënganok. Ngön kaar pöt omën nampök tektek ngön yaauröa ök sak niia ma nampök pimtë könöökaan rëak niia ma naröak, “Pool puuk retëng ëak wes momëën kat wia,” pël ök niia wes. 3 Omën namp kaar ke pilöt ök yeniaan pöt kat mowiinganok. Aköpë waisëpna akunet pas naarööpan. Wet rëak omën kësang Anutuu ngönte wa olëak pi kasëng meneim wëënak omën Anutuu ngönte wa olaima pöp utpet mowesak es parëaöökë ping mowasëpnaap pi tekeri sëënak ënëmak

Aköpë akunet orööpnaat. 4 Pi omën pouröa
Aköp pël sëpënëak pitëm omnant Anutuu
ök yewesaare ngëëngk wesak yaya yamëëa
pötön kööre tok elmëëpnaat. Pi pimtën ne
Omp Aköp pël aö omnaröa yaya yamëëa
pötë rangk isak Anutuu ngönën tup kaöeta
kakaati ilëak wel aisëeë pimtën, “Ne Anutu
tapöp,” pël apnaat.

5 Ne ngaantak arring wë ngön pöt ök
niaimaut. Pöt ar kat kolak wë ma? 6 Peene
omën utpet pöp waisëpënëak yaëën om-
nant il wariak wë pöten ar ëwat wë. Ënëmak
Anutuu pimëën akun mowia piptak tekeri
orööpnaap. 7 Ar ëwat wë. Peene wëwë Anu-
tuu ngön wa yoolëa pöt kot wiaan omën
naröak pël yaë. Pël yaëën omën utpet pöt
kot yewesa pöp om kot wesak wë ënëmak
sëpnaap. 8 Pël ëën omën Anutuu ngönte wa
olaima pöp tekeri oröön utpet pöt kaö panë
sëën Aköp Yesu wais pim këm muntönöök
momöön wel wiipnaap. Pim waisëpnaatak
ëwa pööring oröön omën pöp kö sëpnaap.
9 Omën Anutuu ngönte wa olaima pöp
Setenë weëre kosangöök wais morök el-
niipënëak ya weëre kosang ke nentere
nent mënak retëng it ngolöpöt mëmpnaat.
10 Pël yeem pi Setenë weëre kosangöök
omën kö sëpna pörö morök elmëëpnaat.
Omën pörö Anutuuk utpetetakaan kama
moöpënëak pim ngön këët öpënëak maan
kaaö ëa pötaanök kö sëpnaarö. 11 Pit pim
ngön këëten kaaö ëa pötaanök Anutuuk
omën kaar nantëën wa yaap wesak kön wi
kosang wasëpna yak omën weëre kosang
nent pitëm naë wes mëën oröak morök
elmëëpnaat. 12 Pötaanök omën ngön këëten
kön wi kosang newasën utpetatëën kentre
kaur eima pörö Anutuuk kangut mamp-
naat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö elnia

13 Tenim kar Aköpë lup sant yaalni
pörö, ten arimëën yak Anutuun yoöre ërëp
maim wë. Ngaan panëër Anutuuk ar
utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia.
Pël ëën pim Pulöök ar Anutu pimtëën
omën panë sënëak niulëën ngön këëten
kön wi kosang wesan pötaanök utpete-
takaan kama niwa. 14 Anutuuk ar ut-
petetakaan kama niöpënëak ngön ompyaut
tenim arën ök niia pötak yas niia. Pöt
ar tiarim Aköp Yesu Kristooring ëwaatak
wë pim omën ompyaut ngawi eim önëak
niia. 15 Pötaanök karurö ar kosang sak
taueë Anutuu ngönënte tenim këmötök rë
nuulööre pepatë ök niiaö pël elnieima pötë
ënëm ëeim ön.

16 Tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutu
tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pël
ëak komre kolap yaalniem arim lupöt
kosang nuweseim öpnaat. Pël ëën omën
ompyaö piarpim nimpna pötëën kangk
eim wë. 17 Piaripök arim lupre könöt
kosang nuwesak omën ompyautëën aöre
mëmpö pël ëënëën weëre kosang nimp.

3

Poolök, “Anutuun ten kaamök elniipnaan kimang maë,” pël mëëa

1 Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt
epët. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya
mëngkën Aköpë ngönte arim naë ëa pöl
teëntom ulöl sëën omnarö wak ping we-
sak apënaan kimang man. 2 Omën selap
pan Kristoon kön wi kosang newasën wë.
Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresi-
aan kama nuupnaan kaalak kimang man.
3 Pit piin kön wi kosang newasën yaëëtak
Aköp pi ya ompyaö yamëngkën tiar piin kön
wi kosang wasëpena pöt pangk ëëpnaat. Pi
Setenök utpet niwaspanëën weëre kosang
nimpnaat. 4 Aköpök ten könre lupöt kosang
niwasën tenök arimëën kön kosang yawi.
Ten arën epël kön yawi. Tenim ngön
kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan
ënëma poutë om eim önëët. 5 Aköpök arim
lupötë ya yanimëngkën Anutuu arën lup
sant yaalni pötere Kristoë kosang sak taueë
könömöt wak wakaima pötenta ëwat sën.

Poolök omën pourö ya mëmpënëak mëëa

6 Karurö, ten tiarim Aköp Yesu Kristoë
urtak wë kosang wesak epël ök yeniak.
Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm
naën wisën wë pörö mop mowieë. 7 Ar
ëwat wë. Tenim yaaul ök ëënëët. Ten
ngaantak arring wë wisën naën eimaut.
8 Akun pötak ten arim moresiaan këëre
kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas
önganëak sum pëënë ëak önëak këtëkre rö
kan poutë ya kosang mëneimaut. 9 Tenim

arim naë ya mëneimaö pötak ar këëre kaömp nimpunëak kimang niianëën pangk ëan tapön. Pël ëaatak ten pël naën ar tenim ënëm ëënëëk yak tenimtok këëre kaömp öna yaat mëneimaut. 10 Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ëwat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omën namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

11 Pöt oröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omën arim teköökaan narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëën ngön pas köntak yamëëan pël ya. 12 Ten Aköp Yesu Kristoë urtak omën piporöen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëëp wal ë rëak wë arimtëën ompyaö wesak ya yamëngkem këëre kaömp wak neim weë.

13 Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaautaan kaaöre këëpöt ëënganok. 14 Omën namp tenim ngön pep epweri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëën pöt ëö sëpnaan war wes mëak kërë momëën. 15 Pël yeem piin kön wiak arim kööre toköp pël wasnganok, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëën pepanöm man.

Ngön mëët

16 Aköp, mayaap pepap, pimtok omën ke nentere nent yaaröön mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

17 Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëët. Nem pep poutë yaaulök arimëënta yeë.

18 Tiarim Aköp Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 35 pöta ök won sëën Poolök pep epwer Timoti pimëën retëng ëa. Timoti pöp, pim ëlëp Yuta öngöp, ën pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëak wëën Poolök epwer retëng ë mena. Ngön irikor nant pitëm naë yaaröön Poolök Timotiin tolëël ngarangk ëëpën pöta ngönöt ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-2*
Ngönënëën wa top yaauta ngönte *1:3-3:16*
Timoti pim ya mëmpna ngönte *4:1-6:21*

1-2 O Timoti ngönën ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panë saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wëaup piaripök neaan Yesu Kristoë ngön yaaö omën saupök pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayaap pöt ningkën nim naë wiaap.

Ngönën kaarötön pepanöm mëëa

3 Ngaan ne Masetonia yangerakël sumëak yeem ni Epesas kak om wëën ke urak niian pöl yal menak ömëak rangk yeniak. Ni omën ngönën kaaröt ök yema pörö omën muntaröen kaalak mepanëën nga yamëem pirek om wë. 4 Pit omnaröen pitëm ëere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pël ëak pötëën neneraan nga eimeë wëwë ompyaut öpna pötaan kaamök naën yaë. Pötaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanëën nga mam. 5 Nem niin pitën nga mamëak yeniak pöta songönte epët. Pit kat wiipna pöt pitëm lupöt kewil won wiaan kengkën wë Anutuun kön wi kosang panë wesak wëën pötök lup sant yewesaut pitëm lupötë orööpnaat. 6 Omën kaar yaaö pörö pit ngönën kan pö sëp wesak kasëng menak ngön kë won mosut nga ilak aim wë. 7 Pit Mosesë ngön kosangöt rë moulöpënëak yaëëtak pöta songöntere pitëm rë moulöpna songönteta köpël wëak yaaurö.

8 Tiar ngön kosang pöta songönte ëwat wë. Pötaanök ngön kosangta kan pet yaalni pöökë ënëm ëëpena pöt yok pangk. 9 Tiar ëwat wë. Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan retëng ëa pöt omën wotpilöröaan won. Pi om ke epëlöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ëa. Ngön kosangöt ilap yariaurööere ngön kosangöt wa yoolëaurö, Anutu kasëng yemengkaurööere utpet yaaurö, Anutuun yaya nemaan yaaurööere piin wapwap yemëëaurö, pitëmtë ëlre peparö yamëngkaurööere muntarö yamëngkaurö, 10 öngre omp nga yaaurööere ompörö pitëmtok pitëmënt neneraan kaip tiak yaaurö, öngre omp narö mon wëëre inëën elmë pël ëëpënëak omnarö kain yewaurööere kaar omnarö, Aköpë yapintak kaar ëak kosang yewesaurööere omën këëtaan kööre tok yaalmëaurö. Omën ke pilöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ngön kosang epot ëaut. 11 Ngön yaap ngön ompyautak wia pipët Anutu ërëpsawiaring wëauta pepap puuk arën war wesak ök niamëak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmëa pöten yoöre ërëp mëëa

12 Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk weëre kosang nenak ya epët mëmpaat pël kön wiin pangk ëën nenaut. Pötaanök ne piin yoöre ërëp yamëëaup. 13 Ne ngaan pim yapinte ngep elmëak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne köpël wë piin kön wi kosang nemowasën. Pötaanök yaköm elnëak mait elnëaut. 14 Tiarim Aköpök komre kolap kësang pan elnëaut. Pël ëën ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë. 15 Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpënëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp. 16 Pël ëautak Yesu Kristo pi mait elnëak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën ënëmak piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnëa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipënëak pël elnëa. 17 Wëwë kosangta Omp Aköp, pi wel yawiaut wonöp, itnaangkënëp.

Pi kopëtapökëër Anutu Këëp, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyaö wesak ngönën ya mëneim öpënëak këk mëëa

18 Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëër ngön tekeri wes nina pöten kön wieë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëën kööre tok yaauröa öngpök ompyaö wesak ngönën ya mëneim öm. 19 Nim kön wi kosang yewesaut taintaë weë lupmer utpetat won wiaan kengkën wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wieë kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sëën wa irikor ëeim wë. 20 Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpënëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

1 Ne wet rëak epël kosang wesak niamaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök elmëëpnaan ök maimeë kimang ngöntak yoöre ërëp man. 2 Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wotpil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man. 3 Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat. 4 Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këëta songönten ëwat sëpenaaten kent yaë. Pötaanök omën pouröaan kimang man. 5 Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël ëën omnaröere Anutuu tekrak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampënëak wë. 6 Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nuulëpënëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpënëak kent kön yawi pöt pet yaalni. 7 Pötaanök Anutuuk pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niamëak neulëaup. Pël ëak ar köpël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këët rë niulömëak neulëaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak.

8 Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön nganga pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpënëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

9 Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëën mëak köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön ëpötë ë rangiak polre kal ëak ulpëën ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan. 10 Öngörö pit "Anutuu ënëm yaaurö" pël weseë pöt pël yaauröa yaaul omën ompyaut pëën ëëp. 11 Öngörö pitëmënt wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat pëën mëmp. 12 Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpööre ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi pëën ëeim öp. 13 Pöta songöntë epët. Anutuuk wet rëak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa. 14 Pël ëakta Atamök Setenë morököt kat wiak wiap nasën ëa. Öngöpökëër morök ngönte kat wiak saun koira. 15 Pël ëautak öngörö pit ëöaat naën lup santaring wë Anutuun kön wi kosang wasööre lup kölam wë pël ëeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaëën Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönënë wotöök wëauta ngönte

1 Namp pi ngönënë wotöök öpënëak yaan pöt, "Ya ompyauten ya," pël apenaat. Ngön pipët yaap. 2 Ar omën ke epëlëp ngönënë wotöök moulmëën. Ngönënë wotöököp pi wotpil wëën omnarö pim utpet nent nokoirën yaaup, öng kopëtapring wëaup, pim kentöt sëp wesak pimtën ngarangk ëak ompyaö wesak wëaup, omën kamaatëaanörö ngöntre kar yaalmëaup, omnarö ompyaö panë rë yemoulaup, 3 i ngaat nak kön irikor naën yaaup, ya sangën teënt ëak ngön kosang naën yaaup, omnaröaan wiapre kor yaalmëaup, monatëën kent naën yaaup. 4 Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmëaup. Pël ëën pim ruurö pimtë këm ngönte ngaarëk yewaurö. 5 Ngön pipotë këët epët. Omën pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naën yaaö ke pilëpök yok pangk Anutuu ingre

morörö ngarangk naëpan. 6 Omën ngolöp
ngönën kat yawia nampök ngönënë wotöök
yok pangk naön ëëpnaat, kölok kölok yaëën
Anutuuk Setenë elmëa pöl waö ë mëën
këlangön kat wiipanëën. 7 Omën namp
omën ingre mor nasënöröakta itaangkën
ompyaö yaaö pipopökëër yok pangk
wotöök öpnaap. Pöta songönte epët. Pit
itaangkën pangk naën ëën pöt ökre was
maan Setenök lup irikor elmëën pim
kalaapöök öpnaat.

*Ngönën ya kaamök yaaurö*a *ngönte*

8 Ar omën ke epëlörö ngönën ya kaamök
moulmëën. Ngönën ya kaamök yaaurö
pitta tapël wotpil wëën naröak itaangkën
ompyaö yaaurö. Pit yangap yar naën
yaaurö, i ngaat kësang nak omnaröa
omnantëën kentre kaur naën yaaurö. 9 Pit
ngönën kë ngaanëër ëlëëp wiakaimaut
peene tekeri wesa pöt taintaë weë pötaan
lup könöm naën yaaurö. 10 Wet rëak
ök elmëak itaampun. Pël ëën pit yok
pangk ëak ngönën ya kaamök ëëpnaan.
11 Pitëm öngöröeta tapël wotpil wëën
naröak itaangkën ompyaö ëëp. Pit ëlëëptak
omnaröen ökre was apanëp pitëm kentöt
sëp wesak omën ompyaut pëën ëeim
öp. 12 Ngönën ya kaamök yaaup pi öng
kopëtapring wë pimtë öngre ruure omën
pim kaatakörö këëkë ngarangk yaaup.
13 Ën ngönën ya kaamök yaaö namp ya
ompyaö mëmpna pöp pi yapinring öpnaap.
Pël ëeë kosang wesak pimtë Yesu Kristoon
kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök
maim öpnaap.

Aköpë elnieim wë pöta songönte

14 Ne teënt nim naë wais itaampëak kent
yaëënak pep epwer retëng ë yaningk. 15 Pël
yeëetak omën nentak kan newariin wë
akun il yewasën pöt ni Anutuu ru saurö
tiarim ompyaö öpenaata songönten ëwat
sumëak pep epwer retëng ë yaningk. Ka
nenta möörö ngentiipanëën wap kotre
kaöat taë wesak wesiraapna pöta ök
tiar Anutuu ruurö Anutu wëwëetaringëp
pim ingre moröröak wap kotre kaö sak
wë ngön këët ngentiipanëak waalak wë.
16 Yaap pan, Anutuu ngönën ngaanëër
ëlëëp wiakaimaut peene tekeri wesa pöta
songönte kësang panëët. Songön pöt
Yesuun epël ya.
“Pi omën sak tiarim naë tekeri saup.
Pi wotpilëp pöt Ngëëngk Pulöök tekeri we-
saup.
Enselöröak piin itenaup.
Pim ngönte yang kaö poutë pangk ëaup.
Yangerakë omnaröak kön wi kosang
mowesaup.
Anutuuk koirak kutömweri isaup.”

4

*Ngön kaar yaaurö*a *ngönte*

1 Ngëëngk Pulöök këëkë wesak ngön epël
ök ya. Omën narö ënëmak ngönën sëp
wesak pul kaarötre urmeraröa ngönötë
rë olapnaat. 2 Omën kaarörö ngön kaar
pöt yema pöröak utpet pitëm naë wia
pötök pitëm lupöt wa irikor elmëën omën
ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan.
3 Omën ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë
kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök
elmëëpënëak rë yemoul. Pël ëaap kaömp
epot Anutuuk tiar omën Kristoon kön wi
kosang wesak ngön këët ëwatörö yoöre
ërëp mëak nëmpenëak ket ëaut. 4 Anutuu
omnant ket ëa epot pout ompyaö pëënöt.
Pötaanök Anutuun yoöre ërëp maimeë nant
yenem nantön kaaö naëngan. 5 Pöt Anu-
tuuk tiarim kaömp pangkpangk nëmpenëak
ngön ëa pöten kön wieë yoöre ërëp yemak
pötak kaömp pöt welaköt ëën nëmpenëak
yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omën ompyaup

6 Ni ngönënte kön wi kosang weseë
ngön këëta ënëm ëak weëre kosang wak
omën muntaröen nem ngön pipot pout
ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omën
ompyaup pël sumëët. 7 Pël yeem öng
ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng
man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan
lupmerök kengkën sumë yaat mën. 8 Ni
ëwat wëën. Koröpöök kengkën sumëak
ya yamëngkën pöta këët ompyaut. Ën
lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi
sokolumë pöt kë ompyaö panëët. Pötök
yangerakë wëwëetere kutömweri wëwëet
poutepar kaamök elniipnaat. 9 Ngön epët
yaap panëët, kat wiak kön wi kosang
wasëpenaat. 10 Anutu wëwëetaringëpök kë

ompyaö panëët nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omën pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaaupök tiar piin kön wi kosang yewas pörö yaap utpetetakaan niöpnaap.

11 Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rë moulön ënëm ëëp. 12 Ni yokot ulwas wëën. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santre kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëën nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëën omnarö itenak ënëm ëëp. 13 Neen kor wë ngönën sangk kel mampööre rë moulö pël ëeim öm. 14 Akun ngönën ngarangköröa moröt kepönöök yaniwiin tektek ngön yaauröak ngön war wes nina pötak Ngëëngk Pulöök ya mëmpëak weëre kosang kësangën elnia pöta këët mos sëpanëën ngarangk ëëm. 15 Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëën këët orööp. 16 Nimtë koröpöökë wëwëetere ngönën ök yamëëauten ngarangk ëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omën nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak önëët.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

1 Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimtë pepapön yemaan pöl wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëënta nimtë nanëpön yemaan pöl mam. 2 Ën öng ulöpöröen ngön mamëënta nimtë ëlëpön yemaan pöl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëënta kön ompyautaring nimtë sasëpön yemaan pöl mam.

Öng kapiröröa ngönte

3 Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëën pöt ompyaö elmëëm. 4 Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëën pöt pit epël kön wiip. “Tiarim ya kaöet pi ngarangk elmëëpenaat,” pël weseë wet rëak pim pitëmëën elmëeima pöta kangiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat. 5 Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëën pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë. 6 Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupmer wel wia. 7 Ni öng kapiröröö ngön pipta ënëm eimeë saun won öpnaan këëkë wesak ök mam. Pël ëën omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan. 8 Namp pim karurö kaamök elmëëre pimtë kaatakörö wet rëak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak köpëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaaö pöt il yemowas.

9 Öng kapir namp pim krismakiat 60 ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëër kaamök elmëëpnaan pim yapinte öng kapiröröa pepeweri wiaapnaat. 10 Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pëël mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngolöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiaurö kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök pepeweri wiim.

11 Öng ulwasöröak pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Ke pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kasëng menak omp koir yaë. 12 Pël ëak öng tek wë Kristoë inëën ëëpënëak wet rëak pim Kristo pimëntring öpënëak ngön kosang wesa pöt yailën saunaring yaë. 13 Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak orö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëët aim wë. 14 Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëën nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre toköröak ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëak sëp wasëpnaat. 15 Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes. 16 Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëën pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan om-

nant naön wëën ingre mor pöröak öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

17 Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre rë niulö pël yaaö piporö wet rëak pël elmëën. 18 Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Purmakaöp ya kaamök yaalniem koinöt nëmpënëak yaëën këmët il mowariingan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya yamëngkauta kangut yok pangk öpnaap.” 19 Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön yaatak moulëëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim. 20 Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëën pim karurö itenak kas ëëpnaan.

21 Ne Anuture Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ni ngön nenta songönte nokoirën wë teënt nimtë könöök ök mangan. Pël ëak omnarö omnant mööngkraar kangk elmëëngan. 22-25 Ni omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak teëntom mores kepönöök wiak welaköt elmëëngan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëën ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön yaë epot yok pangk akun wali ëlëëp wi naöpan. Ni teëntom köntak omnarö ngönën yaatak moulmëëm pöt omën pöröa saunatë kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëën lupmer kölam wiaap.

Ni yaumanre ya këlangön yaën. Pötaanök won sëpnaan i yaapöt pëën nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëënöröa ngönte

1 Inëën yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangkörören, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapintere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat. 2 Inëën yaaurö pit pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangkörören epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëën ne ya yamëngkën pöta këët öpnaat.” Pël kön wieë pit weë ngentiak inëën panë elmëëp.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak rë moulöm. 3 Omën namp tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop 4 pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikor ëak wë omën mosutön ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëën ngön nga elëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaarö. War, komkap, ökre was, omnampön köpël wë pas köntak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaarö. 5 Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk ma e wia. Pël yeë ngönën këët këëkë wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëaö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

6 Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat. 7 Tiar tiarimtë songönte ëwat wë. Ëlöröak elek niwilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpenaarö. 8 Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpenaat. 9 Ën omën narö monere urömatön kent yaë pipörö pit Setenök morök elmëën pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö. 10 Monere urömatön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë. Omën narö monere urömatön kent yaëën pötök wer moön ngönën sëp wesak këlangön kaö kat wieim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëëa

11 Anutuu omnamp ni, omën ke pilöt
kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëaö,
ngönënring wëaö, kön wi kosang yewe-
sautaring wëaö, lup sant yaautaring wëaö,
weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring
wëaö, wiap së së yaautaring wëaö, omën
pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim.
12 Ni Kristoon kön wi kosang yewesautar-
ing ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë
kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak
Anutuun kön wi kosang wesan pöt mëëan
pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö
niwesa. 13 Anutu omën pout wëwë yan-
ingkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk
Pontias Pailatën ngön yaapët kosang we-
sak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak
epël yeniak. 14 Aköpë ngön kosang wes
yaningk pipot irikor ëëre omnaröak utpet
wesak aö pël ëëpanëën ngarangk këëkë eim
wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo orööpnaat.
15 Anutuuk akun wiaut wia pötak pimtok
Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt
kopëtapökëër ërëpsawiaring wëwëere weëre
kosang pötë pepap pi omën omp aköröa
Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöaröa
Kaöap. 16 Pi kopëtap wel yawiaut wonöp,
ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök
wëaup. Omën nampök piin itnaangkën
ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp.
Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë
wieëaut om wiakaim wiaap, kosang pan.
Yaap.

Omën omnant selap wieëauröa ngönte

17 Ni omën omnant selap wieëauröen
ök mam. Pël ëën koröp ngaarëk wak
omën lëngë sëpna pipotön kön wiin pitëm
kaamököt pël ëën kosang wesak öpan.
Anutu pi moup pepap puuk omnant ulöl
wes ningkën wak ërëpsawiaring öpenaap piin
kosang wesak öp. 18 Ni ök mam. Pël ëën
omën omnant selap wieëaurö ya ompyaut
selap mënak perper ëak pitëm omnant kom
ëak omën muntarö mamp. 19 Pël ëëpna
pötak pitëm ënëm kaamök elmëëpna omën
weëre kosangringöt koirak wëwë kosang
këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

20 Timoti, ni Anutuu ngön nina pipët
këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak
ngön pas kë won pipot kasëng mamp.
Omën narö tiarim ngönëntaan kööre tok
yaalni piporö pitëm ngön pipten, “Ëwat
kësangöt yewaut,” pël kaar ya. 21 Pit,
“Ten ëwatringörö,” pël aim olëak irikor ëak
ngönën kasëng menaut pötaanök.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë
wiaap.

[Yok pi tapët. Ne nim pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 36 pöta ök won sëën Pool kaalak wii kaatak wë Timotiin epwer retëng ë mena. Pool pi pimtë wel wiipna akunet temanöm yesën kön weswes ëeë Timoti pim Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëëpnaal ngan rë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-2*
Yoöre ërëpre wa korkor ngönöt *1:3-2:13*
Weteteere pepanöm ngönöt *2:14-4:5*
Pool pimtë ngönte *4:6-18*
Ngön mëët *4:19-22*

1-2 O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoë ngön yaaö omën sumëak neulëak tiarim wëwëet Yesu Kristooring yal mangkën nimpnaat kosang wesak niia pöten ök niamëak wes nemëaupök pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayaap pöt ningkën nim naë wiaap.

Tiar ngönëntaan ëö ëëngan

3 Nem ëere peparöa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkënring wë Anutuun inëën elmëeim wë. Pël ëeë nimëën yak kët ël epotë Anutuun kimang maimeë yoöre ërëp maim wë. 4 Ne sëp yaniwasën nim neen yaköm ëën ing ëan pöten kön wieë ërëpërëp kësang pan ëëmaak yak niin itaampaaten kent yaë. 5 Ne nim kön wi kosang pan weseim wëën pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipët nim öng ëap Loisre ëlëp Yunis piarpim eimautak niinta tapël yaën pël kön yaniwi. 6 Pötaanök nim könö it nganga niwesak epël niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönöök yaniwiin Anutuuk welaköt elniin ngönën ya mëmpëak weëre kosang waup. Pötaanök weëre kosang pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum. 7 Nim elnia pöten kön wieë epël kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pöök kas ëëpenëak naalniin weëre kosang ëëre lup sant ëëre tiarimtok tiarimtën ngarangk ë pël ëëpenëak yaalni. Pötaanök weëre kosang waö pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum.

8 Ni tiarim Aköpë ngönënte ök amëëtaan ëö ëëngan. Pël ëak ne pim yaat yamëngkën wii kaatak neulëaup neenta ëö ëëngan. Ni Anutuu naëaan weëre kosang wak nem yaaul ngönëntaan këlangön kat yawiem kön wiin pangk ëëp. 9 Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpil öpenëak yaö niia pöt tiarim ompyaö nentaan won. Ngaanëër pan Anutu pi yang epër won wiaan Yesu Kristook tiar ompyaö niwasëpnaat pël kön wia pötak komre kolap elnia. 10 Pim komre kolap elnia pötak peene tiarim utpetetakaan niwaup, Yesu Kristo, yaaröön tekeri yes. Kristo pi weleta weëre kosangöt wa olëak pim ngön ompyautak wëwë kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yaningk. 11 Pël ëën Anutuuk ne pim ngön yaaö omën sak ngön ompyaö pöt aöre rë moulö pël ëëmëak neulëaup. 12 Pël ëaut pötaanök ne këëmre këlangönring wëaup. Pël ëeë pöten ëö naën nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naën yaaup pi weëre kosangringëpök nem ya yamëngkautre wëwëet ngarangk elnëëpënëak yemangk pöt pout ngarangk ëak wëën akun kaöaö temanöm sëpnaat. 13 Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök ëëm. Ni Yesu Kristooring yal menak wë ngön pipët piin kön wi kosang wasööre lupmerök sant mowasö pël ëëmëën yeniak pipël ëëm. 14 Ni Anutuuk omën ompyaö ngarangk ëëmëak nina pipët ompyaö wesak ngarangk ëëm. Ngëëngk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipët mëmp.

15 Ni ëwat wëën. Esia yangerak ngönën omën pourö ne sëp newesaut. Pitëm naëaan Piselasre Emosenis piaripta. 16 Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmëëp. Pitëm pepapök ne wii kaatak wëën kaaö naalnëën akun kësang nem naë wais ya kë neweseimaup. 17 Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraut. 18 Aköpök kön wiin pangk ëën akun kaöaöök yaköm elmëëp. Pi Epesas kak nemëën inëën ya kësang mëneimaut. Pöten iteneimaup niinta ëwat wëën.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omën

sëpënëak mëëa

1 Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal
menak wëën komre kolap yaningk pötak
weëre kosang sak öm. 2 Pël ëak omnaröa
itöök nem ngönën ök niaan kat wia pipot
nuukta tapël omën naröen kön wiin ya
ompyaö mëmpnaarö pël ëën pöt pitën maan
omën muntaröen ök map.

3 Ni Yesu Kristo pim nga omën ompyaö
namp pël sak tenring këëmre këlangönë
rangk öm. 4 Ne nim ömëël pöten kön
wiimëëk yak ngön nokoliit ök niamaan
kat wi. Omën namp kööre tokörö il
wasëpënëak nga yaatak wë pi ya muntat
namëngkën yaaup. Ngaaröa kaöapök pim
yaaten itenak kent ëëpënëak nga ya kopëtet
ompyaö wesak mëmpnaat. 5 Ën namp pi
omën muntarö il mowasëpënëak ngaal
witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta
ënëm naën ëëpna pöp këët naön ëëpnaap.
6 Ën namp pi ya lupöök akun poutë ya
kaö mëneim öpna pöp puuk wet rëak ya
lupöökaan kaömp këët öpnaap. 7 Ngön
pipot ingre mor saurö tiarim wëwëeten
ya. Aköpök kön koir ningkën nem ngön
ök yeniak pipotë këëtön ëwat sumëët.
Pötaanök kön wiaam.

8 Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omën
omp ak Tewit pim ëapök weletakaan wal
ëaup ngön pöt ngönëntak ök ni yeë pöt. 9 Ne
ngön ompyaö pipot ök yaan omnaröak nem
ngönten kaaö ëën utpet yaauröen yaalmë
pöl këëmre këlangön ke nentere nent kat
yenewi. Pit wii yenetë. Pël ëautak Anutu
pim ngönte wii natëën yaë. 10 Pötaanök
ne Anutuu yaö wesaurö pitëmëën këëmre
këlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kris-
took utpetetakaan moön Anutuu ëwaatak
wakaim öpënëak këlangön kat yawi. 11 Ngön
epël wia epët yaap.

"Tiar pim weletak yal menan pöt
wëwëetakta yal mempenaat.
12 Tiar këlangön kat yawiem weë ngenti-
ipena pöt piiring ngarangk sëpenaat.
Tiar pi yak mowasëpena pöt puukta tiar
yak niwasëpnaat.
13 Tiarim ngön kosangët wiap sëpna pöt
pim ngön kosangët kosang sak
wiaapnaat.
Pi nalre nal naën yaaup."

Ya omën namp Anutuuk itaangkën ompyaö yaë pöta ngönte

14 Ni ngön epët ngolöp wesak Anutuu
ëöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatëën
nga elepan pël mam. Pël yaë piptak
kaamök naalmëën ngön utpet pötök pöt
kat yawiaurö utpet yemowas. 15 Anutuuk
niin kön wiin kë sëpnaataan weë ngentiak
yaat mëmp. Pël yeem ngön këët wotpil
tekeri wesak maim wëën omën ëöaat nim
rangk nawisën ëëpnaat. 16 Ngön pas kë won
Anutuu kent naën pipot apan. Pipotök ut-
petatë kanöök wes mëën Anutuun kasëng
mempanëën. 17 Kaar pipot ëmpöl kaöatë
yaë pöl ulöl sak utpet yewas. Omën ke
pil yaauröakaan naar Aimeniasre Pailitas.
18 Piarip irikor ëak ngön këët kasëng menak
ënëmak weletakaan wal ëëpenaat ya pöt yok
oröa pël kaar aimeë omën muntaröa kön wi
kosang yewasaut utpet weseim wë. 19 Pël
yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka
wap ket ëak wesirën taintaë taua. Wap
pöta möönöök ngön epël wia. "Aköp pi pim
omnaröen ëwat wë." Pël ëak munt nent epël
wia. "Omën Aköpön, 'Yaap pi tiarim Aköp,'
pël maimeë pim yapinte wak yaaurö pit
utpetat kasëng mamp."

20 Omën omnant kësang wieëaupë ka
kaöetak kelön nant omën sum kësangët
koolre siluwa pötök ket ëëre këraare yan-
gatök ket ë pël ëaut wia. Nant ya kaöatë
yaut, nant pasutë yaut pël ëak wia. 21 Namp
pi omën pas pöt kasëng menak pim lupmer
kölam wasën pöt pi kelön ya kaöatë pötë
ök sëpnaat. Pël ëën Ka Pepapök piin kön
wiin ompyaö ëën peram mowasën pi yaap
Ka Pepapëën ya ompyaö ke nentere nent
mëmpnaat.

22 Timoti ni omp ulwasöröa kentre
kaur yaaut sëp mowesak öm. Pël ëak
omën lup kölamring wë Anutuun kaamök
elmëëpënëak maim wëauröaring wotpil
wëëre kön wi kosang mowasö, lup sant
elmëëre mayaaptaring wë pël ëëmëën
weë ngentiim. 23 Ni köpël ngön utpet
pipot kasëng mamp. Pipotök nga koir
yaë pöten ëwat wëën. 24 Aköpë inëën yaaö
nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omën
pourö ngöntre kar elmëeimeë ompyaö
wesak ngönën ök maim öp. Pël yaëën

nampök piin utpet yaalmëën pöt ya sangën elmëëpan. 25 Pël ëak omën pim ngön wa olë yaaurö pitën wiapre kor elmëak pitëm könöt wotpil mowasëp. Pël ëën pit Anutuuk kaamök elmëën lup kaip tiak ngön këët ëwat sëpën sa. 26 Pël ëak pitëm lupöt kan tëën ngaanëër Setenök pim ngön ngaarëk öpënëak kalaapö mowiin wak wakaima pörekaan ent ë olëak ompyaö sëpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesën wa irikor këang orööpnaat

1 Ni epël kön wiaam. Akun kaöaö temanöm yesën könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot. 2 Omnarö pitëmtën kent ëën keimön ëëpnaat, monatön kentre kaur ëëpnaat, pitëmtën wak isak apnaat, ieping ëëpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitëm ëlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkën yoöre ërëp nemaan ëëpnaat, Anutuun ngëëngk nemowasën ëëpnaat, 3 omën pitring irëauröenta ngöntre kar naën ëëpnaat, omnaröak mayaap elmëëpënëak yaëën kangiir nga elmëëpnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitëmtok pitëmtë koröpötön ngarangk naën ëëpnaat, kentre imënöröa yaë pöl ëëpnaat, omën ompyaö yaautön kööre tok ëëpnaat, 4 pitëm karuröen morök elmëak kööre tokröa moresi moulmëëpnaat, teënt pan köntak pitëm kön ëngk ma e pötë ënëm ëëpnaat, pitëmtok omën kaöarö pël kaar apnaat, koröpöökë omnantön kent yeem Anutuun kent naën ëëpnaat. 5 Pël yeem pit koröpöök Anutuu ënëm yaaö kaarkaar sak wë Anutu kasëng menak öpnaat. Ni omën ke pilörö kasëng mamp. 6 Pitëm naëaan narö ëlëëp ka nantë së ilëak öng kön wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitëm ngönën kaar pötë ënëm ëëpënëak morök yaalmë. Öng pörö pitëm saunatë könömöt wetak wë kön selap wëaurö kentre kaur ke nentere nent pötök wer moön ënëm yaaurö. 7 Pit kët ël epotë ngön kat wiak kön ya mëneimeë ngön këëta songönte ëwat nasën yaaurö. 8 Omën öngörö morök yaalmëa pörö ngaan Sanisre Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elmëa pöta ök ngön këëtaan kööre tok yaaurö. Pitëm könöt utpet yaaurö yak kön wi kosang yewesaut kaëngk yaaurö. 9 Pitëm omnant yaautë këët kaö naarööpan. Sanisre Sampris piarpim ëa pöl köpël yaauta këët tekeri sëën omën pourö itaampnaat.

Weëre kosang taueë Anutuu ngönta ënëm yaauta ngönte

10 Ni neering yesaup nem ngönën ök yamëëaöre kan yaaö, omnant yaaö poutë songöntere Anutuun kön wi kosang yewesaöre ya wiap yaaö, lup sant yaaöre këëre ngaatë rangk wë, 11 omnaröak utpetat këang yaalnëaöre këlangön kat yawiaö pötön ëwat wëën Antiokre Aikoniamre Listra ka pötë së wë këlangön kaö kat wieim wëën Aköpök utpet pötë öngpökaan ent ë neulëaut pöten ëwat wëën. 12 Omën narö Yesu Kristook yal menak Anutuu ngöntak öpna piporo kööre tokröak utpet mowasëpnaat. 13 Ën omën utpet kaar yaauröak omnaröen morök yemaan Setenökta pitën morök tapël maan utpet panë sëpnaat.

14 Ni pöt, ngön kë kat wiak kön wi kosang wesan pipot taintaë wak öm. Ni ten ngön pipot rë niulauröen ëwat wëën. 15 Nimtënta ëwat wëën. Nim kotuukaan ngëëngk ngönën pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pötak kön ompyaut ningkën Yesu Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk utpetetakaan niöpnaap. 16 Ngönën pep pipot pout Anutu pimtë Pulöökë kaamöktak oröaut. Pötaanök ngön pipotök ëwat ninak tiarimtë utpetatön pet yaalni. Pël ëak tiarim wëwëat ompyaö niwesak wotpil öpena pöt rë yanuul. 17 Kopëta niwasën Anutuu omën kë panë sak ya ompyaö ke nentere nent mëmpenëak ngönën pep pöt oröa.

4

Poolök Timotiin Anutuu ngön këët kosang wesak ök mapënëak mëëa

1 Ne Anutuu ëöetakre Yesu Kristo omën wel wiaare öp wëaurö tiarim ngönte ë pet irëpnaapë ëöetak pim akun kaöaöök wais wa ngaöök nimëëpna pötaan kosang wesak epël niamaan kat wiim. 2 Anutuu ngönte ök mëak omën pötaan kent yaauröere kaaö

yaaö pourö[en] wiap elmë[ak] kosang wesak ök mam. Pël ëë[n] ngö[n] pötak elmëë[n] pitëm lupöt it nganga së[p]. Pitëm utpetatö[n] nga maan lup kaip tiip. Konöt kosang mowasë[n] Anutuu kanöök së[p]. Pël yaëë[n] kët ël epotë wiap elmë[ak] këëkë wesak rë mouleim öm.
3 Ënëmak akun nent temanöm sëë[n] omnarö wotpil ngö[n]ten kaaö ëak pitëmtë kentötë ënëm eimeë ngönë[n] kaaröt kat wiipënëak yeem pëël maan rë yemoula ke nampre nampörö wais rë mouleim öpnaat. 4 Pël ëë[n] pit ngö[n] këët kasëng menak ëlar ngö[n] pöt kat wieim öpnaat. 5 Ni pöt, kët ël epotë kö[n] tektektaring wë këëmre këlangönë rangk öm. Pël ëeë omnarö[en] ngönë[n] ök maim öm. Nim omnarö kaamök ëak ngönë[n] ök yemaan ya pöt panë wesak mëmpeim öm.

Pool pi ya pet irëpënëak mëëa

6 Wain iit Anutuun kiri yaalmë pöl nem iit lë olemë[ak] yeë. Nem wëwë epët së[p] wasuma akunet temanöm yes. 7 Ne nem yaat weë ngentiak mëneimaut. Nem yaat mëmpö wais pet ir yoolak. Kan yaö neea pöök mësaö wais yaö neeaurek yaarö. Nem kö[n] wi kosang yewesaut wil këlok naë[n].
8 Pël ëë[n] peene pöt kutömweri ul ë rangiaut, sum kësangring omë[n] wotpilöröaan yaö ëa pöt nemëë[n] ëaut akun kaöaöök Omp Aköp, ngö[n] ë pet yairaö wotpilëp puuk nampnaat. Pöt nemënt pëë[n] won, pim orööpna akuneten kent ëak kor wakaimaurö pitta mampnaat.

Ngön mëët

9 Peene teëntom nem naë waisum.
10 Timas pi yangerakë omnantö[n] kentre kaur ëak ne së[p] newesak Tesalonaika kakë sa. Pël ëë[n] Kresen piita Kalesia yangerakë yesë[n] Taitasta Talmesia yangerakë sa.
11 Pël ëë[n] Luk pimënt tenip wë. Pötaanök ni Maak koirak arip waiseë. Pi yok pangk ya kaamök elnëëpnaap. 12 Tikikas pöpökëër nook wes mëë[n] Epesas kakël sa.
13 Nim waisumë pötak nem ulpëë[n] waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pöp wak waisum. Pël ëak pep pepatring ket ëautre imë[n] koröpöök ket ëaö pipotta wak waisum. Ne pep imë[n] koröpöök ket ëaö pipotö[n] kent pan yaë.
14 Ainötök omnant ket yaaup Alesanta pi utpet kaö elnëaut. Pötaanök Aköpök kangut mampnaat. 15 Niinta omë[n] pöpön ngarangk këëkë ëëm. Pi kosang ëak tenim ngönöt wa olëaup.
16 Wet rëak nem ngö[n] yaatak neulëa pötak omë[n] namp ne kaamök naalnëë[n], won pan. Omë[n] pourö ne së[p] newesa. Aköpök pitëm korar elnëa pöta kangut won wes moolap. 17 Aköp neering wë ngönë[n] ulöl wasë[n] köpël omnaröeta kat wi pet irëpënëak kaamök elnëak weëre kosang nenak utpet kaöatë naëaan ent ë neulëaut. 18 Aköp pi utpet ke nentere nenta öngpökaan newak ompyaö wesak kutömweri wa ngaöök nemëëpnaap. Tiar akun poutë pim yapinte ngaarëk wak aim öpa. Yaap.
19 Ne Akuilaare pim öngöp Prisilaare Onesiporasë öngre ruurö pit pouröaan yowe yemak pël ök mam. 20 Erastas pi Korin kak wakaimaup. Tropimas yauman ëë[n] Mailitas kak ent ë moulmëaut.
21 Kentre wap akunet temanöm sëpanëë[n] teënt waisum.

Yupulasre Putenre Lainasre Klotiaare ingre mor eprek wëaö pourö pitta yowe yenia.

22 Aköp nim könöpring öp. Pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.
Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 35 pöta Ök won sëën Poolök pep epwer Taitas pimëën retëng ëa. Taitas Krik omën Poolring wakaimaupök Krit kustak ingre mor saurö ngarangk ëak wëën Poolök epwer retëng ë mena. Pim pep epwer pöt, Taitasën tolëël ngarangk ëëpën pöta ngönöt mena. Ngön epët 1 Timoti pöweri wia pötë ök.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-4*
Ngönënë ngarangköröa ngönte *1:5-16*
Omën pouröa ngönte *2:1-15*
Wa korkorre pepanöm ngönöt *3:1-11*
Ngön mëët *3:12-15*

1 O Taitas, ne Pool Anutuu inëën yaaupök pep epwer retëng ë yaningk. Puuk Yesu Kristoë ngön yaaö omën neulëak pimëën yaö elniaurö arim kön wi kosang yewesaut taë wasën pim wëwëetak wë pöta këët këëkë ëwat sënëak neulëaut. 2 Ne ar ya kë sak wëwë kosangët önëëtaan kor önëak arim kön wi kosang yewesaut taë yanuwas. Anutu pi kaar naënëpök yangerak omnant naaröön wiaan pötaan kup nuwia. 3 Pël ëak puuk ënëmak pim akun wia pötak wëwë kosangta songönte pim ngöntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwa pöpök ngön epët nenak ök amëak neaan pël yeë.

4 Taitas niin ngönën ök niaan nem yeë pöl kön wi kosang wesak nem ru panë saup, niin yoöre ërëp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwaup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Ngönënë wotöökörö̈a ngönte

5 Ni ingre mor saurö̈a naë omën nant korar wia pöt wotpil wesak ka poutë ngönënë wotöökörö moulmëëmëak nem ök niia pöl Krit kustak niulëën wëaup. 6 Ne epël ök niiaut. Omën namp pi omnarö̈a itöök ketre saun won panëëpök öng kopët nampringëp, pim ruuröeta Kristoon kön wi kosang yewesauröak pitëm kentöökë ënëm ëak utpet naën yaaöre pitëm ëlre peparö̈a ngön wa nemoolaan yaaö omën ke pilëpök ingre morörö̈a kepönöök moulmëën öp. 7 Ngönënë wotöököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaaupök omnarö̈a itöök ketre saun won, wotpil öp. Pi pimtën ping wesak ëak ya sangën teënt ëëpan. I ngaat nak kön irikor ëak omnarö köntak möö̈pan. Monere urömatëën war ëëpan. 8 Omën kamaatëaanörö ngöntre kar elmëëp. Kön ompyautaring wë wotpil ompyaö öp. Pimtë wëwëet ngarangk ëëp. 9 Pi tenim ngönën kë rë yanuul pöt taë wes wak öp. Pël ëeë ngönën kë pöt rë moulööre omën ngön pöt wa yoolëauröa kaaröt tekeri wasö pël ëëp.

Krit kustak kaar omnarö selap wakaima

10 Omën selap ngön wa yoolëaurö wë. Pit ngön mosut ëak morök yaalni ke pilörö selap Yuta omën, “Ar Anutuu ngönta ënëm panë ëënëën arim koröp kaut ileë,” kaar pël yaaö pörö̈a naëaanörö. 11 Pit monere urömat öpënëak ngönën naëpanëët aö ompöröere pitëm öngre ruurö utpet yemowesaurö. Pötaanök ngönënë wotöökörö ar pit il mowarieë. 12 Pitëmtë Krit kustakaan ëwat omën nampök epël ök ëa. “Krit omnarö ten kaar yaaurö. Ten animauröa ök kë köntak yeem wisën yaaurö.” 13 Krit ëwat omën pöpë ök ëa pöt yaapët. Pötaanök pitëm kön wi kosang yewesaut taë wesak öpnaan kosang wesak ök maë. 14 Pël ëak pit Yuta omnarö̈a ëarö̈a ngön pasutre omën ngön këët wa yoolëauröa ngön kosang wesak ya pipotön kat wiipan pël maë. 15 Omën pitëm lupötë kölam wë pörö pit omën poutön kön wiin kölam wia pël yaaurö. Ën utpetatök pitëm lupötë utpet wasën Kristoon kön wi kosang newasën yaaö pörö pit omën poutön kön wiin kölam won pël yewas. Pöt pitëm könre lupöt pu wariin ompyaöre utpet pöt kom naën yaaurö pötaanök. 16 Pël yaëëtak Anutuun ëwat wë pël yaauröak pitëm yaautök pi kasëng yemangk pöt pet yaalni. Anutuuk pitën itaangkën utpet pan ëën pit pim ngönte wa olëak omën ompyaut ëëpënëak ëën pangk naën yaaurö.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

1 Pit utpet ke pipot yaauröak ni pöt
ngönën këët pëën rë moul. 2 Omp ulöpöröen
i ngaat nak kön irikor ëëpan pël ma. Pit
omën ompyaut yaëën omnaröak pitën ping
wesak ap. Pël ëak pitëmtë wëwëat ngarangk
ëëp. Pël yeem këëkë wesak kön wi kosang
wasööre neneren lup sant elmë pël ëëp. Pël
yaëën omnaröak pitëmëën utpet yaalmëën
pöt kosang sak öp. 3 Tapël öng ulöpöröenta
öngöröa Anutuu ngön ngaarëk yewa pöl
ëëpnaan ök ma. Pit omnaröen utpet wesak
mepan. Pël ëak i ngaat keimön nëmpan.
Pël yeem öng ulwas ompringöröen ompyaö
yaaö pöt rë moulak pet elmëëp. 4 Pël ëak
öng ulwas pöröen pet elmëën pitëm ompre
ruuröen lup sant elmëëpnaan. 5 Pël ëak
pitëmtë wëwëat ngarangk ëak lup kölam
öpnaan. Pël yeem pitëmtë kaatë omnant
këëkë wesak ngarangk ëak omnaröaan
ompyaö elmëak ompöröa ngönöt ngaarëk
öpnaan. Pit pël yaëën pöt omnaröak pitëm
yaautön itenak Anutuu ngönten utpet
wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

6 Öngre omp ulöpöröen mëëa tapël omp
ulwasöröenta ök ma. Pitëmtë wëwëat
ngarangk ëëpnaan kosang wesak ök ma.
7 Ni ompyaö yaaö pötaan wotöök rëak
wëën omnarö nim yaaö pöten itenak ök
ëëp. Ni rë moulömëën, wotpil wë këëkë
wesak rë moul. 8 Ngön kë omnaröak wa
utpet wesak naën ëëpna pöt pëën ök ma.
Pël ëën nim kööre tokörö pit tiarën utpet
wesak niapënëak ök ëën pangk naën ëën ëö
sëpnaan.

Inëën ruuröa ngönte

9 Inëën ruuröen pitëm kaöaröa ngönöt
ngaarëk wak ompyaö wesak ya mëngkën
pit itenak ya ërëpërëp ëëpnaan ök ma. Pitëm
kaöaröen ngön utpetat kangiir mepan.
10 Pit pitëm kaöaröa omnant këkain ëëpanëp
ompyaö wesak pitëm ngönöt ngaarëk öp.
Pël ëën pit itenak, “Yok pangk yaë,” pël
wasëpnaan. Inëën ruurö pit ya ompyaö
ke pil yamëngkën Anutu tiarim kama
yanuwaup pim ngönënte ngaarëk sëën
omnaröak itenak kön wiin, “Ngön pöt
ompyaut,” pël wasëpnaat.

Tiar lup kölam wë Kristo pim akun kaöaöön kor öpa

11 Anutu pi yang ël epotë omën pourö
kama niöpënëak pim komre kolap pöt
tekeri wes nina. 12 Komre kolap pötak
Anutu kasëng menak wëaö pötere yanger-
akë kentre kaur pöt sëp wesak e yangerak
wë eptakëër tiarim wëwëat ngarangk ëak
wotpil wë omën Anutuu ënëm yaauröa
wëaul öpenëak rë yanuul. 13 Pël ëën tiar
wëwë pötakël wë kön kosang wiak kë
ompyaö oröön ërëpsawi ëëpena pöten kor
eim wë. Yaap, tiar kor eim wëën Yesu
Kristo yaaröön pim ëwaat tekeri sëën
itaampenaat. Pi tiarim Anutu, ompyaö
yanuwas pöp, 14 tiar utpetatë öngpökaan
kama niwak kölam niwasën pim omnarö
pël sak wë kosang wesak ompyaö yaaö
pöt ëëpenëak pim wëwëet tiarimëën keimön
naën kësangën elniak wel wia.

15 Ngön pipot pout ök ma. Weëre kosang
nina pöt pout wak wë ngön pipot öpnaan
ke urak mëak wa olapanëën kosang wesak
ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngönte wa
olapan.

3

Tiar wëwë ompyautak kosang sak öpa

1 Nim ingre mor sauröen yang
ngarangkörëere kaöaröa iri öpnaan ngolöp
wesak ök ma. Pit ngönöt ngaarëk wak
wëën ya ompyaö nant mangkën pöt mëmp.
2 Pit omnaröen utpet wesak mëak ngön
kosang mepanëp ompyaö elmëak ëpre wiap
elmëëp. 3 Tiar ngaan Setenök morök elniin
ngön këëta kanö irikor ëak köpël wë ngön
wa olaimaurö. Pël ëak tiarim wëwëat
ngarangk naën kentre kauratë ënëm pëën
eimaurö. Këtël epotë tiar utpet yaëën om-
narö tiarën kaaö yaalniin tiarimëntta nen-
eraan kaaö eimaurö. 4 Pël ëauröak Anutu
tiar kama yanuwaup pim ompyaö elniire
lup sant elni pël yaaö pöt tekeri wes ninak
5 kama niwaurö. Pi tiarim wotpil yaautaan
won, pimtë yakömtak pël elniaurö. Pi
tiarën yaköm elnieë tiarim lupöt iirak pim
ru niwasën Ngëëngk Pulöök tiarim lupöt
ngolöp niwesa. 6 Anutuuk Yesu Kristo tiar
kama yanuwaaupë tiarimëën elnia pötaan
Ngëëngk Pul pö tiarim naë wes mëën wais

kaamök kësang elnia. 7 Anutuuk komre
kolap elniak, “Wotpilörö,” pël niak yaö
niwasën kön kosang wiak kor wë wëwë
kosangët öpenëak pël elnia. 8 Ngön pipot
yaapöt.

Taitas, nem kentöök ni omën Anutuun
kön wi kosang wesaurö omën ompyaut
eim öpnaan kosang wesak omën yaap pipot
ëëpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarö
kaamök yaalni. 9 Ngön utpet ke epëlöt
kasëng man. Ngön mosutëën nga elngan.
Ëere kööröra songönöt kaö wesak angan.
Moses pim ngön kosangtak wia pötön nga
angan. Omën pipot pout mosut, kaamök
naalniipanëët, pötaan kasëng man. 10 Ën
omën namp ngön kaar ëak ingre morörö
kom yaalmëën pöt akun nent ma nentepar
wotpil mowas. Pël ëën pi kat nawiin yaëën
pöt kasëng moman. 11 Ni ëwat wëën. Omën
ke pilëp korar wë utpet yaaup. Pimtë yaaut
tiarën pet yaalni.

Ngön mëët

12 Ne Atemas ma Tikikas namp nim naë
wes mëën wais orööpna pötak teëntom nem
naë Nikopolis kakë wais. Ne kopi aku-
naöök pörek ömëak kön yawi pötaanök. 13 Ni
Sinas, Rom ngön kosangöt ëwatëpre Apolos
piarip kaamök ompyaö elmëak kamtaöökë
omnant menak wes mëën sëp. Piarip om-
nantön ngöntök ëëpanëën kaamök elmë.
14 Tiarim ingre mor saurö pitta ompyaö
yaauta yaat këëkë wesak mënak kosang
sëp. Pël yaëën narö koröpöökë omnant ëël
yaëën pöt kaamök elmëën pitëm ngönëntak
wëaut kë ëëpnaat.

15 Omën neering wëaurö pit pourö niin
yoöre ërëp yenia. Ngönëntak lup sant yaalni
pöröenta tapël yaalmë pël ök ma.

Anutu pim komre kolap pöt ar pouröa
naë wiaap.

[Yok pi tapët.
Ne nim pepap, Pool.]

Pailimon

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 32 pöta ök won sëën Pool Rom kak wii kaatak wë pep epwer Pailimon pimëën retëng ëa. Pailimon pöp omnant këang wieëaupök Kolosi kak wëën ingre mor saurö pim kaatak wa top ëeima. Poolë epwer retëng ëaö pöta songönte epël. Pailimonë inëën ru namp, Onisimas, pim omën nent këkain ëak kas Rom kakë sa. Pël ëak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pël ëën Poolök Onisimas kaalak Pailimonë naë wes yamëem Pailimonök pim saunet won mowasëpënëak pep epweri ök mëak mangkën wak sa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1-3*
Pailimon pimtëën yaya ngönte *4-7*
Onisimas pimëën kimang mëëaut *8-22*
Ngön mëët *23-25*

1 O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaautaan wii kaatak neulëaupök Timoti tepërim ngöntöp piiring wë tenpim ya ngawiap nimëën pep epwer retëng ë yaningk. 2 Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuu yaat kosang ngentiak yamëngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönënëën wa top ë yaë pöröaanta yoöre ërëp yak.

3 Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonëën Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp mëëa

4-5 Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmëan pöt naröak aan kat wiaut. Pötaanök ne kët ël epotë nimëën Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp maim wë. 6 Ni omnaröen nim Kristoon kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal ëak wëën Anutuu tiarën ompyaö yaalni pöten ëwat sëpënëak kimang yemak. 7 Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmëën pit ya kë sa. Pël ëën ne pöt kat wiak ya kë sak ërëpërëp yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasëpënëak mëëa

8 Ni lup sant yaalmëan pötaan epël niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulëën wë. Pötaanök nook omnant ëëmëën këk niamëak pöt pangk niamaat. 9 Pël ëëmaatak tepër nampnampëën yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimëën yak wii kaatak neulëën wëaupök 10 Onisimas, nem ruup, pimëën kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wëautak piin Kristöe songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wë. 11 Pi ngaan nim inëën yaaupök pim akunet pet nairën wiaan nim sëp wesautak ompyaö wesak kaamök naalniin ëaup, peene tepër pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap. 12 Pötaanök nook pi nim naë wes mëën yewais. Pi nem ru ulöpöököp yak ne sëp newesak nim naë yewaisën ya këlangön yaë. 13 Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaautaan wii kaatak neulëën wëaupök pi nim urötak kaamök elnëëpënëak kent yaë. 14 Pël yaëëtak ni pötaan kuure mak nenëaan wiaan piin maan nem naë öpënëak kön nawiin ëaut. Pöt ni ompyaö elnëak piin maan öpnaan ke urak niamaaten kaaö yaë. Könöök pël elnëëmëëten kent yaë.

15 Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent sëp niwesa. 16 Ngaan pi nim inëën ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pëën won. Pi nim ëan pöl Kristook yal meneë yak inëën pëën won, nim kar panë sak wë. Ne piin lup sant yaalmë. Ën ni ne il newesak nim inëën ruupök nim ëa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wëën lup sant kësang pan elmëeim ömëëp. 17 Ni kön wiin tepër Kristoë yaat yamëngkauwaar pël wesak pöt nim neen sant yaalnëën pöl piinta elmë. 18 Pi utpet nent elnia ma omën nent nim naëaan këkain ëa pöt ök neaan kangiir nimpaat. 19 Ne Pool nemtë moresök epël retëng yeë. Onisimas pim omën nim naëaan wa pötë kangiir nimpaan. Ni ëwat wëën pötaan ngolöp nuwesak epël neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omën sak wëën pötaan nim naë kangiir nampë kësang nent wia. 20 Pötaanök Aköpëën yak ne ompyaö

elnëak Onisimas sant mowas. Tepër Kristook yal menak wëerek pël elnëën ya kë sumaan.
21 Ni nem këm ngönte ngaarëk ömëët
pël kön wieë pep epwer retëng ë yaningk.
Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nantta
ëëmëëp. 22 Ne kön wiin Anutuuk nim ki-
mang yamëëaut kat wiak wil neulëën nim
naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim
nim naë waisëpnaatak ne nim naë wais
ömaan ur nent kopëta was.

Yoöre ërëp ngönte

23 Epapras, Yesu Kristoë ngönte ök yaautaan wii kaatak moulmëën neering wë pöp
pi yoöre ërëp yenia. 24 Ën Maakre Aristakasre Timasre Luk neering ya yamëngka
pörö pitökta tapël yenia.
25 Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt
arim lupmeri wiaap.
[Yok pi tapët.
Ne nim karip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 37 pöta ök won sëën omën nampök pep epwer Ipru omën ingre mor saö naröaan retëng ëa. Omën retëng ëa pöp, tiar köpël. Pi ingre morörö kööre toköröak pitëm kön wi kosang yewesaut irikor yaalmëën kasëng mampënëak yaëën epwer retëng ë mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesëët il yewas pöt pet elmëa.

Pöt epël wia.

Kristook Anutuu songönte tekeri wes pet ira *1:1-3*
Kristook enselörö il yewas *1:4-2:18*
Kristook Mosesre Yosua il yewas *3:1-4:13*
Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesëët il yewas *4:14-7:28*
Kristoë sulöp ngolöptak Mosesëët il yewas *8:1-9:28*
Kristoë kiri ëautak Mosesëët il yewas *10:1-39*
Kön wi kosang yewesauta ngönte *11:1-12:29*
Wa korkor ngön mëët *13:1-25*

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

1 Ngaanëër Anutu pi tektek ngön yaauröen ök maan tiarim ëaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima. 2 Pël ëautak peene yangerakë omnant won wasëpna akunet temanöm yesën akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket ëaup omnantë pep sëpënëak mëëa. 3 Anutuu ë rangiere ëwaat pim naë wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panëëp pim weëre kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taë sak wia. Puuk wel wiak tiar kölam niwasëpënëak tiarim saunat won wes olëak, kaalak kutömweri wal ëak së Anutuu yaapkëël wel aisëak weëre kosangring wë.

Anutuu Ruupök enselörö il yemowas

4 Pi Anutuuk yapin kaöet mangkën enselöröaat il yewas. Tapël pi kutömweri isak Anutuu yaapkëël wë weëre kosang wak enselörö ngep elmëak wë. 5 Ne tol ëën pël yeniak? Ngaan Anutuuk ngönëntak epël mëëa pöt enselöröen ök nemaan ëa.

"Ni nem Ruup.
Peene ne wil nuulëak nim Pep sak wë."

Ën epteta enselöröen nemaan ëa.

"Ne pim Pep sak wëën
pi nem Ru sak öpnaat."

6 Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetëëp yangerak wes mëën waisëpënëak ëa pötak epël ök mëëa.

"Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map."

7 Nent pöt, pim enselöröen, "Pit Ruupë iri wë," weseë pitëmëën epël ëa.

"Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökë ök yesaurö.
Ën nem inëënöröen maan es wilëngöökë ök yesaurö."

8 Ën nent pöt, Ruupëën Anutuuk epël ök mëëa.

"O Anutu, ni omp aköp akun wali om ngarangk eim ömëëp.
Nim omën wa ngaöök yamëën pörö wotpil wesak ngarangk yaaup.

9 Ni wotpil yaautön kent yaaup, utpet yaautön kaaö yaaup.
Pötaanök Anutu ne, nim Anutuuk ni ërëpsawi ëëmëak yaö niaan ërëpsawi kaö yaëën nimotök karuröaat il yewas."

10 Nent epël mëëa.

"Aköp ni omnant won wiaan yanger ket ëan.
Nim moresring kutömwer ket ëan.

11 Kutömre yang pipot kö yesën ni pöt wakaim om ömëëp.
Poë koröpö sëpar yes pöl pipot ëëpnaat.

12 Nuuk pit poë koröpö rang rë yawi pöl ëëmëët.
Pël ëak ulpëënëp përëak ngakëp yamë pöl elmëëmëët.
Ën ni pöp om wakaim omëëp.
Ni ulöp sak wiap nasëngan."

13 Nent epël wia pöt, Anutuuk pim enselöröen nemaan, Ruupön mëëa.

"Ni wais nem yaapkëëtakël wel aisëak weëre kosangring wëën
omën nimëën kööre tok yaaurö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat."

14 Ën enselörö̈en tolël mëë̈a? Pit omën könörö̈a ök ë̈ën Anutuuk pim inë̈ën ya mëmpënë̈ak wes yamë̈aurö. Pël ë̈ën wais omën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaarö kaamök yaalni.

2

Anutuu utpetetakaan yaniwa pöt kësangët

1 Yaap, Anutuu Ruupök enselörö il yewas. Pötaanök tiar pim ngönte ök niaan kat yawi epët kat kolak sëp wasnganë̈ën taë wes wak öpa. 2 Anutuu ngön kosangöt enselörö̈en maan ök më̈ë̈a pöt yaap panë̈ët. Omnarö ngön pöt ngaarëk naön wa yoolaan kangiir Anutuuk utpet mowasö ima. 3 Pötaanök tiar Anutuu ngönte, Ruupë ök ë̈a pöt, wa olë̈ak Anutu tiar utpetetakaan kama niöpna kaö pöt kasëng mangkën tol ë̈ak kangut won ë̈ë̈pën? Orööpnaat. Pim tiar utpetetakaan kama niöpna ngön pöt, Aköp Yesuuk wet rë̈ak ök aan omën kat wiauröak ngön pöt yaap pël aan kat yawi. 4 Pit pël yaë̈ën Anutu pimtokta Aköp Yesuu ngönte yaap pöt tekeri wasëpënë̈ak retëng weërе kosangring it ngolöp ke nentere nent mëneima. Pël yeem pim könöök elmë̈ën Ngë̈ëngk Pulöök ngön pöt kaamök ë̈ak ngönën ya mëmpenë̈ak weërе kosang ke nentere nent omnarö nina.

Yesu pi tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep saup

5 Yang ënëm orööpënë̈ak Anutuuk më̈ë̈aur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ë̈ë̈pënë̈ak nemaan ë̈a. 6 Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasurö̈aan ni orö̈ptaan kön yaniwiin?
Ten omën pë̈ënörö̈aan ni orö̈ptaan ompyaö yaalniin?
7 Ni ten akun kot nent enselörö̈a iri önë̈ak niulë̈ën pitök il niwesa.
Pël ë̈ën kaalak ënëmak ni ten wak ngaarëk isak ë̈waat ë nirangian.
8 Pël ë̈ak ni ten omnant pout ngarangk ë̈ënë̈ak tenim iri niulë̈an.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ë̈ë̈penë̈ak niulë̈a ngönën piptak pël ë̈a. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ë̈ë̈penaat. Pël ë̈ë̈penaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë. 9 Peene pöt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ë̈a. Anutuuk pi akun kot nent enselörö̈a iri öpënë̈ak moulmë̈ën pitök il mowesa. Pël ë̈ën pi këlangön kat wiak wel wiin pim pël ë̈a pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ë̈waö ë morangia. Pim këlangön kat wiin ë morangia pöt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap elniak tiar kaamök elniipnaan wel wiipënë̈ak maan pël ë̈a.

10 Anutu pi omnant pout ket ë̈ak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ë̈waatak öpenë̈ak kent kön wia. Pël ë̈ak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënë̈ak yaö maan këlangön kat wia. Anutu pi pël ë̈ën kë sa. 11 Yesu tiarim kölam yaniwesaupre kölam niwesaurö, tiarim Pepap kopëtap. Pötaanök pi tiarën, “Nem nangarö,” pël niapënë̈ak ëö naëpan. 12 Pi tiarën ëö naën Anutuun epël më̈ë̈a.

“Nem nangarö̈en nim ngönte ök memaat.
Ne ingre morörö̈a tekrak wë niin yaya niamaat.”

13 Ën nent epël.

“Ne pitring piin kön kosang wiimaat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pörö̈aring wë.”

Yesu pi tiar kaamök elniipënë̈ak yang kөröpö wa

14 Anutuu ruurö tiar yang kөröpöö̈ring wë. Pötaanök piita tapël ë̈a. Pöt pimtë weletak weleta pepap Seten won mowasëpënë̈ak yang kөröpö wa. 15 Pël ë̈akta omën weletaan kas yaautak wii ket ë̈ak nitë̈ën wakaimaurö wil niulë̈ëpënë̈ak pël ë̈a. 16 Pim yang kөröpö wa pöt, enselörö kaamök elmë̈ëpënë̈ak naën, tiar Apramë ë̈arö kaamök elniipënë̈ak pël ë̈a. 17 Tiar pim nangarö kaamök elniipna kan muntat won. Pötaanök tiarim ök panë sa. Pël ë̈ak Anutuun kiri yaauta wotöök sak ya ngës ë̈ën wotpil nuwasëpënë̈ak Anutuu ë̈ë̈etak ya kaö mëna. Pöt tiarim utpetat iir niolapënë̈ak pël ë̈a. 18 Setenök piin morök yaalmë̈ën këlangön kat wiaup yak omnarö̈a naë morök orö yanirë̈ën yok pangk kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses il yewas

1 Yesuuk kölam niwesa nem karurö,
Anutu kutömweri wëaupök ar piiring önëak
yas niiaurö. Ar Yesuun këëkë kön wieë.
Pi Anutuuk wes mëën pim ngönte ök ëak
kiri yaauta wotöök saupë ngönte tiarök
ök yaaurö. 2 Anutuuk pim omnaröa naë
Mosesën ya ngön maan ya panë wesak
mëna pöl Yesuukta tapël ëa. 3 Kaat ök
rëaupë yapintak kaata yapinte il yewas pöl
Yesu Anutuu kaata pepapök Moses pim
kaatak wëaup il mowesën omnaröak pim
yapinte wak isak ya. 4 Ka epot pout ök
rëaup wë. Omnant poutë pepap Anutu.
5 Moses pi Anutuuk ya ngön maan pim
omnaröa naë inëën ya yamëngkem Anutu
pim ënëmak apna pöta ngönte ök maima.
6 Kristo Anutuu Ruup pi Anutuuk ya ngön
maan ya panë wesak yamëngkem Anutuu
omnarö ngarangk elnieim wë. Anutuu
omën pörö tiar tapörö. Pöt pas won. Tiar
kön kosang wieë pim yaö niia pötön kor
öpena pöt pim omnarö pël apenaat.

Israel omnarö lup kosang ëak Anutuu ngönte wa olëa

7 Pötaanök Ngëëngk Pulöök ngön epël ëa
pöt tiarimëën yes.
“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak
8 Israel omnaröa Anutu kasëng menak lup
kosang ëa pöl ëëngan.
Pit yang mopöök ima akun pötak pim
ngönte wa olëak ökre was elmëeima.
9 Arim ëarö pörek krismaki 40 pötë öngpök
nem ya kosang mëneima pötön
iteneëak
köntak utpet elnë ökre was elnëeimaut.
10 Pël ëën ne omën pöröen ya sangën ëën
epël ëaut.
‘Pitëm könöt nem pet yaalmëa pöl nawiin
sa rëak yesaurö.
Pit nem yaautön ëwat sëpnaaten kaaö
yaaurö.’
11 Pöten kölöp elmëak ngön kosang wesak
epël ëaut.
‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newais-
pan pan.’ ”

Israel omnaröa Anutuu ngönte wa olëa pöl ëëngan

12 Karurö, arim naëaan namp lupmeri
kön utpetat wieë kön wi kosang newasën
ëak Anutu wëwëap kasëng mengkanëën
ngarangk këëkë ëeim ön. 13 Pël ëak arim
naëaan namp utpetatë moröktak elniin lup
pu wariinganëën kët ël epotë neneren wa
korkor ngön maim ön. Pël ëak ar neneren
ngön ëak kat yawiem pöt, “Ngönëntak,
‘Peene,’ pël ëa pöl peene taptakëër ngön
ngaarëk ömaat,” pël kön wieë ngaarëk weim
ön. 14 Tiarim wet rëak Kristoon kön wi
kosang wesan pöl taë wes wak yesem
weletak orööpena pötaan Kristooring lup
kopëtemer sak wë. 15 Pöta ngönte ngönëntak
epël ëa.
“Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt
Israel omnaröa pi kasëng mena pöl lup
kosang ëëngan.”
16 Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak
kasëng mena? Pöt maim naröak naën,
Israel omën Mosesök Isëp yangerakaan
mësak waisa tapöröak ëaut. 17 Ma talöröaan
Anutuuk krismaki 40 pötë öngpök ya
sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem
yang mopöök wel wi won sa. 18 Ma
talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang
wesak, “Pit nem kaare yang kë yesaurek
newaispan,” pël ëa? Pöt pim ngönte wa
olaima pöröaan ëa. 19 Tiar pöten ityaangk.
Pit Anutuun kön wi kosang newasën
ëautaan pim kaare yang kë yesaurek
neilaan ëa.

4

Kë yesa kaare yangerak orööpenëak niiaut

1 Anutuuk pim kë yesa kaare yangerak së
öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan
namp utpet ëak neilaan ëënganëën ya ngës
kön wiipa. 2 Pitëm ngaan ngön ompyaut kat
wia pöl tiarta ëaut. Pit ngön pöt kat pëën
wiak taë wa naön ëa pötaan pötak kaamök
naalmëën ëa. 3 Ën tiar ngön pöt taë wak wë
eporö kë yesa kaare yangerak së öpenaarö.
Anutu pi kaare yang pören epël mëëa.
“Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël
ëaut.
‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newais-
pan pan.’ ”
Yaap, pim yanger ket ëa pötak kë yesa kaare
yang pöreta kopëta wesaupök kölöp ngön

pöt mëëa. 4 Anutuu omnant ket ëa pötak
ngönëntak kët 7 pöta ngönte epël ëa.
“Anutu pi kët 6 pötë ya mëneim pet irak 7
pötak kë sa.”
5 Pöta ngön nent kaalak epël ëa.
“Pit nem kë yesa kaare yangerak newais-
pan pan.”
6 Omën ngaan ngön ompyaut kat wia pörö
ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kë yesa
kaare yangerak neilaan ëa. Peene pöt,
narö kat wiak taë wasëpna pöt pörek ilap-
naat. 7 Omën ngaan wakaima pörö neilaan
ëautak Anutuuk tiar pim kë yesa kaare
yangerak ilapenëak kaalak akun munt
nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëën
akun wali won sëën ënëmak ngön nem
kön ngolöp wes ninan pöt Anutuuk maan
Tewitök epël retëng ëa.
“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak
lup kosang ëëngan.”
8 Yosuaak Israel omnarö mësak Anutuu kë
yesa kaare yangerak së oröanëën ënëmak
Anutuuk akun munt nentakëën naën ëan
tapön. 9 Pötaanök tiar ëwat wë. Kë yesa
kaare yang Anutuuk kup niwia pör om
wia. Pim kët 7 pötak kë sa pöl pim om-
narö tiar pim naë së kë sëpenaat. 10 Omën
pim kë yesa kaare yangerak së orööpena
pörö Anutu pim ya mën pet irak kë sa
pöl ëëpenaarö. 11 Pötaanök tiar kë yesa
kaare yang pörek së öpenaan weë ngentiipa.
Omën ngaanöröa ëa pöl Anutuu ngön wa
olëak kan kourak së kö sënganëën.
12 Anutuu ngönte wëwëetaringët, om-
naröa naë weëre kosang yaaut. Pöt öp nga
panëëweri ök, öp newer nalaan nal poutë
ngaö wë pöwerta il wesak nga panëëwer.
Pöwerök omnaröa kos yasinre ilëënötta yail
pöl omnaröa könöpre lupmer kom yaë. Pël
yeem omnaröa kön yawiaare kent yaaö
pötë songönöt war yewas. 13 Anutuu ëöetak
omën nent ëlëëp wi naön. Omën ket ëa pout
pi tekeri wasën pim ëöetak yoolök wiaan
itena. Omnant pout itenak ëwat wëaup pi
tiarim yaaut kom ëak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotöököp

14 Yesu, Anutuu Ruup, kiri yaauta
wotöököp, pi kaö panë sak kutömweri së
tiarimëën Anutuun kimang maim wë.
Pötaanök kön wi kosang yewesaut, tiarim
pël yak pöt, taë wak öpa. 15 Kiri yaauta
wotöököp Anutuu naë tiarimëën kiri
ëeim wëaup, pi tiar wiapre kor yaëën ya
ngës yaalniaup. Morök ke nentere nent
tiarim naë yaarö pöt pim naëëta oröaap
wiap sak utpet naën ëa. Pël ëa pötaanök
pangk kaamök yaalniaup. 16 Pël yaalni
pötaanök tiar kas köpël Anutu komre kolap
yaalniaup pim naë oröeim öpa. Pël ëën
könöm nentere nent orö yanirëën puuk ya
ngës elniak pim komre kolaptak kaamök
elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpete-takaan pangk kama niöpnaap

1 Yuta omnaröa kiri yaauta wotöököp
moulmëëpënëak yaaö pöt pi omnaröaan
Anutuu inëën elmëëpënëak omnaröa
naëaan ilak yemoulmë. Pël ëën Anutuuk
omnaröa utpetat won wes moolapënëak
omnant menak animaurö kiri ar ë ye-
mangk. 2 Kiri yaauta wotöököp pi yang
omnamp, wiapöp. Pötaanök Anutuu
yaautön köpël ëëre kanöön irikor ë pël
yaauröen wiap yaalmëaup. 3 Pim wiap
yaautaan Anutuuk pi omnaröa utpetatëën
kiri ar yeem pimtëënta tapël ëëpënëak
mëëa. 4 Kiri yaauta wotöököpë ya pöt kaöet.
Pötaanök omën namp pimtë könöök ya pöt
nampan. Won, Anutuu Eronë elmëa pöl ya
pöt mangkën yamëngk.
5 Kristo piita tapël pimtën wak isak,
“Ne kiri yaauta wotöököpë yaat yok pangk
mëmpaat,” pël weseë namëngkën ëa. Anu-
tuuk ya pöt menak epël ök mëëa.
“Ni nem Ruup.
Peene nook wil nuulëak nim Pep sak wë.”
6 Ën ngönëntak nent epël ëa.
“Ngaan Melkiseteë kiri eima pöl
ni pim urtak wë eim ömëëp.”
7 Ngaan Yesuu yangerak wakaima pötak
pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anu-
tuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk
weletakaan kama öpënëak kön wiin Anu-
tuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk
wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima.
8 Yaap, pi Anutuu ru panëëpök pas këlangön
ya mënak pim ngönte ngaarëk yeweem
ngön ngaarëk yewauta songönte ëwat panë

sa. 9 Pël ëën pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëën pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëën wëwë kosangtak öpna pöta pep sa. 10 Pël ëën Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisete pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa.

Öngaaröa ök ëëngan

11 Melkisete pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia. 12 Ar akun wali ngönën kat wi waisauröak muntarö rë moulön pangk ëëpnaatep om köpël wëën naröak rë nuulöpna pöta ök yeë. Pël ëën ke pilörö ar ngönën wet rëak kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauröa ök won, kapa pëën yenauröa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt pëën kat wiinëët. 13 Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaaröa ök könöt weë nasënörö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan. 14 Ën kë kosang yena pöröen kaöarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt weë saurö pitëm könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom ëëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

1 Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet rëak kat yawi pöt ëwat sa pet irak yal menak ngönënëën kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë ëaan kaalak tiak rangk newesirën ë yeë pöl omnant kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet rëak kat yawi pöt rangk naën ëëpenaat. 2 Pöt epot. Ngönën i mëëre Ngëëngk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal ëëpenaare Anutuuk akun kaöaöök kom ëak ngön ë pet irëpna ngön wet rëak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan. 3 Anutu kat wiin pangk ëëpën pöt ngönën wet rëak kat yawi pöt ëwat sa pet irak ngönënëën kaö sak öpa.

4 Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip tiak pim naë rë noolapan. Pit ngönëntak pitëm lupöt ëwa elmëën kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes mëën wak Ngëëngk Pulööring wakaima. 5 Pit Anutuu ngönte ök ëën ompyaö ëën omën weëre kosang akun kaöaöök mëmpnaata lup nant itena. 6 Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël ëa pötak pitëm könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaprak möa. Pël yaëën omnarö itenak piin ökre was mëëa. Pël ëa pötaanök omnaröak maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë rë noolapan.

7 Omën ke pilöröaan ngön nokoliit niamaan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim wëën yangera öngpök sëën omnant oröak kaö sëën këët oröön omën ya yangëntaurö yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëën këët yaarö. 8 Ën nön pëën orööpna pöt kë won ëën yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëën ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëëpnaat.

9 Nem kar panëërö, yaap, ten ngön könömöt niiaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë. 10 Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëën yak pim omnarö itenak kaamök elmëak lup sant elmëeimauröak om ëeim wë pöten tol ëak kat nikolöpën? Pël naëpan. 11 Tenim kentöök arim neenemëën weë yengenti pöl om ëeim wëën akun pet irëpënëak kön yawi. Pël ëën arimëën kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt önëët. 12 Ten ar wisën ëënëëten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang wesak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök ëënëak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këët

13 Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowiak omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpënëak ap wasën pim ökop won ëën pimtë yapintak kosang wesa. 14 Pël ëak piin ëpël ök mëëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure ëarö selap pan oröak ulöl sëpnaat.” 15 Pël maan Apram pi yaap wesak kaaö köpël kor wakaimeë Anutuu kup mowia pöta këët wa. 16 Tiar omnaröa ngön ë kosang yewesaut epël

wia. Omën namp pim ngönte kosang wasëpënëak kaö nampë yapintak kosang wasëpnaat. Pël ëën omnarö pim ngönte wa ngep elmëëpënëak kön wiin kaöapë yapintakël kosang wesa pöten kat wiak yaap wesak sëp wasëpnaat. 17 Anutu pi kup niwia pöt sëp wesak maimet naëpan këët öpenaarö tiar war wes ningkën ëwat sëpenëak kent kön wia. Pötaanök pim kup niwia pöt pimtë yapintakël kosang wesa. 18 Anutuu kup niwiak pim yapintakël ngön ë kosang wesa pöt pangk kö sëën kaar naëpan. Pël wia pötaanök, tiar pim kol uröök ilëak wëën ngarangk elniin pim kup niwia pöta këët öpenëak taë wak kor eim wë. 19 Anutuu kup niwia pöta kë tiarim öpenëak kön kosang wiak kor wë pötak tiarim wëwëat taë yanuwas. Pöt wiapre kor wonte, ngëëngk tupta poë koröp ngeröök utaukë kasngaëël, Anutuu naë, wia. Pötaanök taë yanuwas. 20 Ngeröök pö tiarim wotöököp, Yesu, puuk tiar kaamök elniipënëak wotöök rëak keli olëak ilëa. Pi Melkisete pim ök kiri yaauta wotöök sak pël ëeim kosang öpnaapök pël ëa.

7

Melkiseteë songönte

1 Melkisete pöp, pi Salem kakë omp aköp, Anutu kaö panëëp pimëën kiri ëeimaup. Pi tapöpök Apram nga së yang omp ak naröere pitëm omnarö mënak yewaisën kamtaöök koirak welaköt elmëaup. 2 Pël ëën Apramök pim omnant wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi menaup. Pim yapin Melkisete pöt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pël apenaat. Ën Salem omp aköp pöteta, mayaap omp aköp pël apenaat. 3 Melkisete pim ëlre pepere ëaröa songönte ngönëntak war wesak naën ëa. Ën pim wilaare wel wiauteta naën. Pël ëaap tiarök piin Anutuu Ruupë ök kiri yaatak wakaim öpnaap pël wasëpenaat.

4 Ar Melkisete pi kaö panëëp pöt kön wieë. Pöt tiarim ë kaöap Apram pi nga së yang omp akörö mënak urröm wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi mena. Pötaan pi kaö panë sak Apram il yewas pël kön wieë. 5 Ën Liwai pim ruure ë kiri yaat yamëngk pörö Yuta omën pitëm karuröak omnant pout kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mampënëak Mosesë ngön kosangtak ök ya. Liwai omën pöröa karurö pitta Apramë ruure ëarö. Pël yaëëtak kiri yaauröak pitëm karuröa naëaan omnant öpënëak Mosesök ëa. 6 Pël ëaap Melkisete pöp Liwai pim kurmentëkaanëp won, maimap, Apram pim omnant kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mangkën welaköt elmëa. Apram Anutuu wet rëak kup mowia pöp Melkiseteek welaköt elmëa. 7 Yaap, tiar ëwat panë wë. Tiar omnarö welaköt yaalni pöpökëër kaöap. Ën yeö pöp kotup. Pötaanök Melkisete welaköt elmëa pöp kaöap, ën Apram wa pöp kotup. 8 Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pötëaan kopët nent yewauröak kö seimaurö. Ën Melkisete lup 10 pötëaan kopët nent wa pöp wëwëetaringëp ngönëntak pël ya. 9 Liwai pöpön tiar yok epël apenaat. “Apramë lup 10 pötëaan kopët nent wak Melkisete mena pötak Liwai pöpta piarip pouwaar ëa,” pël apenaat. 10 Pöt Liwai naaröön wiaan pim ë pepap Apram Melkiseteek kamtaöök koirak welaköt elmëa pötak Apramök pim omnant kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mena. Pötaanök Liwai piita pim ë pepap Apramring pël ëa. Pël ëa pötak Apramre Liwaire pim kurtakaanörö Melkiseteek il yewas pöt pet yaë.

Kiri yaaö ngaanöröa urtak ngolöpöp öröa

11 Ngaan Liwai pim kurtakaanöröak ngës rëak kiri yaat mëna pötak Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan Yuta omnarö nina. Liwai pim kurtakaanöröak omnarö pangk wotpil yewesanëën kiri yaaö muntap naaröön ëan tapön. Pit wotpil newasën ëa. Pötaanök kiri yaaö ngolöp öröa pöp, Liwai pim kurtakaanëp Eron pim ök won, Melkiseteë ököp. 12 Anutuuk kur nementëkaan kiri yaaö ngaanörö wa moolëak kur muntementëkaan omën ngolöpöp moulmëëpënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöt wiipna pöt pangk ëëpnaat. 13 Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaaurö. 14 Tiar ëwat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë kurtakaan öröaup. Omën kur

pötakaanöröak kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan ëa.

Yesu pi Melkiseteë ök kiri yaaup

15 Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkiseteë
ököp, pim oröa pötak ngön kosang
ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas. 16 Yesu pi
kiri yaauröa kurmentëkaan ngön kosang-
tak ëa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö
saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre
kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë. 17 Piin
Anutuuk ngönëntak war wesak epël ëaup.
“Ngaan Melkiseteë kiri eima pöl
ni pim urtak wë eim ömëëp.”
18 Ngön kosang ngaan kiri yaaurö Li-
wai pim kurmentëkaan orööpënëak ëa
pöt weëre kosang kaamök naalniin ëa.
Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa.
19 Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaö
wes pet nairën ëa. Peene pöt, Anutuuk
kan ngolöp ompyaö naö ngës yaniwi. Pö
ompyaö panëö ngön kosang ngaanöt il
yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuu
naë sepenaat.

20 Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak
yaö nemaan. Pimëën wesak ngön ë kosang
wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan
omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëeima
akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won,
köntak moulmëeima. 21 Yesuun pöt, Anu-
tuuk ngön epël ë kosang wesa.
“Aköp pi ngön ë kosang wesak epël niak
kaalak muntet naëpan.
‘Nuuk kiri eim kosang ömëëp.’ ”
22 Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë
kosang newasën ëautak Yesuun pël ëautaan
sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö
panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaape-
naat.

23 Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp ur-
tak pël ë waiseima pötaanök selap. 24 Yesu
pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök
pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaap-
naat. 25 Pi wëwë kosang wëaupök omën
piin kön wi kosang wesak Anutu temanöm
yewas pörö kaamök elmëëpënëak Anutuun
kimang maim wë. Pötaanök pi omën
pörö akun poutë utpetetakaan kama weim
öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

26 Kiri yaauta wotöök ke pipël pipop tiar
pangk kaamök elniipnaap. Pi wotpilëp,
utpetere saun nent wi naönöp, kölam
pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan
wak kutömweri kaö wes ulmëaup. 27 Yuta
omën kiri yaauta wotöök pörö kët ël epotë
wet rëak pitëmtë saunatëën kiri ar ëakök
omnaröaan ënëm yaaurö. Ën Yesu pöt,
pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë
wëwëet Anutuun pëël elmëak tiarimëën
kiri ëën pet ira. 28 Yaap, Mosesë ngön
kosang wet rëak oröa pötak omën weëre
kosang wonöröak kiri yaauta wotöök
öpënëak mëëa. Pël ëautak Anutuu ngön ë
kosang wesa ënëm oröa eptak pim Ruupëën
yaö yaë. Pël ëën Ru pöp Anutuuk omnant
pout pangk elmëak moulmëën kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këëtak kiri eim wë

1 Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëën
kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o
kutömweri së kaö sak Anutuu yaapkëëtakël
wel aisëak weëre kosangring wë. 2 Pi
kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutuu
tupta kakaati ngëëngk panëëtak mëneim
wë. Tup pöt, ngönën tup këët omnaröak
ök neraan, Aköp pimtok ök rëaut.

3 Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anu-
tuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moul-
mëën wë. Pötaanök tiarimëën kiri yaauta
wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt
pangk ëëpnaat. 4 Yang eprek Yuta omnaröa
ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar
yaaöre omën ke nentere nent yawiaurö wë.
Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö
yaat namëngkën ëëpën. 5 Yuta omnaröa
kiri yaaurö pit ngönën tup ökre wastak yaë.
Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa
yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë.
Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök
ngönën tupët ök rapënëak yaëën Anutuuk
epël mëëa. “Kat wi. Rosiraöök könte pet
elnian pöl omnant pout ëëm.” 6 Peene
pöt, sulöp ngolöp Yesuu tiarimëën nitëa
pötak ngaante il yewas. Tapël Yesuu tiar
kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri
yaauröa yaat il yewas. Sulöp ngolöptak

ngaante il yewas pötа songönte epël. Anutuu peene kup niwia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngolöp kup niwia pötа taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngolöptak ngaante il yewas

7 Sulöp ngaante mos naën ëanëën Anutu
pi ngolöpët orööpënëak naën ëan tapön.
8 Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk
naën ëën epël mëëa.
"Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta
omnaröaan sulöp ngolöp nent war
wasumaat,
Aköpök pël ya.
9 Ngaan pitëm ëarö Isëp yangerakaan
mësak yewaisem pitring sulöp tëaut
pötа ök won.
Pit pötа öngpök wë ënëm naën yaëën ne
kasëng menaut,
Aköpök pël ya.
10 Ën ënëmak Israel omnaröaring sulöp
tëëma pöt epël.
Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak
lupötë retëng ëën wiaapnaat.
Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëën pit
nem omën sak öpnaat.
11 Akun pötak omën isaare irëa pourö neen
ëwat sa pet irëpnaat.
Pötaanök omën pourö nener rë moulööre
nampök karipön, 'Aë, ni Aköpë
songönte ëwat së,' pël nemapan.
12 Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë ola-
maap.
Pël ëak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap.
Aköpök pël ya."
13 Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten,
"Ngolöpët," pël ya pötak ngaante sëpar sa
pöt pet yaë. Pël naën ëanëën ngolöpët war
newasën ëan tapön. Sulöp ngaan pöt omën
nantë wak wëën sëpar yes pöl ëak won sa.

9

Kiri yaaö wotöök ngaanörö animaurөa iitak kiri ëeima

1 Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna
wetete ngönre yangerakë ngönën tupët
wiakaima. 2 Ngönën tup pöt poë koröpötök
epël wesak ök rëa. Ka pöt, ngeröök
wiak nentepar wesak tomökëëta yapinte
ngëëngk kaat pël yema. Pötak ur ket ëautak
es rampewesring kaömp peret Anutuun
yaö ëaut yawia. 3 Pël ëak poë koröpöök
ngeröök utak kakaati panëëta yapinte
ngëëngk panë kaat pël yema. 4 Pötak kiri
yaaö ur koolötök ompyaö panë wesak ket
ëa pöt wieëa. Kiri yaaö ur pötak Anutuun
es koulöp wes mëëpënëak köp nga kampöt
kiri ar ëeima. Pël ëak ka pötak Mosesë
ngön kosangta umkek kool wa mëa pöteta
wieëa. Umkek pötа öngpök kap koolötring
ket ëa nent wiaan pötak kaömp mana pöt
wesireëa. Pël ëën umkek tapta öngpök
Eronë sungkör amail ëa pööring këlwelung
ngön kosangöt retëng ilaut wieëa. 5 Umkek
pötа rangk pöt, ensel Anutuu ëwaööring
naarë könaar ket ëën pöaarë wereweriarök
umkek pötа ur Anutuu omnaröa saunat
won yewesa pöt akaak ë ulmëeëa. Pötë
ngön pöt, tol ëak pout ök aan pangk ëëpën?
6 Pit pël ë ulmëak wë kët ël epotë kiri
yaaurö pit ngönën tup poë koröpötök ök
rëa pötа ka tomökëëtak pitëm yaat mëmpö
ilëak oröeim wakaim yeëa. 7 Ën ka pötа
kakaati panëëtak pöt, kiri yaaö wotöököp
pimtokëër krismaki nenta öngpök akun
kopët nent sa yeëa. Pöt pas nasën, ani-
maö iit Anutuun kiri ëëpënëak wak yesa.
Pël ëak së wet rëak pimtë utpetatëën kiri
ëakök omën pouröa kön nawiin wë utpet
yaautëën kiri ë yeëa. 8 Omën pötа songönte
Ngëëngk Pulöök epël pet yaalni. Kaata
ka tomökë pöt, poë koröpö utaan ngëëngk
panë tuptak ilapena kanö naaröön yaë.
9 Poë koröp ka pöt, peene yangerak wë
epta ökötPötak, omnant Anutuun kiri
wiire ar ë pël yaaö pötak omën Anutuun
yaya yamëëauröa lupöt wotpil nemowas-
pan. 10 Pipët, iire kaömpre ngönënëën
koröp iirö pël yaaut. Koröpöökë yaaö pipot,
Anutuuk omnant pout ngolöp wasën këët
naaröön wiaan wiakaima.

Kristoë iitak kiri ëa

11 Kristo pi omën këët oröak wia pötа kiri
yaaö wotöök sak wë. Pël ëak poë koröp
ka yangerak wia pötak won, kë panë om-
naröak ök neraante kutömweri wia pötak
ilëak ya yamëngk. 12 Pim ngëëngk panë ka
pötak ilëa pötak memeere purmakaö iitar-
ing won, akun kopët nentak pimtë iitar-
ing ilaan pet ira. Pël ëak Anutuun kiri

yeem tiar utpetetakaan ent ë niulëa. Pöt kosang wiaapnaat. 13 Memeere purmakaö i pötre purmakaö ruupë es kosöt omën utpet ëak ngönënëën pangk naën yaauröa rangk lë mëak Mosesë ngön kosangtak kaalak ngönënëën ëëpënëak kölam moweseima. 14 Pël ëeimauröak Kristoë i weë panëëtak pötë yaaut il yewas. Anutuu Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmëën saun won wë pim iitere koröpö Anutu kiri mena. Pël ëa pötaanök Anutu wëwëapë inëën ëëpenaan pim iitak yok pangk tiarim lupöt iirak kölam niwesak mos yaaut wa moolapnaat.

Kristoë iitak sulöp ngolöpët taë wesa

15 Taptaanök Kristo pi wel wiin pötak tiar sulöp ngaantakël wë saun ëeiman pötakaan ent ë yanuulë. Pël yaë pötaanök Anutuuk pimëën yaö saurö pim wëwë kosangta mor kol kup niwia pöt öpenëak Kristo sulöp ngolöpta songön sak wë. 16 Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wiinak pangk ruup röak ëëpenaat. 17 Öp wëën mor koltaan ngön ëa pöt kosang nasëpan. Wel wiipna pötakëër ngön pöt kosang sëën këët orööpnaat. 18 Sulöp ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëën ngönöt kosang nasën ëan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëër ngönöt kosang seima. 19 Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaö ruurö möak iit wak i yaaptaring irikor ëa. Pël ëak këra isop mormorök pol sëpsëp ëp köp möaut wa tëak i pötë wariak ngön kosangötë pepatëëre omën pouröa rangk ke möeima. 20 Pël yeem epël ök mëëa. "I eptak sulöp Anutuuk ar ngar önëak ngön ë kosang wes nina pöt taë yewas." 21 Pël ëak poë koröp ngönën tupëtere kiri yawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima. 22 Yaap, ngön kosangötë ëa pöl omnant pout animaö iitak ke möön kölam sëpnaat. Ën animaö iit lë noolaan ëëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ë nanuulaan ëëpnaat.

Kristook tiarimëën kiri ëa

23 Kutömweri omën këët wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kölam wasëpënëak Mosesën mëëa. Ën këët kutömweri wia pötëën Kristo pimtok kiri ëa. Pim kiri ëa pöt kaö panëët yangerakëët il yewas. 24 Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këëta ökre was pötak neilaan ëa. Pi kutömweri öngpök ilëa. Pël ëak pörek Anutuu ëöetak wë tiarimëën kimang maim wë. 25 Kiri yaaö wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëëngk panë kaatak yeila. Pöt, pitëmtë iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaë. Ën Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpënëak neilaan. 26 Kristo pi pöröa ök talte yangera öröaurek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëën pimënt kara ëën utpetat ent ëëpënëak akun kopëtet tekeri öröa. 27 Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipenëak niiaurö. Pël ëak pöta rangk pim naë ngön yaatak orööpenëak niia. 28 Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri ëak wel wia. Pël ëaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak ent ëëpënëak won, pimëën kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën ëa

1 Mosesë ngön kosangtak omnant ëëpënëak ëa pipot om omën këët Anutu pim Kristoë öröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön pëënöt yaarö, kë panëët won. Pötaanök kiri yaaö wotöökörö pit ngön kosangöt ngaarëk wak krismaki poutë kiri rangkrangk yaëën omën pörek Anutuu naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë. 2 Pël ëanëën kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kölam sa talte pitëm utpetatön kön selap naën ëëpën. 3 Pël ëaap kiri yaaö pöt krismaki poutë yaaröön pitëm saunatön kön yawi. 4 Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

5 Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëëa.

"Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël
yaauten kaaö yaaup.
Pël yaaupök nim ngönte ngaarëk ömëak
möönre koröpö war wes yenangkën.

6 Animaö ulpëën kiri ar yaaöre utpetatëën
kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë
nasën yaaup.
7 Pël mëak ne kaalak epël mëëaut.
‘Anutu, ngönëntak nemëën ngön ëa pöl,
nim ngönte ngaarek ömëak yaarö.’ ”
8 Pi wet rëak epël mëëa. “Ni animaurö
kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö
yaaup, ma animaö ulpëën kiri ar yaaöre
utpetatëën kiri yaaö pöt elniipnaaten ya
kë nasën yaaup,” pël mëëa. Omnaröa kiri
wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta
wieëaul yaautak pi pël ök mëëa. 9 Pël
ëak yal menak nent epël mëëa. “Ne nim
ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mëeë
kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem
Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngolöp pöt
ulmëa. 10 Pötaanök Yesu Kristo pim Anu-
tuu ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim
iitere koröpö tiarim utpetatëën kiri ëautaan
Anutuuk kölam niwasën wë. Pötak kosang
wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangk yaë

11 Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri
ar ëeim wëëp pötak ketre saunat yok
pangk won newaspan. 12 Kristo pi pöt,
akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim ut-
petatëën kiri kosang wiaapnaat ëa. Pël ëak
kutömweri së Anutuu yaapkëël wel aisëak
wë. 13 Pël ëeë Anutuuk omën pimëën kööre
tok yaaurö wa pim iri moulmëëpnaaten kor
wë. 14 Pi akun kopëtet pim iitere koröpö
kiri ëën pötak omën utpetat won wesak
kölam wesa pörö wotpil niwesa. Pöt kosang
wiaapnaat.
15 Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëëngk
Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.
16 “Aköpök epël ya.
Akun ënëm orööpna pötak pitring sulöp
tëëma pöt epël.
Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak
könötë retëng ëën wiaapnaat.”
17 Kaalak yal menak epël ya.
“Ne pitëm saunatre utpetatön kön wi naön
ëëmaap.”
18 Anutuuk tiarim utpetat won wes pet ira
pötaan kiri yaauröak kaalak kiri ëëpna pöt
pangk naëpan.

Kön wi kosang panë wesak Anutuu naë sëpa

19 Karurö, Yesu pim tiarimëën wel wia
pötak kan të niwiin kas köpël ngëëngk panë
kaatak Anutuu ëöetak yok pangk ilapenaat.
20 Pöta kan ngolöp pöt pimtok kopëta wes
nina. Pël yeem pim wel wia pötak Anuture
omnaröa tekrak ngeröök wieëa pö ent ë
olaan wëwë kanöök ilapenaat. 21 Pël ëën
tiarimëën kiri ëa kaöap puuk Anutuu om-
narö tiarim kaö sak wë. 22 Pötaanök Anutuu
naë sëpa. Kristo pim iitak tiarim lupöt
kölam wasën utpetatë könömöt tiarim naë
won wiaan koröpöt i yaap ruru wontar-
ing iirën lup ompyaö wë kön wi kosang
panë wesak pim naë sëpa. 23 Anutu, om-
nant kup niwia pöp, yaap pöta këët nimp-
naap. Pötaanök lup selap naëngan tiarim
kup niwiin kön kosang wiak ök yak pöt
taë wak öpa. 24 Pël ëak tiar tol ëak nener
kaamök ëak lup sant elmëëre ompyaö ë pöt
ëëpen pël kön wiipa. 25 Pël ëeë omën naröa
yaë pöl ngönënë wa topötön kaaö ëënganëp
nenera lupöt kosang wasëpa. Yaap, Aköpë
waisëpna akunet temanöm yes pël kön wieë
weë panë ngentiak nenera lupöt kosang
wasëpa.

Anutuu Ruup kasëng mangkan

26 Tiar Kristoë ngön këët tekeri niwasën
wak wë ëwatring kaalak utpetat ëëpena pöt
pötëën kiri naëpan. 27 Omën Anutuun kööre
tok elmëëpna pörö pitëm utpetat om wiaan
pit pölöpring pitëm ngön ë pet irëpnaataan
kor wëën es nga panëëwesök kotak won
mowasëpnaat. 28 Omën namp Mosesë ngön
kosangöt ilap yariin omën naar ma naar
nampök itenak tekeri wesak pöt wiap
naalmëën möön wel wieima. 29 Ën ar omën
Anutuu Ruup kasëng yemangk pöpön kön
wiin tol yaë? Pi utpet kaö panë yaë
pötaanök kangut yok pangk öpnaat. Kris-
toë iit Anuturing yal ëëpenëak il olëa pötak
pim utpetat iirak kölam mowesa pöten pa-
sit wesak Pul komre kolap yaningkaun
ökre was yema. Pötaanök kangut öpnaat.
30 Tiar ngön epël mëëa pöpë songönten ëwat
wë. “Saunatë kangut yaaö pöt nem yaat.
Kangut nook ëëmaat.” Pël ëak nent epël wia.
“Aköp pi pim omnaröa ngön ë pet irëpnaap.”
31 Anutu wëwë pepapök pël ëa pötaanök tiar

pi kasëng menak wë pöt ngön ë pet irëpna pöten kas kaö panë ëëpenaat.

Kön wi kosang yewesautak kosang sak öpa

32 Ngaan arim kön wi kosang wesan pöten kön wieë. Akun pötak Anutuu ngönte wak wëën pötak arim lupöt ëwa elniin ngönënëën këlangön kat yawiem wiap nasën weë ngentiak ya mëneimaurö.
33 Akun nantë omnaröa ëöetak tau niulëak ökre was niak këlangön kat niwieimaurö. Akun nantë arim kar këlangön kat yawiauröaring wa meilak yeem këlangön kat wieimaurö. 34 Arim karurö wii kaatak wëën yaköm ëeimaurö. Ën arim kööre toköröak monere urömat kain yeön uröm kë kosangöt wia pël weseë ya kë seimaurö.
35 Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak weë. Pël ëënë pöt kë kësangët koirënëët. 36 Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö niia pöta këët önëën kosang sak weë. 37 Nem yeniak pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Akun kot pan nent wia pöt pet irën waisëpënëak yaë pöp teënt waisëpnaap, kor naöpan.

38 Nem omën wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wëwë kosangët öpnaat.

Ën narö kas ëak ne sëp newasën pöt kön wiin ompyaö nasën ëëpnaat.”

39 Tiar pöt, kas ëak Anutu sëp wesak kö nasënganëërö. Kön wi kosang wesak wëwë kosangët öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

1 Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Omnant yaö niiaut öpenaaten kön kosang wiire omën itnaangkënötön yaap wasö pël yaaö pöteparök erën ëën kön wi kosang yewesaut pël yaë. 2 Ngönën omën ngaan wakaimaurö pitëm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitën kön wiin ompyaö ëa. 3 Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk këmtak aan kutömre yang pout oröa pöt kön yawi. Omën ityaangk epot itnaangkënrekaan ket ëa.

Apelre Inokre Noa pitëm ngönte

4 Apelre nanëp Keen piarip pouwaar Anutuun kiri yeem Apel puukëër kön wi kosang yewesautaring pël ëa. Pötaanök Anutuuk Apelëëten kön wiin ompyaö ëën Keenëët il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri ëauten kön wiin ompyaö ëën, “Omën wotpilëp,” pël mëëa. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupë ngönte kat wieim wë.

5 Inok tapël kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pël ëa pötaanök pi wel nawiin öp wëën Anutuuk koirak kutömweri wak isa. Anutuuk pi wak isën omnarö ap wasën pitëm naë won ëa. Pim nawisën wëa pöten, ngönëntak, “Anutuuk piin kön wiin ompyaö ëa,” pël wia. 6 Omën namp Anutuun kön wi kosang newasën ëën pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaö naëpan. Pöt epël. Omën Anutuu naë sëpna pöp pi Anutu yaap wë omën piin ap wasö naë yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sëpnaat.

7 Noa piita tapël kön wi kosang yewesautaring wëën Anutuuk omën ënëm orööpnaaten wetete maan kat wia. Pël ëak Anutuu ngönte ngaarëk wak piire pim öngre ruurö öp sëpënëak wangaö ket ëa. Pim kön wi kosang yewesautak omën muntaröa kön wi kosang newasën yaaut war wasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak, “Omën wotpilëp,” pël mëëa.

Apramë ngönte

8 Apram piita kön wi kosang yewesautaring wë Anutuu ëëpënëak mëëa pöt ngaarëk wa. Anutuuk, “Yang nem nimpa pörekë së,” pël maan pim sëpna pören köpëlëpök ngönte ngaarëk wak köntak sa. 9 Omën suuröa yang maimerek wë pöl pi kön kosangtaring wë yang kup mowia pörek wakaima. Ënëmak pim ruure ëaar Aisakre Yakop piaripönta yang pör öpënëak kup mowiautak piarip poë koröp ka yaamöt ök rëak wakaima. Piarpim ëa pöl Apram piita pël ëeima. 10 Apram pi kutömweri ka kosang Anutuuk ök rëa pöök öpënëak kön kosang wieë poë koröp ka yaamöt ök rëak wakaima.

11 Sera piita kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak këët mampënëak kön wi kosang wasën kaamök elmëën kepring sak wila. 12 Pël ëa pötaanök omën kopëtap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupökaan ruure ë oröak ulöl sauröak kutömweri ariere i pisötë ök selap sak wë.

13 Omën piporö kön wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omën Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wë könötök kön wi kosang wesak ërëpsawi ëak pitëmtën kön wiak epël ëa. "Tiar yang eprek omën maimapë yangerak yaam wë kak panë sëpenaat," pël ëa. 14 Tiar ëwat wë. Omën ke pil ëa piporö pitëm ëa pötak yang pitëmtë panë nentakël sëpënëak ëa pöt pet yaë. 15 Pël ëaap pit pitëm yang sëp wesak sa pören kön wieëanëën kaalak sëpënëak kengkën kön wiak san tapön. 16 Pit yang pörek sëpënëak kön nawiin kutöm kaare yang ompyaurekël sëpënëak kent kön wieima. Pël ëa pötaanök Anutuuk pitëmëën ka kaö ompyaö naö ket ë menak pitëm piin, "Tenim Anutu," pël mapnaaten ëö naën ëa.

17-18 Anutuu Apramön morök elmëa pötak pi Anutuun kön wi kosang weseë pim ruup Aisak kiri ar ëëpënëak kopëta wesa. Anutuuk wet rëak, "Nim ruure ëarö Aisak pim naëaan orööpnaat," pël kup mowia. Pël ëautak Apram piin kön wi kosang weseë pim ru kopët tapöp kiri ar ëëpënëak ëa. 19 Pi, "Ne Aisak kiri ar ëën pöt Anutu wal ë ulmëëpna weit wia," pël wesaup yak ruup mënak kiri ar ëëpënëak yaëën Anutuuk nga maan sëp wesa pöt, ruup weletakaan wal ëëpna pöta ök ëa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

20 Aisak piita Anutuun kön wi kosang wesak wëaup yak pim ruaar Yakopre Isoon welaköt elmëak omnant ënëm piarpim naë orööpnaatön wetete ök mëëa. 21 Yakop piita kön wi kosang yewesautaring wë wel wiipënëak yeem pim ru ë Yosepë ruaarön welaköt elmëak pim sungköraö ë mök ëeë tok oriak Anutuun yaya mëëa. 22 Yosep piita kön wi kosang yewesautaring wë pim wel wiipna akunet temanöm yesën Israel omnarö pit ënëmak Isëp yanger sëp wesak kaalak pitëmtë yangerak sëpënëak mëak pim kosat wak së weerëpnaata ngönte ngan rë mena.

Mosesë ngönte

23 Moses oröön pim ëlre pepaar piaripta Anutuun kön wi kosang wesak wë yak yokotupön itaangkën ompyaö ëën omën omp aköpë ngönten kas naën ëlëëp wiak wëën ngoon naar namp ëak won sa. 24 Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë kaö sak wëën omnaröak piin, "Peroë koontupë ruup," pël yemaan yapin kaöet öpanëak kaaö ëa. 25 Pi utpetat ëak akun kotte ërëpsawiaring öpnaaten kaaö ëën pim kar Anutuu omnaröak yal ëak pitring këlangön kat wiipënëak kön wia. 26 Pël yeem pim Kristo Anutu yaö mëëaupëën yak, "Nem utpeta sak ëëma pötak monere urömm Isëp yangerak wia pöt il yewas," pël kön wia. Pöt pi ënëmak Anutuuk kang ompyaut mampnaaten kön wieë pël ëa. 27 Moses pi kön wi kosang yewesautaring wë Anutu omnaröa itnaangkënëpön könöök itenak taë wesak yang omp aköpë nga elmëëpnaaten kas naën Isëp yanger sëp wesak sa. 28 Pi Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omnaröen ensel yokot wetëërö mëmpna pöp pitëm naë newaisën mait elmëëpënëak maan mait sëpsëpörö möak iit ka kanötë ke möa.

Omën munt naröa kön wi kosang wesauta ngönte

29 Israel omnarö pitta kön wi kosang wesak wë yak Isëp yanger sëp wesak i kaö Köp Möauuk oröön kaö ilën yang yaaprak ëngk komuntakël sa. Pël ëën Isëp nga omën pitëm ënëm saurö tapël ëëpënëak yaëën iimpel kaalak wais ngep ëak wa mëa. 30 Ënëmak Israel omnarö pit tapël kön wi kosang wesak wë këtt 7 pötë öngpök Yeriko kaöökë ëmöök wirö taap ëak seimën këll ëmö töóla. 31 Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omën naar ëlëëp Yeriko kakën ëwat sëpënëak ityaangkën ngöntre kar elmëak kaamök elmëa. Pël ëën Israel omnaröak omën Anutuun kön wi kosang newasën ëaurö yamëngkem pi namëngkën ëa.

32 Ne wali wesak niam ma? Pangk pël naëngan. Kitionre Parakre Samsonre Septaare Tewitre Samuelre tektek ngön yaaö omën pörö pitëm ngönöt niamaatep akun won. 33 Om kot epët pëën niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesak wotpil yewesa yaat panë wesak mënak Anutuu kup mowia pöta këët wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö, 34 es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem weë panë ëak yang kaö nantëërö waö ë yamëaurö. 35 Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesak wëën pitëm ru wel wiaurö wal ëën koira. Ën omën narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt utpet mowesak, “Anutu kasëng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal ëak wëwë ompyaut öpnaataan kat nemowiin ëa. 36 Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momöak seenötring tëak wii kaatak moulmëa. 37 Narö pöt, këlmomöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpre ulpëën won pol sëpsëpre meme koröpöt wetak këën yaköm ë sak wëën utpet yemowasën këlangönë rangk wakaima. 38 Pël yaalmëën omën pörö ompyaö panëëröak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö ëën waö ë momëën repak yang omën wonötëëre rosiratë köntak pentak ë yesem këlöngöpre yang öngöpötë wakaima.

39 Omën pörö kön wi kosang yewesautaring wëën Anutuuk itaangkën ompyaö ëa. Pël ëaap yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këët nokoirën ëa. 40 Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmënt pëën won, tiar pourö elniipënëak kön wia. Pötaanök wet rëak ompyaö nemowasën ëa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

1 Tiar pöt, omën ngaan kön wi kosang yewesautring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm ënëm ëëpenaan könömötre utpetatök wii ket ëak nitëak wë epot ent ë olëak weë ngentiak kan Anutuuk sëpenëak yenia pöök sëpa. 2 Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës rë yaningk. Pël ëak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök këlangön kat wi pet irak ya kë sak ërëpre sawi ëëpnaaten kön wieë kosang sak këra yetaprak këlangön kat wiak ëö mongawisa pöten kön wiin pasit pël ëa. Pël ëaup peene pöt, kaö sak Anutuu mor yaapkëësiil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

3 Saun omnaröak Yesuun kööre tok yaalmëën weë sak wakaima pöten kön wieë arim lupöt wiapre kor ëëngan. 4 Ar utpetat ëënganëak weë ngentieim wë. Pël yaëën omnaröak këlangön kat niwiin wel nawiin ëaurö. 5 Anutu pi ar pim ruurö pël weseë ngönëntak arim lupöt kosang niwasëpënëak epël yenia pöten kön wieë.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasën kön wiin irepan.

Këlangön kat niwiin nim lupmer wiap sëpan.

6 Pöt epël. Aköp pi omën pim lup sant yaalmëaurö wotpil yemowas.

Pël ëak ru yemowesaurö wotpil sëpënëak yamöaup.”

7 Anutuuk ar wotpil sënëak yanimöön wiap sënganok. Pöt pi ar pim ruurö pël weseë pil yaalni. Ma ru talëp pepapök pës nemomöön yeëa? 8 Won, peparö pitëm ruurö pës möak wotpil mowas yaë. Anutuuk ar pël naalniin yeëa talte pim ru panëërö won, kain ruurö pël apen. 9 Ar kön wieë. Tiarim pep yangeraköröak möak wotpil yaniwasën pitëm ngön ngaarëk wa yeë. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapë ngönte ngaarëk panë öpena pöt pangk ëëpnaat. Pël yeem ompyaö öpenaat. 10 Pit akun kot nent pitëm könöök möak wotpil niweseimaut. Ën puuk tiar ompyaö wë pim ök kölam sëpenëak pil yaalni. 11 Wotpil yaniwasën ya kë nasën ya këlangön kön wi yeë. Ënëmak wotpil niwasën wëën kosang sauröa naë këët orööön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutuu kentöökë ënëm ëëpa

12 Ar pöt, Anutuu ënëm ëëre yaat mëmpö
pël ëënëëtaan ingre mor kël wauröa ök
weëre kosang won yaaurö. Pötaanök
kosang sak weë ngentieë. 13 Omën ing kël
wauröa ök yaaurö arim ënëm yeem wiap
sak utpet ëëpanëën ompyaö sëpnaan wotpil
wesak weë.
14 Kosang sak omën pouröaring mayaap
wë lup kölam wesak weë. Lup kewilring
öpena pöt Aköpön itnaangkan. 15 Arim
naëaan namp Anutu kasëng menak pim
komre kolap elmëëpnaat naön ëëpanëën
ngarangk ëeë. Pël ëak arim tekrakaan
namp kar kapangmentë ök sak wë amail
ëak nikoën utpet sënganëën ngarangk këëkë
ëak weë. 16 Pël ëak arëkaan namp Iso pim
ök öng nga yeem ngönën sëp waspanëën
ngarangk ëeë. Iso pi ngaan pim nangapön
epël mëëa. “Ni akun kopët eptak kaömp ar ë
nampë pöt nook pepa mor kol ru wetëëpë
yewaut wa nimpaat,” pël mëëa. 17 Ar pim
ngönte ëwatörö. Ënëmak pim pepap wel
wiipënëak yaëën welaköt elmëak mor kolut
mampënëak maan pepap kat nemowiin ëa.
Pi pepapök welaköt elmëëpënëak ing ëaap
ngaan utpet ëaut wa moolapna kante won
ëën pomp ëa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuu kak yaarö

18 Ar peene pöt, arim ëaröa ëa pöl Sinai
rosir pangk mor wëëre mësël ë pël ëënë
pöök së naaröön. Ngaan pit Sinai rosir-
aöökë iri wëën es wëlëng kaö yokotön
uröam wariak koö olëak wieë kent kaö
yamöön 19 kuup ngön yaan Anutuu ngönte
kat wia. Pël ëak pit kas ëën Mosesën kaalak
muntat apanëak Anutuun ök mapënëak
mëëa. 20 “Omën pëën won, animaö nampta
rosiraöök ing mësaan pöt kël möön wel
wiip,” Anutuu ngön pël mëëa pöt kaalak
kat wiipanëak kas ëën mëëa. 21 Omën pöt
öröeim wëën Mosesta kas ëak epël mëëa.
“Ne kas kaö ëën reireë yaur.”
22 Ar rosir ke pëlöök öröak omën
pölöpringöt itnaangkën ëaurö. Saion rosir,
Anutu wëwëap, pim ka kaöaö Yerusalem
kutömweri wia pöök öröak omën ompyaö
panëët itenaurö. Pël yeem ensel ërëpsawi
yaauröa wa top kësangöökre 23 omën Anu-
tuuk wet rëak ru wesak yapinöt kutömweri
retëng ëa pöröa wa topöökta öröaurö. Pël ëak
Anutu omën pouröa ngön ë pet irëpnaapre
omën piin kön wi kosang wasën wotpil wes
pet irauröa könöröa temanön saurö. 24 Pël
ëak Yesu, sulöp ngolöpët Anuture omnaröa
tekrak tëa pöpë naë saurö. Apel mëngkën
wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk
itenak kangit mena. Pël ëautak Yesu wel
wiautak pim iit il yengentiin Anutuuk
itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim
iitak Apelëët il yemowas.

Anutu pi kutömre yang pout ëtëp elmëëpnen ëa

25 Ar Anutu ngön ök ni yaë pöp kasëng
mengkanëën ngarangk ëeim ön. Ngaan
Mosesë yangerak wë ngön ök mëëa pöt
wa olaan kangut orö morëaup. Peene
pöt, kutömweri wë ngön ök niaim wëën
pi kasëng menak tol ëak kangut nokoirën
ëëpen? 26 Ngaanëër pi ngön yemaan yanger
ëtëp ëaup. Peene pöt, pi kup niwiak epël
yenia. “Ne wë ënëmak kaalak yanger
pëën won, kutömre yang pout akun kopët
nent ëtëp elmëëmaap.” 27 “Kaalak akun
kopët nent ëtëp elmëëmaap,” pël ëa pöt
ëtëp elmëën omnant pim ket ëaut pout kö
sëpënëak kön wiak ëa. Kö sëën pangk ëtëp
naëpanëët öröak kosang wiaapnen ëa.
28 Anutuuk wa ngaöök nimëën pim omën
ompyaö nimpna pötë pep sak öpena pöt
ëtëp naëpanëët kosang wiaapnaat pötëën
piin yoöre ërëp maim öpa. Pël ëeimeë
kasinkasin ëak karangkin elmëak pim kön
wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa.
29 Pöt tol ëën? Anutu tiarimop pi esuwesi ök
omnant pim kön wiin pangk naën ëëpnaat
kö wasëpnaap.

13

Anutuuk kön wiin ompyaö yaauta ngönte

1 Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup
sant elmëeim ön. 2 Omnarö maimerekaan
yewaisën sant elmëënëëten kat kolngan.
Ngaan omën narö pël yeem enselöröen
köpël wë omën yaapörö wesak sant elmëa.
3 Arim kar wii kaatak moulmëa pöröen
kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant
elmëën. Pël ëak arim karurö këlangön kat
yawi pöten kön wiin ar pourö këlangön kat
yawi pël weseë sant elmëën.

4 Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö
ëëp utpet wasngan. Omën öngre omp nga
ëëre öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë
pörö Anutuuk kangut mampnaarö.
5 Arim lupöt monere urömatëën kentre
kaur ëëpan. Omnant arim wia pötön kön
wiin pangk ëëp. Pöta ngönte Anutu pi
ngaanëër epël ëa.
"Ne ar sëp naniwasngan.
Kasëng nanimangkan."
6 Pël ëa pötaanök tiar kön kosang wieë epël
apenaat.
"Aköp pi kaamök yaalnëaup yak
ne kas naën ëëmaap.
Omën nampök pangk utpet naalnëëpan."

Ngönën ök niiaut wak wë Yesuu ënëm ëëpa

7 Arim wotöök rëak Anutuu ngönte ök
niak rë niuleimauröen kön wieim ön. Pël
ëak wëwë taltak wë wel wia pöten kön wieë
Yesuun kön wi kosang weseima pöl ëeim ön.
8 Yesu Kristo pi ngaan wakaimaupök wë
wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopëtalte.
9 Pël ëa pötaanök ngönën maim ke nentere
nent kat wiin pötök wer niön Anutuu kanö
sëp wesak maimaöök sëngan. Pim komre
kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang
wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk
ëëpnaat. Omnant yenautë ngön pasutök
pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël
yaaurö kaamök naalmëën ëa. Pötaanök
ngönën maim ke pipot kat wiingan.
10 Kristo tiarimëën kiri ëa pöp kaamök
elniipënëak tiarim naë wë. Pël ëaap Yuta
omën yangerakë ngönën tuptak animaurö
kiri ar yaaö pörö yok pangk pim naë
sëën kaamök naalmëëpan. 11 Kiri yaaö
wotöökörö pit animaurö möak iit pëën
omnaröa utpetatë saunatëën kiri ëëpënëak
ngëëngk panë tupta kakaatiitakël wak
yesën këërö kaöökë wilëngkëël esuwesi
mereim wë. 12 Pël yaëën Yesu piita
tapël pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam
niwasëpënëak kaöökë wilëngkëël möön
wel wia. 13 Pël ëa pötaanök tiarta kaöökë
wilëngkëël yes pöl Yuta omnaröa kiri
yaaut sëp wesak piiring wë pim ëö sa
pöl ëëpa. 14 Pöt yang eprak ka kosang
naö won. Pötaanök ënëm ka kosang
tekeri wasëpnaöön kön nganngan ëeim wë.
15 Pötaanök Yesu tiarimëën kiri ëa pötaan
tiarök kangiir tiarim yaya yamëëautak
Anutuun kiri elmëeim öpa. Yaap, tiarim
këmötök pim songönte tekeri wasëpa.
16 Neneren sant wesak kaamök yaaut
kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri
yaauta ök ompyaö ëëpnaat.
17 Arim wotöököröa ngön ngaarëk ye-
weem pitëm ikanöök ön. Ënëmak pitëm
ya yamëngkauta këët Anutuun ök map-
naarö. Pötaanök pit arim könre lupöt
kosang sënëak ngarangk elnieim wë. Pël
ëën ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya
ompyaöring ya mëneim öpnaat. Pël naën
yaëën pöt ya utpetaring ya yamëngkën
pötak tolëël kaamök elniipën? Won.
18 Ar tenimëën Anutuun kimang maim
ön. Ten tenim lupötön kat men ëën Anu-
tuu ëöetak wotpil wë kët ël epotë pim
yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë.
19 Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak
ök maan kaalak wes nemëën arim naë
teëntom waisumëak kosang panë wesak ök
yeniak.

Kimang ngönte

20 Anutu mayaapta pepap puuk tiarim
Aköp Yesu, sëpsëp ngarangk kaöap,
pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang
wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan
wal ë moulmëa. 21 Pi tapöpök pim kentöökë
ënëm ëënëën omnant ompyaö ke nentere
nent nimp. Pël ëak pim kön wiin ompyaö
yaaut Yesu Kristoë weëre kosangöök arim
lupötë war wasëp. Pim naë yayaatakaan
yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

22 Karurö, ne kosang wesak epël yeniak.
Pep retëng ë yaningk epët kotte. Pötaanök
pepanöm ngön epët këëkë wesak kat wieë.
23 Ar kat wieë. Tiarim karip, Timoti, pi wii
kaatakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt
waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën
itaampunaat.
24 Arim ngönënë wotöököröere Anutuu
omën pouröen yoöre ërëp yemak pël ök
man. Kar Itali yangerakaan wais wë
eporöakta arën yoöre ërëp yenia. 25 Anutuu
komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 20 ma 30 pël won sëën Sems, Yesuu nangapök, pep epwer retëng ëa. Sems pöp, pi Yerusalem kakë ingre morörö ngarangk ëak wëa. Pim epwer pöt, ingre mor yang kaö nantë repak sa pöröaan wëwë ompyauta ngönte ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1*
Kön wi kosang yewesautere ëwat ngönte *1:2-8*
Monere urömaring wëaare won wëauta ngönte *1:9-11*
Morök yaauta ngönte *1:12-18*
Anutuu ngönte kat wiak ënëm ëëpenaat *1:19-27*
Mööngkraar kangk ëëngan pöta pepanöm ngönte *2:1-13*
Kön wi kosang yewesautere pöta këët *2:14-26*
Yangapöökë ngönte *3:1-18*
Yangerakë omnantëën kent yaauta ngönte *4:1–5:6*
Ngön mëët *5:7-20*

1 O Anutuu omën repak saurö, ne Sems Anuture tiarim Aköp Yesu Kristoë inëën ru saupök pep epwer retëng ë ninak yoöre ërëp yeniak.

Tiar moröktak kosang yanuwas

2 Nem karurö, morök ke nentere nent arim naë yaaröön pöt, “Ompyaö yaë,” pël wesak ërëpsawi ëën. 3 Ar ëwat wë. Morök ke pilöt yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taë sëën arim lupöt yok pangk kosang sak morökötë önëët. 4 Pël ëën arim naë kosang sak wëauta këët këëkë oröop. Pël ëën ngönënë omën nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önëët.

Kön won ëën pöt Anutuun kimang mapa

5 Arëkaan omën namp kön won ëën pöt Anutuun kimang map. Pël ëën pi omën pouröaan nga naën kësangën yaaupök kön koir mampnaat. 6 Pël ëëpnaatak pi kön selap naënëpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omën namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt këraamenti kent möak wak nalaan nal yaë pöta ök ëëpnaat. 7-8 Omën ke pilëp kön naörarring wë pim omnant yaautön ëngk ma e yewesaup. Pël yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiipan.

Omën mon wonöröere mon wieëauröa ngönte

9 Tiarim kar ngönën kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönëntak wak isak yaauten kön wieë ërëpsawi eim öp. 10 Ën tiarim kar namp monere urömkësang wieëaupök pöt Anutuuk piin wak irëak mapnaaten kön wieë ërëpsawi eim öp. Këra puutë lëngë yes pil won sëpnaat pötaanök. 11 Këra puut weerak wëën këtëp aprak nga panë maan koö möak ngentiak pitëm köp möeëa pöt ngaap sëpnaat. Pipta ök panë omën omnant kësang wieëaupta muntat öpënëak ya yamëngkem kö sëpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

12 Omën morököt pim naë yaaröön wiap nasën ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. Morököt pim naë yaaröön ke ur moolaimeë lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wëwë kosang omën piin lup sant yaalmëaurö mampënëak kup wia pöt kangiir mampnaap.

13 Omën namp morököt pim naë yaaröön pöt, “Anutuuk morök epël yaalnë,” pël naën ëëpnaat. Anutu pi utpet ëëpënëak morök yaalmëa pöt wonöp. Pi omnarö utpet ëëpënëak morök naalmëën yaaup. 14 Pël yaaupök omën namp pimtë koröpöökë kentre kauratök wer moön wii ket ëak motëak pötök morök yaalmë. 15 Pël ëën koröpöökë kentre kauratë këët utpetat. Utpet pöt kaö sëën pötë këët wel yawiaut.

16 Nem kar panëërö arök, “Anutuuk tiar utpet ëëpenëak morök yaalni,” pël wesak ëngk ma e wasnganok. Pi pël naën yaaup. 17 Omën ompyaöre wotpil pout Pep kutömweri wëaup pim naëaan yewais. Pi ëwa mopöök wia pötë pepapök wes mëën iraan yeö. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi irikor naën, ompyaut pëën yaalniaup. 18 Anutu pimtë könöök pim ngön këët tiar ninak pim ru nuwesa. Pim omën ket elnia pourö pël elniipënëak kön wiak tiar wet rëak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ënëm ëëpa

19 Nem kar panëërö, ar omën epëten ëwat
seë. Ar pourö ngön ök yeniaan këëkë kat
wiin. Pël ëak ngön kangut teënt manganok
wet rëak kön wiakök man. Pël ëak nga teënt
elmëënganok. 20 Tiar ngaare ser yaalmëem
omnarö kaamök elmëën wëwë wotpil naön
yaëën Anutuuk kön wiin ompyaö naëpan.
21 Pötaanök utpet yaaut arim lupötë kaö sak
wëwëat kewil yengawis pöt kërë moolaë.
Pël ëak arimënt wak irëak wë ngön Anutuuk
arim lupötë nuwia pöt ngaarëk weim weë.
Ngön pöt ngaarëk yeön Anutuuk utpete-
takaan kama niöpnaat.

22 Ën arimtë lupöt morök elmëak Anu-
tuu ngönte kat pëën mowiinganok kat
wiak ënëm ëën. 23 Omën namp pi Anu-
tuu ngönta ënëm naën kat pëën mowiipna
pöp pi könitweri këëre wot kan ityaangk
pöta ök ëëpnaap. 24 Pi pim këëre wot kan-
ten könitweri itenaupök së tapëtakëër kat
kolöpnaap. Pöta ök omën Anutuu ngönte
kat pëën mowiipna pöp ngön pöt teëntom
kat kolak pim utpet yaaut sëp newaspan.
25 Ën omën Anutuu ngön kosang ompyaut
utpetetakaan ent ë yanuulë pötë pëën ite-
nak kat nokolön këëkë itenak itneim wë
pim ityaangkaö pötë ënëm eim öpna pöp pi
wëwëetak wëën Anutuuk ompyaö elmëën
ërëpsawi ëëpnaap.

26 Omën namp pimtën ngönëntak wëaup
pël weseë pim këmët ngarangk naën wë pöt
pimtë lupmer morök elmëën pim ngönën
yaaö pöt mos ëëpnaat. 27 Tiarim ngönën
yaauta këët Anutuuk kön wiin ompyaö
sëpna pöt epët. Ru wamërre öng kapirörö
kaamök elmëëpenaatere yangerakë om-
naröa utpet yaautök utpet niwaspanëën
ngai ëëpenaat pöten pi kön wiin ompyaö
sëpnaat.

2

Tiar omnarö neneraan sant yeem narö kasëng mangkan

1 Nem karurö, ar tiarim Aköp Yesu
Kristo, ëwa pepapön, kön wi kosang yewe-
sauröak omën isaare irëaurö mööngkraar
kangk elmëënganok. 2 Ar ngönën tuptak
wa top ëak wëën omën naar, namp
ë rangi ompyaut ëak ulpëën ompyaö
retëngretëngëp mëaup, namp omnant
won ulpëën sëparëp mëaup, piarip wais
yeilaan 3 ar omën ompyautringëp piin
sant mowesak, “Kaöap, ur ompyaö eptak
wais wel aisa,” pël mëak omën omnant
wonöp piin sant nemowasën, “Nimëën
urte wonok pirek taua,” ma “Nimëën urte
wonok nem ikanöök e yangerak eprek wel
aisa,” 4 pël manë pöt ar kön wiin ompyaö
ëëpën ma? Won, utpet ëënëët. Ar omnarö
kön utpetatring kom elmëën Anutuuk kön
wiin pangk naën ëëpnaat.

5 Nem kar panëërö, kat wieë. Omën
yangerakë omnaröak kön wiin pasurö pël
yaë pörö Anutuuk piin kön wi kosang
wesak pim wa ngaöök yamëautak ilapënëak
yaö mëëa. Pim wa ngaöök yamëaö pöt
omën piin lup sant yaalmëauröen kup
mowia. 6 Ën ar pöt, omën omnant wonörö
ëö yemengkaurö. Ar kön wiin talöröak
utpet yanuwas? Ma talöröak ngön yaatak
yanuulë? Omën omnant wonöröak pël
naalniin kësang wieëauröak yaalni. 7 Pël
yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk
wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol
ëën pitën wak isak yemak?

8 Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang
nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëën lup
sant yaën tapël nim karipëënta elmë.” Ar
ngön kaö epët ngaarëk önë pöt ompyaö
ëëpnaat. 9 Ën ar omën isaare irëaurö om-
nant mööngkraar kangk elmëënë pöt ut-
pet ëën ngön kosang pötak ar ngön wa
yoolëaurö pöt pet elniipnaat. 10 Omën
namp ngön kosangöt ngaarëk yeweem lup
kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön
wiin omën pout wa yoolëauröa ök sëën
kangut mampnaat. 11 Pöt epët. “Ni öngre
omp wëwëet kom ëënganok,” pël ëa tapöpök,
“Ni omën mëngkanok,” pöteta ëaup. Pötaanök
ar öngre omp wëwëet kom naën wë omën
namp mëmpunë pöt Anutuu ngön kosangöt
wa olanëët. 12 Pël ëën Anutuuk akun
kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom el-
niipnaat. Ngön kosang ngolöp pötak ut-
petetakaan ent ë nuulëa. Pötaanök ngön
kosang pöten kön wieë ompyaö wesak ngön
aöre wëwë wë pël ëeë. 13 Omën namp
muntaröaan yaköm naalmëën yaaö pöp
Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm
naalmëën ëëpnaap. Ën namp muntaröaan

yakömyaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yakömyaalmëën kas köpël tauaapnaap.

Tiar omën ompyaut naën, kön wi kosang pëën wasëpena pöt mos ëëpnaat

14 Nem karurö, omën namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesaup,” pël yeem muntarö kaamök elmëëre ompyaö elmë pël naën ëëpna pöp, pötak kaamök elmëëpën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke piptaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan. 15 Kar namp ulpëënre kaömpötëën ap yewasën pöt 16 arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëën ulpëënëp mëak kaömp nak kep ëëm,” pël yamëem koröpöök kaamök naalmëën ëën pangk ëëpën ma won? Pangk naëpan. 17 Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaut. Tiarim pël yaaö pötakëër wiaan pöt këët oröön ompyaö naalmëën ëëpena pöt kön wi kosang yewesaut mos ëëpnaat.

18 Pël ëëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omën namp kön wi kosang yewesautaring wëën namp omën ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangiir epël memaap. Ni omën ompyaut naën ëëmë pöt tol ëak Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëën pöt pet ëëm? Pël naëngan. Pël ëëmëëtak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewasautaring wë pöt pet elniipnaat. 19 Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëëtak pöt pëën pangk naëpan. Pöt urmeraröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas ëak reireë yaur. 20 Ni ëwatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëën pöta këët omën ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaan pet elniimaap.

21 Kat wieë. Tiarim ëap Apram pi tol yaëënak Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël mëëa? Pöt epët. Pi ngaan Anutuu ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmëëpënëak ëa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. 22 Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi kosang wesak wë omën ompyaut ëa. Pi kön wi kosang yewesautaring wëën këët oröön omën ompyaut ëa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kë ëa. 23 Pël ëën, “Apram Anutuun kön wi kosang wasën pim pël ëa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilëp pël sa,” ngönëntak ngön wia pipët kë oröa. Yaap, Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëak piin ngönt kip mëëa. 24 Pötaanök ar pourö kat wieë. Anutuuk omën namp pim kön wi kosang yewesautaan pëën won, omën ompyaut yaautaanta, “Wotpilëp,” pël mapnaat. 25 Apramë ëa pöl öng omp nga yaaö namp Reap piita tapël omën ompyaut yaëën Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. Pöt pi Israel omën ngaan Yosuaak yang ngaakëren ëlëëp itenak waisëpënëak wes mëën sa pöaar sant mowesak kaamök elmëak wes mëën kan muntaöökël sa. Pël ëën pim ompyaö ëa pötaan Anutuuk pël mëëa. 26 Epëten kön wieë. Tiarim koröpöök könöp won ëanëën wel wian tapön. Tapta ök tiar kön wi kosang yewesautaring pëën wë omën ompyaut naën ëëpena pöt tiarim kön wi kosang yewesa pöt sokutë ök ëëpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk ëëpa

1 Nem karurö, arëkaan selap rë yaula ya omën sënganok. Kat wieë. Anutuuk ënëmak ingre moröröaan sapsap wël yeem rë yaula ya omnarö tenimëën kaö wesak wël elniipnaat. 2 Tiar pourö omnant ëëpenëak utpet ke nentere nent yaaurö. Omnarö tiarim këmötök utpet nent naën yeëan talte omën ompyaö panëëröak tiarim koröpöt ngarangk ëëpen. 3 Pol osopë kan yesaut ngarangk yeë pöt tiarim kentöökë ënëm ëëpënëak wii kotu pim këmtak kapul yemoulmë. Pël ëak wii pö wer yeön osöp pim kepönö pokol ëak omnampë sëpënëak kön wia pöök yesaup. 4 I kaö wangaöönta kön wieë. Wangaööta kësang panëëmpel. Pël ëaatak kent weëre kosangöök möak mök ëën i kaöök yesau. Ën wangaöök moröak së pëlpël yaaö pöt kot panëët. Ngarangkëpök pötak moröak lup nentakël ko wiak sëpënëak kön wiipna pöt yok tap pantak së moulmëëpnaat. 5 Tiar omnaröa yangapöökta tapël yaë. Yangap pö kotuuk aan omën kësangöt oröopnaat.

Ën epëten kön wieë. Omën namp es ngëpöpët il olaan pöt kaö panë sak kosangre koinöt kot won sa yaë. 6 Pël wiaatak tiarim yangapö esuwesi ök. Pipöök tiarim koröpöök wë kaip tiktik ëak ngön utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaë. Yangapöök ngön utpetat yeem es ket ëak kotak omnaröa wëwëat utpet yewas. Utpet yewas pöta weëre kosang pöt Setenök yaningk. 7 Tiar animaö reraö ke nampre namp kosangöökaanre i kaöökaan, imënre intre kamal pörö wak wiap wasëpenëak pöt pangk pël ëëpenaat. 8 Pël ëëpenaatak talëpök yangapö wiap wasën ngön ompyaut apën? Pangk pël naëngan. Kamalöp pim këmtak welakre kakamöt wiaan kant nimëngkën wel yawi pöta ök tiarim yangapöök ngön utpetat yeem omnarö utpet yewas. 9 Yangap Aköp tiarim Pepapön yaya aim wë tapöök kaalak omën Anutuuk pimtë ök panë wesak ket ëauröen utpet wesak yaaurö. 10 Anutuun yaya ngön yamëëautere utpet wesak yaaut yangap kopët tapöökaan yaarö. Pötaanök nem karurö, wëwë korar pipël wëën pangk naëpan. 11 Epël kön wieë. I kölok kopët nentakaan i yaapmerre kakam yaaumer yaaröa ma? Won. 12 Karurö, ar kön wieë. Yok pangk këra kemmentök muri ulöp utöpën ma? Ma wii neweëëk yok pangk kem ulöp utöpën ma? Pöta ök panë i yaapmerta kakam yaaumeriaan naarööpan. Pël wiaap ar tol ëën yangap kopët tapöökaan ngön utpetere ompyaö pout aim. Pöt pangk naëngan.

Ëwat ompyaut Anutuuk yaningk

13 Arim naë omën narö könre wetete ompyaut wieë omën ompyaöre utpetat kom yaëën pöt pitëm wëwë ompyautök pit kön ompyaöring wë pitëmënt wak irëak omnarö wiap yemowesa pöt tekeri wasëp. 14 Ar omnantëën war yeem omnaröaan lup utpetaring wë arimtën wak isak, “Ten kön ompyautaring wë,” pël angan. Pël anë pöt kaar anëët. 15 Pitëm kön ke pöt Anutuu naëaan won, yang omnaröa naëaan waut. Pitëmtë könöökë ënëm yeem Setenë kön yawia pöl yaaurö. 16 Omnantëën war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaalem utpet ke nentere nent eim önëët. 17 Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëëtak könre wetete ompyaut Anutuu naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kölam önëët. Pël yeem omnaröaring lup yal ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëët. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëën elmëënëët. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëët. 18 Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap mowasën këët oröön wotpil wëaö pöt ulöl sëpnaat.

4

Tiar yangerakë omnantëën kent yeem pöt Anutuun kööre tok elmëëpenaat

1 Arim neneraan kööre tok yeem nga yaal pöta songönte tol ëënak yeë? Ar pourö koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem kööre tok ëak nga yaalaurö. 2 Ar omnant önëak kent yeem naön yaauröak omnarö mëmpunëëten kent yeë. Ar omnantëën war yeem pangk naöngan. Pötaanök neneraan kööre tok yeem nga yaalaurö. Ën omnantëën kentre kaur yeem Anutuun kimang nemaan yeëan. Pötaanök naningkën yaë. 3 Ar Anutuun omnantëën kimang yamëem pöteta naön yaaurö. Pöt tol ëën? Ar kön wotpil won, korar wiak wë omnant wak arim koröópöökë kentre kauratë ënëm ëënëak kimang yamëëan. Pötaanök naningkën yaë. 4 Utpetarö aë, ar öng nampë ompöp sëp wesak muntapë naë së wë pöta ök Anutu kasëng menaurö. Omën namp yangerakë omnantëën kentre kaur yeem pöt Anutuun kööre tok yaalmëaup. Ar pöten kön nawiin ma? Pötaanök yangerakë omnantëën kentre kaur ëënë pöt Anutuun kööre tok elmëënëët. 5 Ngön Anutuuk ngönëntak epël ëa pöt pas naën. “Anutu tiarim lupötë kön nuulëa pöröen pi kentre kaur kësang yaë.” 6 Pël ëak rangk komre kolap yaalni. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk omën pitëmtën wak isak yaaurö kasëng yemangkem pitëmtën wak irëak yaauröaan komre kolap yaalmëaup.”

7 Pötaanök ar arimënt wak irëak Anutuu ikanöök weë. Pël ëak Seten waö ëën sëp niwesak kas sëp. 8 Anutuu naë rë olaë. Pël

ëën pi arim naë panë wais ngarangk elniipnaan. Utpetarö, arim utpet yaaut sëp weseë. Kön selap yaaurö, arim könöt kopëtal wieë. 9 Arim utpet yaautön kön wieë yaköm ëak ingre ya ilak aim weë. Omën utpetatëën söm yaaut sëp wesak elere war eim weë. Pötëën ërëpërëp yaaut sëp wesak ya ngësring weë. 10 Pël ëeë Aköpë ëöetak arimtën wak irëak aim ön. Pël ëën puuk kaalak wak isak niapnaan.

Karurö kom elmëëngan

11 Karurö, ar neneren utpet wesak manganok. Ar arim karuröen utpet wesak mëak kom ëak, “Pit utpet yaaurö,” pël yamëem pöt, Anutu pim neneren lup sant ëëpenëak ngön kosang wesak niia pöten utpet wesak ëak, “Korar yaë,” pël manëët. Ën ar Anutuu ngön kosang pöten, “Korar,” pël manë pöt, ngön pöt ngaarëk naön arimtën kön wiin isën ngön ë pet yairauröa ök sënëët. 12 Anutu kopëtapökëër ngön kosang wesak niiaupök kom elniipnaap. Pimtok mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëën. Pangk pël naëngan.

Tiarimtën wak isak anganok

13 Elei, ar narö epël yaaurö. “Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë krismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat.” Pël yak pöröen epël niamaan kat wieë. 14 Ëlpamök arim naë orööpnaaten köpël wë. Arim wëwëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent oröak is lööla ëak won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëët. 15 Pötaanök, “Tiar ya epot mëmpenaat,” pël anganok ngön ke epël an. “Aköpë kentöök niaan pöt wëwëetak om wë ya epot mëneim öpenaat,” pël an. 16 Ar ngön pël naënöröak arim omnant ëënë pötön kön yawiem arimtën wak isak yaaurö. Arimtën wak isak yaaö pöt ompyaö naën yaaut. 17 Pötaanök omën namp ompyaö yaauta songönten ëwat wëak pël naën ëëpna pöt utpet ëëpnaat.

5

Omën monere urömkësang wieëauröa ngönte

1 Omën urömere kaar es kësang wieëaurö, ar këëkë kat wieë. Arim këlangön kat wiinë pöten kön wiak ya ngës ëën. 2 Arim urömere kaar es kësang pöt köt sëën poë koröpötta iwalöröak na pet irëpnaat. 3 Ën monatta polirang ëak kö sëpnaat. Pël ëëpna pöt arim mon pötön keimön ëak omnarö kaamök elmëak nemangkën yaaut tekeri wasëpnaat. Pël ëak esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monatön keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasëpnaat. Pöt peene yanger pet irëpnaat temanöm yesën ar monere urömatön keimön ëak kësang wa rongan ëak wë pötaanök. 4 Këëkë kat wieë. Inëën ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël ëauta sumat nemangkën, om ngön kaar maim wë. Pël ëën ar keimön elmëën inëën ru pöröak monat naön ëak kaaö ngön aan Aköp kutömweri wëaup kat wia. 5 Ar e yangerak wë kaömp kësang neimeë arim kentötë ënëm yaaurö. Pël yeem kaömp kësang nak polöröa ök kewis wiak wëën arim mën wel niwiipna akunet temanöm yes. 6 Ar omën wotpil yaaurö ngön yaatak moulmëak mënan. Pël ëën pit kangiir naalniin ëa.

Tiar këlangön kat yawiem ya wiapring Aköpë waisëpnaaten kor öpa

7 Karurö, pit pël ëauröak lupöt kosang sak këlangön kat wieimeë ya wiapring Aköpë kaalak waisëpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapë yaë pöten kön wieë. Pi omnant ngëntak këët orööpnaataan kor eim wë. Pël yeem lup kosang sak wë këtre kopi ëën orööpnaataan kor wëaup. 8 Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm panë sa. Pötaanök yaaweri pepapë yaë pöl ya wiapring weë.

9 Karurö, neneren kaaö ngön manganok. Anutu, ngön ë pet yairaup, waisëpënëak yaëën pël anë pöt ngön ë pet irak kangut nimpnaat. 10 Karurö, tektek ngön yaaö omën ngaan Aköpë yapintak pimtë ngönte aima pöröen kön wieë. Pitëm kööre toköröak utpet yaalmëën këlangön kat wieimeë ya wiapring ya mëneima. Pötaanök pitën kön wieë pitëm ëa pöl mëneë. 11 Tiar omën këlangön kat yawiem lupöt kosang sak wakaima pöröen kön wiin ërëpsawi yaë. Ën Yoop pim ngönteta kat yawiaurö. Pi

këlangön kësangöt kat yawiem lupre kön kosang sak wëën ënëmak Aköpök ompyaö elmëa pöten kat wiaut. Yaap, Aköp pi ya ngës kaö elniak sant panë yaniwas.

Ngön ë kosang yewesauta ngönte

12 Nem karurö, ngön niama epëten kaöet pël weseë ngaarëk ön. Arim ngönöt kosang wasënëak Anutuu yapintakël utak, "Anutuu ëöetak yaap yeniak," pël aöre omën nantë yapinötëël utak aö pël ëënganok. Won, ar omën nent ëënëak pöt om, "Mak, ne pël ëëmaap," pöt pëën an. Ën naën ëënëak pöt om, "Won, pël naëngan," pöt pëën an. Pël anë pöt Anutuuk kangiir nga naalniin ëëpnaat.

Omën wotpilëpök Anutuun kimang mapna pöt kaamök kësang elmëëpnaat

13 Arëkaan namp këlangön kat yawiem pöt Anutuun kimang map. Ën namp ërëpsawiaring wë pöt Anutuun yaya tan ap. 14 Ën namp yauman wak wë pöt ngönënë kaöaröen yas map. Pël ëën pit wais Aköp Yesu pim yapintakël i kolapët wa yemomëem Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang mapnaat. 15 Pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowasëpënëak kön wi kosang wesak piin kimang mapna pöt kaalak wal ë moulmëën ompyaö sëpnaat. Ën saunat wiaaneta ent ë moolapnaat. 16 Pötaanök ar ompyaö sënëën arim utpet ëaut neneren tekeri wesak mëak arimëntëën Anutuun kimang maë. Yaap, omën wotpil wëaupök kimang mapna pöt Anutuuk kaamök kësang elmëëpnaat. 17 Elia pi omën tiarim ök tapëlëpök Anutuun kopi nepelën ëëpënëak kosang wesak kimang mëëa. Pël ëën kopi nepelën wieë krismaki nentepar nent ngoon mor nas nasiaan namp pël sa. 18 Pël ëën pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin kopi kësang pan pelën këëre kaömp oröa.

Omën ngön këët sëp wesaurö kaalak mësak waisëpa

19 Nem karurö, arëkaan namp Anutuu ngön këët sëp wasën kaalak nampök lup kaip motiin ngön këët ngaarëk öpna pöten kön epël wieë. 20 Omën pim karip utpet yaauta kanöökaan lup kaip motiipna pöp pi kaamök elmëën Anutuuk saun omën pöp pim utpet pout won mowasën könöp wel nawiin öpnaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 34 pöta ök won sëën Pitaak ingre mor saö naröaan pep epwer retëng ëa. Pita pöp Yesuu ru 12 pöröakaan namp. Omën pörö omën naröak utpet mowesak pitën, “Utpet yaaurö,” pël mëëa. Pël ëënak Pitaak pit kön wi kosangtak taë sak öpënëak Yesu Kristoë ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitëm Yesuu wel wiak wal ëautere kaalak waisëpnaaten kön kosang wia pötaan këlangön kat yawiem kön wi kosang yewesaut këlok nasën ëëpnaat pël weseë retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-2*
Anutuuk utpetetakaan kama niwaut *1:3-12*
Wëwë kölam öpenaata ngönte *1:13-2:10*
Këlangön akunetak ingre mor sauröa ëëpenaat *2:11-4:19*
Ingre mor sauröa irëak inëën ëëpenaat *5:1-11*
Ngön mëët *5:12-14*

1 O Anutuu omën arim ka songönöt sëp wesak kas së Pontasre Kalesiaare Kapatosiaare Esiaare Pitinia yang pötëël repak wëaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omën saupök arimëën pep epwer retëng ë yaningk. 2 Ngaan Anutu Pep pim könöök pimëën kom ë nuulëën Ngëëngk Pulöök ngëëngk wes nuulëa. Pöt Yesu Kristoë ngönte ngaarëk wak wëën pim iitak i niirak kölam niwasëpënëak pël ëa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naë ulöl sak wiaap.

Tiar wëwë ompyaö kutömweri wia pöten kor eim wë

3 Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya maim öpa. Pim tiarimëën ya ngës kaö yaaö pötak Yesu Kristo weletakaan wal ë ulmëak wëwë ngolöpët nina. Pël ëën wëwë ngolöp pöt tiarim naë wia pötaan Anutuu kup niwia pöta këët öpenëak kön kosang wia. 4 Pël yeë pötaan tiar Anutuu mor kol yaö niia pöt öpenëak kor eim wë. Pöt kumkum ëëre köt së pël naënöt kosang wiaapnaat arimëën kutömweri wia. 5 Ar Kristoon kön wi kosang wesak wë pötaan Anutu pim weëre kosangöök ngarangk elnieim wë. Pël ëën akun kaöaö temanöm yesën pim utpetetakaan kama niwak ompyaö elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël ëëpna pöt kopëta wes pet ira.

6 Pötaan ërëpërëp yaaurö. Pël yaëën Anutuuk morök nant elniipënëak kön wiin pangk ëën pöt akun kot nent arim naë këlangön nant orööpnaat. Pël yaëën ërëpërëp ëën. 7 Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapët pöt tekeri wasëpnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songönte war yewas. Ën arim kön wi kosang yewesaö koolöt il yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasën Yesu Kristoë orööpnaatak Anutuuk ya kë sak yaya yeniem ë nirangiak ping wesak niapnaat. 8 Yesu Kristo arim itnaangkën ëaupön lup sant yaalmë. Peeneeta itnaangkën tapöpön kön wi kosang wesak ërëpërëp kaö yeë. Arim ërëpërëp pötak yangeraköt il yewasën pöten këmötök war wesak naëngan. 9 Arim ërëpërëp yaauta songönte epël. Piin kön wi kosang yewesautaring wë pötaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

10 Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipët, pim tektek ngön yaaö omnarö pöta songönte koirëpënëak ap weseima. Pël ëak Anutuu komre kolap nimpënëak ëa pöt war wesak pöta songönten këëkë kön nawiin ëa. 11 Kristo pim Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wë Kristo këlangön kat wiak kutömweri isak ëwaatak öpënëak mëëa. Pël maan pit, “Akun taltak ma ke tolëël yaëën Kristo pi pël ëëpën?” pël maimeë kangkkangk ëeim wakaima. 12 Anutuuk pitën, “Arim ya yamëngk epot kaamök naalniipan, omën ënëmak orööpnaarö kaamök elmëëpnaat,” pël mëëa pöta këët arim naë yaarö. Pitëm ya yamëngkem ngön war wesa pöt, Ngëëngk Pul kutömweriaan wes mëën irëa pöök omën narö kaamök elmëën ngön ompyaut ök niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö pöta songönte enselöröakta ëwat sëpënëak kent kön yawiitak pangk pël naën yaë.

Anutuuk ngëëngk öpenëak yenia

13 Pötaanök könöt wotpil wesak këëkë
ngarangk ëeim ön. Pël ëak Yesu Kris-
toë tekeri sëpnaatak komre kolap war was
nimpnaaten kön kosang wieim ön. 14 Ar
Anutuu ruuröak pim ngönte ngaarëk weë.
Ngaan ngönën köpël wë kentre kauratë
ënëm ëeiman pöta ök ëënganok. 15 Anutu, ar
pim ru sënëak yas niiaup, pim ngëëngk wë
pöl arta ngëëngk sak wë omnant ëën. 16 Pöta
ngönte ngönëntak epël wia. "Ne ngëëngk
wë. Pötaanök arta ngëëngk ön."

Yesuu iitak utpetetakaan ent ë nuulëa

17 Anutu, arim Pep pël mëak yaya yemak
pöp, pi omën isaare irëaurö, mööngkraar
kangk naalmëën yaaup. Pi tiar neenem
omnant yaautë ökök ngön ë pet irëpnaap.
Pötaanök yangerak önëël piin kasinkasin
elmëeimeë ompyaö ëeim ön. 18 Ar ëwat
wë. Arim ëere peparöa kanöököl wëwë
utpet wakaimauröak Anutuuk pötëaan ent
ë nuulëëpënëak sum elnia. Pöt koolre
siluwa lëngë yesa pötök won, 19 Kristoë i
sum kësangringtak sum ëak ent ë nuulëaurö.
Pi sëpsëp möön söëëre kewil wonöpë ök
wakaima. 20 Pi ngaanëër yanger won
wiaan pël ëëpënëak yaö mëëaupök peene
akun pet irëpënëak yaëën arimëën tekeri
orö rëaup. 21 Kristo pim pël ëa pötaan Anu-
tuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo
weletakaan wal ë ulmëak ë morangia. Pël
ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak
pim niöpnaataan ërëpsawiaring kor eim wë.

Anutuu ngöntak ngolöp wes yanuulë

22 Ar ngön këët ök niaan kat wiak
ngaarëk yeö pël yaëën pötak arim lupre
könöt kölam yanuwas. Pipët arim karuröen
këëkë lup sant elmëënëak oröa. Pötaanök
kosang wesak neneren lup sant ëeim
ön. 23 Ar ngolöp wesak wil niulëën wë
pipët, kö yesauröa naëaan won, kö nasën
yaaö Anutuu ngön wëwëetaring kosang
wiaapna pötakëlaan oröaurö. 24 Pöta ngönte
ngönëntak epël wia.

"Omnarö pit nönre koinötë ökörö.
Pitëm ë yerangi pöt puutë ököt.
Nönöt umön yarëaut, puut teënt kërë
yesaut.

25 Ën Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat."
Anutuu ngön pöt ngön ompyaö pitëm ök
niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

1 Ar ngolöp wes niulëaurö pötaanök ut-
pet ke nentere nent moolaë. Kaar aöre
morök ë, war ëëre omnaröen utpet wesak
aö pël yaaut sëp weseë. 2 Önga ngolöp
wilauröa ëlöröa kapaatön kent yaë pöl arta
ngönënë kapaaten kent panë ëën. Pël ëënë
pöt kosang sak wëën Anutuu utpetetakaan
kama yanu pötak kaö sak ompyaö önëët.
3 Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men
yeë pötaan pël ëeë.

4 Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal
ëeë. Pi omën ka ök yarëauröa wap ompyaut
öpënëak utpetat wël ë yemoola pöl om-
naröak piin kaaö elmëën Anutuuk kön
wiin isën möör wap wesir ulmëaup. 5 Ar
Anutuuk wëwëet nina pörö piik yal ëak
wap pöta ök sak Ngëëngk Pulöökë tup sën.
Pël ëak kiri yaauröa ök sak arim lupre
könöt Anutuun kiri yaalmëën Yesu Kris-
toë ëautaan arën kön wiin ompyaö ëëpnaat.
6 Nem yeniak pöta songönte ngönën pepew-
eri epël wia.

"Kat wi.
Ne Saion rosiraöök wap nent yewesir.
Wap pöt möör wap sum kaö panëët.
Omën namp piin kön wi kosang wasëpna
pöp ëö nasëpan."

7 Ar piin kön wi kosang weseim wë pörö
kön wiin ompyaö panë yaë. Ën omën kön
wi kosang newasën pöröaan ngönëntak epël
ëa.

"Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut
Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes
yewesir."

8 Ën nenteta pitëmëën epël ëa.

"Pi kël kotuukë ök sak wëën narö ing wot
möak kawiap ëëpnaat.
Ën kël kësangöökë ök sak wëën pötal urak
kawi ngentiipnaat."

Omën pörö Anutuu ngönte wa yoola pötaan
pim ëëpënëak mëëa pöl ing wot möak kaw-
iap ëëpnaat.

Tiar Anutuu omën saut

9 Ar pöt pitëm ökörö won. Anutuuk
pimëën nuwasën pim omën sak kutöm

Aköpëën kiri yaaurö. Ar pim omën wotpilörö. Koutak wëën puuk yas niaan pim ëwa ompyautak ilëak wë. Pim ompyaö yaauta ngönte aim önëak yas niia. 10 Ar ngaan omën pas wakaimauröak peeneek Anutuu omën sak wë. Ar ngaan Anutuu ya ngëstak naön ëauröak peeneek pim ya ngëstak wë.

Tiar Anutuu inëën ëëpenaat

11 Nemorö, ne kosang wesak niamaan kat wieë. Ar yangerak yaamre su kak wë pötaan koröpöökë kentre kaur arim lupre könötëën kööre tok yaaö pipot sëp weseë. 12 Pël ëak ngönën köpëlöröa tekrak wotpil ön. Pël ëën pit arim songönten itenak, "Utpet yaaurö," pël yenia pöt sëp wesak Anutuu waisëpnaatak arim ompyaö yaautaan piin yaya mapnaat.

13 Ar Aköpön kön wieë omnaröa ngön kosangöt ngaarëk ön. Yang omp ak wotöök wëaupre 14 pim yang ngarangk utpet yaauröen nga maöre ompyaö yaauröen ping wesak maö pël ëëpënëak wes yamëa pöröa ngön ngaarëk ön. 15 Anutuu kentöök arim ompyaö yaautak omën köpël wë ngön kaar ya piporöa këmöt ur mowariipnaaten kent yaë. 16 Ar utpetetakaan wil nuulëën ompyaö wë. Pël ëeë omnaröen, "Utpetetakaan wil nuulëën wë," pël morök mëak ëlëëp utpetat ëënganok, Anutuu inëën sak wë ompyaö ëeim ön. 17 Ar omën pouröen ping wesak an. Ngönën omën arim karuröen lup sant elmëën. Anutuun kasinkasin elmëën. Yang omp aköpön ping wesak an.

Kristo tiarimëën këlangön kat wiak pim ingtak sëpenëak kanö pet elnia

18 Inëënörö ar, arim kaöaröen kasinkasin elmëak pitëm ngön ngaarëk ön. Pöt omën ëpre wiap yaalniauröaan pëën won, yaar ser yaauröaanta tapël elmëën. 19 Pöt eptaanök. Pit ar saun wonrek këpök këlangön kat yaniwiin Anutuun kön wieë ya sangën naën wëën pi arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. 20 Ën ar utpet nent ëën kaöaröak pës yanimöön ya sangën naën ëënë pöt Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpën ma? Pël naëpan. Wotpil wëën këlangön kat yaniwiin ya sangën naën ëënë pötakëër Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpnaat. 21 Anutuuk ar Kristoë ëaul wotpil wë këlangön kat wiinëak niulëa. Pi arimëën këlangön kat wiak pim ingtak sënëak kanö pet elnia. 22 Pi utpet nent naënëp, pim këmtakaan kaarre morök nent naaröönöp. 23 Omnaröak utpet wesak yemaan kangiir nemaan ëa. Këlangön kat yemowiin kangut mampënëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëën yaö mowesa. 24 Tiarim utpetatök pim rangk isën këra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sëp wesak wotpil öpenëak pël ëa. Pim koröpö utpet wesa pötaan tiar ompyaö san. 25 Ar ngaanëër pol sëpsëpöröa yaë pöl kanö wiaan irikor ëeimaurö. Peene pöt, arim ngarangkëp Kristo, lupre könötë pepapök, yas niaan pim naë oröak wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

1 Öngörö ar, inëënöröa yaë pöl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pël ëën omp narö Anutuu ngön ngaarëk naön ëëpna pörö arën itaangkën ngön nemaan yaëën arim ompyaö yaauten itenak pim naë rë olapnaat. 2 Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëem kölam wë pöten itenak pim naë rë olapnaat. 3 Ar koröpöt pëën ompyaö sëpnaan kepön ëpötë ë morangiire polere kal ëëre ulpëën ompyaö retëngöt më pël ëëngan. 4 Om ëpre wiap arim lupötë ëlëëp wia pötök arim lupre könöt ë morangiin. Pël ëënë pöt sëpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkën isëpnaat. 5 Öng ngaan Anutuun yaö sak wakaima pörö pit tapël Anutuun kön kosang wieë pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima. 6 Sera pi tapël ëak pim ompöp Apramë ngön ngaarëk weimeë piin, "Kaöap," pël maima. Pötaanök ar pim ëa pöl ompyaö yeem arim ompöröa ëëpna nenten kas naën ëënë pöt pim ök önëët.

7 Ompörö, arënta tapël niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëët il wariipanëën pit weëre kosang wonörö pël weseë ompyaö elmëën. Pitta wëwë kosangtaan yaö mëëaurö pötaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

8 Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup
kopëtemer sak omnaröen yaköm ëën. Arim
karuröen Anutuu omnarö pël weseë lup
sant elmëak komre kolap elmëeimeë arim
lupöt wak irëak ön. 9 Omnaröak utpet
yaalniin kangiir elmëënganok. Utpet we-
sak yeniaan kangiir manganok. Won,
Anutuuk welaköt elniipënëak yas niiaurö.
Pötaanök pël yaëën pöt Anutuun pitta we-
laköt elmëëpnaan kimang man. 10 Pöta
ngönte ngönëntak epël wia.
“Omën ërëpsawiaring ompyaö öpënëak kent
yaë pöp
pim këmtakaan ngön utpetere kaaröt
orööpan.
11 Utpetat kasëng menak omën ompyaut
ëëp.
Pël ëak mayaaptak öpnaan ke urak pöta yaat
mëmp.
12 Aköp pi omën wotpil yaauröen itenak
pitëm kimang yamëëaut kat yemowiaup,
utpet yaaurö kasëng yemengkaup.”

Ompyaö yaautaan këlangön kat wi-ipenaat

13 Karurö, ar ompyaö sënëëtaan kosang
yengentiin talëpök utpet niwasëpën? 14 Ar
wotpil wëën këlangön kat yaniwiin pöt
ërëpsawi ëënëët. Ar pitën ya ngës kön
wiak kas ëëngan. 15 Arim könre lupöt
Kristoon kasinkasin ëak kaö mowasën.
Pël ëën omnaröak arim omën ompyaut
önëak kor yeë pöta songönten pëël yeni-
aan pöt ompyaö wesak ya wiaptaring ök
manëël kopëta wesak ön. 16 Pël ëak arim
könöt kengkën ëënëën wotpil ön. Pël
ëënë pöt omnaröak arim Kristook yal ëak
ompyaö yaautakël utak utpet wesak ye-
niem pitëm kaar yaauta songönte tekeri
sëën ëö sëpnaat. 17 Anutuuk kön wiin
wotpil yaautaan këlangön kat wiipena pöt
ompyaö ëëpnat. Ën utpet yaautaan pël
ëëpena pötaar pangk naën ëëpnaat.

Kristo pi tiarim saunatëën wel wia

18 Kristo pi wotpilëpök tiarimëën wel
wia. Pi wotpilëpök utpetarö tiar Anutuu
naë wa nuulëëpënëak akun kopët nent pël
ëa. Koröpö wel yawiin könöp wel nawiin
ëa. 19 Pël ëak pim könöp omën ngaan
wel wiauröa kön wii kaatak wëauröa naë
së ngönën ök mëëa. 20 Kön pörö omën
ngaan Noa pim akunetak Anutuu ngön wa
olaimauröa könörö. Noa pi wangaö ket
ëeim wëën Anutu pit pim ngön ngaarëk
öpënëak pimtë ya wiap yaautak om korkor
elmëeima. Pël ëautak omën kopët 8 pöaar
pëën pim ngönte ngaarëk wak wangaöök
ilaan i ngep naën ëa. 21 I pipët ngönën i yan-
imë pöta ökre waste. Pöt epël yaë. I yanimë
pöt koröpöökë kewilötëën naën, Anutuun
kimang yemaan utpetat won yanuwas.
I yanimëën Anutuuk Yesu Kristoë wele-
takaan wal ëa pötaan ompyaö yanuwas.
22 Pi weletakaan wal ëak kutömweri së Anu-
tuu yaapkëël wëën enselöröere kutömweri
yapinringre weëre kosangringörö pim iri
wë.

4

Kristoë këlangön kat wia pöl yeem utpetat kasëng mempa

1 Kristo pi yangerak këlangön kat wia.
Pötaanök pim ëa pöten kön wieë kosang sën.
Namp koröpöök këlangön kat wiipnaapök
utpet yaaut sëp wasëpnaat. 2 Pötaanök
peene ngës rëak koröpöökë kentre kauratë
ënëm ëënganëp Anutuu këm ngönte pëën
ngaarëk weim ön. 3 Ar ngaan ngönën
köpël wë köpëlöröa kentöökë yaaut epël
eimaurö. Öngre omp nga ëëre omën ut-
petatön kentre kaur ë, i ngaat nak kön
irikor ëëre këëre imën keimön nëëre i ngaat
keimön nak utpet ë, Anutuu urtak omp ak
kaaröröaan ngëëngk mowasö, pël yaaö pöt
ë waiseimeë pöt kaö wesak wakaimaurö.
4 Peene pöt, utpet ke pilöt pitring naën yeë
pötaan yaan sak utpet wesak yenia. 5 Pël
yeniaatak wë ënëmak Anutu omën welere
öpöröa ngön ë pet irëpnaap pim naë së tauak
pitëm eimautë songönöt ök maan kangut
mampnaat. 6 Pël ëëpnaat pötaanök Kristo
pi omën ngaan wel wiauröa naë së ngön
ompyaut ök mëëa. Pit koröpööring wel
wiauröak Anutuu öp wë pöl könöpring öpna
kanö pitëmëën orööpënëak pël ëa.

Weëre kosang Anutuu yaningk pötring ya mëmpa

7 Karurö, omën ël epot poutë won sëpna
akunet temanöm yes. Pötaanök ompyaö

wesak Anutuun ök manëëtaan arim könre lupöt pëën weseë. 8 Pël ëak lup sant yaauten kön wiin kaö sëën kosang wesak lup sant ëeim ön. Pël yeem neneraan utpet yaaut ngep ëënëët. 9 Ar karurö arim naë yewaisën omnant keimön elmëënganëp kaaö köpël sant mowasën. 10 Ar pourö Anutuuk ngönën ya mëmpunëak neenem weëre kosang ke nentere nent nina. Pötaanök arim karurö kaamök elmëënëak ompyaö wesak weëre kosang pötring epël mëmpun. 11 Namp ngönën apënëak pöt Anutuu ngön pëënöt ap. Namp narö kaamök elmëëpënëak pöt weëre kosang Anutuuk yamangk pööring pël ëëp. Pit pël yaëën omnaröak Yesu Kristoë weëre kosangöök yaë pöten itenak Anutuun yaya mapnaan pël ëëp. Ë rangiere weëre kosang pöt pim naë wieëautök wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoë këlangön kat wia pöl ëëpenaat

12 Kar panëërö, morök kësang nent arim naë oröópnaan yaë. Pöten itenak omën ngolöpët pël wesak yaan sëngan. 13 Morök pöt yaaröön Kristoë këlangön kat wia pöl, “Tenta yeë,” pël kön wiak ërëpsawi ëën. Wë ënëmak Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëën ërëpsawi kaö ëënëët. 14 Omnaröak arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi ëënëët. Pitëm pël elniipna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö arring wë pöt pet elniipnaat. 15 Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëën këlangön kat wiipan. 16 Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötaan këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötaan Anutuun yoöre ërëp map.

17 Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet oröak wia. Pötaanök pim omnarö tiarim naë ngës rëak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaaurö tol elmëëpën? Elei, pit këlangön kaö kat mowiipnaat. 18 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk omën wotpilëp utpetetakaan
kama wak ompyaö wasëpënëak ya
kaö mënak ompyaö yewasën pöt,
omën pi kasëng menak utpet yaaup tol
ëëpën?”

19 Pël wia pötaanök omën Anutuu kön wiaul këlangön kat yawi pörö wotpil wë pitëm wëwëet Anutu pim moresi ulmëëp. Pi ket elniaupök pimtë ök yenia pöl ompyaö wesak kaamök yaalniaup.

5

Wotöököröa ngönte

1 Ngönënë wotöökörö, neenta wotöök arim karipök, kosang wesak niamaan. Nem itöök Kristo këlangön kat wiak wel yawiin itenaupök wë ënëmak pim ë rangiet tekeri sëën piiring pöta pep sumaap. Pötaanök niamaan kat wieë. 2 Anutuu sëpsëpörö ngarangk ëënëak niiaurö këkre töötak won, ya ngëstak itenak ngarangk elmëën. Pël yeem monere urömm won, ya mëmpunëëtaan ulöp es ngaaring mëmpun. 3 Pël ëak omën omp ak sak arim ngarangk elmëënëak niulëa pörö il mowasnganëp arim ënëm ëëpnaan ngönënë kanöök wot ran. 4 Pël ëën Kristo, sëpsëp ngarangk kaöap, pim tekeri sëpnaatak omën ompyaö weit kangiir ningkën önëët.

Tiarimtën wak irëak ngarangk këëkë ëëpa

5 Ulwasörö, arënta tapël niamaan kat wieë. Ar arim kaöaröa iri ön. Pöt ngönëntak epël wia. “Anutu pi omën pitëmtën wak isak yaaurö wak yeirëaup. Ën pitëmtën wak irëak wëaurö ompyaö yaalmëaup.” Ngönëntak pël wia pötaanök ar kotre kaö pourö arimtën wak irëak neneraan inëën ëeim ön. 6 Tok oriak Anutu weëre kosangringëp pim iri ön. Pël ëën pimtë akun wia pötak ar wak isëpnaat. 7 Puuk ngarangk elnieim wë. Pötaanök arim naë könömöt oröön pöt pim moresi mowiin.

8 Ar könöt wotpil wesak arimtën ngarangk ëeim ön. Kent toköröa imën mëmpënëak këm nga ëak sak waiseim wë pöl arimëën nga yaaup, Seten, pi arim tekrak wë talëp mëmp ma talëp mëmp wesal yaë. 9 “Ingre mor sa tenim kar yang ëlötë wëaurö morök ke tapël elmëeim wë,” pël weseë kön wi kosang yewesautak kosang sak wë pi ke ur momëën. 10 Pël ëak akun kot nent këlangön kat yawiin Anutu, komre kolap yaaup, Kristook yal menak

piiring ë rangi kosang kö nasëpanëëtë pep sënëak yas niiaup, puuk ompyaö nuwesak tau nuulëak weëre kosang nimpnaat.
11 Weëre kosang pöt pim naë wiakaim wiaap. Yaap.

Ngön mëët

12 Ne ngön kot epët Sailasën maan retëng yaë. Pi nem ngönt këëp. Ne arim lupöt kosang niwesak komre kolap arim wak wë pöt Anutuu komre kolap këët pöt ök niamëak yeë. Piptak taë sak ön.

13 Papilon kakaan ingre mor sa Anutuu arring yaö wesaurö yoöre ërëp yenia. Ën Maak nem ru sak wëaup puukta tapël yenia. 14 Neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Omën naröak ngönën kaaröt ök maim wëën Pitaak wotpil wasëpënëak kent kön wiakök omën Yesuun itaampööre kat wia pöröa pitëm ngönën ök mëëaut kön ngolöp wes mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-2*
Anutuu yaö niwesauta ngönte *1:3-21*
Ngönën kaar yaauröa ngönte *2:1-22*
Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte *3:1-18*

1 O Yesu Kristoon kön wi kosang wesak tenim ök sak wëaurö, Saimon Pita ne ya omën pim ngönte yaaupök arimëën pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaautak kaamök elniin kön wi kosang wesaurö.

2 Ar Anuture tiarim Aköp Yesuun kön kosang wiak wëën piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë kaö sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtëën yaö niwesaurö

3 Anutu pim ëwa ompyaö yaautak yas niiaup tiar piin ëwat wëën omnant pout koröpöökëëre lupmeri wëwëeta kaamököt pim weëre kosang kësangöök war wes ninaut. 4 Pël ëak pim ëwa ompyaö tapöök omën kaö ompyaö kup niwiauta këët nina. Pim kup niwia pötaan koröpöökë kentre kauratëën kö yesaö epët kasëng menak Anutuu wë pöl öpenaat.

5 Pël ëëpenaak pötaanök ke urak arim kön wi kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngönënë songön ke nentere nent kön tektek yesaut yal mampun. 6 Kön tektek yesautak koröpöökë ngarangk yaaut yal mangkën koröpöökë ngarangk yaaö pötak weëre kosang wëaut yal mampun. Weëre kosang pötak Anutuu wëaul önëët yal mampun. 7 Anutuu wëaul önëëtak ngöntre kar yaaut yal mangkën ngöntre kar yaaö pötak lup sant yaaut yal mampun. 8 Omën pipot arim naë ulöl sak wiaapna pöt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naëpan. 9 Ën namp pi omën pöt won wëën pöt piin epël apenaat. “Pi it il tëauröa ök sak kön ëngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa pöten kat kola,” pël apenaat.

10 Karurö ar, Anutuuk yas niak pimëën yaö wes nuulëaurö. Pötaanök kosang sak yas niia pöt kë ëëpnaataan weë panë ngentiin. Pël ëënë pötak utpet nasëngan ompyaö önëët. 11 Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan të niwiin poprak naëngan pim wa ngaöök yanimë pötak ilëak wakaim önëët.

12 Yaap, ar omën pipot rë nuulön ëwat wëën ngön kë arim wa pötak kosang niwasën wë. Pöt ne ëwat wëak om ngolöp wes nineim ömaap. 13 Ne kön wiin öp wë pël eim öma pöt pangk ëëpnaat. 14 Pöt epël. Ne kön wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pöl akun kot nent wë wel wiimaap. 15 Pötaanök ne wel wiin omën pipotön kön wiaanëëk yak ngolöp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ëwaöön itena

16 Tiarim Aköp Yesu Kristoë weëre kosangring kaalak waisëpnaata ngönte tenim ök niiaö pipët ëlar ngönaak omën könöökaan rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ëwaöön itenaut yak ök niiaut. 17-18 Ten piiring rosir ngëëngköök wëën Anutu Pepapök piin ping wesak mëak ëwaö yemangkën ten kat wiaan Anutuuk kutöm ëwaöökaan epël ya. “Epop nem ru ulöpöököp. Ne pimëën ya kë panë yes.”

19 Pël yaan ten kat wiak tektek ngön yaaö omnaröa ngön ëa pötön kön wiin yaap pan ëaut. Pötaanök ar pitëm ngön pötön këëkë kön wiaan. Pipotök koutak esuwesi ëwa yaë pöl elniaan Kristo waisëpnaat. Pim waisëpna akunet temanöm yesën pi tangewesi yaarö pöl oröak arim könre lupötë ëwa elniipnaat. 20 Omën kaö epëten wet rëak kön wieë. Tektek ngön ngönën pepeweri wia pipotë songön pipot omnaröa könötëaan pangk naëpanëët. 21 Tektek ngön pipot omnaröa könötëaan kön wiak naënöt. Anutuu ngönöt Ngëëngk Pulöök tekeri wes mangkën aima.

2

Ngönën kaar yaauröa ngönte

1 Ngaan Israel omnarö̈a naë tektek ngön
yaaurö wëën kaar yaaurö̈eta wakaima
pöl kaar yaaö narö arim naë orööpnaat.
Pit arim naë ëlëëp wë ngönën kaar arim
kön wi kosang yewesaut utpet wasëpnaat
niak Kristo pitëm kaöap këlangön kat wiak
pimëën mowa pöpönta pi kaöap pöt ngep
ëak wonwon apnaat. Pël yaëën Anutuuk
kangut teënt mampnaat. 2 Pël ëën ngönën
omën selap pitëm yaaul öngre omp nga
ëëpnaat. Pël yaëën omën muntarö pitën ite-
nak ngönënë kanöön utpet wesak apnaat.
3 Kaar omën pörö pit monere urömatön
war ëën arim naëaan öpënëak morök elniak
ngön kaaröt niapnaat. Omën ke pëlörö̈aan
Anutuuk ngaanëër ngön kosang wiaut
wiap nasën kosang wiakaimaut peene pet
irën kö sëpënëak yaë.

4 Ensel narö nganëër utpet yaëën
Anutuuk mait naalmëën wii tëak es
parëaöök moolë̈a. Pël ëën koutak së ngan
i akuneten kor eim wë. 5 Omën ngaan
pan wakaimaurö̈eta pi mait naalmëën i
ngep ëëpënëak maan Anutuu ngön wa
olëaurö pourö kö sa. Pël ëën Noa wotpil
wëauta ngönte yaaupring omën kopët 7
ëak öp sa. 6 Kaalak Sotomre Komora
ka pöörarta tapël kö sëpënëak maan es
kot won sa. Pël ë̈a pötak omën ënëm
utpet ëëpnaarö̈aan pepanöm ë̈a. 7 Lot pi
wotpil wë omën utpetarö̈a öngre omp nga
yaautëën ya utpetaring wëën Anutuuk
mait elmëak kama wa. 8 Omën wotpil pöp
pitëm tekrak wë kët ël epotë pitëm utpet
yaautön itaampööre kat wi pël eimeë kön
utpetaring wakaima. Pötaanök kö nasën ë̈a.
9 Aköp pi ompyaö ë̈aurö mait elmë̈a pötaan
pim ngön kat yawiaurö morökötëaan
pangk kama öpnaap. Ën utpet yaaurö
ngan i akunetak këlangön kat mowiipnaap.
10 Omën narö pitëm koröpöökë kentre kaur
utpetatë ënëm yeem Aköp ngep yaalmë
pörö këlangön kaö kat mowiipnaap.

Ngönën omën kaar pörö pitëmtën wak
isak aimeë pitëmtë könöök omnant yeem
kutömweri ëwaatak wëauröen kas naën ut-
pet wesak yamëëaurö. 11 Pël yaaurö̈ak en-
sel kaö weëre kosangring pit il yemowas
pörö̈ak Aköpë ëö̈etak kangiir utpet wesak
nemaan yaaurö. 12 Omën piporö kön
won, animaö omnant köntak yaë pörö̈a
ökörö. Animaö pörö omnarö̈ak mööpenëak
pitëm ëlörö̈ak yawilaurö. Pit omnantë
songönötön kön nawiin utpet wesak aimeë
animaurö̈a yaë pöl kö sëpnaarö. 13 Pël
ëak pitëm utpet yaautë kangiir këlangön
kat wiipnaarö. Pit këtëkötë ëö köpël
koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem ut-
pet ke nentere nent yaautön kön wiin
ompyaö ëëpnaat. Pit ëö̈a pipot yaaurö̈ak
arim kaatë wais kaömp ngawi yenem ut-
pet niwesak pitëm pël yaaö pötaan ërëpsawi
yaaurö. 14 Pitëm itöt öngörö̈en kentre kau-
raring iteneimeë utpetat kep köpël yaaurö.
Pël ëak omën lup wiap yaaurö̈en wiap sësë
mëak utpet yemowesaurö. Pit monere
urömat keimön panë yaaurö. Elei, omën ke
pilörö pit es parëaöök së kö sëpnaarö. 15 Pit
wotpil wëauta kanö kasëng menak irikor
yeem tektek ngön yaaö omën kaar Pelam,
Pioë ruupë kanöök yesaurö. Pi utpetatëën
sumat öpënëak kent yaëën 16 pimtë pol
tongki ngön wonöpök omën ngönring irikor
yeem utpet ëëpanëak kan mowaria.

17 Kaar omën piporö i leep yarëautë
ökörö. Kepilöt kentöök wak së waisö yaëën
kopi nepelën yaë pöta ökörö. Omën ke
pilörö Anutuuk koö panëëtak öpënëak yaö
mëë̈a. 18 Pit pitëmtën ping wesak ëak ngön
mosut yamëem köpël omnaröen koröpöökë
kentre kauratë ënëm yeem öngre omp nga
ëëpënëak wiap sësë yamëëaurö. Köpël omën
pörö utpetat sëp wesak kan ngolöpöök
sëpënëak yaëën pël yaalmëaurö. 19 Pël
yeem epël yema. “Omën eptak wii
ket ëak nanitëën ëëpnaat,” pël yemaatak
pitëmtë omnant yaautök utpet mowesak
wii motëën wëaurö. Omën nent tiarök
kaö wesak inëën elmëëpena pöt pötak
wii ket ëak nitëëpnaat. 20 Omën namp
pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan
kama yaniwaup, piin kön wi kosang wesa
pötak yangerakë utpet yaaut sëp wesak
wë ënëmak kaalak pötë së rë olaan wii
motëëpna pöt ngaan utpet wakaima pöt
kotte, ënëm pöt kaö panë sëpnaat. 21 Omën
ke pilëp pi wotpil wëauta kanöök nasënëpök
yaë talte pangk ëëpën. Anutuu ngön
kosang ngëëngköt rë moulaupök kan pö
kasëng yemangkën pangk naën pan yaë.

22 Omën pël yaë pöp piik ngön nokoliil epël ëa pöt kosang yes. “Kentëp pi köl ngës olëak kaalak yen.” Ën nent. “Polöp pi iir moulmëën kaalak kepi yeila.”

3

Aköpë waisëpnaata ngönte

1 Nem kar panëërö, ne ngaan pep newer retëng ë ninaut. Peene epwer kaalak ningkën neweriar yes. Pouweriarë wotpil wesak kön wiinëëtaan ngön epët ngolöp wes nimpëak retëng yeë. 2 Tektek ngön yaaö omën ngëëngköröa ngaanëër ngön ëa pötre tiarim Aköp utpetetakaan kama yaniwaupë ngön kosang ngön yaaö omnarö tenim arën ök niia pötönta kön wiinëak ëaut. 3 Ar wet rëak epël kön kosang wiin. Yangera pet irëpna akunet temanöm yesën omën pitëmtë koröpöökë kentre kauratë ënëm yaaurö oröak ökre was ngön epël niapnaat. 4 “Yesu kaalak waisëpënëak ëa pöt yaap ma? Pi tarëk wë? Tiarim ëarö wel wieimaurö. Ën omën epot pout yanger yaaröön oröautta tapël om wiaap.” 5 Pël yeem Anutuu ngaanëër ëa pöten kön wiipnaaten kaaö yaaurö. Ngaanëër Anutuuk maan kutömre yang oröa. Yanger i kaöökaan oröak i kaö tapöökë rangk wiakaima. 6 Pël ëën ënëmak Anutuuk maan i kaöök yang ngaan wiakaimaur ngep ëak utpet wesa. 7 Ën kutömre yang peene e wia epot Anutuuk tapël maan es kot won sëpënëak yaö ëa. Epot om wiaan ënëmak Anutuu ngönën wonöröaan ngön ë pet irëpnaatak pitring kö sëpnaat.

8 Kar panëërö, ar omën epëten ëngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaröa kön yawi pöl naën. Pi kët kopët nenten kön wiin krismaki 1000 pöta ök yaaup. Ën krismaki 1000 pöten kön wiin kët kopëtet pël yaaup. 9 Aköp pi pim ngön ëa pöta këët tekeri wasëpnaaten ëngk ma e ëak akun wali naön. Omën naröak kön wiin pël koröp yaë. Won, pi omnarö kö sënganëak arimëënök kor wë. Pi omën pourö lup kaip tiinëak korkor yaë.

Kutömre yang epot won sëpnaat

10 Aköp pi korkor yaëëtak pim akun kaöet këkain yaauröa yaë pöl ëlëëp tapët pöt oröopnaat. Pël yaëën kutömwer rirre por kësang ëak won yesën omën pörek wieëa pöt pout es kotak won sëpnaat. Pël ëën yangere yangera rangk omën epot pout es kot won sëpnaat. 11 Pël ëëpnaat pötaanök ar wotpil wë Anutuu ngönte taintaë wak ön. 12 Pël yeem Anutuu kaalak waisëpna akuneten kor wë akun pöt teënt oröopnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pötak kutömwer es kotak kö yesën omën pörek wieëa pöt pout tapël es kot won sëpnaat. 13 Tiar pöt, kutömre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pörek wotpil öpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk këëkë ëëpa

14 Nem kar panëërö, ar omën pötëën kor wë pötaan arim lupötë kölam pëën utpetat won wiaan Anuturing lup kopëtemer sak önëën kosang sak ön. Pël ëën pi arën itaangkën pangk ëëpnaat. 15 Aköpök pim akunet wali yewas pöten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpënëak yaë pël wasën. Ngön pöt tiarim kar panëëp Pool Anutuuk könö kaö wes mangkën puuk nant retëng ë ninaut. 16 Yaap, omën pipotön pim pep poutë tapël retëng ëa. Ngön pim pepatë wia pöt, nant könömöt, pötë songönöt koirëpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pöt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntatë yaë pöl wa irikor ëak ë yaë. Pël yeem kö sëpënëak yaë.

17 Nem kar panëërö, ar ngaan wa korkor ngön pöt ök niaan kat wiaurö. Pötaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer niön arim lupöt këlok sak wiap sëpanëën ngarangk këëkë ëën. 18 Pël ëak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yaniwaup pim komre kolapta songönte ëwat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Pita.]

1 Son

Yesu wel wiin wë krismaki 60 pöta ök won sëën Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëëpënëak mëëa. Pël mëak omën naröak, "Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën ëa," pël ya pörö kaar ya pöt retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-4*
Ëwaare kaö pötepарë ngönte *1:5–2:29*
Anutuu ruuröere Setenë ruurö *3:1-24*
Ngön yaapötre kaaröt *4:1-6*
Lup sant yaauta ngönte *4:7-21*
Kön wi kosang yewesauta ngönte *5:1-21*

Wëwëeta ngönte

1 Ne omën kaö nenten kön tektek niamaan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këëta pep pöp ngaanëër kutömre yang won wiaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël ëaut yak tekeri wesak arën ök niaim. 2 Wëwë këëta pepap tekeri orö rëën itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök niaim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut. 3 Ten itenak kat wiak pël ëakök arënta ök yeniak. Ar kat wiin tiar lup kopëtemer sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring lup kopëtemer sak öpenëak ök yeniak. 4 Pël ëën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retëng ë yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

5 Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeniak. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëënë wia. Koö nent pim naë wi naön. Won pan. 6 Tiar koutak wë Anuturing lup yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël ëak ngön këëteta yok pangk wak naön ëëpenaat. 7 Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtemer sak wëën pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat këërë nuulaan kölam tëak wë. 8 Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël ëën ngön këët tiarim lupötë wi naön yaë. 9 Anutu pim ngön ëa pöt kë rëak wotpil yaniwesaup. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtok tiarim utpetatë songönte ent ë nuulëak kölam yaniwas. 10 Tiar tiarimtën utpet nent naën yaaurö pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël ëën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

2

Anutuu ngönte ngaarëk yeweem pim naë öpa

1 O nem ruurö, ar saunaring önganëak ngön epët retëng ë yaningk. Ën arim naë namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wotpilëp, Pepapë naë tiarimëën ke urak kimang më yaë pöp wë. 2 Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kangiir wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup. 3 Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ëwat wë pël kön këëkë wiaapenaat. 4 Ën omën namp pi, "Ne Anutuun ëwatëp," pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, "Pi kaar omnamp, ngön këët pim lupmeri wonöp," pël apenaat. 5 Namp pi Anutuu ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këëkë wiipena pöt epël ëëpenaat. 6 Namp pi, "Ne Anutuu naë rë olëak wë," pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëën pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar rëak ëwaatak öpa

7 Nemorö, nem ngön retëng ë yaningk epët ngolöpët won, arim ngönën ngës rëak kat wiaurek rë nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeniak. 8 Pël ëak retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kë yaëën ityaangk. Pël yaëën kout won yesën ëwa këët oröak wia. Pötaanök songön pouteparëënök ngön kosang ngaan wiaut peene retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. 9 Omën namp pi pimtën, "Ne ëwaatak wë," pël aimeë pim karipön

kööre tok yaalmë pipop pi om koutak wë. 10 Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëën nengentiipan. 11 Pël ëaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök koö pötak pim itöörar ngep elmëën pim sëpnaalën itnaangkën yaë.

12 Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ë nuulëaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. 13 Peparö, ar Omën ngaan kutömre yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. 14 Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retëng ë yaningk. Peparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte arim lupötë wiaan weëre kosang ëak Seten il wesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

Tiar yangaakë omnantëël lupre könöt wiak öngan

15 Ar yangaakë omnantëël arim lupre könöt wiak önganok. Namp pi pim lupmer yangaakë omnantëël rë olëak wë pipop pi tiarim Pepapön lup sant naalmëën yaë. 16 Yang omnaröa yaautön tiar ëwat wë. Yangaakëlaan omnant koröpöökë kentre kaur yaautre itöök itenak kent yaautre pitëm omnant wieëautëën wak isak yaaö pipot Anutuu naëaan wonöt. Pipot yangaakëlaanöt. 17 Yang epërere omnaröa omën kentre kaur yaaö pöt seim së won sëpnaat. Ën Anutuu ngönte kat wiak ngaarëk öpna pöp pi om wakaim öpnaap.

Kristoën kööre tokörö oröak wë

18 Nem ruurö, akun kaöet temanöm yes. Ar ngaan Kristoën Ngaap orööpnaat pël aan kat wiaurö. Peene pim ngaarö selap oröak wë. Pötaanök tiar, “Akun kaöet temanöm yes,” pël yewas. 19 Nga pörö tiar sëp niwesaut. Pël ëaap pit pörö tiarimörö won. Tiarimöröak ëanëën tiarring wëan tapön. Pit tiar sëp niwesa. Pötaanök, “Pit maimarö yak tiar sëp niwesaut,” pël yewas. 20 Ar pöt Ngëëngk Pulö waurö. Pötaanök ëwattaring wëaurö. 21 Ar ngön këët köpël wë pël weseë ne pep epwer retëng ë naningkën. Won. Ar ngön këët kat wiak kaar epot ngön këëta naëaan wonöt pël yewesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk. 22 Talëp kaar omnamp? Omën namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup won pël yema pöp pi kaar omnamp. Omën pöp pi Pepapre Ruup kasëng menak Kristoon kööre tok yaalmë pöp Kristoën Ngaap. 23 Omën namp pi Yesu kasëng yemangk pöp Anututa kasëng yemangk. Ën namp Ruupön ping wesak yema pipop Pepapta yeö. 24 Ngaanëër ngönën ngön ök niaim pöt olanganok. Wak ön. Pël ëënë pötak Pepapre Ruup arring wëën önëët. 25 Pël ëën Kristoë wëwë kosang tiar nimpënëak niia pötak önëët.

Ngëëngk Pulöök ngön këëten ök niaim wë

26 Lup wa irikor elniipënëak yaë pöröaan kasiinök ngön epët retëng ë yaningk. 27 Ar pöt, Kristoë naëaan Ngëëngk Pulö waurö. Pël ëën pi arring wëën ar omën nampök omnant pet elniipënëak nemaan yaaurö. Pulöök omën pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapöt. Pötaanök pulöökë ök yenia pipël Yesu taintaë wak ön.

28 Nem ruurö, ar Kristooring ön. Pël ëën ënëmak pim tekeri sa rëëpna akun pötak tiar ëö nasëngan. Pim ëöetak kosang sak tauaapenaat. 29 Ar piin wotpil wë pël weseë itaangkën omën namp wotpil tapël wëën pöt Anutuu ruup pël wasën.

3

Tiar Anutuu ru sak wë

1 Kat wieë. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru niwesa. Yaap, tiar Anutuu ruurö. Omën ngönën wonörö pit Anutuun köpël wë yak tiarënta köpël yaë. 2 O nem ngöntörö, tiar yaap peene Anutuu ru sak wë eporö. Tiarim ënëm öpena pöten köpël, om epël kön yawi. Wë ënëmak Kristo orö rëëpna pötakök piin itenak pim ök sëpenaat. 3 Pötaanök omën piin kor wëaurö tiar Kristoë kölam wë pöl lup koore katëp ëak kölam wakaim öpenaat.

4 Namp pi utpetat yaë pipop Anutuu ngön kosangët wa yoola. Ngön wa yoolëa pötak saun këët. 5 Ar ëwat wë. Kristo pöp saun wonöpök tiarim saunat won nuwasëpënëak oröaup. 6 Omën Kristooring

wë pöp utpetat naën yaë pipop. Ën utpetat yaaö pipop pi Yesuun itenak ëwat nasën wë.
7 O nem ruurö, omën naröak lup irikor elniipënëak yaan kat mowiinganok. Omën wotpil yaaup pi Yesuu wëaul wotpil wëaup.
8 Ngaanëër Setenök utpetat ngës rëa. Pël ëaupök utpetat ë om seim wë. Pötaanök omën namp utpetat yaë pipop Setenë omnamp. Anutuu Ruup pi pöt, Setenë utpet yaë pöt wa moolapënëak oröaup.
9 Pötaanök namp pi Anutuu ru sak wë pöp pi utpet naën yaaup. Pöt pi Anutuu naëaan wëwëeta weëre kosang wak wë pötaanök. Pi Anutuu ru sak wë yak utpetat naën yaë.
10 Anutuu ru sak wëautere Setenë ru sak wëauta këët epël tekeri sëën itaampenaat. Omën wotpil naön yaë pöp pi Anutuu ruup won. Ën namp pim karurö sant nemowasën yaë pöpta Anutuu ruup won.

Tiar neneraan lup sant ëëpa

11 Ar ngaanëër neneraan lup sant elmëëpena ngön epët kat wieimaurö.
12 Tiar Keen pim kanöök sëngan. Pi Setenë ru sak pim nangap mënaup. Pöt tol ëënak wasnganok. Pim yaaut utpet, ën nangapë yaaut wotpil ëa. Pötaanök mëna.
13 Karurö, ar ngönën wonöröak kööre tok yaalniin yaan sënganok.
14 Tiar tiarim karurö lup sant yaalmë pötak weleta kanö kasëng menak wëwë kosangtakël el menan pöt ëwat wë. Ën omën namp pi pim karipön lup sant naalmëën yaë pipop weleta kanöökël om wë.
15 Namp pi pim karip këëpöt mowasën pöt omën yamëngkaupë ököp. Omën ke pilëpë naë wëwë kosangët wi naönöp pël yewas.
16 Tiar lup sant pöta këët epël tekeri wasën ëwat saut. Kristo pi pim wëwëet këëpöt wesak tiarimëën wel wia. Pötaanök tiarta tapël tiarim karuröaan wëwëat këëpöt wasëpa.
17 Omën namp pim urömat selap wiaanak kom ëak pim kar ngöntök yaaup nemangkën yaë pipop pi Anutuun lup sant naalmëën yaë.
18 O nem ruurö, tiar lup sant yaaö pöt këm pëëntak anganëp, lup sant elmëëpenëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

19-20 Pël yeemak ngön këëta ënëm yeë pël wasëpenaat. Ën tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim könre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ëwat wë.
21 O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuu ëöetak kosang taupenaat.
22 Pël ëak omën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ënëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat.
23 Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa.
24 Omën namp Anutuu ngön kosangta ënëm yaë pöp pi Anuturing wëën Anutu piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël ëën Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ëwat yes.

4

Ngëëngk Pulööre pul kaarö

1 Nemorö, omën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuu, Pulö neering wë,” pël yaauröa ngönöt wa yaap wasnganok. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was ëak Anutuu naëaanörö ma won pöten itaampun.
2 Ar Anutuu Pulö epël tekeri wasën ëwat sënëët. Omën namp pi, “Yesu Kristo pi omën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuu naëaan waup,” pël wasënëët.
3 Ën namp, “Yesu omën sak yangerak oröaup,” pël naën ëën pöt piin, “Pulö Anutuu naëaan naönöp,” pël wasënëët. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.
4 O nem ruurö, ar Anutuu ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas.
5 Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëël ya. Pël ëën yangerakaan omën ngönën wonörö pit kat yawi.
6 Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omën Anutuun ëwat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ën Anutuu ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këët tekeri yewesa

pööre pul kaarkaarö piarpim këët tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

7 Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuu naëaante. Pötaanök omën namp lup sant yaautaring wë pöp pi Anutuu ru sak piin ëwat wë. 8 Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omën namp pim karuröen lup sant naalmëën yaë pipop pi Anutuun köpël wë. 9 Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpënëak wes mëën yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt pet yaalni. 10 Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëën ëaut. Puukëër tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëën yangerak oröak tiarim saunat ent elniipënëak wel wia.

11 O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa. 12 Omën nampök Anutuun itnaangkën ëaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël ëën tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

13 Pi pimtë Pulö tiar ninaup. Pötaanök, “Tiar piiring wëën pi tiarring wë,” pël këëkë kön yawi. 14 Pep pi pim Ruup tiar yangerakë omën pourö utpetetakaan kama niöpënëak wes mëa. Pël ëaup ya pöt yamëngkën ten itenaut yakök war wesak ök yeniak. 15 Pötaanök omën namp Yesuun, “Pi Anutuu Ruup,” pël ya pipop pi Anuturing wëën Anutu piiring wë. 16 Anutu pim lup sant kësangët tiarimëën elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omën namp lup santtaring wë pipop pi Anuturing wëën Anutu piiring wë. 17 Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël ëëpenëak kaö yes. Pi tiar omën pourö akun kaöaöök ngön yaatak niulëën kas naën ëëpenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek wë. Pötaanök Anutuu ëöetak kosang sak taupenaat. 18 Tiar nampön lup sant yaalmëem pöt piin kas naalmëën yeë. Pötaanök lup sant yaaö pöt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omën namp pi utpetatë kangut öpënëak ëwat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omën pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut oröak kaö nasën wieëa pël apenaat.

19 Anutuuk wet rëak tiar lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë. 20 Ën omën namp pi, “Ne Anutuun lup sant yaalmëaup,” pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itneëak lup sant naalmëën yaë pipop pi Anutu ëlëëpöpön lup sant naalmëën yaë. 21 Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omën Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëëp.

5

Yangerakë omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët

1 Omën Yesuun pi Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pöt yaap wesak wë piporö pit Anutuu ru sak wë. Pël ëak pit Pepapön lup sant yaalmëem pim ruuröenta yaalmë. 2 Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngön kosangta ënëm yeemakëër Anutuu ruuröen lup sant yaalmë pël kön wiipenaat. 3 Pöt tiar Anutuu ngön kosangta ënëm yaalmë pöt piin lup sant yaalmë. Pim ngön kosangta ënëm yaaö pöt könöm wonte. 4 Anutuu ru sak wëaurö pit kosang sak yangerakë omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët. 5 Talëpök yangerakë omnant ent ë moolapën? Omën namp Yesuun Anutuu Ruup pël kön wi kosang yewas pipopök ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngönte war wesak niiaut

6 Yesu Kristo pi omën nampök i yaaptaring momëën këra yetaprak pim omën iit il olapënëak oröa. I yaaptaring pëën momëëpënëak won, omën iiteta il olapënëak oröa. Pulö pi ngön këëta pepap. Pötaanök pi Yesu Kristoë ngönte war wesak ök niaim wë. 7 Omën nentepar nent epteparök Yesuu ngönte war wesak ya. 8 Pulööre i yaapëtere omën iitere pël ëak pit omën nentepar nent pipotök pitëm ngönte kopëtet. 9 Tiar omnaröak ngön ök aan kat wi yeëep. Anutu pim ngön ya epotök omnaröaat il yemowas. Anutuu ngön pötök pim Ruupön ök niaim wë.

10 Namp Anutuu Ruupön kön wi kosang
yewas pipop Anutuuk pim lupmerën ök
yema pötenta kat wiak kosang yewas. Ën
namp Anutuun kön wi kosang newasën
yaë pipop pi Anutu pim Ruupëën ngön këët
ök niia pötenta kön wi kosang newasën yaë.
Omën namp ke pipëlëpök Anutuun kaar
omnamp pël ya. 11 Wëwë kosangta ngön
këët Anutu pim ök yenia epët. Pi wëwë
kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep
pöp pim Ruup. 12 Omën Ruupë naë rë
olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp
Anutuu Ruupë naë rë olëak naön yaë pipop
pi wëwëetak naön yaë.

Tiar wëwë kosangtak wë pötен kön wiipa

13 Ar Anutuu Ruupön kön wi kosang
yewas pöröak wëwë kosangtak wë pöten
ëwat sënëak ngön epët retëng ë yaningk.
14 Tiar epët ëwat wë pötaan Anutuu ëöetak
kas naëngan. Tiar pim kentöökë ënëm
yeemak omën nentaan kimang mepena
pöt pi tiarim kimangöt kat wiipnaat. 15 Pi
tiarim kimangöt kat yawiaup pöt ëwat wë.
Pötaanök omën nentaan kimang mëëaut
yaningk pötenta ëwat wë. 16 Omën namp
pi itaangkën pim karip utpet kot Anu-
tuu es parëaöök wes namëëpanë sal nent
yaëën pöt pi Anutuun pim karipëën ki-
mang maan wëwë kosangta kanöök wa
moulmëëpnaat. Omën utpet kot Anu-
tuu es parëaöök wes namëëpanë salte yaë
pipopön yeniak. Utpet ke nentere nent
omnarö es parëaöökël wes yamëaut wia
pötëël kimang manëak neniaan. 17 Omnant
utpet yeë epot saunaring pëënëët. Pël ëaap
saun nant es parëaöökël nasënganëët.

18 Tiar epël ëwat wë. Anutuu ru sak
wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu
Ruupök ngarangk yaalmëën Setenök pi
namööpan.

19 Tiar epël ëwat wë. Tiar Anutuu ru sak
wëën ngönën wonörö pit Setenë iri wë.

20 Tiar epël ëwat wë. Anutuu Ruup puuk
irëak tiar Anutu këëpön ëwat sëpenëak kön
nina. Pël ëën tiar Anutu këëpre Ruup Yesu
Kristo piaripring wë. Pi Anutu këëp, wëwë
kosangta pepap. 21 O nem ruurö, ar omp ak
kaarkaarörö kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 60 pötа ök won sëën Sonök pep epwer kak nerek ingre mor sauröaan retëng ëa. Naröak kön wiin pi öng nampëën retëng ëa. Ën narö selap kön wiin ingre mor sauröaan pël ëa. Sonök pit neneren lup sant elmëëre kaar omnaröa ngönötëën ngarangk ë pël ëëpënëak mëëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1-3*
Lup sant yaauta ngönte *4-6*
Ngönën kaarötëën pepanöm ngönte *7-11*
Ngön mëët *12-13*

1 O ingre mor sa, Anutu pimtëën wesaurö, ne ngönënë wotöök nampök arimëën pep epwer retëng ë yaningk. Ne yaap pan arën lup sant yaalni. Pöt nemënt won. Ngön këët kat yawiaurö pitta ten pourö lup sant yaalni. 2 Ngön kë tiarim naë wia epët om wiakaim wiaapnaat. Pötaanök arën lup sant yaalni.

3 Tiar ngön këëtere lup santtaring wëën Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre yakömre mayaap pöt tiarim naë wiaap.

Tiar lup sant yaautaring öpa

4 Arim naëaan narö Pepa ngön këët tiarën ök niiaö pöt kat wiak ënëm yaë pël aan kat wiak ya kë saut. 5 Ingre mor saurö, kaalak ök yeniak. Tiar neneraan lup sant ëëpa. Ngön kosang epët ngolöpët won, ngaanëër kat wieimaut. 6 Lup sant yeë pötak Anutuu ngön kosangta ënëm yeë. Tiar ngaanëër ngön kosangtak lup sant ëëpena epët kat wiaut. 7 Kaar omnarö selap pan öröak yang poutë wë. Pit Yesu Kristoon, “Pi omën sak naaröönöp,” pël yaaurö. Pötaanök nampök ngön ke pëlte yaan pöt pi kaar omnamp, Kristoën Ngaap, pël wasëpenaat. 8 Ngarangk këëkë ëën. Pël yaëën arim ya yamëngk pöta këët, nent kö nasëpan, pout önëët. 9 Omën namp pi Kristoë ngönte taintaë wak naön ilap riak ngön maimetaring irikor yaë pipop Anutu piiring naön yaë. Ën namp Kristoë ngönte taintaë wak wë pipop Pepapre Ruup pouwaar piiring wë. 10 Pötaanök namp pi arim naë wais öröak Yesuu ngönte won, maim nent ök yeniaan pöt omën pöp koirak arim kaatë së ulmëak yoöre ërëp manganok. 11 Omën namp kaar omën pöpön yoöre ërëp mëak ompyaö yaalmë pipop pi omën pöpë ya utpet pöt kaamök yaaup.

Ngön mëët

12 Ne arën ngön kësang ök niamaatak pepatë retëng ëëmaaten kaaö. Nem kentöök naë wais arring ngönngön ëak ërëpsawi kaö ëëpenaaten kent yaë.

13 Ingre mor sak nem naë wëën Anutuuk pimëën yaö wesaö eporö, pit niin yowe yenia.

[Yok pi tapët.
Ne arim pepap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 60 pöta ök won sëën Sonök pep kot epwer omën namp yapinte Kaias pimëën retëng ë mena. Pep epwer pöt Kaiasën yaya mëak Taiotrepisë utpet ëautaan pepanöm mëëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1-4*
Kaiasë ngönte *5-8*
Taiotrepisre Temitrias pöaarë ngönte *9-12*
Ngön mëët *13-15*

1 O Kaias nemop, ne ngönënë wotöök nampök pep epwer nimëën retëng ë yaningk. Ne niin lup sant yaalni.
2 Nemop, ne nimëën Anutuun kimang yemak. Ni könre lup ompyaö wëën pi tapël omnant nim yaën pipot ompyaö sëëre nimëntta këlangönre yauman won ömëëten kent yaalnë. 3 Kar naröak nim naëaan wais ni ngön këëta ënëm yaën pël neeaut. Pël ëën ne kat wiak ërëpërëp këang ëaut. Yaap, nim ngön këëta ënëm yaën pöten ne ëwat wë. 4 Nem ruurö pit ngön këëta ënëm yaëën pöt ne ya kë yes. Omën muntatëën ya kë yesa pötak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaö mëneima

5 Nemop, ni ingre mor saurö ompyaö yaalmëan pöt, nimtë naëaanörö pëën won, kamaatëaanöröeta yaalmëan pöt ompyaö. 6 Omën pöröak nim pitëmëën lup sant elmëauten ten ingre moröröen ök niaan kat wiaut. Pötaanök ni Anutuun kön wieë karurö kan kourakëën kaamök elmëak wes mëëmë pöt ompyaö. 7 Pit Yesu pim yaat mëmpö yesem ngönën köpëlöröa naëaan sum naön yaaurö. 8 Omën ke pilörö pitring top ëak ya mëmpnaan kaamök elmëëpa. Pël ëën ngön këët ulöl sëpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup ën Temitrias pi ompyaö yaaup

9 Ne ar ingre moröröaan ngön nent retëng ëaut. Pël ëautak Taiotrepis pi arim wotöök öpënëak yaaupök nem ngönte kat nawiin yaë. 10 Pötaanök ne arim naë wais öröak pim wëwëeta ngönte amaat. Pi nemëën ngön ke nampöt paspas yaaup. Pël ëak pöt pëën won. Pimëntta ingre mor sa narö ka nantëaan waisën pim kaatak wa naulmëën yaaup. Pël ëën omnaröak pitëm kaatë wa ulmëën pöt nga mëak omën pël ëa pörö ingre moröröa naëaan waö ë yamëaup.
11 O nemop, ni omnarö utpetat yaëën ënëm elmëëngan. Ni omën ompyaut wël ëak ëëm. Omën ompyaö yaë pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaë pipop Anutuun kön nawiin yaë. 12 Omnaröak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngön këëta ënëm yaëën wëwë ompyaö pöt tekeri yes. Pël ëën nookta piin ping wesak yak. Ar neen ëwat wë. Nem ngön epët yaapët.

Ngön mëët

13 Ne niin ngön kësang ök niamaatak pepatë retëng ëëmaaten kaaö. 14 Nem kentöök teëntom pan naë wais niiring ngönngön apëaaten kent yaë.
15 Ni mayaaptaring öm. Omën ngöntre kar eporöak yowe yenia. Ën nuuk nem yoöre ërëp epët ngöntre karuröen mam.
[Yok pi tapët.
Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 50 pöta ök won sëën Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurö kosang sak ngönën omën kaaröröa ngönötëën ngarangk ëëpënëak pep epwer retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1-2*
Ngönën kaar yaauröa ngönte *3-16*
Kön wi kosang yewesauta ngönte *17-23*
Yaya mepena ngönte *24-25*

1 O Anutuu ru sënëak yaö niiaurö, ne Yut, Yesu Kristoë inëën ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wëën Yesu Kristook ngarangk yaalniin ompyaö wë.

2 Anutu pim ya ngësre mayaapre lup sant pöt ningkën arim naë ulöl sak wiaap.

Omën ngönënëën kööre tok yaauröa ngönte

3 Kar panëërö, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pöta ngönte wet rëak arimëën retëng ëëmëak kön wiaut. Pël ëaupök peene pöt ar kosang wesak ngönën arim wak wë pöt ngarangk ëak omën ngön pöt kööre tok yaalmëauröa ngön kaaröt ke ur olanë yak retëng ëëmëak kön yawi. Ngönën pöt Anutuuk ngaan pim omnarö mangkën arim naë oröön wak wë pipët. 4 Nem peene ngön epët retëng yeë pöta songönte epël. Omën Anutuu ngön wa yoolëa pörö pitëm utpet yaaut ëlëëp wiak ingre morörö arim öngpök ilëak arim könöt irikor elnieim wë. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kërë yoola ngön yaap pöt irikor ëak epël yeniiaurö. "Anutuu pël yaalniaö pötaan ar yok pangk öngre omp nga ëënëët. Pël yaëën kaalak ompyaö niwasëpnaat," pël yeniia. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaöap kasëng yemengkaurö. Omën pörö Anutuuk ngaanëër utpetatë kangut kësang pan mampënëak mëëa.

5 Nem peene niama epët ar ëwat sak kat wi pet irauröen kaalak ngolöp wes niamaan yeë. Ngaanëër Israel omnarö Isëp yangerak këlangön kat wieim wëën Anutuuk ent ë moulmëak yang munterekë mësak sa. Pël ëën ënëmak narö piin kön wi kosang newasën yaëën pörö mën wel mowia. 6 Ën enselöröenta kön wieë. Pit narö Anutu pim ya mëmpënëak yaö elmëa pöt mëneim naön pitëm wëaurek sëp wesaurö. Pël ëën Anutuuk pit sasa wii par ëak koutak moulmëën akun kaöaöök ngön yaatak moulmëak kangut mampnaataan kor wë. 7 Sotomre Komora ka kepön kësang pöörarre munt kot naë wieëa pötë ëa pötenta kön wieë. Omën pörek wëaö pöröeta enselöröa utpet ëa pöl eima. Pörö pit öngre omp nga yeem ompöröak omp karuröaring utpet ke tapöpöt ëeima. Pël ëënak Anutuuk es kosangwesi wes mëën sasa kotak won sa. Pöten tiar itenak, "Utpet ëëpena pöt, Anutuuk kangiir tapël elniipnaat," pël wasëët.

8 Pël ëëpenaatak omën arim naë ëlëëp ilëak wë piporö utpet ke tapël yaaurö. Pitëm wangar nentere nent mena pötëël utak mëak omnaröaring utpet yeem pitëmtë wëwëat utpet wesak omën wa ngangaëët yaaurö. Pël yeem Aköp ngep elmëak kutömweri ëwaatak wëauröen utpet wesak yamëëaurö. 9 Enselöröa wotöököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesë sokuraan nampnampön ngön kosang yamëem Setenën utpet wesak nemaan om epël mëëa. "Aköpök kangiir nga niapnaat," pël mëëa. 10 Pël ëautak omën arim öngpök ilëak wë piporö omnantë songönöt köpël wëak köntak utpet wesak yamëëaurö. Pël yeem pitëm omnant yaaut pol rerauröa köntak yaë pöl yaëën pitëmtë yaautök utpet yemowas. 11 Yakömpe. Pit tol ëëpën? Pit omën ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet ëa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpënëak omnaröen utpetat ëëpënëak mëëa pöl yaë. Ën Kora pimtën wak isak ëak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mën wel wia pöl elmëëpnaarö.

12 Omën piporö wais öröak kaömpre animautön kent ëën ëö köpël arim lup kopëtemer sënëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos ëak omnarö kaamök naalmëën yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilak yamëën kopi nepelën yaë pöta ökörö. Ën nent, këra nant ulöp

akunatë nautön yaëën omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö. 13 I maatë möön këkoot yaarö pöl pit utpet yaëën pitëkaan ëö yaaut yaaröön ityaangk. Ën nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpënëak moulmëautök uröt sëp wesak köntak unak wireim wë pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang koö utpet panë olëauren yaö elmëën pörek wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

14 Omën utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëën epël ëa. “Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëëngkörö kësang pan waisëpnaan yaë. 15 Pël ëak omën pourö ngön yaatak niulëak kom elniak omën pi kasëng menaurö pitëm ya utpet mëneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat.” 16 Omën arring irikor ëak wë puorö pit kaaö ngön aöre omën nant pitëm naë yaaröön lup mëmpö pël yeem pitëmtë kentre kauratë ënëm yaaöre pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan wiap sësë mëak wa ëpre wer yaaurö.

Wa korkor ngönte

17 Nem kar panëërö, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaö omnaröa omnant orööpnaatë ngön ök niaima pötön kön wieim ön. 18 Pöt pit epël ök niaimaut. “Ënëmak, akun kaöaö temanöm yesën omën narö oröak Anutuu ngönten ökre was ëak piin kön nawiin pitëmtë kentre kauratë ënëm ëëpnaat.” 19 Omën ke pilörö pitök ingre morörö ar komkap yaalni. Pit yangerakë omnantëën kön wieimeë Anutuu Pulö naön, won wë.

20 Nemorö, ar pöt epël ëën. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieë arim lupöt kosang wesak Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak piin ök maim ön. 21 Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önëëtaan pim naë ön. Pël ëeë tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wëwë kosangët nimpna pöten kor eim ön. 22 Omën Kristoë ngönta songönten ëngk ma e yewesauröen yaköm elmëën. 23 Ën omën narö es parëaöökë kanöök yesën pöt es kotpanëën kaamök elmëak kama moön. Ën narö pitëm koröpöökë kentre kauratë ënëm ëak utpet yaëën yaköm elmëak tapël kaamök elmëën. Pël yeem pitëm utpet yaautök utpet niwasën arta tapël ëënganëën ngarangk ëak utpet pötön kas ëën.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

24 Anutu pi weëre kosangringëpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naëngan. Ëwa pepap pimtok kaamök elniaan pim ëöetak saun won, ërëpsawiaring önëët. 25 Anutu pöp pimënt wëaö tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetetakaan kama yanuwaup. Pötaanök pim yapinte wak isak mepa. Pimtokëër tiarim kësang mowasën wotöök sak wë, pim weëre kosangö om wiaap. Pimënt tapöpök ngaanëër wakaimaupök, peene wë, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Yut.]

Ënëma Ngönte

Yesu wel wiak kutömweri sëën wë krismaki 60 ma 65 pöta ök won sëën Sonök ingre mor saurö̈aan retëng ëa. Ingre mor saö poröa Yesu Kristo pi Aköp pël wesa pötaan këlangön kat yawiem Sonök kosang sak öpënëak kent ëa. Son pi kus nent yapinte Patmos pötak wii kaatak wëën Anutuuk wangarötë yemangk pöl elmëak omën ënëm orööpnaatön pet elmëa. Wangar pötë këlangön kësang yaaröön Yesuuk Setenre kööre tok muntarö il mowesak piin kon wi kosang yewesaurö kutömre yang ngolöpötë öpenëak pet elmëën ök niia.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut *1:1-20*
Ingre mor saö ka 7 pötëëröaan retëng ëa *2:1-3:22*
Pepewer pesöm ëak wii 7 tëauta ngönte *4:1-8:1*
Kuup 7 pötë ngönte *8:2-11:19*
Kamal kësangëpre animaö nga ngaawaarë ngönte *12:1-13:18*
Wangar ke nentere nent mena *14:1-15:8*
Anutuu omnaröaan ya sangën 7 pötön itena *16:1-21*
Papilon kaö utpet wasën Seten këlangön kat wia *17:1-20:10*
Ngön ya kësangët orööpnaat *20:11-15*
Kutömre yang ngolöpötre Yerusalem ngolöpö *21:1-22:5*
Ngön mëët *22:6-21*

1 Ngön epët ngaanëër elëëp wiakaimautak Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngön epët Anutuuk Yesuun pim inëën ruuröen omnant akun wali nasën wiaan orööpna pötön tekeri wasëpënëak pet elmëa. Pël ëën pim ensel namp wes mëën ne Son pim inëën ruupön ök neeaut. 2 Ne Sonök omën pötön itenak Anutuu ngön ök neeaöre Yesu Kristoë omnant tekeri wes nenaö pötenta poutön ök yeniak.

3 Omën namp ngön kë orööpna epët ngönënë wa toptak sangk kelëpna pöp ërëpërëp ëëpnaap. Ën namp ngön pep epweri retëng yeë epët sangk yekelën kat wiak ngaarëk öpna pöpta ërëpërëp ëëpnaap. Ngön pöta këët orööpna akunet temanöm yes pötaanök.

Sonök ingre mor saö ka 7 pötë wëaurö̈aan pep retëng ëa

4 Ne Son nook ngön epët ingre mor saö Esia yangerak ka 7 pötë wëaurö arimëën retëng ë yaningk. Anutu ngaan panëër wakaimaup peeneeta wë wakaim öpnaap piire Ngëëngk Pul Anutuu itöök ur pim wel aisëak ngarangk yaalni pöta naë wëaö pöök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap. 5 Ën Yesu Kristo puukta komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngönte tekeri wes yaningkaupök wet rëak weletakaan wal ëak yang omp aköröa kaö sak wë.

Pi tapöpök tiarimëën lup sant elniak tiarim kangiir wel wia pötak utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. 6 Pël ëak puuk niaan piiring kaö sak ngarangk eim kiri ar yaauröa ök Anutu pim Pepapë inëën sak omnaröaan kimang yamëëaurö. Tiar pourö Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarëk isak yemaan ngarangk elnieim öp. Yaap.

7 Kat wieë. Yesu pi kutöm kepilötring wais oröön omën pourö itaampenaat, omën pim wel wiipënëak elmëa pöröaring. Pël ëak yangerakë omën pourö piin itenak pitëm utpet elmëautaan kangut mampnaaten ya ngës ëën ing kaö apnaat. Yaap pan.

8 Aköp Anutu weëre kosang pepap, ngaan wakaimaup peeneeta wë wakaim öpnaap, pi epël ya. “Ne tapöp wot rëaupök kaalak ënëm remaap.”

Son pi Kristoon itena

9 Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal menak wëën Anutuuk wa ngaöök nimëën këlangön kat wieimeë kosang sak wë. Nem Anutuu ngönte ök neeaöre Yesu Kristoë omnant tekeri wes nenautön ök yaautaan kööre tokörö̈ak Patmos kustak neulëaut. 10 Pël ëën Sante, Aköpë akun pötak Anutuu Ngëëngk Pulö pim weëre kosangöök nem naë oröön ne kat wiin nem kasngaëlaan kuup nga ngön naöökë ya pöl ngön ëak 11 epël ya. “Omnant nim itaampë epot pout pepeweri retëng ëak ka 7, Epesasre Simenaare Pekamamre Tiatiraare Satisre

Pilatepiaare ën Leotisia ka potë ingre mor saurö̈aan wes momëëm."
12 Pël yaan ne talëpök nem kasngaëlaan
ngönaak yenëa pöten itaampa yak kaip ti
itaangkën es rampe koolötök ket ëa 7 ëak
wieëa. 13 Pël ëën ne itaangkën namp es
rampe pötë tekrak wëa. Pöp omnampë ök
sak ulpëën wali el wesak së ingesiarë il
menaö namp mëak yepat koolötök ket ëa
naö pim riperak rëëwarök ëak wëa. 14 Pim
kepön ëpöt kölam panëëp, int awang ëpre
urö̈am lup kölamötë ök. Ën itöörar pöt
es wëlëngöökë ök panëöörar, omnant om-
narö̈a lupötë wieëautön ityaangkaup. 15 Ën
pim ing pöwesiarta aini ke nal nent yap-
inte paras pël yema pöt es kësangwesi ar
ëak ompyaö wasën simpelang yera pöta ök
yeëa. Ën pim këm ngön pömpel iitë nga
yaurem kuk ya pöl yeëa. 16 Pim mor yaap-
këëwesi ari 7 ëak wali weëa. Öp newerta
nalaan nal nga panëëwer pim këmtakaan
orö̈ak irëeëa. Ën pim këëre wot kante këtëpë
nga panë yema pöl ëeëa.
17 Ne piin itenak yaan sak imën kön sak
kawi ngentiak së pim ingesiarë naë ilëaut.
Pël ëënak pim mor yaapkëëwes nem rangk
nowiak epël yenëa. "Ni kas ëëngan. Ne wot
rëaupök kaalak ënëm remaap. 18 Kat wi. Ne
wëwë pepapök wel wiak wal ëaup, peene
om öp wë wakaim ömaap. Pël ëeë welere
wel kakë kaö sak wë. Pötaanök nook kan
pöwer tëak omnarö wal ë moulmëëmëak
pöt pangk pël ëëmaap. 19 Pötaanök nim
omën ityaangkën epot retëng ëëm. Omnant
peene epotre ënëmak orööpna pout pël ëëm.
20 Nim itaangkën ari 7 ëak nem mor yaap-
këëwesi wak wëan pötre ën es rampe 7 ëak
wieëa pöt ngön kepön nent. Pöta songönte
epët. Ari 7 pipot ingre mor saö ka 7 pötë
wë pörö̈a ngarangkörö̈en ya. Ën es rampe
koolötök ket ëa 7 pöt ingre mor saö ka 7
pötë wëaurö̈en ya."

2

Epesas kakë ingre mor saurö̈a ngönte

1 Aköp es rampeetë tekrak wëaö pöpök
epël yenëa. "Ni Epesas kakaan ingre mor
saurö̈aan epël retëng ë.
"Ngön epët omën mor yaapkëëwesi ari
7 ëak wali wak es rampe koolötök ket ëa
7 pötë tekrak kan ing yaaup nem ngönte.
2 Ne arim omnant yaautön ëwat wë. Ar
ya kosang mëmpööre këlangön kat yawiem
kosang sak wë pël yaaö pöten ëwat wë. Ën
pël yeem ar utpet omnarö̈a yaautön kaaö
ëën omën pitëmtën, 'Ten Kristoë ngön yaaö
omnarö,' pël kaar yaaurö̈en wël ëak ite-
nak pit kaar yaaurö pël kön wian pötenta
ëwat wë. 3 Ën omën narö pit itaangkën
ar nemorö pël sëën utpet yaniwasënak
kaaö ëën sëp nenewasën këlangön kat yaw-
iem kosang sak wëaö pötenta ne ëwat wë.
4 Pël yaautak omën eptaan arën kön wiin
pangk naën yaë. Ngaantak ngës rëak
kön wi kosang wesan pötak arim lup sant
ëan pöt won së yes. 5 Ngaan ar wëwë
ompyaut wakaimaurö̈ak wiap sak sëp we-
san. Pötaanök arim wëwë ngaan pöten
kaalak kön wiak ön. Pël ëak lup kaip tiak
wëwë wet rëak wakaiman pöl ön. Ën lup
kaip natiin ëënë pöt ne arim naë orö̈ak
arim es rampewes kama wëën ingre mor
saurö won sënëët. 6 Arim wëwë ompyaut
wakaiman pöt sëp wesautak omën eptaan
kön wiin ompyaö yaë. Nem Nikolasre
pim ingre morörö̈a wëwë utpetatëën kaaö
yaalmë pöl arta yaalmë.
7 "Katringörö̈ak Ngëëngk Pulöök ingre
mor saurö̈en ngön ök yenia pipët këëkë kat
wiin. Omën namp pim wëwë ompyautak
utpetat il wesak kosang sak öpna pöpön
nook, 'Ni wëwë kosangta këraamentëkaan
ulöpörö neim ömëëp,' pël ök memaap. Këra
pöment Anutuu ya lupöök wë."

Simena kakë ingre mor saurö̈a ngönte

8 Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. "Ni
Simena kakaan ingre mor saurö̈aan epël
retëng ë.
"Ngön epët omën wot rëaupök ënëm re-
maap, wel wiak kaalak wal ëak öp wëaup
nem ngönte. 9 Arim këlangön kat yawi pöten
ne ëwat wë. Ën omnantëën elek panë yeë
pötenta. Pël yeëetak kutömweri arimëën om-
nant kësang wia. Ën omën narö pitëmtën,
'Ten Yuta omnarö,' pël ya pörö̈ak utpet we-
sak yenia pötenta ne ëwat wë. Pit, 'Ten Yuta
omnarö,' pël yaatak Yuta omën yaapörö
won, Setenë ingre mor panë saurö. 10 Arim
omën këlangön kat wiinëak yeë epten kas

ëënganok kat wieë. Seten pi ar narö morök elniipënëak omën naröen maan wii kaatak nuulëëpnaat. Pipët ar këlangön wak imeë kët moresiar pël sënëët. Pël ëënëëtak Anutuun kön wi kosang weseim wë wel wiinë pöt nook wëwë kosangët ningkën neering wakaim öpenaat.

11 “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre
mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat
wiin. Omën namp pim wëwë ompyautak
utpetat il wesak kosang sak öpna pöp es
parëaöök së këlangön kat nawiipan.”

*Pekamam kakë ingre mor saurö*a *ngönte*

12 Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni
Pekamam kakaan ingre mor sauröaan epël
retëng ë.

“Ngön epët omën öp nalaan nal nga
panëëwer weëaup nem ngönte. 13 Ne arim
kakën ëwat wë. Seten pi ka pipöökë kaö sak
wëën omnarö utpet kaö panë yaaurö. Pël
yaauröak kön wi kosang yewesaut taë wak
wë. Ën ngaan arim karip Antipas wotpil
wesak nem ngönte omnaröen ök maö ima
pöp omën utpet naröak arim kak Setenë
ngarangk yaalmëa pörek pi mën wel wia
akun pötak kasëng nenemangkën kön wi
kosang neweseimaurö. 14 Pël ëauröak arim
wëwë utpet epël yeë epotön ne kön wiin
pangk naën yaë. Ar Pekamam kakaan
ingre mor saurö a naëaan narö Pelam pim
ngön kaarta ënëm yaaurö. Pelam pöp
ngaan Pelakën wetete ök maan puuk Israel
omnaröen morök maan animaö kön Anutuu ökre was kaarörö aan kiri ar ëaut yenem
öngre omp nga ëaurö. 15 Ën arim naëaan
naröeta tapël Nikolasre pim ingre morörö a
ngön utpetatë ënëm yaaurö. 16 Pötaanök
ar lup kaip tiin. Ën won ëënë pöt akun
kot panë nentak arim naë wais oröömaat.
Pël ëak öp nga nem këmtak wia epwerring
omën piporöaring nimëmpaat.

17 “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre
mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat
wiin. Omën pim wëwë ompyautak utpetat
il wesak kosang sak öpna pöp kutömweri
kaömp yapin mana pël ya pöt nem naë
ëlëëp wia epot mempaat. Pël ëak kël kölam
naööta mempaat. Këlpöök yapin ngolöp
nent retëng ëulmëëmaat. Yapin pöt omën
muntarö köpël wëën omën kël pö waapna
pöpökëër ëwat öpnaat.”

*Tiatira kakë ingre mor saurö*a *ngönte*

18 Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni
Tiatira kakaan ingre mor saurö aan epël
retëng ë.

“Anutuu Ruup pim itöörar es wëlëngöökë
ök panëöörar, omnant omnaröa lupötë
wieëa pötön ityaangkaup. Ën pim ing
pöwesiar aini ke nal nent yapinte paras pël
yema pöta simpelang yera pöl yeëa. Ngön
epët Anutuu Ru ulöpöököp nem ngönte.
19 Ne arim omnant yaautön ëwat wë. Arim
lup sant yaaöre kön wi kosang wesak ya
wotpil mëmpö, nemëën yak ya ompyaö
mëmpööre këlangön kat yawiem kosang sak
wë pël yaaö pötön ne ëwat wë. Arim wet
rëak omnant eiman pöt peene il wesak
ompyaö panë yaaurö. 20 Pël yaauröak
arim utpet epël yeë pöten ne kön wiin
pangk naën yaë. Öng utpet yaaö namp
ngaan wakaima yapinte Sesepel pöpë ök
yaë pöpönta arring öpënëak mëëaurö. Öng
pöpök pimtën, ‘Ne Anutuu tektek ngön
yaaö omën namp,’ pël kaar mëak ngönën
kaaröt nem ënëm yaalnëauröen öngre omp
nga ëëre animaö kön Anutuu ökre was
kaarörö aan kiri ar yaaö pöt në pël ëëpënëak
morök yaalmëaup. 21 Nook pim omp nga
yaaö pöt sëp wasëpënëak akun mangkën pi
lup kaip natiin kaaö ëaup. 22 Kat wi. Ne öng
pöpön maan yauman ëëpnaat. Ën omp öng
pöpring utpet yaaö pöröeta lup kaip natiin
yaëën pöt nook maan këlangön munt nant
pitëm naë orö morëëpnaat. 23 Pël ëak öng
pöpë wëwëeta ënëm yaaurö mën wel mowi-
imaat. Pël ëën ka nantë ingre mor saurö
pöten itenak ne omën pouröa könre lup wël
yaaup pöten ëwat sëpnaat. Ne tapöpök ar
omnarö neenem omnant yaautë kangut
nimpaap. 24 Omën munt Tiatira kak
wëaurö ar ngön utpet pöta ënëm naën
yaaurö. Pël yeem ngön utpet pöten omën
naröak, ‘Setenë ngön öngpököt,’ pël ya pöt
ar ëwat nasën yaaurö. Pël yaaö pöröen epël
ök yeniak. Ne këlangön munt nant nan-
ingkan, om epët pëën nimpaan. 25 Arim
wëwë ompyaö yaaö pöt kosang panë we-
sak ön. Pël ëën nemënt kaalak akun nen-

tak wais oröömaap. 26 Namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak wë nem ngönte ngaarëk weimeë wel wiipna pöp nook weëre kosang menak köpël omnaröa kaö wes moulmëëmaap. 27 Pël ëën pi ngarangk ëeë aini sungkör naö wak wë omnarö yang kaput mööna kelak unön yaë pöl köpël omën pörö elmëëpnaap. Weëre kosang nem mampa pöt nem Pepapök nenaut. 28 Ne omën pöt menak tangewesta mempaat.

29 “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin.”

3

*Satis kakë ingre mor saurö*a ngönte

1 Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Satis kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën Anutuu Ngëëngk Pulö wak ari 7 ëak wali wak wëaup nem ngönte. Ne arim omnant yaautön ëwat wë. Omnant yaaö pöt omnaröak arimëën, ‘Pit wëwëetaring wëak yaë,’ pël yenia. Ën nook arim lupötön itaangkën wel wiauröa ök wë. 2 Pötaanök wal ëak it nganga seë. Arim kön wi kosang yewesaö kot wieëaut sasa won sëpanok taë weseë. Arim omnant yaautön itaangkën Anutuu ëöetak wotpil naënörö. 3 Pötaanök ngön rë nuulön kat wiak wan pöten kön wiin. Pël ëak ngön pöt ngaarëk wak lup kaip tiin. Ar wal ëak it nganga nasën ëënë pöt nga omën nampë yaë pöl nem akuneten köpël wëën tapët pöt oröak kangut nimpaat. 4 Pël ëëmaatak ar Satis kakaan omën narö utpetat naën yaaurö. Omën naröa ulpëën kölamöt pëën ë yerangia pöl ar wëwë kölam wë. Ne arën kön wiin wotpilörö. Pötaanök arim ulpëën kölamöt ë yerangian pöl wëwë kölamtaring neering wakaim önëët. 5 Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpökëër ulpëën kölamöp më moulmëëmaap. Pël ëak pim yapinte wëwë kosangta pepeweriaan kërë nemoolanganëëp. Anutu nem Pepapre pim enselöröa ëöetak pi nemop pöt tekeri wesak amaat.

6 “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin.”

*Pilatepia kakë ingre mor saurö*a ngönte

7 Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Aköp ne omën ngëëngkëp. Ne tapöp omën kë panëëp. Ngaanëër Tewit pim yang omp ak sak weëre kosangring omnarö ngarangk elmëeima pöl nook kutömweri omp ak sak weëre kosangring ngarangk ëeë kanwer të wiin omën nampök newariipan. Ën kanwer wariin nampök pangk natëëpan, won pan. Ngön epët ne tapöpë ngönte. 8 Ne arim omnant yaautön ëwat wë. Ar weëre kosang kësang won wë nem ngönte ngaarëk weiman. Pël yeem nem yapinte ëlëëp nenowasën tekeri wesak aiman pöten ne ëwat wë. Pötaanök nook kanwer të nuwiin wiaan omën nampök yok pangk newariipan. 9 Kat wieë. Setenë ingre mor arim naë wëaurö pit pitëmtën, ‘Ten Yuta omnarö,’ pël kaar yenilaurö. Pit Setenë utpetatë ënëm yaaurö, Yuta omën yaapörö won. Omën pöröen nook maan arim ikanöök rar rë nuwesirak nemtok arimëën lup sant yaalnian pöten ëwat sëpnaarö. 10 Ar këlangön kat yawiem kosang sak önëak nem arën ök yeniak pöt ngaarëk weiman. Pötaanök omën utpet nant yangerak wëauröaan morök elmëëmëak yangerakë wes mëëma pöt nook ar ngarangk yaalniin arim naë naarööpan. 11 Ne akun kot nent won sëën arim ngësë waisumaap. Pötaanök omën nampök irikor elniin arim ompyaö yaauta kangut naön ëënganëën ompyaut arim naë wia pöt kosang wes wak ön. 12 Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp nook Anutuu ngönën tupta möör wapta ök wesak wesir moulmëëmaap. Pël ëën pi Anutuu naë kosang sak öpnaap. Pël ëën nem yapin ngolöpëtere Anutuu yapintere pim ka kaöaöökëët piik retëng ë ulmëëmaap. Ka pöökë yapinte Yerusalem ngolöpö, kutömweri nem Pepapë naëaan irapnaö.

13 “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre
mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat
wiin.”

*Leotisia kakë ingre mor saurö*a *ngönte*

14 Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni
Leotisia kakaan ingre mor saurö*a*an epël
retëng ë.
“Aköp nemënt ngön yaapta pepapök wot-
pil wesak Anutuu ngönte tekeri wesak
yaaup. Ne Anutuu omnant pout ket ëa
pötë pepap. Ngön epët Aköp nemtë ngönte.
15 Ne arim yaauta songönte ëwat wë. Ar
nemëën kaaö panë elnëëre lup sant panë
elnë pël naën yaaurö. Poutepar arim naë
irikor ëak wia. Pötaanök arimtok kaaö panë
elnëënëak kön wiak pöt pël elnëënëët. Ën
lup sant panë elnëënëak kön wiak pöt pël
elnëënëët. Pël ëënëëtak poutepar irikor
ëak wi naöpan. 16 Ar pöt nemëën kaaö
panë elnëëre lup sant panë elnë pël naën
yaaö poutepar irikor ëak yeëan. Pötaanök
ne arimëën kaaö elniak wa niolamaat.
17 Ar arimtën epël yaaurö. ‘Ten monere
urröm omën nant kësang wieëaurö. Omën
kësang panë pöt tenimtokëër wak ompyaö
wë omën nentaan ngöntök naën yaaurö*e*p,’
pël yak. Pël yaketak arim lupre könöt
utpetatring wëën omnaröak yaköm elni-
ipna salöröak yak. Arim lupötë omën nan-
tëën ngöntök yeem it il tëak yool wë pöten
arimënt itnaangkën wëan. 18 Pötaanök ne
arën ök niamaan kat wieë. Ar nem naëaan
songre sar ngolöp weë panëët wak ön. Pël
ëak arim korröp yool wë pipot ngep ëënëën
ulpëën kölam ompyautta nem naëaan ön.
Pöt arim korröp yool wë pipot omnaröak it
ninganken ëö sënganëën. Pël ëak i kolap
nenteta arim itötë wa mëën omën nantön
itaampunëën nem naëaan ön. 19 Ne omën
nem lup sant yaalmëa pörö pit utpet yaëën
pöt ngön kosang mëak wotpil yemowe-
saup. Pötaanök ar kosang ngentiak lup kaip
tiin. 20 Kat wieë. Ne ka kanrak taueë
kontkont yaaup. Omën namp ne kontkont
yemaan kat wiak kan të newiin pöt kakaati
së piiring kaömp ngawi nak tenip önaat.
21 Omën namp pim wëwë ompyautak ut-
petat il wesak kosang sak öpna pöpön nook,
‘Ni nem naë wais nem omp ak urtak wel
aisëak neering omnarö ngarangk ëëpa,’ pël
ök memaap. Pöt ne utpetat kasëng menak
nem Pepapë naë pim omp ak urtak wel
aisëak omnarö ngarangk eim wë pöl arta
ëënëët.
22 “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre
mor saurö*e*n ngön ök yenia pipët këëkë kat
wiin.”

4

*Kutömweri omnarö Anutuun yaya maim
wë*

1 Aköp ngön ök neë pet irën ne wan-
gar yemangk wesak itaangkën kutömweri
kan newer të wieëa. Pël ëën omën këm
ngön naö yaan kat wiin nem wet rëak
kuup ngönöökë ök ngönaak neea tapöpök
kaalak epël yenëa. “Ni eprek apër. Pël ëën
omën ënëm orööpnaatön pet elniimaan,”
pël yenëa. 2 Pël yenëaan taptakëër Anutuu
Ngëëngk Pulö pim weëre kosangöök nem
naë oröön itaangkën kutömweri Aköpë ur
nent wiaan Anutu pötak wel aisëeëa. 3 Pim
këëre wot kante kël köp möaö naöörarën
yapintepar saspaare konilian pël yema
pöörarë ök pengpeng yeëa. Pël ëën iere
kasir naö pim urtak wirö kaörok elmëeëa.
Iere kasir pö kël këra ëp koröp oröa naöön
yapin emeral pël yema pöökë ök yeëa.
4 Pël ëaan ur nant 24 ëak omp ak urtak
wa taap elmëak wieëa. Pël ëaan ngarangk
naröeta 24 tapël ëak ur pötë wel aisëeëa. Pit
ulpëën wali kölamörö mëak ul koolötök ket
ëaut omp aköröa yewaëa pötë ököt pitëm
kepönötë waëak wëa. 5 Pël ëën Anutu pim
ur wel aisëeëa pötakaan kent tangar mënak
tangre kaö kësang yera. Pël yaëën pim urta
itëkëël es wëlëng 7 ëak yokota. Es wëlëng
pöt Anutuu Ngëëngk Pulö. 6 Ën ur pöta
itëkëël omën nent i kaöre könitötë ök pan
nent wieëa.
Pël ëaan kutöm omën mor kong nent
wëwëetaring narö tekrak wëa. Pörö omp
ak urtak wirö kaörok ëak taueëa. Pitëm it
ulöpöt kësang pan, koëlaan kasngaël pangk
ëak oröeëa. 7 Kutöm omën wëwëetaring
pörö, namp kent nga laionöröa ököp, namp
pol purmakaö ompöröa ököp, namp pi it
omën këëre wot kan waup, ën namp int
tuparöa ököp. 8 Kutöm omën mor kong nent
wëwëetaring pörö pit wer 6 ëak uteëa. Ën
pitëm it ulöpöt kësang panë oröeëa. Pöt
weratë tomökölaan ikanöököl poutë pangk

ëeëa. Pit pël ëak wë Anutuun yaya yaaut leng naën, röökre kët poutë epël maim wë.
"Aköp Anutu ni weëre kosang pout weëaup.
Ni wakaimaupök wëën om wakaim ömëëp.
Ni ngëëngkëp, ni ngëëngkëp, ngëëngk panëëp."
9 Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring
pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëeëaup
wë wakaim om öpnaap piin yaya maimeë
ping wesak mëak yoöre ërëp maim wëaurö.
Pit pël yaëën 10 ngarangk 24 pörö pit Anutu
omp ak urtak wel aisëeëa pöpë naë rar
rë mowesirak yangerakël tok oriak wë
omën wakaim öpna pöpön, "Puukëër weëre
kosang pepap," pël weseë pitëm omp ak
ul koolötök ket ëa pöt perak urta ikanöök
wiak yaya ngön epël maim wëauro.
11 "O Aköp, ni tenim Anutu.
Nuukëër kaö panëëp.
Ten pourö yaya niaimeë ping wesak niak
nimtë naë weëre kosang wia pël
yeniaan kë yes.
Nimtok omnant ël epot pout ket ëaup.
Nuuk wiaapënëak kön wiak ket ëën om wia.
Pötaanök yaya yeniaan kë yes."

5

Sonök pep newer pesöm ëak wii tëak wiaan itena

1 Ne kaalak itaangkën Anutu pi omp
ak urtak wel aisëeë pim mor yaapkëëwesi
pep newer weëa. Pep pöweri retëng nant
koëlaan kasngaël ëeë. Pël ëaan omnaröak
wilak sangk kelpanëak pep pöwer tep möak
wii 7 ëak të ulmëeëa. 2 Pël ëaan ne itaangkën
ensel weëre kosangring nemorök ngön
ë olëak epël ya. "Omën wotpil talëpök
pep epweri wii 7 ëak tëa epot pangk
ilak pepewer wilëpën?" 3 Pël yaan omën
nampök o kutömweriaan ma e yangerakaan
ma yang epra ikanöökëlaan wotpil nampök
pep pöwer wilak itaampnaataan kengkën
nasën ëaut. 4 Pël ëën ne itaangkën wot-
pil nampök pep pöwer wilak itnaangkën
ëën ing kësang panë ëaut. 5 Pël ëën omën
ngarangk nampök epël yenëa. "Ni ing an-
ganëp kat wi. Yutaë kurmentëkaan kent
laionöpë ök weëre kosang panë namp oröak
wë, Tewitë ru ëap. Pim wëwë ompyautak
utpetat il wesaupök yok pangk wii 7 pöt
pout ilak pep pöwer wilëpnaap."

Son pi Sëpsëp Ruupön itena

6 Pël neaan ne itaangkën Sëpsëp Ru
namp taueëa. Pöp omën mënauröa ök pim
koröpöök ëmpöl ëeëa. Pi Anutuu omp
ak urötere kutöm omën mor kong nent
wëwëetaring pöröere ngarangkörö a tekrak
taueëa. Pim kepönöök watöt 7 ëak oröeëa.
Ën itötta 7 tapël ëak wëa. It 7 pöt Anutu pim
Ngëëngk Pulö, kaare yang poutë wes mëën
pangk ëak wë pö. 7 Pël ëën ne itaangkën
Sëpsëp Ru pöpök së Anutu pi pim omp ak
urtak wel aisëak wë pep pöwer pim mor
yaapkëëwesiil wali wak wëën kama yeön
itenaut. 8 Pël yaëën kutöm omën mor kong
nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pörö
Sëpsëp Ru pöpë naë së rar rë mowesirak
yangerakël tok oria. Pit omën intöatë ök
nant neenemot wak, ën söwar koolötök ket
ëa nantta neenemot wak wëa. Söwar pötë
öngpök omën nant Anutuun kiri ar ëën es
koulöp köp nga kampöt ngaarëk yawisa pöt
wieëa. Ës koulöp kamp ompyaö omnaröa
Anutuun yayaare kimang yamëëaut. 9 Pit
pël ëak tan ngolöp nent epël yema.
"Ni omën wotpil kaö panëëp, pepeweri wii
tëa pöt yok pangk wa ilumëëp.
Omën naröak ni nimëngkën wel wian.
Pël ëën wel wian pötak omnarö kaalak
Anutu pimëën kama waup.
Yaap, ni omën möönre koröp naöre naö,
ngön nerere ner, yang poutëërö
waup.
10 Nuuk maan pit niiring kaö sak wë
kiri ar yaauröa ök sak tenim Anutu
pim inëën sak omnaröaan kimang
yamëem wëaurö.
Pël ëak pit yangerakë omnaröaan ngarangk
elmëëpnaarö."

Omën pourö Sëpsëp Ruupön yaya maim öpenaat

11 Pël yemaan ne kaalak itaangkën en-
sel selap pan këm top ëak yaan kat wiaut.
Ensel pöröen sangk kelën pöt selap pan
tausenre milion pöta ök yes. Pit omp
ak urötere kutöm omën mor kong nent
wëwëetaring pöröere ngarangkörö wa taap
ëak taueë 12 ngön ëak epël ya.

“Sëpsëp Ru omnaröa mën wel wia pöp pi
omnant poutë kaö saup,
poutë pepap, ëwaare weëre kosangre ëwat
wieëaup pël yamëem
yaya maimeë ping wesak yemaan kë yes.”
13 Pël yaan ne kat wiin omnant pout Anutu
pim mor ket ëa, kutömweriaan yangerakë, i
kaöökaan yangra ikanöökë, pötök ngönaak
aö yesën ne kat wiin epël ya.
“Anutu pim omp ak urtak wel aisëeaupre
Sëpsëp Ruup piaripön
yöore ërëpre yaya maimeë ping wesak mëak
weëre kosangöt piarpim naë wia
kët ëlötë pël maim öpa.”
14 Pël yaan kutöm omën mor kong nent
wëwëetaring pöröak, “Yaap,” pël yemaan
omën ngarangk pörek wëa pörö piarpim
ikanöök rar rë mowesirak yangerakël tok
oriak yaya yema.

6

*Sëpsëp Ruupök wii 6 ëak tëa pöt pepeweri-
aan il olëa*

1 Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ru pöpök
pepeweri wii 7 ëak tëeëa pötëaan wan pö il
yoola. Pël ëën ne kat wiin kutöm omën mor
kong nent wëwëetaring pöröakaan nampök
ngön ëak yaan kat wiin pim këm ngön
pömpel tangre kaö ket ëak yarëem epël
yema. “Ni wais.” 2 Pël yemaan ne kaalak
itaangkën pol os kölam namp wëa. Pöpë
rangk omën namp raëëp wak wel aisëak
wëa. Pël ëën omën pörek wëauröak pi
ul nent waë yemoulmë. Pöt omën nga
wotöök yesauröa ulötë ököt. Pël ëën pi
omën nga ëak il yewesauröa ök nga ëak il
mowasëpënëak sa.

3 Sëpsëp Ru pöpök kaalak pepeweri wii
tëeëa munt 2 pö il yoolaan ne kat wiin
kutöm omën wëwëetaring pöröakaan munt
nampök, “Ni wais,” pël yema. 4 Pël
yemaan pol os munt köp möaö namp
yaarö. Pöpë rangk omën namp wel aisëeëa
pöp pitök weëre kosang yemangk. Pöt puuk
maan yangerak mayaap won sëën omnarö
nener mëmpënëak weëre kosang yemangk.
Pötaanök omën pöp pi ya pöt mëmpëna yak
öp nga panë newer yemangk.

5 Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii
tëeëa munt 3 pö il yoolaan ne kat wiaan
kutöm omën wëwëetaring pöröakaan munt
nampök, “Ni wais,” pël yema. Pël yemaan
ne itaangkën pol os koö namp wëa. Pöpë
rangk omën namp wel aisëeëa pöp pi omën
könömöt wël yaaö nent sikel pël yema pöt
wali wak wëa. 6 Pël ëën ne kat wiin kutöm
omën mor kong nent wëwëetaring pöröa
tekrakaan nampök epël yema. “Omnaröa
ya lupötë kaömp nant utpet mowasën
umön rë sëën ngöntök ëëp. Pël yeem kaömp
öpënëak yaëën kaömp ompyaut kap kot
nentak wesirak mon kësang 3 kina pöta
ngönt wesak mangkën sum ëëpnaat. Ën
tapël kaömp utpetat kap kot nentepar nent
pötë wesirën mon 3 kina tapël sum ëëpnaat.
Pël ëëpnaatak ni kaömp utpet yewasën pit
olip kolapring nant ar ëëre wain i në pël
ëëpnaat ngöntök ëëpanëën olipre wain yaat
utpet mowasngan.”

7 Pol Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii
tëeëa munt 4 pö il yoolaan ne kat wiaan
kutöm omën mor kong nent wëwëetaring
pöröakaan munt ënëm nampök, “Ni wais,”
pël yema. 8 Pël ëën ne itaangkën pol os
koröpöök kaplak ilëa namp wëa. Pöpë
rangk omën namp wel aisëeëa pöp pim
yapinte Wel pël yema pöp wëa. Pël ëën
omën pim ënëm waisa namp pim yapinte
Wel Kak pël yema pöpta öröak wëa. Pël
ëën omën kutömweri wëa pöröak yanger
kom ëak lup 4 wesak piarip yang lup ner
menak omën yang pörek wëaurö mën wel
wiipënëak weëre kosang yemangk. Pit epël
ëëpnaarö. Pitëmënt nener mën wel wiire ën
narö këënëën ya sak ilak wel wi, narö yau-
man ke nentere nent wak wel wiire narö
animaö ngaaröak mën wel wi pël ëëpnaarö.

9 Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii
tëeëa munt 5 pö il yoolaan ne itaangkën
omën wel wia naröa könörö Anutuun kiri
ar yaaurekë ikanöök wëa. Pörö pit ngaan-
tak Anutuu ngönte taë wes wak wë tekeri
weseima pötaanök kööre toköröak mëngkën
pitëm könörö Anutuu naë wëa. 10 Omën kön
pöröak ngön ë olëak maap epël yema. “O
Aköp weëre kosang pepap, ni këëkë wesak
wotpil yewesaup. Ni akun taltak yanger-
akë omnaröaan ngön ya mënak pitëm ten
nimëna pöta kangut mamp?” 11 Pël yemaan
Aköpök omën kön pörö ulpëën kölam waliit
neenemot menak epël ök yema. “Ar kaalak

akun kot nent kë seim wëën arim kar arring ya ngawi yamëngka narö mën wel wiipënëak yaö mëëa pörö pitta mën wel wiinak ne kangut arim kööre tokörö mempaat."

12 Pël yemaan ne itaangkën Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii tëeëa munt 6 pö il yoolaan moup kësang panë nempel yamö. Pël ëën këtëp kaip tiak maan ne itaangkën poë koröp kouukë ök sak koö olaan ngoonöpta tapël kaip tiak maan omën iitë ök köp möak wëa. 13 Ën ariatta kutömweriaan ti yangerak ngentiin itaangkën këra nantë ulöpörö köp namöön wiaan kent möak tö olaan wia pötë ök yaë. 14 Ën kutömwerta këra ëpötë pesöm mö yawi pöl ëën won yesën kaö kusre rosiratta tiak nerekaan nerekë yaë. 15 Pël yaëën yang omp aköröere ngarangkörö, nga omnaröa wotöököröere monere urömomnarö, omën weëre kosangringöröere omën pourö, inëën ya yamëngk pöröere omën yaap wëa pörö pit pourö yang öngöpre rosiratë këlöngöp kësangötë ëlëëp ilëak wëa. 16 Pël ëak pit ngön ë olëak epël ya. "Këlre rosirat pelak ngep elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisëeë itningampanëën ëlëëp ilepenaan, Sëpsëp Ruupökta ya sangën elniipanëën. 17 Akun kaöaö yaaröön kangut nimpa pöt peene yok oröak wia. Pël ëën Anuture Sëpsëp Ruup piarip ya sangën elniipnaan yaë. Pötaanök omën talëpökëër nga pöt il wasëpën?"

7

Israel omën 144,000 pörö Anutuun yaö elmëa

1 Ngön pöt pet irën ne itaangkën ensel 4 ëak yang kaö 4 pötë taueëa. Yang kaö 4 pötëaan kent 4 tapël ëak wais i kaöre yang, wiire këra pöt möak utpet waspanëak ensel pöröak il warieëa. 2 Pël ëën ne itaangkën ensel munt namp këtëpë yengampiaulaan oröak yawisën itenaut. Pi Anutu, wëwë pepapë, omën nent omnarö pimëën yaö wesak yapin mowiipna pöt wali wak is ensel 4 ëak Anutuuk yangerere i kaö utpet wasëpënëak weëre kosang mena pöröen ngön ë olëak ngön kosang yamëem 3 epël yema. "Ar peenëër teëntom i kaöre yang, wiire këra pöt utpet wasnganok. Kot nent kor wëën wet rëak omën tiarim Anutu pim inëën yaaurö pimëën yaö wesak yapinte pitëm ë kosatë mowiinak ënëmak yok pangk utpet wasënëët." 4 Pël yemaan ne kat wiin öngre omp Anutuuk pimëën wesak yapin mowia pörö sangk kelën 144,000 pipël Israel omnaröa kurötë saulaan yaarö.
5 Pit epël ëa.
Yuta pim kurmentëkaan 12,000,
Rupen pim kurmentëkaan 12,000,
Kat pim kurmentëkaan 12,000,
6 Asa pim kurmentëkaan 12,000,
Naptalai pim kurmentëkaan 12,000,
Manasa pim kurmentëkaan 12,000,
7 Simion pim kurmentëkaan 12,000,
Liwai pim kurmentëkaan 12,000,
Isaka pim kurmentëkaan 12,000,
8 Sepulan pim kurmentëkaan 12,000,
Yosep pim kurmentëkaan 12,000,
ën Pensamin pim kurmentëkaan 12,000.
Omën piporö Anutuuk pimëën wesak pitëm ë kosatë yapin mowia.

Omën këSang panë Anutuun yaya mëëa

9 Ne omën pöt itenak kaalak itaangkën omën kësang panë wa top ëak wëa. Pöröen omën nampök yok pangk sangk naalpan. Omën pörö möönre köröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëërö wais erën ëa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisëeëaupre Sëpsëp Ruup piarpim itëkëël taueëa. Pitëm wëwë ompyautak utpetat il wesautaan ulpëën kölam waliirö mëak kewis komöt wali wak wëa. 10 Pël ëeë ngön ëak epël ya. "Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisëeëaupre Sëpsëp Ruup piaripök tiar utpetetakaan kama nuun ompyaö wë." 11 Pël yaan ensel pouröak Anutu, pim omp ak urtak wel aisëeëaupre ngarangk 24 pöröere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö wirö wa taap elmëak taueëa. Pël ëak pit omp ak urta itëkëël rar rë wesirak tok oriak Anutuun yaya mëak 12 epël yema.
"Yaap, tenim Anutu,
ten nimëën ërëpërëp ëak ping wesak yeniak.
Ëwat pout nimtë naë wiaan yayaare yoöre ërëp yeniak.
Nuukëër weëre kosangring wëaupök
omnant pout pangk ngarangk yeëaup.

Omën pipot pout nim naë wiakaim wiaapnaat.
Yaap.”

Omën eporöa këlangön kat yawia pöt pet ira

13 Pël yemaan ngarangk 24 pöröa naëaan
nampök neen epël pëël yenëa. “Omën
ulpëën kölam waliit mëa eporö talörö?
Tarëkaan waisa?” 14 Pël neaan ngön kan-
git epël yemak. “O kaöap, ne köpël.
Nimtokëër ëwat wëën.” Pël maan puuk
epël ök yenëa. “Omën eporö pitëm kööre
toköröa këlangönë öngpökaan waurö. Pitëm
ulpëënöt Sëpsëp Ruupë iitak iirak kölam
wesaurö. 15 Pötaanök pit Anutu pim omp
ak urta itëkëël taueë këtre röök poutë pim
ngëëngk tuptak pimëën inëën yaalmëem
yaya maim wëaurö. Pël ëën Anutu pimënt
pim omp ak urtak wel aisëeë ngarangk
yaalmëaup. 16 Pit kaalak këënëën ëëre iiten
ë pël naëpan. Ën këtëpökta nga elmëëre
omën nantë es nga naöök pitëk isö pël
naëpan. 17 Sëpsëp Ruup omp ak urta luptak
wëa pöpök pit ngarangk elmëak mës wak
së i kölokta yoolëaurek së wëwë kosangta
iit kol mangkën nëmpnaat. Pël ëën Anu-
tuuk pitëm ing telapöt tum mokorak won
mowasëpnaat.”

8

Sëpsëp Ruupök pepeweri wii tëeëa 7 pö il olëa

1 Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii
tëeëa munt 7 pö il yoola. Pël ëën
kutömweriaan ngön nent naën wieë akun
kot nent ap aöa pöta ök won yes. 2 Pël
ëën ne itaangkën ensel 7 ëak Anutuu
ëöetak taueë kuup 7 tapël ëak yeön itenaut.
3 Pël ëën ensel munt namp wais Anutuun
ur kiri yaalmëauta naë taö yeö. Pöp pi
söwar koolötök ket ëa neweri omën nant
köp nga kamp ompyaut wiipënëak wak
wais taö yeö. Pël ëën pi omën es koulöp
köp nga kamp ëëpna pöt kësang panë
mangkën yeö. Omën köp nga kamp pöt
Anutuun kiri yaalmëaurek ur koolötök
ket ëa pötak kiri ar ëën es koulöp köp
nga kamp ompyaut ngaarëk yawisem
Anutuu omnaröa pimëën yayaare kimang
yamëëa pötring erën ëëpënëak mangkën
yeö. 4 Pël ëën ensel Anutuu ëöetak taueëa
pöp pi omën köp nga kamp pöt moresi wak
wë ar ëën es koulöpö ngaarëk yawisem
Anutuu omnaröa pimëën yayaare kimang
yamëëa pötring erën ëak yawis. 5 Pël
yaëën enselëp pi söwar pöwer omën köp
nga kampöt wiaan wak Anutuun ur kiri
yaalmëautakaan es newes korak söwarweri
wiak yangerak yoola. Pël ëën kent tangar
mënak tangre kaö kësang yeraan moup
yamö.

Ensel 4 ëak kuup mëna

6 Ne pöt itenak kaalak itaangkën ensel
7 pörö pitëm kuup 7 ëak wak wëa pöt
mëmpënëak yaë.

7 Ensel wet kaal rëa nampök pim ku-
upö wet rëak mëngkën kopi kësangpel ëp
ulöpötring yepelën esre omën iitring ngen-
tiak yang lup ner pour es kot won yes. Ën
yang lup neraar om wia. Lup es kota pörek
omnant wieëa pöt wiire këraare nön pout es
kot won panë yes.

8 Ën ensel 2 pöpök pim kuupö yamëngk.
Pël ëën tomönötë ök nempel es yokotön
olaan i kaöök yengenti. Pël ëën i kaö ë naö
kaip tiin omën i sëën naöörar om wieëa.
9 I kaö ë omën i sa pöök animaö wëa pörö
pourö wel wiin wangat pout utpet yaë.

10 Ën ensel 3 pöpök pim kuupö yamëngk.
Pël ëën ari naö es kalaö newesi yokot pipël
pan kotak kutömweriaan ti yangerak yen-
genti. Pël yaëën iitre i rëëpöt pout kom ëak
3 yes. Pël ëën ari pöök ngentiak yang nera
iit ngep ëën munteraarëët om wieëa. 11 Ari
ti ngentia pöökë yapinte welakre kakam
pël ya. Pötaanök i we naöökël wieëa pöt
welakre kakam sëën we naöörarë wieëaut
om ompyaö wieëa. Pël ëën omën narö
kësang i welak yaaö pöt nak wel yawi.

12 Pël yaëën ensel 4 pöpök pim ku-
upö yamëngkën këtëp kom ëak rongan 3
yesën ngoonöpre ariatta tapël yaë. Pël ëën
këtre ngoonre ari rongan 3 pötëaan nent
mëngkën lup nent ëwa naën nenteparökëër
ëwa yaë. Pël ëën këtëkre rö kanötë lup
nentak ëwa naën wiaan lup nenteparökëër
ëwa yaë.

13 Pël ëën ne itaangkën int tup kësang
panë nemor wal ëak mopöök yesën kat
wiaan int pöpök ngön ëak epël ya. “O

yaköm, yaköm, yaköm pan. Ensel munt 3 pöröak pitëm kuupöt mëmpna pötak yangerakë omnaröa naë utpet kësang panë nempelëar nempel ëak orööpnaan yaë. Yang omnarö tol ëëpën?"

9

Ensel 5 pöpök kuup mëna

1 Ensel 5 pöpök kuup mëngkën ne itaangkën ari naö kutömweriaan tiak wais yangerak ngentiak wieëa. Ari pö ensel nampönök ya. Ën ne itaangkën yang öngöp wali panë naö wieëa. Pöökë leng ëa pörekën ne köpël. Yang öngöp pöökë kiet ensel pöp mangkën yeö. 2 Pël ëak puuk öngöp pöökë kanwer të wiin es koulöp naö öngöpöökaan öröak yawis. Es koulöp pö es kësangöte koulöpöökë ökö. Pël ëën es koulöp pöök këtëpre mop epö ka wariin koö yoola. 3 Pël ëën es koulöpöökaan mop narö öröak yangerak yeira. Pöröa kant yamëngka nga pöt körngapöröa yaë pöl yaaurö. 4 Pël ëën kutömweri wëauröak pitën epël ök yema. "Ar nönre këra, wiire omnant ke nampre nampöt e yangerak öröak wë epot pout utpet wasnganok om mait elmëën. Ën omën Anutuun yaö ëak pitëm ë kosatë pim yapinte nawiin piporöakëër utpet mowasën. 5 Ar ngoon 5 pöröa öngpök omën piporö utpet moweseim ön. Pël ëënëëtak mën wel mowiinganok." Pël yemaan mop pörö omën narö kant mënak këlangön yemongawis. Pöt körngap nampë omën namp kant momkëna këëm kat yawi pita ök yeëa. 6 Ne omën pipot poutön itenaup. Pipot ngoon 5 pöröa öngpök orööpna pötak wel wiipna kanten ap kësang panë wasëpnaatak pangk kangk nokoirpan. Pit wel wiipën kön wiak pël ëëpnaatak pangk pël naëpan.

7 Ne itaangkën mop pörö pol osöröa ngaöök sëpënëak kopëta wes ulmëën wë pöl ëak wë. Mop pöröa kepönötë omp ak ul koolötök ket ëautë ököt waëak wëa. Këëre wot kan pöt omnaröa ökörö. 8 Ën pitëm kepön ëpöt, öngöröaatë ök wali panëët öröeëa. Kë pöt kent nga laionöröaatë ök panëët öröak wëa. 9 Pitëm ripatë aini ngilöatë ököt ngep ëeëa. Ën wer pöt pol osöröa teënt ngaöök sëpënëak kaaratë nga ë raare wisangöt wa wiin wak weruak yesën u kësang ya pöl ya. 10 Pitëm suut körngap pöröaatë ököt. Wap nantta omnarö wesirën këëm kat wiipnaat suutë öröeëa. Pitëm nga ëëpna pöt suutë wëa pötök omnarö ngoon 5 pöröa öngpök utpet yemowas. 11 Pit pouröa kepönöök omën omp ak namp wëa. Omp ak pöp ensel yang öngöp wali panëöökë ngarangk wëa pöp. Pim yapinte Yuta ngöntak Apaton, Krik ngöntak Apolion, ën tiarim ngöntak, "Omën omnant pout utpet yewesaup," pël apenaap.

12 Këlangön kësang wet kaalte, kuup 5 pöökë mëngkën öröa pöt peene pet yair. Këlangön munt nentepar om wia, ënëmak orööpnaatepar.

Ensel 6 pöpök kuup mëna

13 Ensel 6 pöpök kuup mëngkën ne kat wiin ngön nent yeem ya. Ngön pöt ur Anutuun kiri yaalmëaö koolötök ket ëa pim itëkëël wieëa pöta tepön 4 pötëëlaan öröak 14 ensel 6 kuupö wak wëa pöpön epël ök yema. "Ensel utpet 4 ëak i kësang Yupretis pël yema pömeri pouuk wii kaatak wë piporö kan wes mëën sëp," pël yema. 15 Pël yemaan ensel 4 pörö kama wël ë yemoulmë. Ensel utpet pörö, yangerakë omën pourö kom ëak rongan 3 wesak nentakörö mën wel mowiin nenteparëërö om öpnaat pël maan pitök ya pöt mëmpënëak kor wakaima. Pitëm pël ëëpna pöt ngaantakëër krismakiire ngoon, këtre aöa akun pöt mowia. 16 Pit pël ëëpënëak kan yesën pitëm nga omën pol osöröa rangk wel aisëak wëa pörö pitring yes. Pitëm sareet pöt kësang pan, 200 milion pël aan kat yawi. 17 Ën pol osöröere pitëm rangk omën wëa pöröen wangartak epël itenaut. Omnaröa ripatë aini ngilöat ngep ëeëa. Ën pötë retëngretëng ëeëea pöt epot. Köp möaare kunöm ka uraare kop retëng ka ura pöt pitëk pangk ëeëa. Pol osöröa kepönöt kent laionöröa kepönötë ök seëa. Pël ëën pitëm këmötëaan kël kop retëng ka ura es yokota nantring koulöpre wëlëngöt yaaröa. 18 Pël ëën pitëm këmötëaan kël kop retëng ka ura es yokota pötring koulöpre wëlëngöt yaaröa 3 pötök yang omnaröa naëaan rongan nentak wëa pörö pourö mën wel yawiin nenteparë wëaurö om wë. 19 Pol os pöröa weëre

kosang pöt këm kanre suutë wieëa. Pitëm suut pöt kamalöröa ökët, kepönötta wëa. Su pötökta omnarö möak utpet wasëpnaat.

20 Pol osöröa këmötëaan omën utpet 3 ëak
oröa pötök yangerak omën rongan nentak
wëa pörö mën wel wiipënëak nentepar pël
naalmëën yaë. Pël yaëën omën wel nawiin
pörö lup kaip tiak utpet yaaut sëp newasën
yaë. Pël ëak pitëm omp ak kaar aini
koolre siluwaare parasötök ket ëëre këraare
këlötök omën kön ket ëaut sëp newasën yaë.
Omën kön pöt itaampööre kat wiire kan
ing ë pël naën yaëëtak pötëën yaya yamëëa
pöt sëp newasën yaë. 21 Pël yeem nga ëëre
kemp ë, wëwë utpet öngre omp nga ëëre
omën köntak këkain ë pël yaaö pötta sëp
newasën yaë.

10

Enselëpök Son pep newer mangkën na

1 Ne omën pöt yaaröön itenak kaalak
itaangkën kutömweriaan ensel weëre kosan-
gring munt namp yeira. Pöp pim koröpöök
kepilöt pe ëën kepönöök iere kasirö we-
sirak wëa. Këëre wot kante pöt kët ket
ëak mëak ëwa ëeëa. Ën ingesiar pöt es
wëlëngöökë ököp. 2 Pi pep kot newer wilak
wali weëa. Pim ing yaapkëëwes i kaöökë
rangk mësëak katnëëwes yangerak mësëak
wëa. 3 Pël ëeëaupök kent laionöpë ya pöl
maap ngön ë olëak aan tangre kaö akun 7
ëak yera. 4 Pël yaëën ne ngön pöt retëng
ëëmëak yeem kat wiin kutömweriaan ngön
nent epël yenëa. “Tangre kaö akun 7 ëak
yeraan ngön aan kat wian pöt ni retëng
ëënganëp könöök wa wi,” pël yenëa.

5 Pël yeneaan ensel nem wet rëak
itaangkën pim ingesiar nas i kaöökre nas
yangerak pël ëak wëën nem itena pöpök
kaalak o kutömweriil pim mor yaapkëëwes
ngaarëk wesak wë 6 Anutu wakaim
öpnaapök, kutömre yang, i kaöre omnant
pötë wieëa pöt pout ket ëa pöpë yapintak
ngön kosang wesak epël ya. “Anutu
pi omnaröaan kor wakaimaup, kaalak
naöpanëëp. 7 Ensel 7 pöpök pim kuupö
mëngkën Anutuu ngön ëlëëp ngaanëër pim
inëën ru tektek ngön yaauröen ök mëëa pöt
kë orööpnaat.”

8 Pël yaan ngön nem wet rëak
kutömweriaan ök neaan kat wian taptak
kaalak epël yenëa. “Ni së ensel i kaöökre
yangera rangk taueëa pöpë pep wilak wali
wak öpna pöwer kama öm.” 9 Pël neaan ne
enselëpë naë së pep kot pöwer nampënëak
maan pi epël yenëa. “Ni pöt num. Nim
këmtak kapulak kant mënak numë pöt
ngëntötë ök misëng pan ëëpnaat. Pël
ëëpnaatak yaatak së wieë welakre kakam
ëak nga ëëpnaat.” 10 Pël neaan ne pep kot
pöwer pim moresiaan wak naut. Pël ëën
nem këmtak kapulak nëën ngëntötë yaë
pöl misëng pan ëaut. Ën yaatak së wieëak
kaalak welakre kakam ëak nga ëaut. 11 Pël
ëën ne epël kat yawi. “Ni kaalak omën yang
kaö nantë neenem ngönöt yaaöre pitëm
omën omp aköröa naë orööpna pöt tekeri
wesak maim öm.”

11

Omën naarök Anutuu ngönte ök apnaat

1 Ne ngön pöt kat wiaan nampök sungkör
ök naö nenak epël ök yenëa. “Ni wal ëak ök
epö wak së Anutuu ngönën tup kaöetere ur
pimëën kiri yaalmëautak epööring ök wiak
omën pörek piin yaya yamëëa pöröen sangk
kelum. 2 Pël ëëmëëtak tup ka ngëëngkta
ëm pipö ök wiinganëp, mosëp. Pipöökë
öngpök Anutuuk omën ngönën köpëlöröaan
yaö maan pit Yerusalem ka ngëëngk pipö
krismaki nentepar nent ngoon 6 pöröa
öngpök ka pö utpet wasëpnaat. Pötaanök
ök wiingan. 3 Pël ëën omën naar nem
songönte tekeri wasëpnaan wes mëëmaat.
Ne piarip wes mëën nem ngönte tekeri we-
sak apnaataan kaplak ilaim wëën krismaki
nentepar nent ngoon 6 pörö pet irëpnaat.”

4 Omën pöaar këra olip rikötre rampeetë
rangina yaë pöl yangera pepap, Aköp, pim
ëöetak ëwa yaauwaar. 5 Omën namp pi-
arip utpet mowasëpën wesak elmëëpna pöt
es wëlëngöörar piarpim këmteparëaan oröak
mokotöpnaat. Yaap, omën piarip utpet
mowasëpna pörö akun tapëtakëër wel wiip-
naarö. 6 Piarip kutömweriaan weëre kosang
wak akun piarpim Anutuu ngönte aö sëpna
pötë piaripök kopi nepelën ëëpënëak maan
nepelën ëëpnaat. Weëre kosang tapööring i
epot pout kaip tiak omën i sëëre yangerak

omnant këëre ngaat orö pël ëëpënëak maan pël ëëpnaat. Piaripök ya pöt mëmpënëak kön wiipna pöt pangk ëëpnaat.

7 Piarpim Anutuu ngönte ök aö seimeë së pet irëpna pötak animaö utpet nga namp yang öngöp wali panë pöökaan oröak piaripring nga elak puuk piarip mën wel mowiipnaawaar. 8 Pël ëën omën pöaarë sokuraar ka kësang piarpim Aköp këra yetaprak möön wel wia pöökë kamtaöök mowiin wiaapnaat. Ngön nokoliitak ka pöön Sotomre Isëp pël ya. 9 Pël ëën omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëaan narö wais erën ëak piarpim sokuraarön iteneimeë së két 3re ën két kaö nent pël sëpnaat. Pël ëëpnaatak omën nampökta itenak wak së welaaröa yangaöök moweerëpnaaten kuure mak nemaan ëëpnaat. 10 Pël ëak yangerakë omën pourö piarpim wel wia pötaan yak ërëpërëp ëak këëre kaömp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pöt yangerakë omën pörö utpet yaëën Anutuu tektek ngön yaaö omën pöaarök pit këëmre këlangön menak utpet moweseima pötaanök.

11 Ën két 3re kaö nent won sëën Anutuuk pim omën wel wia pöaar wëwëeta ëmö mangkën kaalak öp sak tauaan omën pourö piaripön itenak kas kësang pan yaë. 12 Pël ëën piarip kat wiaan kutömweriaan ngön naö ngön ëak epël yema. “Arip e ngaarëkël apreë.” Pël maan piarip kan aprö is kutöm kepilötë öngpök ilëak yesën kööre tokörö itenaut. 13 Pël ëën akun tapëtakëër moup nempel möak ka kaöaöökë lup ner utpet wes yoolaan lup 9 ëak om wia. Moup yamöön omën 7,000 ka kaöaöökë lup nerak wëaurö wel wiin, lup 9 pötë wëaurö om wë omën pörek oröa pöten itenak kas kësang panë yeem Anutu kutöm pepapë yapinte wak isak yema.

14 Këlangön kësang 2 kuup 6 pöökë mëngkën oröa pöt peene pet yair. Këlangön 3 ënëm panë pöt, peene tapët orööpnaan yaë.

Ensel 7 pöpök pim kuupö mëna

15 Ensel 7 pöpök pim kuupö mëngkën kutömweriaan omën naröak ngön ë olëak epël ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaö Mëëaupring omnaröa kaö sak wë om wakaim öpnaap.” 16 Pël yaan ngarangk 24 Anutuu ëöetak pitëm omp ak urötë wel aisëeëa pörö pit rar rë mowesirak tok oriak Anutuun yaya yamëem 17 epël yema.

“O Aköp Anutu, weëre kosang pout wieëaup,
ni ngaanëër wakaimaupök peeneeta wëën.
Ni nimtë weëre kosang kësangö wak omp ak sak ngarangk yaalniin.
Pötaanök ten niin yoöre ërëp yeniak.
18 Yangerakë omën niin köpëlörö ya sangën elnieim wë,
ën nim pitëmëën ya sangën elmëëmë pöt yok peene yaarö.
Nim omën wel wiauröa wël ëak kangut mampë pöteta yok yaarö.
Peene nim inëën ru tektek ngön yaaö omën pöröere ën nim omën pourö, kotre kaö,
niin kasinkasin yaalnia pörö pit ompyaö kangut mampëëp.
Pël ëak omën yang omnarö utpet yewesauröeta utpet mowasumëëp.”

19 Pit ngön pöt ök më pet yairën Anutuu tup ngëëngk kaöet kutömweri wia pöt kan tëën ne itaangkën Anutu pim umkek Mosesë ngön kosangöt wieëa pöt tup pöta kakaati wia. Pël ëën ne itenaan kent tangar mënak tangre kaö rëak moup möak kopi kësangpel ëp ulöpötring yepel.

12

Öng nampre kamal kësangëpë ngönte

1 Ne itaangkën kutömweri retëng kësang nent yaarö. Pöt öng nampök pim köröpöök këtëpök ulpëën ket ëak mëak wëa. Ngoonöp pöt pim ingesiarë iri wëa. Ën kepönöök pöt ari 12 pötök ul ket ëak waëak wëa. 2 Pöp ru yak wë wilëpënëak lel yailën këlangön kësang kat yawiem merek ya. 3 Ën omën munt nantta kutömweri taprek yaarö. Omën pöt kamal kësang panë nemorë ök sak wëa. Pömor köp möaumorök pim kepönöt 7 ëak wëën watöt 10 ëak pötëaan oröeëa. Ën omën omp aköpë ulöt 7 ëak pim kepön 7 pötë waëeëa. 4 Pim su pömentök kutömweri möak ari tit nent ti olaan tit nentepar pëën om wë. Pël ëaan kamal pöp öng ru wilëpënëak yaaö pöpë itëkëël së nga kor taö yeö. Öng pöp rungaap

wilën pi wa nëmpënëak pël yaë. 5 Pël ëën öng
pöpë yokot ënëmak yangerakë omën pourö
weëre kosangring ngarangk elmëëpna pöp
yawil. Pël ëën akun tapëtakëër pit rungaap
teëntom panë wak yes, Anutu pim omp
ak urtak wel aisëeëa pöpë ngësë. 6 Pël
ëën öng pöp kan kas së yang lup omën
won ner, Anutuuk mangkën krismaki nen-
tepar nent ngoon 6 ëak wëën ngarangk ëak
kaömpre omnant mampënëak yema.
7 Ne kaalak itaangkën kutömweri nga
kësang panë nempel yaarö. Nga pöt
Maikelre pim enselöröak kamal kësang
pömorre enselöröaan nga yaalmë. Pël yaëën
pit kangiir yaalmë. 8 Pël yaëën Maikelre
pim enselöröak pit il mowesak, “Ar e
kutömweri yok pangk naöngan,” pël yema.
9 Pël mëak kamal pömor wa yangerak
yemoola. Pöp kamal wet ngaanëër pan
wakaimaupök yangerakë omën pourö
morök yaalmëaup, Seten pöp. Piire pim
enselörö wa yemoola.
10 Ën ne kat wiin kutömweriaan ngön naö
ngön ë olëak epël ya.
“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama
yanu.
Peene pim weëre kosangöök omnant pout
il mowesak pi Aköp pël sak wë pöt
pet yaalni.
Ën pim Ruup Kristo puukta pi kaö sak wë
pöt pet yaalni. Pöta songönte epët.
Seten pi tiarim Anutu pim ëöetak tiarim
karuröaan röökre kët poutë ngön
utpet wesak yamëëa pöp piaripök
kutömweriaan wa yemoola.
11 Tiarim karurö Yesu Kristo, Sëpsëp Ruupë
i il olëa pötak weëre kosang wak pim
ngönte ök aimeë Seten il mowesa.
Pit pitëm wëwëat keimön naën Anutuu
ngönte taë wes wak wëën pitëm
kööre tokörök mënaurö.
12 Pötaanök kutömweri wëaurö ar ërëpërëp
ëeë.
Ën yangerakre i kaöök wëauröaan yaköm
pan.
Seten pi pim akunet ëwat wë yak ya sangën
ëën arim naë oröak nga kaö elniip-
naan yaë.”
13 Kamal kësang pöp pi yangerak wa
moolëa pöten kön wieë öng yokotup wila
pöp utpet mowasëpënëak nga yes. 14 Pël
yaëën Anutuuk öng pöp int tup wereweriarë ök neweriar yemangk. Pöt pi kamalöpë naëaan kas wal ëak yang lup omën won panë nerek së wëën Anutu ngarangk elmëak këëre kaömp meneim wëën krismaki 3 ën ngoon 6 pël sëpënëak yemangk.
15 Pël ëën kamal pöpök öng pöp i wak
sëpën pël kön wiak köm ngës olaan i kësang
nemer nga urak ënëm yes. 16 Pël ëën
yangerak öng pöp kaamök elmëak këm nga
ëën i kamalöpë köm ngës olëa pömer ngemë
ilëak won yes. 17 Pël ëën kamal kësangëp
pi öngöpön ya sangën ëën pim ru wet
rëak wilaö muntarö Anutuu ngön kosangöt
ngaarëk wëëre Yesu pim omnant tekeri
wes mena pöt taë wes wak wëaurö nga
elmëëpënëak yes. 18 Pël ëak kamal kësang
pöp i kaöökë pisöök tauak kor wë.

13

Animaö nga naar oröa

1 Ne omën pötön itenaan animaö nga
namp i kaöökaan yaarö. Pöp pim kepönöt
7 ëak wëën watöt 10 ëak pötëaan oröeëa.
Omën omp ak ulöt 10 tapël ëak wat 10
pötë waëak wëa. Pim kepönötë yapin
Anutuun utpet wesak yaaö nant wieëa.
2 Animaö nga nem itena pöp pi pusi kësang
nga namp lepat pël ya pöpë ököp. Inge-
siar pöt imën nga namp pea pël ya pöpë
ök. Ën këm pöt kent nga laionöpë ök.
Animaö nga pöp kamal kësangëpök pim
weëre kosangö menak pim omp ak urtak
wel aisëeë yangerakë omnarö ngarangk
ëëpënëak yema. 3 Pël yaëën ne itaangkën
animaö nga pöpë kepön naö omnaröak
wisang ëak mënaupë kepönöökë ök seëa. Pël
ëautak ëmpölö yok pu wariin yaap sak wëën
omën pourö pöten itenak yaan sak ëak pim
ënëm yes. 4 Pël ëak omnarö kamal kësang
pöpök pim weëre kosangö animaö ngaap
mena pötaan kamalöpön yaya mëak ani-
maö ngaapönta yaya mëak epël ya. “Talëp
animaö ngaapë ök weëre kosangring wë?
Ma talëpök pi il mowasëpën? Won pan.”
5 Kamal kësangëpök animaö nga pöpön,
“Ni Anutuu yapinte wa ngep elmëak ut-
pet wesak mam,” pël ök maan Anutu ku-
ure mak yema. Pël ëak pi krismaki 3
ën ngoon 6 pöröa öngpök yang omnarö

ngarangk elmëëpënëak animaö ngaapön tapël yema. 6 Pël maan pi Anutuun utpet wesak mëak yapinte wa ngep elmëak pim wëautere kutömweri wëauröenta utpet wesak yema. 7 Pël ëak animaö nga pöpön Anutuuk pim omnaröen kööre tok elmëak puuk il mowesak omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëërö ngarangk elmëëpënëak kuure mak yema. 8 Pël maan yangerakë omën pitëm yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng naën ëa pöröak animaö nga pöpön yaya yema. Pep pöwer yang epër naaröön wiaan Sëpsëp Ru ënëmak mën wel wia pöpök omën wëwë kosangtak öpnaaröa yapinöt retëng ëauwer.

9 Katringöröak ngön epët këëkë kat wiin. 10 Anutuuk omën namp wii kaatakën yaö ëëpna pöp yok sëpnaap. Ën nampön kööre tokröak mëmpënëak yaö ëëpna pöp mëmpnaap. Ngön pöt ngönëntak wia. Pötaanök omën ke pilöt Anutuu omnaröa naë yaaröön pöt kosang sak wë piin kön wi kosang yewesaut taë wes wak öp.

11 Ne kaalak itaangkën animaö nga munt namp yangera öngpökaan yaarö. Pöp wat naöörar wëa pöörar sëpsëp ruuröaatë ök. Ën pim ngönaak yaaö pöt kamal kësangöröa ngönötë ök kaö yaaup. 12 Animaö nga 2 pöpök munt wet kaal pöpë weëre kosang pout wak wëa. Pël ëak pi wet kaal pöp kaamök ëak yangerakë omën pourö animaö wet kaal pim kepön naö mëngkën wel wiin ëmpölö pu wariaö pöpön yaya mapënëak yamëëaup. 13 Animaö nga 2 pöpök ya it ngölöp ke nentere nent mëneim wë. Pël yeem kutömweriaan esuwes wes mëën yangerakël yeiraan omnarö iteneim wë. 14 Pël ëën Anutuu kuure mak mëëaul animaö nga wet kaalëpë itöök ya it ngolöpöt yamëngka pötök yang omnaröen morök epël maim wë. “Ar animaö nga ngaantak öp wesirën wel wiak kaalak öp wëaupë könöp ket ëak kön pöpön yaya maim ön.” 15 Pël yaëën Anutuuk kat mowiin puuk animaö kön ket ëa pöp wak këm muntön momöön ngönaak yaan omën animaö kön pöpön yaya nemaan yaë pörö mëneim wë. 16 Pël ëak animaö nga 2 pöpök omën pourö kotre kaö, monere urömaringre il ngentingenti yaaö, omën yaap wëaöre ën inëën yaaö pouröen maan animaö wet kaalëpë yapinte pitëm mor yaapkëëtëëre ë kosatë wi pet yair. 17 Namp animaö pöpë yapintere saareet piik nawiin ëën pöt animaö pöpök omën pöp omnant sum ëëre omnaröakta pim naëaan sum ë pël naëpan pël yema.

18 Animaö nga pöpë yapinta songön pöt epël këëkë kön wiipa. Yapin pöt saareet 666 pël wia. Pötaanök omën namp kön wetete wë pöt saare epët sangk kelak pöta songönte ëwat sëp.

14

Omën 144,000 pörö tan ngolöp nent ëa

1 Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ruup Yerusalem kak Saion rosiraöök taueëa. Pël ëën omën 144,000 Sëpsëp Ruupre Pepap Anutu piarpim yapintepar pitëm ë kosatë wieëa pöröeta piiring wëa. 2 Pël ëën ne kat wiin këm ngön nempel i kësang nant nga yaurem kuk aöre tangre kaö kësang rë pël yaë pöta ök kutömweriaan yaarö. Ngön nem kat wian pöt omën selap intö tang yamööna ya pöl ëaut. 3 Omën 144,000 pörö Anutu pim omp ak urtak wel aiseëa pöpre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pöröa ëöetak taueë tan ngolöp nent aim wë. Tan ngolöp pöt omën muntaröak ëwat nasëpan. Omën 144,000 Anutuuk yang omnaröa naëaan pimëën kama wa pöröakëër pangk ëwat sëpnaat. 4 Omën pörö pit öngörö mësël naën wonörö. Pit yaap wëwë wotpil wakaima. Pël ëeë Sëpsëp Ruupë ngönte ngaarëk wak kaatë ya mëmpö seima. Omën pörö Anutuuk pöta kangiir pit yang omnaröa teköökaan kama waurö. Pël ëën Anuture Sëpsëp Ruupë ingre moröröa wotöökörö pël sak wëa. 5 Pit ngön kaar aöre utpet nent ë pël naën, won.

Ensel 3 pöröak ngön nant ök mëëa

6 Ne kaalak itaangkën ensel munt namp mopöök wal ëak yesën itenaut. Pöp möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëëröen Anutuu ngön ompyaö wiakaim wiaapna pöt ök mapënëak yes. 7 Pël ëak pi ngön ë olëak epël ya. “Anutu pim omën pourö kom ëak ngön yaatak niulëëpna akunet yok yaarö. Pötaanök piin kas yeem

ping wesak maë. Pi kutömre yangre i kaöre kölok pout ket ëa pöpön yaya maë."

8 Pël aö yesën ensel munt namp pim ënëm yesem epël ya. "Kat wieë. Papilon ka kaöaö omën naröak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panë wesak tööl yoola. Omën ka pöök wëa pörö öng omp nga yaaö nampë wain iit omnarö mangkën nak piiring utpet yaë pol pitëm utpet yaaö pöt yang omën pouröen rë moulön ulöl sa. Pötaanök pitëm ka kaöaö töölön pitta kö yes."

9 Pël aö yesën ensel munt 3 pöp wet kaal pöaarë ënëm yesem ngön ëak epël ya. "Omën narö animaö nga pöpre pim omën kön ket ëaupön yaya mëak pim yapinte pitëm moresiire ë kosaöök wiaapëna pörö 10 omën nampë wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöl Anutuuk pitën ya sangën elmëën këlangön kat wiipnaarö. Kot nent wiap naalmëëpan, ya sangën kaö elmëak kël kop retëng ka urauuk es yokota pörek wes mëën ensel ngëëngköröere Sëpsëp Rupë ëöetak këlangön kaö pan kat wiipnaarö. 11 Es pitëm këlangön kat mowiipna pöwes nariin om yokotön koulöpö két ëlötë o ngaarëk aprö seim öpnaat. Omën animaö ngaapre pim omën kön ket ëaupönta yaya yamëem pim yapinte pitëk wiaapna pörö röökre két poutë këlangön kat wieim öpnaarö."

12 Pël ëëpnaat pötaanök utpet ke nentere nent Anutuu omën pim ngön kosangöt ngaarëk wëëre Yesuun kön wi kosang wasö pël eim wëaurö arim naë yaaröön pöt kosang sak ön.

13 Ne kaalak kat wiin ngön nent kutömweriaan epël yenëa. "Ni ngön epël retëng ë. Omën Aköpë naë rë olëak wë akun eptak ngës rëak wel wiipna pörö ërëpërëp ëëpnaarö." Pël yaan Ngëëngk Pulöök epël yenëa. "Yaap pan. Pit wel wiin pitëm ya mëmpnaatë kangut Anutuuk mampnaarö. Pötaanök yok pangk pitëm ya kaö mëmpna pöt pet irak kë yesem ërëpërëp eim öpnaarö."

Enselöröa omnarö koirëpnaata ngönte

14 Ne ngön pöt kat wiak kutömweriil itaangkën kutöm kepil kölam kësang ner wiaan itenaut. Pël ëën kepil pöra rangk namp wel aisëeëa. Pöp omnaröa ököp, pim kepönöök omp ak ul koolötök ket ëa nent waëak moresi öp nga panë newer wak wëa. 15 Pël ëën ensel munt nampök Anutuu ngëëngk tup kaöeta kakaatiaan oröak ensel kutöm kepilta rangk wel aisëeëa pöpön maap ngön ëak epël yema. "Yangerakë kaömpöt köp sëën tiak kama ömë akunet yok yaarö. Pötaanök ni së öpwerring ti." 16 Pël maan ensel kutöm kepilta rangk wel aisëeëa pöp së pim öpwer yangerak wesirak kaömp köp saut yati.

17 Pël yaëën ne itaangkën ensel munt namp kutömweri ngëëngk tup kaöeta kakaatiaan öp nga panë newer wali wak yaarö. 18 Pël ëën ensel munt Anutuun kiri ar yaaö urtak esuwesi ngarangk yaaupök pötakaan oröak ensel öp nga panëëwer wali wak wëa pöpön maap ngön ë olëak epël yema. "Yangerak wii wain ulöpörö köp sak wë. Pötaanök së öpwerring tö." 19 Pël maan ensel pöp së pim öpwerring yangerakaan wain ulöprö töak rongan yaë. Pël ëak wain ulöp pörö ing mësaan iit oröak sëpënëak wa kap kësang këlötök ket ëa nenta öngpök yewesir. Wain ulöpöröa ing mësaan iit oröak sëpna pöt Anutu pim omnaröen ya sangën elmëëpnaata ök ëëpnaat. 20 Pit Yerusalem kaöökë ka tomök wii wain ulöp pörö kap kësang pötak wesirak ing mësaan pötakaan omën iit oröak i yaapötë ök yaë. I pöt oröak kaö wetak omnaröa kepönöt il yewas. Rëëptakaan opetakë waliit 300 kilomita pöta ök.

15

Ensel 7 pöröak omën utpet panë nant 7 tapël ëak wali wak wëa

1 Ne itaangkën kutömweri retëng kësang munt nent oröak wëën itenak yaan saut. Ne itaangkën ensel 7 pörö omën utpet panë nant 7 tapël ëak omnarö utpet mowasëpnaat wak wëa. Omën utpet pöt oröön ënëmak kaalak munt nant naaröön ëëpnaat. Anutu pim ya sangënte pörekök pet panë irëpnaat.

2 Pël ëën ne omën kësang i kaöökë ök nenten itenaut. Omën pöt könitweri öktak esuwesi köp möak wë pöl ëeëa. Ën omën animaö nga pöpring nga elak piire pim omën kön ket ëaupre pim yapinta saareet il wesa

pörö Anutuuk pim intöat mangkën wali wak i kaö könitweri ök pöökë ëöök taueëa.
3 Pël ëeë Sëpsëp Ruupëën tan nent Moses Anutuu inëën ruupë tan pöta ök epël aim wë.
“O Aköp Anutu, ni weëre kosang pout wieëaup.
Nim ya pout kosang kaö panëët, pölöpringöt.
O omën pouröa Omp Aköp,
nim wëwë pötakëër wotpil ompyaö panëët.
4 Aköp, nimënt tapöpökëër ngëëngk panëëp.
Pötaanök ten omën pourö niin kasinkasin elniak nim yapinte wak isak ni-anaat.
Nim wotpil yewesa yaat tekeri panë oröak wia.
Pötaanök yang kaö poutëaan narö nim naë wais yaya niapnaat.”
5 Tan pöt pet irën ne kaalak itaangkën kutömweri ngëëngk tup kaöet poë koröpötök ök rëa pöta kakaati ngëëngk tup panë pöt kan të wieëa. 6 Pël ëën ensel 7 pörö omën nant omnarö utpet mowasëpnaat 7 tapël ëak wak tup ngëëngk panë pöta kakaatiaan yaarö. Pit ulpëën wali ompyaö kewil won, ëwaëwa yaaö nant mëak wëa. Pël ëak yepat koolötök ket ëa nant pitëm ripatë wirö rëwarök rëak wëa. 7 Pël ëën kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröak söwar koolötök ket ëa 7 ëak ensel 7 pörö yemangk. Söwar pötë Anutu wëwë kosangtaringëp pim ya sangënöt peö ëeëa. 8 Ën Anutuu ëwaare weëre kosang pö es koulöpöökë ök sak tup ngëëngk panëëtak wiaan es koulöp pö kakaati peö ëaan omnarö pörek ilapnaat pangk naën. Ënëmak utpet 7 enselöröak wak yewais pöt pet irëpna pötakëër ilapnaat.

16

Anutu pim omnaröaan ya sangënöt söwar 7 pötë wieëa

1 Ne kat wiaan tup ngëëngk panëëta kakaatiaan ngön nent ensel 7 poröen epël ök yamëem ya. “Ar söwar 7 pötë öngpök Anutuu ya sangënöt wia pipot kömen yangerak olaë,” pël yema.
2 Pël maan ensel kopët pöpök pim söwarweri wieëaut wak së kömen yangerak yoola. Pël ëën omën animaö ngaapë yapinte pitëk wiak pim omën kön ket ëaupön yaya maima pöröa naë ëmpöl utpet kësang panë nant orö morëën këlangön kaö kat yawi.
3 Ën ensel 2 pöpök pim söwarweri wieëaut i kaöök kömen yoola. Pël ëën i kaö pö kaip tiin omën wel wiauröa iitë ök koröp oröön omën i kaöök wëa pörö wel wi won yes.
4 Pël yaëën ensel 3 pöpök pim söwarweri wieëaut i kësangötëëre kölokötë kömen yoola. Pël ëën pötta kaip tiin omën i koröp yaarö. 5 Pël ëën ne kat wiaan ensel i pout ngarangk yaaö pöpök Anutuun epël yema.
“O Ngëëngkëp, ni wakaimaupök wëën.
Nim kangut yemengka yaat wotpil yamëngkaup.
6 Omnaröak tektek ngön yaaö omënere nim omën muntarö mën wel wiin pitëm iit oröak ngentieimaut.
Pötaanök omën utpet pöt eima pörö nuuk omën i epot mangkën yen.
Nim wotpil yewesa yaat yamëngkën pitëm utpetatë kangut yeö.”
7 Pël yemaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmëautakaan ngön nent ngön ëak epël ya.
“Yaap, Aköp Anutu weëre kosang pepap,
nim ya yamëngkaut wotpilre ompyaö yamëngkaup.”
8 Ën ensel 4 pöpök pim söwarweri wieëaut këtëpë rangk kömen yoola. Pël ëën Anutuuk këtëp nga panë wesak maan omnarö es kotöpënëak yema. 9 Pël ëën këtëp nga panë wesak maan omnaröa koröpötë es mokotön Anutu utpet pöten maan pit utpet mowasëpënëak oröa pöpön utpet wesak yema. Pit lup kaip tiak piin ping wesak nemaan yaë.
10 Ën ensel 5 pöpök pim söwarweri wieëaut animaö ngaapë omp ak urtak kömen yoola. Pël ëën animaö pöpë ikanöök omën wëën ngarangk elmëeima pöröa naë koö yoola. Pël ëën omën pörö këëmre këlangön kat yawiem kë kant mënak wë. 11 Pël ëak pitëm ëmpölre këëmre këlangön yaaö pötëën Anutu kutömweri wëaupön utpet wesak yema. Pitëm utpet yaaut kasëng menak lup kaip natiin yaë.
12 Ën ensel 6 pöpök pim söwarweri wieëaut i kësang nemerën Yupretis pël yema pömeri

kömen yoola. Pël ëën i pömer leep raan omën omp ak këtëpë yengampiaul wëauröa wais nga elëpna kanö yaarö. 13 Pël yaëën itenaan urmer ömöröa ök narö 3 ëak yaarö. Namp kamal kësangëpë këmtakaan, namp animaö ngaapë këmtakaan, namp animaö nga munt 2 pöpön tektek ngön yaaö kaar omnamp pël yema pöpë këmtakaan pël ëak yaarö. 14 Urmer pörö Setenëëröak omën it ngolöp ke nentere nent yaaurö. Pit yang ël epotë omp aköröa ngësë yes. Pitök omën omp ak pörö Anutu weëre kosang pepapë akun kaöaöök nga elëpnaan wa rongan elmëëpënëak yes. 15-16 Pël ëak së koirak yang lup nentak wa rongan yaalmë. Yang lup pöta yapinte Yuta ngöntak Amaketon pël ya.

Pël yaëëtak Kristook epël ya. “Kat wieë. Ne këkain omnaröa yaë pöl ëlëëp waisumaap. Pötaanök namp pi ka uraan këkainëpök wais pim poë koröpö wilak sëën yool wë omnaröa ëöetak ëö ëëpanëën itit ngarangk ëëpna pöp ërëpërëp ëëpnaap.”

17 Ën ensel 7 pöpök pim söwarweri wieëaut mopöök kömen yoola. Pël yaëën tup ngëëngk panëëtak omp ak urtakaan ngön kosang nent epël ya. “Nem omën utpet pipotring omnarö yamëngk pöt peene pet yair.” 18 Pël yaan kent tangar mënak tangre kaö yeraan moup yamö. Moup pömpel kësang panëëmpel ngaan ke pël nent möön itnaangkën ëautak peenök yamö. 19 Pël ëën Papilon ka kësang pö luptak weerak 3 wasën omnaröa kaat tööl ngentiak utpet yes. Pöt Anutuuk Papilon omnaröa utpet yaautön kön wiak omën nampë muntap wain i ngaat mangkën nak këlangön kat yawi pöl pitën ya sangën kaö elmëën utpet yes. 20 Yanger moup kësang yamöön i kaö kusöt mop wiak sëën rosiratta won yes. 21 Pël ëën kutömweriaan kopi kësang yepelën ëp ulöp kësangöt omnaröa rangk ngentiin këlangön kaö kat yawi. Ëp ulöp kopët nemesi könömët omnaröa könömta ök. Pël ëën pötök utpet panë mowesa pötaanök omnaröak Anutuun utpet wesak yema.

17

Öng omp nga yaaup pi sum utpet wa

1 Ne omën pöten itenaan ensel 7 ëak söwar nant 7 tapël ëak wali wak wëa pöröakaan nampök wais neen epël ök yenëa. “Ni wais. Pël ëën öng omp nga ë yaë pöp pim utpetatë kangut Anutuuk mangkën öpnaatön pet elniimaan. Öng pöp pi ka kaö i kësangötë ëöök wieëa pö. 2 Yang omp akörö pit öng pöpring utpet yaaurö. Ën omën yaapöröeta sëën öng pöpök wain iit mangkën nak kön irikor ëak piiring utpet tapël yaaurö. Pötaanök Anutuuk utpet kangut mampnaat.”

3 Pël neaan Ngëëngk Pulö pim weëre kosangööring nem naë oröön ensel pöpök ne mësak së yang lup omën won nentak yeneulë. Pël ëën ne pörek wë itaangkën öng namp animaö nga köp möaö nampë rangk wel aisëeëa. Animaö pöpë koröpöök yapin Anutuun utpet wesak yaaö nant kësang retëng ëeëa. Ën pim kepönöt 7 ëak wëën pötë watöt 10 ëak oröreëa. 4 Öng pöp ulpëën köp nentepar möa namp mëak polre kal ëak ë rangi ompyaut pim koröpöök pangk ëak wëa. Pël ëak kelön koolötök ket ëa nent wali weëa. Pöta öngpök pimtë omp nga yaauta utpet kamp yaaö kömkëënringöt peö ëeëa. 5 Pël ëak pim yapin ëlëëpët ë kosaöök retëng ëeëa. Pöt epët. “Papilon ka kaöaö, öngre omp nga yaaöre utpet kömkëënringöt yaaö pötë ël panëëp.” 6 Ne itaangkën öng pöpök Anutuu omnarö mënak pitëm iit nak kön irikor ëak wë. Omën pörö Yesuu yapinte wak kaö wesak aima. Pötaanök pit mënak pitëm iit nak wë.

Ne öng pöpön itenak yaan panë saut. 7 Pël yaëën enselëpök epël yenëa. “Ni öröpmorëën yaan panë yesën? Nook niin öng pipopre animaö kepönöt 7 ëak wëën pötë watöt 10 ëak öröaupök öngöp köka ëak wëa pöp piarpim songöntepar ök niamaan kat wi. 8 Animaö nim itenaö pöp ngaantak wëaupök peene won wia epop ënëmak kaalak yang öngöp wali panë pöökaan öröak apër sasa kö sëpnaap. Pël ëën omën yangerak öpna pöröa yapinöt wëwë kosangta pepeweri yang epër naaröön wiaan retëng naën ëa pöröak animaö pöpön itenak yaan sëpnaat. Animaö pöp ngaantak wakaimaupök peene won wia ënëmak öröpnaap.

9 “Pöta songönte këëkë ëwat sëpa. Pöt

epët. Kepön 7 ëak wëa pël ya pipot rosir 7 pötönök ya. Öng pöp rosir 7 pötë rangk wel aisëeëaup. 10 Ën kepön 7 ëak wëa pël ya tapötök omën omp ak 7 pörö pël ya. Pitëm naëaan 5 pörö wel wiin kopët nampökëër peene yangerakë omp ak sak om wë. Ën munt namp pi omp ak nasën won wë. Ënëmak pöp oröak akun kot panë nent öpnaap. 11 Animaö nga pöp ngaanëër wakaimaupök peene won wia, pöp piita omp ak namp munt 7 pöröak erën ëën 8 ëak wë kö sëpnaap.

12 "Ën watöt 10 ëak nim itenaö pöt omën omp ak 10 pöröenök ya. Pörö pit peene omp ak nasën wë. Akun kot panë 1 aöa ke pil pötak weëre kosang wak animaö nga pöpring omën omp sak öpënaarö. 13 Pël ëak omën omp ak 10 pörö pit kön kopët nent wieë pitëm weëre kosangre omnaröen ngarangk elmëëpna pöt animaö nga pöp kön wes mampnaat. 14 Pël ëak pit Sëpsëp Ruupring nga elak pöpök pit il mowasëpnaarö. Pi omën isaö pouröa Kaöap, omën omp ak pouröa Omp Aköp. Pötaanök omën piiring öpna pörö, pim yas mëak pimtëën yaö ëën pim ngönte këëkë wesak öpna pörö pourö, piiring erën ëak yang omp ak pöröaring nga elak il mowasëpnaarö."

15 Pël neak kaalak epël ök yenëa. "I kësangöt öng omp nga yaaupë ëöök wel aisëeëa pöt omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëëröenök ya. 16 Ën watöt 10 ëak oröaan nim itenan pipot yang omp ak 10 ëak nem ök niiaö pöröere animaö nga pöpre ëak pitök öng omp nga yaaö pöpëën kööre tok elmëëpnaarö. Pël ëak pitök pi utpet mowesak ulpëënre poë koröp pim ë rangieëa pöt wa ilak keli moolëak yool moulmëëpnaat. Pël ëak pim koröpre mësëp kaö nant nak nant es momarëpnaat. 17 Yaap, Anutuuk pimtë ngaantakëër kön wia pöl pitëm lupötë kön pout mangkën pit ya pöt mëmpnaat. Ya pöt pit kön kopët naö wieë omën omp ak sak öpëna weëre kosang pitëm pöt animaö pöp mampnaat. Pël ë seim Anutuu akun menautak pet irëpnaat. 18 Ën öng nim itenan pipop ka kësang yang omp akörö ngarangk elmëëpna pö."

18

Papilon ka kësang pö utpet ëa

1 Omën pöt pet irën ne kaalak itaangkën
ensel munt namp kutömweriaan yangerakël yeiraan itenaut. Pöp Anutuuk weëre
kosang kësang mangkën pim ëwaöök
yangerak ëwa ë pet yair. 2 Pël ëën pi ngön ë
olëak epël ya.
"Papilon yok utpet yaë.
Papilon ka kësangö utpet ëak kö yes.
Pël ëën peene urmer ke nampre nampre
int utpetarö pitëmënt pëën wë.
3 Ka kësang pö utpet yes pöta songönte epël.
Öng pöpök omën nampë muntap wain iit
mangkën nak kön irikor yaë pöta ök
omp nga ëëre utpetat kësang ë pël yaaö pöt
pet elmëën yang omën pourö tapël
ëeim wëaurö.
Pël ëak yang omp akörö pit öng pöpring
utpetat ëeimaurö.
Pël yaëën öng pöpë omën nant kësang
öpnaataan kentre kaur yaaö pötaan
yangerakë omën monere urömatëën ya
yamëngkauröak omnant menak pim
naëaan sum kësang weima.
Pötaanök kö yes."
4 Pël yaan ne kat wiaan ngön munt nent
kutömweriaan epël ya.
"Nem omnarö, ar öng utpet pipop sëp wesak kas seë,
öng pipopring wë saun koirak pötë kangut
önganëën.
5 Öng pöpë utpet yaaö pöt kësang panë sëën
Anutu kutömweri wë pöp itenak utpet
kangut mampënëak kön wieim wë
6 Ar omën utpet kangut pi mampunë
pörö pim këlangön omën muntarö
yemengka pötön kön wiak kangut
mampun.
Ar pël ëënëak pöt pi omnarö utpet mena
ëën pöt kangiir il wesak mampun.
Omën nampë muntap i ngaat mangkën nak
utpet yes pöl öng pöpök omnarö utpet wesak këlangön kat mowieima.
Pötaanök i nga kosang panëët yemangk pöl
il wesak këlangön kësang kat mowiin.
7 Pi pimtën wak isak yeem pim utpet
yaautëën ërëpsawi eima pöta ök
arök kangiir këlangön kat mowiin ing ap.
Pim lupmeri kön korar epël wieëaup.

‘Ne öng ak kësangëp yak omp ak urtak wel aisëeë omnarö ngarangk yaalmëaup.
Ne öng kapiröa ök omnantëën il ngentingenti naënëp.
Könöm nant nem naë orööon ingre ya ilak naënganëëp.’
8 Pimtok kön korar pöt wieëa pötaanök kët kopët nentak utpet epot pim naë orööpnaat.
Anutuuk maan yaumanre ngöntök yaaöre ën ingre ya ilak yaaö pöt orööpnaat.
Aköp Anutu utpet kangut yemengka pöp weëre kosang kësang yaaup yak
puuk maan es kotöpnaat.”
Pël yaan kat wiaut.
9 Yangerakë omp ak piiring ya utpet yamëngkem pötëën ërëpsawi eimaurö öng pöp, ka kaö pö, es yokotön koulöpö ngaarëk yawisën itenak pimëën ingre ya ilak apnaarö. 10 Pit Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlangön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëën om kamaarek taueë epël apnaat.
“O yakom, ka kaöaöön yaköm pan.
Papilon ka kaöaö, 1 aöa akun kot pita öngpök
nim saunatë kangiir utpet yaën.”
Pël yaan kat wiaut.
11 Ën yangerakë omën monere urömatëën ya yamëngkauröeta omnaröak pitëm naëaan urömat kaalak sum naëpan pël wesak pimëën ingre ya ilak apnaarö. 12 Pitëm uröm pöt epot. Koolre siluwa, këlompyaut, polere kal, songre sar, poë koröp ke naöre naö ompyaö retëngretëng ëaut, këra köp nga kamp ke nampre namp yaautre omën nant këra sum kësangötök ket ëaut, aini parasre yaap, këlretëngretëng ëautök ket ëaut, 13 omën kamp ompyaö këra koröp neweriaan yewaut yapinte sinamon pël yema pötre ëwamöt, këra ëpre kömau nga kamp ompyaut, wainre i kolap kaömp ar ëëpnaat, korupaë lölöpöt, pol purmakaöre sëpsëpörö, pol osöröere ën kaar pitëm wii ngan ëak wak weruak yaautre, ën omën inëën yaauröere, pitëm sum yaaö pöt pipot.
14 Omën monere urömatëën ya yamëngkauröak öng pöpön epël ya.
“Omën nant nim ömëak kent kön yawian pöt sasa won yes.
Monere këëre kaömpre omën ompyaö ë rangi pötta won yes.
Pötaan omën pipot pout kaalak naöngan, won pan.”
15 Pël ëak omën monere urömatëën ya yamëngka pörö omën ke pilöt pim naë sum yeëa pörö Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlangön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëën om kamaarek taueë ingre ya ilak ëak epël apnaat.
16 “O yaköm, ka kësangöön yaköm pan.
Ka kësang epö öng nampë ök.
Pi ulpëën ompyaö retëngretëng köp nentepar möa namp mëak
pim koröpöök koolre songre sar ë rangiak wëaup.
17 Akun kot 1 aöa pöta öngpök pim monere urröm pout kö yes.”
Ën i kaö wangatë ngarangk pöröere omën narö wangat wak ka muntatë yes piporö, wangatë inëën yaauröere omën i kaö pöök mon ya yamëngka pörö pourö pit Papilon kak pëlëër wiaan kamaarek taueë 18 itaangkën ka pö es yokotem koulöpöt oröak yesën itenak ngön ëak epël yema. “Elei, ka kësang epöökë ök naö e nerek wi naön, won pan.” 19 Pit pël mëak kaplak ilaimeë ingre ya ilak ëak epël aim wë.
“O yaköm, ka kësang epöön yaköm pan.
Wangatë ngarangk yaaurö tiar ka kësang epöökë urömat wak yesem monere urröm kësang weimaurö.
Akun kot 1 aöa pöta öngpök ka epö kö yes.
20 Kutömweri ngëëngköröere Anutuu ngön yaaöre tektek ngön yaaö omënere pim omën muntarö ar ka pö won yes pötaan ërëpërëp ëën.
Ka pöök utpet elnieima pötaan Anutuuk kangut yamangk.”
Pël yaan kat wiaut.
21 Ën ne kaalak itenaan ensel weëre kosangring nampök këlkësang panë naö wak wal ëak i kaöök yoolëem epël ya.
“Nem këlö i kaöök yoolak epël
Anutuuk ka kësang Papilon pö utpet
wasën sasa kö sëën kaalak itnaangkan.
22 Pël ëën intöere iraö ngön aöre pëëp mëmpö,
polere kuup ngön aö pöt ka pöökaan kaalak yaan kat nawiingan.

Ën omnaröakta ka pöök ya ke nentere nent yamëngkën itnaangkan.
Korupaëta kas yamöem yaan kat nawiingan.
23 Ka pöökaan es rampe newes kaalak ëwa naën ëëpnaat.
Öngre omp yaëën ipre kër yemangka pötenta itnaangkan.
Ngaantak ka pöökë omën monere urömatëën ya yamëngkaurö yangerakë kaö sak wakaimaurö.
Ën ka pöökaan naröak kempre tëptëp wak yeem omën muntaröen morök elmëeimaurö.
24 Papilon ka kësang pöökë omnaröak Anutuu tektek ngön yaaö omënere pim omën muntarö mëneima.
Ën yang omën naröeta kööre toköröak mëneima pël ëautë saunat Papilon ka kësang tapöök wieëa.
Pötaanök Anutuuk kangut yaalmë."

19

Omnarö Papilon kaö utpet yesën ërëpërëp ëa

1 Ne omën pötön itenak kat wiaan kutömweriaan omën kësang pan ngön ë olëak epël ya.
"Tiar Anutuun yaya mepa.
Tiarim Anutu tapöpök tiar utpetetakaan kama nuwa.
Ë rangiere weëre kosang pipot pim naë wia.
2 Pi tapöpök pim ngön yaatak omnaröa wëwëat wotpil wesak wël yaaup.
Öng omp nga yaaö pöpë utpet pömpelök yangerakë omnarö utpet moweseima.
Pël ëën Anutuuk pi utpet kangut mena.
Öng pöpök Anutuu inëën ru narö mëneimaup. Pötaanök kangiir elmëa."
3 Pël ëak pit kaalak ngön ë olëak epël ya.
"Anutuun yaya mepa.
Ka kësang pö es yokotem koulöpö kët ël epotë aprö seim wë."
4 Pël yaan ngarangk 24 pöröere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit rar rë mowesirak tok oriak Anutu pim omp ak urtak wel aisëeëa pöpön yaya mëak epël ya.
"Yaap, Anutuun yaya mepa."
5 Pël yaan kat wiaan Anutuu omp ak urta naëaan ngön ëak epël yeem ya.
"Anutuu inëën ruurö, ar pourö tiarim Anutuun yaya maë.
Piin kasinkasin yaaö kotre kaö pourö pël ëeë."

Sëpsëp Ruup öng koirën pim ipre kër mampna akun kësangët oröa

6 Ngön pöt ë pet yairën ne kaalak kat wiaan ngön munt nempelök omën kësang pan rongan ëak wë ngön kaëp aöre i kësang nant nga yaurem kuk aö, tangre kaö kësang yeraan nga ngön aö pël yaë pöl ngön ë olëak epël yeem ya.
"Anutu tiarim Aköp weëre kosang pout wieëaupök peene kësang panë sak wë omnant pout ngarangk yaalni.
Pötaanök piin yaya mepa.
7 Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunet yok yaaröön öngöp piin korkor yaë.
Pötaanök tiar kön ompyaö wieë ërëpërëp kësang panë yeem,
pim yapin pingetakëër wak isak aim öpa.
8 Anutuuk öng pöp ulpëën ompyaö ëwaëwa yaaö kewil won panë namp mëëpënëak mena."
Ulpëën ompyaö pöp Anutuu omnaröa wëwë ompyaö wotpilten ya.
9 Enselëpök neen epël ök yenëa. "Ni ngön epël retëng ë. Omën Anutuuk Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunetak kaömp ngawi nëmpënëak yas mëëaö pörö ërëpërëp ëëpnaarö." Pël neak kaalak epël yenëa. "Ngön epët Anutuu ngön kë panëët," pël neeaut. 10 Pël neaan ne piin yaya mamëak pim ingesiarë ikanöök rar rë mowesirak tok yariin epël yenëa. "Neen pil elnëëngan. Anutu pimtënökëër yaya mam. Niire nim kar Yesuu ngönte ök yak pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö." Yesuu ngönte ten kaamök elmëën tektek ngöntak aöre songönte tekeri wesak aö pël yeë pöt Pulöökë yaat.

Omën pol os kölamöpë rangk wel aisëeëa pöpë ngönte

11 Ngön pöt ök neë pet irën ne itenaan kutömwer kan tëën pol os kölam namp wëën itenaut. Omën namp pöpë rangk wel aisëeëa pöpë yapintepar nent, "Yaat wotpil yamëngkaup," ën nent "Ngön yaap

yaaup," pël ya. Omën pöp pi omnarö ngön yaatak ulmëak kangut mampööre nga elö pël yeem wotpil yaaup. 12 Pöpë itöörar pöt, es wëlëngöökë ököörar. Ën kepönöök pöt, omp ak ul nant selap waëeëa. Pim koröpöök pimtë yapinte wieëa. Pöt pimtokëër ëwat, omën muntarö köpël wë. 13 Pim ulpëënëpök omën iitök petak urak wëa. Ën pim yapinte pöt, omnaröak piin, "Anutuu ngönte," pël yamëëaup. 14 Pël ëën kutömweri nga omnarö ulpëën ompyaö kölam panë kewil won narö mëak pol os kölam naröa rangk wel aisëak omën pöpë ënëm yes. 15 Omën pöpë këmtakaan öp nga panë newer oröak irëeëa. Öp pöwerring yang omën pim kööre tokörö mënak weëre kosangring ngarangk elmëëpnaap. Puuk wii wain ulöpörö kël kap kësang nentakaan ing mësaan iit yaarö pöl omnaröen Anutuuk ya sangën elmëak mëngkën pitëm iit orööpnaat. 16 Pöpë ulpëënëpökre kopirak pim yapinte epël retëng ëeëa. "Omën omp aköröa Omp Aköp, isauröa Kaöap."

17 Ne kaalak itaangkën ensel namp këtëpök taueëa. Pël ëeë ngön ë olëak int ngaarëk wal ëak yaauröen epël yema. "Ar pourö Anutuu këëre imën nënëën wais rongan ëeë. 18 Ar omën omp aköröere nga omnaröere pitëm wotöököröere pol osöröere pitëm rangk wel aisëak wë pörö pourö, inëën yaauröere yaap wëaurö, kotre kaö, pit pouröa mësëpöt nënëën wais rongan ëeë."

19 Pël yemaan ne itaangkën animaö nga pöpre ën yangerakë omp aköröere pitëm nga omnarö pit Yesu pol osöpë rangk wel aisëeëaupre pim nga omnaröaring nga elëpënëak rongan ëak wëa. 20 Pël ëën puuk animaö pöpre ën tektek ngön yaaö kaar omën pöp wali yeö. Tektek ngön yaaö omën pöp pi wet rëak ya it ngolöpöt animaö pöpë ëöetak mëneimautak omën animaö pöpë yapinte pitëk mowiak animaö kön pimtë ket ëa pöpönta yaya maima pörö morök elmëeima. Pël ëën omën utpet pöaar wak öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pöwesi yemoola. 21 Pël ëak omën pol osöpë rangk wel aisëeëa pöpök nga omën utpet pöaarë naë wëaö pörö pim öp nga panë këmtakaan oröeëa pöwerring mën wel yemowi. Pël ëën intöröak wais omën mëna pöröa mësëpöt wa neim olëak kep panë yaë.

20

Seten pi wii kaatak moulmëëpnaap

1 Ne kaalak itaangkën ensel namp yang ongöp waliöökë kietaring wii seen naö wali wak kutömweriaan yeirëa. 2 Pël ëak ensel pöpök kamal kësang ngaan panëër wë Anutuu ëöetak omnaröaan utpet wesak aim wëaup, Seten, pöp enselëpök wak krismaki 1000 pötë öngpök öpënëak wii seen pööring të yemowi. 3 Pël ëak enselëpök wa yang öngöp wali pöökë öngpök moolëak kaalak kan wariak taë panë wes yemoulmë. Krismaki 1000 pöt won nasën wiaan yang omnarö kaalak morök elmëëpanëak pël yaalmë. Ënëmak krismaki 1000 pël won sëënak orö moulmëën akun kot panë nent öpnaap.

4 Ne kaalak itaangkën omp ak ur nant wiaan pötë omën narö wel aisëeëa. Anutuuk pit omën muntarö ngön yaatak moulmëak kangut mampna ya pöt mangkën wak wëa. Pël ëën ne itaangkën omën naröa könörö Yesuun kön wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ök aö yeem Anutuu ngönte kosang wes moröak wëa. Pitëm pël yaaö pötaan kööre toköröak ngernger il moolaan wel wia. Omën pörö animaö nga pöpre pim kön ket ëa pöpëën yaya maöre pim yapinte pitëm ë kosatëëre morötë mowi pël naën ëa. Pitökëër Anutuuk weletakaan wal ë moulmëën wë Kristooring omp ak sak ngarangk wakaimeë së krismaki 1000 ke pipël won yes. 5 Pitëm weletakaan wal ë moulmëa pöt wet rëaut. Ën omën munt wel wia pörö wal naën wia. Pit krismaki 1000 pöt won sëënak wal ëëpënëak kor wë. 6 Omën Anutuuk wet rëak weletakaan wal ë moulmëa pörö ngëëngk mowasën ërëpërëp eim öpnaarö. Omën pörö kaalak wel wiak es parëaöök nasën ëëpnaarö. Pit kiri ar yaauröa ök sak Anuture Kristoon yaya yamëem Kristooring omp ak sak ngarangk yaat mëneim wëën krismaki 1000 ke pël won sëpnaat.

Seten pim këlangön kaö panë kat wiipnaata ngönte

7 Krismaki 1000 pöt won sëënak Seten
wii kaatakaan kan të mowiin orööpnaap.
8 Pël ëak yang kaö nantëaan nantë wëa pörö
pouröa naë së morök elmëën rongan nen-
tepar ëën Kokre Mekok pël sëën nga wa
top ëëpnaat. Pël ëëpna pörö pangk sangk
nekelngan, i pisötë ök kësang panë ëëpnaat.
9 Omën pörö yang kaö poutëaan wais Anu-
tuu omnaröere Yerusalem ka kësang pim
kent kön wia pö wa taap ëak mëmpënëak
yaëën Anutuuk es newes kutömweriaan wes
mëën irë omën pörö es kot won wasëpnaat.
10 Pël ëën Seten pit morök elmëa pöp puuk
wak öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop
retëng ka urauuk es yokota pörek animaö
ngaapre tektek ngön yaaö kaar omnamp
wet rëak wa moolaan wëa pöwesi moolap-
naat. Pël ëën pit omën naar namp pörö
röökre kët poutë es yokotön këlangön kësang
kat wieim öpnaarö.

Ngön ya kësang mëmpnaata ngönte

11 Ne kaalak itaangkën omp ak ur
kölam kësangëtere pötak wel aisëeëa pöpön
itenaut. Pël ëën kutömre yanger pim
naë mop wiak won yes. 12 Pël yaëën
itaangkën omën wel wiaurö kotre kaö omp
ak urtak wel aisëeëa pöpë ëöetak taueëa.
Pël ëën pep nant yawil. Pël ëak newer
yawil. Pöwer wëwë kosangta pepewer.
Pël ëak puuk omën wel wiaurö pitëm
wëwëatë songönöt pep pötë iteneë wël
yaalmë. 13 Pël ëëpënëak omën i kaöök
wel wiaurö i kaöökaan wal yaë. Yaap,
omën wel wia pourö weletekaan wal ëën
neenem wëwëatë kangut yemangk. 14 Pël
ëak welere wel kaö wak öngöp kësang i
kaöökë ököök es yokota pöwesi moolaan kö
yes. Omën pörek sëpna pörö wel 2 kosang
pöt wiak sasa kö sëpnaarö. 15 Anutuuk
itaangkën omën namp pim yapinte wëwë
kosangta pepeweri won ëën pöt wak öngöp
kësang i kaöökë ököök es yokota pöwesi
yemoola.

21

Kutömre yang ngolöpöt yaarö

1 Ne omën pötön itenak kaalak kutöm
ngolöpwerre yang ngolöpren itenaut.
Kutömre yang wet rëak oröak wiakaima
pöt kö sak sëën i kaööta won wieëa.
2 Pël ëën ka kësang ngëëngk Yerusalem
ngolöpöön itenaut. Ka ngolöp pö Anutuu
naë kutömweriaan yeiraan itenaut. Pö ë
rangi ompyaö panë nant ëak wëa. Pöt öng
namp pim omp yaö ëak wëaup öpënëak
ë rangiak wë pöl ëak yeira. 3 Pël ëën
ne kat wiaan omp ak urta naëaan ngön
ëak epël ya. “Kat wieë. Anutu pi pim
omnaröa tekrak wë. Pi pitring wëën pit
pim omën sak öpnaarö. Ën Anutu pimtok
pitëm naë wë pitëm Aköp pël sak wakaim
öpnaat. 4 Pël ëak puuk pitëm ing telapöt tum
mokorön ërëpërëp ëëpnaat. Pöt pit kaalak
wel wiire ën kön utpetaring wë, ingre ya
ilak aöre këlangön kat wi pël naën ëëpnaat.
Omnant ngaan wiakaima pöt pout won sa
pötaanök.”

5 Pël yaan omën omp ak urtak wel aisëeëa
pöpök epël ya. “Kat wieë. Ne peene om-
nant pout ngolöp wesak orö yaulmë.” Pël
ök ëak neen epël yenëa. “Ngön epot yaap
panëët, omnaröa kön wi kosang wasëpnaat.
Pötaanök retëng ë.” 6 Pël neak kaalak epël
ök yenëa. “Omën epot pout yok oröak wë.
Ne tapöp wot rëaupök kaalak ënëm remaap.
Omnant ngës rë ulmëaupök kaalak pet iru-
maap. Omën namp iiten yaëën pöt nook i
omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta
yaö sëpnaat sum won mangkën nëmpnaap.
7 Omën namp pim wëwë ompyautak ut-
petat il wasëpna pöp omnant ompyaö epot
poutë pep sëpnaap. Pël ëën ne pim Anutu
pël sak wëën pi kangiir nem ruup pël
sak öpnaap. 8 Pël ëëpnaatak omën toköröen
kas ëak neen kasëng nampööre kön wi
kosang nenewasën ë, ya utpet ke nentere
nent mëmpööre omën muntarö mën wel
wi, öngre omp nga ëëre kipre këar nga ë,
Anutuu urtak omp ak kaaröröere kön ket
ëauröaan ngëëngk wesak yaya aöre ngön
kaar aö, omën ke pil yaaö piporö pourö
öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop retëng
ka urauuk es yokota pöwesi së es koteim
öpnaarö. Pël yeem wel akun 2 kosang pöt
wiak sasa kö sëpnaarö.”

Yerusalem ka ngolöpö

9 Pël neaan ensel 7 pöröakaan namp nem
ngësë waisa. Ensel 7 pörö pit söwar 7 ëak

omën utpetatta 7 tapël ëak wiak wak wëa. Pöt ënëmak akun pet irëpënëak yaëën omnarö utpet mowasëpnaat. Pöröakaan namp nem naë wais epël yenëa. “Ni wais. Pël ëën Sëpsëp Ruupë öng koirëpnaapön pet elniimaan,” pël yenëa. 10 Pël neaan Pulöökë weëre kosangö nem naë orööon ensel pöpök ne wa newak së tomön wali panë naöök neulëak Yerusalem ka ngëëngkö Anutuu naë kutömweriaan yeiraan pet elnëën itenaut. 11 Ka kësang pöök Anutuu ëwaö elën ëwa ke maim nal panë tëak wieëa. Pöt yaap kël ompyaö saspaare ën könitweri yaë pöl pan ëwaëwa yeem wëa. 12 Yerusalem ka pöök ëm kësang wali panë naö ök rëeëa. Ëm pöök kan 12 ëak rë wieëa. Pël ëën ensel narö 12 tapël ëak kan ëëtë ngarangk taueëa. Kan pötë Israel omën kur 12 piporöa yapinöt retëng ëeëa. 13 Ëm këtëpë yengampiaul pöök kan neraar ner ëak rë wieëa. Këtëpë yeilëaul we pöökël kan neraar ner tapël ëak rë wieëa. Ën we naöökaan naöökta om tapël ëeëa. 14 Ëm pöökë ingöök kël 12 ëak kosang wesak wieëa. Kël pötë Sëpsëp Ruupë ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt retëng ëeëa.

15 Ensel neen ngönaak neea pöp pi këkalëp ök yawia koolötök ket ëa naö wali wak wëa. Pö ka kësang pööre ëmööre ëm kanöt ök wiipnaö. 16 Ka pöökë ë mor kong nent pötë waliit ke kopëtal pan. Ën ensel pöpök ka pö pim këkalëpööring ök wiin waliire mëntere tingk pöt ke kopëtal yaë. 2400 kilomita pël yaë. 17 Pël ëën enselëpök ökööring ëmöökë tingkët ök wiin 70 mita pël yaë. 18 Ka kësang pöökë ëm pö, kël ompyaö saspa pööring ök rëeëa. Ën ka pö kool pëënëëtök ök raan könitweri ök pengpeng yeëa. 19 Ën ëm pöökë ingöök kël sum kësang yaaö ke naöre naöring ë rangi ulmëeëa. Kël ompyaö wet kaal panë rëak wia 1 pöökë yapinte saspa, ën munt kunöm ka ura 2 pöökë yapinte sapaia, ën munt kölam 3 pöökë yapinte aket, ën munt këra ëp koröp oröa 4 pöökë yapinte emeral, 20 ën munt köp möaare kölam koröp oröa 5 pöökë yapinte satonikis, ën munt köp möaö 6 pöökë yapinte konilian, ën munt kop retëng ka ura 7 pöökë yapinte krisolait, ën munt këra ëp koröp oröömaap kangk ëa 8 pöökë yapinte peril, ën munt kop retëng ka urömaap kangk ëa 9 pöökë yapinte topas, ën munt kop retëngre këra ëp koröp ka urömaap kangk ëa 10 pöökë yapinte krisopres, ën munt kunöm ka urömaap kangk ëa 11 pöökë yapinte aiasin, ën munt köp karkar möa panë 12 pöökë yapinte ametis. Kël ompyaö 12 epotring ëm ingöök wiak ë rangi ulmëeëa. 21 Ën ka kan 12 pöt kal kölam sum kësangring nant 12 pötring ket ëeëa. Kal naöök kan newer naöök newer pël ëeëa. Ka kësangöökë kamënt pötta koolötök lë mëën könitweri ök pengpeng yeëa.

22 Ne ka kësang pöök ngëëngk tup nent ök rëan itnaangkën, won. Aköp Anutu weëre kosang pout wieëaupre Sëpsëp Ruup piarpimtok ngëëngk tup ket ëak wëa. 23 Ka pöök këtre ngoon ëwa naö naëpan, won. Anutuu ëwaöök së elën Sëpsëp Ruup es rampewesi ök ket ëak ëwa ëën ka pöök ëwa tëak wia. 24 Yangerakë omën pourö ka pöökë ëwaöök kan ing yaaurö. Ën yangerakë omp akörö pitëm ë rangiat ka pöökë wak sëpnaarö. 25 Ka pöök koö noolapan. Pötaanök két poutë ka pöökë ëm kanöt të wiakaim öpnaat. 26 Pël ëën omën pourö pitëm monere urömere ë rangiat pout ka pöökël wak sëpnaat. 27 Pël ëëpnaatak omën wëwë utpet ke nentere nent yaautre kömkëënringöt yaautre kaar yaaut pangk wak ka pöökë öngpök nasëpan, won. Om Sëpsëp Ruupë yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng ëa pöröakëër ka kësang pöökë öngpök sëpnaarö.

22

Wëwë kosangta iitere këraament

1 Ensel pöpök kaalak ka pöök i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö yesa pömerën pet elnëën itenaut. I pömer könit ket ëak ëwaëwa yaaumer Anuture Sëpsëp Ruupë omp ak urtakaan oröak yesaumer. 2 I pömer ka pöökë kamtaöökë luptak yesaumer. Ën i pömeri poö naöökaan naöök këra nant wëwë kosangët yemengka pöt tau seëa. Pöt krismaki kopët nenta öngpök akun 12 ëak ulöpörö ngoon nampnampë öngpök utö aprö yesa. Këra pötë ëpötök omnaröa këlangönre yaumanöt

ompyaö yemowesa. 3 Omnant pout Anutuuk won wiaapënëak kön wiaut ka pöök wi naöpan. Om Anuture Sëpsëp Ruupë omp ak urötka këSang pöök wiaan Anutuu inëën ruurö piin yaya maim öpnaat. 4 Omën pörö pim këëre wot kanten itaampnaat. Pël yaëën pim yapinte pitëm ë kosatë wiaapnaat. 5 Ka pöök koö olaan es rampeere këtëpök ëwa naëpan, won. Aköp Anutu pimtë ëwa këSang pömpelök ëwa elmëaan pit omp ak sak akun ëlötë om omnant poutë ngarangk wakaim öpnaarö.

Yesu pi teënt kaalak waisëpnaap

6 Ne pötön itenaan enselëpök epël ök yenëa. “Ngön epot pout yaap panëët, omnaröa pangk kön wi kosang wasëpnaat. Aköp Anutu pim Pulö tektek ngön yaaö omnarö kaamök yaalmë pöpök pim inëën ruurö omën peene orööpnaatön ëwat sëpënëak pim ensel namp pitëm naë wes mëa.”

7 Pël yenëaan Yesuuk epël ök ya. “Kat wieë. Ne teëntom waisumaap. Omën namp nem tektek ngön pep epweri wia epot ngaarëk weim öpna pöp pi ërëpërëp ëëpnaap.”

8 Ne Sonok ngön epot kat wiak omën epotön itenaut. Ne epotön kat wiire itaampö pël ëak ensel ök neeaöre pet elnë pël ëaö pöpë ingesiarë ikanöök rar rë mowesirak tok oriak piin yaya mamëak yaëën 9 epël yenëa. “Ni neen pil elnëëngan. Anutu pimëntenökëër yaya mam. Niire nim kar tektek ngön yaaöre omën pourö ngön pep epweri wia pöt ngaarëk yeö pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö pötaanök.” 10 Pël neak pi kaalak epël ök yenëa. “Anutuu ngön pep epweri wia epot ngep ëak önganok. Ngön pötë këët orööpna akunet temanöm yes. 11 Omën wëwë utpet wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp. Kewilring wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp. Wotpil wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp. Ën lup kölam wëa pöp piita om yal menak pël ë seim öp.”

12 Pël yenëaan Yesuuk kaalak epël ök ya. “Kat wi. Ne teëntom pan waisumaap. Ne omën pouröa sumat wak wais pitëm omnant yaautë kangut neenemot mempaap. 13 Ne tapöp wot rëaupök kaalak ënëm remaap. Ne omnant ngës rë ulmëaupök kaalak pet irumaap.

14 “Omën pitëm ulpëënöt iirak lup kölam wë pörö pit ërëpërëp ëëpnaarö. Pël ëak këra wëwë kosangët yemengka pömentëkaan yok pangk ulöp tö nak ka këSangöökë ëm kanöt të wiaan öngpök ilapnaarö. 15 Pël ëëpnaatak omën ke epëlörö ka pöökë öngpök neilapan, om ka tomök öpnaarö. Kentre pol ket ëak wëwë kewilring wëëre kipre këar nga ë, öngre omp nga ëëre mën wel wi, Anutuu urtak omp ak kaaröröere kön ket ëauröaan ngëëngk wesak yaya maö, ngön kaar aöre pötë ënëm ë, omën ke pil yaaö pörö ka tomök öpnaarö.

16 “Ne Yesu nook nem ensel namp wes mëën wais ar ingre mor sauröen ngön ök niia. Ne Tewit pim kurmentëkaan oröaup. Ne tapöpök tangewesi ök ëwaaringëp.”

17 Pulööre Sëpsëp Ruupë öng yaup piaripök, “Ni wais,” pël ya. Pël ëën omën namp ngön pipët kat wiak pöt puukta, “Ni wais,” pël ap. Yaap omën namp iiten yaëën pöt waisëp. Pi i omnarö kol mangkën nak wëwë kosangta yaö yesa pöt nëmpënëak kent yaëën pöt nëmp. I pöt sum won, yaap nëmpnaat.

18 Ar Anutuu tektek ngön pep epweri wia epot sangk kelak kat wiinëëröaan pepanöm ngön epët ök yeniak. Omën namp Anutuu ngönte wak pim könöökaan ngön munt nantring yal menak irikor ëëpna pöp Anutuuk maan omën utpet nant omnarö utpet mowasëpna pep epweri retëng ëa pöt pim naë orööpnaat. 19 Ën omën nampök pep epweriaan Anutuu ngön nent këre olëak irikor ëëpna pöp Anutuuk kangiir piin epël mapnaap. “Këra wëwë kosangët yemengka pömentëkaan ulöp tö nëëre ka këSang ngëëngk epöök wë nem omnaröa ëëpënëak pep epweri ngön ëa pöl naëngan.”

20 Ngön epot tekeri wesa pöpök epël ya. “Yaap, ne teënt waisumaap.” Yaap. Aköp Yesu, ni wais.

21 Aköp Yesu pim komre kolap pöt Anutuu omnarö arim naë wiaap. Yaap.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1–2:12
2	Matiu 2:13–3:6
3	Matiu 3:7–4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25–7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24–11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46–13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47–14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29–16:12
25	Matiu 16:13–17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23–19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34–23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31–26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69–27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Maak 1:1-28
16	Maak 1:29–2:12
17	Maak 2:13–3:6
18	Maak 3:7-30
19	Maak 3:31–4:25
20	Maak 4:26–5:20
21	Maak 5:21-43
22	Maak 6:1-29
23	Maak 6:30-56
24	Maak 7:1-23
25	Maak 7:24–8:10
26	Maak 8:11–9:1
27	Maak 9:2-29
28	Maak 9:30–10:12

March

date	Scripture
1	Maak 10:13-31
2	Maak 10:32-52
3	Maak 11:1-26
4	Maak 11:27–12:17
5	Maak 12:18-37
6	Maak 12:38–13:13
7	Maak 13:14-37
8	Maak 14:1-21
9	Maak 14:22-52
10	Maak 14:53-72
11	Maak 15:1-47
12	Maak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31–5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29–6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39–7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36–8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40–9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51–10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38–11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37–12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22–14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19–17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29–22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54–23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44–24:12
29	Luk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22–4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53–8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54–12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31–14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25–19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Ngön 1:1-26
4	Ngön 2:1-47
5	Ngön 3:1-26
6	Ngön 4:1-37
7	Ngön 5:1-42
8	Ngön 6:1-15
9	Ngön 7:1-29
10	Ngön 7:30-50
11	Ngön 7:51–8:13
12	Ngön 8:14-40
13	Ngön 9:1-25
14	Ngön 9:26-43
15	Ngön 10:1-33
16	Ngön 10:34-48
17	Ngön 11:1-30
18	Ngön 12:1-23
19	Ngön 12:24–13:12
20	Ngön 13:13-41
21	Ngön 13:42–14:7
22	Ngön 14:8-28
23	Ngön 15:1-35
24	Ngön 15:36–16:15
25	Ngön 16:16-40
26	Ngön 17:1-34
27	Ngön 18:1-21
28	Ngön 18:22–19:12
29	Ngön 19:13-41
30	Ngön 20:1-38

date	Scripture
1	Ngön 21:1-16
2	Ngön 21:17-36
3	Ngön 21:37–22:16
4	Ngön 22:17–23:10
5	Ngön 23:11-35
6	Ngön 24:1-27
7	Ngön 25:1-27
8	Ngön 26:1-32
9	Ngön 27:1-20
10	Ngön 27:21-44
11	Ngön 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25–3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13–5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15–8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22–10:13
27	Rom 10:14–11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22–16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18–2:5
6	1 Korin 2:6–3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19–10:13
16	1 Korin 10:14–11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27–13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12–2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13–5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14–7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Kalesia 1:1-24
15	Kalesia 2:1-16
16	Kalesia 2:17–3:9
17	Kalesia 3:10-22
18	Kalesia 3:23–4:20
19	Kalesia 4:21–5:12
20	Kalesia 5:13-26
21	Kalesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17–5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27–2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19–3:6
2	Pilipai 3:7–4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21–2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18–4:18
9	1 Tesalonaika 1:1–2:9
10	1 Tesalonaika 2:10–3:13
11	1 Tesalonaika 4:1–5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22–3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15–3:15
29	Pailimon 1:1-25
30	Ipru 1:1-14
31	Ipru 2:1-18

date	Scripture
1	Ipru 3:1-19
2	Ipru 4:1-13
3	Ipru 4:14–5:14
4	Ipru 6:1-20
5	Ipru 7:1-19
6	Ipru 7:20-28
7	Ipru 8:1-13
8	Ipru 9:1-10
9	Ipru 9:11-28
10	Ipru 10:1-18
11	Ipru 10:19-39
12	Ipru 11:1-16
13	Ipru 11:17-31
14	Ipru 11:32–12:13
15	Ipru 12:14-29
16	Ipru 13:1-25
17	Sems 1:1-18
18	Sems 1:19–2:17
19	Sems 2:18–3:18
20	Sems 4:1-17
21	Sems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13–2:10
24	1 Pita 2:11–3:7
25	1 Pita 3:8–4:6
26	1 Pita 4:7–5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18–3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Yut 1:1-25
9	Ënëma Ngönte 1:1-20
10	Ënëma Ngönte 2:1-17
11	Ënëma Ngönte 2:18–3:6
12	Ënëma Ngönte 3:7-22
13	Ënëma Ngönte 4:1-11
14	Ënëma Ngönte 5:1-14
15	Ënëma Ngönte 6:1-17
16	Ënëma Ngönte 7:1-17
17	Ënëma Ngönte 8:1-13
18	Ënëma Ngönte 9:1-21
19	Ënëma Ngönte 10:1-11
20	Ënëma Ngönte 11:1-19
21	Ënëma Ngönte 12:1-18
22	Ënëma Ngönte 13:1-18
23	Ënëma Ngönte 14:1-20
24	Ënëma Ngönte 15:1-8
25	Ënëma Ngönte 16:1-21
26	Ënëma Ngönte 17:1-18
27	Ënëma Ngönte 18:1-24
28	Ënëma Ngönte 19:1-21
29	Ënëma Ngönte 20:1-15
30	Ënëma Ngönte 21:1-27
31	Ënëma Ngönte 22:1-21